MONOLIT 6

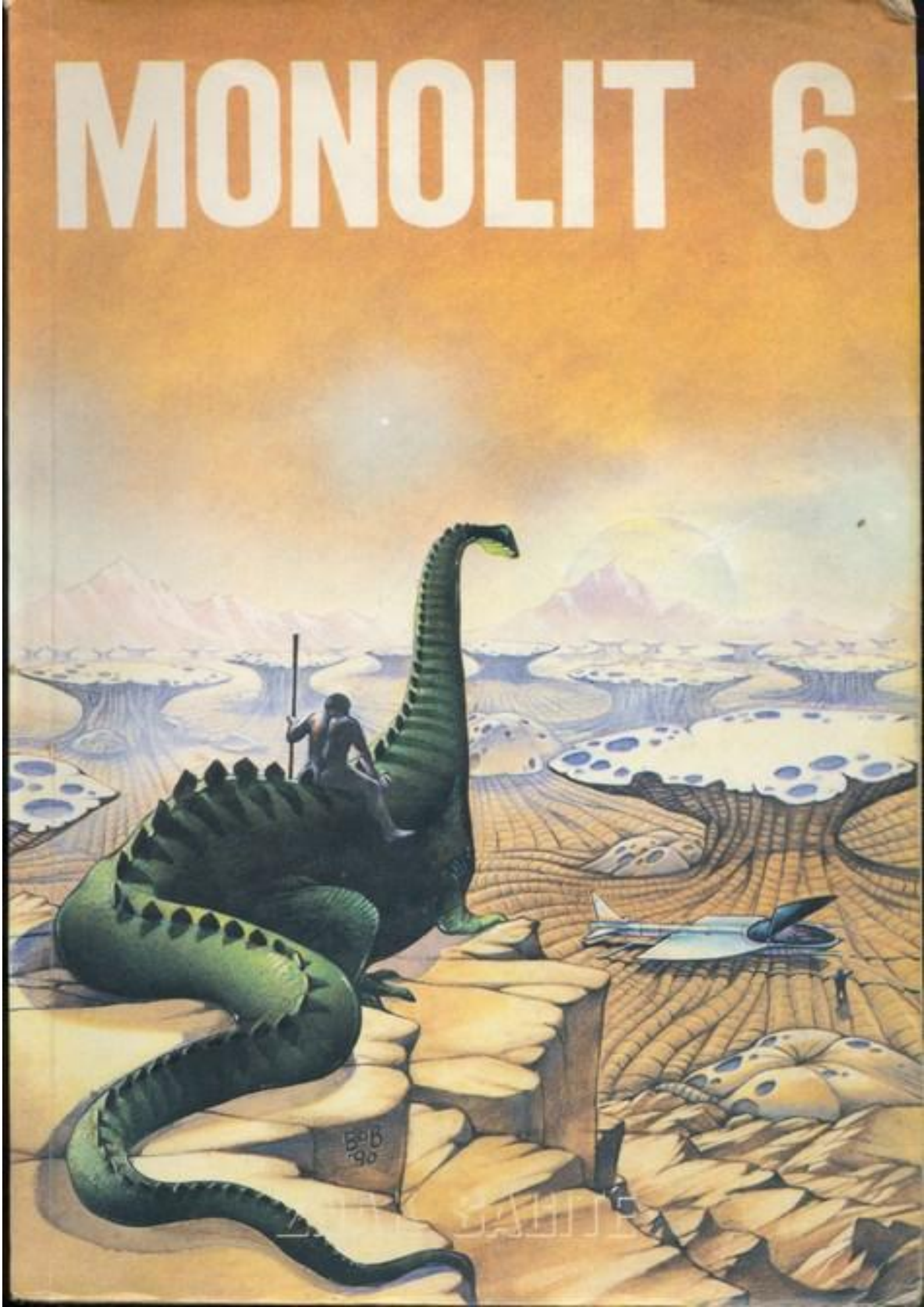

Naučnofantastična priča jeste priča sazdana oko ljudskih bića, sa ljudskim problemom i ljudskim razrešenjem, ali koja ne bi bila moguća bez svoje naučne sadržine.

Teodor Sterdžen

Izdavači

L & M

Novi Beograd, Bulevar AVNOJ-a 115 i

ZNAK SAGITE

Novi Beograd, p.p. 19

Recenzent

PREDRAG VUKOVIĆ

Saradnik

MIODRAG MILOVANOVIĆ

Naslovna strana

D. BOB ŽIVKOVIĆ

Korektori

RADMILO ANĐELKOVIĆ

SNJEŽANA ĐURIŠIĆ

Grafička obrada

Studio ZNAK SAGITE

Tiraž prvog izdanja 2000 primeraka

Science Fiction almanah

MONOLIT

KNJIGA ŠESTA

Priredio

Boban Knežević

Beograd, 1990.

COPYRIGHTS:

(Originalni naslov dela, ime autora, godina prvog izdanja i ime prevodioca na srpskohrvatski jezik)

A TIME OF CHANGES, Robert Silverberg 1972, Goran Skrobonja

THE ONLY NEAT THING TO DO, James Tiptree Jr 1985, Marko Fančović

REMEMBERING SIRI, Dan Simmons 1983, Predrag Raos

NEWTON SLEEP, Gregory Benford 1986, Aleksandar Marković

24 VIEWS OF MT. FUJI, BY HOKUSAI, Roger Zelazny 1985, Predrag Raos

TROJAN HORSE, Michael Swanwick 1984, Aleksandar B. Nedeljković

KIRINJAGA, Mike Resnick 1988, Marko Fančović

BUFFALO GALS, WON'T YOU COME OUT TONIGHT, Ursula K. Le Guin 1987, Marko Fančović

HATRACK RIVER, Orson Scott Card 1986, Aleksandar B. Nedeljković

NIGHT MOVIES, Tim Powers 1986 Aleksandar B. Nedeljković

SON OF CELLULOID, Clive Barker 1984, Aleksandar Marković

THE PORTRAITS OF HIS CHILDREN, George R.R. Martin 1985, Aleksandar B. Nedeljković

ESCAPE FROM KATHMANDU, Kim Stanley Robinson 1986, Aleksandar B. Nedeljković

THE GOSPEL ACCORDING TO GAMALIEL CRUCIS, Michael Bishop 1983, Predrag Raos

GREEN DAYS IN BRUNEI, Bruce Sterling 1985, Aleksandar B. Nedeljković

Uvodna reč

Tesnu povezanost novca i SF-a ne treba posebno dokazivati, ali ukazaću vam ovde na jedan poseban aspekt ove relacije koji i te kako utiče na kvalitet samih SF dela - i to u negativnom smislu. Radi se o dužini priča i romana. Nekada su SF romani bili kraći, sažetiji, konkretniji, usredsređeniji... danas se pisci vrlo često rasplinjuju i svoje izvanredne ideje razvlače do krajnjih granica, neretko i preko tih krajnjih granica. Oduvek su pisci u SAD bili plaćani po reči, i to tako da vrednost po jednoj reči opada sa obimom dela, što je imalo za posledicu da se dobija više para za dva romana po 250 strana nego za jedan od 500. To je i logično, ali u poslednjih desetak godina javljaju se neki novi elementi - vezani ugovori — koji praktično ograničavaju piscu broj priča i romana koje može da objavi u jednoj godini i time ih naprosto primoravaju da pišu što obimnija dela. Ako jedan Silverberg ima mogućnost da u *Asimovsu* objavi dve ili tri priče u jednoj godini, sigurno neće ponuditi pričice od deset strana, mada i te kako ume da ih napiše.

Naravno, ima izuzetaka i kratkih romana nastalih u osamdesetim godinama kao što je bilo i dugačkih pre trideset godina, ali procentualno gledano, nema nikakve dileme da trenutno vladaju megaromani. Nije to slučaj samo u SF-u, ali nas ovde zanima isključivo SF. Pisci unose u svoja ostvarenja mnogo paralelne radnje koja često nema nikakve stvarne potrebe da postoji (brilijantan primer je "Kapija" Frederika Pola, dodvoravanje tadašnjoj opšteameričkoj zaluđenosti psihoanalizom) i svoje izvanredne ideje uviju u mnogo gorkih, obilnih i koštunjavih oklopa tako da nepažljiviji čitaoci i ne primete kada progutaju desert. Drugi pak pribegavaju sporom, sporom, sporom vođenju radnje (Donaldson bi mogao da patentira ovakav pristup pisanju - možete pročitati po pet redova na svakoj strani njegovih romana i nijedan događaj nećete ispustiti) ili pak brzom smenjivanju miliona i miliona sekvenci (King kao najizrazitiji primer) koje treba da održe napetost hiljadama strana a zapravo, osim kod vrhunskih majstora, stvaraju suprotan efekat.

Bilo kako bilo, većina novih dobrih SF romana su u stvari ili megaromani ili delovi nekakvih većih serija tako da ne mogu doći u obzir za objavljivanje u *Monolitu,* Takođe, postoji i nešto što se zove "bezbedna vremenska distanca". Kada su u pitanju novele i novelete, možemo da eksperimentišemo - dva-tri

takva ostvarenja u svakom broju utope se u celinu i ne izazivaju revolt čitalaštva. Ali roman, po mnogima noseći deo *Monolita,* je nešto sasvim drugo. Tu je malo ko spreman da prihvati nekakav eksperiment, svi traže nešto posebno.

Ja ne mislim tako, ne mislim da je roman izuzetan deo svakog *Monolita.* I ovaj broj je, kao i prošli, potvrda toga. Bez obzira što je roman "Vreme promena" istinsko remek-delo jednog od najvećih pisaca koje SF trenutno ima, ono po čemu ćete pamtiti ovaj almanah jesu novele i novelete. Posle gašenja *Siriusa* i uz vrlo neredovan *Alef, Monolit* je postao praktično jedino izdanje koje objavljuje kraća SF ostvarenja na srpskohrvatskom jeziku. S obzirom da ista ekipa ljudi priprema *i Monolit* i *Alef* (uz različite mogućnosti nabavljanja materijala i realizaciju, što bitno određuje i kvalitet ovih izdanja) naša odgovornost u izboru onoga što ćemo vam predstaviti podignuta je na najviši mogući nivo. Nastojimo da izbegnemo jednostruku viziju SF-a i predstavimo vam svu raznolikost u kojoj se on trenutno šepuri a da to ne postane svaštarenje i da ipak može da se stekne nekakav uvid u trenutna kretanja: od klasičnih svemirskih SF tema do zemaljskog SF-a i kiberpanka, malo fantastike, malo modernog horora, malo fantazmagorija, poneki eksperiment... dosta mešavine svega ovoga, čak i dve domaće SF priče. Ovo su prvi domaći radovi u *Monolitu.* Upućeniji znaju da ZNAK SAGITE raspisuje (počev od prošle godine) godišnji konkurs za domaću SF priču i da će dve prvoplasirane priče po izboru žirija biti objavljivane *u Monolitu.*

Ono na šta morate, kao domaći čitalac SF-a biti spremni, jeste dovitljivost. Nemamo mnogo mogućnosti da biramo. *Monolit* objavljuje novele i duže novelete, *Alef* priče i novelete, ređe novele, *Perpetuum Mobile i Alef* sadrže teorijske radove... stvari se prepliću, zahtevaju da budu posmatrane sa više strana, u sklopu nekakve nedokučive celine. Benfordova novela "Njutnov san" pisana je za urednicu Dženet Moris kao i Silverbergov "Gilgameš". Nemojte misliti da je u pitanju plagijat, postoji pet antologija priča na tu temu. Legvinova takođe ima zbirku sa tematikom koje se dotakla u "Bufalo curama", "Kirinjaga" je prva priča iz tog sveta, druga će verovatno biti objavljena u *Alefu,* morate sve to pratiti, pamtiti informacije i nagoveštaje. Pored reke Hatrak rađa se Sedmi sin, Alvin, junak najnovije Kardove serije, možda ćemo još ponešto ponegde objaviti iz te serije, morate biti spremni da dočekate svaku novu priču i da je uklopite u razređeni mozaik. Dan Simons je čovek koji je

obeležio prošlu godinu, četiri ugledne nagrade za svoja dva romana i još više nagoveštaja za budućnost. Zapamtite to ime. "Sećanje na Siri" su njegovi početni radovi. Pogledajte kako se stari majstor snova Zelazni snalazi u kiberpankerovskom okruženju - nit' se može prepoznati Zelazni nit' kiberpank, ali za onog koji oblikuje nema problema. Dok se drugi zanose sudbinama Univerzuma ili oni skromniji smislom postojanja čoveka jedan Barker gradi ceo svoj svet u maloj bioskopskoj sali - još jednu kap u svojoj *Knjizi krvi*.

I tako, za svakog autora ili delo, moglo bi se naći po par asocijacija. Bez želje da vam namećemo neki naš sud ili vas navodimo na određene zaključke, podstičemo vas da razmislite o svemu ovome, da u svakoj priči potražite i nekakav dublji, širi smisao, da iskoristite do maksimuma sve mogućnosti koje vam pruža ovaj izbor najnovije i najkvalitetnije američke SF novele, da se uverite koliko je naš voljeni žanr zapravo prestao da bude žanr i postao prava književnost.

Boban Knežević oktobar 1990.

Robert Silverberg

VREME PROMENA

Za Terija i KerolKar

1

Ja sam Kinal Darival i nameravam da ti ispričam sve o sebi.

Ta je izjava za mene toliko čudna da mi prosto vrišti u oči. Gledam u nju na stranici, i prepoznajem rukopis kao svoj - uzana uspravna crvena slova na sirovom sivom listu — i vidim svoje ime, i čujem kako mi umom odjekuje moždani impuls iz kog su se te reči izlegle. *Ja sam Kinal Darival i nameravam da ti ispričam sve o sebi.* Neverovatno.

Ovo treba da bude ono što bi Zemljanin Švajc nazvao autobiografijom. Što znači opisivanje nečijeg lika i dela, napisano od strane tog istog nekog. To nije književni oblik koji je shvatljiv na našem svetu. Ja moram da izmislim sopstveni način pripovedanja, pošto nemam nijednog prethodnika na kog bih se ugledao. Ali, ovako i treba da bude. Na ovoj mojoj planeti stojim sada ja sam. U određenom smislu, ja sam izmislio novi način života; svakako da mogu da izmislim i novu književnu vrstu. Uvek su mi govorili da sam nadaren za reči.

I tako se nalazim u daščari u Spaljenim Nizijama, pišem opscenosti dok čekam smrt, i hvalim svoju književnu nadarenost.

Ja sam Kinal Darval.

Opsceno! Opsceno! Već sam na ovom listu upotrebio zamenicu *ja* blizu dvadeset puta, kako izgleda. I uzgred takođe nonšalantno ubacio reči poput *moje, mi, sebe* toliko često da me mrzi da brojim. Bujica bestidnosti. Ja ja ja ja. Da sam razotkrio svoju muškost u Kamenoj Kapeli Manerana na Dan Imenovanja, ne bih učinio ni blizu nešto toliko skaradno kao ovo što činim ovde. Mogao bih gotovo da se nasmejem. Kinal Darival upražnjava usamljenički porok. Na ovom bednom, samotnom mestu on masira svoj smrdljivi ego i krešti uvredljive zamenice u vruć vetar, nadajući se da će one na vetru otploviti i zasejati njegove sunarodnike. On zapisuje rečenicu za rečenicom u goloj sintaksi ludila. On bi te, da može, zgrabio za ruku i sasuo ti kaskade prljavštine u nevoljno uvo. A zašto? Zar je gordi Darival u stvari lud? Zar je njegov snažan duh pokleknuo pred ugrizima guja uma? Zar od njega nije ostalo ništa do ljušture, koja sedi u ovoj turobnoj kolibi i opsednuto sebe razgaljuje ozloglašenim izrazima, mrmljajući *ja, mene, moje* i *sebe*, sumorno preteći da razotkrije intimnosti svoje duše?

Ne. Darival je taj koji je normalan a svi ste vi, ostali, bolesni, i mada znam

koliko ludo to zvuči, ostaviću to tako. Nisam ja bezumnik koji mrmlja gadosti ne bi li iznudio kukavno zadovoljstvo od ledenog univerzuma. Ja sam prošao kroz vreme promena, i izlečen sam od bolesti što napada one koji nastanjuju moj svet, i pisanjem onoga što nameravam da napišem nadam se da ću izlečiti i tebe, mada znam da si se zaputio ka Spaljenim Nizijama da bi me pogubio zbog mojih nada.

Pa nek bude.

Ja sam Kinal Darival i nameravam da ti ispričam sve o sebi.

2

Preostali tragovi običaja protiv kojih sam se pobunio i dalje me muče. Možda možeš početi da shvataš koliki mi napor predstavlja da rečenice uokvirim u ovom stilu, da izokrećem glagole tako da odgovaraju konstrukciji prvog lica. Pisao sam deset minuta i telo mi je svo u znoju, i to ne u vrućem znoju zbog vrelog vazduha oko mene, već u neprijatno vlažnom, lepljivom znoju mentalne borbe. Znam koji stil moram da koristim, ali mišići ruke bune se protiv mene, i bore se da zapisuju reči na stari način, govoreći: *Neko je pisao deset minuta i nečije je telo svo u znoju,* govoreći: *Neko je prošao kroz vreme promena, i bio izlečen od bolesti što napada one koji nastanjuju njegov svet.* Pretpostavljam da se dosta onoga što sam napisao da izreći na stari način, a da to ništa ne zasmeta; ali ja se borim protiv gramatike svog sveta u kojoj je ličnost izbrisana, i ako budem morao, podeliću megdan sa rođenim mišićima za pravo da reči preuređujem prema svojoj sadašnjoj filozofiji.

U svakom slučaju, kako god me moje ranije navike budu navodile da loše postavljam rečenice, ono što mislim blještaće kroz zastor reči. Mogu da kažem: Ja sam Kinal Darival i nameravam da ti ispričam sve o sebi, ili mogu da kažem: Nečije ime je Kinal Darival i on namerava da ti ispriča sve o sebi, ali nema tu neke stvarne razlike. I na jedan i na drugi način, sadržina izjave Kinala Darivala — prema tvojim standardima, prema standardima koje bih da uništim - jeste odvratna, gnusna, opscena.

3

Takođe me muči, bar na ovim prvim stranicama, identitet moje publike. Pretpostavljam, zato što moram, da ću imati čitaoce. Ali ko su oni? Ko ste vi? Muškarci i žene sa moje rodne planete, možda, što u potaji okrećete moje stranice pri svetlu baklji, strahujući od kucanja na vratima? Ili možda stanovnici drugih svetova, što čitaju iz zabave, pretražujući moju knjigu radi uvida koji ona može da im pruži u tuđinsko i odbojno društvo? Nemam pojma. Ne mogu lako da uspostavim odnos sa tobom, nepoznati moj čitaoče. Kada sam najpre zamislio plan da svoju dušu zabeležim na hartiji, mislio sam da će to biti jednostavno, najobičnija ispovest, ništa do produženi sastanak sa izmišljenim drenerom koji će me beskrajno slušati i konačno mi dati oprost. Ali sada shvatam da moram imati drugačiji pristup. Ako nisi sa mog sveta, ili jesi sa mog sveta ali ne i iz mog vremena, možeš ovde zateći mnogo toga nerazumljivog.

Zbog toga moram da objašnjavam. Moguće je da ću ti objašnjavati previše, i oterati jer ću te zasipati očiglednim. Oprosti mi ako te budem upućivao u nešto što već znaš. Oprosti mi ako moj ton i način napada pokazuju nedostatke u konzistentnosti i ako bude izgledalo kao da se obraćam nekom drugom. Jer ti si za mene nestalan, nepoznati moj čitaoče. Za mene ti imaš mnogo lica. Sad vidim krivi nos drenera Džida, sad umilan osmeh moje posestrime Halume, sad postaješ iskušavač Švajc sa jadne Zemlje, sad si sin sina sina sina sina mog sina, nerođen još za čitav roj godina i željan da sazna kakav je to čovek bio tvoj predak, a sad neki stranac s neke drugačije planete, kome smo mi sa Bortana groteskni, tajanstveni i zbunjujući. Ne poznajem te, pa ću biti nespretan u pokušajima da ti se obraćam.

Ali, Saline mi Kapije, pre nego što završim upoznaćeš me, i to tako kako nijednog drugog čoveka s Bortana drugi ranije nisu upoznali!

4

Ja sam čovek srednjih godina. Trideset je puta od mog rođenja Bortan proputovao oko našeg zlatnozelenog sunca, a na našem svetu čovek se smatra starim ako je živeo tokom pedeset takvih kruženja, dok je najstariji čovek za kog sam ja ikada čuo umro na pragu svoje osamdesete. Po ovome ćeš biti u stanju da proračunaš naše raspone u odnosu na vaše, ako se zadesilo da si sa drugog sveta. Zemljanin Švajc tvrdio je da ima četrdeset tri godine po tome kako se na njegovoj planeti računa, a opet nije izgledao nimalo stariji od mene.

Moje je telo snažno. Ovde ću počiniti dvostruki greh, jer ne samo da ću govoriti o sebi bez stida, već ću pokazati i ponos i zadovoljstvo zbog svog fizičkog bića. Visok sam: žena normalne visine jedva da mi dostiže do donjeg svoda prsa. Kosa mi je tamna i duga, i pada mi na ramena. U poslednje vreme pramičci sedih pojavili su se u njoj, a isto tako i u mojoj bradi, koja je puna i gusta, i prekriva mi najveći deo lica. Nos mi je isturen i prav, sa širokim prevojem i velikim nozdrvama; usne su mi mesnate i daju mi, kako vele, senzualan izgled; oči su mi tamno smeđe i malo su mi šire razmaknute u lobanji. One, stavljeno mi je na znanje, izgledaju kao oči nekoga ko je čitav svoj život bio naviknut da zapoveda drugim ljudima.

Leđa su mi široka a prsa duboka. Gusti prekrivač od oštrih tamnih dlaka raste gotovo svud po meni. Ruke su mi duge. Šake krupne. Mišići su mi dobro razvijeni i nabreknuti su pod kožom. Krećem se graciozno za muškarca moje veličine, s glatkom koordinacijom; ističem se u sportovima, i kad sam bio mlađi bacio sam pernato koplje preko čitavog Maneranskog Stadiona, što je bio dotad nedostižan podvig.

Većina žena uglavnom smatra da sam privlačan — sve osim onih koje više vole onu slabunjavu sortu muškaraca što više liče na učenjake, i koje se plaše snage, veličine i muževnosti. Svakako da je politička moć koju sam svojevremeno posedovao doprinela tome da mnoge partnerke dođu na moj ležaj, ali nesumnjivo je da su bile privučene meni i izgledom mog tela bar koliko i nečim suptilnijim. Mnoge su od njih bile razočarane mnome. Nabrekli mišići i maljava leđa ne čine veštog ljubavnika, baš kao što ni masivna genitalija poput moje ne daje nikakvu garanciju za ekstazu. Ja nisam šampion snošaja. Vidiš: ništa od tebe ne krijem. U meni postoji određena suštinska nestrpljivost koja se spolja izražava samo tokom bludničenja; kada uđem u ženu

ustanovim da sam brzo ponesen, i retko mogu da izdržim dok ne dođe do njenog zadovoljenja. Nikome ranije, ni dreneru čak, nisam ispovedio ovaj neuspeh, niti sam ikada očekivao da hoću. Ali poprilično žena Bortana saznalo je za ovaj moj nedostatak na najdirektniji mogući način, na svoju štetu, i nema sumnje da su neke od njih, ogorčene, prenele tu vest dalje kako bi mogle da uživaju u zlobnoj šali na moj račun. Zato to beležim ovde, radi perspektive. Ne bih želeo da me zamišljaš kao maljavog moćnog diva a da takođe ne znaš koliko je često moje meso izdalo moju pohotu. Moguće je da je ovaj moj nedostatak bio jedna od sila što su mi uobličile sudbinu sve do ovog dana u Spaljenim Nizijama, i ti za njega treba da znaš.

5

Otac mi je bio nasledni septarh provincije Sala na našoj istočnoj obali. Majka mi je bila kćer septarha Glina; on ju je upoznao u diplomatskoj misiji, i njihovo je sparivanje, kako vele, bilo predodređeno od trenutka kad su spazili jedno drugo. Prvorođeno im je dete bio moj brat Stiron, sada septarh u Sali, umesto našeg oca. Ja sam ga sledio dve godine kasnije; bilo ih je još tri posle mene, sve devojčice. Dve od njih još su u životu. Moju najmlađu sestru ubili su pljačkaši iz Glina pre nekih dvadeset meseci.

Oca sam slabo poznavao. Na Bortanu svako je svakome stranac, ali otac je obično bliži od ostalih; sa starim septarhom nije bilo tako. Između nas je ležao neprobojan zid formalnosti. Obraćajući mu se koristili smo iste formule poštovanja kao i podanici. Njegovi su osmesi bili toliko retki da mislim da mogu sve do jednog da ih dozovem u sećanje. Jednom, i to beše nezaboravno, on me je posadio kraj sebe na svoj tron od grubo istesanog crnog drveta, dozvolio mi da pipnem drevni žuti jastuk za sedenje, i nežno mi se obraćao mojim dečjim imenom; bio je to dan kad mi je umrla majka. Inače ne bi obraćao pažnju na mene. Plašio sam ga se i voleo ga, i čučao sam drhteći iza stubova njegovog dvora da bih ga gledao gde deli pravdu, pomišljajući na to da će narediti da me unište samo li me vidi tamo, svejedno nesposoban da sebi uskratim pogled na oca u svoj njegovoj veličanstvenosti.

On je bio, začudo, čovek vitkog tela i skromne visine, kog smo moj brat i ja nadrasli još kao dečaci. Ali u njemu je bilo strašne snage volje koja ga je nagonila da nadvlada svaki izazov. Jednom, dok sam bio dete, u septarhiju je došao neki ambasador, glomazan, od sunca pocrneli zapadnjak koji po mom sećanju nije bio niži od Planine Kongoroj; verovatno je bio visok i širok kao što sam sada ja. Za vreme gozbe ambasador je dozvolio da mu previše plavog vina sklizne niz grlo, i rekao, pred mojim ocem i njegovim dvorjanima i porodicom: "Neko će pokazati svoju snagu muškarcima Sale, koje bi umeo da nauči štošta o rvanju."

"Evo jednog ovde", odgovori moj otac u iznenadnom besu, "koji, možda, nema šta više da nauči."

"Neka taj pristupi", reče ogromni zapadnjak, ustajući i zabacujući plašt. Ali moj otac, osmehujući se - a prizor tog osmeha natera njegove dvorjane da zadrhte - reče hvalisavom strancu da ne bi bilo fer naterati ga da se takmiči dok

mu je um zamagljen vinom, i to naravno neopisivo razbesne ambasadora. Uđoše muzičari da smanje napetost, ali gnev našeg posetioca nije se stišao i, jedan sat kasnije, kada ga je pijanstvo malo napustilo, on ponovo zatraži da se sretne sa šampionom mog oca. Nijedan muškarac Sale, rekao je naš gost, neće biti u stanju da odoli njegovoj snazi.

Na šta septarh reče: "Ja ću se lično rvati sa vama."

Te večeri moj brat i ja sedeli smo na suprotnom kraju dugog stola, među ženama. Sa kraja gde je bio presto dođe zapanjujuća reč *ja* glasom mog oca, a trenutak kasnije stiže i *lično*. Bile su to opscenosti koje smo Stiron i ja često šaputali, smejuljeći se, u tami svoje spavaonice, ali nikada nismo ni pomišljali na to da ćemo ih čuti hitnute u dvorani za gozbe, sa usana samog septarha. U našem šoku, reagovali smo različito. Stiron se grčevito trgao i prevrnuo svoj pehar, a meni se oteo polususpregnuti, kreštavi kikot postiđenosti i oduševljenja, kojim sam zaslužio šamar od dvorske dame. Moj smeh bio je samo maska moje unutrašnje užasnutosti. Jedva sam mogao da poverujem da moj otac zna za te reči, a kamoli da bi ih izgovorio pred ovim uzvišenim skupom. *Ja ću se lično rvati sa vama*. I dok mi se od odjeka zabranjenih oblika govora još uvek vrtelo u glavi, moj otac je hitro kročio napred, odbacivši svoj plašt, i suočio se sa glomaznim ambasadorom, približio mu se, uhvatio ga za lakat i bedro veštim salskim zahvatom, i gotovo odmah ga oborio na uglačani pod od sivog kamena. Ambasadoru se ote strašan uzvik, jer jedna noga štrčala mu je iz kuka pod zastrašujućim uglom, i u bolu i poniženju tapkao je otvorenom šakom i tapkao i tapkao po podu. Možda se sada u palati mog brata Stirona diplomatija praktikuje na sofisticiraniji način.

Septarh je umro kada sam imao dvanaest godina i tek ulazio u prvi nalet muževnosti. Bio sam kraj njega kada ga je smrt uzela. Da bi izbegao doba kiša u Sali, on je svake godine išao da lovi rogoptice u Spaljenim Nizijama, baš u ovoj oblasti gde se ja sada skrivam i čekam. Ja nikada nisam išao sa njim, ali ovom prilikom bilo mi je dozvoljeno da se pridružim lovačkoj družini, jer sada sam bio mladi princ i morao sam da izučim veštine moje klase. Stiron, kao budući septarh, morao je da savlada druge veštine; on je ostao kao regent za vreme očevog odsustva iz prestonice. Pod turobnim i teškim nebom olučenim kišnim oblacima ekspedicija od nekih dvadeset zemljokola kotrljala se ka zapadu od Sala Sitija po ravnom, vlažnom, zimski golom zemljištu. Kiše su te godine bile nemilosrdne, i sasecale su dragocenu retku zemlju sa površine,

ostavljajući gole i stenovite kosti naše provincije. Svuda su seljaci popravljali svoje nasipe, ali zalud; mogao sam da vidim nadošle reke kako teku žutosmeđe sa Salinim izgubljenim bogatstvom, i skoro da sam plakao na pomisao da takvo blago biva nošeno u more. Kada smo ušli u Zapadnu Salu, uzani put počeo je da se uspinje uz brda u podnožju Lanca Huištor, i ubrzo smo bili u suvljoj, hladnijoj oblasti, gde je sa neba padao sneg a ne kiša, a stabla bila tek svežnjevi šiblja naspram zaslepljujuće beline. Penjali smo se u Huištore, prateći Kongorojski Drum. Seljani su izašli da pevaju dobrodošlice septarhu dok je prolazio. Sad su gole planine stajale poput ljubičastih zuba koji kidaju sivo nebo, i čak i u našim zapuvenim zemljokolima drhtali smo, mada mi je lepota ovog olujnog mesta odvraćala misli od neudobnosti. Ovde su veliki, ravni štitovi od prugastog, zagasitog kamena oivičavali džombast drum, i jedva da je uopšte i bilo zemlje, a ni drveće ni žbunje nije raslo osim na zaklonjenim mestima. Mogli smo da pogledamo iza sebe i vidimo čitavu Salu kao njenu sopstvenu mapu ispod nas, beline zapadnih oblasti, tamni darmar naseljene istočne obale, sve umanjeno, nestvarno. Nikada nisam bio ovoliko daleko od kuće. Mada smo sada duboko zašli u visije, na pola puta, kako je izgledalo, između mora i neba, unutrašnji vrhovi Huištora i dalje su ležali pred nama, i u mom oku formirali izlomljeni stenoviti zid koji se pružao preko čitavog kontinenta, od severa do juga. Njihove snegom krunisane čuke štrčale su iskrzano iz tog neprekidnog uzvišenog grudobrana od golog kamena: je li trebalo da pređemo preko vrha, ili će tu biti neki put kojim ćemo proći kroz njega? Znao sam za Salinu Kapiju, i da naš put leži u njenom pravcu, ali u tom trenu kapija mi je izgledala kao najobičniji mit.

Jahali smo naviše i naviše, sve dok generatori naših zemljokola nisu stali da brekću na mraznom vazduhu, a mi bili primorani da često zastajkujemo kako bismo odledili strujovode, dok nam se vrtelo u glavi od nedostatka kiseonika. Svake noći odmarali smo se u jednom od logora održavanim za upotrebu putujućih septarha, ali smeštaj je bio daleko od kraljevskog, i u jednom od njih, gde je čitavo osoblje nekoliko nedelja ranije stradalo u snežnoj lavini, morali smo da prokopamo sebi put kroz ledene humke da bismo ušli. Svi mi u družini bili smo plemenitog porekla, i svi smo mahali lopatama izuzev samog septarha, za kog je manuelni rad bio greh. Pošto sam ja bio jedan od najkrupnijih i najjačih, kopao sam energičnije od svih, a pošto sam bio i mlad i nagao napor je bio preveliki za moju snagu, pa sam se srušio na svoju lopatu i jedan sat ležao polumrtav u snegu dok me nisu primetili. Dok su me negovali došao mi je otac,

i osmehnuo se jednim od svojih retkih osmeha; u tom sam trenu pomislio da je to gest privrženosti, i to mi je veoma ubrzalo oporavak, ali kasnije sam počeo na to da gledam pre kao na znak njegovog prezira.

Taj me je osmeh bodrio kroz ostatak našeg uspona uz Huištore. Više nisam strepeo hoću li preći preko planina, jer sam znao da hoću, a na suprotnoj strani moj otac i ja lovićemo rogoptice u Spaljenim Nizijama, izlazeći zajedno, čuvajući jedan drugog od opasnosti, u potpunosti sarađujući u traganju i ubijanju, upoznajući bliskost koja u mom detinjstvu među nama nikada nije postojala. Govorio sam jedne noći o tome pobratimu Noimu Kondoritu, koji se sa mnom vozio u zemljokolima, i koji je bio jedina osoba u univerzumu kojoj sam takve stvari mogao da pričam. "Neko se nada da će ga izabrati za septarhovu ličnu lovačku grupu", rekao sam. "Neko ima razloga da misli da će ga pozvati. I da će doći kraj udaljenosti između oca i sina."

"Ti sanjaš", rekao je Noim Kondorit. "Živiš u fantazijama."

"Neko bi želeo", odgovorio sam ja, "toplija ohrabrenja od svog pobratima."

Noim je oduvek bio pesimist; njegovu sam hladnoću primio uzgred, i brojao dane do Saline Kapije. Kada smo stigli do nje, bio sam nepripremljen za raskoš tog mesta. Čitavo jutro i pola popodneva pratili smo uspon od trideset stepeni po širokim prsima Planina Kongoroj, zaodenuti senkom velikog duplog vrha. Činilo mi se da ćemo se penjati večito sa Kongorojem još uvek iznad nas. Onda je naš karavan zavio ulevo, i kola za kolima nestajala su iza snežnog pilona na ivici druma, pa je došao red i na naša, i kada smo zavili za ugao ja ugledah zaprepašćujući prizor; široki prekid u planinskom zidu, kao da je neka kosmička ruka otrgla jedan ugao Kongoroja. Kroz jaz je dopirala svetlost dana u blještavom naletu. Ovo je bila Salina Kapija, čudesan prevoj kojim su naši preci došli kada su prvi put ušli u našu provinciju, toliko stotina godina ranije, posle lutanja po Spaljenim Nizijama. Mi radosno zaronismo u nju, vozeći se u po dvoja, troja kola uporedo po utabanom snegu, i pre nego što smo se ulogorili za tu noć bili smo u stanju da vidimo čudnu raskoš Spaljenih Nizija kako se zaprepašćujuće širi ispod nas.

Čitav sledeći dan i dan posle njega vozili smo se strmom prugom niz zapadnu kosinu Kongoroja, mileći komičnom brzinom putem na kom je ostalo jako malo mesta za nas: neoprezno pomeranje ručke i kola bi se preturila u beskonačan ambis. Na ovom licu Huištora nije bilo snega, i sirovo, suncem opečeno stenje izgledalo je otupljujuće, opresivno. Napred je tle bilo potpuno crveno. Siđosmo

dole u pustinju, napuštajući zimu i ulazeći u zagušljivi svet gde je svaki dah golicao pluća, gde su suvi vetrovi podizali tle u oblacima, gde su izobličene zveri bežale u stravi od naše nadiruće kavalkade. Šestog dana stigli smo do lovišta, mesta iskrzanih strmih nagiba duboko ispod nivoa mora. Sada se nalazim na manje od sat vožnje do tog mesta. Tu se rogoptice gnezde; po čitav dan one obleću uzavrele ravnice, tražeći meso, i u suton se vraćaju, obrušavajući se ka tlu čudnovatim spiralnim letom kako bi ušle u svoje gotovo nepristupačne jazbine.

U podeli osoblja ja sam bio jedan od trinaestorice odabranih za septarhove pratioce. "Neko deli tvoju radost", rekao mi je Noim svečano, i u očima su mu bile suze baš kao i meni, jer je znao kakav mi bol nanosi hladnoća mog oca. U zoru lovačke su grupe krenule, njih devet, u devet pravaca.

Uloviti rogopticu blizu njenog gnezda smatralo se sramotnim. Ptica je u povratku obično opterećena mesom za mladunče, pa je stoga nezgrapna i ranjiva, lišena sve svoje gracioznosti i snage. Ubiti jednu od njih dok se obrušava nije neki veliki podvig, ali samo bi kukavički samoogolitelj to pokušao. (Samoogolitelj! Vidiš, kako mi se moje rođeno pero ruga! Ja, koji sam ogolio sebe više nego bilo kojih deset ljudi sa Bortana, i dalje nesvesno upotrebljavam taj pojam kao pogrdnu reč! Ali, neka ostane.) Hoću da kažem da vrlina u lovu leži u opasnostima i teškoćama potere, ne u uzimanju trofeja, a mi lovimo rogoptice jer je to izazov za naše sposobnosti, ne zbog njihovog groznog mesa.

I tako lovci odlaze u otvorene Nizije, gde je čak i zimi sunce razorno, gde nema drveća da baca senku niti reka da utaže žeđ. Raštrkaju se, jedan ovde, dvojica tamo, zauzimajući mesta na tom besputnom prostranstvu jalovog crvenog tla, nudeći sebe rogopticama kao plen. Ptica krstari na nezamislivim visinama, jezdeći toliko visoko da se može videti samo kao crni zarez na jarkoj kupoli neba; da bi se neka od njih primetila potrebno je najoštrije oko, mada je raspon krila rogoptice dvostruko veći od visine muškarca. Sa svog uzvišenog mesta rogoptica pretražuje pustinju ne bi li videla neku neopreznu zverku. Ništa, bez obzira koliko malo bilo, ne može izmaći njenim staklastim očima; a kada otkrije dobru lovinu ona se spusti kroz vazdušne kovitlace sve dok ne zalebdi iznad tla na visini poput visine kuće. Tada počinje svoj ubilački let, leteći nisko, bacajući se u niz divljačkih krugova, i plete smrtonosni čvor oko svoje žrtve koja još uvek ništa ne sumnja. Prvi prelet može da obuhvati i do

pola oblasti provincije, ali svaki uzastopni krug sve je uži i uži, dok ubrzanje narasta, sve dok se konačno rogoptica ne pretvori u zastrašujuću mašinu smrti koja nailazi urlajući sa horizonta košmarnom brzinom. Tada lovina saznaje istinu, ali to je znanje koje ne traje dugo; šum moćnih krila, šištanje vitkog snažnog obličja koje proseca vruć, lepljiv vazduh, i onda jedno jedino dugo i smrtonosno koplje koje raste ptici sa koščatog čela pronalazi svoju metu, i žrtva pada, obavijena crnim, zalepršanim krilima. Lovac se nada da će oboriti svoju rogopticu dok kruži, gotovo na samoj granici ljudskog vidokruga; on nosi oružje oblikovano za dugometno gađanje, i iskušenje je u ciljanju, u tome može li proračunati međusobnu igru putanja na tako ogromnim udaljenostima. Opasnost u lovu na rogoptice leži u tome što se nikad ne zna jesi li lovac ili lovina, jer rogoptica u svom ubilačkom letu ne može da se primeti sve dok ne udari.

Zato sam krenuo. Zato sam stajao od zore do sredine dana. Sunce je činilo što mu je volja sa mojom zimski bledom kožom, onom koju sam se usudio da izložim; najveći deo mene bio je umotan u lovačku odeću od meke grimizne kože, u kojoj sam se kuvao. Pijuckao sam iz čuturice ne češće nego što je to opstanak zahtevao jer sam zamišljao da su oči mojih drugova na meni i nisam hteo pred njima da otkrijem nikakvu slabost. Rasporedili smo se u dvostruki šestougaonik a moj otac je bio sam između dve grupe. Slučaj je hteo da u mom šestougaoniku ja izvučem položaj najbliži njemu, ali udaljenost od njegovog mesta do mog bila je veća od dometa pernatog štapa, i čitavo jutro septarh i ja nismo razmenili niti jedan jedini slog. On je stajao čvrsto uglavljenih stopala, osmatrajući nebesa, sa oružjem na gotovs. Ako je uopšte i pio dok je čekao, ja ga nisam video da to radi. I ja sam proučavao nebesa, sve dok me oči od toga nisu zabolele, sve dok nisam osetio kako mi istovetni zraci vrelog svetla svrdlaju po mozgu i dobuju po zadnjem zidu lobanje. Više nego jednom zamislio sam da vidim tamni iver obličja rogoptice kako doleće u vidokrug, i jednom sam u znojavoj žurbi došao na samu ivicu toga da podignem pušku prema njemu, što bi mi donelo sramotu, jer ne sme se gađati sve dok se ne ustanovi prioritet u opažanju uzvikivanjem da se na plen polaže pravo. Nisam pucao, i kada sam trepnuo i otvorio oči na nebu nisam video ništa. Izgledalo je da su rogoptice tog jutra negde drugde.

U podne moj je otac dao znak i mi se još dalje raširismo po ravnici, zadržavši formaciju. Možda su rogoptice smatrale da smo previše zbijeni, pa su nas se klonile. Moj novi položaj bio je na vrhu niske zemljane humke, u obliku gotovo

poput ženskih grudi, i mene obuze strah kada sam na njoj zauzeo mesto. Pretpostavljao sam da sam strašno izložen i da sam u neposrednoj opasnosti od napada rogoptice. Dok mi se strah provlačio duhom postao sam ubeđen da rogoptica već sad obleće svoje smrtonosne krugove oko mog brežuljka, i da će svakog trena njeno koplje probosti moje bubrege dok ja glupavo buljim u metalno nebo. Predosećanje je toliko snažno naraslo da sam morao da se borim da ostanem na mestu; drhtao sam, kradom oprezno zvirkao preko ramena, stezao kundak puške ne bih li se utešio, ćulio uši za zvukom približavanja neprijatelja, nadao se da ću se hitro okrenuti i opaliti pre nego budem proboden. Zbog tog kukavičluka sam sam sebe surovo prekorevao, pa sam čak bio i zahvalan što je Stiron rođen pre mene, jer ja očigledno nisam sposoban da nasledim septarhiju. Podsetio sam sebe da ima tri godine kako nijedan lovac nije tako poginuo. Pitao sam sebe je li naizgled verovatno da ću umreti tako mlad, u mom prvom lovu, kada postoje drugi, poput mog oca, koji su lovili i po trideset godina i prošli netaknuti. Zahtevao sam da znam zašto osećam taj ponižavajući strah, kad su se svi moji tutori trudili da me nauče da je sopstveno biće pusto, a briga za sopstvenu ličnost opaki greh. Nije li se moj otac nalazio u jednakoj opasnosti, daleko preko suncem smoždene ravnice? I zar nije on imao da izgubi mnogo više toga nego ja, budući da je septarh, i to prvi, dok sam ja tek dečak? Na ovaj način isterao sam strah iz svoje vlažne duše, i proučavao nebo ne obraćajući pažnju na to da mi je možda koplje upereno u leđa, i nekoliko minuta kasnije moja malopređašnja strepnja izgledala mi je apsurdno. Stajaću ovde danima, ako zatreba, neustrašiv. Najednom sam bio nagrađen za ovaj trijumf nad samim sobom: naspram treperavoj silovitosti neba razlučio sam lebdeće obličje, trun na nebesima, i ovaj put to nije bila iluzija, jer moje su mlade oči primetile krila i rog. Jesu li je videli ostali? Smem li ja da se okušam sa pticom? Ako uspem da je ubijem, hoće li me septarh potapšati po leđima i nazvati me svojim najboljim sinom? Sve što sam čuo od ostalih lovaca bila je tišina.

"Neko polaže pravo!" uzviknuh ja ushićeno, podigoh oružje i očima odmerih prizor, sećajući se onoga čemu su me učili, da prepustim unutrašnjem umu da napravi proračune, da naciljam i opalim jednim brzim impulsom pre nego što intelekt, dovijanjem, bude u stanju da pokvari zapovest intuicije.

I u trenu pre nego što sam poslao projektil visoko gore s moje leve strane začu se grozan uzvik, i ja opalih bez ikakvog ciljanja, okrenuvši se istog trena prema mestu mog oca, i videvši ga poluskrivenog ispod luđački uzlepršanog

obličja druge rogoptice koja ga je rasporila od kičme do trbuha. Vazduh oko njih bio je u oblacima crvenog peska zbog toga što je čudovište jarosno pljeskalo krilima po tlu; ptica se borila da uzleti, ali rogoptice ne mogu da podignu težinu čoveka, mada ih to ne sprečava da nas napadaju. Potrčah da pomognem septarhu. On je i dalje vikao, i ja mu videh šake kako grabe koštunjavi vrat rogoptice, ali sada su mu povici bili nekako tečni, grgotavi, i kada sam stigao na lice mesta - bio sam tamo prvi - on je ležao opružen i nem, sa pticom koja ga je, i dalje zabodena u njega, prekrivala kao crni ogrtač.

Moje sečivo polete napolje; ja zasekoh vrat rogoptice kao parče creva, šutnuh truplo u stranu, pa počeh očajnički da čupam demonsku glavu tako užasno uspravljenu na septarhovim leđima okrenutim naviše. Sada dođoše i drugi; odvukoše me dalje; neko me ščepa za ramena i prodrma me sve dok mi napad nije prošao, Kad sam se ponovo okrenuo prema njima, oni se zbiše ne bi li me sprečili da vidim leš moga oca, a onda, na moj užas, padoše preda mnom na kolena kako bi mi odali poštovanje.

Ali naravno, Stiron je bio taj koji je postao septarh u Sali, ne ja. Njegovo krunisanje bio je grandiozan događaj jer, iako je bio mlad, trebalo je da postane prvi septarh provincije. Ostalih šest septarha Sale došli su u prestonicu - samo su se u takvoj nekoj okolnosti oni mogli naći svi na okupu u istom gradu — i izvesno vreme sve je bilo u gozbama, barjacima i treštanju truba. Stiron je bio u središtu svega toga, a ja na marginama, što je i priličilo, mada sam se zbog toga osećao pre kao štalski momak nego kao princ. Čim je bio ustoličen, Stiron mi je ponudio titule, zemlje i moć, ali nije zaista očekivao da ih prihvatim, kao što i nisam. Osim ako septarh nije slabić, njegova mlada braća bolje da ne ostaju u blizini i pomažu mu da vlada, jer takva je pomoć retko poželjna. Ja s očeve strane porodice nisam imao živih stričeva, i nisam baš želeo da i Stironovi sinovi budu u stanju da tvrde isto to; zato sam se brzo sklonio iz Sale čim je okončano vreme oplakivanja.

Otišao sam u Glin, zemlju moje majke. Tamo su, međutim, za mene stvari bile nezadovoljavajuće, i nekoliko godina kasnije preselio sam se u sparnu provinciju Maneran, gde sam osvojio svoju ženu, začeo sinove i postao princ ne samo po imenu, i živeo srećno i postojano dok nije započelo moje vreme promena.

6

Možda bi trebalo da posvetim koju reč i geografiji mog sveta.

Na našoj planeti Bortan postoji pet kontinenata. Na ovoj hemisferi su dva, Velada Bortan i Sumara Bortan, što će reći, Severni Svet i Južni Svet. Od svih obala ovih kontinenata dug je put do kontinenata na suprotnoj hemisferi, koji su nazvani prosto Umbis, Dabis, Tibis, to jest, Jedan, Dva, Tri.

O te tri daleke zemlje mogu vam tek malo toga reći. Prvi put su istražene pre nekih sedam stotina godina, i to je učinio septarh Glina, koji je dao svoj život zbog radoznalosti, a od tada sveukupno ako je bilo pet istraživačkih družina. Na toj hemisferi uopšte ne žive ljudi. Za Umbis kažu da je poprilično nalik na Spaljene Nizije ali gori, sa zlatnim plamenovima koji izbijaju iz izmučene zemlje na mnogim mestima. Dabis je sav u džunglama i močvarama punim groznice, i jednog će dana biti pun naših ljudi koji žele da dokažu svoju muževnost, pošto je, koliko shvatam, gusto naseljen opasnim zverima. Tibis prekriva led.

Mi nismo rasa zaražena žudnjom za lutanjima. Eto, ja nisam uopšte bio nekakav putnik, sve dok me okolnosti takvim nisu učinile. Mada krv drevnih Zemljana teče u našim venama, a oni su bili lutalice koje su sopstveni demoni naveli na to da tumaraju među zvezdama, mi sa Bortana držimo se blizu kuće. Čak i ja, koji sam unekoliko različit od svojih drugova, u načinu na koji razmišljam nikada nisam težio za tim da vidim snežna polja Tibisa ili ritove Dabisa, osim možda kada sam bio dete, željno proždiranja univerzuma. Među nama smatra se velikom stvari čak i putovanje od Sale do Glina, i zaista je redak čovek koji je prešao kontinent, a kamoli se odvažio do Sumara Bortana, poput mene.

Poput mene.

Velada Bortan je dom naše civilizacije. Kartografska umetnost ga razotkriva kao veliku četvrtastu kopnenu masu zaobljenih uglova. Dva velika useka u obliku slova V zasecaju mu rub: duž severne obale, na pola puta između istočnog i zapadnog ugla, nalazi se Polarni Zaliv a, na jugu, na suprotnoj obali, nalazi se Zaliv Sumar. Između ta dva vodena tela leže Nizije, udolina čiji je raspon preko čitavog kontinenta, od severa do juga. Nijedna tačka u Nizijama ne uzdiže se više od pet ljudskih visina iznad nivoa mora, a postoje mnoga

mesta, naročito u Spaljenim Nizijama, koja su daleko ispod nivoa mora.

Postoji jedna narodna priča koju pričamo našoj deci a odnosi se na oblik Velada Bortana. Kažemo da se veliki ledeni crv Hrungir, rođen u vodama Severnog Polarnog Mora, promeškoljio i probudio jednog dana s iznenadnim apetitom, i počeo da gricka severnu obalu Velada Bortana. Crv je žvakao hiljadu hiljada godina, sve dok nije izjeo Polarni Zaliv. Zatim, pošto mu se malo smučilo od sopstvene proždrljivosti, ispuzao je na kopno da se odmori i svari ono što je proždrao. Nemirnog stomaka, Hrungir je otpuzao ka jugu, nateravši tle da potone pod njegovom ogromnom težinom a planine da se izdignu, zauzvrat, istočno i zapadno od njegovog odmorišta. Crv se najduže zadržao u Spaljenim Nizijama, koje su zbog toga ostale dublje ulegnute od svih drugih oblasti. Vremenom je apetit crva ponovo živnuo, pa je ovaj nastavio da puzi prema jugu, došavši konačno na mesto gde je planinski lanac zaprečio njegovo dalje napredovanje pružajući se sa istoka na zapad. Tada je on sažvakao planine, stvorivši Procep Stroin, i nastavio ka našoj južnoj obali. U novom napadu gladi crv je odgrizao Zaliv Sumar. Vode Sumarskog Moreuza nagrnule su da popune mesto gde se nalazilo kopno, i nadiruća plima odnela je Hrungira do kontinenta Sumara Bortan, gde ledeni crv sada živi, sklupčan ispod vulkana Vašnir, i odašilje otrovne pare. Tako veli legenda.

Dugi uzani basen koji mi smatramo Hrungirovim tragom podeljen je na tri oblasti. Na severnom kraju imamo Zaleđene Nizije, mesto večitog leda gde nikada nijedan čovek nije primećen: po legendi vazduh je toliko suv i hladan da bi jedan jedini udah pretvorio ljudska pluća u kožu. Međutim, polarni uticaj doseže vrlo malo u unutrašnjost našeg kontinenta. Južno od Zaleđenih Nizija leže nepregledne Spaljene Nizije, koje su gotovo potpuno bez vode, i na koje se neprekidno obrušava puni bes našeg sunca. Naši uzdignuti severni i južni planinski lanci sprečavaju da makar i kap kiše uđe u Spaljene Nizije, a do nje ne stiže niti jedna reka ili potok. Tle je svetlo crveno, s povremenim žutim prugama, a za to krivimo vrelinu Hrungirovog trbuha, mada naši geolozi kazuju drugu priču. U Spaljenim Nizijama žive male biljke, hraneći se ne znam odakle, a postoji i mnogo vrsta zveri, sve su one čudne, deformisane i neprijatne. Na južnom kraju Spaljenih Nizija nalazi se duboka dolina što se pruža sa istoka na zapad, širine nekoliko dana putovanja, a na njenoj suprotnoj strani leži mala oblast poznata kao Vlažne Nizije. Severni vetrovi koji stižu sa Zaliva Sumar donose vlagu kroz Procep Stroin; ti se vetrovi susreću sa vrelim naletima izvan Spaljenih Nizija i bivaju prisiljeni da svoj teret ispuste ne mnogo iznad Procepa,

stvarajući zemljište guste, bujne vegetacije. Nikada vodom natovareni vetrovi sa juga ne uspevaju da stignu severno od Vlažnih Nizija kako bi okupali zonu crvenog tla. Zaleđene Nizije, kao što rekoh, ostaju zanavek neposećene, a u Spaljene Nizije ulaze samo lovci i oni koji moraju da putuju između istočne i zapadne obale, ali Vlažne Nizije naseljava nekoliko hiljada seljana, koji gaje egzotično voće za građane. Rečeno mi je da im od stalnih kiša duše trule, da nemaju nikakav oblik vladavine, i da se naši običaji samoporicanja nepotpuno poštuju. Sada bih da sam sa njima, da otkrijem njihovu prirodu iz prve ruke, samo kad bih mogao da se provučem kroz kordon koji su moji neprijatelji postavili južno odavde.

Nizije oivičavaju dva ogromna planinska lanca: Huištori na istoku, Treištori na zapadu. Te planine počinju na severnoj obali Velada Bortana, praktično kod obala Severnog Polarnog Mora, i marširaju ka jugu, postepeno se kriveći u unutrašnjost kopna; dva bi se lanca spojila nedaleko od Zaliva Sumar da ih ne razdvaja Procep Stroin. Toliko su visoki da presreću sve vetrove. Zbog toga su im unutrašnje padine jalove, ali padine okrenute okeanima uživaju plodnost.

Čovečanstvo je u Velada Bortanu isklesalo svoj domen u dve obalske trake, između okeana i planina. Na većini mesta zemlja je u najboljem slučaju marginalna, pa imamo teškoća da dođemo do sve one potrebne hrane, i život je neprestana borba protiv gladi. Neko se često pita zašto su naši preci, kada su došli na ovu planetu pre toliko mnogo generacija, odabrali Veladu Bortan kao mesto za svoje nastanjivanje; zemljoradnja bi bila mnogo lakša na susednom kontinentu Sumari Bortan, pa čak bi i močvarni Dabis mogao da pruži više razloga za radost. Dato nam je objašnjenje da su naši praočevi bili sirovi, marljivi ljudi koji su uživali u izazovima, i pribojavali se da puste svoju decu da žive na mestu gde bi život mogao biti nedovoljno surov. Obale Velada Bortana nisu bile ni nenastanjive ni neprimereno prijatne; prema tome, služile su svrsi. Verujem da je to istina, jer glavno nasleđe koje nam je ostalo od tih drevnih ljudi svakako je stav da je udobnost greh a lagodnost zlo. Ipak, moj pobratim Noim jednom je primetio da su prvi doseljenici izabrali Veladu Bortan zato što se tamo njihov zvezdani brod spustio, i da im je, pošto su prevalili tolika neizmerja svemira, nedostajalo energije da otputuju dalje makar i na prvi sledeći kontinent u potrazi za boljim domom. Sumnjam u to, ali prepredenost te zamisli karakteristična je za ukus koji moj pobratim gaji prema ironiji.

Prvodošli su postavili svoje prvobitno naselje na zapadnoj obali, na mestu

koje nazivamo Treiš, to jest, na mestu Zaveta. Brzo su se množili i, pošto su bili tvrdoglavo i svadljivo pleme, rano su se pocepali i grupe su tu i tamo odlazile da žive odvojeno. Tako je nastalo devet zapadnih provincija. Do dana današnjeg među njima postoje ogorčeni pogranični sporovi.

Vremenom su ograničeni resursi zapada iscrpljeni i iseljenici su krenuli ka istočnoj obali. Tada nismo imali vazdušni transport, a ni sad ga baš nemamo puno; mi nismo ljudi sa mehanički orijentisanim umom, a nemamo ni prirodnih izvora koji bi poslužili kao gorivo. Tako su oni tada otišli na istok u zemljokolima. Otkrivena su tri prevoja u Treištorima, i oni smeliji ušli su hrabro u Spaljene Nizije. Mi pevamo duge i mitske epove o teškoćama tih prelazaka. Prelazak preko Treištora u Nizije bio je težak, ali izlazak na suprotnoj strani bio je gotovo nemoguć, jer postoji samo jedan put iz zemlje crvenog tla preko Huištora podoban za ljudska bića, a to je kroz Salinu Kapiju, čije je otkriće bilo nemali podvig. Ali, oni su je otkrili i nagrnuli kroz nju, da bi osnovali moju zemlju, Salu. Kad je došlo do svađa, poprilično ih je otišlo na sever i osnovalo Glin, a kasnije su drugi otišli na jug da bi se naselili u svetom Maneranu. Hiljadu godina bilo je dovoljno imati samo tri provincije na istoku, sve dok se u novoj svađi malo, ali napredno pomorsko kraljevstvo Krel nije izdvojilo iz ugla Glina i ugla Sale.

Bilo je takođe i nešto ljudi koji nisu nikako mogli da podnose život u Velada Bortanu, pa su se otiskivali iz Manerana na more, jedreći da bi se naselili u Sumara Bortanu. Ali, o njima se ne treba pričati u lekciji iz geografije; imaću mnogo toga da kažem o Sumara Bortanu i njegovim ljudima kada počnem da objašnjavam promene koje su nastupile u mom životu.

7

Ova daščara, gde se krijem sada, oronula je. Još na početku njeni su daščani zidovi bili nemarno spojeni, a sada su skroz šašavi, pa procepi zevaju kod spojeva i nema nijednog pravog ugla. Pustinjski vetar tuda prolazi nesmetano; na mojoj je stranici blagi nanos crvenog tla, odeća mi je njime ulepljena, čak mi je i kosa postala crvenkasta. Stvorenja iz Nizija slobodno gamižu unutra sa mnom: sada ih vidim dva kako se kreću po zemljanom podu, mnogonogu sivu stvar veličine mog palca i pužastu dvorepu zmiju nešto kraću od mog stopala. Satima su oni dokono kružili jedno oko drugog, kao da žele da budu smrtni neprijatelji ali ne mogu da se reše koje od njih treba ono drugo da pojede. Suvoparni sadruzi za proticanje sprženog vremena.

Ipak, ne bi trebalo da se rugam ovom mestu. Neko se namučio da ovamo dovuče ono od čega je napravljeno, ne bi li umorni lovci imali sklonište u ovoj negostoljubivoj zemlji. Neko je to sklopio, nesumnjivo sa više ljubavi nego veštine, i ostavio ovde meni, da bi mi dobro služilo. Možda to nije odgovarajući dom za septarhovog sina, ali iskusio sam ja i palate, i više mi ne trebaju kameni zidovi i ukršteni svodovi. Ovde je mirno. Daleko sam od trgovaca ribom, drenera, vinara i svih ostalih čija trgovačka pesma odjekuje ulicama gradova. Čovek može da razmišlja; može da pogleda u svoju dušu, i otkrije stvari koje su ga oblikovale, privuče ih, ispita, i dospe do saznanja o samom sebi. Na ovom našem svetu običaj nam zabranjuje da druge upoznamo sa svojom dušom, da, ali zašto niko pre mene nije uočio da nas isti taj običaj, nenamerno, sprečava da dođemo do spoznaje samog sebe? Jer, gotovo čitavog života, ja sam između sebe i drugih držao propisne društvene zidove, i tek sam video, kada su ti zidovi srušeni, da sam isto tako zidom odvojio i sebe od sebe samog. Ali ovde u Spaljenim Nizijama imao sam vremena da razmišljam o tim stvarima i da uspem da shvatim. Ovo nije mesto koje bih za sebe odabrao, ali nisam nesrećan što sam tu. Mislim da me još neko vreme neće pronaći.

Sada je ovde unutra suviše tamno za pisanje. Stajaću pored vrata daščare i posmatraću kako noć dolazi valjajući se preko Nizija prema Huištorima. Možda će tamo biti i rogoptica koje lebde kroz sumrak, uputivši se kući posle praznog lova. Blesnuće zvezde. Švajc je pokušao jednom da mi pokaže Zemljino sunce sa planinskog vrha u Sumara Bortanu, bio ustrajan u tome da ja mogu da ga vidim, i molio me da žmirkam duž linije njegove uperene ruke, ali mislim da se

samo igrao sa mnom, mislim da se to sunce uopšte ne da videti iz našeg galaktičkog sektora. Švajc je sa mnom igrao mnoge igre dok smo zajedno putovali, i možda će jednoga dana igrati još takvih igara, ako se ikada ponovo sretnemo, ako je još uvek živ.

8

Prošle noći u san mi je došla moja posestrima Halum Helalam.

Sa njom više nikada neće biti igara, i ona je u stanju da me dosegne samo kroz tunele snova klizavih zidova. Zato je, dok sam spavao, zasjala u mom umu snažnije no ijedna zvezda što osvetljava ovu pustoš, ali buđenje mi je donelo tugu i stid, i sećanje na to kako sam izgubio nju, nezamenjivu.

Halum iz mog sna nosila je samo laki prozirni veo kroz koji su joj se videle male grudi s ružičastim vršcima, mršave butine i ravan stomak, stomak one koja nije rađala. Nije to bio način na koji se ona često oblačila u životu, pogotovo kad dolazi u posetu pobratimu, ali ovo je bila Halum moga sna, i bludnom ju je načinila moja usamljena i uznemirena duša. Osmeh joj je bio topao i nežan a njene tamne, sjajne oči svetlucale su od ljubavi.

U snu um živi na mnogo nivoa. Na jednom mom nivou ja sam bio odvojeni posmatrač, što lebdi u izmaglici mesečine negde blizu krova daščare, i gleda odozgo moje usnulo telo. Na drugom nivou ležao sam i spavao. Onaj ja iz sna što je spavao nije opažao Halumino prisustvo, ali onaj ja iz sna što je posmatrao bio je svestan nje, a ja, onaj koji zaista sanja, bio sam ih svestan oboje, a takođe i svestan toga da sve što mi dolazi, dolazi kao vizija. Ali, neizbežno je došlo do izvesnog mešanja tih nivou stvarnosti, tako da nisam mogao da budem siguran u to ko sanja a ko je sanjan, niti sam bio siguran da je Halum, što stoji preda mnom i toliko zrači, stvorenje moje mašte pre nego živa Halum koju sam nekada poznavao.

"Kinale", šapnula je ona, i u snu zamislih da se moje usnulo ja probudilo, pridiglo na laktove, i da Halum kleči blizu njegovog kreveta. Ona se nagnu napred sve dok joj grudi nisu ovlaš dotakle čupava prsa čoveka koji sam bio ja, dodirnu svojim usnama moje u lakom milovanju, i reče: "Kinale, izgledaš tako umorno".

"Nije trebalo da dolaziš ovamo."

"Neko je bio potreban. Neko je došao."

"To nije dobro. Ući sama u Spaljene Nizije, da potražiš mene, koji sam ti doneo samo zlo..."

"Veza koja nekog spaja sa tobom sveta je."

"Halum, dovoljno si propatila zbog te veze."

"Neko ni najmanje nije propatio", reče ona, i poljubi mi znojavo čelo. "Kako samo ti mora da patiš, krijući se u ovoj turobnoj pećnici!"

"To je najmanje što je neko zaslužio", rekoh ja.

Čak i u snu govorio sam sa Halum u učtivoj gramatičkoj formi. Nikada mi nije bilo lako da sa njom koristim prvo lice; svakako da ga nikada nisam koristio pre mojih promena, a kasnije, kada više nisam imao nikakav razlog da sa njom budem toliko čedan, opet nisam mogao. Duša i srce žudeli su mi da kažu Halum ja, a jezik i usne bili su mi zapečaćeni pristojnošću.

Ona reče: "Ti zaslužuješ mnogo više od ovog mesta. Moraš izaći iz izgnanstva. Moraš nas povesti, Kinale, ka novom Zavetu, Zavetu ljubavi, međusobnog poverenja.

"Neko se boji da je propao kao prorok. Neko sumnja u vrednost nastavljanja takvih nastojanja."

"Sve ti je to bilo toliko čudno, toliko novo!" reče ona. "Ali ti si bio u stanju da se menjaš, Kinale, i da promene donosiš drugima..."

"Da donosim jad drugima i nekome."

"Ne. Ne. Ono što si pokušao da učiniš ispravno je. Kako sada možeš da odustaneš? Kako možeš da se prepustiš smrti? Tamo napolju postoji svet koji treba osloboditi, Kinale!"

"Neko je uhvaćen ovde u zamku. Nečije zarobljavanje neizbežno je."

"Pustinja je široka. Možeš im pobeći."

"Pustinja je široka, ali kapije su retke, i sve su čuvane. Nema puta za bekstvo."

Ona odmahnu glavom, osmehnu se, stisnu me šakama žurno za kukove i reče, glasom punim nade: "Ja ću te povesti u sigurnost. Hodi sa mnom, Kinale."

Zvuk tih *ja* i *mnom* što su usledili, iz Haluminih zamišljenih usta, pao je na moju usnulu dušu kao pljusak zarđalih klinova, i šok što čujem te opscenosti u njenom slatkom glasu gotovo me je probudio. Ovu ti stvar velim kako bi ti bilo jasno da još nisam potpuno preobraćen za svoj izmenjeni način života, da refleksi mog vaspitanja još uvek vladaju mnome u najdubljim uglovima duše. U snovima razotkrivamo prave nas, i moja reakcija tupe užasnosti zbog reči koje

sam ja usadio (jer ko bi to drugi uradio?) u usta Halum iz sna rekla mi je poprilično o mojim najunutarnjijim stavovima. Ono što se zatim desilo razotkrilo je još više, mada manje suptilno. Da bi me izgnala iz postelje, Halum je rukama prešla po mom telu, probivši se kroz umršenu rogozinu preko mog stomaka, i njeni prohladni prsti stisnuše ukrućenu batinu mog polnog organa. Istog trena moje je srce zagrmelo a moje seme štrcnulo, i tle se zatreslo kao da se Nizije cepaju, a Halum se oteo mali uzvik straha. Posegnuo sam za njom, ali ona je postajala nejasna i nematerijalna, i u jednom strašnom grču planete ja je izgubih iz vidokruga i ona nestade. A bilo je toliko toga što sam želeo da joj kažem, toliko stvari koje sam nameravao da je pitam. Probudio sam se, uspinjući se kroz nivoe sna. Ustanovio sam da sam sam u daščari, naravno, kože lepljive od izlučevina i zgađen zlobom koju je moj sramotni um, pušten da lunja noću bez stege, zakuvao.

"Halum!" povikao sam. "Halum, Halum, Halum!"

Od mog glasa koliba se zatresla, ali ona se nije vratila. I lagano moj snom zamagljeni um došao je do istine, do toga da je Halum koja me je posetila bila nestvarna.

Ipak, mi sa Bortana ne primamo olako takve vizije. Ustao sam, izašao iz kolibe napolje u mrak, hodao unaokolo, drljajući nožnim prstima po toplom pesku dok sam se borio da opravdam svoje izmišljotine sebi samom. Polako sam se primirio. Polako sam dostigao uravnoteženje. A opet sam sedeo kraj praga satima, bez sna, sve dok mi se nisu prišunjali prvi zeleni prsti zore.

Nesumnjivo ćeš se složiti sa mnom da muškarac koji je izvesno vreme bio razdvojen od žena, i živeo pod pritiskom kakav sam ja upoznao još od bekstva u Spaljene Nizije, povremeno iskusi takve seksualne erupcije u snu, a i da u njima nema ničeg neprirodnog. Moram takođe da ustvrdim, mada imam vrlo malo dokaza za to, da mnogi muškarci sa Bortana ustanove da su se u snu predali izlivima žudnje za svojim posestrimama, naprosto zato što se takve žudnje toliko kruto suzbijaju u vreme buđenja. I još, mada smo Halum i ja uživali u intimnostima duše daleko više nego što muškarci obično uživaju sa svojim posestrimama, nijednom je nisam potražio fizički, niti se takvo spajanje ikada dogodilo. Veruj mi to na reč, ako hoćeš: na ovim stranicama reći ću ti toliko za mene nečasnih stvari, ne pokušavajući da prikrijem išta sramotno, da bih ti, da sam prekršio Haluminu vezu, rekao i to. Zato moraš verovati da takvo šta nisam učinio. Ne možeš me kriviti za grehove počinjene u snovima.

Svejedno, ja sam sebe krivio dok je noć posustajala pa sve do ovog jutra, i tek sada kada se pročišćavam beležeći taj incident osećam kako mi se tama podiže sa duha. Mislim da ono što me je zaista mučilo ovih prošlih nekoliko sati nije toliko moja pogana mala seksualna fantazija, koju bi mi verovatno čak i neprijatelji oprostili, koliko uverenje da sam ja odgovoran za Haluminu smrt, što sebi nisam u stanju da oprostim.

9

Možda treba da kažem da svaki muškarac na Bortanu, a po istom znamenju i svaka žena, bivaju zakleti na rođenju ili ubrzo zatim svojoj posestrimi ili pobratimu. Nijedan pripadnik takvog trojstva ne sme drugome da bude krvni rođak. Veze se dogovaraju ubrzo posle začetka deteta, i često su predmet zapetljanih pregovora, pošto su pobratim i posestrima često bliži nego sopstvena porodica po krvi; otud otac duguje svom detetu da pažljivo načini takve veze.

Pošto je trebalo da budem drugi septarhov sin, dogovaranje mojih veza bilo je stvar slučaja. Možda je bilo dobro sa stanovišta demokratije, ali nimalo razumno, vezati me za seljačko dete, jer ako ikakva korist treba da proistekne iz tog odnosa, neko se mora unazaditi do socijalnog nivoa svog po-srodnika. S druge strane, nisu me mogli vezati za rod nekog drugog septarha, jer me sudbina jednog dana može uzdići do očevog prestola, a septarh ne sme biti upetljan u po-srodničke veze s kraljevskom kućom druge oblasti osim ako ne želi da mu sloboda odlučivanja bude ograničena. Zato je bilo neophodno vezati me sa decom plemićkog, ali ne i kraljevskog porekla.

Tim projektom je rukovodio pobratim mog oca, Ulman Kotril; bila je to poslednja pomoć koju je pružio mom ocu, jer su ga ubili banditi iz Krela nedugo posle mog rođenja. Da bi mi našao posestrimu, Ulman Kotril je otišao dole u Maneran i obezbedio vezu s nerođenim detetom Segvorda Helalama, Vrhovnog Sudije Luke. Utvrđeno je da će Helalamovo dete biti žensko; tako se očev pobratim vratio u Salu i kompletirao trojstvo sporazumevši se sa Luinom Kondoritom, generalom severne patrole, za njegovog budućeg sina.

Noim, Halum i ja bili smo rođeni iste sedmice, i moj otac je lično izveo službu vezivanja. (Tada su nas znali po našim dečjim imenima, naravno, ali to ovde zanemarujem kako bih pojednostavio stvari.) Ceremonija se odigrala u septarhovoj palati, s opunomoćenicima umesto Noima i Halum; kasnije, kada smo bili dovoljno stari za putovanja, ponovili smo naše vezivanje u zajedničkom prisustvu, s tim što sam ja išao u Maneran da bih se vezao s Halum. Posle toga samo smo se retko razdvajali. Segvord Helalam nije imao ništa protiv da dopusti da mu se kćer podiže u Sali, jer se nadao da će ona uspeti da se sjajno venča sa nekim princem na dvoru mog oca. U tome će kasnije biti razočaran, jer Halum je otišla neudata i, koliko ja znam, nevina u grob.

Ova shema vezivanja dopušta nam malo bekstvo iz skučene usamljenosti u kojoj mi sa Bortana treba da živimo. Do sada sigurno znaš - čak i ako si ti što ovo čitaš stranac na našoj planeti - da nam je odavno običajem zabranjeno da otvaramo svoju dušu pred drugima. Preterano pričanje o sebi, tako su verovali naši preci, neizbežno vodi do samopovlađivanja, samosažaljenja, i samokvarenja; zbog toga smo obučeni da sebe zadržimo za sebe, a da bi uzapćujući lanci običaja bili još čeličniji, zabranjeno nam je čak i da koristimo takve reči kao što su ***ja*** ili ***mene*** u učtivom razgovoru. Ako imamo problema, rešavamo ih u tišini; ako imamo ambicija, ispunjavamo ih ne razotkrivajući svoje nade; ako imamo žudnje, ostvarujemo ih na nesebičan i bezličan način. Postoje samo dva izuzetka od ovog krutog pravila. Možemo slobodno otvoriti svoja srca našim drenerima, koji su verski službenici i obični najamnici; a možemo se takođe, u određenim granicama, otvoriti našem po-srodniku. To su pravila Zaveta.

Dopustivo je poveriti se gotovo o svemu posestrimi ili pobratimu, ali uče nas da pritom poštujemo etikeciju. Na primer, pristojni ljudi smatraju nepristojnim govoriti u prvom licu čak i po-srodnicima. To se ne radi, nikada. Bez obzira koliko intimna bila ispovest koju ispovedamo, moramo je izreći prihvatijivom gramatikom, a ne vulgarnostima običnog samoogolitelja.

(Po našem idiomu samoogolitelj je onaj ko se razotkriva pred ostalima, pri čemu se misli na razotkrivanje duše, ne mesa. To se smatra prostaklukom i kažnjava se društvenim ostrahizmom, ili još gore. Samoogolitelji obično koriste cenzurisane zamenice iz rečnika koji spada u slivnike, kao što sam ja činio u ovome što sada čitate. Mada je nekome dopušteno da ogoli sebe svom po-srodniku, on nije samoogolitelj osim ako to ne čini neukusnim ismijavanjem reči *ja* i *mene*.)

Takođe nas uče tome da u ophođenju sa po-srodnicima poštujemo reciprocitet. Što će reći, ne smemo ih preopteretiti svojim nevoljama, sipajući im u uši pravu bujicu sebe, a da propuštamo da im olakšamo njihova opterećenja. Ovo je najobičnija uljudnost: odnos zavisi od uzajamnosti, i mi ih možemo koristiti samo ako smo dovoljno obazrivi da dopuštamo njima da koriste nas. U svom ophođenju sa po-srodnicima deca su obično jednostrana; neko može dominirati nad svojim pobratimom, i beskrajno mu brbljati ne sačekavši da sasluša njegove jade. Ali takve se stvari obično rano uravnoteže. Pokazati nedovoljnu brigu za svoje po-srodnike predstavlja neoprostivu

nepristojnost; ne znam nikoga, čak ni među najslabijima i najnepažljivijima od nas, ko je kriv za taj greh.

Od svih zabrana koje su vezane za po-srodstvo najsurovije su one protiv fizičke veze sa po-srodnikom. U seksualnim stvarima uglavnom smo veoma slobodni, i samo se tu jednu stvar ne usuđujemo da počinimo. Ovo je mene pogodilo izuzetno bolno. Ne da sam žudeo za Noimom, jer to nikada nije bio moj put, niti je to među nama uobičajeno; ali Halum je bila želja moje duše, a nije me mogla utešiti ni kao supruga, ni kao ljubavnica. Duge smo sate presedeli zajedno, držeći se za ruke, pričajući jedno drugome stvari koje nismo smeli ispričati više nikome, i kako sam samo lako mogao da je privučem blizu, raskrilim joj odeću i kliznem mojim pulsirajućim mesom u njeno. Ne bih to ni pokušao. Moje se uslovljavanje držalo čvrsto; a nadam se da ću poživeti dovoljno da ti to ispričam, čak i pošto su mi Švajc i njegov napitak izmenili dušu, i dalje sam poštovao svetost Haluminog tela, iako sam bio u mogućnosti da prodrem u nju na druge načine. Ali neću poricati svoju žudnju za njom. Niti mogu zaboraviti šok koji sam osetio kada sam kao dečak saznao da mi je od svih žena na Bortanu samo Halum, moja voljena Halum, uskraćena.

Bio sam izuzetno blizak sa Halum na sve druge načine izuzev fizičkog, a ona je meni bila idealna posestrima: otvorena, nesebična, puna ljubavi, vedra, blistava, prilagodljiva. Ne samo da je bila prelepa - glatke kože, tamnih očiju i umne kose, vitka i graciozna - već je i u sebi samoj bila izuzetna, jer joj je duša bila nežna, gipka i blaga, čudesna mešavina čistoće i mudrosti. Dok mislim na nju, vidim sliku planinskog šumskog proplanka, zimzeleno drveće sa zelenim četinama kako se uzdiže blizu jedno uz drugo poput senovitih mačeva i štrči iz pokrova tek palog snega, i svetlucavi potok što poigrava među suncem okupanim kamenjem, sve čisto, neuprljano, i samodovoljno. Ponekad kad sam bio sa njom osećao sam se nemoguće tupo i nespretno, kao glomazna i trapava planina dosadnog mesa, s ružnim dlakavim telom i glupim teškim mišićima; ali Halum je bila vešta u tome da mi pokaže, rečju, smehom, migom, da sam nepravedan prema sebi kada dopuštam da me prizor njene lakoće i veselja navede da poželim da sam mek i prozračan poput žene.

S druge strane bio sam jednako blizak i sa Noimom. On je bio moja suprotnost u mnogim stvarima: vitak tamo gde sam ja glomazan, taktičan tamo gde sam ja direktan, oprezan i proračunat tamo gde sam ja nagao, turobne pojave tamo gde sam ja vedar. Sa njim sam se kao i sa Halum često osećao

nezgrapno, ne baš u telesnom smislu (pošto se, kao što sam već rekao, krećem dobro za čoveka moje veličine) već u mojoj unutrašnjoj prirodi. Noim, promenljiviji od mene, živahniji, brže pameti, kao da je skakao i bacakao se tamo-amo dok sam se ja jedva gegao, a opet zbog preovlađujućeg pesimizma njegovog duha izgledao je produhovljenije od mene, a ujedno i sposobnije. Da pohvalim i sebe, Noim je mene gledao sa zavišću baš kao što sam i ja gledao njega. Bio je ljubomoran na moju veliku snagu, a još mi se i ispovedio da se osećao zloćudno i sitničavo kada bi mi pogledao u oči. "Neko tamo vidi jednostavnost i moć", priznao je, "i svestan je da neko često vara, da je lenj, da je krivoveran, da čini tuce zlih stvari na dan, i da nijedna od tih stvari nije ništa prirodnija od hranjenja sopstvenim mesom."

Moraš razumeti da da Halum i Noim jedno drugom nisu bili po-srodnici, i bili su vezani samo njihovim odnosom sa mnom. Noim je imao sopstvenu posestrimu, izvesnu Tirgu, a Halum je bila vezana sa jednom devojkom iz Manerana, po imenu Nald. Kroz takve veze Zavet formira lanac koji sklapa naše društvo u jedno, pošto je i Tirga imala posestrimu, a Nald pobratima, a svako od njih je sa svoje strane bio vezan, i tako dalje i tako dalje da bi formirali ogroman, ako ne i beskonačan niz. Očigledno je da se često dolazi u kontakt sa po-srodnikom svog po-srodnika, mada se ne sme smatrati da se kod njih uživaju iste privilegije kao sa sopstvenim po-srodnikom; ja sam često viđao Noimovu Tirgu i Haluminu Nald, baš kao što je Halum viđala mog Noima a Noim viđao moju Halum, ali između mene i Tirge ili mene i Nald nije bilo ničeg drugog do klimanja glavom u znak pozdrava, dok su Noim i Halum prihvatili jedno drugo smesta, toplo. Jedno vreme sam i sumnjao da će se možda venčati, što bi bilo neuobičajeno ali ne i nezakonito. Međutim, Noim je primetio da bi me uznemirilo kada bi moja posestrima delila krevet mog pobratima, i pazio je da ne dopusti da prijateljstvo sazri u ljubav te vrste.

Halum sada večno spava pod kamenom u Maneranu, a Noim je za mene postao stranac, možda čak i neprijatelj, i crveni pesak Spaljenih Nizija duva mi u lice dok zapisujem ove redove.

10

Pošto je moj brat Stiron postao septarh u Sali, ja sam otišao, kao što znaš, u provinciju Glin. Neću reći da sam pobegao u Glin, jer niko me nije otvoreno primorao da napustim svoju rodnu zemlju; ali nazovi moj odlazak pitanjem takta. Otišao sam kako bih Stirona poštedeo moguće neprijatnosti da me osudi na smrt, što bi teško opteretilo njegovu dušu. Jedna provincija ne može bezbedno da izdrži dva sina pokojnog septarha.

Odabrao sam Glin zato što je uobičajeno da izgnanici iz Sale odlaze u Glin, a ujedno i zato što je porodica moje majke tamo posedovala bogatstvo i moć. Mislio sam, pogrešno kako se ispostavilo, da bih iz te veze mogao da steknem neku prednost.

Nedostajalo mi je oko tri meseca da napunim trinaestu kada sam krenuo iz Sale. Među nama to je prag muškosti; dostigao sam gotovo svoju sadašnju visinu, mada sam bio mnogo vitkiji i daleko manje snažan nego što ću uskoro postati, i brada tek što je počela potpuno da mi raste. Znao sam ponešto o istoriji i vlasti, ponešto o umetnosti ratovanja, ponešto o veštinama lova, i bio sam donekle obučen u primeni prava. Već sam spavao sa desetinama devojaka, i tri puta sam spoznao, nakratko, buru nesrećne ljubavi. Čitavog života pridržavao sam se Zaveta; duša mi je bila čista i bio sam u miru s našim bogovima i svojim precima. U svojim rođenim očima u to vreme mora da sam izgledao srdačan, avanturistički nastrojen, sposoban, častan i snalažljiv, sa čitavim svetom prostrtim pred sobom poput blistave autostrade, i sudbinom koju sam treba da oblikujem. Perspektiva od trideset godina kazuje mi da je taj mladić što je napustio Salu tada ujedno bio i naivan, lakoveran, prerevnosan, konvencionalnog i nezgrapnog uma: sasvim običan omladinac, u stvari, koji je mogao da dere morsku štenad u nekom ribarskom selu da nije imao veliku i dobru sreću da bude rođen kao princ.

Godišnje doba mog odlaska bila je rana jesen, posle proleća kada je čitava Sala oplakivala mog oca i leta kada je čitava Sala slavila mog brata. Žetva je bila siromašna - ništa čudno za Salu, gde njive nose šljunak i kamenje gracioznije nego prinose - a Sala Siti zagušen bankrotiranim muževima, u nadi da će ugrabiti kakav bogati dar od novog septarha. Mutna vruća izmaglica visila je nad prestonicom dan za danom, a iznad nje ležali su prvi teški jesenji oblaci i dolazili pravovremeno sa istočnog mora. Ulice su bile prašnjave; drveću je rano

počelo da opada lišće, pa čak i veličanstvenim vatrorozima ispred septarhove palate; balega domaćih životinja zapušila je slivnike. Bila su to loša znamenja za Salu na početku septarhove vladavine, a meni je to izgledalo kao doba kada je mudro otići. Stironova narav već je ovako rano počela da se krza i nesrećni državni savetnici odlazili su u tamnice. Mene su još uvek pozdravljali na dvoru, mazili i hvalili, saletali krznenim ogrtačima i obećanjima o planinskim baronijama, ali još koliko dugo, koliko dugo? Stiron je još uvek bio uznemiren osećanjem krivice što je on nasledio presto a ja nemam ništa, pa je blago postupao prema meni, ali nek se sušno leto pretvori u jaku i gladnu zimu, i tasovi se mogu pomeriti na terazijama; zavideći mi na slobodi od odgovornosti, on se lako može obrušiti na mene. Dobro sam proučio letopise kraljevskih kuća. Takve su se stvari i ranije dešavale.

Zato sam se pripremio za žurni odlazak. Samo su Noim i Halum znali za moje planove. Prikupio sam ono malo stvari kojih nisam želeo da se odreknem, stvari poput ceremonijalnog prstena koji mi je otac zaveštao, omiljenog lovačkog grudnjaka od žute kože, i amajlije, dvostruke kameje sa portretima moje posestrime i pobratima; sve sam knjige ostavio, jer knjige se mogu nabaviti gde god da se ode, a nisam poneo čak ni koplje rogoptice, moj trofej iz dana očeve smrti, što je visio u mojoj spavaćoj sobi u palati. Na moje ime je glasila pozamašna svota novca, i sa njom sam postupio tobože oštroumno. Cela je bila uložena u Kraljevsku Banku Sale. Najveći deo sredstava prebacio sam u šest manjih provincijskih banaka, u dugom nizu dana. Vlasnici tih novih računa bili su zajedno sa mnom i Halum i Noim. Halum je onda pristupila podizanju novca, tražeći da se novac uplati Komercijalnoj i Pomorskoj Banci Manerana, na račun njenog oca, Segvorda Helalama. Da su nas otkrili pri tom prenosu, Halum bi izjavila da je njen otac došao u finansijske poteškoće pa je zatražio kratkoročni zajam. Kad mi je imovina bila bezbedno uložena u Maneranu, Halum je zamolila oca da ponovo prenese moj novac, ovaj put na račun koji je glasio na moje ime u Zavetnoj Banci Glina. Ovako zaobilazno preneo sam gotovinu iz Sale u Glin ne izazivajući sumnju naših zvaničnika iz Trezora, koji su mogli da se upitaju zbog čega princ zemlje prebacuje svoju očevinu nama suparničkoj severnoj provinciji. Fatalna greška u svemu tome bila je to što bi Trezor, da je postao uznemiren zbog odliva kapitala u Maneran, ispitao Halum, a onda se raspitao o njenom ocu, pa bi isplivala istina da se Segvord obogatio i da mu nije potreban nikakav "zajam", što bi dovelo do daljih pitanja i, verovatno, do mog razotkrivanja. Ali, moji su manevri prošli neprimećeno.

Najzad sam otišao pred brata da zatražim njegovu dozvolu da napustim prestonicu, kako je zahtevala dvorska etikecija.

Bilo je to napeto, zato što mi čast nije dopuštala da lažem Stirona, a opet, nisam se usuđivao da mu kažem istinu. Najpre sam duge sate proveo sa Noimom, uvežbavajući obmane. Bio sam slab učenik u izvrdavanju; Noim je pljuvao, psovao, plakao, pljeskao rukama, kad god bi mi ponovo prošao kroz gard probnim pitanjem. "Nije ti suđeno da budeš lažov", rekao mi je u očajanju.

"Nije", složih se ja, "ovome nikada nije bilo suđeno da bude lažov".

Stiron me je primio u severnoj odaji za čuvanje odeće, mračnoj i tmurnoj sobi od hrapavog kamena, s uskim prozorima, korišćenoj uglavnom za audijencije sa seoskim poglavicama. Mislim da nije želeo time da me uvredi; prosto se tu zatekao kada sam mu poslao izaslanika da ga obavesti da tražim sastanak. Bilo je kasno popodne; retka masna kiša padala je napolju; u nekom dalekom tornju u palati zvonar je obučavao svoje šegrte, i olovni zvuci zvona, skandalozno pogrešni, dopirali su zujeći kroz promajne zidove. Stiron je bio formalno odeven; glomazna siva odora od krzna za oluju, uske crvene nogavice, visoke čizme od zelene kože. Zavetni Mač bio mu je uz bok, težak i svetlucav zvanični privezak pritiskao mu je grudi, prstenovi su mu se rojili na prstima, i ako me pamćenje ne vara, oko desne podlaktice nosio je još jedan simbol moći. Od svih kraljevskih znamenja nedostajala mu je samo kruna. U poslednje vreme dovoljno sam često viđao Stirona ovako udešenog, na ceremonijama i državnim sednicama, ali to što sam Stirona ugledao tako umotanog u insignije u jedno obično popodne učinilo mi se gotovo komičnim. Zar je toliko bio nesiguran da je morao da se opterećuje takvim stvarima neprestano, da sam sebe uverava u to da je zaista septarh? Zar je osećao da mora da impresionira sopstvenog mlađeg brata? Ili je, detinjasto, uživao u tim ornamentima samog uživanja radi? Šta god bilo, otkrio se neki nedostatak u Stironovom karakteru, neka unutrašnja blesavost. Zapanjilo me je to što može da mi izgleda zabavno pre nego zastrašujuće. Možda geneza moje krajnje pobune leži u tom trenutku kada sam ušao kod Stirona koji je bio u svom svom sjaju i bio primoran da se borim da se uzdržim od smeha.

Pola godine septarhije ostavilo je traga na njemu. Lice mu je posivelo, a levi očni kapak mu se spuštao, pretpostavljam zbog iscrpljenosti. Držao je usne čvrsto stisnute i stajao kruto, tako da mu je jedno rame bilo više od drugog. Mada su nas u uzrastu razdvajale samo dve godine, pored njega sam se osećao

kao dečak, i čudio sam se koliko zvanične brige mogu da naude izgledu jednog mladića. Kao da su vekovi prošli otkad smo se Stiron i ja zajedno smejali u spavaonicama, šaputati sve one zabranjene reči, i otkrivali svoja tela u cvatu jedan drugom kako bismo mogli da pravimo surova adolescentna poređenja. Sada sam ponudio mom umornom kraljevskom bratu formalni naklon, prekrstivši ruke na prsima, povivši kolena i pognuvši glavu dok sam mrmljao: "Gospodaru septarhu, neka ti je dug život".

Stiron je bio dovoljno čovek da odvrati moju formalnost bratskim kezom. Propisno mi je otpozdravio, da, podignutih ruku i dlanova okrenutih napolje, ali onda je to pretvorio u zagrljaj, hitro prešavši preko sobe i ščepavši me. A opet je u tom gestu bilo nečeg veštačkog, kao da je učio kako da pokaže toplotu prema svom bratu, i ja brzo bih pušten. On odluta dalje od mene, odmeravajući očima obližnji prozor, i njegove prve reči meni upućene bile su: "Gadan dan. Surova godina."

"Kruna je teška, gospodaru septarhu?"

"Imaš dopuštenje da brata zoveš imenom."

"Napetost se vidi na tebi, Stirone. Možda Saline probleme uzimaš previše k srcu."

"Narod gladuje", reče on. "Treba li neko da se pravi da je to tričarija?"

"Narod je uvek gladovao, godinu za godinom", rekoh ja. "Ali ako septarh iscrpi svoju dušu zbog brige za njega..."

"Dosta, Kinale. Praviš pretpostavke." U tonu mu više nije bilo ničeg bratskog; teško se uzdržavao da ne pokaže koliko sam ga iziritirao. Bio je sasvim jasno ljut što sam toliko primećivao njegov umor, mada je on bio taj koji je naš razgovor započeo jadikovanjem. Razgovor je skrenuo previše ka intimnom. Stanje Stironovih nerava nije bilo moja stvar; nisam ja bio tu da ga tešim, za to je imao pobratima. Moj pokušaj da budem ljubazan bio je nepristojan i neprikladan. "Šta tražiš ovde?" upita on grubo.

"Dozvolu gospodara septarha da odem iz prestonice."

On se okrenu dalje od prozora i zabulji se u mene. Njegove oči, sve do tog trena mutne i sluzave, postaše jasne i oštre, i uznemiravajuće zatreptaše s jedne na drugu stranu. "Da odeš? Gde da odeš?"

"Neko želi da prati svog pobratima Noima do severne granice", rekoh ja

glatko koliko sam mogao. "Noim odlazi u posetu štabu svoga oca, Generala Luina Kondorita, koga nije video ove godine još od krunisanja vašeg gospodstva, i od nekoga se traži da putuje sa njim, iz po-srodničke ljubavi i prijateljstva."

"Kada bi pošao?"

"Za tri dana, ako je septarh time zadovoljan."

"I koliko bi dugo ostao?" Stiron je praktično lajao ova pitanja na mene. "Dok ne padne prvi zimski sneg."

"Predugo. Predugo."

"Neko onda može da bude i kraće odsutan", rekoh ja.

"Ipak, moraš li ići?"

Desna noga mi je sramotno zadrhtala kod kolena. Borio sam se da ostanem miran. "Stirone, pomisli na to da neko nije napustio Sala Siti ni na jedan jedini dan otkad si ti preuzeo presto. Pomisli na to da neko ne može pravično da zahteva da nečiji pobratim putuje nezaštićen kroz severna brda."

"Pomisli ti na to da si ti prvi naslednik septarhije u Sali", reče Stiron, "i da će, ukoliko tvoj brat doživi neku nesreću dok si ti na severu, naša dinastija biti izgubljena."

Hladnoća njegovog glasa i žestina sa kojom me je trenutak ranije ispitivao, uspaničiše me. Hoće li se usprotiviti mom odlasku? Moj grozničavi um izmisli tuce razloga za njegovo neprijateljsko ponašanje. Znao je da sam prebacivao sredstva, pa je zaključio da se spremam da pobegnem u Glin; ili, zamišljao je da ćemo Noim i ja, i Noimov otac sa svojim trupama, podići pobunu na severu, sa ciljem da mene dovedemo na presto; ili je već odlučio da me uhapsi i uništi, ali vreme još nije bilo zrelo za to, pa je želeo da me ne pušta daleko pre nego što bude mogao da se ustremi na mene; ili - ali nema potrebe da umnožavam hipoteze. Mi sa Bortana sumnjičavi smo ljudi, a niko nema manje poverenja od onoga koji nosi krunu. Ako Stiron ne bude hteo da me pusti iz prestonice, a izgledalo je da neće, onda ću morati da se iskradem, a u tome možda i ne uspem.

Ja rekoh: "Nije verovatna nikakva zla sreća, Stirone, pa čak i da jeste, neće biti bogzna kako teško vratiti se sa severa ako te nešto zadesi. Zar se toliko ozbiljno plašiš uzurpacije?"

"Neko se svega boji, Kinale, i malo toga prepušta slučaju."

Tada je krenuo da mi drži predavanje o neophodnom oprezu, i o ambicijama onih što okružuju presto, imenujući nekoliko lordova koje bih ja ocenio kao stubove zemlje za moguće izdajnike. Dok je govorio, van svih ograničenja Zaveta razotkrivajući preda mnom svoje nesigurnosti, sa zaprepašćenjem sam shvatio koliko je izmučen, prestravljen čovek postao moj brat za ovo kratko vreme septarhije; i takođe sam shvatio da mi neće biti dopušten odlazak. On je nastavljao i nastavljao, vrpoljeći se pritom, trljajući svoje talismane vlasti, nekoliko puta podižući skiptar sa mesta gde je ležao na drvenom stolu prekrivenom drvetom, hodajući do prozora i vraćajući se odatle, glasa sad dubokog, sad visokog, kao da traži najbolje septarhijske rezonance. Uplašio sam se za njega. On je bio čovek moje pozamašne građe, i u to vreme obimniji u telu i snažniji nego ja, a ja sam ga čitavog života obožavao i sebe modelirao prema njemu; i evo ga sad, izjedenog stravom kako počinjava greh pričajući mi o tome. Je li samo tih nekoliko meseci vrhovne vlasti dovelo Stirona do ovog kolapsa? Je li usamljenost septarhije za njega bila toliko strašna? Mi se na Bortanu rađamo usamljeni, usamljeni živimo, i usamljeni umiremo; zašto bi nošenje krune bilo toliko mnogo teže od trpljenja tereta koje sami sebi svakoga dana stvaramo? Stiron mi je pričao o zaverama ubica i o revoluciji što se kuva među zemljoradnicima koji su napravili metež u gradu, pa je čak nagovestio da ni smrt našeg oca nije bila slučajna. Pokušao sam sebe da ubedim da se rogoptica može obučiti da pogubi jednog određenog čoveka u grupi od trinaest, i nisam mogao to da progutam. Izgledalo je da su kraljevske obaveze oterale Stirona u ludilo. Podsetio me je na jednog vojvodu od pre nekoliko godina koji se zamerio mom ocu, pa su ga poslali na pola godine u tamnicu, i mučili svakog dana kada se sunce moglo videti. On je u zatvor ušao kao snažna i energična figura, a kada je izašao bio je tako uništen da je opoganio odeću sopstvenim izmetom a da to nije ni znao. Koliko još treba pa da i Stiron postane takav? Možda je bilo i dobro, pomislio sam, što odbija da mi da dozvolu da odem, jer je možda bolje da ostanem u prestonici, spreman da zauzmem njegovo mesto ako on nepovratno propadne.

Ali on me zaprepasti na kraju svog buncajućeg govora; jer, u njemu je stigao skroz na drugu stranu sobe, do udubljenja gde su visili umršeni srebrni lančići, i na kraju, najednom zgrabivši lančiće i istrgavši tuce njih iz držača, on se zanoseći okrenu da se suoči sa mnom, i povika promuklo: "Zakuni se, Kinale, da ćeš se vratiti sa severa na vreme da prisustvuješ kraljevskom venčanju!"

Bio sam dvostruko zgranut. Jer poslednjih nekoliko minuta počeo sam da kujem planove zasnovane na ostajanju u Sala Sitiju; sada sam ustanovio da na kraju krajeva ipak mogu da odem, a nisam bio siguran treba li, imajući u vidu Stironovo propadanje. A onda je takođe zatražio od mene obećanje o brzom povratku, a kako sam mogao septarhu da dam takvo obećanje a da ga ne slažem, a da ne počinim greh za koji nisam spreman? Do tada je sve što sam mu rekao bilo istina, mada samo delimično; ja jesam planirao da putujem na sever sa Noimom da posetimo njegovog oca, i bih ostao u severnoj Sali sve do prvog zimskog snega. Ali kako sam mogao da odredim datum za moj povratak u prestonicu?

Moj brat je trebalo da se venča, za četrdeset dana, najmlađom kćeri Brigila, septarha Saline jugoistočne oblasti. Bio je to prepreden potez. Dogod je važio tradicionalni red prvenstva, Brigil je po redu bio sedmi i poslednji u hijerarhiji Salinih septarha, ali bio je najstariji, najpametniji, i uživao je najviše poštovanja među sedmoricom, sad kad više nije bilo mog oca. Kombinovati Brigilovu oštroumnost i postojanost sa prestižom koji je zapao Stironu usled njegovog zvanja prvog septarha značilo je zabetonirati našu dinastiju za presto. I nije bilo sumnje da će ubrzo iz bedara Brigilove kćeri početi da marširaju sinovi, oslobađajući me mog položaja zakonitog naslednika: njena plodnost mora da je prošla neophodne testove, a kod Stirona se pitanje nije moglo postavljati, jer je već raštrkao nakot kopiladi po čitavoj Sali. Ja bih igrao određene ceremonijalne uloge na venčanju kao septarhov brat.

Potpuno sam zaboravio na venčanje. Ako klisnem iz Sale pre nego do njega dođe, raniću brata na način koji će me rastužiti. Ali ako ostanem tu, sa Stironom u ovako nestabilnom stanju, nisam imao garancije da ću biti slobodan čovek kada dan venčanja nastupi, pa čak ni da ću i dalje nositi glavu na ramenima. A nije imalo smisla ni kretati na sever sa Noimom ako se obavežem da se vratim za četrdeset dana. Bio je to težak izbor: odložiti moj polazak i rizikovati zbog bratovljevih kraljevskih kaprica, ili krenuti sada, sa spoznajom da na sebe preuzimam mrlju kršenja obećanja datog svom septarhu.

Zavet nas uči da treba da rado dočekujemo nedoumice, jer one učvršćuju karakter da se uhvati u koštac s nerešivim i pronađe rešenje. U ovom primeru događaji su se izrugivali uzvišenim moralnim učenjima Zaveta. Dok sam oklevao nespokojan, Stirona dozva njegov telefon; on zgrabi slušalicu, ubode skrembler, i ostade pet minuta da sluša brbljanje, dok mu se lice smrkavalo a

oči počinjale da bukte. Konačno je prekinuo vezu i zapiljio se u mene kao da me ne poznaje. "U Spoksi jedu meso tek umrlih", promrmlja on. "Na padinama Kongoroja igraju za demone u nadi da će pronaći hranu. Ludost! Ludost!" On stisnu pesnice i ode krupnim koracima do prozora, upre glavom u njega, zatvori oči, i mislim da je za izvesno vreme zaboravio na moje prisustvo. Ponovo ga potraži telefon. Stiron se trže kao da ga je neko ubo, i krenu prema mašini. Primetivši me kako stojim zamrznut blizu vrata, on nestrpljivo uzmaha rukama i reče. "Odlazi, hoćeš li? Idi s tvojim pobratimom, gde god već to hoćete. Ova provincija! Ova glad! Oče, oče, oče!" Zgrabio je slušalicu. Ja počeh da povijam kolena u znak oproštajnog pozdrava, i Stirom me jarosno mahanjem istera iz prostorije, poslavši me bez obećanja i bez provere na granice svog kraljevstva.

11

Noim i ja krenusmo tri dana posle toga, samo nas dvojica i mali kontigent slugu. Vreme je bilo loše, jer letnja suša ustupila je mesto ne samo gustim i turobnim sivim oblacima jeseni već i ranom prikupljanju teških zimskih kiša. "Pomrećete od buđi pre nego što ugledate Glin", rekla nam je Halum veselo. "Ako se ne podavite u blatu Velike Saline Autostrade."

Ostala je sa nama, u Noimovoj kući, te večeri našeg odlaska, spavala čedno, zasebno u maloj odaji tik ispod krova, i pridružila nam se za doručkom dok smo se spremali da krenemo. Nikada je nisam video lepšu; tog jutra nosila je cvet treperave lepote koji je prosecao turobnost sipkave zore poput baklje u pećini. Možda je ono što ju je toliko uzvisilo tada bilo to što treba da prestane da bude deo mog života za vreme nepoznatog trajanja, a ja sam, svestan samonanesenog gubitka, uveličao njenu privlačnost. Bila je odevena u odoru od nežne zlatne mrežice, ispod koje je samo ogrtač od tanane svile skrivao njeno nago obličje, a njeno telo, pomerajući se tamo-amo pod svojim tankim velovima, potaklo je u meni misli zbog kojih sam se osećao ogrezlim u sram. Halum je tada bila na vrhuncu rane ženstvenosti, i to već nekoliko godina; već je počelo da me zbunjuje to što je ostala neudata. Mada smo Noim i ja bili istog uzrasta, ona se u skoku oslobodila detinjstva pre nas, kao što to sa devojkama biva, i ja sam počeo da mislim o njoj kao da je starija od nas dvojice, zato što je već godinu dana imala grudi i mesečnicu, dok smo Noin i ja još uvek bili ćosavih obraza i tela. I dok smo je pristizali u fizičkoj zrelosti, ona je i dalje bila odraslija u svom ponašanju nego moj pobratim ili ja, glas joj je bio gladak i bolje moduliran, maniri više uravnoteženi, i ja se nisam mogao otresti pomisli da nam je ona starija sestra koja ubrzo mora da prihvati nekog prosca, da joj ženskost ne bi postala prezrela i gnjila, odjednom sam bio siguran u to da će se Halum udati dok sam ja daleko i krijem se u Glinu, i pomisao na to da joj neki znojavi stranac sadi bebe među butine toliko mi se zgadila da sam se za stolom okrenuo od nje, i bacio se ka prozoru da unesem vlažan vazduh u pulsirajuća pluća.

"Nije ti dobro?" upita Halum.

"Neko oseća izvesnu napetost, posestrimo."

"Svakako da nema nikakve opasnosti. Dobio si septarhovo odobrenje da odeš na sever."

"Ne postoji nikakav dokument koji bi to dokazao", istaknu Noim.

"Ti si septarhov sin!" uzviknu Halum. "Koji bi se putar usudio da tera šegu sa tobom?"

"Baš tako", rekoh ja. "Nema razloga za strah. Neko oseća samo nesigurnost. Neko počinje novi život, Halum." Na silu sam se bledo nasmešio. "Vreme odlaska mora biti tu."

"Ostanite još malo", zamoli Halum.

Ali nismo. Sluge su čekale na ulici. Zemljokola su bila spremna. Halum nas zagrli, stegnuvši najpre Noima, a onda mene, jer ja sam bio taj koji se neće vratiti, a to je zahtevalo duži oproštaj. Kad mi je došla u naručje bio sam zapanjen intenzitetom kojim se nudila: njene usne na mojima, njen stomak uz moj, njene grudi stisnute o moja prsa. Na vrhovima prstiju naprezala se da utisne svoje telo u moje, i ja za trenutak osetih kako ona drhti, sve dok nisam počeo da drhtim i sam. Nije to bio sestrinski poljubac a svakako ne posestrimski; bio je to strasni poljubac mlade koja svog mladog muža šalje u rat iz kog zna da mu nema povratka. Oprži me Halumina iznenadna vatra. Osećao sam da je strgnut neki veo, i kao da se neka Halum koju nisam ranije poznavao bacila na mene, neka koja sva gori od potreba puti, neka kojoj nije bilo važno to što otkriva zabranjenu glad za telom svog pobratima. Ili sam samo zamišljao te stvari u njoj? Učinilo mi se da u jednom jedinom razvučenom trenu Halum više nije potiskivala ništa, i da je dopustila rukama i usnama da mi saopšte istinu o njenim osećanjima; ali ja nisam mogao isto tako da odgovorim - suviše sam sebe obučio u tome da imam uvek pravilan stav prema posestrimi — i bio sam hladan i dalek kada sam je zagrlio. Možda sam je čak malo i odgurnuo natrag, šokiran njenom neposrednošću. A, kao što velim, te neposrednosti možda nije ni bilo, osim u mom preopterećenom umu, već samo prikladne tuge zbog rastanka. U svakom slučaju, intenzitet je iz Halum brzo iščileo; njen zagrljaj se opustio pa me je pustila, i izgledala je snuždena i prožeta hladnoćom, kao da sam je surovo prekorio zbog toga što se toliko uspija kad toliko mnogo daje.

"Hajde, bre", reče Noim nestrpljivo i, pokušavajući nekako da spasem stvar, ja podigoh Haluminu ruku, lako dodirnuh njen hladan dlan mojim, osmehnuh se nespretno, ona se osmehnu još nespretnije, i možda bismo natuknuli i koju reč, ali Noim me uhvati za lakat i budalasto izvede napolje da započnem putovanje iz domovine.

12

Insistirao sam na tome da se otvorim dreneru pre nego napustim Sala Siti. To nisam planirao, i Noima je iritiralo što na to trošim vreme; ali neobuzdana žudnja za utehama vere podigla se u meni kada smo se približili obodu prestonice.

Putovali smo gotovo sat. Kiša je postala gušća, i vetar je u naletima udarao o vetrobrane naših zemljokola, tako da se vozilo oprezno. Kaldrmisane ulice bile su klizave. Noim je vozio jedna kola, a ja sam mrzovoljno sedeo kraj njega; druga, sa našim slugama, pratila su nas odmah pozadi. Jutro tek što je počelo i grad je i dalje spavao. Svaka ulica koju smo prolazili bila je za mene hirurški rez, jer mi je sa njom bivao otrgnut po jedan segment života: prođe kompleks palate, prođoše vrhovi kula Doma Pravde, eno velikih i sivih kockastih zgrada univerziteta, eno božje kuće gde me je moj kraljevski otac priveo Zavetu, eno Muzeja Čovečanstva koji sam toliko često posećivao s majkom da bih zurio u blaga sa zvezda. Kružeći kroz finu rezidencijalnu oblast koja se graniči sa Kanalom Skangen, uočio sam čak i ornamentisanu gradsku kuću Vojvode od Kongoroja, gde sam na svilenoj posteljini njegove lepe kćeri ostavio svoju nevinost u lepljivoj lokvi, pre ne baš mnogo godina. U ovom sam gradu proživeo čitav svoj život, a možda ga nikada više neću videti; moje jučerašnjice su se spirale, poput plodnog tla Salinih tužnih farmi pod noževima zimskih kiša. Još od dečaštva znao sam da će jednog dana moj brat biti septarh i da će ovaj grad prestati da bude mesto za mene, ali opet sam to u sebi poricao, govoreći: "Neće se to desiti skoro, možda se neće desiti nikada." A moj je otac ležao u svom kovčegu od vatrotrna, moj se brat povijao pod strašnom težinom svoje krune, a ja bežao iz Sale pre nego što mi je život pošteno i započeo, i obuzelo me je takvo raspoloženje samosažaljenja da se nisam usuđivao ni da razgovaram sa Noimom, mada čemu pobratim služi nego da olakša nekome dušu? A dok smo vozili kroz trošne ulice Starog Grada Sale, nedaleko od gradskih zidina, uočio sam oronulu božju kuću i rekao Noimu: "Stani ovde na ćošku. Neko mora da ode unutra i isprazni se."

Noim, nabusit, nije želeo da traći vreme, i kao da je hteo da produži. "Zar ćeš nekome uskratiti božje pravo?" upitah ga ja uspaljeno, i tek tada, uskomešan i srdit, on zaustavi kola i vrati ih nazad kako bi me pustio da izađem kod božje kuće.

Fasada joj je bila istrošena i ljuštila se. Natpis kraj vrata bio je nečitak. Trotoar pred njom bio je ispucao i iskrivljen. Stari Grad Sale imao je pedigre od više od hiljadu godina; neke od njegovih zgrada bile su neprestano nastanjene još od osnivanja grada, mada ih je većina u ruševinama, pošto se život tog kraja praktično završio kada je jedan od srednjevekovnih septarha odlučio da preseli svoj dvor u našu sadašnju palatu na vrhu Brda Skangen, prilično prema jugu. Noću Stari Grad Sale oživi od onih koji traže zadovoljstva i pijuckaju plavo vino u podrumskim kabareima, ali u ovaj magloviti sat bilo je to sumorno mesto. Prazni kameni zidovi gledali su me sa svake zgrade; mi u Sali imamo običaj da nam kao prozori služe najobičniji prorezi, ali ovde je to bilo dovedeno do ekstrema. Pitao sam se da li je moguće da božja kuća ima mašinu za skeniranje u ispravnom stanju da bi posmatrala kako joj prilazim. Kako se ispostavilo, bilo je. Kada sam se približio vratima božje kuće, ona su se delimično otvorila, i napolje je izvirio koštunjavi čovek u odeždi drenera. Bio je ružan, naravno. Ko je ikada pa video lepog drenera? To je profesija za zlehude. Ovaj je imao zelenkastu kožu, jako rošavu, gumastu gubicu od nosa, i jedno mu je oko bilo zamućeno: standardno za njegovo zanimanje. Zabuljio se u mene kao riba i, po njegovom oprezu sudeći, kao da mu je bilo žao što je otvorio vrata.

"Mir svih bogova nek bude s tobom", rekoh ja. "Evo nekoga kome je potrebna tvoja veština."

On odmeri moju skupu odeću, kožni grudnjak i težak nakit, osmotri moju veličinu i to kako se kočoperim, i očigledno zaključi da sam neki mladi aristokratski siledžija koji je došao da napravi gužvu u sirotinjskom delu grada. "Suviše je rano", reče on nelagodno. "Suviše si rano došao po utehu."

"Nećeš valjda odbiti paćenika!"

"Suviše je rano."

"Daj, daj, pusti nekoga unutra. Ovde stoji uznemirena duša."

On popusti, kao što sam i znao da mora, i uz puno trzanja svog dugonosog lica primi me. Tu unutra zaudaralo je na trulež. Stara drvenarija bila je puna vlage, draperije su plesnivile, nameštaj su izjeli insekti. Osvetljenje je bilo slabo. Drenerova žena, ružna poput njega, šunjala se unaokolo. On me povede u svoju kapelu, znojavu sobicu izvan dnevnih odaja, i ostavi me da klečim pored napuklog i požutelog ogledala dok je palio sveće. Odenuo se i konačno došao tamo gde sam klečao.

Naveo je svoju cenu. Ja zinuh.

"Previše za polovinu", rekoh ja.

On je smanji za petinu. Kad ja opet odbih, on mi reče da na nekom drugom mestu nađem sebi sveštenika, ali ja nisam hteo da ustanem i on gunđajući snizi cenu svojih usluga još malo. I dalje je bila možda pet puta viša od onoga što je naplaćivao od ljudi iz Starog Grada Sale za istu dobrobit, ali znao je da imam novca, i ja, pomišljajući na Noima koji se puši u kolima, ne mogah sebe da nateram da se cenjkam.

"Važi", rekoh ja.

Posle toga, on mi donese ugovor. Rekao sam da smo mi sa Bortana sumnjičavi ljudi; jesam li ukazao na to koliko se oslanjamo na ugovore? Nečija reč je najobičniji loš vazduh. Pre nego što vojnik povali kurvu oni se dogovore i nažvrljaju to na papir. Drener mi je dao standardni formular, obećavajući mi da će sve što budem rekao biti zadržano u najstrožoj poverljivosti, da drener služi samo kao posrednik između mene i boga po mom izboru, a ja sam se sa svoje strane obavezao da neću drenera smatrati odgovornim zbog onoga što će znati o meni, da ga neću pozivati kao svedoka pred sud ili od njega praviti sebi alibi u nekoj krivičnoj stvari, i tako dalje, i tako dalje. Potpisah. Potpisa i on. Razmenismo primerke, i ja mu dadoh novac.

"Koji bog želiš da ovde predsedava?" upita on.

"Bog koji štiti putnike", rekoh mu ja. Mi naše bogove ne zovemo imenima naglas.

On upali sveću odgovarajuće boje - ružičaste - i stavi je kraj ogledala. To je podrazumevalo da će odabrani bog prihvatiti moje reči.

"Posmatraj svoje lice,' reče drener. "Stavi svoje oči u svoje oči."

Zurio sam u ogledalo. Pošto mi taštinu odbijamo od sebe, nije uobičajeno ispitivati nečije lice osim u ovim verskim prilikama.

"Otvori sada svoju dušu", zapovedi drener. "Nek izrone tvoje tuge, snovi i gladi."

"Septarhov je sin taj što beži iz domovine", počeh ja, i drener se smesta trgnu obrativši pažnju, prostreljen mojim novostima. Mada nisam skidao oči s ogledala, pretpostavio sam da se muva okolo kako bi pogledao ugovor i video ko ga je to potpisao. "Strah od brata", nastavih ja, "vodi ga u inostranstvo, ali i

dalje mu je duša bolna dok odlazi."

Nastavio sam neko vreme tako. Drener je činio uobičajene upadice svaki put kad bih prekinuo, mameći iz mene reči lukavo i vešto, i ubrzo više nije bilo potrebe za takvim pripomaganjem, jer su reči slobodno nagrnule. Rekao sam mu za žudnju za mojom posestrimom i za to kako me je uznemirio njen zagrljaj; rekao sam mu koliko sam blizu došao do toga da Stirona slažem; priznao sam mu da ću propustiti kraljevsko venčanje i tako raniti svog brata; priznao sam nekoliko malih grehova samoogoljavanja, onih kakve svako čini svakoga dana. Drener je slušao.

Plaćamo ih za to da slušaju, i ništa drugo da ne rade, sve dok ne budemo iscrpljeni i zalečeni. Takva je naša sveta pričest, da uzdižemo te žapce iz blata, useljavamo ih u njihove božje kuće, i novcem kupujemo njihovo strpljenje. Po Zavetu je dopušteno dreneru reći sve, bilo to obično baljezganje, bio to sramotni katalog prigušenih požuda i skrivene prljavštine. Dreneru možemo dosađivati onako kako nemamo pravo da dosađujemo svojim po-srodnicima, jer drenerova je obaveza po ugovoru da sedi sa strpljenjem koje imaju brda, dok govorimo o sebi. Ne moramo da brinemo kakve probleme može drener da ima, niti šta on o nama misli, niti da li bi bio srećniji da nešto drugo radi. On ima svoj poziv i uzima svoju naknadu, pa mora da služi onima kojima je potreban. Postojalo je vreme kada sam osećao da je to čudesno fina shema, dati nam drenere kako bismo mogli da srca rasteretimo od bola. Suviše mog života je prošlo pre nego što sam shvatio da otvoriti sebe dreneru nije nimalo utešnije nego voditi ljubav sa sopstvenom šakom: postoje bolji načini za ljubav, postoje srećniji načini otvaranja.

Ali tada to nisam znao, i čučao sam kraj ogledala, lečeći se što sam bolje mogao za svoj novac. Sav talog lošeg u mojoj duši izašao je, slog je glatko pratio slog, onako kako slatka tečnost poteče kad se probuše trnovite slabine izuvijanog i odbojnog mesnatog drveta što raste kraj Zaliva Sumar. Dok sam govorio sveće su me uhvatile svojom čarolijom, i njihovo me je treperenje uvuklo u zakrivljenu površinu ogledala tako da me je izvuklo iz mene samog; drener je bio obična mrlja u tami, nestvarna, nevažna, i ja sam sad govorio neposredno bogu putnika, koji će me izlečiti i poslati me na put. I ja sam verovao da je to tako. Neću reći da sam zamišljao bukvalno neko božje mesto gde naša božanstva sede i čekaju da ih pozovemo da nas usluže, ali tada sam posedovao apstraktno i metaforično razumevanje naše religije po kom mi je ona

izgledala, na svoj način, stvarna poput moje desne mišice.

Moja reka reči stade i drener ne pokuša da obnovi bujicu. On promrmlja fraze oprosta. Bio sam gotov. Utrnuo je božju sveću među dva prsta i ustao da svuče svoju odoru. Još uvek sam klečao, slab i uzdrhtao od dreniranja, izgubljen u sanjarenju. Osećao sam se pročišćen i oslobođen greha, rasterećen taloga i otpadaka svoje duše, i u muzici tog trenutka bio sam tek maglovito svestan prljavštine oko sebe. Kapela je bila čarobno mesto, a drener je buktao božanskom lepotom.

"Ustaj", reče on, podbadajući me vrhom sandale. "Napolje. Na put."

Zvuk njegovog napuklog glasa prosu se preko svega čudesnog. Ustadoh, odmahujući glavom da je izlečim od njene nove lakoće, dok me je drener napola izgurivao u hodnik. Više me se nije plašio, taj ružan čovečuljak, iako sam možda septarhov sin i mada mi je bilo dovoljno da ga pljunem da bih ga ubio, jer ja sam mu rekao za svoj kukavičluk, za svoju zabranjenu glad prema Halum, za to koliko je jevtin moj duh, i to me je znanje unizilo u njegovim očima: nijedan tek dreniran čovek ne može zastrašiti svog drenera.

Kiša je bila još gora kada sam napustio zgradu. Noim je sedeo u kolima i mrštio se, čela naslonjenog na upravljačku palicu. On podiže pogled i potapša se po ručnom zglobu kako bi mi rekao da sam se predugo zamajavao u božjoj kući.

"Bolje se osećaš sad kad ti je bešika prazna?" upita on.

"Šta?"

"To će reći, jesi li se dobro duševno ispišao tamo unutra?"

"Pogana fraza, Noime."

"Neko postane svetogrdan kad mu se strpljenje odvede predaleko."

On šutnu starter i mi se zakotrljasmo napred. Ubrzo smo bili kod drevnih zidina Sala Sitija, kraj plemićkog, kulama okruženog otvora poznatog kao Glinska Vrata, koji su čuvala četvorica pospanih ratnika kiselih lica, u potpuno natopljenim uniformama. Nisu obratili nikakvu pažnju na nas. Noim proveze kroz kapiju i pored znaka koji nam je želeo dobrodošlicu na Veliku Salinu Autostradu. Sala Siti brzo iščile za nama; jurili smo na sever, ka Glinu.

13

Velika Salina Autostrada prolazi kroz jednu od naših najboljih zemljoradničkih oblasti, bogatu i plodnu Ravnicu Nand, koja svakog proleća prima dar površine koju su sa kože Zapadne Sale skinule naše užurbane rečice. U to vreme septarh oblasti Nand bio je notorni tvrdica, i zahvaljujući njegovoj škrtosti autostrada je tamo bila u jadnom stanju pa smo se, kao što je Halum predvidela u šali, mučili probijajući se kroz blato koje je zagušilo put. Bilo je dobro završiti s Nandom i ući u Severnu Salu, gde je zemlja mešavina kamena i peska a ljudi žive od korenja i od gmizavih stvari koje vade iz mora. U Severnoj Sali zemljokola su neuobičajen prizor, i dvaput su nas kamenovali gladni i sumorni građani, koji su sam naš prolazak kroz njihovo nesrećno mesto smatrali uvredom. Ali bar na putu nije bilo blata.

Trupe Noimovog oca bile su stacionirane na kraju Severne Sale, na donjoj obali reke Huiš. To je najveća od reka Velada Bortana. Počinje kao stotinu sitnih potoka koji curkaju niz istočne padine Huištora u severnom delu Zapadne Sale; ti se potoci spajaju u podnožju da bi postali brza struja, siva i virovita, što jurca kroz uzani granitni kanjon koji karakteriše šest velikih slapova. Po izlasku iz tih divljih kaskada na svoju aluvijalnu ravnicu, Huiš nastavlja mirnije severoistočno prema moru, postajući sve širi i širi u nizijama, kako bi se konačno razdvojio u svoju široku deltu i prepustio se okeanu u sedam ušća. U svom brzom, zapadnom delu, Huiš predstavlja granicu između Sale i Glina; u svom smirenom, najistočnijem delu razdvaja Glin od Krela.

Čitavom svojom dužinom velika reka nije premošćena, i neko može pomisliti da ne postoje naročite potrebe da se njene obale utvrde protiv invazije sa suprotne strane. Ali, mnogo su puta u istoriji Sale ljudi iz Glina prešli Huiš brodom da bi zaratili, a isto smo toliko puta i mi iz Sale otišli da pustošimo Glin; ni podaci o dobrosusedstvu Glina i Krela nisu mnogo srećniji. Zato su svuda duž Huiša nikle vojne postaje, i generali poput Luina Kondorita provode svoj život pretražujući rečnu maglu ne bi li ugledali neprijatelja.

Ostao sam kratko u logoru Noimovog oca. General nije bio mnogo nalik na Noima, jer je bio krupan, težak čovek čije je lice, izbrazdano vremenom i iskušenjima, ličilo na skicu mape stenovite Severne Sale. Za petnaest godina nijednom nije došlo do bilo kakvog značajnog sukoba duž granice koju je on čuvao, i ja mislim da je od dokonosti njegova duša postala hladna: govorio je

malo, često se mrštio, svaku izjavu je pretvarao u ogorčeno gunđanje, i brzo je uzmicao iz razgovora u lične snove. To mora da su bili snovi o ratu; nema sumnje u to da on nije mogao da gleda reku a da ne poželi da se ona zaroji glinskim brodovljem. Pošto ljudi poput njega sigurno patroliraju i glinskom stranom reke, čudo je da graničari ne krenu jedni na druge iz čiste dosade, svakih nekoliko godina, i naše provincije uvuku u nepotreban sukob.

Tamo nam je bilo dosadno. Noim je kao sin bio obavezan da poseti oca, ali oni jedan drugome nisu imali šta da kažu, a za mene je general bio stranac. Stironu sam rekao da ću ostati sa Noimovim ocem dok ne padne prvi sneg zime, i to je bilo istina, a opet na svu sreću nije to bila duga poseta; na severu zima dolazi rano. Mog petog dana tamo bele pahulje spustile su se i ja sam bio oslobođen svoje samonametnute obaveze.

Salu sa Glinom povezuju skele koje saobraćaju između terminala na tri mesta, osim kada je rat. Noim me je odvezao do najbližeg terminala jedne crne zore, i mi smo se svečano zagrlili i oprostili se. Rekao sam da ću mu poslati svoju adresu, kada je nađem u Glimi, tako da mogu da me obaveštavaju šta se zbiva u Sali. On je obećao da će se brinuti o Halum. Neodređeno smo govorili o tome kada ćemo se ona i ja ponovo sresti; možda će me oni posetiti sledeće godine u Glini, možda ćemo svo troje otići za praznik u Maneran. Te smo planove pravili sa malo ubeđenja u glasu.

"Ovaj dan rastanka nikada nije trebalo da nastupi", reče Noim.

"Rastanak vodi samo novom sastajanju", rekoh mu ja veselo.

"Kinale, možda bi mogao da se nekako sporazumeš sa bratom..."

"Za to nikada nije bilo nade."

"Stiron je toplo govorio o tebi. Zar je toliko neiskren?"

"Iskren je u svojoj toplini, sad. Ali neće proći mnogo dok mu ne postane nezgodno to što kraj njega živi i brat, zatim neprijatno, a potom i nemoguće. Septarh najbolje spava kad u blizini nema potencijalnog rivala kraljevske krvi."

Skela me je pozivala svojim rogom.

Ščepah Noimovu ruku i mi se ponovo oprostismo, žurno. Poslednje što sam mu rekao bilo je: "Kada vidiš septarha, reci mu da ga njegov brat voli." Onda se ukrcah.

Prelazak je bio previše brz. Manje od jednog sata, i ja se nađoh na tuđinskom

tlu Glina. Službenici za useljavanje su me grubo pregledali, ali su omekšali kada su mi videli pasoš, jarko crven da bi naznačio moje mesto među plemstvom, sa zlatnom trakom kako bi se videlo da pripadam septarhovoj porodici. Smesta sam dobio vizu, koja je važila za neodređeno dug boravak. Takvi službenici vole da tračare; nije se uopšte postavljalo pitanje hoće li se latiti telefona čim odem od njih, i javiti svojoj vladi da je princ Sale u zemlji, a pretpostavljam da će ne mnogo kasnije to obaveštenje biti u rukama Salinog diplomatskog predstavnika u Glinu, koji će ga preneti mom bratu i izazvati njegovo nezadovoljstvo.

Preko puta carinske barake naišao sam na filijalu Zavetne Banke Glina, i razmenio moj salanski novac za valutu severnjaka. Novim sredstvima unajmio sam vozača da me odveze do prestonog grada, koji oni zovu Glejn, na pola dana vožnje severno od granice.

Put je bio uzan i krivudao je, prolazeći kroz golemi kraj gde je dodir zime odavno skinuo svo lišće sa drveća. Prljavi sneg bio je visoko nagomilan. Glin je ledena provincija. Naselili su je ljudi puritanske prirode, kojima je život u Sali bio previše lak

14

Noć me je zatekla u Glejnu. To je ozidani grad, poput Saline prestonice, ali inače ne mnogo nalik na nju. Sala Siti poseduje čar i moć; njegove su zgrade napravljene od velikih blokova masivnog kamena, crnog bazalta i ružičastog granita koji se vade u planinama, a ulice su široke i krivudave, tako da su pogodne za plemenite drvorede i sjajne promenade. Osim našeg običaja da uski prorezi služe umesto pravih prozora, Sala Siti je otvoreno, privlačno mesto, čija arhitektura svetu objavljuje ponositost i samodovoljnost njegovih građana. Ali taj sumorni Glejn! O!

Glejn je sačinjen od perutavih žutih opeka, tu i tamo oivičenih jadnim siromašnim peščanikom koji se na upiranje prsta mrvi u parčiće. Tu nema ulica, već samo sokaka; kuće guraju jedna drugu kao da se plaše da bi neki uljez mogao da pokuša da se pro vuče između njih ako popuste gard. Avenija u Glejnu ne bi u Sali bila dovoljna ni za slivnik. A arhitekte Glejna stvorile su grad podoban samo za narod drenera, jer je sve nahereno, koso, neravno, i grubo. Moj brat, koji je jednom bio u Glejnu po diplomatskom poslu, opisao mi je to mesto, ali ja sam zanemario njegove oštre reči pripisujući ih običnoj patriotskoj predrasudi; sada vidim da je Stiron bio previše blag.

A ni narod Glejna nije bio mnogo lepši od svog grada. Na svetu gde su sumnja i tajnovitost božje vrline, neko očekuje da se u šarmu oskudeva; a opet, ustanovio sam da su Glejnske vrline u svakom pogledu prekomerne. Mračna odeća, mračna namrštenost, mračne duše, zatvorena i sparušena srca. Sam njihov govor odražava zatvorenost njihovog duha. Jezik Glina isti je kao jezik Sale, mada severnjaci imaju izražene akcente, skraćuju slogove i premeštaju samoglasnike. To me nije uznemiravalo, ali njihova sintaksa samoporicanja jeste. Moj vozač, koji nije bio čovek iz grada, pa je zbog toga delovao gotovo prijateljski, ostavio me je kod gostionice gde je mislio da ću imati ljubazan tretman, pa sam ušao i rekao: "Neko bi uzeo sobu za večeras, i možda za još nekoliko sledećih dana." Gostioničar se zlobno zapiljio u mene kao da sam rekao "Ja bih uzeo sobu", ili nešto jednako prljavo. Kasnije sam otkrio da je čak i naše učtivo okolišanje previše tašto za jednog severnjaka. Nije trebalo da kažem "Neko bi uzeo sobu", već "Ima li koja soba na raspolaganju?" U restoranu je pogrešno reći: "Neko će obedovati to i to", već "Ovo su izabrana jela." I tako dalje i tako dalje, izvrćući sve u nezgrapni pasivni oblik kako bi se

izbegao greh priznavanja sopstvenog postojanja.

Zbog mog neznanja gostioničar mi je dao svoju najgoru sobu i naplatio dvostruko više nego što je uobičajeno. Govorom sam sebe žigosao kao čoveka iz Sale; zašto bi bio ljubazan? Ali pri potpisivanju ugovora o mom noćnom smeštaju morao sam da mu pokažem pasoš, i on je zinuo kad je video da je domaćin princu koji je došao u posetu; ne malo je smekšao, pitajući me želim li da mi se u sobu pošalje vino, ili možda neka jedra Glejnska bludnica. Vino sam uzeo, ali bludnicu sam odbio, zato što sam bio veoma mlad i preterano uplašen bolesti koje možda vrebaju u stranim slabinama. Te sam noći sedeo sam u sobi, posmatrajući kako se pahulje dave u mračnom kanalu ispod mog prozora, i osećao se izolovanijim od čovečanstva nego ikada pre, ili ikada kasnije.

15

Prošlo je više od nedelju dana pre nego što sam našao hrabrosti da posetim majčinu rodbinu. Svakog dana sam satima šetao gradom, dobro umotan u ogrtač zbog vetrova i čudio se ružnoći svega što bih ugledao, i ljudi i građevina. Pronašao sam ambasadu Sale, i visio sam pred njom, bez želje da uđem, već prosto radujući se vezi sa mojom domovinom koju je pružala ta zdepasta, turobna građevina. Kupio sam gomile jevtino štampanih knjiga i čitao do duboko u noć kako bih naučio nešto o svojoj usvojenoj provinciji: bila je tu istorija Glina, vodič kroz grad Glejn, beskrajni ep o osnivanju prvih staništa severno od Huiša, i još štošta. Rastapao sam usamljenost u vinu - ne glinskom, jer ovde se ne proizvodi nikakvo vino, već u dobrom, slatkom, zlatnom vinu iz Manerana, koje uvoze u divovskim bačvama. Loše sam spavao. Jedne sam noći sanjao da je Stiron umro od napada grčeva i da me traže. Nekoliko puta sam u snu video kako rogoptica ubija mog oca; to je san koji me još uvek proganja, i dolazi mi dva ili tri puta godišnje. Pisao sam duga pisma Halum i Noimu, i cepao ih, jer su zaudarala na samosažaljenje. Napisao sam jedno Stironu, moleći ga da mi oprosti što sam pobegao, pa sam pocepao i to. Kad je sve drugo propalo, zatražio sam od gostioničara bludnicu. Poslao mi je mršavu devojku godinu ili dve stariju od mene, sa čudnim velikim grudima koja su visila kao naduvane gumene vreće. "Rečeno je da si ti princ Sale", izjavila je sramežljivo, dok je ležala i širila butine. Bez odgovora prekrio sam je i ušao u nju, i zbog veličine mog organa ona zaskiča od straha i zadovoljstva, pa tako žestoko poče da meša kukovima da mi seme jurnu napolje posle samo pola trena. Bio sam zbog toga ljut na sebe, i okrenuo sam svoj gnev na nju, izvlačeći se i vičući: "Ko ti je rekao da počneš da se pomeraš? Ja nisam bio spreman za tvoje kretanje! Nisam to želeo!" Ona pobeže iz moje sobe još uvek gola, prestravljena više, mislim, mojim opscenostima nego gnevom. Nikada pre nisam pred ženom rekao ja. Ali ona je bila samo kurva, na kraju krajeva. Čitav sat sam se sapunjao posle toga. Koliko sam bio naivan, verovao sam da će me gostioničar potražiti i izbaciti zbog toga što sam sa njom tako vulgarno razgovarao, ali on ništa nije rekao. Čak i u Glinu, ne mora se biti učtiv sa kurvama.

Shvatio sam da je u izvikivanju tih reči na nju bilo i nekog čudnog zadovoljstva. Prepustio sam se čudnim maštanjima i fantazijama, u kojima sam zamišljao sisatu drolju golu na mom krevetu, dok ja stojim iznad nje i vičem: "Ja! Ja! Ja! Ja! Ja!" Takva sanjarenja imala su toliku snagu da mi se od njih

muškost uspravljala. Razmatrao sam da li da odem dreneru kako bih se otarasio prljavih misli, ali umesto toga, dve noći kasnije, zatražio sam od gostioničara drugu bludnicu, i sa svakim naletom mog tela nemo sam vikao "Ja! Mene! Ja! Mene!"

Tako sam potrošio očevinu u prestonici puritanskog Glina, u bludničenju, pijančevanju i dokolici. Kad je zadah sopstvene dokolice počeo da mi smeta, odbacio sam skromnost i otišao da posetim svoje glejnjanske rođake.

Moja majka bila je kćer prvog septarha Glina; on je bio mrtav, kao i njegov sin i naslednik; sada je sin njegovog sina, Truis, bratanac moje majke, bio na prestolu. Izgledalo mi je suviše naglo da odem i zatražim direktno od svog brata od ujaka neku počasnu službu. Truis Glinski sigurno mora da odmerava državne stvari baš kao i pitanja srodstva, pa možda neće želeti da pomogne odbeglom bratu vrhovnog septarha Sale, da zbog toga ne bi došao u sukob sa Stironom. Ali imao sam ja i tetku, Niol, majčinu mlađu sestru, koja je često bila u Sala Sitiju za života moje majke, i koja me je s puno ljubavi držala dok sam bio beba; zar mi ona ne bi pomogla?

Ona je venčala moć za moć. Muž joj je bio Markiz Huiški, i imao je veliki uticaj na septarhovom dvoru, i takođe je - jer u Glinu se ne smatra da je za plemstvo bavljenje trgovinom neprikladno - imao kontrolu nad najbogatijom faktor-kućom svoje provincije. Te faktor-kuće su nešto slično bankama, ali druge vrste; one pozajmljuju novac hajducima, trgovcima i industrijskim lordovima, samo sa satirućim kamatama, i uvek uzimaju udeo u vlasništvu svakog preduzeća kom pomognu; tako uvlače svoje pipke u stotinu organizacija i postižu ogroman uticaj u privrednim stvarima. U Sali su faktor-kuće bile zabranjene pre jednog veka, ali u Glinu one napreduju gotovo kao druga vlada. Za taj sistem nisam osećao nikakvu ljubav, ali radije bih mu se pridružio, nego molio.

Posle nešto raspitivanja u gostionici saznao sam gde je markizova palata. Po glejnskim standardima bila je to razmetljiva građevina od tri povezana krila kraj veštačkog jezera ravnog kao ogledalo, u aristokratskom kraju grada. Nisam pokušao da pomoću razgovora uđem unutra. Došao sam spreman, s porukom, kojom obaveštavam markizu da je njen sestrić Kinal, sin septarha Sale, u Glejnu, i da želi da mu učini uslugu tako što će ga primiti; može se naći u toj i toj gostionici. Vratio sam se u svoje odaje i čekao, a trećeg dana gostioničar, očiju izbuljenih od strahopoštovanja, dođe u moju sobu da mi kaže da imam

posetioca u livreji Markiza Huiškog. Niol je poslala kola po mene; odvezli su me u njenu palatu, koja je bila daleko raskošnija iznutra nego spolja, i ona me je primila u velikom holu lukavo obloženom ogledalima postavljenim pod uglom prema drugim ogledalima, kako bi se stvorila iluzija beskonačnosti.

Mnogo je ostarila za šest ili sedam godina otkad sam je poslednji put video, ali moja zapanjenost njenom sedom kosom i izbrazdanim licem bi progutana u njenom zaprepašćenju zbog mog preobražaja iz sićušnog deteta u glomaznog muškarca za tako kratko vreme.

Zagrlismo se po glinski, vrhovima prstiju uprtim u vrhove prstiju; ona mi izrazi saučešće zbog očeve smrti oca, i izvini se što nije prisustvovala Stironovom krunisanju; onda me upita šta me je to dovelo u Glin, ja objasnih, a ona ne pokaza nikakvo iznenađenje. Da li ja to predlažem da se ovde nastanim za stalno? Da, rekoh ja. A kako ću se izdržavati? Radeći u faktor-kući njenog muža, objasnio sam, ako mi se takvo mesto može dobaviti. Nije se ponašala kao da smatra moju ambiciju nerazumnom, već me je samo upitala posedujem li kakve veštine koje bi me mogle preporučiti markizu. Na to odgovorih da sam obučavan za zakonike Sale (ne pominjući koliko je moja obuka bila nepotpuna) i da bih mogao biti od koristi za poslovanje faktor-kuće s tom provincijom; takođe, rekoh, vezan sam i sa Segvordom Helalamom, Vrhovnim Sudijom Luke u Maneranu, i da bih firmi mogao dobro poslužiti i u njenom poslovanju s Maneranom; najzad, napomenuo sam, bio sam mlad i ambiciozan, pa bih se potpuno stavio u službu interesa faktor-kuće, na obostranu korist. Te izjave izgleda da su glatko prošle kod moje tetke, i ona obeća da će mi pribaviti razgovor sa samim markizom. Napustio sam njenu palatu veoma zadovoljan svojim izgledima.

Nekoliko dana kasnije u gostionicu je javljeno da treba da se pojavim u prostorijama faktor-kuće. Moj sastanak, međutim, nije bio sa Markizom Huiškim; umesto toga, trebalo je da se vidim s jednim od njegovih rukovodilaca, s izvesnim Sizgarom. Trebalo je to da shvatim kao loš znak. Taj je čovek bio uglađen kao da je od ulja, s ćosavim licem, bez obrva, sa ćelom koja je izgledala kao da je navoštena, i tamno zelenom odeždom koja je istovremeno bila i propisno asketska i suptilno raskošna. Kratko me je ispitao o mojoj obuci i iskustvu, otkrivši u nekih deset pitanja da sam prvog imao malo a drugog nimalo; ali moje nedostatke otkrio je na blag i prijateljski način, pa sam pretpostavio da će mi, i pored neznanja, visoki rod i srodstvo s markizom

obezbediti položaj. Avaj, samozadovoljstvo! Počeo sam da sanjarim o tome kako se uspinjem ka velikim odgovornostima u faktor-kući kada sam samo sa pola uha uhvatio Sizgarove reči, koje su mi saopštavale: "Vremena su teška, što vaša milost svakako razume, i nesreća je što nam dolazite u vreme kad su neophodna smanjenja. Prednosti vašeg zapošljavanja su mnoge, a opet problemi su izuzetni. Markiz želi da znate da se vaša ponuda službe veoma ceni, i da se nada da će vas uvesti u firmu kada to dozvole uslovi privređivanja." Sa mnogo klanjanja i s prijatnim osmehom otpuštanja isterao me je iz svoje kancelarije, i ja se nađoh na ulici pre nego što sam uopšte shvatio koliko sam temeljno uništen. Nisu mogli da mi daju ništa, čak ni mesto petog pomoćnog službenika u nekoj seoskoj kancelariji! Kako je to bilo moguće? Gotovo da sam jurnuo natrag unutra, s namerom da viknem: "Ovo je greška, ovde imate posla s rođakom vašeg septarha, odbacujete markizinog nećaka!" Ali oni su te stvari znali, a opet su zatvorili svoja vrata preda mnom. Kada sam telefonirao tetki da bih joj rekao koliko sam šokiran, rečeno mi je da je otišla u inostranstvo, da provede zimu u olistalom Maneranu.

16

Na kraju mi je postalo jasno šta se dogodilo. Moja tetka je razgovarala s markizom, a on se posavetovao sa septarhom Truisom koji je, zaključivši da bi mu dopuštenje da ja dobijem bilo kakvo zaposlenje moglo doneti neprijatnosti sa Stironom, dao uputstva markizu da me odbije. Onako besan, mislio sam da odem pravo kod Truisa da protestujem, ali sasvim brzo uvideo sam zaludnost toga, a pošto je moja zaštitnica Noil jasno otišla iz Glina da bi me se otresla, znao sam da ni tu nema nikakve nade. Bio sam sam u Glejnu dok se približavala zima, bez ikakvog položaja u tom tuđinskom mestu, a moje uzvišeno poreklo bilo je više nego neupotrebljivo.

Usledili su još teži udarci.

Kada sam se jednog jutra pojavio u Zavetnoj Banci Glina da bih podigao sredstva za životne troškove, saznao sam da je moj račun stavljen pod sekvestar na zahtev Velikog Rizničara Sale, koji je istraživao mogućnost nezakonitog transfera kapitala iz naše provincije. Dranjem i mahanjem kraljevskim pasošem, uspeo sam da iskamčim dovoljno novca za sedmodnevni stan i hranu, ali ostatak uštedevine za mene je bio izgubljen, jer nisam imao želudac pogodan za molbe i manevre koji bi ga mogli osloboditi.

Posle toga posetio me je u mojoj gostionici jedan diplomata iz Sale, jedan šakal od podsekretara koji me je podsetio, uz mnoga savijanja kolena i formule poštovanja, da će se ubrzo održati venčanje mog brata i da se očekuje da se vratim i budem prstenitelj. Znajući da nikada neću ponovo napustiti Sala Siti ako se predam Stironu u ruke, objasnio sam da zbog hitnog posla moram da ostanem u Glejnu u vreme svadbe, i zatražio da se septarhu prenese moje duboko žaljenje. Podsekretar je ovo primio profesionalno ljubazno, ali nije mi bilo teško da otkrijem divljački sjaj zadovoljstva ispod njegove spoljne maske: kupovao sam sebi nevolju, a on će mi rado pomoći da zaključim ugovor.

Četvrtog dana posle toga moj gostioničar je došao da mi kaže da više ne mogu da ostanem u gostionici, zato što je moj pasoš opozvan i sada nemam legalni status u Glinu.

Ovo je bilo nemoguće. Kraljevski pasoš kakav sam ja nosio daje se za ceo život, i važi u svakoj provinciji Velada Bortana izuzev u vreme rata, a u ovom trenutku između Sale i Glina rate. nije bilo. Gostioničar je na moje reči slegnuo

ramenima, pokazao mi njegovo obaveštenje iz policije, gde mu naređuju da izbaci svog nelegalnog tuđinca, i predložio da ukoliko imam neke primedbe stvar iznesem pred odgovarajući biro glinske javne službe, jer je to izvan njegove nadležnosti. Smatrao sam da ne bi bilo mudro podneti takvu žalbu. Do mog isterivanja nije došlo slučajno, i pojavim li se u bilo kojoj državnoj kancelariji najverovatnije bih bio uhapšen i smesta odveden preko Huiša u Stironove ruke.

Uvidevši da je takvo hapšenje najverovatniji sledeći korak, pitao sam se kako da izbegnem državne agente. Sada sam bolno osećao odsustvo pobratima i posestrime, jer gde bih inače mogao da se obratim za pomoć i savet? Nigde u Glinu nije bilo nikoga kome bih mogao da kažem: "Neko se plaši, neko je u smrtnoj opasnosti, neko od tebe traži pomoć." Svačija duša bila je od mene odvojena zidom kamenog običaja. Na čitavom svetu bilo je samo dvoje njih koje sam mogao smatrati poverenicima, a oni su bili daleko. Moram pronaći sopstveni spas.

Skrivaću se, rešio sam. Gostioničar mi je dozvolio nekoliko sati da se spremim. Obrijao sam bradu, trampio kraljevski plašt za bedne prnje jednog drugog stanara visokog gotovo koliko i ja, i založio ceremonijalni prsten. Preostalu imovinu vezao sam tako da mi služi kao grba na leđima, i othramao iz gostionice presavijen, s jednim okom zatvorenim, a ustima iskrivljenim u stranu. Da li je to bila maska koja je ikoga mogla da prevari, ne mogu da kažem; ali niko nije čekao da me uhapsi, i tako poružneo izašao sam iz Glejna pod hladnom, retkom kišom koja se ubrzo pretvorila u sneg.

17

Ispred severozapadne kapije grada (jer tamo su me noge odvele) pored mene protutnja teški kamion, i njegovi točkovi prođoše kroz lokvu poluzamrznutog mulja, isprskavši me neštedimice. Ja stadoh da sastružem hladnu tvar s nogavica; zaustavi se i kamion, i vozač se iskobelja dole, uzvikujući: "Ovde ima razloga za izvinjenje! Nije bila namera da tako budeš natopljen!"

Ova ljubaznost toliko me je zapanjila da sam se uspravio do pune visine, i dopustio da mi iskrivljenost nestane sa lica. Vozač me je očigledno smatrao slabim, pogurenim starcem; pokazao je zaprepašćenost zbog mog preobražaja, i glasno se nasmejao. Nisam znao šta da kažem. Pošto sam ćutao, on izjavi: "Ima mesta da se neko vozi, ako imaš potrebe ili ti je ćef."

U moj um uskoči jarka fantazija: on će me voziti prema obali, gde ću se prijaviti za trgovački brod koji kreće za Maneran, i u toj srećnoj tropskoj zemlji prepustiću se na milost i nemilost ocu moje posestrime, umakavši svom ovom maltretiranju.

"Kuda si se zaputio?" upitah ja.

"Ka zapadu, u planine."

Toliko što se Manerana tiče. Svejedno sam prihvatio vožnju. Nije mi ponudio ugovor sa definisanim obavezama, ali pustio sam da to prođe. Nekoliko minuta nismo razgovarali; zadovoljavao sam se osluškivanjem pljuskanja točkova po snežnom putu, i razmišljanjem o udaljenosti koja raste između mene i policije Glejna.

"Stranac si, zar ne?" reče on najzad.

"Zaista." Bojeći se da je možda podignuta uzbuna zbog nekog čoveka iz Sale, odlučih prekasno da usvojim mek i nerazgovetan govor južnjaka, koji sam naučio od Halum, u nadi da će on poverovati kako mu se isprva nisam obratio salanskim akcentom. "Putuješ sa rođenim Manerancem, kome je vaša zima čudna i opterećujuća stvar."

"Šta te je dovelo na sever?" upita on.

"Sređivanje majčinog poseda. Ona je bila žena iz Glejna."

"Pa onda, jesu li advokati bili dobri prema tebi?"

"Njen novac se istopio u njihovim rukama, i nije preostalo ništa."

"Uobičajena priča. Nemaš gotovine, a?"

"Bez prebijene pare", priznah ja.

"Pa, dobro, neko shvata tvoj položaj, jer neko je i sam bio tamo. Možda se za tebe da nešto učiniti."

Shvatih po njegovim frazama, po tome što nije koristio glinsku pasivnu konstrukciju, da i on mora da je stranac. Okrenuvši se tako da ga gledam u lice, rekoh: "Je li neko u pravu da smatra da si i ti isto tako iz nekog drugog mesta?"

"To je istina."

"Tvoj akcent je nepoznat. Neka zapadna provincija?"

"O, ne, ne."

"Znači, ni Sala?"

"Maneran", reče on i prsnu u grohotan smeh, pa prekri moj stid i zbunjenost rekavši mi: "Dobar ti je akcent, prijatelju. Ali ne moraš više da se trudiš."

"Neko ne čuje Maneran u tvom glasu", promrmljah ja.

"Neko je dugo živeo u Glinu", reče on, "a nečiji glas je smesa koja vrvi promenama."

Nisam ga ni za tren prevario, ali on nije ni pokušao da prodre u moj identitet, i činilo se da ga nije ni briga ko sam ja možda, i odakle sam došao. Neko vreme smo lagodno razgovarali. Rekao mi je da poseduje drvaru u zapadnom Glinu, na pola puta uz bokove Huištora gde raste medno drveće sa žutim iglicama; pre nego što smo mnogo dalje odmakli, već mi je nudio da se zaposlim kao drvoseča u njegovom logoru. Plata je bedna, rekao je, ali tamo se udiše čist vazduh, državni službenici se ne mogu videti nikada, a takve stvari kao što su pasoši i sertifikati o statusu nisu važne.

Naravno da sam prihvatio. Njegov je logor bio predivno postavljen, iznad iskričavog planinskog jezera koje se nikada nije ledilo, jer ga je hranio topli izvor za koji se govorilo da potiče iz dubina ispod Spaljenih Nizija. Ogromni ledom pokriveni vrhovi Huištora visili su iznad nas, a nedaleko je bila Kapija Glina, prevoj kroz koji se iz Glina odlazi u Spaljene Nizije, s usputnim prelaskom preko ledenog ćoška Zaleđenih Nizija. Za njega je radilo stotinu ljudi, grubih i prostih, koji su u beskraj vikali ja i mene bez srama, ali bili su to pošteni i vredni ljudi, a ja nikada nisam bio u blizini njima sličnih. Moj je plan bio da ostanem tu preko zime, štedim zaradu, i odem u Maneran kada zaradim

koliko mi je potrebno za put. Ipak, ponešto vesti iz spoljnog sveta stizalo je do logora s vremena na vreme, pa sam tako saznao da glinske vlasti tragaju za izvesnim mladim princem Sale, za kog se veruje da je poludeo i da luta negde po Glinu; septarh Stiron je želeo da se mladi nesrećnik hitno vrati u domovinu zbog medicinske nege koja mu je tako očajnički bila potrebna. Pretpostavljajući da će putevi i luke biti pod prismotrom, produžio sam svoj boravak u planinama tokom proleća, i, zbog sve dubljeg opreza, ostao sam i preko leta. Na kraju sam tamo proveo nešto više od godinu dana.

Bila je to godina koja me je u mnogome izmenila. Radili smo naporno, obarali ogromno drveće po svakojakom vremenu, skidali mu granje, nosili u drvaru, dan je bio zamoran, dug i hladan, ali noću je bilo dosta vrućeg vina, a svakog desetog dana iz obližnjeg grada bio bi doveden vod žena da nas zabavlja. Težina mi se povećala još za polovinu, sve u tvrdim mišićima, i izrastao sam toliko da sam nadvisio i najvišeg drvoseču u logoru, pa su zbijali šale na račun moje veličine. Brada mi je potpuno narasla, i površi mog lica menjale su se kako me je napuštala bucmastost mladosti. Ustanovio sam da su mi drvoseče milije nego dvorjani sa kojima sam ranije provodio dane. Nekoliko ih je umelo čak i da čita, a o učtivoj etikeciji nisu znali ništa, ali bili su to veseli ljudi lakog duha, komotni u sopstvenim telima. Ne bih želeo da pomisliš da su, pošto su govorili ja i mene, bili otvorena srca i da su delili poverljive stvari; u tome su se pridržavali Zaveta, i možda su bili čak i tajanstveniji od obrazovanog sveta kad se o nekim stvarima radilo. A opet, izgledali su vedriji u duši od onih koji govore u pasivu i bezličnim zamenicama, a možda je moj boravak među njima u mene i usadio to seme subverzije, to razumevanje u čemu je osnovna pogreška Zaveta, koje je Zemljanin Švajc kasnije usmerio u puni procvat.

Nisam im rekao ništa o svom činu ili poreklu. Mogli su i sami da vide, po tome kako mi je koža glatka, da nisam u životu obavljao mnogo teških poslova, a moj način izražavanja označio me je kao obrazovanog čoveka, ako ne i nekog visokog roda. Ali ja im nisam nudio prisećanja na svoju prošlost, i to od mene uopšte nije ni traženo. Sve što sam rekao bilo je da sam došao iz Sale, pošto me je akcent ionako označio kao Salanjina; dopustili su mi privatnost što se moje priče tiče. Mislim da je moj poslodavac rano pogodio da mora da sam ja taj odbegli princ koga Stiron traži, ali o tome me nikada nije ispitivao. Prvi put u životu, tada, imao sam identitet odvojen od svog kraljevskog statusa. Prestao sam da budem Lord Kinal, septarhov drugi sin, i bio sam samo Darival, krupni

drvoseča iz Sale.

Od ovog preobražaja mnogo sam naučio. Nikada nisam glumio jednog od razmetljivih, siledžijskih mladih plemića; status drugog sina unosi određenu poniznost čak i u aristokrata. A opet, nisam mogao a da se ne osećam odvojenim od običnih ljudi. Na mene se čekalo, klanjali su mi se, služili me i mazili; ljudi su mi se obraćali blago i pravili formalne gestove poštovanja, čak i kada sam bio dete. Najzad, ja sam bio septarhov sin, što će reći kralj, pošto su septarsi nasledni vladaoci i time ujedno i deo kraljevske povorke čovečanstva, loze koja se vraća natrag sve do osvita ljudskog nastanjivanja na Bortanu i dalje, natrag preko zvezda do same Zemlje, do izgubljenih i zaboravljenih dinastija njenih drevnih naroda, i konačno do maskiranih i obojenih poglavica ustoličenih u praistorijskim pećinama. A ja sam deo te loze, čovek kraljevske krvi, nekako superioran po samom rođenju. Ali u ovom logoru drvoseča u planinama shvatio sam da kraljevi nisu ništa drugo nego uzdignuti ljudi. Bogovi njih ne miropomazuju, već pre volja ljudi, i ljudi im mogu i oduzeti njihovo uzvišeno zvanje; da je Stiron nekom pobunom bio zbačen, a umesto njega septarh postao onaj odvratni drener iz Starog Grada Sale, zar ne bi tada drener ušao u tu mističnu povorku kraljeva, a Stiron bio prognan u prašinu? I zar ne bi sinovi tog drenera postali ponosni na svoju krv, kao što sam bio i ja, mada njihov otac najveći deo svog života nije bio niko i ništa, a njihov deda još manje od toga? Znam, mudraci bi rekli da je na tog drenera pao poljubac bogova, uzdižući njega i čitav njegov rod i posvećujući ih zanavek, a opet, dok sam ja obarao drveće na padinama Huištora video sam kraljevanje jasnijim očima i, pošto su me i samog okolnosti srušile, shvatio sam da nisam ništa više do čovek među ljudima, i da sam to uvek i bio. Ono što ću od sebe napraviti zavisilo je od mojih prirodnih nadarenosti i ambicija, a ne od slučajnog zvanja.

To je znanje bilo tako korisno, kao i izmenjeno gledanje na samog sebe koje mi je ono donelo, da je moj boravak u planinama prestao da izgleda kao izgnanstvo, već pre kao poziv. Napustili su me snovi o bekstvu u lagodan život u Maneranu i, čak i pošto sam uštedeo dovoljno, više nego dovoljno da platim prevoz do te zemlje, ustanovio sam da me ništa u meni ne nagoni da krenem dalje. Nije samo strah od hapšenja bio ono što me je zadržalo među drvosečama, već takođe i ljubav prema svežem i čistom vazduhu Huištora, mom novom napornom zanatu, i grubim ali pravim ljudima među kojima sam bitisao. Tako sam ostao i dalje, tokom leta i jeseni, dočekao dolazak nove zime, i ni pomislio nisam da odem.

Još bih možda bio tamo, da nisam bio nateran na beg. Jednog jadnog zimskog po podneva, s nebom poput gvožđa i pretnjom mećave iznad nas nalik na pesnicu, iz grada su doveli gore kurve za našu redovno ustanovljenu noć bludničenja, i ovog puta među njima bila je i jedna nova, čiji je glas kao mesto njenog rođenja označavao Salu. Čuo sam je istog trena kada su žene nagrnule u našu sportsku salu, i iskrao bih se odatle, ali ona me je uočila, glasno uzdahnula i uzviknula na licu mesta: "Gledajte tamo! Ono je sigurno naš nestali princ!"

Nasmejao sam se i pokušao da ubedim sve ostale da je pijana ili luda, ali moji skerletni obrazi odali su da lažem, i drvoseče su počele da me gledaju na novi način. Princ? Princ? Zar je tako? Šaputali su jedan drugome, podbadajući se i namigujući. Prepoznavši svoju propast, zatražio sam da ja koristim tu ženu pa sam je odveo u stranu, i kad smo bili sami, insistirao u tome da je pogrešila: nisam ja princ, rekao sam, već samo običan drvoseča. Nije prihvatala. "Lord Kinal je marširao u septarhovoj pogrebnoj povorci", rekla je, "i ova ovde ga je videla, svojim očima. A ti si on!" Što sam više protestovao, to je bila ubeđenija. Nije htela da se predomisli. Čak i dok sam je grlio, bila je toliko obuzeta strahopoštovanjem što se otvara septarhovom sinu da su joj bedra ostala suva, i ja sam je povredio kada sam ušao u nju.

Kasnije te noći, kada se pijanka okončala, došao mi je moj poslodavac, zvanično i nelagodno. "Jedna od devojaka je o tebi večeras čudno govorila", rekao je. "Ako je ta priča istinita, u opasnosti si, jer će ona po povratku u selo proširiti vest, i vrlo brzo ovde će doći policija."

"Moram li, znači, da bežim?"

"Izbor je tvoj. Taj princ se još uvek traži; ako si ti on, niko te ne može zaštititi pred vlastima."

"Onda neko mora da beži. U osvit dana..."

"Sada", reče on. "Dok devojka još uvek leži ovde usnula."

On mi utisnu novac Glina u šaku, mnogo više nego što mi je dugovao po tekućim nadnicama; prikupio sam ono malo svojih stvari, i izašli smo zajedno. Noć je bila bez meseca, a zimski vetar je divljački duvao. Na svetlosti zvezda videh svetlucanje snega koji se lagano spušta. Moj me je poslodavac bez reči odvezao niz padinu, pored sela u podnožju odakle su kurve došle, i dalje sporednim seoskim putem koji smo pratili nekoliko sati. Kad je svanulo, bili smo u južno-centralnom Glinu, ne previše daleko od reke Huiš. On zaustavi,

konačno, u selu koje je sebe nazivalo Klaek, zimskom mestu od malih kamenih koliba na rubu širokih snežnih polja. Ostavivši me u kamionu, ušao je u prvu kolibu, i trenutak kasnije izašao u društvu smežuranog čoveka iz kojeg je kuljala bujica uputstava i gestikulacija; uz pomoć ovog vodiča pronašli smo put do mesta koje je moj poslodavac tražio, do kolibe izvesnog zemljoradnika po imenu Stumvil. Taj Stumvil je bio muškarac plave kose i otprilike moje visine, vodnjikavih plavih očiju, s pokajničkim osmehom. Možda je on bio nekakav srodnik mog poslodavca ili mu je, što je bilo verovatnije, bio nešto dužan - uopšte nisam pitao. U svakom slučaju, zemljoradnik se spremno saglasio sa zahtevom mog poslodavca, i prihvatio me na stan. Moj me poslodavac zagrlio i odvezao se u sve gušći sneg; više ga nikada nisam video. Nadam se da su bogovi bili dobri prema njemu, kao što je on bio dobar prema meni.

18

Koliba se sastojala od jedne velike prostorije, izdeljene tankim zavesama. Stumvil je stavio novu zavesu, dao mi slamu umesto dušeka, i ja dobih svoje odaje za stanovanje. Pod tim krovom bilo nas je sedmoro: Stumvil i ja, Stumvilova žena, izmorena ženturača za koju bih lako poverovao da mu je majka, troje njihove dece - dva dečaka kojima je nekoliko godina nedostajalo da se zamomče i devojčica na sredini puberteta - i posestrima devojčice, koja je te godine stanovala sa njima. Bili su to vedri, naivni, poverljivi ljudi. Iako nisu ništa znali o meni, svi su me istog trena prihvatili kao člana porodice, nekog nepoznatog ujaka koji se neočekivano vratio sa dalekog puta. Nisam bio spreman za lakoću sa kojom su me prihvatili, i to sam najpre pripisao nekakvoj mreži obaveza kojom ih je moj bivši poslodavac vezao za mene, ali ne: oni su po prirodi bili dobri, nisu bili ljubopitljivi, niti sumnjičavi. Obedovao sam za njihovim stolom; sedeo sam među njima kraj njihove vatre; priključivao sam se njihovim igrama. Svake pete noći Stumvil je punio ogromnu ulubljenu kadu vrelom vodom za čitavu porodicu, i ja sam se kupao sa njima, po dvoje ili troje nas istovremeno u kadi, mada me je iznutra uznemiravalo to što sam se trljao o bucmasta gola tela Stumvilove kćeri i njene drugarice. Pretpostavljam da sam mogao da imam ćerku ili posestrimu da sam to poželeo, ali držao sam se podalje od njih, pomišljajući da bi takvo zavođenje bilo kršenje gostoprimstva. Kasnije, kada sam saznao više o seljanima, shvatio sam da je ono što je kršilo gostoprimstvo bila moja apstinencija, jer devojke su bile odgovarajućeg uzrasta, i svakako su bile voljne, a ja sam na njih gledao s visine. Ali to sam uvideo tek pošto sam napustio Stumvilovo mesto. Te devojke sada imaju svoju odraslu decu. Pretpostavljam da su mi do sada oprostile moj nedostatak učtivosti.

Plaćao sam im za smeštaj, a takođe i pomagao u obavljanju kućnih poslova, mada je zimi malo toga bilo da se uradi izuzev da se čisti sneg i hrani vatra. Niko od njih nije pokazao da je radoznao po pitanju mog identiteta ili istorijata. Nisu mi postavljali nikakva pitanja, a verujem da se u njihovim umovima pitanja nikada nisu ni javila. Ni drugi stanovnici nisu njuškali, mada su me zagledali kao što bi zagledali bilo kog stranca.

Novine su samo povremeno stizale u to selo, i te koje stignu išle su iz ruke u ruku sve dok ih svi ne pročitaju, a onda odlože u vinaru u čelu glavne seoske džade. Tamo sam ih pregledao, fasciklu punu umrljanih i iskrzanih isečaka, i

saznao koliko sam mogao o događajima protekle godine. Ustanovio sam da je venčanje mog brata Stirona održano po planu, uz odgovarajuću kraljevsku pompu; njegovo usko, uznemireno lice gledalo je sa nejasnog, zamašćenog parčeta starih novina, a kraj njega bila je njegova blistava nevesta, ali nisam mogao da joj razaznam crte lica. Postojala je napetost između Glina i Krela zbog prava na ribarenje u spornoj obalskoj oblasti, i ljudi su izginuli u pograničnim čarkama. Bilo mi je žao Generala Kondorita čiji je sektor za patroliranje bio gotovo na suprotnoj strani međe od glinsko-krelske linije, i koji prema tome mora da je propustio da se zabavi i nekako umeša i Salu u pucnjavu. Morsko čudovište, vijugavo, sa zlatnom krljušti, više od deset puta duže od ljudskog tela, primetila je u Zalivu Sumar grupa maneranskih ribara, koji su položili moćnu zakletvu u Kamenoj Kapeli da bi potvrdili autentičnost njihove vizije. Prvi septarh Treiša, krvavi stari hajduk ukoliko su istinite priče koje o njemu kolaju, abdicirao je, i živi u božjoj kući u zapadnim planinama nedaleko od Procepa Stroin, služeći kao drener hadžijama koji su se zaputili u Maneran. Takve su bile novosti. Nisam o sebi našao ni pomena. Možda je Stiron izgubio interesovanje za moje uzapćenje i vraćanje u Salu.

Možda sam mogao, dakle, bezbedno da pokušam da napustim Glin.

Koliko god bio željan da odem iz te ledene provincije, gde su me rođaci odbacili a samo stranci pokazali ljubav, dve stvari su me zadržale. Pod jedan, nameravao sam da ostanem sa Stumvilom dok ne budem mogao da mu pomognem u prolećnoj setvi, uzvraćajući mu dobrotu koju je prema meni ispoljio. Pod dva, ne bih se uputio nedreniran na tako opasno putovanje, kako u nekakvoj nesreći moj duh ne bi otišao bogovima i dalje pun otrova. Ovo selo Klaek nije imalo svog drenera, već je njegova uteha zavisila od lutajućih drenera koji su tu i tamo prolazili kroz unutrašnjost. Zimi su ti dreneri navraćali retko, pa sam zato silom prilika ostao nedreniran sve do kraja leta, kada je pripadnik te profesije posetio logor drvoseča. Osećao sam potrebu.

Dođe kasni zimski sneg, oluja čuda koja prekri svaku granu vatrenom kožom leda, i smesta posle toga poče da kopni. Svet se topio. Klaek je bio okružen okeanima blata. Dođe nam drener vozeći izulubljivana i drevna zemljokola kroz ovo klizavo more, i otvori radnju u jednoj staroj čatrlji, sjajno poslujući među seljanima. Otišao sam kod njega petog dana njegove posete, kada su redovi bili manji, i rasteretio se za dva sata, ne prećutkujući ništa, ni istinu o svom identitetu, ni svoju subverzivnu novu filozofiju o kraljevanju, ni uobičajene

mračne i sitne požude i oholosti. Bila je to, očigledno, veća doza od one koju je seoski drener očekivao da primi, i činilo se kao da dahće i nadima se dok iz mene teku reči; na kraju se tresao koliko i ja, i jedva da je mogao da govori. Pitao sam se gde to dreneri odlaze da se rasterete od svih grehova i jada koje su apsorbovali od svojih mušterija. Njima je zabranjeno da običnim ljudima govore o bilo čemu što su saznali iz ispovedanja; da li su oni prema tome imali drenere za drenere, sluge slugu, kojima su mogli da predaju ono što nisu smeli nikom drugom da pomenu? Nisam video kako drener može dugo bez pomoći da nosi zavežljaj tuge kakav dobije od bilo kog tuceta svojih mušterija za dan slušanja.

Sa pročišćenom dušom, morao sam samo da sačekam vreme setve, a do njega nije trebalo još dugo. Sezona rasta je u Glinu kratka; oni u zemlju ostavljaju seme pre nego što stega zime u potpunosti popusti, tako da mogu da uhvate svaki zrak prolećnog sunca. Stumvil je čekao sve dok nije bio siguran da posle kopnjenja neće uslediti jedan poslednji nalet snega, a onda, dok je zemlja još uvek bila usisavajuća kaljuga, on i njegova porodica izašli su na njive da poseju hlebno seme, začinski cvet i plave kugle.

Običaj je bio da se na setvu odlazi nag. Prvog jutra pogledao sam iz Stumvilove kolibe i ugledao kako susedi sa svih strana hodaju goli prema brazdama, deca, roditelji i dede i babe do kože goli sa džakovima semena prebačenim preko ramena - povorka čvornovatih kolena, opuštenih trbuha, sasušenih dojki, namreškanih guzova, osvetljenih tu i tamo glatkim i čvrstim telima mladih. Misleći da se budim iz nekog sna, pogledao sam oko sebe i video da su se Stumvil, njegova žena i kćer već razodenuli, i da me pozivaju da učinim isto. Oni uzeše svoje džakove i izađoše iz kolibe. Dva mlada sina strugnuše za njima, ostavivši me sa posestrimom Stumvilove kćeri, koja se uspavala i tek što se pojavila. I ona je sa sebe svukla odeću: imala je gipko, sočno telo, sa malim grudima s tamnim bradavicama i vitkim, mišićavim butinama. Dok sam skidao odeću zapitah je: "Zašto se to radi tako što se izlazi nag po tako hladnom vremenu?"

"Od blata se može okliznuti", objasni ona, "a lakše je prati kožu nego odeću."

U tome je bilo dovoljno istine, jer setva je bila prava komedija, sa seljanima koji su se klizali u varljivo blato na svakom desetom koraku. Padali su, dočekivali se na kuk ili bedra i ustajali umazani u smeđe blato; bilo je pitanje veštine uhvatiti džak sa semenom onoga ko pada za otvoreni kraj, kako se

dragoceno seme ne bi rasulo. Padao sam poput ostalih, brzo učeći u čemu je štos, i zaista bilo je u klizanju nekakvog zadovoljstva, jer blato je bilo na dodir raskošno sluzavo. I marširali smo tako, teturajući se i posrćući, pljeskajući meso blatom iznova i iznova, smejući se, pevajući, utiskujući seme u hladno i meko tle, i ne beše nikoga među nama ko za nekoliko minuta nije bio od glave do pete prekriven prljavštinom. Na početku sam drhtao sav jadan, ali ubrzo me je zagrejao smeh i saplitanje, a kada je obavljen posao za taj dan, stajali smo unaokolo besramno goli pred Stumvilovom kolibom i zasipali jedni druge kofama vode kako bismo se očistili. Tada mi je već izgledalo razumno to što više vole da izlože kožu nego odeću takvom radnom danu, ali u stvari devojčino objašnjenje nije bilo tačno: od Stumvila sam kasnije saznao da je golotinja bila verska stvar, znak poniznosti pred bogovima prinosa, i ništa drugo.

Osam je dana trebalo da se setva dovrši. Devetoga, poželevši Stumvilu i njegovima obilnu žetvu, pošao sam iz sela Klaek, i započeo svoje putovanje prema obali.

19

Jedan Stumvilov komšija poveo me je na istok prvog dana, u svojim čezama. Veći deo drugog sam hodao, izmolio vožnju trećeg i četvrtog, i ponovo hodao petog i šestog. Vazduh je bio svež, ali u njemu je bilo prolećnog pucketanja, dok su se pupoljci otvarali i ptice vraćale. Zaobišao sam grad Glejn, gde je moglo biti opasno po mene, i bez ikakvih događaja kojih bi se jasno mogao setiti, brzo stigao do Biumara, glavne morske luke Glina, i drugog grada po broju stanovnika.

Bilo je to mesto lepše od Glejna, mada daleko od divnog: masan i siv prevelik grad koji se prućio, sa sivim i pretećim okeanom za leđima. Svog prvog dana tamo saznao sam da su putovanja između Glina i južnih provincija suspendovana još pre tri meseca, zahvaljujući opasnim aktivnostima gusara koji su operisali iz Krela, jer Glin i Krel su se sada upustili u neobjavljeni rat. Jedini način na koji sam mogao stići do Manerana, činilo se, bio je da idem kopnom preko Sale, a to nipošto nisam želeo. Ali, ja sam bio snalažljiv. Našao sam se u jednoj sobi u krčmi blizu dokova i proveo nekoliko dana prikupljajući mornarska govorkanja. Možda su putovanja i bila suspendovana, ali pomorska trgovina, otkrio sam, nije, pošto je od nje zavisio prosperitet Glina; konvoji trgovačkih brodova, teško naoružani, i dalje su redovno plovili. Ćopavi pomorac koji je odseo u istoj krčmi rekao mi je, kada ga je plavo salansko vino dovoljno podmazalo, da jedan takav trgovački konvoj treba da krene za nedelju dana, i da on ima mesto na jednom od brodova. Razmatrao sam mogućnost da ga drogiram te večeri kada bude trebalo da isplovi i da pozajmim njegov identitet, kao što se to radi u gusarskim dečjim pričama, ali sam mi se nametnuo jedan manje dramatičan metod: kupio sam njegove pomorske papire. Suma koju sam mu ponudio bila je veća od onoga što je mogao da zaradi plovidbom do Manerana i nazad, pa je bio srećan da mi uzme novac i pusti mene da odem umesto njega. Proveli smo dugu, pijanu noć u kojoj me je upućivao u svoje dužnosti na brodu, pošto o pomorstvu nisam znao ništa. Kada je došla zora i dalje nisam znao ništa, ali sam uvideo kako da izblefiram da sam bar minimalno kompetentan.

Ukrcao sam se bez provere na lađu, nisko plovilo na vazdušni pogon, teško natovareno glinskom robom. Pregled papira bio je letimičan. Dodelili su mi kabinu, smestio sam se, javio se na dužnost. Negde polovinu poslova koje su od

mene zahtevali da obavim, tokom prvih nekoliko dana, uspeo sam da obavim u razumnoj meri dobro pomoću imitacije i eksperimenata; kod ostalih stvari sam samo petljao i ubrzo su moji drugovi mornari uvideli da sam nevičan, ali čuvali su to saznanje od oficira. U nižim redovima preovlađivala je neka vrsta lojalnosti. Ponovo sam video da je moj mračan pogled na čovečanstvo bio previše obojen dečaštvom među aristokratama; ovi mornari su, poput drvoseča, poput zemljoradnika, posedovali neko međusobno srdačno drugarstvo, kakvo nikada nisam pronašao od onih koji su se striktnije držali Zaveta. Obavljali su umesto mene poslove koje ja nisam umeo, a ja sam ih oslobađao dosadnog posla koji se uklapao u moje ograničene veštine, i sve je išlo dobro. Brisao sam palube, čistio filtere, i provodio beskrajne sate za topovima protiv gusarskih napada. Ali prošli smo kraj zastrašujuće gusarske obale Krela bez incidenta, i lako skliznuli duž obale Sale, koja je već bila prolećno ozelenela.

Prva luka u kojoj smo pristali bio je Kofalon, glavna morska luka Sale, na pet dana kupoprodaje. Bio sam zabrinut zbog toga, jer nisam znao da smo planirali da zastajemo bilo gde u mojoj domovini. Mislio sam najpre da objavim da sam bolestan i da se krijem u potpalublju sve dok budemo u Kofalonu; ali onda sam taj plan odbacio kao kukavički, govoreći sebi da se muškarac mora često testirati rizicima, ako želi da sačuva svoju muževnost. Tako sam gordo otišao da bludničim i pijančim u gradu sa svojim drugovima s broda, verujući da mi je vreme dovoljno izmenilo lice, i da niko ne očekuje da pronađe nestalog brata Lorda Stirona u gruboj mornarskoj odeći i u ovakvom jednom gradu. Moje kockanje je uspelo: prošao sam neuznemiravan punih pet dana. Iz novina i pažljivog prisluškivanja saznao sam sve što sam mogao o događajima u Sali za godinu i po po mom odlasku. Stiron, shvatio sam, u narodu je važio za dobrog vladara. Proveo je provinciju kroz zimu gladi kupujući višak hrane od Manerana pod povoljnim uslovima, a posle toga naše farme imale su bolju sreću. Porezi su smanjeni. Ljudi su bili zadovoljni. Stironova žena rodila je sina, Lorda Darivala, koji je sada bio naslednik prve septarhije, a i drugi sin bio je na putu. Što se tiče Lorda Kinala, septarhovog brata, o njemu ni pomena; on je bio zaboravljen, kao da ga nikada nije ni bilo.

Još smo pristajali tu i tamo niz obalu, nekoliko puta u južnoj Sali, nekoliko puta u severnom Maneranu. I blagovremeno smo stigli u tu veliku morsku luku na jugoistočnom uglu našeg kontinenta, u sveti grad Maneran, prestonicu provincije koja nosi isto ime. U Maneranu je počeo moj novi život.

20

Provincija Maneran je miljenica bogova. Vazduh je blag i sladak, i čitave godine ispunjavaju ga mirisi cveća. Zima ne dostiže toliko daleko na jug, a Maneranci, kada žele da vide sneg, odlaze kao turisti na vrhove Huištora i zevaju u čudni hladni prekrivač beline koji je u drugim zemljama voda. Toplo more koje se graniči sa Maneranom na istoku i jugu daje dovoljno hrane da nahrani pola kontinenta, a jugozapadno leži i Zaliv Sumar, sa još blagodeti. Rat je retko doticao Maneran, zaštićen onako štitom planina i vode od naroda zapadnih zemalja, i razdvojen od svog suseda na severu, Sale, neizmernom bujicom reke Vojn. Tu i tamo pokušavali smo da okupiramo Maneran s mora, ali nikada sa bilo kakvim ubeđenjem da ćemo imati uspeha, i uspeha nikada nije ni bilo; kada Sala ozbiljno zarati, neprijatelj je uvek Glin.

Grad Maneran mora da takođe uživa posebne božanske blagoslove. Nalazi se u najfinijoj prirodnoj luci u celom Velada Bortanu, duboko usečenom zalivu koji uokviruju dva suprotstavljena prsta kopna i štrče jedan prema drugom tako da ovde nisu potrebni nikakvi molovi, i brodovi se lako sidre. Ova luka je moćni izvor prosperiteta provincije. Ona predstavlja glavni beočug između istočnih i zapadnih provincija, jer preko kontinenta, kroz Spaljene Nizije, odvija se vrlo malo trgovine, a pošto našem svetu nedostaju prirodna goriva, koliko znamo, ovde teško da će se ikada razviti vazdušni transport. Zato brodovi devet zapadnih provincija putuju ka istoku kroz Tesnac Sumar do luke Maneran, a brodovi iz Manerana, redovno posećuju zapadnu obalu. Onda Maneranci prodaju zapadnu robu Sali, Glinu i Krelu sopstvenim lađama, uz žetvu uobičajenog posredničkog profita. Luka Maneran je jedino mesto na našem svetu gde se mešaju ljudi svih trinaest provincija i gde se svih trinaest barjaka mogu videti odjednom; a ova užurbana trgovina sliva beskrajni tok bogatstva u kase Maneranaca. Osim toga, njihove unutrašnje oblasti bogate su i plodne, čak sve do padina Huištora, koje su na njihovim geografskim širinama nezaleđene izuzev na vrhovima. Farme Manerana imaju dve žetve godišnje i, kroz Procep Stroin, Maneranci imaju pristup Vlažnim Nizijama i svom onom čudnom i vrednom voću i začinima koji se tamo proizvode. Nije onda ni čudo da oni koji vole luksuz traže svoju sreću u Maneranu.

Kao da sva ta dobra sreća nije bila dovoljna, Maneranci su ubedili svet da oni žive na najsvetijoj tački Bortana, i množe svoje prihode održavajući svete

hramove kao magnete za hadžije, neko može pomisliti da bi Treiš, na zapadnoj obali, gde su se naši preci najpre naselili i gde je izrađen nacrt Zaveta, istakao sebe kao neprikosnoveno mesto hadžiluka. I zaista, postoji neka vrsta hrama u Treišu, i zapadnjaci previše siromašni da putuju do Manerana idu da ga posete. Ali Maneran je sebe ustanovio kao najsvetijeg među svetima. A to je i najmlađa od naših provincija, s izuzetkom samo odbeglog kraljevstva Krela; a opet, pokazivanjem unutrašnjeg ubeđenja i energičnom reklamom Maneran je uspeo da sebe učini svetim. U tome ima ironije, jer Maneranci se Zaveta drže komotnije nego bilo ko od nas iz trinaest provincija, njihov tropski život nekako ih je smekšao, i oni jedan drugom otvaraju svoje duše u stepenu koji bi doveo do toga da u Glinu ili Sali budu izopćeni kao samoogolitelji. A opet, oni imaju Kamenu Kapelu, gde su se potvrđeno događala čuda, gde su bogovi navodno dolazili u krvi i mesu pre samo sedam stotina godina, i svako se nada da će njegovo dete primiti svoje odraslo ime u Kamenoj Kapeli na Dan Imenovanja. Sa čitavog kontinenta dolaze na taj festival, a maneranski vlasnici svratišta ubiru ogroman profit. Što, pa i sam sam bio imenovan u Kamenoj Kapeli.

21

Dok smo bili na doku u Maneranu i dok su lučki radnici istovarali naš teret, ja sam podigao zaradu i napustio brod da bih ušao u grad. U podnožju doka zastao sam da podignem propusnicu za obalu od maneranskih službenika za useljenike. "Koliko ćete dugo biti u gradu?" bio sam upitan, pa sam učtivo odgovorio da nameravam da ostanem među njima tri dana, mada mi je prava namera bila da se do kraja svog veka skrasim na ovom mestu.

Bio sam već dva puta u Maneranu: jednom tek što sam prestao da budem beba, da bih se vezao sa Halum, i jednom kad mi je bilo sedam godina, za svoj Dan Imenovanja. Moja sećanja na grad nisu bila ništa više do neodređene i nasumične šare boja: bledo ružičasti, zeleni i plavi tonovi zgrada, tamno zelene mase bujne vegetacije, crna svečana unutrašnjost Kamene Kapele. Dok sam se udaljavao od dokova te su me boje ponovo bombardovale, i svetlucave slike detinjstva zatreptaše mi pred zaslepljenim očima. Maneran nije sagrađen od kamena, kao što su građeni naši severni gradovi, već pre od neke vrste veštačkog gipsa, koji oni boje u svetle pastelne nijanse, tako da svaki zid i fasada radosno pevaju, i bujaju kao zavese na suncu. Dan je bio vedar, i zraci svetla veselo su se odbijali unaokolo, paleći ulice i terajući me da zaklonim oči. Takođe sam bio zapanjen kompleksnošću ulica. Maneranski arhitekti u mnogome se oslanjaju na ornamente; zgrade su ukrašene ornamentalnim gvozdenim balkonima, gizdavim pužićima, upadljivim crepovima, kitnjastim prozorskim draperijama, tako da severnjačko oko pri prvom pogledu ugleda čudovišan, zbunjujući darmar, koji se tek postepeno razrešava u elegantan, graciozan i proporcionalan prizor. Takođe, svuda ima biljaka: drveće što oivičava obe strane svake ulice, loze koje se u kaskadi spuštaju iz prozorskih kutija, cveće što pršti napolje iz vrtova uz ivičnjake, i nagoveštaj bogate vegetacije u zaklonjenim dvorištima kuća. Efekat je prefinjen i sofisticiran, međuigra izobilja džungle i disciplinovanih urbanih tekstura. Maneran je izuzetan grad, suptilan, senzualan, spor, prezreo.

Moja sećanja iz detinjstva nisu me pripremila za vrućinu. Isparavajuća izmaglica obuhvatala je ulice. Vazduh je bio vlažan i težak. Osećao sam da gotovo mogu da dodirnem vrućinu, da mogu da je ščepam i zgrabim, da mogu da je iscedim kao vodu iz atmosfere. Padala je kiša vrućine i ja sam njom bio natopljen. Bio sam odeven u grubu, tešku sivu uniformu, uobičajenu zimsku

odeću na palubi glinskog trgovačkog broda, a ovo je bilo sparno prolećno jutro u Maneranu; dva tuceta koraka po toj zagušljivoj vlažnosti, i bio sam spreman da rastrgnem svoju toplu odeću i idem nag.

U telefonskom imeniku našao sam adresu Segvorda Helalama, oca moje posestrime. Unajmio sam taksi i otišao tamo. Helalam je živeo odmah izvan grada, u svežem olistalom predgrađu velikih kuća i blistavih jezera; visoki zid od opeka štitio je njegovu kuću od pogleda prolaznika. Pozvonio sam na vratima i sačekao da me skeniraju. Moj taksi je takođe čekao, kao da je vozač sa sigurnošću znao da će me oterati. Glas iz kuće, nesumnjivo glas nekog batlera, zapitao me je ko sam preko linije skenera, i ja odgovorih: "Kinal Darival iz Sale, pobratim kćeri Vrhovnog Sudije Helalama, želi da poseti oca svoje posestrime."

"Lord Kinal je mrtav", bio sam hladno obavešten, "pa ste vi neki varalica."

Ponovo pozvonih. "Skenirajte ovo, pa prosudite je li mrtav", rekoh podigavši do oka mašine moj kraljevski pasoš koji sam toliko dugo skrivao. "Ovo ovde pred vama jeste Kinal Darival, i nećete dobro proći ako mu uskratite pristup do Vrhovnog Sudije!"

"Pasoši se mogu ukrasti. Pasoši se mogu falsifikovati."

"Otvorite kapiju!"

Nije bilo odgovora. Po treći put pozvonih, i ovaj put nevidljivi batler mi reče da će pozvati policiju ukoliko smesta ne odem. Moj taksista, parkiran odmah preko puta, nakašlja se učtivo. Nisam računao na bilo šta od ovoga. Zar ću morati da se vratim u grad, unajmim stan, pišem Segvordu Helalamu tražeći prijem, i ponuditi dokaz da sam još uvek živ?

Dobra sreća poštedela me je te gnjavaže. Velelepna crna zemljokola, od onih kakve obično koristi samo najviša aristokratija, priđoše i iz njih kroči Segvord Helalam, Vrhovni Sudija Maneranske Luke. Tada je bio na vrhuncu karijere, i nosio se kraljevski graciozno: nizak muškarac, ali dobro građen, fine glave, rumenog lica, plemenite grive bele kose, sa izrazom snage i svrhovitosti. Njegove oči, intenzivno plave, bile su sposobne za plameno sevanje, a nos mu je bio carski kljun, ali sav svoj izgled svireposti poništavao je toplim, spremnim osmehom. Priznavali su mu u Maneranu da je čovek mudar i odmeren. Smesta krenuh ka njemu, s radosnim uzvikom "Po-oče!" Okrenuvši se, zabuljio se u mene zabezeknuto, i dva krupna mladića koji su sa njim bili u zemljokolima

postaviše se između Vrhovnog Sudije i mene kao da veruju da sam neki atentator.

"Vaši telohranitelji mogu da se opuste", rekoh ja. "Zar ne možete da prepoznate Kinala iz Sale?"

"Lord Kinal je umro prošle godine", odgovori Segvord brzo.

"To stiže kao žalosna novost Kinalu samom", rekoh ja. Uspravih se u svoj visini, prvi put od mog izlaska iz grada Glejna povrativši prinčevsko držanje, i zagestikulirah na zaštitnike Vrhovnog Sudije s takvim besom da su popustili, kliznuvši u stranu. Segvord me je pažljivo proučavao. Poslednji me je put video na krunisanju mog brata; od tada je prošlo dve godine, i sa mene je bila strgnuta poslednja mekoća detinjstva. Moja godina obaranja stabala videla mi se u konturama torza, moja zima među zemljoradnicima ostarila mi je lice, a moje sedmice sa mornarima ostavile su me prljavog i zapuštenog, s umršenom kosom i čupavom bradom. Segvordov pogled postepeno je prosecao te preobražaje sve dok se nije uverio u moj identitet; onda je iznenada pojurio ka meni i zagrlio me tako žarko da sam gotovo izgubio oslonac od iznenađenja. Uzviknu moje ime, i ja uzviknuh njegovo; tada su se vrata već otvarala, on me je požurivao unutra, a preda mnom se uzdizala uzvišena gospodska kuća krem boje, cilj svih mojih lutanja i dirinčenja.

22

Sproveli su me u jednu lepu odaju i rekli da će ona biti moja, a došle su mi i dve devojke, služavke, da mi skinu moju znojavu mornarsku odeću; one me povedoše, kikoćući se sve vreme, do ogromne popločane kade, okupaše me i namirisaše, skratiše mi malo kosu i bradu, i dopustiše mi da ih malo štipkam i premećem. Donese mi odeću od finog štofa, kakvu nisam nosio još od mojih kraljevskih dana, potpuno prozračnu i belu, lepršavu i prohladnu. Ponudiše mi i nakit, trostruki prsten sa umetnutim - kako sam kasnije saznao - komadićem poda Kamene Kapele, i takođe i blistavi visuljak, drveni kristal iz zemlje Treiš, na kožnoj vrpci. Konačno posle nekoliko sati glancanja, smatraše da sam podoban za predstavljanje Vrhovnom Sudiji. Segvord me primi u prostoriji koju je nazivao svojom radnom sobom, a koja je u stvari bila veliki hol dostojan septarhove palate, u kojoj je sedeo na tronu kao što bi sedeo vladar. Sećam se da sam osećao malo uznemirenosti zbog njegovih pretenzija, jer on ne samo da nije bio kraljevske krvi, već je pripadao nižoj aristokratiji Manerana, i nije imao baš nikakav status sve dok ga njegovo postavljenje na visoki položaj nije povelo putem slave i bogatstva.

Smesta sam upitao za svoju posestrimu Halum.

"Dobro joj je", reče on, "mada joj je duša bila pomračena vestima o tvojoj pretpostavljenoj smrti."

"Gde je sada?"

"Na odmoru, u Zalivu Sumar, na ostrvu gde imamo još jedan dom."

Osetih jezu. "Da li se udala?" "

Na žalost svih koji je vole, nije."

"Ipak, postoji li bilo ko?"

"Ne", reče Segvord. "Izgleda da joj je draža čednost. Naravno, veoma je mlada. Kada se vrati, Kinale, možda bi mogao da po razgovaraš sa njom i ukažeš joj da sada može da razmišlja o tome da se uda za nekog sebi ravnog, jer sada može da ima nekog dobrog lorda, dok će za nekoliko godina nove devojke biti u redu ispred nje."

"Kada će se vratiti sa tog ostrva?"

"Svakog časa", reče Vrhovni Sudija. "Kako će se samo zapanjiti kada tebe

ovde nađe!"

Pitao sam ga za svoju smrt. Odgovorio je da je javljeno, pre dve godine, da sam poludeo, i da sam odlutao, bespomoćan i zaveden, u Glin. Segvord se smešio kao da želi da mi kaže da je jako dobro znao zašto sam napustio Salu, i da u mojim motivima nije bilo ničeg luđačkog. "Onda", reče on, "bilo je izveštaja da je Lord Stiron poslao agente u Glin za tobom, kako bi te vratili na lečenje. U to vreme Halum se veoma plašila za tvoju bezbednost. I najzad, prošlog leta, jedan od ministara tvog brata objavio je da si otišao lunjajući u glinske Huištore u sred zime, i da si se izgubio u snegovima, u mećavi koju nijedan čovek ne bi mogao da preživi."

"Ali naravno, telo Lorda Kinala nije pronađeno u toplim mesecima protekle godine, pa je ostavljeno da trune u Huištorima, umesto da se vrati u Salu i propisno sahrani."

"Nije bilo vesti o otkriću tela, ne."

"Onda očigledno", rekoh ja, "telo Lorda Kinala oživelo je u proleće, zabazalo u avetnoj paradi i otišlo ka jugu, da bi se sada konačno pojavilo na pragu Vrhovnog Sudije Maneranske Luke."

Segvord se nasmeja. "Zdrava neka avet!"

"I umorna, vala."

"Šta te je zadesilo u Glinu?" upita on.

"Hladno vreme, na više načina." Rekoh mu kako sam prošao kod majčine rodbine, kako sam boravio u planinama, i sve ostalo. Kada je to čuo, želeo je da zna kakvi su mi planovi u Maneranu; na to sam odgovorio da nemam drugih planova do da pronađem neko časno preduzeće, uspem u njemu, oženim se i skrasim, jer Sala je za mene bila zatvorena a Glin me privlačio nije. Segvord je ozbiljno klimao glavom. Postoji, reče on, mesto službenika otvoreno baš sada u njegovoj kancelariji. Posao donosi malu platu i još manje prestiža, i apsurdno je tražiti od princa salanske kraljevske krvi da ga prihvati, ali opet, to je čist posao, sa finim izgledima za napredovanje, i mogao bi mi poslužiti kao oslonac dok se ne prilagodim maneranskom načinu života. Pošto sam sve vreme i imao na umu neku takvu mogućnost, rekoh mu smesta da bih se rado zaposlio kod njega, bez obzira na svoju kraljevsku krv, pošto je sve to sada ostalo iza mene, gotovo, i osim toga, nestvarno. "Ono što neko ovde od sebe načini", rekoh trezveno, "zavisiće u potpunosti od njegovih zasluga, a ne od okolnosti čina i

uticaja." Što je, naravno, bilo čisto trućanje: umesto da trgujem svojim visokim rodom, ovde ću steći kapital zato što sam pobratim kćeri Vrhovnog Sudije Luke, a ta mi je veza omogućena samo zbog mog visokog roda, i gde je onda tu bio efekat zasluga?

23

Tragači su mi stalno sve bliži. Juče, dok sam bio u dugoj šetnji kroz ovu zonu Spaljenih Nizija, pronašao sam, poprilično južno odavde, svež trag zemljokola duboko utisnut u suvu i krhku koru crvenog peska. A jutros, dok sam dokono šetkao tamo gde se okupljaju rogoptice - privučene ovamo, možda, nekim samoubilačkim impulsom? - čuo sam zujanje na nebu, i podigao pogled da ugledam salanski vojni avion kako prolazi iznad moje glave. Ovde se nebeska vozila ne viđaju često. Ponirao je i kružio, u stilu rogoptice, ali ja sam se zgurio ispod iskrivljenog erodiranog brežuljka, i mislim da sam prošao neprimećen.

Možda i grešim što se tiče tih upada: zemljokola pripadaju možda samo nekoj grupi lovaca koja slučajno prolazi kroz ovu oblast, avion je možda samo na obuci. Ali mislim da nije tako. Ako ovde i ima lovaca, ja sam ono što love. Oko mene će se zatvoriti mreža. Moram pokušati da brže pišem, i da budem sažetiji; suviše onoga što treba da kažem još je neispričano, i plašim se da će me prekinuti pre nego što završim. Stirone, pusti me na miru još samo nekoliko nedelja!

24

Vrhovni Sudija je jedan od najviših maneranskih službenika. Njegova nadležnost odnosi se na sve trgovačke poslove u prestonici; ako dođe do sporova između trgovaca, oni se presuđuju u njegovoj sudnici, i po sporazumu on ima vlast nad pripadnicima nacija svih provincija, tako da pomorski kapetan Glina ili Krela, Salanac ili zapadnjak, kada se pozovu pred Vrhovnog Sudiju. podleže njegovim presudama bez prava žalbe sudovima svoje domovine. To je drevna funkcija Vrhovnog Sudije, ali da je on samo arbitar kod trgovačkih razmirica, teško da bi posedovao svu tu veličanstvenost. Međutim, tokom vekova njemu su pripale i druge odgovornosti. Samo on reguliše priliv stranih brodova u luku Maneran, dodeljuje trgovačke dozvole za toliko glinskih brodova godišnje, toliko za brodove iz Treiša, toliko iz Sale. Prosperitet u tuce provincija zavisi od njegovih odluka. Zbog toga mu laskaju septarsi, preplavljen je poklonima, zatrpan je ljubaznošću i hvalom, u nadi da će dopustiti ovoj ili onoj zemlji koji brod viška u godini koja nastupa. Vrhovni Sudija je, dakle, ekonomski filter Velada Bortana, i otvara i zatvara trgovačke otvore kako mu se sviđa; on to ne čini kako mu se ćefne, već razmatrajući oseku i priliv bogatstva širom kontinenta, pa je nemoguće precenjivati njegovu važnost u našem društvu.

Položaj nije nasledan, ali je doživotan, i Vrhovni Sudija može se ukloniti samo kroz zapetljan i praktično neizvodljiv postupak optužbe. Tako proizilazi da jedan energičan Vrhovni Sudija, poput Segvorda Helalama, može da postane moćniji u Maneranu nego sam prvi septarh. Septarhija je u Maneranu u svakom slučaju u opadanju; dva mesta od sedam ostala su nepopunjena u proteklih sto godina ili više, a oni koji zauzimaju ostalih pet toliko su od svog autoriteta preneli na civilne trgovce da su jedva nešto više od ceremonijalnih figura. Prvi septarh još uvek poseduje nešto ostataka svoje veličanstvenosti, ali on se mora posavetovati sa Vrhovnim Sudijom Luke u svim pitanjima od ekonomske važnosti, a Vrhovni Sudija je sebe toliko nerazdvojno povezao sa mašinerijom maneranske vlade da je teško reći ko uistinu vlada, a ko je civilni službenik.

Mog trećeg dana u Maneranu, Segvord me je odveo u svoju sudnicu da sa mnom zaključi ugovor o zaposlenju. Ja, koji sam odgajan u palati, sa strahopoštovanjem sam gledao glavni štab Pravosuđa Luke; ono što me je zapanjilo nije bilo njegovo bogatstvo (jer ga nije ni bilo), već veličina. Ugledao

sam građevinu od žute cigle, četiri sprata visoku, zdepastu i masivnu, koja kao da se pružala čitavom dužinom lučke obale, od dokova dva bloka u kopnu. U njoj, za izlizanim stolovima u kancelarijama s visokim tavanicama, bile su vojske argatujućih službenika, koji su mešali papire i pečatirali priznanice, i moja duša uzdrhta na pomisao da ću ovako i ja provesti svoje dane. Segvord me povede na beskrajni marš kroz zgradu, primajući izraze poštovanja od radnika dok je prolazio kraj njihovih vlažnih i znojavih kancelarija; zastajao je tu i tamo da pozdravi nekoga, da baci letimice pogled na neki polunapisan izveštaj, da prouči tablu na kojoj se, očigledno, pratilo kretanje svake lađe na tri dana putovanja od Manerana. Najzad uđosmo u otmene prostorije, daleko od gužve i žurbe koje sam upravo video. Ovde je predsedavao sam Vrhovni Sudija. Pokazujući mi svežu i sjajno nameštenu sobu uz njegovu sopstvenu odaju, Segvord mi reče da je to mesto gde ću raditi.

Ugovor koji sam potpisao bio je sličan drenerovom - obavezao sam se da ne skrivam ništa što mogu doznati obavljanjem mojih dužnosti, po cenu strašnih kazni. Sa svoje strane, Pravosuđe Luke obećavalo mi je doživotno zaposlenje, stalna povećanja plate, i razne druge privilegije o kakvima prinčevi inače ne razmišljaju.

Brzo sam otkrio da neću biti skroman, mastiljavi službenik. Kao što me je Segvord i upozorio, moja plata je bila niska a čin u birokratiji gotovo nepostojeći, ali ispostavilo se da su moje odgovornosti velike; u stvari, ja sam bio njegov privatni sekretar. Svi poverljivi izveštaji namenjeni očima Vrhovnog Sudije najpre će preći preko mog stola. Moj zadatak je bio da odbacim one koji nisu važni a da za ostale pripremim izvod, za sve osim za one koje smatram od najveće važnosti, i koji su išli njemu u potpunosti. Ako je Vrhovni Sudija ekonomski filter Velada Bortana, ja sam trebalo da budem filter filtera, jer on će čitati samo ono što ja želim da pročita, i donosiće odluke na osnovu onoga što mu ja dam. Čim mi je to postalo jasno znao sam da me je Segvord postavio na stazu prema velikoj moći u Maneranu.

25

Nestrpljivo sam čekao da se Halum vrati sa svog ostrva u Zalivu Sumar. Preko dve godine nisam imao ni posestrimu ni pobratima, a dreneri nisu mogli da ih zamene; žudeo sam da sedim do kasno u noć sa Halum ili Noimom, kao u starim elanima, i da se otvaramo jedno drugom. Noim je bio negde u Sali, pretpostavljao sam, ali nisam znao gde, a Halum, mada je rečeno da treba da se odmah vrati sa odmora, nije se pojavila moje prve nedelje u Maneranu, pa ni druge. Tokom treće, jednog dana sam rano otišao iz kancelarije Pravosuđa, bolestan od vlage i pritiska ovladavanja svojom novom ulogom, i odvezli su me na Segvordovo imanje. Dok sam ulazio u centralno dvorište, na putu ka mojoj sobi, spazih visoku, vitku devojku na suprotnom kraju, kako sa loze ubire zlatni cvet za svoju tamnu i sjajnu kosu. Nisam mogao da joj vidim lice, ali po figuri i držanju nisam ni posumnjao da to nije ona, pa sam radosno povikao: "Halum!" i jurnuo preko dvorišta. Ona se okrenula prema meni mršteći se, zaustavljajući me u sred jurnjave. Čelo joj je bilo nabrano, a usne čvrsto stisnute; pogled joj je bio leden i dalek. Šta je taj hladan pogled značio? Njeno je lice bilo Halumino - tamne oči, fin, tanak i gord nos, čvrsta brada, istaknute jagodice - a opet, njeno mi je lice bilo strano. Zar su dve godine mogle toliko mnogo da izmene moju posestrimu? Glavne razlike između Halum koje sam se sećao i žene koju sam ugledao bile su suptilne, razlike u izrazu, u iskošenju obrva, u treperenju nozdrva, trzanju usta, kao da je čitava duša u njoj bila izmenjena. Bile su tu takođe i neke manje razlike u crtama lica, video sam dok sam prilazio bliže, ali one su se mogle pripisati proteku vremena ili propustima mog pamćenja. Srce mi je ubrzalo a prsti zadrhtali, i čudna vrelina zbunjenosti proširila mi se po ramenima i leđima. Hteo sam da odem do nje i zagrlim je, ali odjednom sam je se uplašio u tim njenim preobražajima.

"Halum?" rekoh ja nesigurno, promuklog glasa, suvog grla.

"Ona još nije ovde." Glas kao padanje snega, dublji od Haluminog, rezonantniji, hladniji.

Bio sam zapanjen. Dovoljno slična Halum da joj bude bliznakinja! Znao sam samo za jednu Haluminu sestru, tada je još bila dete, i ni grudi joj nisu bile iznikle. Nije bilo moguće da je čitav život od mene skrivala svoju bliznakinju, ili malo stariju sestru. Ali sličnost je bila izuzetna i uznemirujuća. Čitao sam da su na staroj Zemlji znali kako da naprave veštačka bića od hemikalija, koja su

mogla da prevare čak i majku ili ljubavnika sličnošću s pravom osobom, i tog trenutka sam mogao lako biti ubeđen da je taj postupak stigao i do nas, kroz vekove, preko bezdana noći, i da je ova lažna Halum preda mnom đavolski pametno smišljena sintetička dika moje prave posestrime.

Rekao sam: "Oprostite ovu budalastu grešku. Neko je za vas pogrešno pomislio da ste Halum."

"Dešava se to često."

"Jeste li joj vi neki rod?"

"Kćer brata Vrhovnog Sudije Segvorda."

Rekla mi je da se zove Loimel Helalam. Halum mi nikada nije pričala o ovoj svojoj sestri od strica, ili možda jeste, ali ja se toga nisam sećao. Koliko je čudno bilo to što je od mene krila postojanje ove Halum iz ogledala u Maneranu! Rekoh joj svoje ime, i Loimel ga prepozna kao ime Haluminog pobratima, o kom je očigledno poprilično toga čula; malo je ublažila držanje, i nešto te hladnoće oko nje sada se otopilo. Što se mene tiče, ja sam prevazišao šok otkrića da je pretpostavljena Halum neko drugi, pa sam počinjao da se zagrevam za Loimel, jer ona je bila prelepa i poželjna, i - za razliku od same Halum! - na raspolaganju. Gledajući jednim okom u nju mogao sam da se pravim da je to zaista Halum, pa sam čak uspeo sebe da prevarim i da prihvatim i njen glas kao glas moje posestrime. Zajedno smo šetali dvorištem, razgovarajući. Saznao sam da će Halum večeras doći kući, i da je Loimel bila ovde da bi joj priredila srdačnu dobrodošlicu; takođe sam saznao neke stvari o Loimel, jer ona je, u nerazboritom stilu mnogih Maneranaca, čuvala svoju privatnost manje strogo nego što bi to činio neki severnjak. Rekla mi je koliko je stara: godinu dana starija od Halum (i mene, takođe). Rekla mi je da je neudata, i da je nedavno okončala neizglednu veridbu sa princem iz stare ali nesrećno osiromašene maneranske plemićke porodice. Objasnila je svoju sličnost sa Halum time što su njena i Halumina majka bile rođake, baš kao što je i njen otac bio brat Haluminom, i pet minuta kasnije, kada smo šetali s rukom u ruci, nagovestila je skandalozno da je Vrhovni Sudija u stvari davno okupirao svadbenu postelju svog starijeg brata, tako da je ona u stvari Halumina polusestra, a ne sestra od strica. A ispričala mi je još mnogo toga.

Mogao sam da mislim samo na Halum, Halum, Halum, Halum. Ova Loimel za mene je postojala isključivo kao odraz moje posestrime. Jedan sat posle našeg prvog susreta, Loimel i ja smo otišli zajedno u moju spavaću sobu, i kada

je njena haljina spala rekao sam sebi da Halumina koža mora da je meka i glatka poput ove, da Halumine grudi mora da su u mnogome poput ovih, da Halumine butine ne mogu biti manje glatke, da bi se i Halumine bradavice pretvorile u tornjeve kada im vrhove poglade palčevi muškarca. Onda sam ležao nag kraj Loimel i pripremao je za uzimanje sa mnogo veštog milovanja; uskoro je uzdisala, mešala kukovima i uzvikivala, i ja je prekrih svojim telom, ali trenutak pre nego što sam hteo da uđem u nju, hladno mi dođe misao, Što, pa zabranjeno je imati svoju posestrimu, i moje oružje omlitavi poput parčeta konopca. Bila je to samo trenutna neprijatnost; gledajući njeno lice odozgo, rekao sam sebi grubo da je ova što čeka da u nju uđem Loimel, a ne Halum, moja muškost ožive, i tela nam se spojiše. Ali, čekalo me je drugo poniženje. U trenutku ulaska u nju moj izdajnički um mi reče, prodireš u Halumino meso, a moje izdajničko telo odgovori trenutnom eksplozijom strasti. Kako su nam samo zapetljano prepone povezane s umovima, i koliko je rizično grliti jednu ženu a pretvarati se da je druga! Potonuo sam na Loimel u stidu i gađenju, skrivajući lice u jastuku; ali ona, nošena žurnom potrebom, bacakala se uz mene sve dok nisam pronašao novu energiju i ovaj put je odveo do ekstaze koju je želela.

Te večeri se moja posestrima Halum konačno vratila sa svog odmora u Zalivu Sumar, i jecala je u srećnom iznenađenju što me vidi živog, i u Maneranu. Kada je stala pored Loimel, bio sam tim više zapanjen koliko su gotovo istovetne: Halumin struk bio je vitkiji, Loimeline grudi dublje, ali ovakve se varijacije vide čak i kod pravih sestara, i u mnogim telesnim stvarima Halum i njena rođaka kao da su bile odštampane iz istog kalupa. A opet sam bio pogođen takođe i dubokom i suptilnom razlikom, najvidljivijom u očima kroz koja, kako veli pesma, sija unutrašnja svetlost duše. Zračenje koje je dolazilo od Halum bilo je nežno, blago i krotko, poput prvih mekih sunčevih zraka što dopiru kroz izmaglicu letnjeg jutra; Loimeline oči odavale su hladniji, oštriji sjaj, kao u sumorno zimsko popodne. Dok sam gledao od jedne devojke do druge, formirao sam brz intuitivni sud: Halum je puna ljubavi, a Loimel puna sebe. Ali ustuknuo sam od te presude istog trena čim je rođena. Loimel nisam poznavao; do sada je bila samo otvorena i darežljiva; nisam imao prava da je tako omalovažavam.

Halum dve godine nisu toliko postarele, koliko izglačale, pa je dostigla puni sjaj svoje lepote. Veoma je pocrnela, i u njenoj kratkoj beloj odori izgledala je kao sopstvena bronzana statua; ravni njenog lica bile su uglastije nego ranije, i

davale su joj delikatan izgled gotovo dečačkog šarma; kretala se lebdeće, graciozno. Kuća je bila puna stranaca na prijemu za njenu dobrodošlicu, i posle našeg prvog zagrljaja odnese je od mene, pa sam ostao sa Loimel. Ali pri kraju večeri zatražio sam svoje po-srodničko pravo i odveo Halum u moju odaju, govoreći: "Treba obaviti dve godine razgovora." Misli su mi se haotično preturale po glavi: kako da joj ispričam sve što mi se dogodilo, kako da saznam od nje šta je radila, sve u prvom naletu reči? Nisam mogao da sredim misli. Seli smo sučelice, na izveštačenoj udaljenosti, Halum na posetelji gde sam se pre samo nekoliko sati pario s njenom rođakom, zamišljajući tada da je ona Halum. Između nas prođe napeti osmeh. "Odakle neko može da počne?" rekoh ja, a Halum, istog trenutka, reče iste reči. To nas natera na smeh i rastopi napetost. A onda čuh sopstveni glas kako pita, bez prethodnog uvoda, misli li Halum da bi me Loimel prihvatila za svog muža.

26

Loimel i mene venčao je Segvord Helalam u Kamenoj Kapeli na. vrhuncu leta, posle meseci propremnih rituala i pročišćenja. Pridržavali smo se tih pravila na zahtev Loimelinog oca, veoma posvećenog čoveka. Za njegovu ljubav podvrgli smo se rigoroznom nizu dreniranja, i dan za danom ja sam klečao i potpunu sadržinu svoje duše predavao izvesnom Džidu, najpoznatijem i najskupljem dreneru u Maneranu. Kada je to bilo obavljeno, Loimel i ja otišli smo na hadžiluk u devet svetilišta Manerana pa sam svoju skromnu platu straćio na sveće i miomiris. Čak smo obavili i arhaičnu ceremoniju poznatu kao Pokazivanje, u kojoj smo ona i ja jedne zore kročili na usamljenu plažu, u pratnji Segvorda i Halum, i, zaklonjeni od njihovih očiju finim baldahinom, razotkrili formalno našu golotinju jedno drugom, tako da nijedno ni drugo ne može kasnije da kaže da smo ušli u brak međusobno skrivajući mane.

Obred ujedinjenja bio je veliki događaj, s muzičara i pevačima. Moj pobratim Noim, dozvan iz Sale, bio mi je kum, i obavio je prstenovanje. Prvi septarh Manerana, bledunjavi starac, prisustvovao je venčanju, kao i većina lokalnog plemstva. Pokloni koje smo primili bili su od ogromne vrednosti. Među njima bila je i zlatna zdela s umetnutim čudnim draguljima, proizvedena na nekom drugom svetu, i nju mi je poslao moj brat Stiron, zajedno sa srdačnom porukom u kojoj je izrazio žaljenje što državni poslovi od njega zahtevaju da ostane u Sali. Pošto sam ja izbegao njegovo venčanje, nije me ni iznenadilo što je on izbegao moje. Ono što me jeste iznenadilo bio je prijateljski ton njegovog pisma. Ne pominjući okolnosti mog nestanka iz Sale, već nudeći zahvalnost što se ispostavilo da su glasine o mojoj smrti lažne, Stiron mi je dao svoj blagoslov i zamolio me da dođem s mojom nevestom u ceremonijalnu posetu njegovoj prestonici čim budem mogao. Očigledno je saznao da nameravam da se za stalno nastanim u Maneranu, i da mu prema tome neću biti takmac za presto; dakle, mogao je ponovo toplo da misli o meni.

Često sam se pitao, i još uvek se pitam posle svih ovih godina, zbog čega me je Loimel prihvatila. Upravo je bila odbila princa iz sopstvenog kraljevstva zato što je bio siromah: dolazim ja, takođe princ, ali u izgnanstvu, i još siromašniji. Zašto je uzela mene? Zbog mog šarmantnog udvaranja? Slab sam u tome bio; još uvek sam bio mlad i drven. Zbog mojih izgleda za bogatstvo i moć? U to vreme izgledi su mi bili zaista slabašni. Zbog moje fizičke privlačnosti?

Svakako da sam nešto toga i posedovao, ali Loimel je bila suviše bistra da bi se udala samo zbog širokih ramena i moćnih mišića; osim toga, u samom našem prvom zagrljaju pokazao sam da nisam sposoban ljubavnik, a retko sam popravljao taj spetljani nastup u snošajima koji su usledili. Zaključio sam, konačno, da za to što me je Loimel uzela postoje dva razloga. Prvo, bila je usamljena i zabrinula posle raskida sa svojim drugim verenikom i, u potrazi za prvom lukom koja se ukaže, otišla je meni, pošto sam bio snažan, privlačan, i kraljevske krvi. Drugo, Loimel je zavidela Halum na mnogim stvarima, i znala je da će udajom za mene doći do jedine stvari koju Halum nikada nije mogla da ima.

Za otkrivanje mog motiva da zatražim Loimelinu ruku nije potrebno duboko istraživanje. Halum je bila ona koju volim; Loimel je bila Halumina slika i prilika; Halum mi je bila uskraćena, pa sam stoga uzeo Loimel. Gledajući Loimel, mogao sam slobodno da mislim da gledam Halum. Grleći Loimel, mogao sam sebi da govorim da grlim Halum. Kada sam Loimel nudio sebe kao muža, nisam osećao neku naročitu ljubav prema njoj, i imao sam razloge da mislim da mi se ona možda i ne dopada; a opet, bio sam privučen njoj kao najbližoj zameni moje prave žudnje.

Brakovi zaključeni iz takvih razloga, poput Loimelinog i mog, retko prolaze dobro. Naš je jadno napredovao; počeli smo kao stranci i postajali smo sve udaljeniji što smo duže delili postelju. Uistinu, ja sam se oženio tajnom fantazijom, a ne ženom. Ali, naši se brakovi moraju upražnjavati u svetu stvarnosti, a u tom svetu moja žena bila je Loimel.

27

U međuvremenu, u mojoj kancelariji u Pravosuđu Luke borio sam se da obavljam posao koji mi je dao moj po-otac. Svakog dana pozamašna kamara izveštaja i memoranduma stizala je na moj sto; svakog dana pokušavao sam da zaključim šta mora da ide pred Vrhovnog Sudiju a šta se treba zanemariti. Isprva, prirodno, nisam imao nikakvog osnova za procenu. Ipak, Segvord mi je pomagao, kao i nekoliko starijih službenika Pravosuđa, koji su ispravno uvideli da mogu više toga steći pomažući mi nego pokušavajući da spreče moj neizbežan uspon. Spremno sam se prihvatio prirode mog posla, i pre nego što se na Maneran spustila sva vrućina leta radio sam sa samopouzdanjem, kao da sam poslednjih dvadeset godina proveo na tom zadatku.

Većina materijala podneta Vrhovnom Sudiji bile su besmislice. Brzo sam naučio kako da otkrijem takve stvari hitrim pregledom, često gledajući i samo jednu jedinu stranu. Stil kojim su bile napisane mnogo mi je govorio: otkrio sam da čovek koji ne ume jasno da izrazi misli na papiru verovatno i nema misli vrednih pažnje. Stil je čovek sam. Ako je proza trapava i spora, onda je takav, najverovatnije, i um njenog autora, i zašto bi onda njegovi uvidi u poslovanje Pravosuđa Luke bili iole vredni? Sirov i prost um nudi sirova i prosta opažanja. Morao sam i sam mnogo da pišem, praveći izvode i sumirajući izveštaje osrednje važnosti, i sve ono što sam naučio o književnoj veštini može se pripisati mojim godinama službe kod Vrhovnog Sudije. I moj stil odražava čoveka, jer znam da sam revnosan, ozbiljan, da volim učtive gestove, i da sam otvoren za komunikaciju možda i više nego što ostali zaista žele da znaju; sve te crte pronalazim i u svojoj prozi. Ima ona i svoje nedostatke, ali opet sam zadovoljan njom; i ja imam svoje nedostatke, a opet sam zadovoljan sobom.

Ubrzo sam shvatio da je najmoćniji čovek u Maneranu lutka čije konce povlačim ja. Ja sam odlučivao koje slučajeve Vrhovni Sudija treba da rešava, ja sam birao molbe za specijalne ustupke koje će on čitati, ja sam mu davao komentare na kojima su se zasnivale njegove presude. Segvord mi nije slučajno omogućio da steknem takvu moć. Bilo je neophodno da neko obavlja dužnosti zastora kakve sam obavljao sada ja, i sve do mog dolaska u Maneran taj je posao obavljala tročlana komisija, i svi su oni imali ambicije da jednog dana preuzmu Segvordovu titulu. Plašeći se tih ljudi, Segvord je sredio da budu unapređeni na položaje većeg sjaja ali manje odgovornosti. Onda je ubacio

mene na njihovo mesto. Njegov jedini sin umro je još kao dečak; prema tome, svo njegovo pokroviteljstvo pripalo je meni. Iz ljubavi prema Halum on je hladno odlučio da od salanskog princa beskućnika stvori jednu od dominantnih figura Manerana.

Drugi su mnogo pre mene sasvim jasno shvatili koliko ću biti važan. Oni prinčevi na mom venčanju nisu bili tamo iz respekta prema porodici Loimel, već da se meni dodvore. Blage Stironove reči trebalo je da obezbede da ne pokažem neprijateljstvo prema Sali kod donošenja odluka. Moj kraljevski rođak Truis Glinski sada se nesumnjivo pitao nelagodno znam li da su mi zbog njega vrata njegove provincije bila zatvorena u lice; i on mi je na dan venčanja poslao fini dar. A priliv poklona nije posustao ni posle ceremonije venčanja. Neprestano su mi stizale lepe stvari od onih čiji je interes bio vezan za poslove Pravosuđa Luke. U Sali bismo te poklone nazvali njihovim pravim imenom, a to je mito; ali Segvord me je uverio da u Maneranu ništa ne smeta ako ih primam, dogod ne dopustim da utiču na objektivnost mog suda. Sada sam shvatio kako je, sa skromnom platom sudije, Segvord došao do toga da živi tako prinčevski. Uistinu, pokušavao sam da svo to podmićivanje istisnem iz misli dok sam obavljao svoje zvanične dužnosti, i da svaki slučaj odmerim samo po njegovim svojstvima.

I tako sam pronašao svoje mesto u Maneranu. Ovladao sam tajnama Pravosuđa Luke, razvio osećaj za ritam pomorske trgovine, i dostojno služio Vrhovnom Sudiji. Kretao sam se među prinčevima, sudijama i bogatim ljudima. Kupio sam malu ali velelepnu kuću blizu Segvordove, i ubrzo poslao graditelje da je prošire. Klanjao sam se kako to samo moćni rade, u samoj Kamenoj Kapeli, i na dreniranje odlazio slavnom Džidu. Primljen sam u odabrano atletsko društvo, pa sam prikazivao svoju veštinu s pernatim štapom na Maneranskom Stadionu. Kada sam sa svojom nevestom u proleće posle našeg venčanja posetio Salu, Stiron me je primio kao da sam maneranski septarh, paradirajući sa mnom prestonicom pred radosnim mnoštvom i kraljevski me gosteći u palati. Ni reč mi nije rekao o mom bekstvu iz Sale, ali bio je sasvim prijateljski nastrojen na neki rezervisan i udaljeni način. Prvog sina, koji je te jeseni rođen, nazvao sam po njemu.

Usledila su još dva sina, Noim i Kinal, i kćeri nazvane Halum i Loimel. Dečaci su bili snažni i stasiti; devojčice su obećavale da će ispoljiti lepotu svojih imenjakinja. Porodica mi je pričinjavala veliko zadovoljstvo. Čeznuo

sam za vremenom kada ću moći da povedem sinove u lov u Spaljene Nizije, ili na spuštanje brzacima reke Vojn; u međuvremenu odlazio sam u lov bez njih, i koplja mnogih rogoptica završila su kao ukras u mom domu.

Loimel je za mene, kao što sam rekao, ostala stranac. Neko ne očekuje da u dušu svoje žene prodre toliko duboko koliko u dušu svoje posestrime, ali svejedno, uprkos običaju samozatvorenosti koji upražnjavamo, neko očekuje da ostvari određenu komunikaciju sa onim s kim živi. Ja nikada nisam prodro u bilo šta Loimelino, osim u njeno telo. Toplota i otvorenost koje mi je pokazala pri našem prvom susretu brzo su nestali, i ona je postala udaljena poput svake hladne glinske supruge. Jednom sam joj u vrelini vođenja ljubavi rekao ja, kao što sam ponekad činio sa kurvama, a ona me je ošamarila i iskrenula kukove kako bi me izbacila iz svojih bedara. Udaljili smo se jedno od drugog. Ona je imala svoj život, ja svoj; posle nekog vremena nismo ni pokušavali da posegnemo preko procepa jedno prema drugom. Ona je svoje vreme provodila u muzici, kupanju, spavanju na suncu, i pobožnosti, a ja u lovu, igrama, podizanju sinova, i obavljanju svog posla. Ona je imala ljubavnike a ja ljubavnice. Bio je to ledeni brak. Jedva da smo se ikada svađali; nismo bili dovoljno bliski čak ni za to.

Noim i Halum su dosta vremena provodili sa mnom. Oni su mi bili velika uteha.

U Pravosuđu moj autoritet i odgovornosti rasli su godinu za godinom. Nisam bio unapređen sa mog položaja službenika Vrhovnog Sudije, niti mi se plata nešto mnogo povećala; a opet, čitav je Maneran znao da sam ja onaj koji vlada Segvordovim odlukama, pa sam uživao lordovski priliv "poklona". Postepeno, Segvord se povukao sa većine svojih dužnosti, prepuštajući ih meni. Provodio je odjednom nedelje u svom ostrvskom utočištu, dok sam ja u njegovo ime parafirao i pečatirao dokumenta. U mojoj dvadeset četvrtoj godini, koja bi njegova pedeseta, on potpuno odustade od svoje službe. Pošto ja po rođenju nisam bio Maneranac, bilo mi je nemoguće da postanem Vrhovni Sudija umesto njega; ali Segvord je sredio da se za njegovog naslednika postavi jedan prijatan nikogović, neki Noldo Kalimol, uz sporazum da Kalimol zadrži mene na mom mestu moći.

Imaš pravo ako pretpostavljaš da je moj život u Maneranu bio lak i siguran, život bogatstva i autoriteta. Nedelja je vedro tekla u nedelju i, mada nijednom čoveku nije podarena savršena sreća, imao sam tek nekoliko razloga za

nezadovoljstvo. Nedostatke svoga braka prihvatao sam mirno pošto se duboka ljubav između muža i žene ne sreće često u društvu poput našeg; što se mog drugog jada tiče, moje beznadežne ljubavi prema Halum, nju sam čuvao duboko zakopanu u sebi, i kada bi se ona bolno uzdigla blizu površine moje duše tešio sam sebe posetom dreneru Džidu. Mogao sam tako, bez ikakvih događaja, da provedem svoje dane sve do kraja, da u moj život nije stigao Švajc Zemljanin.

28

Zemljani retko dolaze na Bortan. Pre Švajca, video sam samo dvojicu, i to obojicu u danima kada je moj otac držao septarhiju. Prvi je bio bio visoki riđobradi čovek koji je posetio Salu kada mi je bilo negde pet godina; bio je to putnik koji je lutao od jednog sveta do drugog radi sopstvene zabave, i samo što je bio prešao peške preko Spaljenih Nizija. Sećam se da sam proučavao njegovo lice izuzetno skoncentrisano, tragajući za oznakama njegovog porekla s drugog sveta - oko viška, možda, rogove, pipke, kandže.

On, naravno, nije imao ništa od toga, pa sam ja otvoreno sumnjao u njegovu priču da je došao sa Zemlje. Stiron, koji je nada mnom imao prednost od dve godine školovanja, bio je taj koji mi je ispričao, podrugljivim tonom, da su sve svetove na nebu, uključujući i naš sopstveni, naselili ljudi sa Zemlje, pa zbog toga Zemljanin izgleda baš kao i mi. Bez obzira na to, kada se nekoliko godina kasnije na dvoru pojavio drugi Zemljanin, ja sam i dalje tragao za njegovim pipcima i kandžama. Ovaj je bio suvonjav, veseo čovek svetlo smeđe kože, naučnik koji je pravio kolekciju života naše divljine za neki univerzitet sa suprotnog kraja galaksije. Moj otac ga je odveo u Spaljene Nizije da uhvati rogopticu; ja sam molio da idem sa njima, pa su me izbičevali zbog zanovetanja.

Sanjao sam Zemlju. Pogledao sam u knjige i video sliku plave planete sa mnogo kontinenata, i ogromnim rošavim mesecom koji obilazi oko nje, pa sam pomislio, odavde smo došli svi mi. Ovo je početak svega. Čitao sam o kraljevstvima i narodima stare Zemlje, o ratovima i pustošenjima, o spomenicima, o tragedijama. O odlasku u svemir, prisvajanju zvezda. Postojalo je vreme kada sam čak zamišljao da sam i sam Zemljanin, rođen na toj drevnoj planeti čuda, i da sam doveden na Bortan kao beba da bih bio zamenjen za pravog septarhovog sina. Govorio sam sebi da ću, kada odrastem, putovati do Zemlje i hodati gradovima starim deset hiljada godina, prateći unazad trag migracija koje su pretke mojih predaka odveli sa Zemlje do Bortana. Želeo sam takođe da posedujem parče Zemlje, neku cepku, neko parče kamena, neki izubijani novčić, kao opipljivu vezu sa svetom u srcu čovekovih lutanja. I čeznuo sam za tim da neki drugi Zemljanin dođe na Bortan, kako bih mogao da mu postavim deset hiljada pitanja, kako bih mogao da molim za delić Zemlje za sebe, ali nijedan ne dođe, a ja odrastoh, i moja opsednutost prvom od čovekovih

planeta izblede.

A onda se Švajcov put ukrsti s mojim.

Švajc je bio trgovac. Kao mnogi Zemljani. U vreme kada sam ga upoznao on je već nekoliko godina bio na Bortanu kao predstavnik izvozne firme sa bazom u solarnom sistemu nedaleko od našeg; trgovao je gotovom robom a zauzvrat je tražio naša krzna i začine. Za vreme njegovog boravka u Maneranu, upao je u spor sa jednim lokalnim uvoznikom oko tovara olujnog krzna sa severozapadne obale; čovek je pokušao da Švajcu proda loš kvalitet po ceni višoj od ugovorene, Švajc ga je tužio, i slučaj je došao pred Vrhovnog Sudiju. To je bilo pre oko tri godine, i nešto više od tri godine posle penzionisanja Segvorda Helalama.

Činjenice tog slučaja bile su jasne i nije postojala nikakva sumnja oko presude. Jedan od nižih sudija prihvatio je Švajcovu molbu i naložio uvozniku da ispuni ugovor prema prevarenom Zemljaninu. Ja se inače u takvu stvar ne bih mešao. Ali kada su papiri o tom slučaju došli Vrhovnom Sudiji Kalimolu na rutinsku proveru neposredno pre potvrde presude, bacio sam pogled na njih i video da je tužilac Zemljanin.

Probode me iskušenje. Moja stara opsednutost tom rasom - moja zabluda o kandžama, pipcima i očima viška - ponovo me uhvati. Morao sam da razgovaram sa njim. Šta sam se nadao da od njega dobijem? Odgovore na pitanja koja su ostala bez odgovora kada sam bio dečak? Neki ključ za prirodu sila koje su oterale čovečanstvo među zvezde? Ili običnu zabavu, trenutak diverzije u preterano mirnom životu?

Zamolio sam Švajca da se javi u moju kancelariju.

Došao je gotovo trkom, frenetična, energična figura u odeći drečavog stila i tona. Cereći se manijakalno radosno, pljesnuo me je po dlanu u znak pozdrava, upro zglobovima šake u ploču mog stola, odgurnuo se natrag nekoliko koraka, i počeo da hoda po sobi.

"Bogovi neka vas čuvaju, vaša milosti!" uzviknuo je.

Mislio sam da njegovo čudno vladanje, njegovo poskakivanje kao da je na oprugama i njegova intenzivna razrogačenost, proizilaze iz toga što me se boji, jer on je imao valjane razloge za brigu, pozvao ga je moćni službenik da porazgovara s njim o slučaju za koji je mislio da je dobijen. Ali kasnije sam otkrio da su Švajcovi maniri bili izraz njegove uskomešane prirode, a ne

trenutne i specifične napetosti.

On je bio čovek srednje visine, vrlo oskudne građe, i na njemu nije bilo ni grama sala. Koža mu je bila preplanula a kosa boje tamnog meda; visila mu je ravno do ramena. Oči su mu bile vedre i nestašne, osmeh brz i prepreden, i iz njega je zračila dečačka energičnost, dinamičan entuzijazam, koji me je odmah tada opčinio, mada će mi zbog toga na kraju on postati iscrpljujući sadrug. A opet, on nije bio dečak; lice mu je nosilo prve bore starosti a kosa mu je, koliko god preobilna bila, počela da se proređuje na temenu.

"Sedite", rekoh ja, jer njegovo me je ludiranje uznemiravalo. Pitao sam se kako da započnem razgovor. Koliko toga mogu da ga pitam pre nego što se pozove na Zavet i zapečati usta? Hoće li govoriti o sebi i o svom svetu? Jesam li imao ikakvo pravo da guram nos u dušu nekog stranca na način na koji se ne bih usudio sa čovekom sa Bortana? Videću. Terala me je radoznalost. Ja uzeh fasciklu s dokumentima o njegovom slučaju, jer je gledao nesrećno u nju, i pružih mu je, govoreći: "Najpre se obavljaju najpreče stvari. Vaša je presuda potvrđena. Danas Vrhovni Sudija Kalimol stavlja svoj pečat i koliko kad mesec izađe, imaćete svoj novac."

"Srećne reči, vaša milosti."

"Time je pravni posao zaključen."

"Toliko kratak sastanak? Moj dolazak u ovu posetu samo radi trenutnog razgovora jedva da se čini potrebnim, vaša milosti."

"Mora se priznati", rekoh ja, "da ste ovamo pozvani radi razgovora o stvarima koje se ne tiču vaše parnice."

"Eh, vaša milosti?" Izgledao je zbunjeno i zabrinuto.

"Da govorite o Zemlji", rekoh ja. "Da zadovoljite dokonu ljubopitljivost jednog birokrate kome je dosadno. Je li to u redu? Jeste li voljni da neko vreme pričate, sad kad ste ovamo namamljeni tobože posla radi? Znate, Švajc, nekoga su Zemlja i Zemljani oduvek fascinirali." Da bih ostvario nekakav odnos sa njim, jer još uvek je bio namršten i nepoverljiv, ja mu ispričah priču o dvojici Zemljana koje sam poznavao, i o mom dečjem uverenju da oni mora da izgledaju kao tuđinci. Opustio se i slušao sa zadovoljstvom, i pre nego što sam završio, srdačno se smejao. "Kandže!" uzviknuo je. "Pipci!" Prešao je rukama po licu. "Zar ste zaista to mislili, vaša milosti? Da su Zemljani tako bizarna stvorenja? Tako mi svih bogova, vaša milosti, voleo bih da je moje telo iole

čudno, pa da mogu da vam pružim malo zabave!"

Trzao sam se svaki put kada je Švajc govorio o sebi u prvom licu. Njegove uzgredne opscenosti izrešetale su raspoloženje koje sam pokušavao da izgradim. Mada sam se pretvarao da je sve kako treba, Švajc je smesta shvatio koliko je pogrešio, i skočivši na noge očigledno unezveren, reče: "Hiljadu izvinjenja!Neko je sklon tome da ponekad zaboravi na svoju gramatiku, kada nije naviknut na..."

"Nikakva uvreda nije naneta", rekoh ja žurno.

"Morate shvatiti, vaša milosti, da stare govorne navike teško umiru, i da koristeći jezik neko ponekad sklizne u modalitet koji je za njega najprirodniji, mada..."

"Naravno, Švajc. Oprostiva omaška." Tresao se. "Osim toga", rekoh ja namigujući, "ja sam odrastao čovek. Zar mislite da me je tako lako šokirati?" Moja upotreba vulgarnosti bila je namerna, kako bi se malo opustio. Taktika je bila delotvorna; utihnuo je, smirujući se. Ali on iz tog incidenta nije izvukao dopuštenje da ponovo sa mnom koristi taj prostački govor, i zapravo je pazio da poštuje finoću gramatičke etikecije dugo vremena posle toga, sve dok takve stvari među nama nisu prestale da budu važne.

Tražio sam da mi prič o Zemlji, majci svih nas.

"Mala planeta", reče on. "Daleka. Zagušena sopstvenim drevnim otpacima; otrovi dvehiljadugodišnjeg nemara i prekomernog razmnožavanja prljaju njena nebesa, mora i kopna, ružno mesto."

"Uistinu, ružna?"

"Postoje još uvek neke privlačne oblasti. Ne mnogo, i nije to ništa zbog čega bi se trebalo hvalisati. Nešto drveća, tu i tamo. Malo trave. Jezero. Vodopad. Dolina. Planeta je uglavnom septička jama. Zemljani često žele da budu u mogućnosti da izvade svoje davne pretke, ponovo ih ožive, a onda da ih podave. Zbog njihovog sebičluka. Zbog njihovog nedostatka brige za generacije koje će doći. Oni su sami sobom ispunili svet i sve istrošili."

"Da li zbog toga, znači, Zemljani grade carstva na nebesima, da bi pobegli od prljavštine sopstvenog sveta?"

"Delimično, da", reče Švajc. "Bilo je toliko mnogo milijardi ljudi. A oni koji su imali snage svi su otišli naviše. Ali bilo je to više od bekstva, znate. Bila je to

glad za nepoznatim stvarima, glad za preduzimanjem putovanja, glad za novim počecima. Da stvore nove i bolje svetove čoveka. Nisku Zemlji preko neba."

"A oni koji nisu otišli?" upitah ja. "Zemlja i dalje ima te druge milijarde ljudi?" Mislio sam na Veladu Bortan i njenih oskudnih četrdeset ili pedeset miliona.

"O, ne, ne. Ona je sada gotovo prazna, svet duhova, ruševnih gradova, napuklih autostrada. Malo ih još tamo živi. Još manje ih se tamo rađa svake godine."

"Ali, vi ste rođeni tamo?"

"Na kontinentu po imenu Evropa, da. Mada, neko nije video Zemlju gotovo trideset godina. Ne od svoje četrnaeste."

"Ne izgledate toliko staro", rekoh ja.

"Neko računa vreme u zemaljskim godinama", objasni Švajc. "Po vašem računanju neko se tek približava tridesetoj."

"I ovaj ovde", rekoh ja. "A ovde je takođe neko ko je napustio svoju domovinu pre no što je postao muškarac." Govorio sam slobodno, daleko slobodnije nego što je bilo prikladno, a opet nisam mogao da se zaustavim. Ja sam ponukao Švajca, pa sam osećao poriv da mu ponudim nešto svoje za uzvrat. "Otišao iz Sale kao dečak da potraži sreću u Glinu, zatim otkrio za sebe veću sreću u Maneranu posle nekog vremena. Lutalica, Švajc, poput vas."

"Onda je to veza koja nas spaja."

Zar sam mogao i da zamislim tu vezu? Upitao sam ga: "Zašto ste napustili Zemlju?"

"Iz istih razloga kao i svi ostali. Da odem tamo gde je vazduh čist a čovek ima šanse da postane nešto. Tamo čitav svoj život provode samo oni koji moraju da ostanu."

"I to je ta planeta koju čitava galaksija duboko poštuje!" rekoh ja u čudu. "Svet sa toliko mnogo mitova! Planeta dečačkih snova! Centar univerzuma - bubuljica, čir!"

"Dobro rekoste."

"A opet je duboko poštovana."

"O, poštujte je, poštujte, svakako!" uzviknu Švajc. Oči su mu svetlucale.

"Fontana čovečanstva! Veliko izvorište vrste! Zašto je ne poštovati, vaša milosti? Poštujte gorde početke koji su tamo napravljeni. Poštujte visoke ambicije koje su se uzdigle iz blata. A poštujte i strašne greške. Drevna je Zemlja činila grešku za greškom, i gušila sebe greškama, da biste vi bili pošteđeni toga da prođete kroz iste vatre i mučenja." Švajc se nasmeja hrapavo. "Zemlja je umrla da bi vas, raju sa zvezda, izbavila od greha. Kako to zvuči kao religiozna misao? Oko te ideje mogla bi se komponovati čitava liturgija. Sveštenstvo Zemlje izbaviteljke." Odjednom se nagnu napred i reče: Jeste li religiozni, vaša milosti?"

Ustuknuo sam od napadne intimnosti njegovog pitanja. Ali nisam dizao barijere.

"Svakako", rekoh ja.

"Idete u božju kuću, razgovarate s drenerima, sve to?" Bio sam uhvaćen. Nisam mogao drugo do da govorim. "Da", rekoh ja. "Da li vas to iznenađuje?"

"Nimalo. Svi na Bortanu izgleda da su istinski religiozni. Što nekoga zaprepašćuje. Znate, vaša milosti, sam neko nije nimalo religiozan. Pokušava, uvek je pokušavao, radio je toliko naporno da ubedi sebe da postoje superiorna bića tamo napolju, koja upravljaju sudbinom, i ponekad gotovo da uspe u tome, vaša milosti, neko gotovo da poveruje, neko se probije u veru, ali onda skepsa zatvori sve to. I neko na posletku kaže: 'Ne, nije to moguće, ne može biti, to prkosi logici i zdravom razumu.' Logici i zdravom razumu!"

"Ali kako možete živeti svoje dane bez bliskosti nečemu svetom?" upitah ja.

"Najviše vremena, neko se prilično dobro snalazi. Najviše vremena."

"A u ostalo vreme?"

"Tada neko oseća udar saznanja da je potpuno sam u univerzumu. Go pod zvezdama, a zvezdana svetlost pada na otkrivenu kožu, peče, hladna vatra, a nikoga nema da nekoga od nje zaštiti, nikoga da ponudi skrovište, nikoga kome bi se molio, shvatate li? Nebo je led, tle je led i duša je led, a ko je tu da je zagreje? Nema nikoga. Ubedili ste sebe da ne postoji niko ko može pružiti utehu. Neko želi nekakav sistem verovanja, neko želi da se preda, da se spusti i klekne, da njime vlada metafizika, znate? Da veruje, da ima vere! A ne može. I tada se spusti strava. Suvi jecaji. Besane noći." Švajcovo lice bilo je rumeno i divlje od uzbuđenja; pitao sam se da li je sasvim zdrav. On posegnu preko stola, spusti svoju šaku na moju - taj me je gest zapanjio, ali nisam uzmaknuo - i reče

promuklo: "Verujete li vi u bogove, vaša milosti?"

"Naravno."

"Bukvalno? Mislite li da postoji bog putnika, bog ribara, bog zemljoradnika, onaj koji bdi nad septarsima, i..."

"Postoji sila", rekoh ja, "koja daje red i oblik univerzumu. Sila se manifestuje na različite načine, i zbog premošćavanja jaza između nas i te sile, mi svaku njenu manifestaciju smatramo bogom, i pružamo naše duše prema ovoj ili onoj manifestaciji, kako već naše potrebe zahtevaju. Oni od nas koji su neobrazovani prihvataju te bogove bukvalno. Drugi shvataju da su oni metafore za aspekte božanske sile, a ne pleme moćnih duhova koje živi tamo negde gore. Ali niko u Velada Bortanu ne poriče postojanje same sile."

"Neko zbog toga oseća tako žestoku zavist", reče Švajc. "Biti podignut u kulturi koja poseduje koherentnost i strukturu, imati toliko uverenja u konačne istine, osećati sebe kao deo božanskog plana - kako to mora da je čudesno! Ući u sistem verovanja - gotovo da je vredno trpeti velike mane društva, da bi se imalo nešto takvo."

"Mane?" Odjednom sam se našao u defanzivi. "Kakve propuste?"

Švajc suzi pogled i ovlaži usta. Možda je kalkulisao hoće li me povrediti ili razljutiti ono što je nameravao da kaže. "Moguće je da je mana prejaka reč", odgovori on. "Može se umesto toga reći, ograničenja ovog društva, njegova - pa, njegova uskost. Neko sada govori o neophodnosti da se zaštiti od svojih sadrugova kako vi to kažete. O tabuima protiv pominjanja sebe, protiv otvorenog razgovora, protiv otvaranja duše..."

"Zar vam neko nije danas otvorio dušu, u istoj ovoj sobi?"

"A", reče Švajc, "ali govorili ste jednom tuđincu, nekome ko nije deo vaše kulture, nekome za koga tajno sumnjate da ima pipke i kandže! Da li biste bili toliko slobodni sa građaninom Manerana?"

"Niko drugi u Maneranu ne bi postavio pitanja kakva ste postavili vi."

"Možda je tako. Nekome nedostaje obučenost domorodaca u samorepresiji. Onda, ova pitanja o vašoj filozofiji religije - zalaze li ona u privatnost vaše duše, vaša milosti? Da li vas ona vređaju?"

"Neko nema ništa protiv razgovora o takvim stvarima", rekoh ja, bez mnogo ubeđenja.

"Ali, to je tabu razgovor, zar ne? Mi nismo koristili gadne reči, osim onih koje su se omakle, ali bavili smo se gadnim idejama, uspostavljajući gadan odnos. Malo ste spustili svoj zid, e? Za šta je neko zahvalan. Neko je ovde bio toliko dugo, sad već godinama, i nikada nije slobodno razgovarao sa čovekom s Bortana, nijednom! Sve dok danas nije osetio da ste vi voljni da se malčice otvorite. Bilo je to izuzetno iskustvo, vaša milosti." Njegov manijački osmeh se vrati. Kretao se po kancelariji u trzajima. "Neko nema želju kritički da govori o načinu na koji vi ovde živite", reče on. "Neko je u stvari želeo da ishvali određene njegove aspekte, pokušavajući da razume ostale."

"Koje to da ishvali, a koje da razume?"

"Da razume vašu naviku podizanja zidova oko sebe. Da ishvali lakoću s kojom prihvatate božanska prisustvo. Neko vam na tome zavidi. Kao što neko reče, neko je podignut bez ikakvog sistema verovanja, i nije u mogućnosti da dopusti da ga obuzme vera. Nečija glava uvek je puna gadnih skeptičnih pitanja. Neko je suštinski nesposoban da prihvati ono što ne može da vidi ili oseti, i zato neko mora uvek da bude sam, i neko ide po galaksiji tražeći kapiju verovanja, pokušavajući ovo, pokušavajući ono, i nikada ne nalazi..." Švajc zastade. Bio je rumen i znojav. "Zato vidite, vaša milosti, vi ovde imate nešto dragoceno, tu sposobnost da dopustite sebi da budete deo jedne veće sile. Neko bi želeo da uči od vas. Naravno, to je pitanje kulturnog uslovljavanja. Bortan još uvek poznaje bogove, a Zemlja ih je nadživela. Na ovoj planeti civilizacija je mlada. Potrebne su hiljade godina da verski impuls erodira."

"I" rekoh ja, "ovu su planetu nastanili ljudi sa snažnim religijskim uverenjima, koji su ovamo došli baš zato da bi ih sačuvali, i koji su uložili veliki trud da ih usade svojim potomcima."

"I to, takođe. Vaš Zavet. A opet je to bilo - kad, pre hiljadu petsto, dve hiljade godina? Sve je to moglo do sada da se sruši, ali nije. Jače je nego ikada. Vaša posvećenost, vaša poniznost, vaše poricanje sebe..."

"Onima koji nisu mogli da prihvataju i prenose ideje prvih naseljenika", istakoh ja, "nije bilo dozvoljeno da među njima ostanu. To je imalo svoj efekat na obrazac kulture, ako se složite da se takve crte poput buntovnosti i ateizma mogu iskoreniti iz jedne rase. Oni koji su prihvatali ostajali su; odlazili su oni koji su odbijali."

"Govorite o izgnanicima koji su otišli u Sumara Bortan?"

"Onda, znate tu priču?"

"Prirodno. Neko upoznaje istoriju svake one planete na koju bude premešten. Sumara Bortan, da. Jeste li ikada bili tamo, vaša milosti?"

"Malo nas posećuje taj kontinent", rekoh ja.

"Jeste li ikada pomislili da odete?"

"Nikada."

"Postoje oni koji tamo odlaze", reče Švajc, i čudno mi se osmehnu. Nameravao sam da ga pitam za to, ali u tom trenutku uđe sekretar sa kamarom dokumenata, i Švajc žurno ustade. "Neko ne želi da utroši previše dragocenog vremena vaše milosti. Možda se ovaj razgovor može nastaviti u nekom drugom času?"

"Neko se nada tom zadovoljstvu", rekoh mu ja.

29

Kada je Švajc otišao, dugo sam sedeo leđima okrenut stolu, zatvarajući oči i ponovo puštajući kroz um stvari koje smo upravo rekli jedan drugom. Kako je spremno prošao kroz moju zaštitu! Kako je brzo počeo da govori o unutrašnjim stvarima! Istina, bio je on sa drugog sveta, i osećao sam da me prema njemu naši običaji ne vezuju sasvim. A opet, izuzetno brzo smo se opasno zbližili. Još deset minuta i bio bih prema njemu otvoren kao pobratim, a i on prema meni. Zapanjilo me je i užasnulo to kako sam lako odbacio pristojnost, i kako me je lukavo uvukao u takvu intimnost.

Je li za to bio samo on kriv? Ja sam poslao po njega, ja sam prvi postavio pitanja. Ja sam odredio ton. Po tome je osetio neku nestabilnost u meni, i uhvatio se za to, brzo menjajući temu razgovora, tako da sam ja postao ispitivani a on onaj koji ispituje. I ja sam pristao na to. S oklevanjem, ali opet dragovoljno, otvorio sam mu se. On me je privlačio, kao i ja njega. Švajc koji iskušava! Švajc koji koristi moje slabosti, toliko dugo skrivene, skrivene i od mene samog! Kako je mogao da zna da sam spreman da se otvorim?

Njegov visoki i brzi govor još uvek kao da je odjekivao sobom. Pitajući. Pitajući. Pitajući. A onda otkrivajući. *Jeste li religiozni? Verujete li bukvalno u bogove? Kad bih samo mogao da pronađem veru! Kako vam zavidim. Osim na manama vašeg sveta. Na samoodricanju. Da li biste bili toliko slobodni i sa građaninom Manerana? Pričajte mi, vaša milosti. Otvorite mi se. Toliko sam dugo bio sam.*

Kako je mogao da zna, kada nisam znao ni ja sam?

Rodilo se čudno prijateljstvo. Zamolio sam Švajca da obeduje sa mnom kod kuće; gostili smo se i razgovarali, i teklo je plavo vino iz Sale i zlatno vino iz Manerana, a kada nas je piće zagrejalo još jednom smo razmatrali pitanja religije, Švajcove teškoće s verom, i moja ubeđenja da su bogovi stvarni. Halum je ušla i posedela sa nama jedan sat, a onda mi napomenula da Švajc poseduje moć da razveže jezike, govoreći: "Izgledao si pijaniji nego što si ikada bio, Kinale. A opet, podelili ste samo tri boce vina, i mora da su ti se zbog nečeg drugog oči caklile, a reči bile tako lake." Nasmejao sam se i rekao joj da me je, dok sam bio sa Zemljaninom, obuzeo neki nemar, pa mi je bilo teško da sa njim ustrajem u poštovanju običaja.

Na našem sledećem sastanku, u krčmi kod Pravosuđa, Švajc reče: "Vi volite svoju posestrimu, e?"

"Naravno da neko voli svoju posestrimu."

"Ipak, neko misli, da je volite." Stade znalački da se smeška.

Ustuknuo sam, napet. "Je li neko, dakle, bio toliko napojen vinom one noći? Šta vam je neko rekao o njoj?"

"Ništa", odgovori on. "Sve ste rekli njoj. Očima, osmehom. Bez ijedne reči."

"Možemo li govoriti o drugim stvarima?"

"Ako vaša milost tako želi."

"To je nežna tema, i bolna."

"Izvinite, onda, vaša milosti. Neko je samo želeo da potvrdi svoja nagađanja."

"Takva ljubav je među nama zabranjena."

"Što ne znači da ponekad ne postoji, e?" upita Švajc, i kucnu svojom čašom o moju.

U tom trenutku odlučio sam da se više nikada ne sastanem sa njim. Gledao je preduboko i govorio preslobodno o onome što vidi. Ali četiri dana posle toga, naišavši na njega u pristaništu, pozvao sam ga drugi put na obed. Loimel je bila nezadovoljna zbog tog poziva. Ni Halum nije htela da dođe, rekavši da ima druge obaveze; na moje navaljivanje, rekla je da se zbog Švajca oseća neugodno. Noim je, međutim, bio u Maneranu, i pridružio nam se za stolom. Svi smo pili malo, i razgovor je bio izveštačen i bezličan, sve dok, bez neke vidljive promene u tonu, nismo zatekli sebe kako Švajcu pričamo o vremenu kada sam pobegao iz Sale u strahu od bratovljeve ljubomore, dok je Švajc pričao nama o svom odlasku sa Zemlje; kada je Zemljanin te noći otišao kući, Noim mi je rekao, ne baš sasvim neodobravajuće: "U tom čoveku ima đavola, Kinale."

30

"Taj tabu samoizražavanja", upita me Švajc kada smo se jedan drugi put našli zajedno. "Možete li ga objasniti, vaša milosti?"

"Mislite na zabranu protiv izgovaranja 'ja' i 'mene'?"

"Ne to, koliko čitav obrazac mišljenja zbog kog morate da se odričete takvih stvari kao što su 'ja' i 'mene'", reče on. "Zapovest da vaše privatne stvari morate čuvati za sebe stalno, izuzev jedino sa po-srodnicima i drenerima. Običaj podizanja zidova oko sebe koji utiče čak i na vašu gramatiku."

"Mislite, Zavet?"

"Zavet", reče Švajc.

"Kažete da poznajete našu istoriju."

"Prilično."

"Znate da su naši preci bili strogi ljudi iz severne klime, naviknuti na teškoće, nepoverljivi prema luksuzu i lagodnostima, i da su došli u Bortan kako bi izbegli ono što je u njihovim očima bila kontaminirajuća dekadencija njihovog rodnog sveta?"

"Zar je bilo tako? Neko je mislio da su oni bili samo izbeglice od verskih progona."

"Izbeglice od lenjosti i samopovlađivanja", rekoh ja. "I, došavši ovamo, oni su uspostavili kodeks ponašanja kako bi zaštitili decu svoje dece od kvarenja."

"Zavet."

"Zavet, da. Obećanje koje su dali jedni drugima, obećanje koje svako od nas daje svojim sadruzima na svoj Dan Imenovanja. Kada se kunemo da nikada nećemo naše neprilike nametati drugima, kada se zavetujemo da ćemo imati snažnu volju i smeo duh, kako bi nam se bogovi i dalje osmehivali. I tako dalje i tako dalje. Obučeni smo da se gnušamo demona sopstvene ličnosti."

"Demona?"

"Tako mi na to gledamo. Demon pun iskušenja, koji nas tera da koristimo druge umesto da se oslanjamo na sopstvene snage."

"Tamo gde nema ljubavi prema sebi, ne postoji ni prijateljstvo ni deljenje", reče Švajc.

"Možda je tako."

"I prema tome, nema ni poverenja."

"Mi prostiranje odgovornosti specifikujemo ugovorom", rekoh ja. "Ne postoji potreba za poznavanjem duša drugih, tamo gde vlada zakon. A u Velada Bortanu niko vladavinu zakona ne dovodi u pitanje."

"Kažete da se gnušate svoje ličnosti", reče Švajc. "Izgleda, radije, da je veličate."

"Kako to?"

"Živeći odvojeni jedni od drugih, svako u zamku svoje lobanje. Gordi. Nepopustljivi. Uzvišeni. Bešćutni. Pa vi se ličnosti ne gnušate, ona vama vlada!"

"Čudno postavljate stvari", rekoh ja. "Preokrećete naše običaje i mislite da mudro zborite."

"Je li oduvek bilo ovako", upita Švajc, "od početka naseljavanja u Velada Bortanu?"

"Da", rekoh ja. "Osim među onima nezadovoljnima za koje znate, što su pobegli na južni kontinent. Mi ostali ustrajavamo u pridržavanju Zaveta. I naši običaji postaju sve teži: tako sada ne smemo da govorimo o sebi u prvom licu jednine, pošto je to sirovo ogoljavanje sebe, ali u srednjem veku to se smelo raditi. S druge strane, neke stvari se ublažavaju. Nekada smo se čuvali čak i da dajemo svoja imena strancima. Obraćali smo se jedan drugome samo kada je to bilo apsolutno neophodno. Ovih dana pokazujemo više poverenja."

"Ali ne baš mnogo."

"Ali ne baš mnogo", priznah ja.

"I zar to nije bolno za vas? Svaki čovek zapečaćen i odvojen od ostalih? Zar nikada ne kažete sebi da mora da postoji srećniji način za život ljudskih bića?"

"Ustrajavamo uz Zavet."

"S lakoćom ili s poteškoćama?"

"S lakoćom", rekoh ja. "Bol nije baš toliko jak, kad pomislite na to da imamo po-srodnike, sa kojima smo izuzeti od pravila bezličnosti. A isto je i sa našim drenerima."

"Ostalima, međutim, ne smete da se žalite, ne smete rasteretiti jadnu dušu, ne

smete tražiti savet, ne smete razotkriti svoje žudnje i potrebe, ne smete govoriti o snovima, fantazijama i romansama, ne smete govoriti ni o čemu osim o hladnim, bezličnim stvarima." Švajc se strese. "Izvinite, vaša milosti, ali neko to smatra teškim životom. Neko je sam neprestano tragao za toplotom, ljubavlju i ljudskim kontaktom, za deljenjem, za otvaranjem, a ovaj svet izgleda da uzdiže suprotno od onoga što neko najvećma ceni."

"Jeste li imali dosta sreće", upitah ja, "u pronalaženju toplote, ljubavi i ljudskog kontakta?"

Švajc slegnu ramenima. "Nije uvek bilo lako."

"Za nas usamljenost ne postoji, jer imamo po-srodnike. Sa Halum, sa Noimom, sa takvima poput njih da ponude utehu, zbog čega bi neko trebalo da brine o strancima?"

"A ako vam po-srodnici nisu pri ruci? Ako neko, recimo, luta daleko od njih u snegovima Glina?"

"Tada pati. I karakter mu jača. Ali, to je izuzetna situacija. Švajc, naš sistem nas može terati na izolaciju, ali nam takođe garantuje ljubav."

"Ali ne ljubav muža prema ženi. Ne ljubav oca prema detetu."

"Možda ne."

"Pa čak je i ljubav po-srodnika ograničena. Jer vi ste sami, e, priznali da osećate čežnju za vašom posestrimom Halum koja ne može biti..."

Presekoh ga, rekavši mu oštro: "Govorite o drugim stvarima!" Boja mi buknu u obrazima; koža mi postade vruća.

Švajc klimnu glavom i osmehnu se potčinjavajućim osmehom. "Izvinjenje, vaša milosti. Razgovor je postao suviše intenzivan; došlo je do gubitka kontrole, ali bez namere da se vređa."

"Vrlo dobro."

"Referenca je bila previše lična. Neko se postideo."

"Niste nameravali da vređate", rekoh ja, osećajući krivicu zbog ispada, znajući da me je bocnuo u ranjivo mesto a da sam preterano reagovao na ujed istine. Nasuh još vina. Pili smo neko vreme u tišini.

Onda Švajc reče: "Može li neko dati jedan predlog, vaša milosti? Može li vas neko pozvati da uzmete učešće u jednom eksperimentu koji se za vas može

pokazati zanimljiv i vredan?"

"Nastavite", rekoh ja, mršteći se, na oprezu.

"Znate", poče on, "da se neko dugo osećao neprijatno svesnim svog usamljenog stanja u univerzumu, i da je tragao bez uspeha za nekim sredstvima za shvatanje svog odnosa sa tim univerzumom. Za vas, metod leži u religioznom verovanju, ali neko nije uspeo da dosegne takvo verovanje zbog toga što je na nesreću primoran da bude okrenut totalnom racionalizmu. E? Neko ne može da se probije do tog šireg osećaja pripadnosti samo rečima, samo molitvom, samo ritualom. Ta je stvar za vas moguća, i neko vam na tome zavidi. Neko uviđa da je u zamci, izolovan, zapečaćen u sopstvenu lobanju, osuđen na metafizičku samoću: čovek sa strane, čovek koji se oslanja samo na sebe. Neko ne smatra da u tom stanju bezbožnosti može da uživa, niti da je ono poželjno. Vi sa Bortana možete da tolerišete takvu emocionalnu izolaciju kakvu sebi namećete, zato što utehu nalazite u vašoj religiji, imate drenere i taj, kakav god bio, mističan čin spajanja s bogovima koji vam dreniranje pruža; ali onaj koji sada s vama razgovara nema takvih prednosti."

"O svemu tome razgovarali smo mnogo puta", rekoh ja. "Govorili ste o ponudi, o eksperimentu."

"Strpljenja, vaša milosti. Neko mora u potpunosti sebe da objasni, korak po korak."

Švajc me zablesnu svojim najšarmantnijim osmehom, i okrenu prema meni oči blistave od vizionarskih planova. Ruke su mu izražajno lutale vazduhom, prizivajući nevidljivu dramu, kad reče: "Možda je vaša milost svesna toga da postoje određene hemijske supstance - droge, da, možete ih zvati drogama - koje omogućuju otvaranje u beskonačno, ili bar iluziju da je takvo otvaranje izvedeno - radi bacanja kratkog, probnog pogleda u mistična carstva neopipljivog. E? Te su droge poznate hiljadama godina, i koristile su se u danima pre nego što su Zemljani uopšte krenuli ka zvezdama. Upotrebljavale se u drevnim religijskim obredima. Drugi su ih upotrebljavali kao zamenu za religiju, kao sekularističko sredstvo za pronalaženje vere, kapiju ka beskonačnom, drugi poput ovoga, koji ne može tamo stići ni na koji drugi način."

"Takve su droge zabranjene u Velada Bortanu", rekoh ja.

"Naravno, naravno! Zato što nude sredstvo za zaobilaženje procesa formalne

religije. Zašto gubiti vreme kod drenera ako možete proširiti dušu pomoću jedne tablete? Vaš je zakon tu mudar. Vaš Zavet ne bi mogao da preživi ukoliko dopustite da se takve hemikalije ovde koriste."

"Vaš predlog, Švajc", rekoh ja.

"Neko najpre mora da vam kaže da je već sam koristio te droge, i da je ustanovio da ne zadovoljavaju sasvim. Istina, one otvaraju beskonačnost. Istina, one dopuštaju spajanje s Vrhovnim Božanstvom. Ali samo na trenutke: u najboljem slučaju, na nekoliko sati. A na kraju svega toga, neko je sam kao i pre. To je iluzija otvaranja duše, ne i samo otvaranje. Dok ova planeta proizvodi drogu koja može pružiti pravu stvar."

"Šta?"

"U Sumara Bortanu", reče Švajc, "žive oni koji su pobegli od vladavine Zaveta. Nekome je rečeno da su to divljaci, koji hodaju goli i žive od korenja, semenja i ribe; plašt civilizacije spao je sa njih i oni su se vratili u varvarstvo. Tako je neko saznao od putnika koji je nedavno posetio taj kontinent. Neko je takođe saznao da u Sumara Bortanu koriste drogu napravljenu od nekog brašnjavog korena, sposobnu za otvaranje jednog uma prema drugom, tako da svaki može da pročita najskrivenije misli onog drugog. Ona je sušta suprotnost vašem Zavetu, vidite? Oni jedan drugog poznaju u dušu, pomoću te droge koju jedu."

"Neko je čuo priče o divljaštvu tih ljudi", rekoh ja.

Švajc približi svoje lice mom. "Neko priznaje da je na iskušenjima zbog sumarske droge. Neko se nada da će, bude li ikada mogao da uđe u neki drugi um, moći da nađe to zajedništvo duše za kojim je toliko dugo tragao. To može da bude most ka beskonačnom koji traži, duhovni preobražaj. E? U potrazi za otkrovenjima on je isprobao mnoge supstance. Zašto ne i ovu?"

"Ukoliko postoji."

"Postoji, vaša milosti. Taj putnik što je došao iz Sumara Bortana doneo je malo toga sa sobom u Maneran, i deo prodao radoznalom Zemljanima." Švajc izvuče iz džepa malu, sjajnu omotnicu, i pruži mi je. U njoj se nalazila mala količina nekog belog praška; mogao je to biti i šećer. "Evo je", reče on.

Zurio sam u to kao da je izvukao bočicu otrova.

"Vaš predlog?" zahtevao sam ja. "Vaš eksperiment, Švajc?"

"Podelimo sumarsku drogu", reče on.

31

Mogao sam da mu izbijem prašak iz ruke i naredim da ga uhapse. Mogao sam da mu zapovedim da ode od mene i da se nikada više ne vrati ni blizu. Mogao sam bar uzviknuti kako ne postoji mogućnost da uopšte taknem bilo koju takvu supstancu. Ali ja nisam učinio ništa od svega toga. Umesto toga, odabrao sam da budem hladno intelektualan, da pokažem uzgrednu radoznalost, da ostanem smiren i igram konverzacijske igre s njim. Tako sam ga ohrabrio da me odvede malo dublje u živi pesak.

Ja rekoh: "Zar mislite da neko toliko žudi za time da prekrši Zavet?

"Neko misli da ste vi čovek snažne volje i ljubopitljivog uma, koji neće propustiti priliku da bude prosvećen."

"Ilegalno prosvećen?"

"Sva istinska prosvećenja isprva su ilegalna, u svom kontekstu. Čak i religija Zaveta: nisu li vaši preci bili oterani sa drugih svetova zbog njenog upražnjavanja?"

"Neko nema poverenja u pravljenje takvih analogija. Sada ne govorimo o religiji. Govorimo o opasnoj drogi. Tražite od nekoga da preda svu obuku svog životnog veka, i otvori se prema vama onako kako to nikada nije učinio čak ni prema po-srodniku, čak ni prema dreneru."

"Da."

"I vi zamišljate da neko može biti voljan da uradi tako nešto?"

"Neko zamišlja da možete vrlo lako izaći preobraženi i pročišćeni, ukoliko budete mogli sebe da nagnate na probu", reče Švajc.

"Neko takođe može izaći izobličen, sa ožiljcima."

"Sumnjivo. Znanje nikada ne šteti duši. Samo pročišćava ono što se skori i podriva dušu."

"Kako ste samo blagoglagoljivi, Švajc! Ipak, gledajte: može li biti moguće odati svoje unutrašnje tajne nekom nepoznatom, strancu, s drugog sveta?"

"Zašto ne? Bolje strancu nego prijatelju. Bolje Zemljaninu nego svom sugrađaninu. Ne biste imali čega da se bojite: Zemljanin nikada ne bi pokušao da vas ocenjuje po standardima Bortana. Ne bi bilo kritike, ni neodobravanja

zbog onoga što imate pod lobanjom. A Zemljanin će napustiti ovaj svet za godinu ili dve, otići na put od više stotina svetlosnih godina, i šta će onda značiti to što vam je jednom um bio spojen s njegovim?"

"Zbog čega toliko želite da dođe do tog spajanja?"

"Osam meseci", reče on, "ova je droga bila u nečijem džepu, dok je tragao za onim s kim će je podeliti. Izgledalo je kao da će potraga biti uzaludna. A onda je neko sreo vas, i video vaš potencijal, vašu snagu, vašu skrivenu buntovnost..."

"Neko nije svestan nikakve buntovnosti, Švajc. Neko prihvata svoj svet u potpunosti."

"Sme li neko potegnuti delikatno pitanje vašeg stava prema vašoj posestrimi? To liči na simptom suštinskog nezadovoljstva ograničenjima vašeg društva."

"Možda. Možda ne."

"Poznavali biste sebe bolje posle isprobavanja sumarske droge. Imali biste manje 'možda' a više 'sigurno'."

"Kako to možete da kažete, ako niste sami uzeli drogu?"

"Nekome se tako čini."

"To je nemoguće", rekoh ja.

"Eksperiment. Tajni pakt. Niko nikada neće saznati."

"Nemoguće."

"Zar se vi to plašite da podelite s nekim svoju dušu?"

"Nekoga su učili da je takvo deljenje svetogrdno."

"Učenja mogu biti pogrešna", reče on. "Zar nikada niste osetili iskušenje? Zar nikada niste u dreniranju okusili ekstazu zbog koje ste poželeli da isto možete da iskusite s nekim koga volite, vaša milosti?"

Ponovo me je uhvatio za ranjivo mesto. "Neko je povremeno imao takva osećanja", priznah ja. "Sedeo pred nekim ružnim drenerom i zamišljao da je umesto njega Noim, ili Halum, i da je dreniranje dvosmerni tok..."

"Onda vi već čeznete za ovom drogom, i to ne shvatate!"

"Ne. Ne."

"Možda je", sugerisao je Švajc, "pomisao na otvaranje nekom strancu ono što

vas užasava, a ne sam koncept otvaranja. Možda biste uzeli ovu drogu s nekim drugim, a ne sa Zemljaninom, e? S vašim pobratimom? S vašom posestrimom?"

Razmislio sam o tome. Da sednem sa Noimom, koji je za mene bio kao moje drugo ja, i da dosegnem njegov um na nivoima koji mi nikada ranije nisu bili dostupni, a on da dosegne moj. Ili sa Halum - ili sa Halum...

Švajc, iskušivaču jedan!

On reče, pošto me je pustio da razmišljam neko vreme: "Da li vas ta pomisao zadovoljava? Evo, onda. Neko će prepustiti svoju priliku sa drogom. Uzmite je, upotrebite, podelite je s nekim koga volite." On mi stisnu omotnicu u šaku. Uplašila me je; pustio sam je da padne na sto kao da je u plamenu.

Ja rekoh: "Ali to bi vam uskratilo ispunjenje kojem se nadate."

"Nije važno. Neko može da nabavi još te droge. Neko može možda da nađe drugog partnera za eksperiment. U međuvremenu vi ćete upoznati svoju ekstazu, vaša milosti. Čak i jedan Zemljanin ume da bude nesebičan. Uzmite je, vaša milosti. Uzmite."

Pogledah ga mračno. "Nije li moguće, Švajc, da samo tobože pričate o tome kako biste i sami uzeli drogu? Da u stvari samo tražite nekoga ko bi se ponudio da bude podvrgnut eksperimentu, kako biste bili sigurni da je droga bezbedna pre nego što vi rizikujete da je uzmete?"

"Pogrešno ste me shvatili, vaša milosti."

"Možda i nisam. Možda ste na to ciljali." Video sam sebe kako dajem drogu Noimu, video ga kako pada u grčevima pred mojim očima dok se spremam da prinesem sopstvenu dozu usnama. Gurnuo sam omotnicu natrag Švajcu. "Ne. Ponuda se odbija. Neko ceni velikodušnost ali neće eksperimentisati sa onima koje voli, Švajc."

Lice mu je bilo veoma crveno. "Ta implikacija je neumesna, vaša milosti. Ponuda da se neko odrekne sopstvenog dela droge data je dragovoljno, i to po ne maloj ceni što se sopstvenih planova tiče. Ali pošto je odbijate, vratimo se prvobitnom predlogu. Nas dvojica ćemo probati drogu, u tajnosti, kao eksperiment mogućnosti. Otkrijmo zajedno kakve to moći može da ima, i koja nam vrata može otvoriti. Steći ćemo mnogo toga ovom avanturom, neko je siguran."

"Neko vidi ono što biste vi imali da steknete", rekoh ja. "Ali kakve svrhe u

tome ima za..."

"Vas?" Švajc se zakikota. Onda me ćušnu svojom bodljikavom kukom. "Vaša milosti, ako pristupite eksperimentu saznaćete je li droga bezbedna, otkrićete odgovarajuću dozu, izgubićete sam strah od otvaranja uma. A onda, posle nabavke nove količine droge, bili biste sasvim spremni da je upotrebite za ono od čega vas sada odvraćaju vaši strahovi. Mogli biste da uzmete drogu zajedno sa jedinom osobom koju istinski volite. Mogli biste da da otvorite um svojoj posestrimi Halum, i ona bi mogla svoj da otvori vama."

32

Postoji priča koju pričaju deci koja još uvek uče Zavet, o danima kada bogovi još nisu prestali da hodaju svetom u ljudskom obliku, a prvi ljudi još nisu ni stigli
na Bortan. Bogovi u to vreme nisu znali da su božanstva, jer nisu imali smrtnike oko sebe za poređenje, pa su bili nedužna bića, nesvesna svojih moći, i živeli su jednostavno. Bili su nastanjeni u Maneranu (ovo je izvor tvrdnje Manerana da je najsvetiji od svih, legenda da je nekada bio dom bogova), jeli su bobice i lišće, hodali su bez odeće osim za vreme blage maneranske zime, kada su komotno prebacivali preko ramena šalove od životinjskihJcoža. I ništa u vezi s njima nije bilo božansko.

Jednog dana dva ili tri ta boga što na bogove nisu ličili, odlučiše da odu i vide malo sveta. Ideja o takvom putovanju potekla je najpre od boga čije je tajno ime bilo Kinal, i koji je sada bog čuvar putnika. (Da, onaj po kome sam ja dobio ime.) Taj Kinal pozove boginju Tirgu da mu se pridruži, onu koja je sada odgovorna za zaštitu zaljubljenih. Tirga je delila Kinalov nemir, i oni odoše.

Od Manerana hodali su ka zapadu duž južne obale sve dok nisu došli do obala Zaliva Sumar. Onda skrenuše ka severu, i prođoše kroz Procep Strain odmah kraj mesta gde se završavaju planine Huištor. Ušli su u Vlažne Nizije i ostali tamo neko vreme, a onda nastavili do Spaljenih Nizija, koje su im se manje dopale, i konačno se zaputili u Zaleđene Nizije, gde su mislili da će propasti od hladnoće. Zato ponovo skrenuše ka jugu, i ovaj put takođe odoše ka zapadu, i ubrzo ustanoviše da zure u kopnene padine planina Treištor. Činilo se da ne postoji način da oni pređu preko tog moćnog lanca. Pratili su njegove istočne brežuljke ka jugu, ali nisu mogli da izađu iz Spaljenih Nizija, i pretrpeli su velike nevolje, sve dok konačno nisu natrapali na Kapiju Treiš i probili se tim teškim prevojem u hladnu i maglovitu provinciju Treiš.

Prvog svog dana u Treišu dva boga otkrila su mesto na brdu odakle je izbijao izvor. Otvor u brdu imao je devet strana, a kamen oko otvora bio je toliko blistav da je zaslepljivao oko, jer se mreškao i prelivao, i svetlucao mnoštvom boja neprestano pulsirajući i menjajući se u crveno, zeleno, ljubičasto, slonovu kost, tirkiz i još mnogo boja. A voda koja je izlazila bila je isto tako svetlucava, i u sebi je nosila svaku boju koju je iko ikada video. Potočić je ovako tekao vrlo kratko, a onda se gubio u vodama mnogo većeg potoka, u kom su sve te

čudesne boje nestajale.

Kinal reče: "Dugo smo lutali po Spaljenim Nizijama, i grla su nam suva od žeđi. Hoćemo li piti?" A Tirga reče: "Da, pijmo", i kleknu kraj otvora u brdu. Skupila je šake i ispunila ih svetlucavom vodom, sipala je u usta, a Kinal takođe popi, i ukus vode bi toliko sladak da su stavili lica pravo pod mlaz izvora, gutajući koliko god su mogli.

Dok su to radili, iskusili su čudne osete telima i umovima. Kinal je pogledao Tirgu i shvatio da može da vidi misli u njenoj duši, i da su to misli ljubavi prema njemu. A ona pogleda njega i isto tako vide njegove misli. "Sada smo drugačiji", reče Kinal, i reči mu čak nisu ni trebale da bi preneo ono što misli, jer Tirga ga je shvatila čim su mu se misli oblikovale. A ona odgovori: "Ne, nismo mi različiti, već smo samo u stanju da shvatimo upotrebu dara koji smo oduvek posedovali."

I to bi istina. Jer oni imadoše dara za mnoge stvari, a to nikada ranije nisu koristili. Mogli su da se dižu u vazduh i putuju kao ptice; mogli su da menjaju oblik tela; mogli su da hodaju Spaljenim Nizijama ili Zaleđenim Nizijama, a da ne osećaju neugodnosti; mogli su da žive bez uzimanja hrane; mogli su da zaustave starenje svog mesa, i podmlade se koliko im se sviđa; mogli su da govore bez reči. Sve su te stvari mogli i pre dolaska na izvor, samo što nisu znali kako, a sad su bili spoosobni da koriste veštine sa kojima su bili rođeni. Naučili su, pijući vodu blistavog izvora, kako da budu bogovi.

Čak i tada. još uvek nisu znali da su bogovi.

Posle izvesnog vremena se setiše drugih koji su živeli u Maneranu, i odleteše natrag da im ispričaju za izvor. Putovanje je trajalo samo jedan tren. Svi nijihovi prijatelji okupili su se dok su Kinal i Tirga govorili o čudu izvora, i demonstrirali moći kojima su ovladali. Kada su bili gotovi, svi su u Maneranu odlučili da odu do izvora, i krenuli u dugoj povorci, kroz Procep Stroin i Vlažne Nizije, uz istočne padine Treištora do Kapije Treiš. Kinal i Tirga leteli su iznad njih, vodeći ih iz dana u dan. Konačno oni stigoše do mesta sa izvorom, i jedno po jedno piše iz njega i postaše kao bogovi. Onda se raštrkaše, neki se vratiše u Maneran, neki odoše u Salu, neki odoše čak i do Sumara Bortana ili na daleke kontinente Umbis, Dabis i Tibis, pošto, sad kad su bili poput bogova, nisu postojale granice za brzinu njihovih putovanja, a i želeli su da vide ta nepoznata mesta. Ali Kinal i Tirga nastanili su se pored izvora u istočnom Treišu i zadovoljavali su se međusobnim istraživanjem duše.

Prođe mnogo godina, a onda se zvezdani brod naših predaka spusti u Treiš, blizu zapadne obale. Ljudi su konačno stigli do Bortana. Oni izgradiše mali grad i počeše da se bave prikupljanjem hrane za sebe. Izvesni čovek po imenu Digant, koji je bio među tim naseljenicima, uputi se duboko u šumu u potrazi za životinjama i njihovim mesom, izgubi se, i stade da luta i luta sve dok konačno ne dođe do mesta gde su živeli Kinal i Tirga. On nikada nije video nikoga poput njih, a oni nikada nisu videli nikoga poput njega.

"Kakva ste vi stvorenja?" upita on.

Kinal odgovori: "Nekada smo bili sasvim obični, ali sada nam je baš dobro, jer nikada ne starimo, možemo da letimo brže od bilo koje ptice, duše su nam međusobno otvorene, i možemo da poprimimo koji god oblik poželimo."

"Što, pa vi ste onda bogovi!" povika Digant.

"Bogovi? Šta su bogovi?"

I Digant objasni da je on čovek, i da ne poseduje moći poput njihovih, jer ljudi za razgovor moraju da koriste reči, ne mogu niti da lete niti da menjaju oblik, i stare sa svakim putovanjem sveta oko sunca, sve dok ne dođe vreme umiranja. Kinal i Tirga slušaše s pažnjom, poredeći sebe sa Digantom, i kad on završi s pričom znali su da je to istina, da je on čovek, a da su oni bogovi.

"Jednom smo i mi bili gotovo kao ljudi", prizna Tirga. "Osećali smo glad, starili smo i govorili samo rečima, i morali smo da stavljamo jedno stopalo pred drugo da bismo stigli s jednog mesta na drugo. Živeli smo poput ljudi iz neznanja, jer nismo znali za naše moći. Ali onda, stvari su se promenile."

"A šta ih je promenilo?" upita Digant.

"Što", reče Kinal onako naivan, "pili smo sa onog blistavog izvora, i njegova nam je voda otvorila oči za naše moći, i dopustila nam da budemo kao bogovi. To je sve."

Tada se Digantova duša uskomeša od uzbuđenja, jer on reče sebi da i on može da popije sa tog izvora, i potom se pridruži ovom paru kao božanstvo. Posle toga će čuvati tajnost izvora, kada se vrati kod naseljenika na obali, a oni će ga obožavati kao svog živog boga, i ophoditi se prema njemu s poštovanjem, da ih ne bi uništio. Ali Digent se nije usuđivao da pita Kinala i Tirgu da mu dozvole da pije sa izvora, jer se plašio da će ga odbiti, zato što su ljubomorni na svoju božanstvenost. Zato je skovao plan kako da ih ukloni sa tog mesta.

"Je li istina", upita ih on, "da možete da putujete toliko brzo da možete da posetite svaki deo ovog sveta u jednom jedinom danu?"

Kinal ga uveri da je to istina.

"To izgleda teško za poverovati", reče Digant.

"Daćemo ti dokaz", reče Tirga, dodirnu Kinalovu ruku svojom, i dva boga se popeše u visine. Vinuli su se do najvišeg vrha Treištora i tamo prikupili snežno cveće; spustili su se u Spaljene Nizije i uzeli šaku crvenog tla; u Vlažnim Nizijama sakupili su biljke; kod Zaliva Sumar uzeli su nešto tečnosti iz mesnog drveta; na obalama Polarnog Zaliva otkinuli su delić večnog leda; onda su preskočili preko vrha sveta do zaleđenog Tibisa, i počeli svoje putovanje dalekim kontinentima, kako bi sumnjičavom Digantu mogli da donesu natrag nešto iz svih delova sveta.

Istog trena kada su se Kinal i Tirga uputili za svojim poduhvatom, Digant je jurnuo ka izvoru čuda. Tamo je načas oklevao, bojeći se da bi bogovi mogli iznenada da se vrate i da ga satru zbog drskosti; ali oni se ne pojaviše, i Digant uroni lice u tok i popi mnogo, misleći da će sada biti poput boga. Napunio je stomak svetlucavom vodom, zaneo se, osetio vrtoglavicu, i pao na tle. Je li to božanstvenost, pitao se? Pokušao je da poleti i nije uspeo. Pokušao je da promeni svoj oblik i nije uspeo. Pokušao je da se podmladi i nije uspeo. Nije uspeo u svemu tome zato što je i ranije bio čovek, a ne bog, a izvor nije mogao čoveka promeniti u boga, već je samo mogao da pomogne bogu da shvati svoje moći u potpunosti.

Ali izvor je ipak podario Digantu nešto. Omogućio mu je da posegne u umove drugih ljudi koji su se nastanili u Treišu. Dok je ležao na tlu, otupeo od razočaranja, čuo je jedva čujan, golicavi zvuk u sred svog uma, obratio pažnju na njega i shvatio da on to čuje umove svojih prijatelja. I otkrio je način da pojača te zvuke kako bi sve mogao da čuje jasno: da, ovo je bio um njegove žene, ovo njegove sestre, a ovo sestrinog muža, i Digant je mogao da pogleda u svaki od njih i u svaki drugi um, čitajući tamo najskrivenije misli. Ovo je božanstvenost, reče on sebi. I prodre u njihove umove duboko, iznevši napolje sve njihove tajne. Stalno je pojačavao raspon svoje moći sve dok svi umovi odjednom nisu bili povezani s njegovim. Iz njih on je izvukao privatne stvari njihove duše sve dok, zatrovan svojom novom moći, naduven od ponosa zbog svoje božanstvenosti, nije poslao poruku svim tim umovima iz svog uma, govoreći: "POČUJTE DIGANTOV GLAS. BOG DIGANT JE TAJ KOGA

ĆETE OBOŽAVATI."

Kada se taj strašni glas probio u njihove umove, mnogi naseljenici u Treišu srušili su se mrtvi od šoka, jedni su izgubili razum, a drugi trčali unaokolo u divljoj stravi, uzvikujući: "Digant nam je okupirao um! Digant nam je okupirao um!" A talasi straha i bola koji su od njih dopirali bili su tako intenzivni da je i sam Digant pretrpeo mnogo, padajući u paralizu i obamrlost, mada je njegov opijeni um nastavio da urla "POČUJTE DIGANTOV GLAS. BOG DIGANT JE TAJ KOGA ĆETE OBOŽAVATI." Svaki put kada bi se otisnuo taj veliki povik, još bi naseljenika pomrlo i izgubilo razum, a Digant se, reagujući na mentalni metež koji je izazvao, uvijao i tresao u agoniji, potpuno nesposoban da kontroliše moći svog mozga.

Kinal i Tirga su bili u Dabisu kada se to dogodilo, i izvlačili iz močvare troglavog crva da bi ga pokazali Digantu. Urlanje Digantovog uma obišlo je svet i brzo stiglo čak i do Dabisa, i kada su čuli te zvuke, Kinal i Tirga ostavili su ono što su radili i požurili natrag u Treiš. Našli su Diganta na ivici smrti, sagorelog mozga, a naseljenike Treiša mrtve ili poludele; i smesta su znali kako je do toga došlo. Brzo su okončali Digantov život, kako bi u Treišu zavladala tišina. Onda su otišli među žrtve nesuđenog boga, podigli sve mrtve i izlečili sve povređene. Konačno su zapečatili otvor u brdu pečatom koji se nije mogao slomiti, jer bilo im je jasno da ljudi ne smeju piti sa tog izvora, već samo bogovi, a svi bogovi već su se sa njega napojili. Ljudi Treiša pali su na kolena ispred njih dvoje, i upitali sa strahopoštovanjem: "Ko ste vi?" a Kinal i Tirga odgovoriše: "Mi smo bogovi, a vi ste samo ljudi." I to bi početak kraja naivnosti bogova. A posle toga među ljudima nastade zabrana da se traga za načinima na koje bi se um obraćao umu, zbog štete koju je Digant naneo, i bi zapisano u Zavetu da se duša mora držati dalje od duša ostalih, pošto samo bogovi mogu da mešaju duše ne uništavajući jedan drugog, a mi bogovi nismo.

33

Naravno, pronašao sam mnoge razloge da odložim uzimanje sumarske droge sa Švajcom. Najpre, Vrhovni Sudija Kalimol otputovao je u lov, i ja rekoh Švajcu da mi je zbog udvostručenog obima posla za vreme njegovog odsustva nemoguće da se odmah podvrgnem eksperimentu. Kalimol se vratio; Halum se razbolela; iskoristio sam svoju brigu zbog nje kao sledeći izgovor. Halum se oporavila; Noim je pozvao Loimel i mene da provedemo praznik u njegovoj kući u južnoj Sali: Vratili smo se iz Sale; između Sale i Glina izbio je rat, stvarajući mi u Pravosuđu složene pomorske probleme. I tako su prolazile nedelje. Švajc je postajao nestrpljiv. Nameravam li ja uopšte da uzmem drogu? Nisam mogao da mu dam odgovor. Uistinu nisam znao. Plašio sam se. Ali stalno je u meni gorelo iskušenje koje je on tamo posadio. Da posegnem, poput boga, i uđem u Haluminu dušu...

Otišao sam u Kamenu Kapelu, sačekao vreme kada je Džid mogao da me primi, i dopustio da budem dreniran. Ali od Džida sam sakrio svaki pomen o Švajcu i njegovoj drogi, plašeći se da otkrijem da se igram sa tako opasnom zabavom. Prema tome, dreniranje je bilo neuspešno, jer nisam u potpunosti otvorio svoju dušu dreneru; a Kamenu Kapelu sam napustio duha zakrčenog, napetog i zlovoljnog. Sada sam jasno video da je neophodno da popustim Švajcu, da je ono što on nudi božji sud kroz koji moram proći, jer ne postoji način da ga izbegnem. Razotkrio me je. Ispod sve moje pobožnosti, bio sam potencijalni izdajnik Zaveta. Otišao sam kod njega.

"Danas", rekoh. "Sada."

34

Trebalo je da se negde izdvojimo. Pravosuđe Luke održava jednu seosku kuću u brdima na dva sata severozapadno od grada Manerana, gde se zabavljaju uzvišeni posetioci i gde se vrše pregovori o trgovačkim sporazumima. Znao sam da se ta kuća trenutno ne koristi, i rezervisao sam je za sebe za period od tri dana. Oko podne pokupio sam Švajca kolima Pravosuđa i odvezao nas brzo izvan grada. U kući je na dužnosti su bilo troje služinčadi - kuvar, sobarica, vrtiar. Upozorio sam ih da će se tu odvijati izgleda jako delikatni razgovori, tako da nas ni u kom slučaju ne smeju uznemiravati ili ometati. Onda se Švajc i ja zatvorismo u unutrašnje dnevne odaje. "Bilo bi najbolje", reče on, "da večeras ne uzimamo nikakvu hranu. Takođe preporučuju da telo bude apsolutno čisto."

Kuća je posedovala odlično parno kupatilo. Trljali smo se energično, i kada smo izašli odenuli smo komotne, udobne svilene halje. Švajcove oči poprimile su staklasti sjaj koji ih je obuzimao u trenucima velikog uzbuđenja. Ja sam se osećao uplašeno i nelagodno, i počeo sam da mislim da ću zbog ove večeri pretrpeti neku strašnu štetu. U tim trenucima sebi sam izgledao kao neko ko mora da se podvrgne hirurškom zahvatu posle kog ima male šanse za oporavak. Moje raspoloženje bila je sumorna rezigniranost: bio sam voljan, bio sam tu, bio sam željan da se otisnem i da završim s tim.

"Vaša poslednja šansa", reče Švajc, sa širokim kezom. Još uvek možete da odstupite."

"Ne."

"Ipak, shvatate da postoje rizici? Podjednako smo neiskusni sa ovom drogom. Postoje opasnosti."

"Razume se", rekoh ja.

"Razume li se takođe da u ovo ulazite dragovoljno, bez ikakve prisile?"

Ja rekoh: "Čemu ovo odlaganje, Švajc? Donesite vaš napitak."

"Neko želi da se uveri da je vaša milost u potpunosti spremna da se suoči sa svim posledicama."

Tonom teškog sarkazma, rekoh: "Možda bi trebalo da zaključimo ugovor kojim vas, na propisan način, oslobađam svake odgovornosti za slučaj da neko

kasnije bude želeo da zatraži obeštećenje ličnosti..."

"Ako tako želite, vaša milosti. Neko ne smatra da je to neophodno."

"Neko nije bio ozbiljan", rekoh ja. Sada sam se uzvrpoljio. "Nije li moguće da ste i vi nervozni oko svega toga, Švajc? Da malo sumnjate?"

"Preduzimamo drzak korak."

"Preduzmimo ga, onda, pre nego što trenutak prođe. Iznesite napitak, Švajc. Iznesite napitak."

"Da", reče on, pogleda me dugo, oči u oči, i pljesnu rukama radosno kao dete. I nasmeja se trijumfalno. Video sam kako me je izmanipulisao. Sada sam ja njega molio za drogu! O, đavole, đavole!

Iz svoje putne tašne on izvuče paketić belog praška. Rekao mi je da uzmem vino, ja naručih dve bočice rashlađenog maneranskog zlatnog iz kuhinje, i on sruči pola sadržine paketića u moju bočicu, a pola u svoju. Prašak se gotovo smesta rastvorio: za tren je ostavio sivi trag nalik na oblak, a onda mu više ne beše ni traga. Ščepasmo bočice. Sećam se kako sam pogledao preko stola u Švajca i brzo mu se osmehnuo; on mi ga je kasnije opisao kao bledo, nategnuto i nervozno smeškanje sramežljive device koja se sprema da raširi butine. "Sve treba odjednom da ode dole", reče Švajc, i proguta svoje vino a ja progutah svoje, i onda sedoh natrag, očekujući da me droga istog trenutka pogodi. Osećao sam blagu vrtoglavicu, ali to je samo vino radilo svoje u mom praznom stomaku. "Koliko dugo treba dok ne počne?" upitah ja. Švajc slegnu ramenima. "Treba još neko vreme", odgovorio je. Čekali smo u tišini. Testirajući sebe, pokušao sam da nateram svoj um da se pruži i sretne sa njegovim, ali nisam osećao ništa. Zvuci sobe se pojačaše: krckanje podnih dasaka, struganje insekata s druge strane prozora, jedva čujno zujanje jarkog električnog svetla. "Možete li objasniti", rekoh promuklo, "na koji način se misli da ova droga deluje?" Švajc odgovori: "Neko može da vam kaže samo ono što je njemu rečeno. A to je, da potencijalna moć povezivanja jednog uma s drugim postoji u svima nama još od rođenja, samo što smo mi evoluirali u krvi hemijsku supstancu koja tu moć inhibira. Veoma su retki oni koji se bez tog inhibitora rode, i oni poseduju dar dosezanja umova, ali većina nas je zauvek sprečena da postigne nemu komunikaciju, osim kada iz nekog razloga proizvodnja hormona prestane sama od sebe i naši se umovi na neko vreme otvore. Kada se to desi, obično se pogrešno protumači kao ludilo. Ova droga iz Sumara Bortana, kažu, neutralizuje prirodni inhibitor u našoj krvi, bar zakratko, i dopušta nam da

kontaktiramo jedan s drugim, kao što bismo to normalno činili da nam u krvi nedostaje supstanca koja to ometa. Tako je neko čuo." Na to ja odgovorili: "Znači, svi smo mi možda nadljudi, ali nas obogaljuju sopstvene žlezde?" A Švajc reče, gestikulirajući naširoko: "Možda su postojali dobri biološki razlozi za evoluiranje te zaštite od sopstvenih moći. E? Možda i nisu." On se nasmeja. Lice mu postade veoma crveno. Upitah ga veruje li zaista u tu priču o inhibitornom hormonu i protivinhibitornoj drogi, a on reče da nema dovoljno osnova za donošenje suda. "Da li već osećate nešto?" upitah ja. "Samo vino", reče on. Čekali smo. Čekali. Možda neće ništa učiniti, pomislio sam, pa ću biti izbavljen. Čekali smo. Konačno, Švajc reče: "Moguće je da sada počinje."

35

Isprva sam bio veoma svestan funkcionisanja svog rođenog tela: tup-tupkanja mog srca, udaranja krvi o zidove arterija, kretanja fluida duboko u unutrašnjosti svojih ušiju, plutanja korpuskularnih tela po mom vidokrugu. Postao sam izuzetno prijemčiv za eksterne stimulanse: vazdušne struje koje mi dotiču obraz, prevoj halje što mi dodiruje butinu, pritisak poda o tabane. Čuo sam nepoznati zvuk, kao da se voda spušta kroz udaljenu klisuru. Izgubio sam dodir sa onim što me je okruživalo, jer kako mi je percepcija bivala sve intenzivnija, tako joj se raspon sužavao, i ja ustanovih da nisam sposoban da pojmim oblik sobe, jer nisam video ništa jasno izuzev skupljenog tunela na čijem se drugom kraju nalazio Švajc; iza ruba tog tunela bila je samo izmaglica. Sada sam se plašio, i borio se da razbistrim um, onako kako se može pokušati svesno da se mozak oslobodi pomućenosti koju izaziva previše vina; ali što sam se jače borio da se vratim normalnoj percepciji, to se više ritam promene ubrzavao. Ušao sam u stanje osvetljenog pijanstva, gde su mi kraj lica prolazile blistave, sjajne šipke obojenog svetla, i bio sam siguran da sam pio sa Digantovog izvora. Osetio sam nekakav nalet, nalik na vazduh koji mi brzo zapljuskuje uši. Čuo sam visok, njiskavi zvuk koji je najpre bio jedva čujan, ali se uzdigao do kreščenda sve dok nije postao opipljiv i na izgled preplavio sobu, a opet, zvuk nije bio bolan. Stolica poda mnom pulsirala je i vibrirala u neprekidnom ritmu koji kao da je bio usklađen sa nekim strpljivim pulsiranjem same naše planete. A onda, bez nekog razaznatljivog osećaja da sam prešao granicu, shvatih da mi je već neko vreme percepcija udvostručena: sada sam bio svestan drugog kucanja srca, drugog brizganja krvi u krvnim sudovima, drugog bućkanja utrobe. Ali, nije to bio običan duplikat, jer ti drugi ritmovi bili su drugačiji, i uspostavljali su kompleksne simfonijske međuigre s ritmovima mog tela, stvarajući obrasce udaraljki koji su bili toliko zamršeni da su se vlakna mog uma rastopila u pokušaju da ih prate. Počeh da se njišem prateći te udare, da pljeskam rukom po butini, da pucketam prstima; i, gledajući kroz moj vizuelni tunel, video sam kako se Švajc takođe njiše i pljeska i pucketa, i shvatio čiji su to bili telesni ritmovi koje sam primao. Bili smo priključeni jedan na drugog. Sada sam imao poteškoće da razaznam kucanje njegovog srca od mog, a ponekad, bacajući pogled preko stola ka njemu, video sam sopstveno pocrvenelo, izobličeno lice. Osetio sam kako se sva stvarnost pretvara u tečnost, kako se ruše zidovi i ograničenja; nisam bio u stanju da održim osećaj Kinala Darivala kao

pojedinca; nisam mislio na njega i mene, već na nas. Ne samo da sam izgubio identitet, već i sam koncept sebe.

Na tom sam nivou ostao dugo, sve dok nisam počeo da mislim da snaga droge počinje da jenjava. Boje su postale manje blistave, moja percepcija sobe postala je konvencionalnija, i ponovo sam mogao da razlikujem Švajcovo telo i um od mog. Međutim, umesto da osetim olakšanje sad kad je najgore bilo gotovo, osetio sam samo razočaranost što nisam dostigao ono mešanje svesti koje je Švajc obećao.

Ali prevario sam se.

Prvi divlji nalet droge bio je gotov, da, a opet, sada tek što smo ulazili u istinsko zajedništvo. Švajc i ja bili smo razdvojeni, ali svejedno zajedno. Ovo je bilo pravo samoogoljenje. Video sam njegovu dušu prostrtu preda mnom kao da je na stolu, i mogao sam da odem do stola i pregledam te stvari što su na njemu, podižući ovu posudu, onu vazu, te ornamente, proučavajući ih koliko god želim izbliza.

Bilo je tu naziruće lice Švajcove majke. Bila je tu nabrekla bleda dojka prošarana plavimvenama, sa ogromnom krutom bradavicom na vrhu. Dečji besovi, sećanja na Zemlju. Kroz Švajcove oči video sam majku svetova, osakaćenu i okovanu, izobličenu, u pogrešnim bojama. Kroz ružnoću svetlucala je lepota. Ovo je bilo mesto njegovog rođenja, ovaj zapušteni grad; to su bile autostrade deset hiljada godina stare; to su bili patrljci drevnih hramova. Evo treperenja prve ljubavi. Evo razočarenja i odlazaka. Tu su i izdajstva. Ovde podeljeno poverenje. Rast i promena. Nagrizanje i očaj. Putovanja. Neuspesi. Zavođenja. Ispovesti. Video sam sunca stotina svetova.

I prolazio sam kroz slojeve Švajcove duše, ispitujući kremenite naslage pohlepe i stenje prevare, masne džepove zlobe, ilovaču oportunizma u raspadanju. Tu je bila ovaploćena ličnost; ovde je bio čovek koji je živeo isključivo samo sebe radi.

Ali ja ipak nisam ustuknuo od Švajcove tame.

Video sam iza tih stvari. Video sam čežnju, božansku glad u čoveku, Švajca samog na lunarnoj ravnici, nogu okrenutih napolje na crnom kamenom štitu pod purpurnim nebom, kako poseže naviše, hvata, uzima ništavilo. Možda i jeste bio lukav i oportunista, da, ali takođe i ranjiv, strastven, pošten ispod svih tih njegovih marifetluka. Nisam mogao oštro da sudim o Švajcu. On je bio ja. Ja

sam bio on. Plime sebe progutaše nas obojicu. Ako sam morao da odbacim Švajca, onda sam takođe morao da odbacim i Kinala Darivala. Moja duša bila je preplavljena toplinom prema njemu.

Osetio sam kako i on ispituje mene. Nisam podizao nikakve barijere oko svog duha kada je došao da me istraži. I kroz njegove oči video sam ono što je on video u meni. Moj strah od oca. Moje strahopoštovanje prema bratu. Moje bekstvo u Glin. Moj izbor Loimel. Moje sitne mane i moje sitne vrline. Sve, Švajc. Gledaj. Gledaj. Gledaj. A sve se to vraćalo reflektovano kroz njegovu dušu, i nije mi bilo bolno da posmatram. Ljubav prema drugima počinje od ljubavi prema sebi, pomislih najednom.

U tom trenutku Zavet u meni pade i razbi se na komadiće.

Postepeno, Švajc i ja se razdvojismo, mada ostadosmo još malo duže u kontaktu, dok je snaga veze neprestano jenjavala. Kada se konačno prekinula, osetih drhtavu rezonansu, kao da je pukla zategnuta struna. Sedeli smo u tišini. Oči su mi bile zatvorene. Bilo mi je otužno duboko dole, u stomaku, i bio sam svestan, kako nikada ranije svestan nisam bio, bezdana koji nas tera da zauvek ostanemo sami. Posle izvesnog, dugog vremena, pogledao sam preko puta sobe u Švajca.

On me je posmatrao, čekajući me. Imao je taj svoj demonski izraz, divlji kez, ozarenih očiju sjaj, samo što mi je sada to manje ličilo na izraz ludila a više na odraz unutrašnje radosti. Sada je izgledao mlađi. Lice mu je i dalje bilo rumeno.

"Volim te", reče on blago.

Neočekivane reči bile su za mene nalik na tojage. Ukrstih ručne zglobove ispred lica, isturenih dlanova, štiteći se.

"Šta te je toliko uznemirilo?" upita on. "Moja gramatika ili ono što mislim?"

"Oboje."

"Zar je toliko strašno reći, Volim te?"

"Neko nikada nije - neko ne zna kako da - "

"Da reaguje? Da odgovori?" Švajc se nasmeja. "Ne mislim to da te volim na bilo kakav fizički način. Kao da bi i to bilo toliko užasno. Ali ne. Mislim to što kažem, Kinale. Bio sam u tvom umu i dopalo mi se ono što sam tamo video. Ja te volim."

"Govoriš 'ja'", podsetih ga.

"Što da ne? Moram li poricati sebe i sada? Ma daj: oslobodi se, Kinale. Znam da to želiš. Misliš li da je ono što sam ti ja upravo rekao opsceno?"

"Toliko je to čudno."

"Na mom svetu te reči su sveto čudne", reče Švajc. "A. Ovde ih se gnušaju. Nikada ne sme biti dopušteno reći 'Ja te volim', e? Čitava planeta sebi uskraćuje to malo zadovoljstvo. O ne, Kinale, ne, ne, ne!"

"Molim te", rekoh ja tiho. "Neko se još uvek nije u potpunosti prilagodio stvarima koje je droga učinila. Kada se tako dereš na nekog..."

Ali on nije hteo da popusti.

"I ti si bio u mom umu", reče on. "Šta si otkrio tamo? Jesam li bio odvratan? Napolje s tim, Kinale. Sada preda mnom nemaš tajni. Istinu. Istinu!"

"Znaš, onda, da je neko ustanovio da si vredniji divljenja nego što je mislio."

Švajc se zakikotao. "I ja isto tako! Zašto se sada plašimo jedan drugog, Kinale? Rekao sam ti: ja te volim! Ostvarili smo kontakt. Videli smo da tamo postoje oblasti poverenja. Sad moramo da se promenimo, Kinale. Ti više od mene zato što imaš veći put da pređeš. Hajde. Hajde. Kaži od srca. Reci."

"Neko ne može."

"Reci 'ja'."

"Kako je to teško."

"Reci. Ne kao opscenost. Reci kao da voliš sebe."

"Molim te."

"Reci."

"Ja", rekoh ja.

"Je li to bilo tako strašno? Hajde, sad. Reci mi šta osećaš prema meni. Istinu. S najdubljih nivoa."

"Osećanje topline - privrženosti, poverenja..."

"Ljubavi?"

"Ljubavi, da", priznah ja. "Onda to reci."

"Ljubav."

"To nije ono što hoću da kažeš."

"Šta, onda?"

"Nešto što se na ovoj planeti nije reklo dve hiljade godina, Kinale: reci. Ja..."

"Ja..."

"Te volim."

"Te volim."

"Ja te volim."

"Ja-te-volim."

"To je početak", reče Švajc. Znoj je curio niz naša lica. "Počinjemo priznanjem da možemo da volimo. Počinjemo priznanjem da imamo sebe sposobne za ljubav. A onda počinjemo da volimo. E? Počinjemo da volimo."

Kasnije, ja rekoh: Jesi li od droge dobio ono što si tražio, Švajc?"

"Delimično."

"Kako to, delimično?"

"Tražio sam Boga, Kinale, i nisam ga baš pronašao, ali sam dobio bolju ideju o mestu gde treba da ga tražim. Ono što sam pronašao jeste kako da više ne budem sam. Kako u potpunosti da otvorim svoj um nekom drugom. To je prvi korak na putu kojim želim da putujem."

"Neko je srećan zbog tebe, Švajc."

"Moraš li i dalje da mi se obraćaš tim govorom trećeg lica?"

"Tu ništa ne mogu", rekoh ja. Bio sam strašno umoran. Ponovo sam počinjao da se plašim Švajca. Ljubav prema njemu još uvek je bila tamo, ali sada se sumnja puzeći vraćala natrag. Da li me je on iskorišćavao? Je li muzao prljavo malo zadovoljstvo iz našeg uzajamnog otkrivanja? Naterao me je da postanem samoogolitelj. Njegovo insistiranje na tome da njemu govorim ja i mene - je li to bio simbol mog oslobađanja, je li to bilo nešto predivno i Čisto, kao što je tvrdio, ili je to bilo pirovanje u prljavštini? Sve je to za mene bilo suviše novo. Nisam mogao da sedim s mirom dok mi je neki muškarac govorio: Ja te volim, i terao me da ja kažem njemu: Ja te volim.

"Vežbajte", reče Švajc. Ja. Ja. Ja. Ja."

"Prestani. Molim te."

"Zar je to bolno?"

"Meni je to novo i čudno. Ja moram - eto, vidiš? - ja moram u to da skliznem više postepeno."

"Onda samo polako. Ne daj da te požurujem. Ali nikada ne prestaj da se krećeš dalje."

"Neko će pokušati. Ja ću pokušati", rekoh ja.

"Dobro." Jedan trenutak kasnije on reče: "Da li bi ikada ponovo probao drogu?"

"S tobom?"

"Mislim da za to nema nikakve potrebe. Mislim na nekoga poput tvoje posestrime. Ako ti ponudim malo, da li bi je upotrebio sa njom?"

"Ne znam."

"Da li se sada plašiš droge?"

Odmahnuo sam glavom. "Nije mi lako na to da odgovorim. Potrebno mi je vreme da se priviknem na čitavo to iskustvo. Vreme da razmislim o tome, Švajc, pre nego što se ponovo upustim."

"Oprobao si iskustvo. Video si da iz toga može da proistekne samo dobro."

"Možda. Možda."

"Bez sumnje!" Bio je evangelistički uspaljen. Njegova revnost ponovo me je iskušavala.

Oprezno, ja rekoh: "Kada bi je još bilo na raspolaganju, ozbiljno bih razmislio o tome da li ponovo da je uzmem. Sa Halum, možda."

"Dobro!"

"Ne odmah. Već vremenom. Dva, tri, četiri meseca od danas."

"To bi moralo biti još kasnije."

"Zašto?"

Švajc reče: "Ovo što smo večeras upotrebili bila je celokupna moja zaliha droge. Više nemam."

"Ali mogao bi da nabaviš malo, ako pokušaš?"

"O da. Da, svakako."

"Gde?"

"U Sumara Bortanu", reče on.

37

Kada su nekome putevi zadovoljstva novi, ne iznenađuje što posle svog prvog prepuštanja otkriva krivicu i kajanje. Tako je bilo i sa mnom. Ujutro našeg drugog dana u kući probudio sam se iz nemirnog sna, s osećajem takvog stida da sam molio da me zemlja proguta. Šta sam to uradio? Zašto sam dopustio da me Švajc navede na takvu prljavštinu? Samouzdizanje! Samouzdizanje! Sedeo sam cele noći s njim i govorio ja i mene i meni i ja, i sebi čestitao na mojoj novoj slobodi od davljenja rukom konvencije! Izmaglice dana donele su raspoloženje neverice. Zar sam zaista mogao sebe tako da otvorim? Da, mora da jesam, jer u meni su sada bila sećanja na Švajcovu prošlost, kojima ranije nisam imao pristup. A onda sam i ja u njemu. Molio sam se da nađen način da poništim ono što sam učinio. Osećao sam da sam izgubio deo sebe predajući svoju odvojenost. Znaš, biti samoogolitelj među nama nije baš lepa stvar, i oni koji se razotkrivaju iz toga stiču samo prljava zadovoljstva, neku ukradenu ekstazu. Insistirao sam pred samim sobom da nisam učinio ništa od toga, već sam se pre ukrcao na duhovno istraživanje; ali još dok sam i formulisao tu frazu samom sebi, ona je izgledala grozno i dvolično, labava maska za otrcane motive. I bilo me je sramota, zbog mene samog, zbog mojih sinova, zbog mog kraljevskog oca i njegovih kraljevskih predaka, što sam došao do ovoga. Mislim da je Švajcovo *Volim te* bilo ono što me je oteralo u taj ponor kajanja, više nego bilo koji drugi aspekt te večeri, jer moja stara ličnost videla je te reči dvostruko opscenim, još dok je nova ličnost koja se borila da izroni insistirala da Zemljanin nije mislio ništa sramotno, ni svojim *ja* ni svojim *volim*. Ali odbacio sam sopstvenu argumetaciju i dozvolio da me krivica proguta. Šta sam to postao, kada razmenjujem nežnosti sa drugim muškarcem, s trgovcem rođenim na Zemlji, s luđakom? Kako sam mogao da mu dam dušu? Gde sam, sad kad sam za njega potpuno ranjiv? Za trenutak sam razmišljao o ubijanju Švajca kao o načinu da povratim moju privatnost. Otišao sam tamo gde je on spavao, video ga s osmehom na licu, i tada nisam bio u stanju da prema njemu osećam mržnju.

Taj dan proveo sam uglavnom sam. Otišao sam u šumu i okupao se u svežem jezercetu; onda sam kleknuo ispred vatrotrnog drveta i zamislio da je ono drener, i poverio mu se stidljivim šapatom; posle toga hodao sam kroz šumu punu šiblja, vraćajući se ka kući izgreban i pun masnica. Švajc me je pitao da li mi je loše. Ne, rekao sam mu, sve je u redu. Malo sam pričao te večeri, i zgurio

sam se u lebdećoj stolici. Zemljanin, pričljiviji nego ikada, bujica poletnih reči, otisnuo se u detalje grandioznog plana za ekspediciju u Sumara Bortan radi donošenja droge u vreći, u količini dovoljnoj za preobražaj svake duše u Maneranu, a ja sam slušao bez komentara, jer sve mi je postalo nestvarno, i taj projekt mi nije izgledao ništa čudniji od svega ostalog.

Nadao sam se da će moj duševni bol popustiti kada se vratim u Maneran, za svoj sto u Pravosuđu. Ali ne. Ušao sam u svoju kuću i tamo je bila Halum sa Loimel, rođake su razmenjivale odeću, i kada sam ih spazio samo što se nisam okrenuo i pobegao. One su mi se nasmešile ženskim osmesima, tajnim osmesima, simbolima saveza koji su čitavog života sklapale međusobno, i ja sam u očaju gledao naizmenično svoju ženu pa tvoju posestrimu, jednu rođaku pa drugu, primajući njihovu lepotu iz ogledala kao dvostruki mač u svom stomaku. Ti osmesi! Te upućene oči! Njima nije bila potrebna nikakva droga da izvlače istine iz mene.

Gde si bio, Kinale?

U kući u šumi, i igrao se samouzdizanja sa Zemljaninom.

I jesi li mu pokazao svoju dušu?

O, da, a on je pokazao svoju.

I onda?

Onda smo govorili o ljubavi. Ja te volim, rekao je on, i neko je odgovorio, Ja te volim.

Ala si ti nevaljalo dete, Kinale!

Da. Da. Gde neko može da se sakrije od svoje sramote?

Taj nemi dijalog uskovitlao mi se kroz mozak u trenu, dok sam im prilazio tamo gde su sedele pored dvorišne fontane. Zagrlio sam Loimel, i formalno zagrlio posestrimu, ali nisam ih gledao u oči, toliko je oštra moja krivica bila. Isto tako mi je bilo i u kancelariji Pravosuđa. Prevodio sam poglede potčinjenih u optužujuće zurenje. Eno Kinala Darivala, koji je sve naše misterije otkrio Švajcu Zemljanima. Gledajte kako se salanski samoogolitelj šunja pored nas! Kako može da trpi sopstveni smrad? Osamio sam se i loše obavljao posao. Na sto mi je došao jedan dokument u vezi neke Švajcove transakcije i bacio me u užas. Prestravila me je pomisao da se ikada ponovo suočim sa Švajcom. Ne bi mi bilo mnogo teško da opozovem njegovu dozvolu za nastanjivanje u

Maneranu, koristeći autoritet Vrhovnog Sudije; jadna plata za poverenje koje mi je ukazao, ali došao sam blizu toga da to učinim, i uzdržao se samo zbog stida još dubljeg od onog koji sam već u sebi nosio.

Trećeg dana po povratku, kada su i moja deca počela da se pitaju šta to nije u redu sa mnom, otišao sam u Kamenu Kapelu da potražim isceljenje od drenera Džida.

Bio je vlažan, sparan dan. Meko i krznato nebo kao da je visilo iznad Manerana u namreškanim prevojima, i sve je bilo prekriveno svetlucavim kapima jarke vlage. Tog dana svetlost sunca imala je čudnu boju, gotovo belu, a sa drevnih crnih kamenih blokova svete građevine odbijale su se zaslepljujuće refleksije kao da su oivičeni prizmama; ali jednom kada sam već bio u kapeli, našao sam se u tamnim, svežim, tihim hodnicima. Džidova ćelija je imala počasno mesto u zadnjem polukružnom delu kapele, iza velikog oltara. On me je već čekao odeven; rezervisao sam njegovo vreme satima unapred. Ugovor je bio spreman. Brzo sam potpisao i dao mu njegov novac. Taj Džid nije bio nimalo ljupkiji od bilo kog drugog pripadnika svoje struke, ali u tim trenucima gotovo da mi je prijala njegova ružnoća, njegov nazubljen i čvornovat nos i tanke duge usne, njegove prikrivene oči, njegove obešene usne školjke. Zašto se rugati licu tog čoveka? On bi sebi odabrao drugo, da su ga konsultovali. A ja sam mu bio i naklonjen, jer sam se nadao da će me isceliti. Iscelitelji su bili sveti ljudi. Daj mi ono što mi je od tebe potrebno, Džid, i blagosloviću tvoje ružno lice! On reče: "Pod čijim ćeš se znamenjima drenirati?"

"Boga praštanja."

On dodirnu prekidač. Obične sveće za Džida su bile previše obične. Svetlo praštanja, boje umbre, dođe iz neke skrivene gasne mlaznice i preplavi odaju. Džid mi usmeri pažnju prema ogledalu, upućujući me da gledam svoje lice, da se gledam oči u oči. Pogled su mi uzvraćale oči stranca. Kapljice znoja grozdile su mi se oko korena brade, gde mi se moglo videti meso obraza. Volim te, rekoh ja nemo stranom licu u ogledalu. Ljubav prema drugima počinje ljubavlju prema sebi. Kapela me je pritiskala; uhvatio me je strah da će me smrviti blok iz tavanice. Džid je izgovarao pripremne reči. U njima nije bilo nimalo ljubavi. Zapovedao mi je da mu otvorim dušu.

Zamucao sam. Jezik mi se okrenuo sam protiv sebe i vezao u čvor. Gušio sam se; davio; spustio sam glavu i stisnuo je o hladan pod. Džid mi je dodirnuo rame i stao da mrmlja formule utehe sve dok moj napad nije popustio. Počesmo

obred drugi put. Sada sam lakše prošao kroz pripreme, i kad je zatražio od mene da govorim, rekao sam, kao da recitujem redove koje je za mene napisao neko drugi: "Ove prošle dane neko je otišao na tajno mesto s nekim drugim, i podelili smo određenu drogu iz Sumara Bortana koja otpečati dušu, pa smo se zajedno upustili u samoogoljenje i neko sada oseća kajanje zbog svog greha i želeo bi oproštaj od njega."

Džid duboko udahnu, a zapanjiti drenera nije nimalo lako. Od tog njegovog uzdaha gotovo da mi je splasla volja za ispovedanjem; ali Džid je vešto povratio kontrolu, navodeći me dalje svojim učtivim popovskim frazama, sve dok za nekoliko minuta ukrućenost nije napustila moju vilicu pa sam stao sve da pričam. O svojim početnim razgovorima sa Švajcom. (Nisam ga imenovao. Mada sam verovao da će Džid održati tajnost dreniranja, nisam video nikakav duhovni dobitak za sebe u tome da bilo kome otkrijem ime svog sadruga u grehu). O mom uzimanju droge u kući. O mojim osetima kada je droga počela da deluje. O mojim istraživanjima Švajcove duše. O njegovom ulasku u moju. O podsticanju duboke privrženosti između nas kako se naše zajedništvo duha razvijalo. O mom osećanju otuđenja od Zaveta dok sam bio pod uticajem droge. O tom mom iznenadnom ubeđenju da je poricanje sebe koje upražnjavamo katastrofalna kulturna greška. O intuitivnom shvatanju da umesto toga treba da poreknemo našu usamljenost, i težimo tome da premostimo ponor između nas i drugih, umesto da slavimo izolovanost. Takođe sam priznao da sam petljao sa drogom kako bih eventualno dosegnuo Haluminu dušu; slušati od mene to priznanje o čežnji za mojom posestrimom sada je za Džida već bilo stara stvar. A onda sam govorio o dislokacijama koje sam iskusio posle izlaska iz transa izazvanog drogom: o krivici, o stidu, o sumnji. Najzad sam ućutao. Tamo preda mnom, kao bledi globus koji svetli u pomrčini, visile su činjenice mojih zlodela, opipljive i razotkrivene, i ja sam se već osećao čistijim zbog toga što sam ih otkrio. Sada sam bio voljan da budem vraćen Zavetu. Želeo sam da budem pročišćen od mog samoogoliteljskog skretanja. Gladovao sam za ispaštanjem i ponovnim uspostavljanjem svog uspravnog života. Bio sam željan isceljenja, molio sam za razrešenje i povratak u svoju zajednicu. Ali nisam mogao da osetim prisustvo boga. Zureći u ogledalo video sam samo rođeno lice, zgrčeno i žućkasto-bledo, i bradu kojoj je trebalo češljanje. Kada je Džid počeo da recituje formule razrešenja, za mene su one bile samo reči, a ni duša mi se nije uzdigla. Bio sam sasvim odsečen od vere. Odvraćala mi je pažnju ironija u svemu tome: Švajc, koji mi je zavideo na verovanjima i tražio da

pomoću droge shvati misteriju podvrgavanja natprirodnom, oduzeo mi je pristup bogovima. Klečao sam tamo, kamenih kolena na kamenom podu, odgovarajući šuplje na Džidove šuplje fraze, želeći istovremeno da smo Džid i ja mogli zajedno da uzmemo drogu, i tako ostvarimo istinsko zajedništvo. I znao sam da sam izgubljen.

"Neka sada božji mir bude s tobom", reče Džid.

"Božji mir je sa nekim."

"Ne traži više lažnu potporu, i čuvaj sebe za sebe, jer drugi putevi vode samo u sramotu i pokvarenost."

"Neko neće tražiti nikakve druge staze."

"Imaš posestrimu i pobratima, imaš drenera, imaš milosrđe bogova. Više od toga ti ne treba."

"Nekome više od toga ne treba."

"Idi onda s mirom."

Otišao sam, ali ne s tim njegovim mirom, jer dreniranje je bilo olovna stvar, besmislena i tričava. Džid me nije izmirio sa Zavetom: jednostavno je demonstrirao stepen mog odvajanja od njega. Ali, mada sam bio nedirnut dreniranjem, izašao sam iz Kamene Kapele nekako pročišćen od krivice. Više se nisam kajao zbog svog samoogoljenja. Možda je to bio neki zakasneli efekat dreniranja, ta inverzija svrhe mog odlaska Džidu, ali ja nisam pokušavao to dublje da analiziram. Zadovoljavao sam se time što sam ja - ja, i što mislim te misli. U tom trenutku moje je preobraćenje bilo potpuno. Švajc mi je oduzeo veru, ali mi je umesto nje dao drugu.

38

To popodne do mene je došao problem u vezi nekog broda iz Treiša i nekih lažnih tovarnih listova, pa sam otišao u pristanište da potvrdim činjenice. Tamo sam slučajno sreo Švajca. Posle rastanka sa njim pre nekoliko dana, strahovao sam od toga da se ponovo sretnem s njim; bilo bi neizdrživo, mislio sam, pogledati u oči tog čoveka koji je sagledao čitavu moju ličnost. Samo bih držeći se dalje od njega mogao eventualno sebe da ubedim da, u stvari, i nisam sa njim učinio ono što sam učinio. Ali onda ga videh u pristaništu. U jednoj ruci je stezao debeo svežanj faktura a drugom je jarosno mahao na nekog trgovca vodnjikavih očiju, u glinskoj odeći. Na moje zaprepašćenje, uopšte nisam osetio neprijatnost kakvu sam očekivao, već samo toplotu i zadovoljstvo što ga vidim. Odoh do njega. On me pljesnu po ramenu; ja pljesnuh njega. "Sad izgledaš veselije", reče on.

"Mnogo."

"Daj da završim s ovom bitangom pa da podelimo jednu bočicu zlatnog, e?"

"Svakako", rekoh ja.

Sat kasnije, dok smo sedeli u krčmi kraj doka, ja rekoh: "Kad najranije možemo da krenemo za Sumaru Bortan?"

39

Putovanje do južnog kontinenta bilo je izvedeno kao u snu. Nijednom nisam doveo u pitanje to koliko je pametno preduzimati putovanje, niti sam zastao da se upitam da li je neophodno da u njemu učestvujem i ja lično, i da li je bolje da Švajc otputuje sam, ili pošalje nekog najamnika da preuzme drogu u naše ime. Prosto sam se dao na pripremu našeg odlaska.

Nikakvi trgovački brodovi ne saobraćaju redovno između Velada Bortana i Sumara Bortana. Oni koji žele da putuju na južni kontinent moraju da zakupe lađu u čarter. Ja sam to i učinio, preko aparata Vrhovnog Pravosuđa, koristeći posrednike kao lažne potpisnike. Lađa koju sam odabrao nije bila maneranska, jer nisam želeo da me prepoznaju za vreme plovidbe, već brod zapadne provincije Velis koja je zbog parnice bila privezana u Maneranskoj Luci veći deo godine. Izgleda da je postojao neki spor oko titulara broda u njegovoj matičnoj luci, i šuma sudskih zabrana i protivzabrana uspela je da onemogući lađi da napusti Maneran posle njenog poslednjeg putovanja. Kapetan i posada bili su ogorčeni zbog ove prisilne dokonosti i već su podneli protest Pravosuđu; ali Vrhovni Sudija nije bio nadležan za parnicu koja se odvijala u potpunosti u sudovima Velisa, pa smo prema tome morali da nastavimo sa čekanjem na polazak lađe sve dok ne dođe vest iz Velisa da je titular određen. Znajući sve ovo, izdao sam dekret u ime Vrhovnog Sudije kojim se nesrećnom plovilu odobrava da privremeno prihvata čartere za putovanja do tačaka "između reke Vojn i istočne obale Zaliva Sumar." To se obično tumačilo kao svaka tačka duž obale provincije Maneran, ali ja sam takođe naveo i da kapetan može biti unajmljen i za putovanja do severne obale Sumara Bortana. Nesumnjivo, ta je klauzula ostavila jadnika zbunjenog, a mora da ga je zbunilo još više kada su ga, nekoliko dana kasnije, kontaktirali moji agenti i zatražili da izvede putovanje baš do tog mesta.

Ni Loimel, ni Halum, ni Noimu, niti bilo kome drugom nisam rekao za moju destinaciju. Rekao sam samo da Pravosuđe zahteva da na neko vreme odem u inostranstvo. U Pravosuđu bio sam još manje određen, podnevši sebi molbu za odsustvo, odmah je odobrivši, i obavestivši Vrhovnog Sudiju u poslednjem mogućem trenutku da mu u neposrednoj budućnosti neću moći biti na raspolaganju.

Da bih izbegao komplikacije sa carinicima, između ostalog, odabrao sam za

luku polaska grad Hilminor, u jugozapadnom Maneranu na Zalivu Sumar. Ovo je mesto srednje veličine koje zavisi uglavnom od ribarstva, ali koje takođe služi i brodovima koji putuju između grada Manerana i zapadnih provincija kao stanica na pola puta. Sredio sam da se sretnemo sa našim kapetanom u Hilminoru; on se onda otisnuo morem ka tom gradu, dok smo Švajc i ja ka njemu krenuli zemljokolima.

Bilo je to dvodnevno putovanje obalskom autostradom, kroz unutrašnjost još bujniju, još gušće tropsku, kako smo se približavali Zalivu Sumar. Švajc je bio jako raspoložen, kao i ja. Neprestano smo razgovarali jedan s drugim u prvom licu; njemu to, naravno, ništa nije značilo, ali ja sam se osećao kao nevaljali dečak koji se šunja da bi u uvo svog druga u igri šapnuo ja i mene. On i ja spekulisali smo o tome koliku ćemo količinu sumarske droge nabaviti, i šta ćemo sa njom. Više se nije radilo samo o tome da nabavim malo da bih je upotrebio sa Halum: sada smo razgovarali o preobraćivanju svih i donošenju celokupnog oslobođenja mojim samogušećim zemljacima. Taj evangelistički pristup postepeno se uvukao u naše planove a da ja to gotovo nisam ni shvatio, i brzo je postao dominantan.

Došli smo u Hilminor u danu toliko vrelom da se činilo da na nebu pucaju plikovi. Treperava kupola vrućine prekrivala je sve, i Zaliv Sumar, koji je ležao pred nama, imao je zlatnu kožu na žestokom suncu. Hilminor oivičava lanac niskih brda, koja su sa morske strane gusto šumovita a sa kopnene pusta; autostrada je krivudala između njih, i mi stadosmo na jednom mestu kako bih mogao Švajcu da pokažem mesno drveće koje je pokrivalo sasušene unutrašnje padine. Deseci stabala bili su okupljeni na jednom mestu. Hodali smo kroz pucketavo, kao kremen suvo žbunje da bismo stigli do njih: bila su dvostruko viša od čoveka, sa izuvijanim granama i debelom bledom korom, i sunđerasta na dodir poput mesa jako starih žena. Stabla su bila puna ožiljaka od ponavljanih otakanja njihovog soka, i zbog toga su izgledala još odvratnije. "Možemo li da probamo tečnost?" upita Švajc. Nismo imali nikakav alat pomoću kog bismo zasekli i otočili sok, ali baš tada naiđe neka devojčica iz grada, možda deset godina stara, polugola, duboko preplanula kako bi sakrila prljavštinu; nosila je svrdlo i bočicu, i očigledno ju je poslala porodica da sakupi sok mesnog drveta. Pogledala nas je kiselo. Ja izvadih novčić i rekoh: "Neko bi želeo svom saputniku da pokaže ukus mesnog drveta." I dalje kiseo pogled; ali ona nabi svrdlo u najbliže drvo s iznenađujućom snagom, iskrivi ga, povuče, i uhvati nalet čiste guste tečnosti. Ona mrzovoljno pruži bočicu Švajcu.

On je pomirisa, oprezno liznu, i konačno uze gutljaj. I uskliknu oduševljeno. "Zašto se ovo ne prodaje po celom Velada Bortanu?" upita on.

"Čitava količina dolazi iz jedne male oblasti duž Zaliva", rekoh mu ja. "Najveći deo konzumiraju njeni stanovnici, a dosta se šalje u Treiš, gde su od toga maltene postali zavisni. Posle toga ne ostaje mnogo za ostatak kontinenta. Možeš to kupiti u Maneranu, naravno, ali moraš znati gde da tražiš."

"Znaš šta bih ja voleo da uradim, Kinale? Ja bih voleo da osnujem plantažu mesnog drveća, da ga gajim na hiljade, i flaširam dovoljno soka ne samo za prodaju po čitavom Velada Bortanu, već i za izvoz. Ja..."

"Đavo!" povika devojčica, dodade nešto nerazumljivo obalskim dijalektom, i otme mu bočicu iz ruke. Ona divlje pobeže, visoko podižući kolena, isturajući laktove, osvrćući se nekoliko puta kako bi nam pokazala istureni prst u znak prezira ili prkosa. Švajc, zbunjen, zavrte glavom. "Je li luda?" upita on.

"Tri puta si rekao 'ja'", rekoh ja. "Veoma neoprezno."

"Razgovarajući s tobom, vratio sam se lošim navikama. Ali, zar reći to zaista može biti toliko prljava stvar?"

"Prljavija nego što ćeš ikada moći da zamisliš. Ta devojčica se sigurno uputila da ispriča braći za starog pokvarenjaka koji joj je govorio opscenosti na brdu. Hajde, krenimo u grad pre nego što nas linčuju."

"Stari pokvarenjak", promrmlja Švajc. "Ja!"

Ugurah ga u zemljokola i mi požurismo prema luci Hilminor.

40

Naš brod se ljuljao ukotvljen, mala zdepasta barka, s duplim propelerima i pomoćnim jedrom, korita obojenog u plavo i zlatno. Predstavili smo se kapetanu - Kriš mu beše ime - i on nas učtivo pozdravi našim lažnim imenima. Kasno popodne, otisnusmo se na more. Ni u jednom trenutku za vreme putovanja kapetan Kriš nije nas upitao za naše ciljeve, a nisu ni članovi njegove posade. Svakako da su bili žestoko radoznali po pitanju motiva svakoga ko mari da ode do Sumara Bortana, ali bili su toliko zahvalni što su se izbavili svog pravnog zatočeništva makar i za ovo kratko krstarenje da su pazili da ne uvrede svoje poslodavce njuškajući previše.

Obala Velada Bortana zaronila je izvan vidokruga iza mene, a napred je ležalo samo veliko, otvoreno prostranstvo Tesnaca Sumar. Nije se moglo videti nikakvo kopno, ni za krmom, ni pred pramcem. To me je uplašilo. Za vreme moje kratke karijere glinskog pomorca nikada nisam bio daleko od obale, a za vreme olujnih trenutaka tešio sam se umirujućom obmanom da uvek mogu da doplivam do obale ukoliko se prevrnemo. Ovde, međutim, izgledalo je kao da je čitav univerzum od vode. Kako se veče približavalo, sivo-plavi suton spuštao se na nas, prišivši nebo za more bez ijednog šava, i meni bi gore: sada je tu plovio samo naš mali, skakutavi, drhtavi brod, ranjiv u ovoj praznini bez ikakvog pravca ili dimenzije, u ovom treperavom antisvetu gde su se sva mesta stapala u jedno jedino ne-mesto. Nisam očekivao da tesnac bude ovoliko širok. Na mapi koju sam video u Pravosuđu pre samo nekoliko dana, tesnac je bio uži od mog malog prsta; pretpostavljao sam da će nam litice Sumara Bortana biti vidljive još u najranijim časovima putovanja; a opet, bili smo u sred ništavila. Oteturao sam se do svoje kabine, zario lice u krevet, i ostao da ležim tamo drhteći, prizivajući boga putnika da me zaštiti. Malo po malo počeo sam da se gnušam sebe samog zbog te slabosti. Podsetio sam sebe da sam ja septarhov sin, septarhov brat, i rođak još jednog septarha, da sam u Maneranu ja čovek najvišeg autoriteta, da sam glava kuće i ubica rogoptica. Ništa mi od toga nije vredelo. Od kakve je vajde rodoslovlje čoveku koji se davi? Od kakve su koristi široka ramena, moćni mišići i veština plivanja, kada je samo kopno progutano, i plivač ne vidi odredište? Drhtao sam. Mislim da sam možda i jecao. Osećao sam kako se rastapam u sivo-plavoj praznini. Tada mi neka ruka lako dotaknu rame. Švajc.

"Brod je čvrst", šapnu on. "Prelazak je kratak. Polako. Polako. Ništa se loše neće desiti."

Da me je bilo ko drugi našao u takvom stanju, bilo koji drugi muškarac izuzev Noima, možda bih ubio ili njega ili sebe, kako bih pokopao tajnu svoje sramote.

Ja rekoh: "Ako ovako izgleda prelaziti Tesnac Sumar, kako neko može putovati između zvezda a da ne poludi?"

"Neko se navikne na putovanja."

"Strah - praznina..."

"Hodi gore." Blago. "Noć je predivna."

I nije slagao. Sumrak je prošao i iznad nas je ležala crna kupa sa vatrenim draguljima. Blizu gradova zvezde se ne mogu tako dobro videti, zbog svetala i izmaglice. Gledao sam nebesa u svoj njihovoj slavi dok sam lovio u Spaljenim Nizijama, da, ali tada nisam znao imena onoga što sam video. Sada, Švajc i kapetan Kriš stajali su blizu kraj mene na palubi, smenjujući se u izvikivanju imena zvezda i sazvežđa, takmičeći se jedan s drugim u pokazivanju svog znanja, sipajući mi obojica astronomiju u uvo kao da sam prestravljeno dete koje se može sprečiti da vrišti samo neprestanim odvraćanjem pažnje. Vidiš? Vidiš? A vidiš, tamo? Video sam. Roj sunaca u našem susedstvu, i četiri ili pet susednih planeta našeg sistema, pa čak i jednu kometu beskućnicu ove noći. Ono čemu se me učili ostalo je u meni. Verujem da bih sada mogao da izađem iz svoje daščare, ovde u Spaljenim Nizijama, i da imenujem zvezde onako kako su ih Švajc i kapetan imenovali za mene na brodu u Tesnacu Sumar. Koliko još noći imam, pitam se, u kojima ću biti slobodan da gledam zvezde?

Jutro donese kraj strahu. Sunce je bilo jarko, nebo je bilo malo oblačno, široki tesnac bio je miran, i nije mi bilo važno što je kopno izvan vidokruga. Klizili smo prema Sumara Bortanu gotovo neosetno; morao sam da pažljivo proučavam površinu mora da bih se podsetio da smo u pokretu. Dan, noć, dan, noć, dan, a onda na horizontu niknu zelena kora, jer tamo se nalazio Sumara Bortan. To mi je obezbedilo jednu čvrstu tačku, s tim što smo ta čvrsta tačka bili mi, a Sumara Bortan se njoj približavala. Južni kontinent neprekidno je klizio ka nama, sve dok konačno nisam ugledao rub od žuto-zelenog stenja kako se prostire s istoka na zapad, i na vrhu tih golih litica gustu kapu vegetacije, visoko drveće isprepletano teškim puzavicama tako da je sačinjavalo

zatvoreni baldahin, gde se čekinjasto žbunje grozdilo u tami u podnožju, i sve je bilo sasečeno sa strane kao da bi nam se ivica džungle pokazala u poprečnom preseku. Na prizor te džungle nisam osetio strah, već čuđenje. Znao sam da nijedno od tih stabala ili biljaka nije raslo u Velada Bortanu; zverinje, zmije i insekti ovog mesta nisu bili isti kao oni na mom rodnom kontinetu; ono što je pred nama ležalo bilo tuđinsko i možda neprijateljski nastrojeno, nepoznati svet koji očekuje prvi korak. U rasulu isprepletanih maštarija survao sam se niz bunar vremena, i video sebe kao istraživača koji ljušti misterije sa novootkrivene planete. To džinovsko stenje, to vitko drveće s visokim krošnjama, te viseće, zmijaste puzavice, sve je to bilo proizvod sirove, elementarne misterije pravo iz trbuha evolucije, u koji sam se sada spremao da prodrem. Ta mračna džungla bila je kapija ka nečemu stranom i strašnom, pomislio sam, a opet nisam bio toliko preplašen koliko uskomešan, duboko potaknut, prizorom tih glatkih litica i avenija punih rašljika. Ovo je bio svet koji je postojao pre dolaska čoveka. Ovakav je bio kada nije bilo božjih kuća, drenera, Pravosuđa Luke: samo tihe lisnate staze, bujne reke koje krstare dolinama, neispitani izvori, dugo i teško lišće što blista od izdisanja džungle, nelovljene praistorijske zveri što se premeću po glibu, lepršave krilate stvari koje za strah ne znaju, i travnate visoravni, žile plemenitih metala, devičansko kraljevstvo, i iznad svega nadneto prisustvo bogova, boga, boga koji čeka vreme onih koji će mu se klanjati. Usamljenih bogova koji još ne znaju da su božanski. Usamljenog boga.

Naravno da stvarnost nije ni najmanje bila toliko romantična. Postojalo je mesto gde su se litice spuštale do nivoa mora i ostavljale mesta polumesečastoj luci, i tu je postojalo prljavo naselje, čatrlje nekoliko tuceta Sumaraca koji su se rešili tu da žive kako bi mogli da opskrbljuju one brodove koji su povremeno dolazili sa severnog kontinenta. Mislio sam da svi Sumarci žive negde u unutrašnjosti, gola plemena ulogorena u podnožju vulkanskog vrha Vašnira, i da ćemo Švajc i ja morati da se probijamo kroz čitavo apokaliptično prostranstvo te misteriozne zemlje, nesigurni i bez vodiča, pre nego što pronađemo ono što bi moglo da se smatra civilizacijom i uspostavimo kontakt sa nekim ko bi mogao da nam proda ono po šta smo došli. Umesto toga, kapetan Kriš mudro je doveo svoj mali brod do obale, uz ruševno drveno pristanište, i kada smo kročili napolje, dođe mala delegacija Sumaraca da nam ponudi sumornu dobrodošlicu.

Znaš za moju fantaziju o grotesknim Zemljanima s kandžama. Tako sam

takođe, instinktivno, očekivao da ovi ljudi s južnog kontinenta izgledaju na neki način tuđinski. Znao sam da je to nerazumno; oni su, na kraju krajeva, poticali iz istog izvora kao i građani Sale, Manerana i Gline. Ali zar ih ovi vekovi u džungli nisu preobrazili? Zar ih njihovo odricanje od Zaveta nije ostavilo otvorenim za infiltraciju isparenja šume, i pretvorilo ih u neljudske stvar? Ne i ne. Izgledali su mi kao seljani iz unutrašnjosti bilo koje provincije. O, nosili su oni nepoznate ukrase, čudne minđuše s draguljima i brazletne kakvih nema u Veladi, ali ni po čemu drugom, ni po tonu kože, obliku lica ili boji kose, nisu se razlikovali od ljudi koje sam znao oduvek.

Bilo ih je osam ili devet. Dvojica, očigledno vođe, govorili su dijalektom Manerana, mada sa nekim teškim akcentom. Ostali ničim nisu pokazivali da razumiju severnjačke jezike, već su brbljali međusobno jezikom škljocanja i gunđanja. Švajcu je sporazumevanje bilo lakše nego meni, pa se upustio u dugi razgovor koji je meni bio toliko težak za praćenje, da sam ubrzo prestao da obraćam pažnju. Odskitao sam odatle da istražim selo, da bi me za uzvrat sačekala deca izbuljenih očiju - devojčice su ovde išle gole čak i pošto bi dostigle uzrast kada im niknu dojke - i kada sam se vratio Švajc reče: "Sve je dogovoreno."

"Šta to?"

"Večeras spavamo ovde. Sutra će nas odvesti do sela koje proizvodi drogu. Ne garantuju da će nam biti dopušteno da imalo kupimo."

"Zar se ona prodaje samo na određenim mestima?"

"Izgleda. Kunu se da se ovde ne može nabaviti nimalo."

Ja rekoh: "Koliko će putovanje trajati?"

"Pet dana. Peške. Voliš li džungle, Kinale?"

"Još ih nisam okusio."

"To je ukus koji ćeš spoznati", reče Švajc.

On se sada okrenu da se posavetuje s kapetanom Krišom, koji je planirao da se otisne na neku sopstvenu ekspediciju duž Sumarske obale. Švajc dogovori da naš brod ponovo bude u luci i da nas čeka kada se vratimo s našeg putovanja u džunglu. Krišovi ljudi istovariše naš prtljag - mahom trgovinsku robu za razmenu, ogledala, noževe i đinđuve, pošto Sumarcima ništa ne koristi veladanska valuta - i uputiše se brodom u tesnac pre nego što je pala noć.

Švajc i ja smo dobili čatrlju, na stenovitom ispustu iznad luke. Dušeke od lišća, ćebad od životinjske kože, jedan nahereni prozor, bez sanitarija: do ovde su nas dovele hiljade godina čovekovog putovanja kroz zvezde. Cenkali smo se oko cene našeg smeštaja, konačno se sporazumeli za noževe i toplotne šipke, i u suton dadoše nam večeru. Iznenađujuće ukusan paprikaš od začinjenog mesa, neko uglasto crveno voće, šerpu poluskuvanog povrća, vrč nečega što je moglo biti kiselo mleko - jeli smo ono što su nam dali, i uživali u tome više nego što smo obojica očekivali, mada smo zbijali nervozne šale o boleštinama koje ćemo najverovatnije ukačiti. Ja izlih žrtvu livenicu bogu putnika, više iz navike nego uverenja. Švajc reče: "Znači, i posle svega još uvek veruješ?" Ja odgovorih da ne nalazim nikakav razlog da ne verujem u bogove, mada je moja vera u učenja ljudi veoma oslabljena.

Ovoliko blizu ekvatoru, tama se spuštala brzo, poput iznenadnog odvijanja crne zavese. Sedeli smo napolju neko vreme, i Švajc me je još malo posvećivao u astronomiju, i ispitivao me o onome što sam već bio naučio. Onda odosmo na spavanje. Manje od jedan sat kasnije, dve prilike uđoše u čatrlju; ja sam još uvek bio budan, i seo sam istog trena, zamišljajući da su to lopovi ili ubice, ali dok sam pipao tražeći oružje zalutali zrak mesečine pokaza mi profil jednog od uljeza, i ja videh kako se njišu teške dojke. Švajc reče iz suprotnog, mračnog ugla: "Mislim da su one obuhvaćene cenom za noćas." Sledećeg trena uz mene se stisnu toplo, golo meso. Osetih neki oštar miris, dotaknuh debelo bedro i ustanovili da je premazano nekim začinskim uljem: sumarska kozmetika, kako sam posle saznao. U meni zaratiše ljubopitljivost i oprez. Kao i dok sam bio dečak sa smeštajem u Glejnu, uplašio sam se da ne uhvatim neku bolest iz bedara žene druge rase. Ali, zar ne bi trebalo da iskusim južnjačko vođenje ljubavi? Iz Švajcovog pravca čuh pljesak mesa o meso, srdačan smeh, tečne zvuke usana. Moja devojka se nestrpljivo promeškolji. Rastavivši bucmaste butine, stadoh da istražujem, uzbudih se, uđoh. Devojka se izmigolji u ono što pretpostavljam da je bila propisna poza za domoroce, ležeći na boku, licem prema meni, s jednom nogom prebačenom preko mene i petom snažno zarivenom u moje guzove. Nisam imao ženu od moje poslednje noći u Maneranu i moj stari problem žurbe me onesposobi, pa se izručih uobičajeno, prerano. Moja devojka uzviknu nešto, verovatno rugajući se mojoj muževnosti, svojoj stenjućoj i uzdišućoj drugarici u Švajcovom uglu, i dobi odgovor kroz kikot. U besu i zlovolji primorah sebe na to da živnem i, pumpajući lagano, smrknuto, iznova je zaorah, mada me je smrad njenog daha gotovo paralizovao

a njen znoj, koji se mešao s njenim uljem, stvarao mučnu smesu. Konačno, ja je oterah preko ruba zadovoljstva, ali bio je to posao lišen radosti, zamoran zadatak. Kada je to bilo gotovo, ona me gricnu zubima za lakat: sumarski poljubac, mislim da je to bilo. Njena zahvalnost. Njeno izvinjenje. Posle svega, dobro sam je opslužio. Ujutro sam zagledao seoske devojke, pitajući se koja me je to cura počastila svojim milovanjima. Sve krezube, opuštenih dojki, ribljih očiju: neka moj krevetski par ne bude onda nijedna od onih koje sam video. Danima posle toga stražario sam nelagodno nad mojim organom, očekujući svakog jutra da bude osut crvenilom ili raspuklim čirevima; ali sve što sam od nje uhvatio bila je nenaklonost sumarskom stilu strasti.

41

Pet dana. Šest, u stvari: ili je Švajc pogrešno razumeo, ili je poglavica Sumaraca loše stajao s brojanjem. Imali smo jednog vodiča i tri nosača. Nikada ranije nisam toliko mnogo hodao, od zore do sutona, a tle mi se ulegalo pod nogama i teralo me na poskakivanje. Džungla se uzdizala, zeleni zid, s obe strane uzane staze. Zapanjujuća vlažnost, tako da smo plivali kroz vazduh, gora od najgoreg dana u Maneranu, Insekti s očima poput dragulja i zastrašujućim kljunovima. Gmizave mnogonoge zveri koje jure pored nas. Borbe i užasavajući krici u niskom žbunju, tik izvan vidokruga. Sunce koje pada u pegavim prugama, jedva se probijajući odozgo kroz baldahin. Cvetovi koji pršte sa stabala drveća: paraziti, kako Švajc reče. Jedan od njih naduvena žuta stvar s ljudskim licem, izbuljene oči, razjapljena polenom umazana usta. Drugi još bizarniji, jer iz središta njegovih crvenih i crnih latica uzdizala se parodija genitalije, mesnati falus, dva oklembešena testisa. Švajc, vrišteći od veselja, ščepa prvi koji je našao od tih, obavio šaku oko cvetnog kurca, skaredno flertovao s njim i mazio ga. Sumarci su nešto mrmljali; možda su se pitali jesu li dobro postupili kada su one noći poslali devojke u našu čatrlju.

Milili smo uz kičmu kontinenta, izronivši iz džungle na dan i po da bismo se popeli uz pozamašnu planinu, a onda još džungle s druge strane. Švajc je pitao našeg vodiča zašto nismo išli oko planine umesto preko nje, i bi mu rečeno da je ovo jedini put, jer sve okolne nizije zagadili su otrovni mravi: veoma razgaljujuće. Iza planine ležao je lanac jezera, rečica i ribnjaka, i mnogi od njih bili su puni sivih zubatih gubica koje samo što se ne probiju na površinu. Sve mi je to izgledalo nestvarno. Na nekoliko dana plovidbe odatle ležao je Velada Bortan, sa svojim bankama, zemljokolima, carinicima i božjim kućama. To je bio pripitomljen kontinent, s izuzetkom njegove nepripitomive unutrašnjosti. Čovek, međutim, nije ni najmanje uticao na mesto kojim smo prolazili. Njegova zbrkana divljina pritiskala me je - to i taj težak vazduh, zvuci u noći, nerazumljiv razgovor naših primitivnih saputnika.

Šestog dana stigosmo do sela domorodaca. Nekih tri stotine drvenih koliba bilo je raštrkano po širokoj utrini na mestu gde su zajedno tekle dve reke skromne veličine. Imao sam utisak da je nekada ovde bila neka veća varoš, moguće čak i grad, jer na granicama naselja video sam travnate humke i brežuljke, sasvim verovatno mesto drevnih ruševina. Ili je to bila tek iluzija?

Zar mi je baš toliko bilo potrebno sebe da ubedim da su Sumarci nazadovali otkad su napustili naš kontinent, da sam morao da vidim dokaze njihovog pada gde god sam gledao?

Okružiše nas seljani: ne neprijateljski nastrojeni, samo ljubopitljivi. Severnjaci su veoma neuobičajen prizor. Nekoliko ih priđe bliže i dodirnu me, sramežljivo kuckanje po podlaktici, stidljivo stezanje ručnog zgloba, bez razlike praćeno brzim osmejkom. Taj narod iz džungle kao da nije bio toliko sumoran poput onih koji su živeli u čatrljama pored luke. Bili su ljubazniji, otvoreniji, detinjastiji. I ono malo ljage veladanske civilizacije što je uspelo da ukalja narod iz luke smračilo mu je duh; ovde, gde je kontakt sa severnjacima bio ređi, nije bilo tako.

Započeše beskrajni pregovori između Švajca, našeg vodiča, i trojice seoskih starešina. Posle prvih nekoliko momenata Švajc se isključi: vodič, upuštajući se u duge kaskade verbalnog kićenja podvučenog frenetičnim gestikuliranjem, kao da je jedno te isto iznova i iznova objašnjavao seljanima, koji su mu neprestano davali istu seriju odgovora. Ni Švajc ni ja nismo bili u stanju da razumemo ijedan slog od svega toga. Konačno vodič, sav uznemiren, okrenu se prema Švajcu i izruči pravu reku maneranskog sa sumarskim akcentom, koji je za mene bio gotovo sasvim neprobojan ali kroz koji je Švajc, uz pomoć svoje trgovačke veštine komuniciranja sa strancima, bio u stanju da prodre. Švajc mi konačno reče: "Voljni su da nam prodaju. Pod uslovom da se pokažemo dostojnim posedovanja droge."

"Kako to da uradimo?"

"Uzimajući malo droge sa njima, večeras, za vreme ljubavnog rituala. Naš vodič je pokušao da ih od toga odgovori, ali neće da popuste. Nema komunikacije, nema ni robe."

"Ima li rizika?" upitah ja.

Švajc odmahnu glavom. "Ne bih rekao da ima. Ali vodič je mislio da mi u drogi tražimo samo profit, da ne nameravamo i sami da je koristimo već da želimo da se vratimo u Maneran i prodamo ono što dobijemo za puno ogledala, puno toplotnih šipki i puno noževa. Pošto misli da mi nismo korisnici, pokušava da nas zaštiti od izlaganja. Seljani takođe misle da nismo korisnici, a biće prokleti ako predaju i trunku te tvari bilo kome ko samo namerava da je raskrčmi. Nabaviće je samo pravovernicima."

"Ali, mi jesmo pravovernici", rekoh ja.

"Znam. Ali našeg čoveka ne mogu da ubedim u to. On zna dovoljno o severnjacima da zna kako je njihov um sve vreme zatvoren, i želi da nas razmazi u našoj bolesti duše. Ali, pokušaću ponovo."

Sada su Švajc i naš vodič bili ti koji su pregovarali, dok su poglavari sela stajali nemo. Usvojivši gestove pa čak i akcent vodiča, tako da su za mene obe strane razgovora postale nerazumljive, Švajc je navaljivao, navaljivao i navaljivao, a vodič je odolevao svemu što mu je Zemljanin govorio, i mene obuze osećanje očajanja tako da sam već bio spreman da predložim da odustanemo i da se praznih ruku vratimo u Maneran. Tada se Švajc nekako probi. Vodič, i dalje sumnjičav, upita Švajca želi li on zaista ono što je rekao da želi i Švajc to nedvosmisleno potvrdi, a vodič se, sav skeptičan, okrenu još jednom prema poglavarima sela. Ovaj put razgovarao je sa njima samo kratko, a onda ponovo kratko sa Švajcom. "Sređeno", reče mi Švajc. "Večeras ćemo uzeti drogu sa njima." Nagnuo se blizu i dodirnuo mi lakat. "Zapamti nešto, kad podlegneš: budi pun ljubavi. Ako ne budeš mogao da ih voliš, sve će propasti."

Uvredilo me je to što je smatrao neophodnim da me upozori.

42

Njih desetoro nam je došlo u suton i povelo nas u šumu istočno od sela. Medu njima bila su tri poglavara i još dva starija muškarca, zajedno sa dva mlađa muškarca i tri žene. Jedna od žena bila je lepa devojka, jedna obična, a jedna poprilično stara. Vodič nije išao sa nama; nisam bio siguran da li nije bio pozvan na ceremoniju ili mu se prosto nije učestvovalo.

Hodali smo veoma daleko. Više nismo mogli da čujemo povike dece u selu ili lavež domaćih životinja. Mesto na kome smo se zaustavili bila je izolovana čistina, gde je oboreno na stotine stabala, i obrađeni trupci ležali su u pet redova kao klupe, obrazujući petougaoni amfiteatar. U središtu čistine nalazila se ilivačom oivičena jama za vatru, pored koje je bila uredno složena velika gomila drveta za potpalu; čim smo stigli, dva mladića počela su da prave visoku lomaču. Preko puta gomile drveta video sam drugu ilovačom oivičenu jamu, otprilike dvaput širu, i veliku poput ljudskog tela; ona se dijagonalno spuštala u tle i odavala utisak prolaza ne male dubine, tunela koji nudi pristup dubinama sveta. Uz sjaj svetlosti vatre pokušao sam da zavirim u nju s mesta na kom sam stajao, ali nisam bio u stanju da vidim bilo šta zanimljivo.

Sumarci nam gestovima pokazaše gde treba da sedimo: u osnovi petougla. Obična devojka sede kraj nas. S naše leve strane, do ulaza u tunel, sedoše tri poglavara. S naše desne strane, uz jamu za vatru, bila su dva mladića. Preko puta u desnom uglu sedeli su starica i jedan od staraca; drugi starac i lepa devojka bili su preko puta u levom uglu. Kada smo seli bili smo već u potpunoj tami. Sumarci su sada uklonili ono malo odeće što su nosili, i videvši da očigledno i nas pozivaju da učinimo isto, Švajc i ja se svukosmo, nagomilavši odeću na klupama iza nas. Na signal jednog od poglavara lepa devojka ustade i ode do vatre, gurajući u nju granu sve dok nije imala baklju; zatim se, prišavši kosom otvoru tunela, nespretno uvukla nogama unutra, visoko držeći baklju. Devojka i baklja sasvim nestaše sa vidika. Neko vreme mogao sam da vidim treperavu svetlost palmena odozdo, ali ona ubrzo zgasnu, poslavši gore nalet tamnog dima. Devojka ubrzo izroni, bez baklje. U jednoj ruci držala je crveni sud sa debelom ivicom, u drugoj dugu bocu od zelenog stakla. Dva starca - prvosveštenika? - napustiše svoje klupe i uzeše te stvari od nje. Oni počeše sa nemelodičnim zapevanjem a jedan, posegnuvši u sud, izvuče iz njega pregršt belog praha - droge! - i ispusti ga u bocu. Drugi svečano protrese bocu s jedne

na drugu stranu pokretima mešanja. U međuvremenu starica - sveštenica? - opružila se kraj ulaza u tunel i počela da zapeva različitom intonacijom, isprekidanim uzdišućim ritmom, dok su dvojica mladića bacali još drva u vatru. Zapevanje se nastavilo još mnogo minuta. Sada je devojka koja je silazila u tunel - vitka cura visokih grudi sa dugom svilenom crveno-smeđom kosom - uzela bocu od starca i donela je sa naše strane vatre, gde ju je obična devojka, kročivši napred, primila u obe ruke s puno poštovanja. Svečano ju je odnela do tri poglavara koji su sedeli i pružila im je. Poglavari se sada prvi put pridružiše zapevanju. Ono što sam ja u mislima nazvao Obredom Prezentacije Boce nastavljalo se i nastavljalo; isprva sam bio fasciniran, otkrivši oduševljenje zbog neobičnosti ceremonije, ali ubrzo mi postade dosadno pa sam morao da se zabavim pokušajem da izmislim duhovni sadržaj za ono što se odigravalo. Tunel, zaključio sam, simbolizuje genitalni otvor sveta-majke, put u njenu matericu, gde se droga - sačinjena od korena, od nečeg što raste pod zemljom - mogla nabaviti. Smislio sam složenu metaforičnu konstrukciju vezanu za kult majke, simbolično značenje nošenja upaljene baklje u matericu sveta-majke, korišćenja obične i lepe devojke kako bi se predstavila univerzalnost ženstvenosti, dvojice branilaca vatre kao čuvara seksualne moći poglavara, i još puno toga, kao sasvim besmislenu, ali - tako sam mislio - dovoljno impresivnu shemu koju bi sastavio birokrata poput mene bez nekih velikih intelektualnih moći. Moje zadovoljstvo u sopstvenim razmišljanjima naglo je isparilo kada sam shvatio koliko se ponašam pokroviteljski. Tretirao sam Sumarce kao dopadljive divljake, čija su zapevanja i obredi bili blago estetski zanimljivi ali nipošto nisu mogli da imaju bilo kakav ozbiljan sadržaj. Ko sam bio ja da se postavljam tako visoko? Ja sam došao kod njih, zar ne, moleći da mi daju drogu za prosvetljenje za kojim je moja duša čeznula; ko je onda od nas bio superiorno biće? Napao sam sebe zbog sopstvenog snobizma. Voli. Odstrani učtivo sofisticiranje. Podeli njihov obred ako možeš, i bar ne pokazuj prezir prema njemu, ne osećaj prezir, ne budi prezriv. Voli. Poglavari su sada pili, svaki je uzimao po srk, pružajući bocu natrag devojci običnog izgleda, koja poče da se kreće u krug pošto su sva trojica srknuli, pružajući bocu najpre starcima, pa starici, pa lepoj devojci, zatim čuvarima vatre, zatim Švajcu, zatim meni. Osmehnula mi se dok mi je davala bocu. Kraj poskakujuće svetlosti vatre odjednom je izgledala prelepo. U boci se nalazilo toplo lepljivo vino; gotovo sam se ugušio dok sam pio. Ali popio sam. Droga mi uđe u stomak i odatle mi doputova do duše.

43

Svi postasmo jedno, njih desetoro i nas dvojica. Najpre se javi čudan osećaj uzdizanja, podizanja percepcije, gubitka položaja, vizija nebeske svetlosti, slušanja jezivih zvukova; onda dođe otkrivanje drugih otkucaja srca i telesnih ritmova oko mene, udvostručavanje, preklapanje svesti; zatim dođe rastvaranje ličnosti, i mi postasmo jedno, koje bi nas dvanaest. Bio sam uronjen u more duša, i tu sam skončao. Bio sam odnesen u središte svega. Nisam nikako mogao znati jesam li ja Kinal, septarhov sin, ili Švajc, čovek sa stare Zemlje, ili čuvari vatre, ili sveštenici, ili devojke, ili sveštenica, jer svi su oni bili nerazdvojivo smešani u meni kao i ja u njima. A more duša bilo je more ljubavi. Kako bi moglo da bude bilo šta drugo? Bili smo jedno drugo. Ljubav prema sebi vezivala nas je za sve, sve za sve. Ljubav prema sebi ljubav je prema drugima; ljubav prema drugima ljubav je prema sebi. I voleo sam. Znao sam jasnije nego ikada zašto mi je Švajc rekao, *Ja te volim*, dok smo se prvi put oporavljali od droge - tu čudnu frazu, toliko opscenu na Bortanu, toliko neumesnu uvek kada se muškarac obraća muškarcu. Desetini Sumaraca rekao sam: *Ja te volim*, mada ne rečima, jer nisam imao reči koje bi oni razumeli, a čak i da sam im se obratio svojim jezikom a oni to razumeli, odbacili bi svu gadost mojih reči, jer u mom narodu *Ja te volim* je opscenost, i tu ne bi bilo pomoći. *Ja te volim*. I mislio sam to, a oni su prihvatili dar moje ljubavi. Ja koji sam bio deo njih. Ja koji sam se nedavno pokroviteljski ponašao prema njima kao prema zabavnim primitivcima što se klanjaju lomačama u šumi. Kroz njih osetio sam zvuke šume i uzdizanje plima, i, da, milosrdnu ljubav velike svet-majke, što nam leži uzdišući i drhteći pod nogama, i što nam je poverila koren-drogu radi lečenja naših rastavljenih ličnosti. Saznao sam šta znači biti Sumarac i živeti jednostavno na ušću dve male reke. Otkrio sam kako to neko i bez zemljokola i banki i dalje pripada zajednici civilizovanog čovečanstva. Otkrio sam šta su ljudi Velada Bortana sa pola duše načinili od sebe u ime svetosti, i koliko je moguće biti ceo, ako se postupa poput Sumaraca. Ništa mi od toga nije došlo rečima pa čak ni kroz niz slika, već radije kroz nalet primljenog znanja, znanja koje je ušlo i postalo deo mene na način koji ne umem ni opisati ni objasniti. Čujem te sada kako kažeš da mora da sam lažov ili lenjivac, čim ti nudim tako malo pojedinih detalja o ovakvom iskustvu. Ali ja odgovaram da se u reči ne može staviti ono što nikada nije ni bilo u rečima. Neko se može baviti samo približnostima, i njegov najbolji pokušaj može da ne bude ništa drugo do iskrivljenje, usmeravanje

istine. Ali ja moram preobraziti percepcije u reči i zapisati ih koliko mi to dopušta moja veština, a ti onda moraš preuzeti moje reči sa stranice i prebaciti ih u onaj sistem percepcija koji tvoj um obično koristi, i pri svakom stepenu te transmisije po jedan nivo gustine otpada, sve dok ti ne ostane senka onoga što me je zadesilo na čistini u Sumara Bortanu. Pa kako onda da objasnim? Bili smo rastvoreni jedno u drugom. Bili smo rastvoreni u ljubavi. Mi, koji nismo imali zajednički jezik došli smo do potpunog shvatanja naših razdvojenih ličnosti. Kada je droga u nama konačno popustila, deo mene ostao je u njima a deo njih ostao je u meni. Ako bi da saznaš više od toga, ako bi da baciš pogled na to šta znači biti oslobođen zatvora lobanje, ako bi da okusiš ljubav prvi put u životu, ja ti velim, Ne traži nikakva objašnjenja izražena rečima, već prinesi bocu usnama. Prinesi bocu usnama.

44

Prošli smo test. Hteli su da nam daju ono što smo želeli. Posle deobe ljubavi došlo je do cenkanja. Vratili smo se u selo, i ujutro su naši nosači izneli torbe sa robom za trgovinu, a tri poglavara izneli su tri zdepasta glinena suda, u kojima se video beli prah. Mi smo onda nagomilali visoku hrpu noževa, ogledala i toplotnih cevi, a oni su pažljivo presuli prah iz dve posude u treću. Švajc je obavio najveći deo pogađanja. Vodič kog smo doveli sa obale malo nam je vredeo, jer, mada je umeo da govori jezik ovih poglavara, on nikada nije razgovarao sa njihovim dušama. U stvari, cenkanje se odjednom invertovalo, tako što je Švajc sav srećan dodavao još sitnica u cenu, a poglavari odgovarali dodavanjem još praha u našu činiju, i svi su se smejali nekako histerično dobrodušno kako je takmičenje u velikodušnosti postajalo sve frenetičnije. Na kraju smo seljanima dali sve što smo imali, sačuvavši samo nekoliko predmeta kao poklone za našeg vodiča i nosače, a seljani su dali droge dovoljno da podelimo um sa hiljadama njih.

Kapetan Kriš je čekao kada smo stigli do luke. "Neko vidi da ste dobro prošli", napomenuo je.

"Zar je to tako očigledno?" upitah ja.

"Kada ste pošli u ovo mesto bili ste zabrinuti ljudi. Vraćate se iz njega srećni. Da, to je očigledno."

Prve noći našeg putovanja natrag u Maneran, Švajc me pozva u njegovu kabinu. Izneo je sud sa belim prahom, i razbio pečat. Gledao sam kako pažljivo sipa drogu u paketiće poput onoga odakle je stigla prva doza. Radio je u tišini, jedva me i gledajući, puneći sedamdeset ili osamdeset paketića. Kada je završio, izbrojao je tuce njih i odgurnuo ih u stranu. Pokazavši na druge, on reče: "Ovi su za tebe. Dobro ih sakrij u prtljagu, inače će ti trebati sva tvoja moć u Pravosuđu Luke da ih bezbedno preneseš pored carinika."

"Dao si mi pet puta više nego što si ti uzeo", protestovao sam ja.

"Tvoja je potreba veća", reče mi Švajc.

45

Nisam shvatio šta je mislio sve dok ponovo nismo bili u Maneranu. Pristali smo u Hilminoru, platili kapetanu Krišu, prošli kroz minimalne inspekcijske formalnosti (kako su lakoverni bili službenici luke, ne baš toliko davno!), i krenuli zemljokolima ka prestonici. Dok smo ulazili u Maneran Sumarskim Drumom, prošli smo kroz prenatrpanu oblast tržnica i prodavnica na otvorenom, gde sam video hiljade Maneranaca kako se gurkaju, cenkaju, glože. Video sam ih kako se teško pogađaju i vade napolje ugovorne formulare da bi zaključili poslove. Video sam im lica, zgrčena, rezervisana, oči sumorne i bez ljubavi. I pomislih na drogu koju sam nosio i rekoh sebi, *Da mi je samo da mogu da im izmenim te njihove ledene duše*. Imao sam viziju u kojoj odlazim među njih, prilazim strancima, odvlačim ovog ili onog u stranu, i nežno šapućem svakom od njih: "Ja sam princ Sale i visoki službenik Pravosuđa Luke, koji je tako prazne stvari ostavio po strani kako bi čovečanstvu doneo sreću, i ja bih da vam pokažem kako da pronađete radost kroz samoogoljavanje. Verujte mi: Ja vas volim." Nema sumnje da bi neki pobegli od mene čim bih počeo da govorim, uplašeni početnom opscenošću mog *ja sam,* drugi bi me možda saslušali a onda mi pljunuli u lice i nazvali me luđakom, a neki bi možda i povikali dozivajući policiju; ali, možda bi ih bilo nekoliko koji bi saslušali, osetili iskušenje, i otišli sa mnom u tihu sobu na dokovima gde bismo pode!ili sumarsku drogu. Jednu po jednu otvarao bih duše, sve dok ih u Maneranu ne bi bilo deset poput mene - dvadeset - stotinu - tajno društvo samoogolitelja, koji jedan drugog poznaju po toplini i ljubavi u očima, i kreću se po gradu bez straha da kažu *ja* ili *mene* svojim drugovima, odrekavši se ne samo uljudne gramatike već i svih otrovnih poricanja samoljublja koje ta gramatika implicira. A onda bih ponovo uzeo pod čarter kapetana Kriša za putovanje do Sumara Bortana, i vratio se natovaren paketićima belog praha, i nastavio kroz Maneran, ja i oni koji su sada poput mene, i išli bismo do ovoga ili onoga, osmehujući se, blistajući, da mu šapnemo: "Pokazao bih ti kako da otkriješ radost kroz samoogoljavanje. Veruj mi: ja te volim."

U ovoj viziji nije postojala uloga za Švajca. Ovo nije bila njegova planeta; njega njena transformacija nije zanimala. Sve što je njega interesovalo bila je njegova privatna duhovna potreba, njegova glad da se probije do smisla božanstvenosti. On je već otpočeo sa tim probijanjem, i može ga dovršiti sam, odvojen. Švajc nije imao potrebu da se smuca po gradu i zavodi nepoznate. I to

je bio razlog što mi je dao veći deo sumarskog plena: ja sam bio jevanđelista, ja sam bio novi prorok, ja sam bio mesija otvorenosti, a Švajc je to shvatio pre mene. Do sada je on bio vođa - uvlačio me je u svoje poverenje, navodio me da probam drogu, mamio me u Sumara Bortan, koristeći moju moć u Pravosuđu Luke, držeći me kraj sebe zbog društva, uverenja i zaštite. Sve vreme ja sam bio u njegovoj senci. Sada će on prestati da me pomračuje. Naoružan svojim malim paketima, ja ću sam otpočeti kampanju za izmenu sveta.

Bila je to uloga koju sam pozdravio s dobrodošlicom. Čitavog sam života bio u senci ovog ili onog čoveka, tako da sam i pored sve svoje telesne snage i umnih sposobnosti sam sebi počeo da izgledam drugorazredan. Možda je to prirodni defekt zbog toga što sam rođen kao drugi septarhov sin. Prvo je tu bio moj otac, sa kojim nikada nisam mogao da se nadam da ću se izjednačiti u autoritetu, agilnosti, ili moći; onda Stiron, čije je kraljevanje meni donelo samo izgnanstvo; zatim moj gospodar u glinskom logoru drvoseča; zatim Segvord Helalam; zatim Švajc. Sve su to bili odlučni i prestižni ljudi, koji su znali i držali svoje mesto u svetu, dok sam ja često lutao zbunjen. Sada u srednjim godinama, konačno sam mogao da se uzdignem. Imao sam misiju. Imao sam svrhu. Oni koji pređu božanske zamisli doveli su me do ovog mesta, učinili me ovakvim kakav sam, pripremili me za moj zadatak. Radosno sam prihvatio njihovu zapovest.

46

Postojala je jedna devojka koju sam držao zabave radi, u nekoj sobi na južnoj strani Manerana, u klupku starih ulica iza Kamene Kapele. Ona je tvrdila da je kopile Vojvode od Kongoroja, začeta kada je vojvoda bio u državničkoj poseti Maneranu u danima vladavine mog oca. Možda je njena priča i bila istinita. Ona je u nju svakako verovala. Navikao sam da joj odlazim dva ili tri puta mesečno na jedan sat uživanja, kad god bih osetio zagušenost zbog moje životne rutine, kad god bih osetio šaku dosade oko grla. Ona je bila prosta ali strastvena: požudna, na raspolaganju, nije postavljala zahteve. Nisam od nje skrivao identitet, aii joj nisam davao nimalo svoje unutrašnjosti, a to se od mene nije ni očekivalo; vrlo malo smo razgovarali, i među nama nije bilo ni reči o ljubavi. Za cenu njenog smeštaja, dopuštala je da joj povremeno koristim telo, i ta transakcija nije bila nimalo složenija od toga: dodirivanje koža, rad bedara. Ona je bila prva kojoj sam dao drogu. Pomešao sam je sa zlatnim vinom. "Ispićemo ovo", rekoh ja, a kada me je upitala zašto, odgovorio sam: "Ovo će nas zbližiti." Pitala je, ne naročito ljubopitljivo, šta će nam to učiniti, a ja objasnih: "Otvoriće jednu ličnost drugoj, i sve zidove učiniti providnim." Uopšte nije protestovala - nije pričala o Zavetu, nije kukala o privatnosti, nije držala predavanja o samoogoljivanju. Učinila je kako joj je bilo rečeno, ubeđena da joj nikako neću nauditi. Uzeli smo dozu, a onda ležali goli na njenom ležaju, čekajući da počne da deluje. Milovao sam njene hladne butine, ljubio joj vrhove dojki, razigrano joj grickao usne školjke, i ubrzo poče ona čudnovatost, zujanje i nalet vazduha, i mi počesmo da pronalazimo jedno drugom udare srca i bila. "O", reče ona, "O, neko se oseća tako čudno!" Ali to je nije uplašilo. Naše se duše spojiše lebdeći i mi se stopismo u jasnom belom svetlu što je dopiralo iz Središta Svega. I ja otkrih kako izgleda imati samo prorez između butina, saznah kako izgleda vrpoljiti ramenima tako da teške dojke udaraju jedna o drugu, i osetih kako mi jaja nestrpljivo pulsiraju u jajnicima. Na vrhuncu našeg putovanja mi sjedinismo i naša tela. Osetio sam kako moja batina klizi u njenu pećinu. Osetio sam kako se krećem uz sebe samog. Osetio sam kako spora, usisavajuća okeanska plima ekstaze počinje da mi se uzdiže negde kod mog tamnog, vrelog i vlažnog jezgra, i osetih kako mi vrelo bockavo golicanje predstojeće ekstaze pleše duž alatke, i osetih kako mi tvrdi, dlakavi štit mog grudnog koša naleće na nežne kugle mojih dojki, i osetih usne na mojim usnama, jezik na mom jeziku, dušu u mojoj duši. Ovo

sjedinjenje naših tela potrajalo je satima, ili je tako bar izgledalo. I za to vreme moja ličnost bila je otvorena za nju, tako da je mogla da vidi sve što odabere, moje dečaštvo u Sali, moj beg u Glin, moj brak, moju ljubav prema posestrimi, moje slabosti, moje samoobmane, a ja sam pogledao u nju i video koliko je slatka, vetropirasta, video trenutak kada je prvi put otkrila krv na butinama, drugu krv od kasnije, sliku Kinala Darivala koju ona u glavi nosi, neodređene i neformirane zapovesti Zaveta, i sav ostali nameštaj njene duše. Onda nas odnese oluje naših čula. Osetio sam i njen orgazam i moj, moj i moj, njen i njen, dvostruke frenetične stupce koji su bili jedno, grč i štrcanje, udar i udar, uzdizanje i pad. Ležali smo znojavi, lepljivi i iscrpljeni, dok je droga i dalje grmela našim spojenim umovima. Otvorio sam oči i video njene, bez žiže, raširenih ženica. Podarila mi je nahereni osmeh. "Ja-ja-ja-ja-ja", rekla je. Ja!" Čudo toga kao da ju je opilo. "Ja! Ja! Ja! Usadih joj poljubac među dojke i osetih i sam ovlašni dodir mojih usana. "Ja te volim", rekoh.

47

U Pravosuđu luke bio je neki ćata, izvesni Ulman, upola mlađi od mene i sasvim jasno čovek koji obećava, i kog sam zavoleo. Znao je za moju moć i za moje poreklo, ali zbog toga prema meni nije pokazivao nikakvo strahopoštovanje; njegovo poštovanje prema meni bilo je u potpunosti zasnovano na mojim veštinama procene i rešavanja problema u Pravosuđu. Jednog sam ga dana zadržao kasno i pozvao ga u moju kancelariju kada su ostali otišli. "Postoji jedna droga iz Sumara Bortana", rekoh ja, "koja dopušta jednom umu slobodan pristup u drugi." On se osmehnu i reče da je čuo za nju, da, ali da je razumeo da je do nje teško doći i da ju je opasno koristiti. "Nema opasnosti", odgovorio sam ja. "A što se tiče teškoće dobavljanja..." Izvukao sam jedan od svojih paketića. Njegov osmeh nije iščileo, mada su mu obrazi porumeneli. Uzeli smo zajedno drogu u mojoj kancelariji. Satima kasnije, kada smo pošli kućama, dao sam mu malo kako bi mogao da je uzme sa svojom ženom.

48

U Kamenoj Kapeli usudio sam se da se obratim nepoznatom, niskom, zdepastom muškarcu u raskošnoj odeći, moguće članom septarhove porodice. On je imao jasne i vedre oči čoveka dobre vere i stav nekoga ko je pogledao u sebe samog i nije bio nezadovoljan onim što je video. Ali kada sam mu rekao moje reči, odgurnuo me je i opsovao s takvim besom da je njegov gnev postao zarazan; razjaren njegovim rečima, gotovo da sam ga udario u šlepom besu. "Samoogolitelj! Samoogolitelj!" Povik je odjekivao kroz svetu zgradu, a ljudi izlazili iz prostorija za meditaciju da bulje. Bila je to najgora sramota koju sam u dugom nizu godina osetio. Moja egzaltirana misija došla je u drugu perspektivu: videh je prljavu, a sebe poput nečeg žaljenja vrednog, šunjajuću, prikradajuću maglu od čoveka kog ko zna kakva prinuda tera da razotkriva svoju otrcanu dušu strancima. Moj gnev nestade i zameni ga strah: kliznuo sam u senke i izašao na bočna vrata, strepeći od hapšenja. Nedelju dana hodao sam unaokolo na vrhovima prstiju, stalno se osvrćući preko ramena. Ali ništa me nije progonilo osim moje izmučene savesti.

49

Trenutak nesigurnosti je prošao. Ponovo sam video svoju misiju iscela, i prepoznao korist onoga što sam se zavetovao da ću učiniti, pa sam osećao samo tugu prema čoveku u Kamenoj Kapeli koji je odbio moj dar. I samo u jednoj nedelji pronašao sam troje nepoznatih koji su želeli sa mnom da podele drogu. Pitao sam se kako sam samo mogao da sumnjam u sebe.

Ali preda mnom su stajala duga razdoblja sumnji.

50

Pokušao sam da dođem do teorijske osnove za svoje korišćenje droge, da konstruišem novu teologiju ljubavi i otvorenosti. Proučavao sam Zavet i mnoge njegove komentare, pokušavajući da otkrijem zbog čega je prvim naseljenicima Velada Bortana bilo neophodno da nepoverenje i skrivanje deifikuju. Čega su se plašili? Šta su se to nadali da sačuvaju? Mračni ljudi u mračno doba, čijim su lobanjama puzale guje uma. Na kraju uopšte nisam došao do toga da ih jasno razumem. Bili su ubeđeni u sopstvenu vrlinu. Postupali su sa najboljim namerama. Nemoj poveravati unutrašnjost svoje duše bližnjem svom. Nemoj neprilično ispitivati potrebe svoje sopstvene. Uskraćuj sebi lagodna zadovoljstva intimnog razgovora. Stani sam pred svoje bogove. I tako smo živeli, ove stotine godina, ne postavljajući pitanja, poslušni, držeći se Zaveta. Sada možda za većinu nas Zavet ne čini živim ništa izuzev proste učtivosti: nismo voljni da postidimo druge ogoljujući sebe, pa zato hodamo zaključani, dok se naše unutrašnje rane gnoje, i govorimo učtivim jezikom trećeg lica. Je li bilo vreme za stvaranje novog Zaveta? Veze ljubavi, testamenta deljenja? Skriven u svojim sobama, kod kuće, upinjao sam se da ga napišem. Šta sam mogao da kažem, čemu bi se verovalo? Da smo dovoljno dobro postupali prateći stare puteve, ali smo za to plaćali tešku ličnu cenu. Da opasni uslovi prvog naseljavanja među nama više ne postoje, i da se određeni običaji, pošto su prestali da budu povoljni i postali hendikep, mogu odbaciti. Da društva moraju evoluirati ako ne žele da nazaduju. Da je ljubav bolja od mržnje a poverenje bolje od nepoverenja. Ali malo je od onoga što sam napisao bilo kadro da ubedi čak i mene. Zašto sam napadao ustanovljeni poredak stvari? Iz dubokog ubeđenja, ili iz puke gladi za prljavim zadovoljstvima? Bio sam čovek svog vremena, čvrsto sam bio usađen u kamen svog odgajanja iako sam se mučio da taj kamen pretvorim u pesak. Uhvaćen u zamku napetosti između svojih starih verovanja i još neoformljenih novih, hiljadu puta dnevno ljuljao sam se od jednog pola do drugog, od sramote do egzaltiranosti. Dok sam se jedne večeri trudio nad nacrtom preambule svog novog Zaveta, moja posestrima Halum ušla je neočekivano u moju radnu sobu. "Šta pišeš?" upitala je prijazno. Prekrio sam jedan list drugim. Lice mora da mi je odalo nelagodnost, jer njeno pokaza znake izvinjenja što je ušla nepozvana. "Zvanične izveštaje", rekoh ja. "Budalaštine. Dosadne birokratske tričarije." Te noći spalio sam sve što sam napisao, u nastupu prezira prema samom sebi.

51

Tih nedelja preduzeo sam mnoga istraživačka putovanja u nepoznate zemlje. Prijatelji, stranci, uzgredni poznanici, ljubavnica: pratioci na čudnim putovanjima. Ali tokom cele rane faze mog vremena promena Halum nisam rekao ni reč o drogi. Moj prvobitni cilj bio je da je podelim s njom, i to mi je u stvari i prinelo drogu usnama. A opet, plašio sam se da joj pridem. Kukavičluk me je zadržao: šta ako, upoznavši me isuviše dobro, bude prestala da me voli?

52

Nekoliko puta došao sam blizu toga da sa njom zapodenem raspravu o tom pitanju. Uzdržao sam se. Nisam se usuđivao da joj priđem. Ako želiš, možeš moju iskrenost meriti mojim oklevanjem; koliko je, možda ćeš se upitati, bila čista moja nova vera u otvorenost, ako sam osećao da je moja posestrima iznad takve jedne zajednice? Ali neću se praviti da je tada u mom razmišljanju bilo ikakve postojanosti. Moje oslobođenje od tabua povodom samoogoljavanja bilo je voljna, a ne prirodna evolucija, i neprestano sam morao da se borim protiv starih navika naših običaja. Mada sam sa Švajcom i sa delom ostalih s kojima sam delio drogu govorio ja i mene, nikada mi nije bilo prijatno da to radim. Ostaci mojih raskinutih veza još uvek su se prikupljali da me uzapte. Gledao sam Halum i znao da je volim, i govorio sebi da je jedini način da tu ljubav ostvarim spajanje njene i moje duše, a u mojoj je ruci bio prah koji će nas sjediniti. A nisam se usuđivao. A nisam se usuđivao.

53

Dvanaesta osoba sa kojom sam podelio sumarsku drogu bio je moj pobratim, Noim. Nalazio se u Maneranu i bio je nedelju dana moj gost. Došla je zima, donoseći sneg u Glin, jake kiše u Salu, i samo maglu u Maneran, a severnjacima treba malo podsticanja da dođu u našu toplu provinciju. Noima nisam video još od prethodnog leta, kada smo zajedno lovili u Huištorima. Tokom ove protekle godine pomalo smo se udaljili; na neki način Švajc je došao i zauzeo Noimovo mesto u mom životu, pa više nisam imao baš istu potrebu za pobratimom.

Noim je sada bio bogati zemljoposednik u Sali, pošto je nasledio porodicu Kondorit kao i zemlju ženinih rođaka. Postao je bucmast muškarac, mada ne i debeo; njegov duh i lukavost nisu bili duboko zakopani ispod novih slojeva mesa. Izgledao je otmeno, dobro podmazano, koža mu je bila tamna i čista, usne pune i meke, a oči okrugle i sardonične. Malo je toga izmicalo njegovoj pažnji.

Po dolasku u moju kuću veoma pažljivo me je pregledao, kao da mi broji zube i bore oko očiju, i, posle formalnih pobratimskih pozdrava, posle pokazivanja svog i Stironovog poklona, Noim reče neočekivano: "Kinale, jesi li u nekoj nevolji?"

"Zašto to pitaš?"

"Lice ti je oštrije. Izgubio si na težini. Usta - držiš ih u grčevitom kezu po kom se ne bi reklo da je unutra opušten čovek. Oči su ti crvene i ne žele da gledaju direktno u druge oči. Nešto nije u redu?"

"Ovo su bili najsrećniji meseci nečijeg života", rekoh ja, možda za nijansu prerevnosno.

Noim je ignorisao moje odricanje. "Imaš li problema sa Loimel?"

"Ona ide svojim putem, neko svojim."

"Onda poteškoće na poslu u Pravosuđu?"

"Molim te, Noime, zar mi nećeš poverovati da... "

"Na tvome licu ispisane su promene", reče on. "Zar poričeš da je u tvom životu došlo do promena?"

Slegnuh ramenima. "I šta ako je tako?"

"Promene nagore?"

"Neko misli da nije tako."

"Kinale, izvrdavaš. Daj: za šta inače postoji pobratim, do da deli probleme?"

"Nema nikakvih problema", insistirao sam ja.

"U redu." I on ostavi to na tome. Ali ja ga videh kako me posmatra te večeri, i ponovo sledećeg dana za jutarnjim obrokom, proučavajući me, ispitujući me. Nikada nisam mogao ništa da sakrijem od njega. Sedeli smo uz plavo vino i pričali o salskoj žetvi, pričali o Stironovom novom programu reforme poreske strukture, pričali o obnovljenim tenzijama između Sale i Glina, o krvavim pograničnim pohodima koji su me nedavno koštali života sestre. I sve vreme Noim me je posmatrao. Halum je obedovala sa nama, pa smo pričali o detinjstvu, a Noim me je posmatrao. Flertovao je sa Loimel, ali nije skidao oči sa mene. Proganjali su me dubina i intenzitet njegove zabrinutosti. Uskoro će postavljati pitanja o drugim stvarima, pokušavajući da od Halum ili Loimel izvuče koju naznaku o tome šta me to muči, i tako možda podstaći u njima zabrinjavajuću radoznalost. Nisam mogao da dopustim da i dalje ne zna za središnje iskustvo u životu svog pobratima. Kasnije druge noći, kada su se svi ostali povukli, odveo sam Noima u svoju radnu sobu, otvorio tajno mesto gde sam skrivao beli prah, i upitao ga zna li išta o sumarskoj drogi. Tvrdio je da nije ni čuo za nju. Ukratko sam mu objasnio njen učinak. Njegov izraz se smračio; izgledao je kao da se povukao u sebe. "Koristiš li često tu drogu?" upitao je.

"Do sada jedanaest puta."

"Jedanaest - zašto, Kinale?"

"Da spoznam prirodu sopstvene ličnosti, deleći tu istu ličnost sa drugima."

Noim se eksplozivno nasmejao; bilo je to gotovo prezirno frktanje. "Samoogoljavanje, Kinale?"

"Neko se u srednjem životnom dobu odaje čudnim hobijima."

"I s kim si igrao tu igru?"

Rekao sam: "Njihova imena nisu važna. Ni sa kim koga poznaješ. S ljudima iz Manerana, s onima koji u duši imaju malo avanturističkog, s onima koji su voljni da rizikuju."

"Loimel?"

Sada je na mene bio red da frknem s prezirom. "Nikada! Ona o ovome ne zna ama baš ništa."

"Onda, Halum?"

Odmahnuh glavom. "Neko bi želeo da ima hrabrosti da priđe Halum. Do sada je neko skrivao sve od nje. Neko se boji da je ona previše devičanska, da ju je previše lako šokirati. Tužno je to, zar ne, Noime, kada neko mora da skriva nešto toliko uzbudljivo, toliko predivno izdašno, od svoje posestrime."

"I od svog pobratima", primeti on osorno.

"Bilo bi ti blagovremeno rečeno", rekoh ja. "Bila bi ti ponuđena tvoja prilika da iskusiš sjedinjenje."

Oči mu sevnuše. "Zar misliš da bih ja to želeo?"

Njegova namerna opscenost zaslužila je kod mene samo blagi osmeh. "Neko se nada da će njegov pobratim podeliti sva njegova iskustva. Sada droga između nas otvara zaliv. Neko je iznova i iznova odlazio na mesto koje ti nikada nisi posetio. Zar ne uviđaš, Noime?"

Uviđao je. Bilo je to za njega iskušenje; lebdeo je na rubu ambisa; žvakao je usne i čupkao usne školjke, i sve što mu je prolazilo glavom bilo je za mene transparentno koliko bi bilo i da smo već podelili sumarski prah. Bilo mu je nelagodno zbog mene, jer je znao da sam ozbiljno zastranio od Zaveta i da bih se ubrzo mogao naći u duhovnoj i zakonskoj nevolji. Što se njega tiče, grickala ga je radoznalost, jer je bio svestan da samoogoljavanje sa svojim pobratimom nije veliki greh, i poluželjan da sazna kakvo je to sjedinjenje koje bi sa mnom mogao da ima pod uticajem droge. Njegove oči takođe su otkrivale sjaj ljubomore, što sam se ogoljavao sa ovim i onim, s nevažnim strancima, a ne sa njim. Govorim ti da sam u tom trenu shvatio sve te stvari, mada sam ih tek kasnije potvrdio kada mi je Noimova duša bila otvorena.

Nismo rekli jedan drugom ništa o tim stvarima nekoliko dana. Išao je sa mnom u moju kancelariju, i s divljenjem posmatrao kako postupam sa stvarima od najvećeg državnog značaja. Video je kako mi se ćate klanjaju kada dolazim i odlazim, a isto tako i ćata Ulman, koji je imao drogu, i čija je hladna familijarnost sa mnom izazvala sumnjičave vibracije u Noimovim osetljivim antenama. Bili smo u poseti kod Švajca, ispraznili smo mnoge boce dobrog vina, i diskutovali o religioznim temama srdačno, usrdno, pijano. ("Čitav moj život", rekao je Švajc, "bio je potraga za prihvatljivim razlozima da poverujem

u ono za šta znam da je iracionalno.") Noim je primetio da Švajc ne poštuje uvek gramatičku učtivost. Druge noći večerali smo sa grupom maneranskih plemića u raskošnoj kući u brdima iznad grada; s malim, pticolikim muškarcima, nakinđurenim i uznemirenim, i njihovim ogromnim i zgodnim mladim ženama. Noim je bio nezadovoljan tim jalovim vojvodama i baronima i njihovim razgovorima o trgovini i draguljima, ali postao je još uznemireniji kada je ćeretanje skrenulo na glasine da se droga za otpečaćivanje uma s južnog kontinenta sada može nabaviti u prestonici. Ja sam na ovo reagovao samo učtivim ubacivanjem izraza iznenađenja; Noim je zurio u mene zbog moje dvoličnosti, pa je čak odbio i posudu sa blagim maneranskim brendijem, toliko su mu živci bili napeti. Sutradan, otišli smo zajedno u Kamenu Kapelu, ne na dreniranje već naprosto da pogledamo relikvije iz ranog doba. pošto se u Noimu razvilo interesovanje jednog antikvara. Drener Džid slučajno je lunjao manastirom svojim poslom i čudno mi se nasmešio: smesta sam video Noima kako proračunava jesam li čak i sveštenika uvukao u moje subverzije. U Noimu je tih dana narastala užarena napetost, jer je očigledno žudeo da se vrati predmetu naših ranih razgovora, a ipak nije mogao da se natera na to. Ja nisam načinio nikakav korak ka ponovnom pokretanju te teme. Noim je bio taj koji je načinio korak, konačno, u veče njegovog odlaska kući, u Salu. "Ta tvoja droga..." poče on promuklo.

On reče da oseća da ne može sebe da smatra mojim pravim pobratimom ukoliko je ne isproba. Te su reči iz njega došle teškom mukom. Od njegovog nemira elegantna odeća bila mu je izgužvana, i fina linija kapljica znoja izbila mu je na gornjoj usni. Otišli smo u sobu gde niko nije mogao da nam smeta, i ja pripremih napitak. Dok je uzimao bocu, zakratko me je zablesnuo svojim poznatim kezom, bezobraznim, lukavim i gordim, ali ruka mu se toliko tresla da je gotovo prosuo piće. Droga je kod obojice brzo pokazala svoj efekat. Bila je to noć guste vlažnosti, s jakom, masnom maglom koja je prekrivala grad i njegova predgrađa, i činilo mi se da prsti te magle klize u našu sobu kroz odškrinuti prozor: video sam treperave, pulsirajuće vitice oblaka kako nas hvataju, plešući između mog pobratima i mene. Rani oseti opijenosti smetali su Noimu, sve dok mu nisam objasnio da je sve normalno, udvostručeni udari srca, lakoća u glavi, visoki njišteći zvuci u vazduhu. Sada smo bili otvoreni. Pogledao sam u Noima i video ne samo njega već i njegovu sliku o samom sebi, okorelu u stid i samoprezir; u Noimu je bilo žestoko i goruće gnušanje prema njegovim zamišljenim manama, a tih je mana bilo mnogo. Optuživao je sebe za

lenjost, nedostatak discipline i ambicije, nereligioznost, uzgrednu brigu za ozbiljne obaveze, i fizičke i moralne slabosti. Nisam mogao da shvatim zbog čega je sebe video tako, jer istinski Noim bio je tamo, pored te slike, i istinski Noim bio je oštrouman čovek, lojalan onima koje voli, grub pri donošenju suda o ludostima, jasnih vidika, strastven, energičan. Kontrast između Noimovog Noima i onog stvarnog bio je zaprepašćujući; izgleda da je bio sposoban da tačno procenjuje sve drugo, samo ne sopstvenu vrednost. Za vreme tih putovanja pomoću droge video sam toliko dispariteta; u stvari, oni su bili univerzalni kod svih osim kod Švajca, koji nije bio od detinjstva obučavan u samoporicanju; a opet, u Noimu su oni bili oštriji nego u bilo kome drugom.

Takođe sam video, kao što sam viđao i ranije, moju sliku reflektovanu kroz Noimov senzibilitet: daleko plemenitijeg Kinala Darivala od onog kog bih ja prepoznao. Kako me je idealizovao! Ja sam bio sve ono što se on nadao da će biti, čovek od akcije i odvažnosti, rukovalac moći, neprijatelj svega frivolnog, upražnjavatelj najsurovije unutrašnje discipline i odanosti. A opet, ta je slika nosila tragove novog sloja prljavštine, jer nisam li ja takođe bio i samoogolitelj koji prkosi Zavetu, koji je radio ovo i ono sa jedanaestoro nepoznatih, i koji je sada namamio i sopstvenog pobratima u kriminalno eksperimentisanje? A Noim je takođe otkrio u meni i istinsku dubinu mojih osećanja prema Halum, i posle tog otkrića, koje je potvrdilo stare sumnje, još jednom je izmenio svoju sliku o meni, i to ne nabolje. U međuvremenu, ja sam Noimu pokazao kako sam ga oduvek video - brzog, pametnog, sposobnog - i takođe mu pokazao njegovog Noima a isto tako i onog objektivnog, dok je on meni pružao pogled na moje predstave o sebi koje je mogao da vidi pored idealizovanog Kinala. Ta uzajamna istraživanja dugo su se nastavljala. Mislio sam da su razmene izuzetno vredne, jer jedino sam sa Noimom mogao da uspostavim neophodnu dubinu perspektive, odgovarajuću paralaksu karaktera, kao što je i on mogao jedino sa mnom; imali smo velike prednosti nad dvoje stranaca koji se prvi put sreću pomoću sumarske droge. Kada je dejstvo napitka počelo da slabi, osetio sam da sam iscrpljen od intenziteta našeg sjedinjenja, a opet oplemenjen, egzaltiran, preobražen.

Ali ne i Noim. Izgledao je ispražnjen i ukočen. Jedva je mogao da podigne oči ka mojima. Raspoloženje mu je bilo toliko ledeno da se nisam usuđivao da ga ometam, već sam ostao nepokretan, čekajući da se oporavi. Najzad on reče: Je li sve gotovo?"

"Da."

"Obećaj mi jednu stvar, Kinale. Hoćeš li da mi obećaš?"

"Reci, Noime."

"Da nikada nećeš ovu stvar uraditi sa Halum! Obećavaš li? Obećavaš li, Kinale? Nikada. Nikada. Nikada."

54

Nekoliko dana po Noimovom odlasku, neki impuls krivice naterao me je da odem u Kamenu kapelu. Da bih ispunio vreme dok Džid ne bude slobodan da me primi, lunjao sam hodnicima i prolazima tamne građevine, zastajući kraj oltara, skromno se klanjajući poluslepim izučavaocima Zaveta što debatuju u dvorištu, terajući ambiciozne niže drenere koji su, prepoznavši me, iskali od mene da sa njima zaključim posao. Svuda oko mene bile su stvari bogova, a ja nisam uspevao da otkrijem božansko prisustvo. Možda je Švajc otkrio božanstvenost kroz duše drugih ljudi, ali ja, upetljan u samoogoljavanje, nekako sam izgubio tu drugu veru, i nisam za to ni mario. U to vreme znao sam da ću ponovo pronaći put do blaženstva pod ovom novom vladavinom ljubavi i poverenja - koje sam se nadao da nudim. I tako sam se motao po božjoj kući nad božjim kućama, kao običan turista.

Otišao sam Džidu. Nisam se drenirao od onomad kada mi je Švajc prvi put dao sumarsku drogu. Mali krivonosi čovek napomenuo je to dok sam od njega uzimao ugovor. Pritisci u Pravosuđu, objasnio sam ja, a on odmahnu glavom i načini prekorni zvuk. "Mora da si pun i prepun", reče Džid. Nisam odgovorio, već sam se skrasio pred njegovim ogledalom da zavirim u mršavo, nepoznato lice koje je u njemu bitisalo. Pitao me je kog boga želim, a ja mu rekoh da želim boga nevinih. Na to me je čudnovato pogledao. Upališe se sveta svetla. Blagim rečima poveo me je u polutrans ispovedanja. Šta sam mogao da kažem? Da sam ignorisao ono što sam obećao, i nastavio da upotrebljavam samoogoljujući napitak sa svima koji su želeli da ga od mene uzmu? Sedeo sam nem. Džid me je podsticao. Učinio je nešto što nikada ranije nisam čuo da dreneri rade: vratio se na prethodno dreniranje, i zatražio od mene da ponovo govorim o toj drogi čiju sam upotrebu ranije priznao. Jesam li je koristio ponovo? Približio sam lice ogledalu, zamagljujući ga dahom. Da. Da. Neko je bedan grešnik i neko je još jednom bio slab. Onda me je Džid upitao kako sam nabavio tu drogu, i ja rekoh da sam je uzeo, prvi put, u društvu nekoga ko ju je kupio od čoveka koji je išao u Sumara Bortan. Da, reče Džid, a kako se zove taj sadrug? Bio je to nespretan potez: smesta sam bio na oprezu. Činilo mi se da Džidovo pitanje zadire daleko više nego što je za dreniranje potrebno, i da svakako nema nikakve veze sa mojim trenutnim stanjem. Zato sam odbio da mu kažem Švajcovo ime, što je drenera navelo da me pita, pomalo grubo, plašim li se ja to da će on prekršiti tajnost rituala.

Jesam li se plašio toga? U retkim prilikama zadržavao sam za sebe stvari pred drenerima od stida, ali nikada zbog straha od izdaje. Bio sam naivan, i u potpunosti sam verovao u etiku božje kuće. Ali sada sam, najednom sumnjičav, a tu je sumnju u mene usadio sam Džid, posumnjao u Džida i čitavo njegovo pleme. Zbog čega je želeo da zna? Kakve je informacije tražio? Šta bih ja mogao steći, ili pak on, mojim otkrivanjem izvora droge? Odgovorio sam oštro: "Neko traži oproštaj samo za sebe, a kako mu to može doneti izgovaranje imena svog kompanjona? Neka se on sam ispovedi." Ali, naravno, nije bilo nikakve šanse da Švajc ode dreneru; tako sam počeo sa Džidom da se igram igara reči. Sva vrednost iscurila je iz dreniranja, i ostavila me sa praznom ljušturom. "Ako želiš svoj mir od bogova", reče Džid, "moraš reći sve što ti je na duši." Kako sam mogao to da učinim? Da priznam da sam jedanaestom ljudi naveo na samoogoljavanje? Nije mi bio potreban Džidov oproštaj. Nisam verovao u njegovu dobru volju. Naglo sam ustao, i u glavi mi se pomalo zavrtelo od klečanja u mraku, pa sam se malo zaneo, i gotovo posrnuo. Zvuk udaljenog pevanja himne prolebdeo je kraj mene, kao i trag dragocenog mirisa iz biljke Vlažnih Nizija. "Neko danas nije spreman za dreniranje", rekoh ja Džidu. "Neko mora podrobnije ispitati svoju dušu." Posrnuo sam ka vratima. On je zbunjeno pogledao novac koji sam mu dao. "A naknada?" pozva me on. Rekoh mu da može da je zadrži.

55

Dani postaše samo prazne sobe, razdvajajući jedno putovanje s drogom od drugog. Plutao sam dokon i isključen kroz sve moje odgovornosti, ne videći ništa oko sebe, živeći samo za moje sledeće sjedinjenje. Pravi se svet rastopio; izgubio sam interes za seks, vino, hranu, zbivanja u Pravosuđu Luke, trzavice između susednih provincija Velada Bortana, i sve ostale takve stvari, koje su meni sada bile samo senke senki. Moguće je da sam drogu upotrebljavao previše često. Izgubio sam na težini i postojao sam u stalnoj izmaglici zamućene bele svetlosti. Imao sam teškoća sa spavanjem, i satima sam se premeštao i okretao, dok me je prekrivač sparnog tropskog vazduha prikivao za madrac, oronuli čovek sa nesanicom koga bole očne jabučice i struže mu ispod kapaka. Hodao sam umoran kroz svoje dane i žmirkao u svojim noćima. Retko sam razgovarao sa Loimel, a nisam je ni dodirivao, kao što sam jedva dodirivao bilo koju drugu ženu. Jednom sam zaspao u sred bela dana, dok sam ručao sa Halum. Skandalizovao sam Vrhovnog Sudiju Kalimola odgovorivši na jedno njegovo pitanje frazom: "Čini mi se..." Stari Segvord Helalam rekao mi je da izgledam bolesno i predložio mi da odem sa sinovima da lovim u Spaljenim Nizijama. Bez obzira na sve to, droga je posedovala moć da me ponovo oživi. Tražio sam nove delioce, i uviđao da mi je sve lakše da sa njima kontaktiram, jer sada su mi ih često dovodili oni koji su već bili preduzeli unutrašnje putovanje. Čudna je to grupa bila: dvojica vojvoda, jedan markiz, kurva, čuvar kraljevskih arhiva, pomorski kapetan iz Glina, septarhova ljubavnica, direktor Komercijalne i pomorske banke Manerana, pesnik, advokat iz Velisa koji je ovamo došao da se posavetuje sa kapetanom Krišom, i mnogi drugi. Krug samoogolitelja se širio. Moja količina droge gotovo da je bila sva. istrošena, ali sada se među nekima od mojih novih prijateljima pričalo o opremanju nove ekspedicije do Sumara Bortana. Do tada nas je bilo već pedeset. Promena je postala zarazna; u Maneranu je vladala epidemija.

56

Ponekad, neočekivano, u prazno, mrtvo vreme između dva sjedinjavanja, u mojoj ličnosti odvijala se čudna zbrka. Moglo je da mi se desi da se blok mog pozajmljenog iskustva otkači i ispliva na više nivoe svesti, kao uljez u mom identitetu. Ostajao bih svestan da sam Kinal Darival, sin septarha Sale, a opet, odjednom bi se među mojim sećanjima pojavio segment ličnosti Noimove, Švajcove, nekog od Sumaraca, ili nekog drugog s kime sam podelio drogu. Dogod bi trajalo to cepanje ličnosti - trenutak, čas, polovina dana - hodao sam unaokolo nesiguran u svoju prošlost, nesposoban da ustanovim da li mi se zaista desio neki događaj koji mi je svež u mislima, ili mi je došao kroz drogu. To je bilo uznemirujuće, ali ne baš zastrašujuće, osim prvih dva ili tri puta. Konačno sam naučio kako da razlikujem kvalitet tih nestečenih sećanja od onih iz moje prave prošlosti, po tome koliko mi je njihova tekstura poznata. Shvatio sam, droga me je učinila mnogim ljudima. Nije li bolje biti mnoštvo nego biti nešto manje od jedinke?

57

U rano proleće, na Maneran se spustila luđačka vrućina, zajedno sa tako čestim kišama da je sva gradska vegetacija podivljala, i progutala bi svaku ulicu da se nije svakog dana strigalo. Bilo je zelenila, zelenila, zelenila, svuda; zelena izmaglica na nebu, zelena kiša koja pada, zelena svetlost sunca koja se ponekad probije, široko sjajno zeleno lišće koje se širi na svakom balkonu i u svakom vrtu. I sama ljudska duša u tome može da se ubuđa. Zelene, takođe, bile su na ulicama i tende radnji za trgovinu začinima. Loimel mi je dala dugi spisak stvari za nabavku, delikatese iz Treiša, Velisa i Vlažnih Nizija, i krotko kao svaki muž ja odoh da ih dobavim, jer je ulica začina bila nedaleko od Pravosuđa, taman za šetnju. Pripremala je veliku gozbu da bi proslavila Dan Imenovanja naše najstarije kćeri, koja će konačno doći do odraslog imena koje smo joj namenili: Loimel. Svi velikaši Manerana bili su pozvani da posmatraju kako moja žena dobija imenjakinju. Među gostima biće i nekoliko njih koji su u tajnosti probali sumarsku drogu sa mnom, i ja sam zbog toga osećao prikriveno zadovoljstvo; Švajc, međutim, nije bio pozvan, jer ga je Loimel smatrala prostim, a u svakom slučaju otišao je iz Manerana na neko poslovno putovanje baš kada je vreme počelo da šizi.

Kretao sam se kroz zelenilo ka najboljim radnjama. Nedavna kiša prestala je i nebo je bilo ravna mat-zelena ploča koja počiva na krovovima. Do mene dođoše izvanredni mirisi, slatkoće, ljutine, oblaci ukusa koji golicaju jezik. Najednom kroz moju lobanju projuriše crni mehurovi i za jedan trenutak ja sam bio Švajc i cenkao sam se sa kapetanom koji je upravo dovezao skupe proizvode iz Zaliva Sumar. Stao sam da uživam u ovom preplitanju ličnosti. Švajc izblede; kroz Noimov um namirisao sam miris sveže pokošenog sena na imanjima Kondorit, pod izvrsnim suncem kasnog leta; a onda sam odjednom i na moje iznenađenje bio direktor banke sa rukom čvrsto stisnutom na bedrima nekog drugog muškarca. Ne mogu ti izraziti kakav je bio udar tog poslednjeg groma prenesenog iskustva, kratak i užaren. Ja sam uzeo drogu sa direktorom banke ne mnogo davno, i u njegovoj duši tada nisam video ništa o njegovoj naklonosti prema sopstvenom polu. To nije bila stvar kakvu bih previdео. Ili sam ja proizveo ovu viziju proizvoljno, ili je on nekako od mene ogradio taj deo sebe, čuvajući zapečaćene svoje naklonosti sve do ovog trenutka proboja. Da li je bilo moguće tako delimično pečaćenje? Mislio sam da se um otvara u potpunosti. Nije me uznemirila priroda njegove požude, već samo moja

nesposobnost da pomirim ono što sam upravo iskusio sa onim što mi je od njega došlo u danu našeg deljenja droge. Ali imao sam malo vremena da taj problem razmatram jer, dok sam stajao zevajući ispred prodavnice začina, jedna mršava ruku spusti se na moju, i neki uzdržani glas reče: "Kinale, ja moram s tobom da razgovaram u tajnosti." *Ja.* Ta me je reč prenula iz sanjarenja.

Androg Mihan, čuvar arhiva maneranskog prvog septarha, stajao je pored mene. Bio je to mali čovek oštrih crta lica, sed, i za njega bi poslednjeg pomislio da bih tragao za nezakonitim zadovoljstvima; Vojvoda od Sumara, jedna od mojih prvih žrtava, odveo me je njemu. "Gde ćemo?" upitah ja, a Mihan pokaza preko puta na božju kuću niže klase, ozloglašenog izgleda. Njen drener tumarao je napolju pokušavajući da podstakne posao. Nisam video kako to možemo u tajnosti da razgovaramo u božjoj kući, ali svejedno sam pratio arhivara; ušli smo u božju kuću, i Mihan reče dreneru da nam donese njegove ugovorne formulare. Čim je taj čovek nestao, Mihan se nagnu bliže i reče: "Policija je krenula ka tvojoj kući. Večeras kada se vratiš kući uhapsiće te i odvesti u zatvor na jedno od ostrva u Zalivu Sumar."

"Gde si to saznao?"

"Dekret je verifikovan jutros i prosleđen meni za arhrviranje."

"Kakva je optužba?"

"Samoogoljavanje", reče Mihan. "Optužba koju su podneli agenti Kamene Kapele. Postoji takođe i sekularna tužba: upotreba i distribucija ilegalne droge. Imaju te, Kinale."

"Ko je dostavljač?"

"Izvesni Džid, za koga stoji da je drener u Kamenoj Kapeli. Jesi li dopustio da se iz tebe izdrenira priča o drogi?"

"Jesam. U svojoj naivnosti. Svetost božje kuće..."

"Svetost govnarske kuće!" reče Androg Mihan žustro. "Sada moraš da bežiš! Čitava državna sila skupljena je protiv tebe."

"Gde da idem?"

"Večeras će te skloniti Vojvoda od Sumara", reče Mihan. "Posle toga - ne znam."

Drener se sada vratio, noseći komplet ugovora. Gazdinski nam se osmehnuo i rekao: "Pa, gospodo, ko će od vas biti prvi?"

"Neko se setio da ima jedan drugi sastanak", reče Mihan.

"Neko se odjednom ne oseća dobro", rekoh ja.

Bacio sam zaprepašćenom dreneru novčić, i mi napustismo božju kuću. Napolju, Mihan se pravio da me ne poznaje, i mi odosmo svaki svojim putem, bez ijedne reči. Ni za trenutak nisam sumnjao u istinitost njegovog upozorenja. Morao sam da se dam u bekstvo; Loimel će morati sama da kupi svoje začine. Pozvao sam kola i odmah otišao u kuću Vojvode od Sumara.

58

Vojvoda je bio jedan od najvećih bogataša u Maneranu, s imanjima što su se prostirala duž Zaliva i u podnožju Huištora, i sa sjajnim domom u prestonici smeštenim usred parka vrednog carske palate. On je nasledni carinik Tesnaca Stroin, što je izvor izobilja u njegovoj porodici, jer oni su vekovima uzimali deo svega što se iznosilo na tržište izvan Vlažnih Nizija. Što se ličnosti tiče, nisam siguran je li taj vojvoda čovek veoma ružan ili izuzetno lep: ima krupnu pljosnatu trouglastu glavu, tanke usne, moćni nos, i čudnu gusto ukovrdžanu kosu koja mu poput tepiha prianja uz lobanju. Kosa mu je potpuno bela, a opet, lice mu nije izborano. Oči su mu ogromne, tamne i prodorne. Obrazi su mu upali. To je asketsko lice, i meni je ono uvek izgledalo naizmenično sveto i čudovišno, a ponekad i obe stvari odjednom. Bio sam blizak s njim gotovo još od samog mog dolaska u Maneran pre toliko mnogo godina; on je pomogao Segvordu Helalamu da postane moćan, i bio je Loimelin kum na našem venčanju. Kada sam počeo da koristim sumarsku drogu, on je to pogodio gotovo telepatski, i u čudesno suptilnom razgovoru saznao od mene da imam drogu, i dogovorio da je uzme zajedno sa mnom. To je bilo četiri meseca ranije, krajem zime.

Kada sam stigao u njegov dom, otkrio sam da se odvija napeta konferencija. Prisutna je bila većina značajnih ljudi koje sam naveo da uđu u moj krug samo ogolitelja. Vojvoda Maneranskih Smora. Vojnski Markiz. Direktor banke. Komesar Trezora i njegov brat, General Prokurator Manerana. Gospodar Granice. I pet ili šest drugih približno sličnog značaja. Arhivar Mihan stigao je malo posle mene.

"Sada smo svi tu", reče Vojvoda Maneranskih Smora. "Mogli bi da nas počiste jednim jedinim udarcem. Da li je zemljište dobro čuvano?"

"Niko nam neće upasti", reče Vojvoda od Sumara, pomalo ledeno, sasvim jasno uvređen sugestijom da bi obična policija mogla da prodre u njegov dom.

Okrenuo je svoje ogromne tuđinske oči prema meni. "Kinale, ovo će biti tvoja poslednja noć u Maneranu, i tu nema pomoći. Moraš biti žrtveni jarac."

"Po čijem izboru?" upitah ja.

"Po našem ne", odgovori vojvoda. Objasnio je da je danas u Maneranu pokušano nešto slično državnom udaru, i da će možda čak i uspeti: revolt

mladih birokrata protiv svojih gospodara. Početak, rekao je, leži u tome što sam ja priznao dreneru Džidu da koristim drogu. (Lica u sobi se smračiše. Neizgovorena implikacija bila je da sam bio budala što sam verovao dreneru, i da sada za tu svoju ludost moram da platim. Ja nisam bio sofisticiran koliko i ovi ljudi.) Džid je, činilo se, napravio savez sa zaverom nelojalnih nižih zvaničnika, gladnih za svojim udelom u moći. Pošto je on bio drener većine velikih ljudi Manerana, nalazio se u izuzetno dobrom položaju da pomogne ambicioznima, odajući tajne moćnika. Zašto je Džid odabrao da na ovaj način pogazi svoje zakletve još se nije znalo. Vojvoda od Sumara sumnjao je da je u Džidu familijarnost začela prezir, i da je posle godina i godina slušanja melanholičnih jadikovki svojih moćnih klijenata, počeo da ih se gnuša: razjaren njihovim ispovestima, otkrio je zadovoljstvo u doprinošenju njihovom uništenju. (Ovo mi je dalo novi uvid u izgled duše jednog drenera.) Od tada je Džid, sad već nekoliko meseci, dostavljao korisne podatke proždrljivim potčinjenima, koji su njima pretili svojim gospodarima, i to često sa priličnim uspehom. Priznavši mu da koristim drogu, učinio sam sebe ranjivim, i on me je prodao izvesnim ljudima u Pravosuđu, koji su želeli da letim iz službe.

"Ali to je apsurdno!" povikao sam ja. "Jedini dokaz protiv mene štiti svetost božje kuće! Kako Džid može da me prijavi na osnovu onoga što sam mu izdrenirao? Optužiću ga za kršenje ugovora!"

"Postoje i drugi dokazi", reče vojnski markiz tužno.

"Postoje?"

"Koristeći ono što je čuo sa tvojih usana", reče markiz, "Džid je bio u mogućnosti da navede tvoje neprijatelje u istražne kanale. Otkrili su izvesnu ženu koja živi u čatrljama iza Kamene Kapele, i ona im je priznala da si joj dao čudno piće koje joj je otvorilo um za tebe..."

"Zveri."

"Takođe su", reče Vojvoda od Sumara, "bili u stanju da i nekolicinu nas povežu sa tobom. Ne sve, ali nekolicinu. Jutros su nekolicini nas potčinjeni postavili zahtev da damo ostavku na položaj ili da se suočimo sa raskrinkavanjem. Čvrsto smo se oduprli tim pretnjama, i oni su sada u pritvoru, ali ne može se utvrditi koliko imaju saveznika na visokim mestima. Moguće je da ćemo već sledećeg meseca svi biti svrgnuti i da će novi ljudi imati našu moć. Međutim, u to sumnjam jer, koliko možemo da ustanovimo, jedini do sada čvrst dokaz jeste droljino priznanje, a ona je ukazala samo na tebe, Kinale. Džidove

optužbe biće naravno neprihvatljive, mada svejedno mogu da nanesu štetu."

"Možemo uništiti njenu verodostojnost", rekoh ja. "Tvrdiću da je nikada nisam ni poznavao. Ja ću..."

"Prekasno", reče General Prokurator. "Njena izjava je uzeta. Dobio sam kopiju od Velikog Pravednika. Važiće na sudu. Beznadežno si prokazan."

"Šta će se desiti?"

"Smrvićemo ambicije ucenjivača", reče Vojvoda od Sumara, "i baciti ih u siromaštvo. Prekinućemo Džidov prestiž i oterati ga iz Kamene Kapele. Poreći ćemo sve optužbe zbog samoogoljavanja koje mogu protiv nas da podignu. Ti, međutim, moraš da napustiš Maneran."

"Zašto?" Pogledao sam Vojvodu zbunjeno. "Nisam ni ja bez uticaja. Ako vi možete da se suprotstavite optužbama, zašto ne i ja?"

"Tvoja krivica je u dosijeu", reče Vojvoda Maneranskih Smora. "Ako pobegneš, može se tvrditi da ste samo ti i ta devojka koju si iskvario, bili umešani, a mi ostali puka izmišljotina potčinjenih koji su sebe radi pokušali da zbace svoje gospodare. Ako ostaneš i pokušaš da se boriš u beznadežnom slučaju, konačno ćeš nas srušiti sve, kako se bude nastavljalo tvoje isleđivanje."

Sada mi je bilo potpuno jasno.

Ja sam za njih bio opasan. Sud može slomiti moju snagu i tako razotkriti njihovu krivicu. Do sada sam ja bio jedini na koga je ukazano, i jedini sam bio podložan postupku pred maneranskim pravosuđem. Oni su bili podložni jedino preko mene, i ako ja odem, ne postoji način da se do njih dođe. Bezbednost većine zahtevala je moj odlazak. Još više: moja naivna vera u božju kuću. koja me je navela naglo da se ispovedim Džidu, dovela je do ove bure, koja se inače mogla izbeći. Ja sam prouzrokovao sve ovo; ja sam bio taj koji je morao da ode.

Vojvoda od Sumara reče: "Ostaćeš sa nama do sitnih noćnih sati, a onda će te moja privatna zemljokola, praćena telohraniteljima kao da sam ja taj koji putuje, odvesti do imanja Vojnskog Markiza. Tamo će čekati rečni brod. Do zore preći ćeš Vojn i ući u svoju otadžbinu, Salu, i nek bogovi putuju s tobom."

59

Još jednom izgnanik. U jednom jedinom danu sva moć koju sam petnaest godina akumulirao u Maneranu bila je izgubljena. Ni plemeniti rod ni visoke veze nisu mogli da me spasu: mogao sam da budem povezan brakom ili politikom sa polovinom gospodara Manerana, pa da opet budu bespomoćni i ne budu u stanju da mi pomognu. Ispalo je tako kao da su me primorali na izgon kako bi sačuvali svoju kožu, ali nije tako bilo. Moj odlazak bio je neophodan, i doneo je njima isto toliko tuge koliko i meni.

Nisam sa sobom imao ništa izuzev odeće koju sam nosio. Moja garderoba, oružje, ornamenti, samo moje bogatstvo, moraju da ostanu u Maneranu. Kao princ - dečak koji je bežao iz Sale u Glin, bio sam dovoljno razborit da prenesem fondove unapred, ali sada sam bio odsečen. Moja će se imovina staviti pod sekvestar; moji će sinovi postati siromasi. Nije bilo vremena za pripreme.

Prijatelji su mi makar tu bili od pomoći. General Prokurator, koji je bio gotovo moje veličine, doneo je nekoliko presvlaka lepe odeće. Komesar Trezora dobavio mi je lepo bogatstvo u salanskoj valuti. Vojvoda Maneranskih Smora skinuo je dva prstena i minđušu sa sopstvenog tela, kako ne bih išao u svoju rodnu provinciju bez nakita. Vojnski Markiz dao mi je ceremonijalni bodež i njegovu toplotnu palicu, sa balčakom ukrašenim neprocenjivim draguljima. Mihan je obećao da će razgovarati sa Segvordom Helalamom, i ispričati mu detalje mog pada; Segvord će se sažaliti, verovao je Mihan, zaštitiće moje sinove svim svojim uticajem, i neće dopustiti da budu ukaljani očevim optužbama. Konačno, Vojvoda od Sumara došao mi je u najdublje doba noći, kada sam sedeo i kiselo jeo večeru za koju ranije nisam imao vremena, i uručio mi malu, draguljima ukrašenu kutiju od sjajnog zlata, onakvu u kakvoj se obično nosi lek. "Otvori je pažljivo", reče on. Učinih to, i videh da je do vrha puna belog praha. Zaprepašćen upitah ga odakle mu to; nedavno je u tajnosti poslao agente u Sumara Bortan, odgovorio je on, i oni su se vratili sa malom količinom droge. Tvrdio je da ima još, ali verujem da mi je dao sve što je imao.

"Otići ćeš za jedan sat", reče vojvoda, kako bi prekinuo moj napad zahvalnosti.

Zatražio sam da mi najpre dozvole da obavim jedan poziv.

"Segvord će tvojoj ženi objasniti kako stvari stoje", reče vojvoda.

"Neko ne misli na nečiju ženu. Neko misli na nečiju posestrimu." Govoreći o Halum, nisam tako lako mogao da skliznem u grubu gramatiku kojoj smo bili skloni mi, samoogolitelji. "Neko nije imao priliku da se sa njom oprosti."

Vojvoda je razumeo moju patnju, jer bio je u mojoj duši. Ali to nije hteo da mi dozvoli. Linije se možda prisluškuju; nije smeo da rizikuje da moj glas noćas bude odaslat iz njegove kuće. Tada sam shvatio u kakvoj je delikatnoj situaciji čak i on, pa nisam navaljivao. Moći ću da zovem Halum sutra, kada pređem Vojn i bezbedno stignem u Salu.

Ubrzo dođe vreme da krenem. Moji prijatelji već su bili otišli, pre nekoliko sati; sam vojvoda izveo me je iz kuće. Njegova veličanstvena zemljokola su čekala, kao i odred telohranitelja na individualnim strujociklima. Vojvoda me zagrli. Ja se popeh u kola i zavalih se u jastuke. Vozač zamrači prozore, skrivajući me od vidika, ali ne sprečavajući me da vidim. Kola nemo krenuše napred, uhvatiše brzinu, uroniše u noć, dok su moji pratioci oko njih lebdeli kao insekti. Činilo se da su prošli sati pre nego što smo uopšte došli do glavne kapije vojvodinog imanja. A onda smo bili na autostradi. Sedeo sam kao čovek isklesan u ledu, jedva i pomišljajući na ono što me je zadesilo. Naš put vodio je ka severu, i išli smo toliko brzo da sunce još nije izašlo kada smo stigli do granice imanja Vojnskog Markiza, na granici između Manerana i Sale. Kapija se otvori; mi projurismo kroz nju; put je sekao kroz gustu šumu u kojoj sam, na mesečini, mogao da vidim zlokobno parazitsko rastinje nalik na dlakavu užad što povezuje jedno drvo sa drugim. Odjednom izbismo na čistinu i ja spazih obale reke Vojn. Kola stadoše. Neko u tamnoj odeći pomože mi da izađem, kao da sam starac, i otpratio me duž gnjecave obale do dugog uzanog doka, jedva vidljivog u gustoj magli što se dizala sa rečnih prsa. Tamo je bio privezan brod, ne neka velika lađa, jedva više od čamčića. A opet, putovao je velikom brzinom preko širokog i turbulentnog Vojna. Ja još uvek nisam osećao unutrašnji odgovor na moje proterivanje iz Manerana. Bio sam poput nekoga ko je krenuo u bitku pa mu je munja odsekla desnu nogu kod butine, i sada leži u gomili, zureći smireno u svoj patrljak i ne osećajući nikakav bol. Bol će doći, vremenom.

Bližila se zora. Mogao sam da razaberem oblik salanske strane reke. Zaustavili smo se uz dok koji je štrčao sa travnate obale, očigledno uz privatno pristanište nekog plemića. Sada sam osetio prvu uzbunu u sebi. Za koji trenutak

stupiću na tle Sale. Gde ću se naći? Kako ću stići do nekog naseljenog kraja? Nisam bio dečak, da molim za vožnju kamione u prolazu. Ali sve je to satima ranije već bilo sređeno za mene. Kada je brod lupnuo o rub doka, iz pomrčine je izronila jedna prilika i pružila ruku: Noim. Privukao me je i zgrabio u snažan zagrljaj. "Znam šta se desilo", reče on. "Ostaćeš sa mnom." Zbog svojih osećanja prvi je put od našeg dečaštva sa mnom napustio učtivo obraćanje.

60

U podne, sa Noimovog imanja u jugozapadnoj Sali, telefonirao sam Vojvodi od Sumara da bih potvrdio da sam bezbedno doputovao - on je, naravno, bio taj koji je sredio da me moj pobratim sačeka na granici - a onda sam pozvao Halum. Segvord joj je rekao samo nekoliko sati ranije za razloge mog nestanka. "Kako je čudna ta vest", rekla je ona. "Nikada nisi govorio o drogi. A opet ti je ona bila toliko važna, jer sve si rizikovao da bi je koristio. Kako je ona mogla da odigra takvu ulogu u tvom životu, a da opet bude čuvana kao tajna od tvoje posestrime?" Odgovorio sam joj da se nisam usuđivao da joj dozvolim da zna za moje preokupacije sa tim, iz straha da bih možda osetio iskušenje da je i njoj ponudim. Ona reče: "Zar je otvaranje tvojoj posestrimi toliko strašan greh?"

61

Noim se prema meni ophodio sa svim mogućim ljubaznostima, pokazujući time da mogu da ostanem kod njega koliko god to želim - nedeljama, mesecima, čak i godinama. Moji prijatelji u Maneranu verovatno će usped da na kraju oslobode neke delove moje imovine, pa ću kupiti zemlju u Sali i nastaviti da živim kao seoski baron; ili će možda Segvord, Vojvoda od Sumara i drugi ljudi od uticaja odbaciti optužbu protiv mene, kako bih se vratio u južnu provinciju. Do tada, rekao mi je Noim, njegov dom je i moj. Ali ja sam otkrio suptilnu hladnoću u njegovom ophođenju prema meni, kao da je ovo gostoprimstvo ponudio samo zbog poštovanja prema našoj vezi. Tek posle nekoliko dana izvor njegove udaljenosti dospeo je na površinu. Dok smo sedeli kasno posle večere u njegovoj velikoj okrečenoj dvorani za gozbe, pričali smo o danima detinjstva - našoj omiljenoj temi, daleko bezbednijoj od bilo kakvog razgovora o nedavnim događajima - kada Noim iznenada reče: "Da li se zna da od te tvoje droge ljudi imaju košmare?"

"Neko nije čuo ni za kakav takav slučaj, Noime."

"E, pa evo ti onda jedan. Neko ko se iz noći u noć, nedeljama pošto smo podelili drogu u Maneranu, budio natopljen hladnim znojem. Neko je mislio da će izgubiti razum."

"Kakvi su to snovi bili?"

"Ružne stvari. Čudovišta. Zubi. Kandže. Osećaj da neko ne zna ko je. Parčići drugih umova koji plutaju kroz nečiji sopstveni um." Uzeo je gutljaj vina. "Ti drogu uzimaš radi *zadovoljstva,* Kinale?"

"Radi znanja."

"Znanja o čemu?"

"Znanja o sebi, i znanja o drugima."

"Neko onda više voli neznanje." On se strese. "Znaš, Kinale, neko nikada nije bio naročito ponizan. Bogoradio je, plazio jezik drenerima, smejao se božjim pričama koje su oni pričali, da? Onim si nekoga gotovo preobratio u čoveka vere. Strava od otvaranja nečijeg uma - od znanja da neko nema nikakvu odbranu, da možete da skliznete pravo u nečiju dušu, i da to radite - nemoguće je to izdržati."

"Nemoguće za tebe", rekoh ja. "Ostali to slave."

"Neko naginje Zavetu", reče Noim. "Privatnost je sveta. Nečija duša je samo njegova. Zadovoljstvo zbog njenog ogoljavanja prljavo je."

"Ne zbog ogoljavanja. Zbog deljenja."

"Zar tako lepše zvuči? Dobro onda: zadovoljstvo zbog njenog deljenja prljavo je, Kinale. Iako smo pobratimi, neko je prošli put od tebe otišao sa osećanjem da je zatrpan. Pesak i šljunak u duši. Je li to ono što svima želiš? Da nas sve nateraš da se osećamo prljavi od krivice?"

"Nema potrebe za krivicom, Noime. Neko daje, neko prima, neko izlazi bolji nego što je bio..."

"Prljaviji."

"Uvećan. Poboljšan. Sa više saučešća. Razgovaraj sa drugima koji su je probali", rekoh ja.

"Naravno. I dok dolaze navirući iz Manerana, izgnanici bezzemljaši, neko će ih pitati za lepotu i čudesnost samoogoljavanja. Izvinjavam se: samodeljenja."

Video sam mu u očima kako se muči. Želeo je da me i dalje voli, ali sumarska droga pokazala mu je stvari - o njemu, možda i o meni - koje su ga naterale da mrzi onoga ko mu je drogu dao. On je bio taj kome su zidovi bili neophodni; ja to nisam shvatio. Šta sam to uradio, da sam pobratima pretvorio u neprijatelja? Možda bih stvari mogao da mu razjasnim kad bismo uzeli drogu drugi put - ali ne, za to nema nade. Noim se plašio unutrašnjosti. Preobrazio sam svetogrdnog pobratima u čoveka Zaveta. Više nije postojalo ništa što bih mogao da mu kažem.

Posle malo tišine, on reče: "Neko mora od tebe nešto da zatraži, Kinale."

"Šta god."

"Neko okleva da ograničava gosta. Ali ako si doneo imalo te droge sa sobom iz Manerana, Kinale, ako je skrivaš negde u svojim odajama - otarasi je se, jasno? Nimalo je ne sme biti u ovoj kući. Otarasi je se, Kinale."

Nikada u životu nisam lagao pobratima. Nikada.

Dok mi je kutija sa draguljima koju mi je Vojvoda od Sumara dao buktala na grudnjači, ja Noimu rekoh svečano: "Što se toga tiče, nemaš čega da se bojiš, Noime."

62

Ne mnogo dana kasnije vesti o mom obeščašćenju objavljene su u Maneranu, i brzo su stigle do Sale. Noim mi je pokazao izveštaje. Bio sam opisan kao glavni savetnik Vrhovnog Sudije Luke, i otvoreno etiketiran kao čovek od najvećeg autoriteta u Maneranu koji je, osim toga, bio u krvnom srodstvu sa prvim septarsima Sale i Glina - a opet, i pored tih dostignuća i počasti, udaljio sam se od Zaveta kako bih preduzeo nezakonito samoogoljavanje. Prekršio sam ne samo pristojnost i etikeciju, već takođe i zakone Manerana, upotrebom izvesne zabranjene droge iz Sumara Bortana koja rastvara bogomdane barijere između dve duše. Zloupotrebom moje visoke službe, rečeno je, organizovao sam tajno putovanje do južnog kontinenta (jadni kapetan Kriš! Zar su i njega uhapsili?) i vratio se sa velikom količinom droge, koju sam đavolski naturio ženi niskog roda koju sam izdržavao; takođe sam tu gadnu tvar razdelio među određenim istaknutim pripadnicima plemstva, čija se imena taje zbog njihovog iscrpnog kajanja. U veče mog hapšenja pobegao sam u Salu, i dobro je da su me se otarasili; ako budem pokušao da se vratim u Maneran, smesta će me uhapsiti. U međuvremenu sudiće mi se u odsustvu i, prema Velikom Pravedniku, u presudu može da postoji vrlo malo sumnje. Kako bi se državi nadoknadila velika povreda koju sam naneo stanju društvene stabilnosti, zahtevaće se da budem lišen svih svojih zemalja i imovine, sa izuzetkom dela koji će se izdvojiti radi izdržavanja moje nedužne žene i dece. (Znači, Segvord Helalam postigao je makar to.) Da bi se sprečilo da mi prijatelji plemenitog roda prenesu imovinu u Salu pre suđenja, sve što sam posedovao već je stavljeno pod sekvestar u očekivanju dekreta o krivici od Velikog Pravednika. Tako veli zakon. Neka se čuvaju oni koji žele od sebe da načine samoogoljujuća čudovišta!

63

Nisam skrivao gde se nalazim u Sali, jer sada nisam imao razloga da se plašim ljubomore mog kraljevskog brata. Stiron je možda kao dečak koji je tek došao na presto mogao da oseća poriv da me eliminiše kao potencijalnog rivala, ali ne i Stiron koji je vladao više od sedamnaest godina. Sada je on u Sali već bio institucija, voljen, i integralni deo svačijeg postojanja, a ja sam bio stranac kog su se jedva sećali stariji dok je mlađima bio nepoznat, koji govori maneranskim akcentom i koga su nedavno žigosali sramotom samoogoljivanja. Čak i da sam mario za to da svrgnem Stirona, gde bih našao sledbenike?

Istina je bila da sam bio željan da vidim brata. U vremenima oluje neko se okreće svojim najranijim drugovima; a sa Noimom koji mi je postao stran i Halum na suprotnoj strani Vojna, preostao mi je samo Stiron. Nikada mu nisam uzimao za zlo to što sam morao da pobegnem u Salu zbog njega, jer sam znao da bih ja prouzrokovao njegovo bekstvo na isti način da su naši uzrasti bili obrnuti. Ako je naš odnos posle mog bekstva zahladneo, za to zahlađenje bio je kriv on, jer je do njega došlo zbog njegove griže savesti. Od moje poslednje posete Sala Sitiju prošlo je nekoliko godina: možda će moje nedaće otvoriti njegovo srce. Napisao sam Stironu pismo iz Noimove kuće, formalno moleći za utočište u Sali. Po salanskom zakonu morali su me primiti zato što sam bio jedan od Stironovih podanika a na salanskom tlu nisam počinio nikakav zločin: ali, ipak sam mislio da je bolje pitati. Optužbe koje je protiv mene podigao Veliki Pravednik Manerana, priznao sam, bile su istinite, ali Stironu sam ponudio elegantno i (mislim) elokventno opravdanje mog zastranjivanja od Zaveta. Završio sam pismo izrazima moje nepokolebljive ljubavi prema njemu, i sa nekoliko podsećanja na naša srećna vremena pre no što se na njega oborio teret njegove septarhije.

Očekivao sam da me Stiron za uzvrat pozove da ga posetim u prestonici kako bi sa mojih usana mogao da čuje objašnjenje za čudne stvari koje sam učinio u Maneranu. Sigurno će uslediti bratski susret. Ali iz Sala Sitija nije došao nikakav poziv. Svaki put kad bi zazvonio telefon, ja sam jurio ka njemu, misleći da to možda zove Stiron. Nije zvao. Prođe nekoliko nedelja napetosti i turobnosti; lovio sam, plivao, čitao, pokušavao da napišem svoj novi zavet ljubavi. Noim mi je ostao dalek. Njegovo jedino iskustvo u deljenju duša oteralo ga je u toliko duboku sramotu da se jedva usuđivao da se sretne s mojim

očima, jer ja sam bio sasvim upućen u njegovu unutrašnjost, i to je među nama postalo ograda.

Najzad stiže koverat sa impozantnim septarhovim pečatom. U njemu se nalazilo pismo koje je potpisao Stiron, ali ja se molim da je tu uskogrudu poruku sročio neki čelični ministar, a ne moj brat. U manje redova nego što ja imam prstiju septarh mi je saopštio da je mom zahtevu za utočištem u Sali udovoljeno, ali samo pod uslovom da se odreknem poroka na koje sam naučio na jugu. Ako budem ijednom uhvaćen kako u Sali širim korišćenje droge za samoogoljavanje, biću uzapćen i proteran. To je bilo sve što je moj brat imao da kaže. Ni jedan jedini ljubazan slog. Ni trunka saosećanja. Ni atom topline.

64

Kada je leto bilo na vrhuncu Halum neočekivano dođe da nas poseti. Na dan njenog dolaska odjahao sam daleko preko Noimove zemlje, prateći trag mužjaka burobrana koji je pobegao iz svog obora. Prokleta taština naterala je Noima da dobavi jedan broj tih opakih krznatih sisara, iako Sala nije njihova postojbina, i ovde slabo napreduju: držao ije dvadeset ili trideset, sve sa kandžama, zubima i ljutitim žutim očima, i nadao se da će od njih odgajiti unosno krdo. Ja sam jurio odbegiog mužjaka kroz šume i ravnicu, od jutra do podneva, mrzeći ga sve više sa svakim satom, jer je ostavljao za sobom trag od unakaženih leševa bezopasnih životinja na ispaši. Ti burobrani ubijaju iz čiste ljubavi prema klanju i uzimaju samo zalogaj ili dva mesa, a ostatak ostavljaju strvožderima. Konačno sam ga pritesnio u senkovitom kanjonu. "Omami ga i vrati ga čitavog", uputio me je Noim, svestan vrednosti životinje; ali onako uhvaćena u zamku, ona je jurnula na mene tako besomučno da sam joj dao pun snop, i ubio je sa zadovoljstvom. Zarad Noima prihvatio sam da se gnjavim dranjem njene dragocene kože. Onda sam, umoran i depresivan, bez zastajkivanja odjahao natrag do velike kuće. Napolju su bila parkirana nepoznata zemljokola, a kraj njih bila je Halum. "Znaš i sam leta u Maneranu", objasnila je. "Neko je planirao da, po običaju, ode na ostrvo, ali onda je pomislio, bilo bi dobro provesti odmor u Sali, sa Noimom i Kinalom."

Ona je tada već bila ušla u svoju tridesetu godinu. Naše se žene udaju između četrnaeste i šesnaeste, završavaju sa rađanjem svoje dece do dvadeset druge ili dvadeset četvrte, a u tridesetoj počinju da klize u srednje doba, ali vreme je Halum ostavilo netaknutu. Pošto ona nije znala za bračne bure i naporne poslove materinstva, niti je morala da troši svoju energiju na hvatanja u koštac na supružničkom ležaju ili na razdiranja na porođajnoj postelji, imala je vitko, gipko devojačko telo: bez mesnatih ispupčenja, bez opuštenih prevoja, bez rasprsnutih vena, bez sve zdepastije figure. Promenila se samo u jednome, jer u proteklim godinama njena tamna kosa postala je srebrnasta. To je, međutim, bilo samo poboljšanje, jer je blistala zaslepljujuće jarko, i nudila prijatan kontrast sa njenim pocrnelim, mladalačkim licem.

U njenom prtljagu nalazio se i paket pisama iz Manerana za mene: poruke od vojvode, od Segvorda, od mojih sinova Noima, Stirona i Kinala, od mojih kćeri Halum i Loimel, od arhivara Mihana, i još nekolicine drugih. Oni koji su ih

pisali činili su to napetim, samosvesnim stilom. Bila su to pisma kakva bi neko pisao mrtvom čoveku ako oseća krivicu što ga je nadživeo. A opet, dobro je bilo čuti te reči iz mog prethodnog života. Žalio sam što nisam našao pismo od Švajca; Halum mi reče da o njemu ništa nije čula od mog optuživanja, i da misli da bi lako moglo da se desi da je napustio našu planetu. A nije, takođe, bilo nikakvih reči od moje žene. "Zar je Loimel suviše zauzeta da bi napisala reč ili dve?" pitao sam, a Halum, koja je izgledala kao da joj je neprijatno, reče blago da Loimel ovih dana uopšte ne govori o meni. "Izgleda da je zaboravila da je bila udata."

Halum je takođe prenela preko Vojna i blago u pokolonima od mojih prijatelja. Njihova raskoš bila je zaprepašćujuća: masivni grozdovi od dragocenih metala, složene niske retkih dragulja. "Simboli ljubavi", reče Halum, ali nije mogla da me prevari. Neko je ovom gomilom blaga mogao da kupi čitava imanja. Oni koji su me voleli nisu hteli da me ponižavaju prenoseći gotovinu na moj račun u Salu, ali mogli su da mi daju ove dragocenosti na uobičajen prijateljski način, i puste me da njima slobodno raspolažem u skladu sa mojim potrebama.

"Da li si jako tužan zbog ovog čupanja iz korena?" upita Halum. "Zbog ovog iznenadnog izgnanastva?"

"Nekome izgnanstvo nije nepoznato", rekoh joj ja. "I neko i dalje ima Noima za po-srodničku ljubav i društvo."

"Znajući da će te koštati koliko te je koštalo", reče ona, "da li bi se i drugi put igrao sa drogom, kada bi mogao da vratiš vreme unazad za godinu dana?"

"Izvan svake sumnje."

"Zar je vredelo gubitka doma, porodice i prijatelja?"

"Vredelo bi i gubitka samog života", odgovorih ja, "samo kada bih mogao da time budem siguran da će čitav Velada Bortan okusiti drogu."

Taj odgovor kao da ju je uplašio; ustuknula je, dodirnula usne vrhovima prstiju, postavši možda po prvi put svesna intenziteta ludila svog pobratima. Govoreći te reči ja nisam samo izricao običnu preteranu retoričku izjavu, i nešto u mom ubeđenju mora da je doseglo do Halum. Videla je da verujem i, videvši dubinu mog posvećenja, uplašila se za mene.

Noim je mnoge dane koji su usledili proveo daleko od svojih zemalja, putujući u Sala Siti po nekom porodičnom poslu i u Ravnicu Nand da pregleda

zemljište koje je nameravao da kupi. U njegovom odsustvu ja sam bio gospodar imanja, jer se sluge, šta god mogle da misle o mom privatnom životu, nisu usuđivale da meni u lice dovedu u pitanje moja ovlašćenja. Svakog dana sam jahao da nadgledam radnike na Noimovim njivama, a Halum je jahala sa mnom. U stvari, od mene se zahtevalo malo nadgledanja, pošto je to bilo negde na sredini između sezona setve i žetve, i zasadi su mogli da se staraju sami o sebi. Jahali smo iz zadovoljstva, uglavnom, zastajući ovde da malo plivamo, onde da ručamo na rubu šume. Pokazao sam joj obore burobrana, kojima nije bila zadovoljna, i odveo je među pitomije životinje na livadama za ispašu, koje su prilazile i prijateljski je gurkale njuškama.

Ta duga jahanja svakog su nam dana pružala sate za razgovor. Nisam od detinjstva proveo toliko vremena sa Halum, i postali smo čudesno bliski. Isprva smo bili oprezni jedno prema drugom, ne želeći da se previše približimo srži naših pitanja, ali uskoro smo razgovarali onako kako po-srodnici i treba da razgovaraju. Pitao sam je zbog čega se nikada nije udala, a ona mi je odgovorila jednostavno: "Neka nikada nije naišla na odgovarajućeg muškarca." Da li je žalila što nema muža i decu? Ne, rekla je, nije žalila ni za čim, jer njen je život bio spokojan i plodan; a opet, u njenom je tonu bilo čežnjivosti. Nisam mogao dalje da je teram. Sa svoje strane, ona me je pitala za sumarsku drogu, pokušavajući da od mene sazna kakve je ona koristi donosila kada me je naterala da preduzmem takve rizike. Zabavljao me je način na koji je izgovarala svoja pitanja: pokušavajući da zvuči usrdno, saosećajno i objektivno, a opet bez obzira na to, nesposobna da sakrije svoj užas zbog onoga što sam učinio. Bilo je to kao da je njen pobratim pomahnitao i iskasapio dvadeset ljudi u tržnici, pa je sada želela da otkrije, strpljivim i dobrodušnim ispitivanjem, kakva je to bila filozofska osnova koja ga je navela da izvrši masovno ubistvo. Ja sam takođe pokušavao da zadržim umerene i nestrastvene manire, kako je ne bih opržio mojim intenzitetom kao prilikom one prve razmene stavova. Izbegavao sam propovedanje i objasnio joj, koliko god sam smireno i trezveno mogao, efekte droge, koristi koje sam od nje sticao, i moje razloge da odbacim kamenu izolaciju sopstvene ličnosti koju nam Zavet nameće. Ubrzo je kako njen, tako i moj stav, pretrpeo čudnovati preobražaj. Ona je postala manje plemenita gospa koja se sa dobronamernom toplinom upire da shvati kriminalca, a više učenik koji pokušava da shvati misterije što joj ih otkriva posvećeni majstor. A ja sam postao manje deskriptivan izveštač, a više prorok novih božanskih zakona. Govorio sam u uzletima lirike o ushićenjima deljenja duše; govorio sam joj o

čudu prvih osećaja, kada neko počinje da se otvara, i o buktećem trenu sjedinjavanja sa svešću drugog ljudskog bića; opisao sam to iskustvo kao nešto daleko intimnije od bilo kakvog susreta duša koje se može iskusiti sa svojim po-srodnikom, ili od bilo kakve posete dreneru. Naši razgovori postaše monolozi. Gubio sam se u verbalnim ekstazama, i s vremena na vreme se vraćao iz njih da vidim Halum, srebrnokosu i večito mladu, sa očima svetlucavim i usnama razmaknutim u potpunoj očaranosti. Ishod je bio neizbežan. Jednog sparnog popodneva, dok smo polako šetali njivom među redovima pšenice koja je njoj dopirala do prsa, ona reče bez ikakvog upozorenja: "Ako ti je droga dostupna, sme li je tvoja posestrima podeliti sa tobom?" Preobratio sam je.

65

Te noći rastvorio sam nešto belog praha u dve bočice vina. Halum je izgledala nesigurno dok sam joj pružao jednu od njih, i njena nesigurnost vratila se meni, tako da sam oklevao da nastavim sa našim projektom do kraja; ali ona mi se tada čarobno i nežno osmehnu i iskapi svoju bočicu. "Nema ukusa", reče ona, dok sam ja pio. Sedeli smo i razgovarali u Noimovoj dvorani sa trofejima, punoj kopalja rogoptica i draperija od krzna burobrana, i kada droga poče da deluje Halum stade da drhti; ja svukoh debelu crnu kožu sa zida i obavih joj je oko ramena, i držah je preko nje dok jeza nije prošla.

Hoće li ovo proći dobro? I pored svog mog propagiranja, plašio sam se. U životu svakog čoveka postoji nešto što on oseća kao svoj nužan cilj, nešto što ga bode u srž duše sve dok ostaje neispunjeno, a opet, kada se približi ispunjenju toga on će spoznati strah, jer možda će mu ispunjenje opsesije doneti više bola nego zadovoljstva. Tako je bilo i sa mnom, Halum, i sumarskom drogom. Ali moj strah je jenjavao kako me je droga sve više hvatala. Halum se osmehivala. Halum se osmehivala.

Zid između naših duša postade membrana, kroz koju smo mogli da skliznemo po želji. Halum je bila prva koja ju je prešla. Ja sam se držao pozadi, paralizovan prenemaganjem, misleći čak i sada da će moj ulazak u um moje posestrime biti ujedno i prodiranje u njeno devičanstvo, a isto tako i kršenje zapovesti protiv telesnih intimnosti između po-srodnika. I tako sam se motao po toj apsurdnoj zamci protivrečnosti, previše ukočen da upražnjavam sopstvenu veroispovest, još nekoliko trenutaka pošto su pale i poslednje barijere; u međuvremenu je Halum, shvativši da je konačno više ništa ne sprečava, kliznula bez oklevanja u moj duh. Moj odgovor istog tog trena bio je pokušaj da podignem štit pred sobom: nisam želeo da otkrije ovo ili ono, a pogotovo ne da sazna za moju fizičku žudnju prema njoj. Ali posle trena te posramljene pometnje prestao sam da pokušavam da izlepim moju dušu smokvinim lišćem, i prešao sam preko u Halum, dopustivši da počne istinska komunikacija, nerazdvojivo preplitanje ličnosti.

Našao sam se - bilo bi tačnije reći, izgubio sam se - u hodnicima sa staklastim podovima i srebrnastim zidovima, kroz koje je poigravalo hladno iskričavo svetlo, poput kristalnog jarkog odsjaja koji se da videti reflektovan sa belog, peskovitog dna plitkog tropskog zaliva. To je bila Halumina devičanska

unutrašnjost. U nišama duž tog hodnika, uredno izloženi, bili su oblikujući faktori njenog života, uspomene, slike, mirisi, ukusi, vizije, fantazije, razočaranja, oduševljenja. Preovladujuća čistota vladala je svime. Nisam video ni traga seksualnim ekstazama, ništa od putenih strasti. Ne mogu ti reći da li se to Halum, iz sramežljivosti, pobrinula da zaštiti oblast svoje seksualnosti od mog čačkanja, ili ju je odgurnula toliko daleko od sopstvene svesti da nisam mogao da je otkrijem.

Ona me je dočekala u strahu a sjedinila se sa mnom u radosti. U to uopšte ne sumnjam. Kada su se naše duše stopile, bilo je to potpuno ujedinjenje, bez zadrške, bez kvalifikacije. Plivao sam kroz njene blistave dubine, i prljavština moje duše spala je sa mene: ona je lečila, ona je pročišćavala. Da li sam ja nju prljao još dok je ona mene rafinisala i pročišćavala? Ne znam šta da kažem. Ne znam šta da kažem. Okružili smo i progutali jedno drugo, podržavali jedno drugo, međusobno prodirali jedno u drugo; i tu, mešajući se sa mojom ličnošću bila je i ličnost Halum, koja je čitavog mog života bila moja desna ruka i moja snaga, moj ideal i moj cilj, to hladno i nekvarljivo, savršeno ovaploćenje lepote; i možda je, dok je moja kvarljiva ličnost postajala nekvarljiva, prva nagrizajuća kuga nikla na njenoj blistavoj nekvarljivosti. Ne znam šta da kažem. Došao sam joj, i ona je došla meni. U jednom trenutku tokom našeg putovanja jednog kroz drugo naišao sam na zonu nepoznatog, gde je nešto izgledalo sklupčano i učvorovano: i ja se setih onog vremena moje mladosti, kada sam polazio iz Sala Sitija u beg u Glin, kada me je Halum zagrlila u Noimovoj kući, a ja pomislio da sam u njenom zagrljaju otkrio potres jedva potisnute strasti, treptaj telesne gladi. Za mnom. Za mnom. I ja pomislih da sam ponovo pronašao tu zonu strasti, ali kada sam je pogledao podrobnije, nije je više bilo, i ja ugledah čistu i blistavu metalnu površinu njene duše. Možda je i prvi i drugi put to bilo nešto što sam sam proizveo zbog sopstvene uzburkane žudnje, i projektovao na nju. Ne znam šta da kažem. Duše su nam bile spojene; nisam mogao da znam gde prestajem ja a gde počinje Halum.

Izronili smo iz transa. Prošla je polovina noći. Treptali smo, odmahivali zamagljenim glavama, nelagodno se osmehivali. Uvek postoji taj trenutak, kod izlaska iz intimnosti duša stvorene drogom, kada se neko oseća postiđeno, misli da je otkrio previše, i želi da povrati ono što je dao. Na svu sreću, taj je trenutak obično kratak. Pogledao sam Halum i osetio da mi je telo u plamenu svete ljubavi, ljubavi koja nije u potpunosti putena, i ja krenuh da joj kažem, kao što je Švajc jednom rekao meni: ***Ja te volim.*** Ali kod te sam se reči zagrcnuo. *Ja* mi

je bilo zarobljeno među zubima, poput ribe u košu. ***Ja... Ja... Ja... Ja te volim, Halum.*** *Ja*. Da sam samo mogao to da kažem. *Ja*. Nije htelo da dođe. Bilo je tamo, ali nije moglo da prođe dalje od mojih usana. Uzeo sam joj ruke među svoje, a ona se osmehnula vedrim mesečarskim osmehom, i bilo je tako lako hitnuti tada reči napolje, samo što ih je nešto držalo uzapćene. *Ja. Ja.* Kako sam mogao Halum da govorim o ljubavi, a svoju ljubav da nosim u sintaksi slivnika? Mislio sam tada da neće razumeti, da će moja opscenost sve razoriti. Budalaština: naše su duše bile jedno, i kako je najobičnije oblikovanje fraza moglo poremetiti bilo šta? Napolje s tim! *Ja* ***te volim.*** Kolebajući se, rekoh: "Ima - toliko ljubavi u nekome - prema tebi - toliko ljubavi, Halum..."

Ona klimnu glavom, kao da bi rekla: *Ne govori, tvoje nezgrapne reči razlamaju čaroliju.* Kao da bi rekla: *Ja volim tebe, Kinale*. Ona se lako diže na noge i ode do prozora: sveža letnja mesečina na uštogljenom vrtu velike kuće, žbunje i drveće belo i nepomično. Priđoh joj pozadi i dodirnuh joj ramena, veoma nežno. Ona se izvi i načini mali zvuk kao da prede. Mislio sam da je sa njom sve u redu. Bio sam siguran da je sa njom sve u redu.

Nismo držali posmrtne govore nad onim što se te večeri odigralo među nama. To takođe kao da je pretilo da pokvari raspoloženje. Mogli smo o našem transu da razgovaramo sutra, i u svim danima posle toga. Vratio sam se sa njom do njene sobe, nedaleko od moje, niz hodnik, stidljivo je poljubio u obraz i dobio od nje sestrinski poljubac; ponovo se osmehnula i zatvorila vrata za sobom. Ja sam sedeo neko vreme budan u sobi i sve ponovo preživljavao. Misionarski žar ponovo se raspali u meni. Opet ću postati aktivni mesija, zarekao sam se, i ići ću tamo-amo po ovoj zemlji Sali šireći učenje ljubavi; neću se više skrivati na pobratimovom imanju, slomljen i rastresen, beznadežni izgnanik u sopstvenom narodu. Stironovo upozorenje ništa mi nije značilo. Kako je mogao da me otera iz Sale? Za nedelju dana imaću storinu preobraćenika. Hiljadu, deset hiljada. Daću drogu i samom Stironu, i pustiću da septarh proklamuje novu veroispovest sa sopstvenog prestola! Halum me je inspirisala. Ujutro ću krenuti da tražim sledbenike.

U dvorištu se čuo nekakav zvuk. Pogledah napolje i videh zemljokola: Noim se vratio sa poslovnog puta. Ušao je u kuću; čuo sam ga u hodniku, kako prolazi kraj moje sobe; tada se začu zvuk kucanja. Provirih u hodnik. Stajao je kraj Haluminih vrata i razgovarao sa njom. Nisam mogao da je vidim. Šta je sad ovo, da odlazi kod Halum, koja mu nije ništa više od prijateljice, a propušta da

pozdravi pobratima? U meni se razbudiše niske sumnje - nestvarne optužbe. Oterah ih od sebe. Razgovor se okonča; Halumina se vrata zatvoriše; Noim nastavi prema svojoj spavaćoj sobi ne primetivši me.

Nisam mogao da spavam. Napisah nekoliko stranica, ali one behu bezvredne, i u zoru izađoh da se prošetam po sivoj izmaglici. Učini mi se da čujem neki udaljeni uzvik. Neka životinja koja traži svog parnjaka, pomislih. Neka izgubljena zverka što luta u osvit dana.

66

Doručkovao sam sam. To je bilo neobično, ali ne i iznenađujuće. Noim će hteti dugo da spava jer se kući vratio u sred noći, posle duge vožnje, a Halum je nesumnjivo bila iscrpljena od droge. Apetit mi je bio velik, i jeo sam za troje nas, sve vreme kujući planove za razaranje Zaveta. Dok sam srkao čaj jedan od Noimovih konjušara nahrupi u obedovaonicu. Obrazi su mu goreli a nozdrve drhtale kao da je dugo trčao i da mu malo treba da se sruši. "Dođite", povikao je, dahćući. "Burobrani..." Povukao me je za mišicu i napola me izvukao iz stolice. Izjurih napolje za njim. Već je stigao daleko nepopločanim putem koji je vodio prema oborima burobrana. Ja sam ga pratio, pitajući se jesu li zveri pobegle u noć, pitajući se hoću li ponovo morati da provedem dan jureći čudovišta. Dok sam se približavao oborima nisam video nikakve znake bekstva, nikakve kandžaste tragove, nikakve raskidane ograde. Konjušar se držao za rešetke najvećeg obora, u kome je bilo devet ili deset burobrana. Pogledah unutra. Životinje su bile okupljene, krvavih vilica, krvavog krzna, oko nekakvog mesnatog buta. Režale su i koškale oko poslednjih komada mesa; mogao sam da vidim tragove njihove gozbe razbacane po tlu. Zar je neka nesrećna životinja sa farme zalutala u mraku među ove ubice? Kako je takva stvar mogla da se desi? I zašto je konjušar smatrao da treba da me odvuče od doručka da bi mi to pokazao? Uhvatih ga za ruku i upitah šta to ima toliko čudno u prizoru burobrana koji proždiru svoj plen. On okrenu prestravljeno lice prema meni i istrtlja prigušenim glasom: "Gospa - gospa..."

67

Noim je bio surov prema meni. "Lagao si", reče on. "Porekao si da nosiš drogu, ali lagao si. I dao si joj je sinoć. Jesi? Jesi? Jesi? Sada ništa ne skrivaj, Kinale. Dao si joj je!"

"Ti si sa njom razgovarao", rekoh ja. Jedva sam uspevao da govorim. "Šta ti je rekla?"

"Neko je zastao kraj njenih vrata, zato što je pomislio da je čuo zvuke plača", odgovori Noim. "Neko je pitao da li joj je dobro. Izašla je napolje: lice joj je bilo čudno, bilo je puno snova, oči su joj bile prazne kao parčići uglačanog metala i da, plakala je. Neko ju je pitao šta nije u redu, da nije ovde bilo nekakve gužve. Ne, rekla je ona, sve je u redu. Rekla je da ste ti i ona čitavo veče razgovarali. Zašto onda plače? Slegnula je ramenima, osmehnula se i rekla da su to ženske stvari, nevažne stvari - žene sve vreme plaču, rekla je, i ne moraju to da objašnjavaju. I ponovo se osmehnula i zatvorila vrata. Ali taj pogled u njenim očima - bila je to droga, Kinale! Protiv svojih zakletvi, dao si je njoj! A sada - a sada..."

"Molim te", rekoh ja blago. Ali on nastavi da viče, zasipajući me optužbama, a ja nisam mogao da odgovaram.

Konjušari su sve rekonstruisali. Pronašli su putanju Haluminih stopala na peščanom putu mokrom od rose. Našli su širom otvorena vrata kuće kroz koja se stiže do obora sa burobranima. Našli su tragove provaljivanja unutrašnjih vrata što vode do same kapije za davanje hrane. Prošla je; pažljivo je otvorila kapiju za davanje hrane, i isto tako pažljivo zatvorila je za sobom, kako ne bi nijednog ubicu pustila na usnulo imanje; a onda se ponudila kandžama koje su je čekale. Sve to između mraka i zore, možda čak i dok sam ja šetao na drugoj strani. Taj povik u izmaglici...

Zašto? Zašto? Zašto? Zašto?

68

Do ranog po podneva ono malo stvari koje sam imao bilo je spakovano. Zamolio sam Noima da mi pozajmi zemljokola, i on mi je udovoljio grubim pokretom prstiju. Ovde se više nije ni postavljalo pitanje mog daljeg ostanka. Ne samo je svuda unaokolo odjekivao Halumin eho, već sam i ja morao negde da se udaljim, da odem na neko mesto gde ću moći neuznemiravan da razmislim, i ispitam sve što sam učinio i što se nadam da učinim. A nisam hteo ni da budem ovde kada okružna policija bude istraživala Haluminu smrt.

Zar nije bila u stanju da se ponovo suoči sa mnom ujutro pošto se odrekla svoje duše? Sasvim rado je prošla kroz deljenje ličnosti. Ali posle toga, u naletu ponovne procene i krivice koja često prati prvo otvaranje, možda je osećala drugačije: stare mučaljive navike ponovo se potvrđuju, uz iznenadan kaskadni osećaj strave zbog onoga što je otkrila. A onda brza, neopoziva odluka, put zaleđenog lica do obora burobrana, nesmotreni prolazak kroz poslednju kapiju, trenutak kajanja u kajanju dok životinje kidišu a ona shvata da je otišla predaleko sa svojim ispaštanjem. Je li tako bilo? Nisam mogao da smislim nikakvo drugo objašnjenje za taj sunovrat od vedrine do očajanja, izuzev da je to bila druga pomisao, odsjaj šoka koji ju je odneo u propast. A ja sam ostao bez posestrime, a i pobratima sam izgubio, jer Noimove oči bile su nemilosrdne kada je gledao u mene. Je li to bilo ono što sam nameravao kada sam sanjao o otvaranju duša.

"Kuda ćeš?" upita Noim. "U Maneranu će te uhapsiti. Kroči samo jedan korak u Glin sa tom tvojom drogom pa će te odrati. Stiron će te oterati iz Sale. Kuda onda, Kinale? U Treiš? Velis? Ili možda Umbis, a? Dabis? Ne! Tako mi bogova, biće to Sumara Bortan, zar ne? Da. Među tvoje divljake, pa ćeš tamo imati samoogoljivanja koliko god ti treba, da? Da?"

Tiho, ja rekoh: ."Zaboravljaš na Spaljene Nizije, Noime. Na daščaru u pustinji - mesto za razmišljanje, mesto mira - postoji toliko toga što neko sada mora da pokuša da razume..."

"Spaljene Nizije? Da, dobro je to, Kinale. Spaljene Nizije na vrhuncu leta. Vatreno čistilište za tvoju dušu. Idi tamo, da. Idi."

69

Sam, vozio sam ka severu duž oboda Huištora, a zatim ka zapadu, putem što vodi do Kongoroja i Saline Kapije. Ne jednom pomislio sam da zanesem kola, nateram ih na prevrtanje preko ruba autostrade, i da mi tako dođe kraj. Ne jednom, dok mi je prva svetlost dana doticala očne kapke u nekoj gostionici u unutrašnjosti, mislio sam na Halum i morao da se borim da bih napustio postelju, jer činilo se mnogo lakšim nastaviti sa spavanjem. Dan i noć i dan i noć i dan, i još par dana, i bio sam duboko u Zapadnoj Sali, spreman da se uspnem uz planine i prođem kroz kapiju. Jedne noći, dok sam se odmarao u nekom gradu na pola puta prema uzvisinama otkrio sam da je u Sali izdat nalog za moje hapšenje. Kinal Darival, septarhov sin, čovek od svojih trideset godina, te i te visine i takvih i takvih crta lica, brat Lorda Stirona, traži se zbog čudovišnih zločina: samoogoljavanja i upotrebe opasne droge koju je uprkos izričitih septarhovih naredbi nudio neopreznima. Tom drogom odbegli Darival oterao je sopstvenu posestrimu u ludilo, i u svom ludilu ona je propala na užasan način. Prema tome, svi su se građani Sale udružili da uzapte zločinica, za kog će biti isplaćena velika nagrada.

Ako je Stiron znao zašto je Halum umrla, znači da mu je Noim sve ispričao. Bio sam izgubljen. Kada se približim Salinoj Kapiji, pronaći ću policajce Zapadne Sale koji me čekaju, jer moje se odredište zna. A opet, ako je tako, zbog čega objava nije obavestila stanovništvo da sam se uputio prema Spaljenim Nizijama? Moguće je da Noim nije ispričao sve što zna, kako bih mogao da umaknem.

Nisam imao drugog izbora do da idem napred. Trebali bi mi dani da stignem do obale, a tamo bih, kada stignem, zatekao sve luke Sale upozorene; čak i kada bih se krišom ukrcao na neku lađu, kuda bih išao? U Glin? Maneran? Isto tako bilo je beznadežno pomišljati na to da negde pređem Huiš ili Vojn, i uđem u susedne provincije: već su me progonili u Maneranu, a u Glinu bih svakako naišao na ledeni prijem. To će onda morati da budu Spaljene Nizije. Ostaću tamo neko vreme, a onda možda pokušati da se probijem nekim od prevoja na Treištorima, da započnem novi život na zapadnoj obali. Možda.

U gradu sam kupio namirnice, na mestu koje opskrbljuje lovce što ulaze u Nizije: sušenu hranu, nešto oružja, i kondenzovanu vodu, dovoljno da mi potraje uz pažljivu raspodelu nekoliko meseci. Dok sam obavljao kupovinu

mislio sam da me stanovnici grada čudno gledaju. Da li su me prepoznali kao poročnog princa za kojim traga septarh? Niko nije krenuo da me uhvati. Moguće je da su znali da je kod Kapije Sale raspoređen kordon, pa nisu želeli da rizikuju sa takvim grubijanom, kad već na vrhu Kongoroja ima više nego dovoljno policajaca da me zarobe. Kakvi god razlozi bili, napustio sam grad nesmetano, i uputio se sada završnom deonicom autostrade. U prošlosti ovuda sam prolazio samo zimi, kada je bio dubok sneg; čak i sada bilo je prljavo-belih mrlja u senovitim uglovima, i kako se put uzdizao, sneg je bio sve dublji, dok blizu dvostrukog vrha Kongoroja sve nije ležalo pod njim. Pažljivo mereći vreme uspinjanja, uspeo sam da stignem do velikog prevoja dobrano posle sutona, nadajući se da će me tama zaštititi u slučaju da na putu postoji blokada. Ali kapija nije bila čuvana. Svetla mojih kola bila su isključena dok sam vozio poslednji deo puta - napola sam očekivao da se preturim preko ivice - pa načinih poznati zaokret ulevo koji me uvede u Kapiju Sale, i tamo ne videh nikoga. Stiron nije imao vremena da zatvori zapadnu granicu, ili nije mislio da ću biti toliko lud da tuda bežim. Krenuo sam napred, prošao prevojem i lagano se spustio niz padine zapadnog lica Kongoroja, a kada me je zora obasjala bio sam u Spaljenim Nizijama, gotovo ugušen vrelinom, ali bezbedan.

70

Pronašao sam ovu daščaru blizu mesta gde se rogoptice gnezde, otprilike tamo gde sam se i sećao da se nalazi. Bila je bez vode, pa ni zidovi nisu bili celi, ali znao sam da će ipak poslužiti. Poslužiće. Strašna vrelina ovog mesta biće moje čistilište. Počeo sam da spremam unutra, odlagao stvari, raspakovao hartiju za dnevnik koju sam kupio u gradu kako bih napravio ovaj zapis svog života i dela, postavio kutiju ukrašenu draguljima sa poslednjim ostacima droge u ćošak, nagomilao odeću iznad nje, počistio crveni pesak. Proveo sam svoj prvi dan boravka kamuflirajući zemljokola, kako ne bi odala moje prisustvo kada dođu tragači: odvezao sam ih u plitku jarugu, tako da im je krov jedva izvirivao iznad nivoa tla, prikupio drvenaste biljke sa tla da ih prekrijem a onda na tako isprepletane stabljike bilja nabacao peska. Posle toga, samo su oštre oči mogle da vide zemljokola. Pažljivo sam pribeležio gde se to mesto nalazi da ne bih propustio da ga i sam nađem kada budem spreman da odem odatle.

Nekoliko dana prosto sam hodao po pustinji i razmišljao. Otišao sam do mesta gde mi je rogoptica oborila oca, i nisam se plašio oštrokljunih ptica koje kruže: evo im i mene. Razmatrao sam iz mog vremena promena, pitajući se, *Je li ovo to što si želeo, Jesi li se nadao da do ovoga dovedeš, Da li te ovo zadovoljava?*

Ponovo sam p reži veo svako od mnogih deljenja duša, od onoga sa Švajcom do onoga sa Halum, pitajući: *Je li to bilo dobro? Da li je bilo grešaka koje su se mogle izbeći? Jesi li dobio ili izgubio zbog onoga što si učinio?* I zaključio sam da sam dobio mnogo više nego što sam izgubio, mada su moji gubici bili strašni. Žalio sam jedino zbog loše taktike, a ne zbog manjkavih principa. Da sam ostao uz Halum sve dok njena nesigurnost ne nestane, možda se ne bi prepustila stidu koji ju je uništio. Da sam bio otvoreniji sa Noimom - da sam ostao u Maneranu da se suočim sa neprijateljima - da sam - da sam - da sam - a opet, nisam žalio zbog toga što sam se promenio, već samo zbog toga što sam se ušeprtljao kod te revolucije duše. Jer bio sam ubeđen u to da su Zavet i naš način života pogrešni. Vaš način života. To što je Halum smatrala da treba da se ubije posle dva sata iskustva sa ljudskom ljubavlju bila je najoštrija moguća optužba protiv Zaveta.

I konačno - pre ne mnogo dana - počeo sam da pišem ono što si čitao. Iznenadio me je koliko sam tečan; možda sam čak i bio sklon

blagoglagoljivosti, iako mi je isprva bilo teško da koristim gramatiku koju sam sam sebi nametnuo. *Ja sam Kinal Darival i nameravam sve da ti ispričam o sebi.* Time sam počeo svoje memoare. Jesam li ostao dosledan toj nameri? Jesam li išta prikrio? Dan za danom moje je pero grebalo po hartiji, i čitav sam se izložio pred tobom, bez ikakvih kozmetičkih izmena izveštaja o događajima. Ogolio sam se u ovoj sauni od daščare. U međuvremenu nisam imao nikakvog dodira sa spoljnim svetom, izuzev povremenih nagoveštaja, moguće iracionalnih, da Stironovi agenti pročešljavaju Spaljene Nizije tražeći me. Verujem da su na kapijama koje vode u Salu, Glin i Maneran postavljene straže; verovatno je isto tako i na zapadnim prevojima; a takođe i u Procepu Stroin, za slučaj da pokušam da se probijem kroz Vlažne Nizije do Zaliva Sumar. Sreća me je dobro služila, ali uskoro me moraju naći. Da li da ih čekam? Ili da krenem dalje, uzdajući se u sreću, u nadi da ću pronaći izlaz bez straže? Imam ovaj debeo rukopis. Sada mi je on vredniji od samog života. Kada bi mogao da ga pročitaš, kada bi mogao da vidiš kako sam se saplitao i posrtao prema znanju o samom sebi, kada bi mogao da primiš iz njega vibracije moga uma — mislim da sam sve zapisao u ovoj autobiografiji, u ovom izveštaju o sebi, u ovom dokumentu jedinstvenom u istoriji Velada Bortana. Ako me ovde zarobe, sa mnom će zarobiti i moju knjigu, i Stiron će dati da je spale.

Moram, dakle, dalje. Ali...

Zvuk? Motori?

Zemljokola što brzo dolaze ka mojoj daščari preko ravnog crvenog tla. Pronađen sam. Gotovo je. Barem sam bio u mogućnosti da ovoliko napišem.

71

Pet je dana prošlo od mog poslednjeg zapisa, a još sam tu. Zemljokola su bila Noimova. Nije došao da me uhapsi već da me izbavi. Oprezno, kao da očekuje da otvorim vatru na njega, šunjao se oko moje daščare dozivajući: "Kinale? Kinale?" Izašao sam. Pokušao je da se osmehne, ali bio je suviše napet za to. On reče: "Neko je mislio da ćeš biti negde blizu ovog mesta. Mesto rogoptica - još uvek te progoni, a?"

"Šta želiš?"

"Kinale, za tobom tragaju Stironove patrole. Trag ti je praćen sve do Kapije Sale. Znaju da si u Spaljenim Nizijama. Da te Stiron poznaje dobro koliko i tvoj pobratim došao bi pravo ovamo sa svojim trupama. Umesto toga, oni tragaju na jugu, prema teoriji da nameravaš da uđeš u Vlažne Nizije i odeš do Zaliva Sumar, tražeći brod za Sumara Bortan. Ali čim ustanove da nisi bio tamo počeće da te love u ovom regionu."

"I onda?"

"Uhapsiće te. Suditi. Osuditi. Na zatvor ili pogubljenje. Stiron misli da si ti najopasniji čovek na Velada Bortanu."

"I jesam", rekoh ja.

Noim pokaza na kola. "Uđi. Provući ćemo se krzo blokadu. U Zapadnu Salu, nekako, pa dole do Vojna. Sačekaće te Vojvoda Sumarski i ukrcati te na neku ladu koja kreće na jug. Sledećeg meseca bićeš u Sumara Bortanu."

"Zašto mi pomažeš, Noime? Što se trudiš? Kada sam odlazio od tebe video sam ti mržnju u očima."

"Mržnju? Mržnju? Ne, Kinale, ne mržnju, samo žaljenje. Neko je još uvek tvoj..." On zastade. S naporom, reče: "Ja sam i dalje tvoj pobratim. Zavetovao sam se da čuvam tvoju dobrobit. Kako mogu da dopustim da te Stiron lovi kao divlju zver? Hodi. Hodi. Izbaviću te bezbedno odavde."

"Ne."

"Ne?"

"Zasigurno će nas uhvatiti. Stiron će uhapsiti i tebe, zato što pomažeš beguncu. Uzeće ti imanja. Oduzeće ti zvanje. Ne pravi zbog mene beskorisnu žrtvu, Noime."

"Došao sam čak u Spaljene Nizije po tebe. Ako misliš da se vraćam bez..."

"Nemojmo se prepirati oko toga", rekoh ja. "Čak i da pobegnem, šta me tamo čeka? Da provedem ostatak života u džunglama Sumara Bortana, među ljudima čiji jezik ne govorim i čiji su mi običaji strani? Ne. Ne. Umoran sam od izgnanstva. Neka me Stiron uhvati."

Ubediti Noima da me ostavi ovde nije bilo nimalo lako. Proveli smo minute duge kao večnost u podnevnoj vatri stojeći i žustro se prepirući. On je bio odlučan da izvede to herojsko spašavanje, uprkos gotovo sigurnoj verovatnoći da ćemo obojica biti uhvaćeni. Ovo je činio zbog toga što je osećao da mu je to dužnost, a ne iz ljubavi, jer mogao sam da vidim da još uvek krivi mene za Haluminu smrt. Nisam hteo da dozvolim da i njegovo obeščašćenje bude meni pripisano, i to sam mu i rekao: poneo se plemenito kada je preduzeo to putovanje, ali ja ne mogu sa njim. On konačno poče da popušta, ali tek kada sam se zakleo da ću bar pokušati da se spasem. Obećao sam mu da ću krenuti ka zapadnim planinama, umesto da sedim ovde gde će me Stiron zasigurno naći. Ako bezbedno stignem do Velisa ili Treiša, rekao sam, Noima ću nekako obavestiti, tako da može da prestane da se brine zbog moje sudbine. A onda rekoh: "Postoji jedna stvar koju možeš da učiniš za mene." Izneo sam rukopis iz daščare - veliku hrpu papira, crveni škrabopis na sivkastim grubim listovima. U ovome, rekao sam, pronaći ćeš celu moju priču: to sadrži celu moju ličnost, i sve događaje koji su me doveli do Spaljenih Nizija. Zamolio dam ga da to pročita, i da o meni ne sudi sve dok to ne učini. "Tu ćeš naći stvari koje će te užasnuti ili od kojih će ti se zgaditi", upozorih ga. "Ali mislim da ćeš takođe naći mnogo toga što će ti otvoriti oči i dušu. Pročitaj to, Noime. Pročitaj to pažljivo. Razmisli o mojim rečima." I zatražih od njega jednu poslednju zakletvu, tako mu našeg pobratimstva: da moju knjigu drži na bezbednom mestu, očuvanu, čak i ako dođe u iskušenje da je spali. "Na ovim stranicama nalazi se moja duša", rekoh mu ja. "Uništi hartiju i uništio si i mene. Ako se budeš gnušao onoga što pročitaš, knjigu sakrij, ali joj nemoj učiniti nažao. Ono što te sada šokira možda te neće šokirati za koju godinu. A jednog dana možda ćeš poželeti da moju knjigu pokažeš i drugima, kako bi im objasnio kakav je to čovek bio tvoj pobratim, i zašto je učinio ono što je učinio." I da bi mogao da izmeniš i njih onako kako se nadam da će moja knjiga izmeniti tebe, rekoh nemo. Noim se zakleo da će to ispuniti. Uzeo je snop mojih stranica i smestio ga u prtljažnik zemljokola. Zagrlismo se; ponovo me je upitao hoću li sa njim; ja ponovo odbih; naterao sam ga da još jednom kaže da će pročitati moju knjigu

i sačuvati je; još jednom se zakleo da će to uraditi; onda je ušao u zemljokola i polako se odvezao ka istoku. Ja uđoh u daščaru. Mesto gde sam čuvao rukopis bilo je prazno, i ja osetih iznenadnu prazninu, pretpostavljam poput žene koja je nosila dete punih sedam meseci pa sada vidi da joj je stomak ponovo ravan. Čitavog sebe izlio sam na te stranice. Sada nisam bio ništa, a knjiga je bila sve. Hoće li je Noim pročitati? Mislim da hoće. A hoće li je i sačuvati? Vrlo je verovatno da hoće, mada će je možda sakriti u najmračnijem kutku kuće. A hoće li je jednog dana pokazati drugima? To ne znam. Ali ako si pročitao ono što sam napisao, uspeo si to zahvaljujući Noimu Kondoritu; a ako je on dopustio da to bude pročitano, onda sam na kraju krajeva ipak prevladao u njegovoj duši, kao što se nadam da ću prevladati u tvojoj.

72

Rekao sam Noimu da više neću ostati u daščari, već ću krenuti na zapad u pokušaju da se spasem. A opet, ustanovio sam da nisam voljan da odem. Čatrlja puna jare postala je moj dom. Ostao sam jedan dan, pa još jedan, pa treći, ne radeći ništa, lunjajući po buktećoj čamotinji Spaljenih Nizija, posmatrajući kruženje rogoptica. Petog dana, kao što si verovatno u stanju da uvidiš, ponovo sam se vratio autobiografiji, seo na mesto gde sam nedavno proveo mnoge sate sedeći, i napisao nekoliko novih stranica kako bih opisao Noimovu posetu. Onda sam dopustio da prođe još tri dana, govoreći sebi da ću četvrtog iskopati zemljokola iz crvenog peska i uputiti se ka zapadu. Ali ujutro tog četvrtog dana Stiron i njegovi ljudi otkrili su moje skrovište, i sada je veče tog dana, a ja imam još sat ili dva da pišem, zahvaljujući milosti Lorda Stirona. A kada sa ovim završim, više neću pisati.

73

Došli su sa šest dobro naoružanih zemljokola, opkolili moju daščaru, i pozvali me kroz zvučnike da se predam. Nisam imao nikakve nade da ću im se odupreti, a nisam ni osećao nikakvu želju da pokušam. Mirno - jer od kakve je koristi bio strah? - pokazao sam se, podignutih ruku, na vratima daščare. Oni izađoše iz kola, i ja se zapanjih kada videh da je i sam Stiron među njima, odvučen iz svoje palate u Nizije u vansezonski lov gde je lovina bio njegov brat. Nosio se fino, sasvim u skladu sa svojim zvanjem. Lagano je hodao prema meni. Nisam ga video nekoliko godina, i bio sam zaprepašćen tragovima godina na njemu: zaokruženim ramenima, glavom isturenom napred, proređenom kosom, duboko izboranim licem, očima žućkastim i mutnim. To je zaradio od polovine životnog veka ispunjene vrhunskom vlašću. Posmatrali smo jedan drugog u tišini, kao dva stranca koji traže nešto čime bi započeli kontakt. Pokušao sam da u njemu nađem onog dečaka, mog druga u igri, mog starijeg brata, koga sam davno voleo i izgubio, a video sam samo smrknutog starca drhtavih usana. Septarh je obučen da prikriva svoja unutrašnja osećanja, ali Stiron ipak nije bio u stanju da išta sakrije od mene, a nije mogao čak ni da zadrži jedan stalan izraz: video sam mu kako mu se na licu smenjuju izrazi jedan za drugim, znaci carskog gneva, zbunjenosti, tuge, prezira i nečega što mi je izgledalo kao nekakva potisnuta ljubav. Konačno ja progovorih prvi, pozvavši ga u daščaru na razgovor. Oklevao je, misleći verovatno da mi je ubistvo na umu, ali trenutak kasnije prihvatio je to na pravi kraljevski način, mahnuvši telohraniteljima da sačekaju napolju. Kada smo ostali nasamo, unutra, nastade još jedan period tišine, koji ovaj put prekinu on, rekavši: "Kinale, neko nikada nije osećao takav bol. Neko jedva može da poveruje u ono što je čuo o tebi. To da si mogao da uprljaš uspomenu na našeg oca..."

"Zar je to takvo prljanje, lorde septarhu?"

"Pogaziti Zavet? Kvariti nevine - posestrimu među drugim žrtvama? Šta si to radio, Kinale? *Šta si to radio?*"

Obuze me strašan umor i ja zažmurih, jer jedva da sam znao odakle treba da počnem da objašnjavam. Trenutak kasnije nadoh snage. Posegoh za njim, osmehujući se, uzeh mu ruku, i rekoh: "Stirone, ja te volim."

"Koliko si bolestan!"

"Što govorim o ljubavi? Ali mi smo došli iz iste materice! Zar ne treba da te volim?"

"Zar samo tako sada pričaš, samo prljavštine?"

"Pričam onako kako mi srce zapoveda."

"Ne samo da si bolestan, već i mučan", reče Stiron. Okrenuo se i pljunuo na pod od peska. Tako zarobljen iza hladnog kraljevskog lica, zarobljen draguljima zvanja i odeždom i položaja, ličio mi je na neku daleku srednjevekovnu priliku koja govori nabusito, daleko. Kako da doprem do njega?

Ja rekoh: "Stirone, uzmi sa mnom sumarsku drogu. Imam još malo. Smešaću je za nas i popićemo je zajedno, i za sat ili dva naše će duše biti jedno, pa ćeš razumeti. Kunem se, razumećeš. Hoćeš li učiniti to? Posle toga me ubij, ako i dalje to budeš želeo, ali najpre uzmi drogu." Ja počeh da petljam unaokolo, spremajući napitak. Stiron me uhvati za ručni zglob i zaustavi me. Odmahnuo je glavom sporim, teškim pokretom nekoga ko oseća beskonačnu tugu. "Ne", reče on. "Nemoguće."

"Zašto?"

"Nećeš čačkati po umu prvog septarha."

"Mene zanima da dosegnem do uma mog brata Stirona!"

"Kao tvoj brat, neko želi samo da možeš da budeš izlečen. Kao prvi septarh, neko mora da izbegne sve što mu može nauditi, jer pripada narodu."

"Stirone, droga je bezopasna."

"Je li bila bezopasna za Halum Helalam?"

"Zar si ti preplašena devica?" upitah ja. "Dao sam drogu mnogim ljudima. Halum je jedina koja je loše reagovala - Noim takođe, pretpostavljam, ali on je to savladao. A..."

"Dvoje ljudi koji su ti najbliži na svetu", reče Stiron", a droga im je oboma škodila. Sada je nudiš bratu?"

Bilo je beznadežno. Ponovo ga upitah, ali on naravno nije želeo to ni da pipne. A i da jeste, da li bi mi to bilo šta doprinelo? U njegovoj duši našao bih samo gvožđe."

Ja rekoh: "Šta će sada biti sa mnom?"

"Pravično suđenje, praćeno poštenom kaznom."

"Što će biti šta? Pogubljenje? Doživotno zatočeništvo? Izgnanstvo?"

Stiron slegnu ramenima. "To će odlučiti sud. Zar nekoga smatraš tiraninom?"

"Stirone, zbog čega se toliko plašiš droge? Znaš li šta ona čini? Mogu li te naterati da uvidiš da ona dovodi samo do ljubavi i razumevanja? Nema potrebe da živimo kao stranci, umotanih duša. Možemo da govorimo o sebi. Možemo da se pružamo napred. Možemo da govorimo *ja*, Stirone, i ne moramo da se izvinjavamo što posedujemo ličnost. *Ja. Ja. Ja.* Možemo jedan drugome saopštiti šta nam to nanosi bol, i pomoći jedan drugome da taj bol izbegnemo." Lice mu se smrklo. Mislim da je bio siguran da sam lud. Prošao sam pored njega, do mesta gde sam ostavio drogu, brzo je smešao i ponudio mu bočicu. On odmahnu glavom. Ja ispih, gutajući je impulsivno, i ponovo mu ponudih bočicu, "Hajde", rekoh ja. "Ispij. Ispij! Neće početi još neko vreme. Uzmi je sad kako bismo se otvorili istovremeno, molim te, Stirone!"

"Mogao bih i ja sam da te ubijem", reče on, "ne čekajući na sud."

"Da! Reci to, Stirone! Ja! Sam! Reci to opet!"

"Bedni samoogolitelj. Sin moga oca! Ako ti se obraćam sa 'ja', Kinale, to je zato što od mene i ne zaslužuješ ništa bolje od prljavštine."

"To ne mora biti prljavština. Ispij, i shvati."

"Nikad."

"Zašto se suprotstavljaš tome, Stirone. Čega se plašiš?"

"Zavet je svet", reče on. "Dovoditi Zavet u pitanje znači dovoditi u pitanje čitav društveni poredak. Dozvoli tu tvoju drogu u zemlji i sav razum ima da se sruši, sva stabilnost da nestane. Zar misliš da su naši preci bili zlikovci? Zar misliš da su bili budale? Kinale, oni su shvatili kako da stvore dugotrajno društvo. Gde su gradovi Sumara Bortana? Zašto oni još uvek žive u kolibama u džungli, dok smo mi izgradili ono što smo izgradili? Odveo bi nas na njihov put, Kinale. Srušio bi razlike između ispravnog i pogrešnog, tako da bi ubrzo i sam zakon bio zbrisan, i svaki bi čovek podigao ruku na svog bližnjeg, a gde bi tada bila tvoja ljubav i univerzalno razumevanje? Ne, Kinale, zadrži svoju drogu. Neko i dalje više voli Zavet."

"Stirone..."

"Dosta. Vrućina je neizdrživa. Uhapšen si; krenimo."

74

Pošto je droga bila u meni, Stiron se saglasio da mi dopusti da ostanem nasamo nekoliko sati, pre nego što započnemo putovanje natrag prema Sali, tako da ne moram da putujem dok mi je duša toliko ranjiva za spoljne senzacije. Mala milost od lorda septarha: postavio je dva čoveka kao stražare izvan moje daščare, a sa drugima otišao u lov na rogoptice dok se ne spusti suton.

Nikada nisam uzeo drogu bez delitelja. Tako su me obuzele čudnovatosti, a ja sam bio sam sa njima, da bih čuo pulsiranje, njisku i navalu, a onda, kada su spali zidovi oko moje duše, nije bilo nikoga u koga bih ušao, nikoga ko bi ušao u mene. A opet, mogao sam da otkrijem duše mojih stražara - tvrde, zatvorene, metalne - i osetio sam da bih uz malo napora mogao da dosegnem čak i do njih. Ali nisam, jer dok sam sedeo sam, bio sam lansiran na čudesno putovanje, duša mi se raširila i vinula sve dok nije okružila čitavu ovu našu planetu, i sve duše čovečanstva spojiše se sa mojom. I dođe mi čudesna vizija. Videh kako mi pobratim Noim umnožava memoare i deli ih onima u koje može da ima poverenja, i kako i oni bivaju dalje umnoženi, da bi kružili provincijama Velada Bortana. A iz južnih zemalja stizali su sada brodovi puni belog praha koji više nije tražila samo elita, ne samo Vojvoda Sumarski i Markiz Vojnski, već hiljade običnih građana, ljudi gladnih ljubavi, onih koji su Zavet pretvorili u pepeo, onih koji su želeli da dosegnu jedan drugome do duše. I mada su čuvari starog poretka činili sve što su mogli da zaustave taj pokret, on nije mogao da bude zaustavljen, jer sa ranijim Zavetom bilo je gotovo, i sada je bilo jasno da se ljubav i radost ne mogu potiskivati. Sve dok konačno nije nastala komunikaciona mreža blistavih vlakana senzorne percepcije što jedinku povezuju sa jedinkom i sa svima. Sve dok konačno čak i septarsi i pravednici nisu bili zbrisani oslobodilačkom plimom, a čitav se svet sjedinio u radosnom zajedništvu, gde je svako od nas bio otvoren za sve, i vreme promena bilo je dovršeno; ustanovljen je novi Zavet. Sve sam to video iz moje oronule daščare u Spaljenim Nizijama. Video sam kako jarki sjaj opasuje svet, trepereći, drhteći, dobijajući u snazi, produbljujući se u prelivima. Video sam kako se ruše zidovi. Video sam blistavi crveni plamen univerzalne ljubavi. Video sam nova lica, izmenjena i likujuća. Ruke koje dodiruju ruke. Ličnosti koje dodiruju ličnosti. Ta je vizija buktala u mojoj duši pola dana, ispunjujući me radošću kakvu nikada nisam iskusio, a moj uzleteli duh lutao je kraljevstvima snova. I tek kada je droga počela da jenjava u meni ja sam shvatio da je to bila samo

fantazija.

Možda neće uvek i ostati fantazija. Možda će Noim pronaći čitaoce za ono što sam pročitao, a možda će i drugi biti ubeđeni da krenu mojim tragom, sve dok ih ne bude dovoljno sličnih meni, i dok promene ne postanu nepovratne i univerzalne. Toga je bilo ranije. Ja ću nestati, ja prethodnik, ja anticipator, ja prorok i mučenik. Ali ono što sam napisao živeće, i kroz mene bićete izmenjeni i vi. Možda će se ipak pokazati da ovo nije toliko dokon san.

Ovu poslednju stranicu odlažem dok se spušta sumrak. Sunce žuri prema Huištorima. Ubrzo, kao Stironov zarobljenik, i ja ću za njim. Poneću sa sobom ovaj mali rukopis, skriven negde uz mene, i ako budem imao sreće pronaći ću način da ga predam Noimu, kako bi se mogao spojiti sa stranicama koje je već dobio od mene. Ne mogu da kažem hoću li uspeti, niti znam šta će biti sa mnom i sa mojom knjigom. A ne poznajem ni tebe koji ovo čitaš. Ali mogu da kažem ovo: ako dva dela postanu jedno, i pročitaš me u potpunosti, možeš biti siguran da sam počeo sa prevladavanjem. Iz tog sjedinjavanja mogu proizaći samo promene za Velada Bortan, promene za sve vas. Ako si čitao sve do ovde, moraš u duši biti uz mene. I zato ti kažem, nepoznati moj čitaoče, da te volim i da ti pružam ruku, ja koji sam bio Kinal Darival, ja koji sam otvorio put, ja koji sam obećao da ću ti ispričati sve o sebi, i koji sada može da kaže da je to obećanje bilo ispunjeno. Idi i traži. Idi i dodiruj. Idi i voli. Idi i budi otvoren. Idi i budi izlečen.

James Tiptree Jr

JEDINO POVOLJNO REŠENJE

Heroji svemira! Istraživači zvezdanih polja! Čitaoče, ovo je problem za tebe:

Ako uzmeš dete, žutoglavo, prćast-nos-pegice, zelene-oči-koje-zure-pravo-u-tebe, bogato-derište, curica-tip, petnaest-godina-stara. Jedino o čemu je sanjala, još otkad je bila dovoljno stara da pritisne dugme hologramа, su junaci Prvog Kontakta, istraživači dalekih zvezda, velika imena procvetalog Zvezdanog doba Čovečanstva. Može ti nabrojati posadu svake Otkrivačke misije; može ti skicirati prilično preciznu mapu Federacijskog svemira i označiti brojem Granične baze; može ti reći ko je prvi stupio u kontakt sa svakom od pedesetak poznatih rasa; i zna napamet poslednje reči Han Lu Hana kada je, nemajući više od šesnaest godina, projurio kroz tuđinsko plameno oružje da odvuče svog pilota i kapetana na sigurno na Liri 91-Beta. Zna i nešto matematike; za nju je to lako. I vrzma se po svemirskoj luci i sprijateljuje sa svakim ko hoće da razgovara sa njom, i moljaka da je povezu na letove, i poznaje upravljačke mehanizme četrnaest modela i vozila. Još se nije razvila, što znači da bi izbočine na njenim malenim prsima mogle skoro proći kao dečačke; i ljubav, velika Ljubav, za nju je samo nešto besmisleno što rade odrasli, i pored njenog fizičkog obrazovanja. Ali, može se uvući u svoj juniorski skafander za ciglo sedamdeset sekundi, računajući i sigurnosne kvačice.

Onda uzmeš ovu devojčicu, ovu Koati Kas - puno ime joj je Koatilija Kanada Kas, ali je svi zovu Koati - i pokloniš joj solidni mali svemirski kupe za njen šesnaesti rođendan.

A sada, ovo je problem za tebe:

Da li ga ona upotrebljava da jurca po sektoru punom zvezda, u kojem je njen

dom, posećujući drugove iz razreda i porodične prijatelje, kao što njena majka očekuje, i ponekad se napravi važna tako što se sjuri do ponekog vorteksnog signala, kao što se njen otac pribojava?

Da li? U stvari?

Ili — da li se uputi pravo do najbližeg opremljivača brodova i spiska najveći deo svog kreditnog salda stavljajući dodatne rezervoare za gorivo i senzore velikog dometa na kupe, napuni ga do vrha, a onda - pre nego što porodični računovođa može da postavi pitanja - odmagli prema najbližoj granici Federacije, koja je u ovom slučaju Veliki Severni Procep iza FedBaze 900**,** gde možete pogledati na nepoznat svemir i zvezde?

Nije baš bio neki problem, zar ne?

Izvršni FedBaze 900 posmatra žutu glavicu kako poskakuje njegovim glavnim posmatračkim hodnikom.

"Trebalo bi javiti njenima c-skipom na njihov račun", mrmlja. "Rekao bih da su dovoljno bogati da to podnesu."

"Na osnovu čega?" pita njegov zamenik.

Obojica posmatraju malu upravnu figuru koja maršira od njih. Visoki patrolni kapetan prolazi vrevom; vide devojčicu kako se obrće da zuri u njega, ne zainteresovanošću žene već razrogačenim, nesputanim obožavanjem deteta. Onda se okreće natrag prema zapanjujućem sjaju pogleda koji se pruža iz luke. Ivica Procepa je taman vidljiva s ove strane asterioda u koji je ukopana Baza 900.

"Na osnovu predosećaja koji imam da je to dete nevolja koja traži gde da se dogodi", kaže žalosno Izvršni. "Na osnovu toga što ne verujem u njenu priču, valjda. Ma, svi su joj dokumenti u redu - ne sumnjam da je ona vlasnik tog broda i da ume da upravlja njim, i da poznaje pravila; i njeno je pravo da dobije odobrenje za gde god želi da ide - u roku od par dana. Ali ne mogu da poverujem da su se njeni roditelji složili da ona skokne ovamo samo da pogleda nepoznate zvezde... Na osnovu toga što, ako jesu, onda su overeni imbecili. Da je ona moja ćerka..."

Glas mu utihne. Zna da reaguje preemotivno; nema odgovarajući razlog da javi njenima.

"Mora da su se složili", kaže njegov zamenik utešno. "Pogledaj one dodatne rezervoare i velikodometne mehanove koje su joj dali."

(Koati nije baš lagala. Rekla mu je da se njeni roditelji nisu usprotivili njenom odlasku ovamo - tačno, pošto o tome nisu ni sanjali - i dodala bezazleno: "Vidite li dodatne rezervoare koje su mi stavili na brod da se osiguraju da ću stići kući sa dužih putovanja? O, gospodine, nazvala sam je KK-Jedan; hoće li to zvučati previše kao nešto zvanično?")

Izvršni stavlja tačku na stvar pesimističkim uzdahom, i kreću natrag u njegovu kancelariju, gde čeka patrolni kapetan. Najbolji depo-snabdevački tim FedBaze 900 je odavno trebalo da se vrati, i došao je trenutak da ih zvanično proglasi nestalima i pokrene i organizuje potraga.

Koati Kas nastavlja dalje kroz površinske delove baze do dela luke gde se uzima gorivo. Tamo mora da stane da dobije odobrenje i holomape granične oblasti, a može da dopuni rezervoare. Da nije tih mapa, možda bi riskirala i krenula pravo napolje, iz bojazni da bi je mogli zaustaviti. Ali sada, kada je dobila odobrenje, uživa u svom prvom boravku na romantičnoj Dalekoj FedBazi - sve dok to ne odlaže njen start ka njenom cilju, njenom pravom cilju, toliko sanjanom: slobodan, neistražen svemir i nepoznate, bezimene zvezde.

Daleke Baze jesu romantične. Federacija je skupo platila lekciju da boravak na njima mora biti ugodna, razumu pogodna dužnost. Tako da su, što je baza isturenija, i nameštenje dugotrajnije, oprema i održavanje raskošniji. Baza 900 je sagrađena većinom unutar velike, bezvazdušne stene na dugoj orbiti, pa ipak ima vrtove i bazene na kojima bi joj zavideo i najbogatiji građanin sveta. Koati vidi oglase za mali teatar, koji reklamiraju premijerne predstave i muziku, sve besplatno za osoblje stanice; prolazi pored tuce raznih egzotičnih mestašca u kojima se dobro jede. Unutar stene na planu se vide prostori za sportove i igru, prostrani stanovi, i izuvijani hodnici" svi lepo ozelenjeni i dekorisani, jer je ustanovljeno da se stres znatno smanjuje ukoliko postoji dovoljno alternativnih, privatnih ruta kojima ljudi mogu odlaziti na svoje dnevne dužnosti.

Izgradnja Daleke Baze je iscrpan Federacijski posao. Ali, njime se čuva jedino nenadoknadivo dobro Federacije - njeno stanovništvo. Ovde u FedBazi 900 stanovništvo je većinom Ljudsko, jer su ostale četiri rase koje putuju svemirom koncentrisane na jugu i istoku Federacije. Ovoliko daleko na severu, Koati je ugledala samo par tuđinaca, oboje Sveini; njihov zelenkasti oklop joj je

dobro poznat iz svemirske luke kod kuće. Ovde neće naći neke zaista egzotične tuđince.

Ali ko, ili šta, živi tamo napolju na rubovima Procepa? - Da ne pominjemo njegove nepoznate dalje obale? Koati zastaje da poslednji put pogleda pre nego što skrene ka Gorivu i Snabdevanju. Odatle može zaista da ugleda Procep, kao neki čudan nepravilan crni oblak koji leži duž severnog zenita.

Procep nije potpuno bez svetla, naravno. To je jednostavno oblast koja sadrži srazmerno malo zvezda. Naučnici je ne smatraju za neku veliku misteriju; stojeći talas turbulencije u strukturi gustoće, zalutalo parče istog onog gradijenta koji čini galaktičke krake sa razmacima između. Mnogi takvi procepi se mogu videti u nenastanjenim delovima zvezdanog polja. Ovaj slučajno čini upotrebljivu severnu granicu nepravilne kugle Federacijskog svemira.

Istraživači su prodrli u njega tu i tamo, dovoljno da bi znali da uobičajeni raspored zvezdanih sistema ponovo počinje na drugoj strani. Par verovatnih planetarnih sistema je uočen tamo; a jednom ili dva puta je nešto, što bi mogle biti tuđinske emisije, uhvaćeno na rubu dometa. Ali ništa i niko nije došlo do njih sa druge strane, a u međuvremenu Federacija Pedeset Rasa, koja se lagano širi na jug i istok, ima pune ruke posla i bez traženja novog kontakta. Tako je Procep ostao skoro netaknut. Blizina Procepa omogućila je Koati da stigne do prave granice tako brzo, od njene rodne zvezde u centru i njenog planeta Kajmanova Luka.

Koati baca poslednji čežnjiv pogled na sve to, i uvlači se u hodnik za oblačenje, gde njeno malo odelo visi među skafanderima pravih svemiraca. Odatle izlazi na palubu na površini asteroida, i nalazi KK-Jedan koji pored novog suseda izgleda kao patuljak; krstarica Patrole je pristala. Ona obavlja rutinsku inspekciju školjke disciplinovanom brižnošću i pored svog uzbuđenja, i ubrzo signalizira tegljaču da je pomeri do pumpne stanice. Ovde će dobiti i kiseonik, vodu i hranu - samo standardne zalihe. Sačuvala je dovoljno kredita za dobru zalihu ukoliko se uzdrži od svih luksuza.

Kod Goriva je opet napolju, lično proveravajući svaki rezervoar. Šefica na Gorivu, krupna zajapurena žena čija boja lica sija kroz vizir skafandera, smeška se zbog detetove zanesenosti. Mlađi točilac obavlja posao, zadirkujući Koati zbog njene baterije zaliha.

"Prelaziš preko Procepa?"

"Možda sledeći put... Jednog dana sigurno", uzvraća mu se smeškom.

Objava na razglasu ih prekida. Prijatan glas im saopštava da je DRS Broj 914 B-K zvanično proglašen nestalim, i da počinje potraga Prve faze. Svo svemirsko osoblje treba da obrati pažnju na standardni svemirski tegljač, koji je lako prepoznati po nizu rezervoara koje vuče, poslednji put viđen u okolini Ejsovog Pristaništa.

"Ne, ispravka, negativno za Ejsovo Pristanište. Zadnji uspostavljeni depo je bio na planeti na sedamnaest-pedeset sever, petnaest-trideset zapad, RD Osamnaest." Glas ponavlja brojke. "To je daleko u Kvadrantu Devet B-Z, van dometa komunikacije. Kretali su se prema novom sistemu na trideset-dvadeset sever, četrdeset-dva-dvadeset-osam zapad, RD Trideset... Svi brodovi unutar mogućeg dometa ove putanje će se držati osluškivanja jedan minut svakog sata. Sve što se čuje nalaže povratak u domet Baze. U međuvremenu će izviđački brod biti lansiran da krene njihovom putanjom od Ejsovog Pristaništa."

Spiker ponavlja sve koordinate; Koati, pošto nema tablicu pri ruci, ispisuje ih stilusom na svoju nadlanicu.

"Ako su van dometa komunikacije, kako su se javili?" pita šeficu Goriva.

"Pomoću cevi za poruke. To ti je kao maleni svemirski brod. Mogu da naprave do tri c-skip skoka. Kada radiš van dometa, šalješ po jednu natrag nakon svakog zaustavljanja. Uskoro će biti postavljen komunikacijski relej za taj kvadrant, rekla bih."

"Depo Resnabdevanje 914 B-K", kaže točilac. "To su Bouni i Ko. Dva momka koji su... koji... nisu baš... mislim, nemaju baš sve daske u glavi, je li?"

"Ništa ne fali Bouniju i Kou!" Rumenilo šefice Goriva postaje tamnije. "Možda nisu toliko pametni kao neki drugi, ali ono što urade, urade sto posto savršeno. I jedan od njih - ili obojica - je neverovatno sposoban sa holomapiranjem. Ako pogledaš mape kvadranata u kojima su radili, videćeš koliko je mnogo B-K ispravki ubeleženo. Taj rad spašava živote! A njih dvojica nemaju ni gram zlobe ili uobraženosti; sve to rade za snabdevačku platu, iz lojalnosti Federaciji." Raspalila se, pogledavajući Koati da vidi da li pouka pada na plodno tie. "Zato ih je Izvršni skinuo sa čisto rutinskih tura i poslao ih da postavljaju nove depoe gore na severu... Obližnje ture za popunjavanje su preuzeli blizanci Rend; njima dosada ne smeta zbog njihove muzike."

"Žao mi je", kaže točilac. "Nisam znao. Nikad nisu ni reč rekli."

"Aha, oni nisu pričalice", smeška se šefica. "Eto, mala, sad si skroz napunila, sem ako hoćeš da ti sipamo i u torbicu. A sada, šta ćeš sa hranom?"

Kada se Koati vrati u Bazu i ode do Mapa za finalni bifing, vidi šta je šefica Goriva htela da kaže. Na svim holomapama koje pokrivaju rubove sektora 900, deo po deo pokazuje ispravke označene malenim svetlećim "B-K". Može skoro da prati dugačku, izuvijanu putanju tog para - kako beše? Bouni i Ko - po oblastima detaljnijih prikaza na mapama. Oblaci prašine, g-anomalije, rojevi asteroida, dodatne primarne u višestrukim sistemima - sve skromno B-K. Osnovne mape su skup radova ranih istraživača - neko zvan Ponz je užvrljao dvadeset ili trideset zvezdanih sistema uz svoj veliki potpis (B-K su ispravili šest njegovih), a tu je i "L", i mnogo "JBCova", i još koje Koati ne može da pročita. Volela bi da zna njihova imena i avanture.

"Ko je SS?" pita Mape.

"O, taj je bio bogati stari momak, veteran iz Poslednjeg rata, koji je pokušao da krene prečicom koje se setio i skočio daleko napolje potrošivši svo gorivo. Morao je da čeka oko četrdeset i pet standardnih dana dok neko nije stigao do njega, pa su on i njegovi drugari malo mapirali da ne sede besposleni. Uopšte nije loš, za bogataša na jednom mestu. Vidiš kako su svi SSovi okupljeni oko ove tačke? Tu je bio. Ako prilaziš tome, zapamti da su greške zbog radijusa. Ali ne misliš da ideš toliko daleko, je li, dete?"

"Pa, sad", odugovlači Koati. Pita se da li bi je Mape prijavio Izvršnom. "Možda, jednog dana. Samo volim da imam mape da, znate, maštam o tome."

Mape se zakikoše sa simpatijom, i počinje da sabira njen račun. "Tu imaš dosta za maštanje, curo."

"Aha." Da mu skrene pažnju, zapita: "Ko je Ponz?"

"Ja još nisam bio ovde. Nestao je negde nakon što je poslao poruku da je našao pravu teraformsku planetu čak na onu stranu." Mape pokazuje na severozapadnu ivicu, gde se nalazi niz zvezda tipa GO. "Moglo bi biti nekoliko dobrih planeta tamo. Najudaljenija je gde je bila Izgubljena kolonija. A od toga se strogo drži podalje, uzgred rečeno, ako ikada dospeš do tamo. Tridesetpet-dvanaest N - to je trideset pet minuta dvanaest sekundi sever - trideset-četrdeset zapad, radijalna daljina - stepene izostavljamo; ovde su konstantni — osamdeset-devet stepeni severno sa sedamdeset zapadno - to je iza Baze 900, sve je - trideset-dva Bkm. Nekakva zaraza ih je pokosila, baš nakon što sam ja

došao. Postavili smo upozoravajuće satelite... U redu, sada moraš da izjaviš svoj pravac. Dobijaš besplatno mape za tamo; za ostale plaćaš."

"Gde biste mi preporučili? Za moje prvo putovanje?"

"Za prvo putovanje... Preporučio bih ti da kreneš jedinom signalnom rutom koju imamo, do Ejsovog Pristaništa. To je dva signala, tri skoka. Mesto je fino: kućica, jezero sa slatkom vodom, sve. Niko ne živi tamo, ali imamo jednog skupljača stena koji sve svoje duge odmore provodi tamo, sa par prijatelja. Možeš izvući antene i provoditi se; sve gde god pogledaš je neistraženo. A i otprilike je u dometu komunikatora ako imaš sreće."

"Kako može mesto biti van dometa komunikacije? To stalno čujem."

"To je zbog Procepa. Relativistički efekti ovde napolju gde se gustina menja. O, možeš uhvatiti frekvenciju, ali buka, faktor izobličenja, beznadežno je. Pojedinci tvrde da se čak i elektronska oprema ponaša čudno kada stvarno zađeš u Procep."

"Koliko naplaćuju boravak u kućici?"

"Ništa, ako poneseš svoju klopu i posteljinu. Vazduh i voda su savršeni."

"Mogla bih da poželim da skoknem malo dalje, da pogledam nešto što sam uočila osmatrajući."

"Zeleno. Prilagodićemo cenu mapa kada se vratiš. Ali ako jurcaš unaokolo, pripazi na ovu vorteksnu situaciju ovde." Mape zabija svoj stil, u holomapu, severno od Ejsovog Pristaništa. "Niko još nije siguran da li je to grupa malih ili jedna vraški velika g-provalija. I zapamti, holoi se ne slažu baš najbolje..." Preklapa drugu mapu na prvi displej; nekoliko zvezda je duplirano.

"U redu. I držaću otvorene oči i osluškivati zbog onog izgubljenog broda, B-K-ovi."

"Uradi to..." On sabira iznos koji čini da njen kreditni saldo zastruže po dnu. "Baš se nadam da će se uskoro pojaviti. Ne liči na njih da odzuje negde... Zeleno, evo ti."

Nežno drži svoj vaučer-čip. "Ići će", smeška se. "Jedva."

Još uvek u skafanderu, vukući vrećicu sa kasetama mapa, Koati grabi zadnji pogled kroz veliki panoramski zid glavnog hodnika. Mora da donese odluku. Dve odluke, u stvari, ali ova nije zabavna - mora uraditi nešto što se tiče njenih roditelja, i to bez da se oda nekom ko provodi komunikaciju. Roditelji mora da

već zovu svuda po sektoru. Stresa se u sebi, a onda dobija ideju: njena sestra na planeti blizu Kajmanove se udala za dovoljno kredita da prihvati bilo koliko skipova na svoj račun, i bilo bi logično - Da.

Komo je dvoja vrata niže.

"Ne treba da brinete", kaže dami po imenu Pola. "Moj zet je planetarni bankar. Možete ga proveriti u onom velikom efemerisu tamo. Javelo, Hanter Javelo."

Oprezno, Pola proverava. Ono što saznaje o Port-of-princesu je dovoljno razuverava da prihvati poruku ove čudne devojčice. Povremeno sišući stilus, Koati piše:

"*Najdraža seko, Iznenađenje! Ja sam na FedBazi 900. Predivno je. Malo ću da pogledam okolo i kad krenem kući, navratiću do tebe. Kaži mojima da je sve O.K, brod vozi kao san i milion puta hvala. Pozdrav, Koati.*"

Eto! To bi trebalo da obavi posao bez da ikoga uzbuni. Dok njen otac javi FedBazi 900, ako javi, ona će odavno otići.

A sada, kaže sama sebi, krećući ka luci, sada ono pravo. Gde da krene?

Pa, uvek može da posluša savet Mapa i dobro se provede na Ejsovom Pristaništu, pretražujući nebo i planirajući sledeće putovanje. Postala je malkice impresionirana veličinom svemira i zastrašivošću nepoznatog. Šta ukoliko upadne u nemapirani gravitacioni vorteks? Bila je samo u jednom, a i taj je bio mali, i upravljao je dobar pilot. (To je bio jedan od letova o kojima nije pričala svojima.) Biće vremena i drugi put.

S druge strane, sada je ovde, i potpuno spremna. A njeni bi mogli da prave probleme sledeći put kad krene. Zar nije bolje da to uradi dok još može? A šta to da uradi, na primer?

Naćulila je uši na primedbu Mapa o onim suncima tipa GO. A jedno od njih je bilo odredište onog jadnog tima koji se izgubio, ima koordinate na ruci. Šta ako ih pronađe! Ili - šta ako nađe dobru teraformsku planetu, i da joj ime?

Ravnoteža izbora, koja se nikad nije ni potpuno izravnala, odlučno naginje ka viziji žutih sunaca - dok Koati samo što ne trči na ivicu rampe koja vodi van.

Poslednji treptaj opreza je podseća da, šta god joj bilo cilj, prva etapa njenog puta mora biti signalna ruta do Ejsovog. Na prvoj signalnoj odrednici, imaće vremena da razmisli i zaista se odluči.

Ustanovljava da je KK-Jedan izvučen iz Goriva na ivicu oblasti za uzletanje standardnim uzgonom. Pešači do njega i penje se unutra, nesvesna da emituje blaženi mrmljajući zvuk. To je TO! Ona zaista, zaista, najzad kreće!

Vezujući se, spremajući se za poletanje, vadi pakovanje zaliha i otvara ga zubima. Toliko je švorc da nije mogla da jede u Bazi. Unošenje kursa i početak vožnje daće joj vremena da svari jelo; ima praznovernu averziju prema ulasku u hladno-san punog stomaka. Apsolutno ništa se ne dešava tokom hladno-sna, i navikla se na njega još otkad je bila beba, ali pomisao na taj strani komad hrane u sebi uvek ju je uznemiravala. Šta ga šalje u stazis pre nego što postane deo nje? Šta ako mu padne na pamet da izađe povraćanjem?

Tako da gricka dok unosi holomapske podatke u svoj kompjuter, ostavljajući FedBazu 900 daleko ispod sebe. Ugodno je svesna činjenice da najstvarniji deo njenog života treba da počne. Medu zračenjima nepoznatih zvezda, sa tamnim Procepom pred svojim prozorima, završava kurs do Signala 900-Jedan Ep, i čuje kako veliki c-skip konverteri, srce njenog broda, počinju proces rashlađivanja. Jedinica za c-skip pogon mora biti superrashlađena skoro do apsolutne nule da bi izvela napola razjašnjeno čudo kojim se recipročna gravitaciona polja prevrću, a KK-Jedan i ona sama prenose do cilja relativističkom brzinom.

Dok prvi škljocaji i lupa hlađenja odjekuju kroz školjku broda, ona odlaže skafander, otvara svoju komoru za san dečje veličine, ulazi, i daje sebi injekciju. Njena osećanja dok zatvara poklopac su ista kao kod deteta sa stare Zemlje koje leže da bi se probudilo na Božićno jutro. Hvala Svemu za hladno-san, razmišlja pospano. Dao nam je zvezde. Zamislite one prve hrabre istraživače koji su morali da žive i stare, da ostaju budni sve one dane, mesece, godine...

Budi se u onom što na prvi pogled izgleda isto zvezdano polje, ali kada je zatvorila komoru, trljajući stražnjicu tamo gde ju je ubola injekcija protiv sna, vidi da Procep izgleda drugačije.

Sada je veći i - gle, svuda je oko broda! Pipci tame se skoro spajaju iza nje. Ona je u jednoj od rubnih grupica zvezda koje su isturene u Procep. A zvezdano polje izgleda mutno, osim par bleštećih sunaca - naravno, nema zvezda u blizini! U stvari, ima nekoliko vrlo blizu, a onda praznina gde bi sva sunca na srednjoj udaljenosti trebalo da budu. Samo udaljena, slaba zvezdana tapiserija

nazire se u pozadini.

Brod je pun buke; dok se potpuno budi shvata da i registrator signala i njen detektor mase u blizini oba pšste i krče. Smanjuje im zvuk, locira signal, i postavlja brod u nisku orbitu oko njega. Ovaj signal je, kao i FedBaza, postavljen na veliki asteroid koji joj pruža taman dovoljno gravitacije za stabilnu orbitu.

Baš dobro. Ako ide do Ejsovog Pristaništa, samo će namestiti koordinate za Signal 900-Dva EP, i vratiti se u san. Ali ako hoće da pogleda ona žuta sunca, mora izvaditi mape i razraditi bezbednu dvo- ili tro-stepensku rutu do jednog od njih.

Ne može da jednostavno unese njihove koordinate i odleti pravo do njih, čak i kada nijedno telo ne bi bilo na putu, jer je skip-pogon podešen da se isključi i probudi je ako se pojavi pretnja da zađe preduboko u jako gravitaciono polje, ili naleti na roj asteroida ili neku drugu svemirsku opasnost. Tako da mora da smisli kurs koji prolazi zaista daleko od svih većih tela i poznatih problema.

Odlučiti... Ali, zaista, zar nije već odlučila, kada se stabilizovala ovde? Ne treba joj toliko vremena da unese koordinate Signala Dva! ... Da. Ona mora da ode na neko zaista divlje mesto. Kućica na Ejsovom Pristaništu jednostavno nije ono zbog čega je došla ovamo. A ova nepoznata žuta sunca jesu... a možda bi mogla da uradi nešto korisno, kao da pronađe nestale ljude; šansa postoji. Zgodna stvar bi mogla biti kretanje malim koracima, prvo do Ejsovog Pristaništa — ali stvarno zgodan pravac je iskoristiti sve što je naučila i ne riskirati da joj zabrane povratak. Zeleno, napred!

Sve to vreme imala je pune ruke posla, motajući kasete i postavljajući ih za ta GO sunca. Kao što ju je Mape upozorio, ivice se ne uklapaju. Upravo je pokušavala da ugura dva holoa u jeftini ram načinjen za jedan, kada joj je alarm za masu u blizini zapištao.

Podiže pogled, spremna da izmakne ili odbije neku nebesku stenu. Začuđena, vidi nešto očigledno veštačko ispred. Brod? Postaje veće - ali ne dovoljno veliko, ne uz brzinu kojom dolazi. Proći će pored nje. Šta li to može biti? Vizije mitskog malenog broda punog patuljastih tuđinaca prolaze joj glavom.

Toliko je maleno - hej, mogla bi ga pokupiti! Bez razmišljanja, okreće položaj KK-Jedan i dolazi u paralelu, pored objekta. Dobra je u malim zamršenim ubrzanjima. Stvarčica kao da ubrzava dok je sustiže. Uvučena u

lovačku groznicu, mrmlja, "A, ne, nećeš!" i izbacuje ne baš podesan uređaj za manipulaciju.

Dok to obavlja, shvata šta je u pitanju. Ali, suviše je uzbuđena da razmišlja, vešto ga peca iz svemira i, nakon par pokušaja, ubacuje ga u svoja vrata za teret, zatvara ih za njim, i puni vazduhom.

Uhvatila je cev za poruke! Upućena bogzna odakle FedBazi. Menjala je kurs kod Signala Jedan, kao i ona, i zato se kretala polako. Je li počinila zvaničan prekršaj? Postoji li nekakva kazna za mešanje u zvaničnu komunikaciju?

Pa, zakuvala je kašu, pa je može i pokusati. Biće potrebno nešto vremena da se cev dovoljno zagreje da se može dodirivati. I tako ona nastavlja svoj posao sa mapama, nameravajući da samo baci jedan pogled na poruku i pošalje stvarčicu svojim putem. Sigurno takva mala pauza neće ničemu naškoditi — cevi se upotrebljavaju zato što je pošiljalac van dometa, ne zato što su brze.

Ne sumnja da je može ponovo pokrenuti. Videla je da je išarana uputstvima. Kao i sva ostala svemirska oprema Federacije, udešena je da bude upotrebljiva od strane amatera u vanrednim okolnostima.

Nestrpljivo dovršava mapu i odlazi da ispeca stvarčicu iz komore dok je još toliko hladna da mora da stavi rukavice. Kada otvara vratašca, oblak zlatnih čestica izleće, odvrativši joj pažnju tako da očeše golim ručnim zglobom metal kada posegne za kasetom unutra. Jao!

Gleda u ruku, nadajući se da nije dobila gadnu promrzlinu. Ništa se ne može uočiti sem prašnjave ogrebotine. Nema crvenila. Ali oseća kako joj se živac grči duboko u nadlaktici. Čudno! Protrlja ga, i vadi kasetu mnogo brižljivije. Snimak je standardni; uskoro ga je uvukla u svoj voder.

Glas koji govori je toliko hrapav i prigušen da premotava traku i počinje od početka, da bi bolje čula.

"Snabdevačko Izviđački Tim Broj 914 B-K raportira", uspela je da razume. Sa uzbuđenjem prepoznaje odrednicu. Pa, to je nestali brod! Ovo jeste važno. Trebalo bi odmah poslati Bazi. Ali sigurno neće naškoditi da presluša do kraja?

Glas govori da je novi depo uspostavljen na trideset-dvadeset sever, četrdeset-dva-dvadeset-osam zapad, RD Trideset. To je planeta jednog od onih žutih sunaca, a koordinate Koati ima upisane na ruci. "Devedeset-pet procenata teraformski." Glas se malo pročistio.

Nastavlja navodeći da će radeći krenuti ka FedBazi, zaustavljajući se da provere visoko teraformnu planetu koju su uočili na osamnaest-deset sever, dvade-set-osam-trideset zapad, RD Trideset, u istoj grupi sunaca. "Ali... Uh..." Glas zastaje, pa nastavlja.

"Neke stvari su se desile na trideset-dvadeset. Tamo ima nekoga. Mislim da moramo da prijavimo, ovaj, uh, Prvi Kontakt. Oni."

Drugi glas najednom upada.

"Uradili smo baš kao u priručniku! Priručniku za Prvi Kontakt." "Aha", nastavlja prvi glas. "Odlično je funkcionisalo. Bili su stvarno prijateljski raspoloženi. Znali su i par reči galaktičkog, i znakove. Ali oni." "Olupina. Olupina! Kaži im!" kaže drugi glas.

"O. Da, dobro. Tamo je jedna olupina, jedan stari RB. Zaista star. Ne možete videti zastavicu za spašavanje; nešto veliko je izraslo preko nje. Mislimo da je to Ponz. Pa je možda to njegov Prvi Kontakt." Glas zvuči nesumnjivo razočarano. "Šef može da presudi... U svakom slučaju, oni imaju nekakvu terapiju, nešto kao pilulu koju ti daju i postaneš pametniji. Za to treba dva dana; mnogo se spava. Onda te puste i možeš sve da razumeš. Mislim ... sve! Bilo je... nikad pre nismo imali nešto takvo. Svi govore i svakog razumeju! Vidite kako sad govorimo? Ali je čudno... Svakako, pomogli su nam da nađemo mesto sa ravnom površinom, pa smo fino sredili prostor za gorivo. Mi..."

"Kako su izgledali!" Drugi glas upada. "Pusti nas. Pričaj o njima, kako su izgledali i šta su radili."

"Oh, sigurno. Dobro. Velika bela tela skroz pokrivena dlakom. I šest nogu - uglavnom hodaju na zadnje četiri; gornje dve su kao ruke. Imaju nekako dugačka tela, dugačke bele mačke, velike; kada se propnu da nešto vide, iznad glave su nam. I imaju..." Ovde glas zamuckuje, kao da mu je teško da govori. "Imaju kao dve, uh, one stvari. Po dva komada, mislim. Neki od njih. A lica" - glas nastavlja, sa olakšanjem - "lica su im žešća. Kakvi zubi! Kada su došli i zavirili unutra prvi put, bili smo prilično nervozni. I velike oči, nešto kao izmešani ljudi i životinje. Mačke. Ali ponašali su se prijateljski, uzvratili su signale, pa smo izašli. Tada su nas zgrabili i gurnuli svoje glave na naše. Onda su nas pustili, i ponašali se kao da nešto nije u redu. Čuo sam jednog da kaže Ponz, i kao Lašli ili Lesli."

"Lesli je bila sa Ponzom, rekao sam ti", kaže drugi.

"Aha. Pa su nas onda opet zgrabili, i držali, i onda su nam dali terapiju. Mislim da je nešto ušlo u mene, još ga čujem kao neki glas. Ko kaže da i on... Da, i bilo je nešto mladih i neki drugi koji su trčali okolo po ostrvu: rekli su da nisu kao oni dok ne dobiju terapiju. Dronovi, tako zovu mlade. A posle su Ee-ah-dro-novi. To su oni sa kojima smo razgovarali. Nekako je zbunjujuće. Kao da i ono Ee-ah označava neka bića. Ali ih se ne može videti." Njegov glas - to mora da je bio Bouni - zastaje. "Je li to sve?" Koati ga čuje kako pita sa strane.

".Jeste, valjda", kaže drugi glas - Ko. "Bolje da krenemo, imamo još jednu odrednicu... a ja se više ne osećam dobro. Voleo bih da smo kod kuće."

"I ja. Čudno, baš smo se lepo osećali. Pa, DRS 914 B-K završava... Mislim da je ovo najduži izveštaj što smo dosad poslali, a? O, imamo i neke ispravke da pošaljemo. Pripremite se."

Nakon dugačkog niza koordinatnih ispravki, snimak završava.

Koati sedi zamišljena, pokušavajući da se snađe u izveštaju. Očigledno je da je kontaktirano sa nekom novom rasom, i da su izgleda prijateljski raspoloženi. Pa ipak, nešto u svemu tome negativno utiče na nju - ne dobija želju da odjuri da sretne velike bele šestonoge i dobije terapiju za pamet. Bouni i Ko bi trebalo da su pomalo - naivni. Možda su na neki način prevareni, iskorišteni? Ali ne zna zašto, ili šta. Nije dorasla tome...

Druga stvar koja je jasna jeste da ovo treba da stigne u bazu, što pre. Zar nije neki brod krenuo rutom Bounija i Koa? To bi ih odvelo do mačjeg planeta, koji je na - konsultuje svoju ruku - trideset-dvadeset sever, i tako dalje. O, bože, mora li da se vrati? Da se okrene, odustane od svog puta da bi isporučila ovo? Zašto je bila toliki pametnjaković, mešala se u tuđe stvari?

Ali čekaj. Ako je hitno, može ga ubrzati tako što će nazvati Bazu i pročitati poruku, preskočrvši time zadnju etapu. Onda je sigurno neće odrapiti zbog mešanja! Možda je još u dometu komunikacija.

Uključuje transponder i počinje da zove FedBazu 900. Najzad joj neki glas odgovara, jedva čujan kroz smetnje. Petlja se sa supresorima i dobija ga malo jasnije.

"FedBazo 900, ovo je KK-Jedan kod EP Signala Jedan. Primate li me? Presrela sam cev sa porukom od Snabdevačkog broda DRS 914 B-K, nestalog broda, Bo-uni i Ko." Ponavlja. "Jeste li primili?"

"Potvrdno, KK-Jedan. Poruka od broda 914 B-K presretnuta. Kako glasi

poruka?"

"Predugačka je da se pročita. Ali slušajte... važno. Oni su na putu za planet... sačekajte tren..." Premotava snimak unatrag i daje koordinate. "A pre toga su se zaustavili na onoj planeti trideset-dvadeset sever... imate odrednice. Tamo ima nekoga! To je Prvi Kontakt, mislim. Ali slušajte, kažu da je nešto čudno. Ne mislim da bi trebalo da krenete tamo dok ne dobijete čitavu poruku. Odmah je šaljem."

"KK-Jedan, nisam primio jedan deo. Je li planeta na trideset-dvadeset sever Prvi Kontakt?"

Smetnje rasturaju glas Komoa. Koati viče što razgovetnije može, "Da! Potvrdno! Ali nemojte, ponavljam ne-idite-tamo-dok-ne-dobijete B-K-ovu originalnu poruku. Poslaću-cev-odmah. Jeste li to primili?"

"Ponavljanje... Ne kretati do planete trideset-dvadeset sever, četrdeset-dva-dvadeset-osam zapad dok ne primimo poruku od B-K. Cev stiže odmah. Zeleno, KK-Jedan?"

"Ide. Ako ne mogu da uključim cev, sama ću je doneti. KK-Jedan prestaje sa emitovanjem." Završava uz glasno statičko krčanje, a onda se posvećuje pitanju ponovnog pokretanja cevi.

Ali pre nego što izvadi kasetu iz vodera, ponovo proverava odrednice planete prema kojoj su B-K krenuli. Osamnaest-deset sever. Dvadeset-osam-trideset zapad. RD Trideset. To je bliže od planete Prvog Kontakta; tačno, rekli su da će svratiti tamo na putu do kuće. Prepisuje prve kordinate na radnu tablicu, i zamenjuje ih na ručnom zglobu ovim novim. Ako želi da pomogne u traženju Bounija i Koa, mogla bi da krene pravo tamo - ali naravno, još se nije odlučila. Kada vraća zavrnuti rukav, primećuje da još ima čudan osećaj u ruci, ali ne vidi nikakav trag promrzline. Protrlja ruku par puta, i osećaj nestaje.

"Naježila sam se od uzbuđenja", promrmlja. Ima detinjastu naviku da naglas govori sama sa sobom kada je usamljena. Pretpostavlja da je to zato što je toliko bila sama kao mala, srećno se igrajući svojim svemirskim igračkama i holoima.

Pokretanje cevi za poruke da nastavi kurs ispostavlja se da je apsurdno jednostavno. Oduvava žuti prašak sa nje, ubacuje kasetu natrag, i izbacuje je napolje pored osmatračkih prozora. Fascinirana, posmatra kako se maleni brod polako okreće, orijentišući se po svojoj navodećoj frekvenciji emitovanoj sa

Baze 900. A onda, kao da je zadovoljna, počinje da odmiče, sve brže i brže. Sigurno je, onoliko koliko ona može da proceni, uperena prema zadnjem delu rute od Signala Jedan do FedBaze. Zgodno! Nikad ranije nije čula za cevi za poruke; mora da postoje svakojake čudesne graničarske spravice koje su za nju nove.

Oseća mali grč krivice dok je posmatra kako odlazi. Zar nije njena dužnost da se vrati u blizinu Baze i pročita im čitavu poruku? Možda su oni u nekoj vrsti nevolje kod koje je svaki minut važan? Ali zvučali su zeleno, samo možda malo umorni. A koliko je shvatila, njihova rutina je da šalju cev posle svakog zaustavljanja. Ako su neke od onih ispravki važne, ne bi nikad uspela da ih sve pročita; izdao bi je glas. Bolje da dobiju Bounijev vlastiti izveštaj.

Posvećuje se izračunavanju svog kursa, i ustanovljava da se zavaravala: zaista je unapred odlučila. Jednostavno će krenuti na onu planetu prema kojoj su B-K krenuli i videti može li da ih nađe tamo. Možda su se razboleli pa ne mogu da nastave, možda su našli još jednu tuđinsku rasu i upetljali se sa njom. Možda im je brod pokvaren... Iz bilo kakvog razloga mogu da kasne, a ona bi mogla biti od pomoći. A sada zna dovoljno o cevima da zna da ne mogu biti poslate sa površine planete. Samo iznad atmosfere. Pa ako Bouni i Ko ne mogu da uzlete, ne mogu ni da pozovu pomoć - bar ne preko cevi.

Napola izgovara ovaj lanac logike sama sebi dok radi sa holomapama. Definisanje i unošenje potpuno novog kursa u kompjuter je mnogo veći posao nego što je mislila; školski problemi koje je radila mora da su bili izabrani zbog laganih prirodnih koridora. "O, bogovi... Opet moram da brišem; tamo je putanja asteroida. Upomoć! Nikada neću otići od ovog signala ako nastavim ovako - istraživači mora da pola vremena provode nad mapama!"

Dok mrmlja, postaje svesna nečeg poput čudnog laganog odjeka u brodu. Osvrće se: kabina je skroz popunjena sjajnim kutijama zaliha. .Akustika mi je skroz poremećena", mrmlja. Mora da je zbog toga. Ali izgleda da postoji neka neobična zadrška: na primer, čuje reč "Upomoć!" tako prigušeno - razgovetno da čak potroši par minuta na pretragu najbližih polica. Da li je neka životinja ljubimac naučena da govori mogla da uđe u Dalekoj Bazi? O, jadni stvore. Ako ga nekako ne ubaci u hladno-san, umreće.

Ali ništa se više ne dešava, pa ona odlučuje da su to samo novi akustički odrazi. I na kraju postiže dobar, siguran troetapni kurs do tog sistema na osamnaest-deset sever. Prilično je sigurna da bi ekspert mogao odabrati kraću,

elegantnu, dvoetapnu turu, ali ne želi da rizikuje da je probudi neka nepredviđena prepreka. Tako da bira prolaze načičkane dobro ispravljenim crvenim patuljcima i drugim jedva vidljivim nebeskim detaljima. Ove mape su živa istorija, misli. Ne kao anonimni holoi kod kuće, gde se sve proverava po sto puta godišnje, i daju ti samo tračice za pojedine puteve. U ovim mapama može da pročita rukopis samih starih istraživača. Ovaj Ponz, na primer - mora da je proveo mnogo vremena radeći na rutama do žutih sunaca, pre nego što se spustio na trideset-dvadeset i srušio i umro... Ali zamajava se. Ubacuje označene kasete redom u otvor svog kompjutera, i uključuje prvu. U nepoznato, najzad!

Priprema komoru za hladno-san i uskače u nju. Dok se opušta, primećuje da još uvek ima čudan osećaj da je u društvu nekog ili nečeg. "Možda je to zato što mi nekako nedostaje društvo u svemiru", romantično kaže sama sebi, i zamišlja buduću mapu sa malom "KK" ispravkom. Ha! Glasno se nasmejala, pospano, u tami, osećajući se divno. Skoro stvarno rumenilo je obuhvata dok tone u stanje bez snova.

Tako može da leti nesvesna beskrajem svemira bez ikakvog straha da se izgubi i ne bude u stanju da se vrati, zahvaljujući čudesno jednostavnoj maloj spravici koju imaju svi skakački brodovi - snimač protoka vremena smešten u repu broda, koji bez prestanka škljoca, snimajući izgled zvezda pozadi. Ubrzava ga kretanje u polju, a usporava do mirovanja kada je polje statično. Tako da, kad god pilot zaželi da se vrati svojim tragom, treba samo da izvadi odgovarajuću kasetu i stavi je pred svoj kompjuter za navođenje. Kompjuter će tragati dok ne ulovi sekvencu pređenog puta, tako neumitno, iako nešto sporije, dovodeći brod do tačke polaska.

Budi se i iskače da ugleda zaista nov izgled zvezda - veliki potez bleštavih zlatnih sunaca naspram veoma tamnog ogranka Procepa. Najbliža zvezda u grupi, ustanovljava, je osamnaest-deset sever, baš kao što je izračunala! Pogon se isključio na rubu njenog gravitacionog polja; biće to dugačka vožnja klasičnim pogonom do nje same.

Uzbuđenje je obasjava poput izlaska sunca. Uspela je! Njen prvi solo skok!

A uz psihički užitak tu je još uvek onaj fizički osećaj, toliko jak da je to na tren zbunjuje. Fizički je, definitivno; liči na osećaj samostimulacije, ali bez onog lepljivo-gadljivog osećaja koji obično dobija od samostimulacije. Njihov

nastavnik fizičkog, koji im je predavao oslobađanje od seksualne napetosti, rekao je da će ti negativni aspekti nestati, ali Koati se ionako nije mnogo bavila tim. Sada pretpostavlja da čisto uzbuđenje može podstaći seks, kao što je nastavnik rekao. "Ma, odlazi", mrmlja nestrpljivo. Mora da pokrene klasični pogon i uleti tamo gde bi planete trebale da budu.

Čim je krenula, okreće se prema instrumentima da proveri. Planete - da! Jedna - dve - četiri - i eno je! Plavo-zelena i bela čak i sa ove udaljenosti! Bouni i Ko su rekli da je po testovima visoko teraformna. I izgleda tako, zaista, misli Koati, koja je videla samo holoe stare Zemlje. Načas se pita šta bi nedostajući taraformni element mogao biti: nepravilnosti klime, odsustvo nekih većih oblika života? Nije važno - sve preko 75 odsto znači da se može preživeti bez zaštitne opreme, vazduha i vode ima i upotrebljivi su. Moći će da izađe i istražuje u najudobnijim uslovima - na novom svetu! Ali da li su Bouni i Ko već tamo?

Kada dođe na orbitalnu udaljenost od planete, mora je obići standardnim postupkom potrage. Svi brodovi Federacije imaju opremu na koju je radar osetljiv, što pomaže pri nalaženju. Ali njen brodić nema jake federacijske instrumente za pretragu. Moraće da upotrebi i oči, i da leti po prilično uzanom kursu. To bi moglo biti zamorno; uzdiše.

Otkriva da je prekrstila noge i da se vrpolji i češka. Stvarno, ova navala seksa je preterana! Psihički deo je prilično smirujući, ipak, skoro kao prava sreća. Fino. Samo ometajuće... I, kada se naslanja da počne iščekivanje prilaska planeti, ponovo je zahvata onaj osećaj prisustva u brodu. Društva, društvenosti. Da ne postaje malkice ćaknuta? "Smiri se", kaže čvrsto sama sebi.

Minut mrtve tišine... u kome tihi, tihi glasić kaže razgovetno: "Halo... halo? Molim vas, ne plašite se. Halo?"

Dolazi odnekud iza i iznad nje.

Koati se obrće, zagleda nagore i svuda okolo, ne videći ništa novo. "G-Gde ste?" pita. "Ko ste vi, ovde unutra?"

"Ja sam veoma maleno biće. Vi ste mi spasili život. Molim vas, nemojte me se bojati. Halo?"

"Halo", odgovara Koati polagano, napregnuto zureći okolo. Još uvek ne vidi ništa. A glas je još uvek iza nje kada se okrene. Nije uopšte uplašena, samo jako uzbuđena i radoznala.

"Kako to misliš, spasila sam ti život?"

"Bila sam priljubljena na spoljnu stranu one sprave koju zovete porukom. Umrla bih ubrzo."

"Pa, dobro." Ali sada je Koati pomalo uplašena. Kada je glas govorio, definitivno je osetila pokrete svog grla i jezika - kao da sama izgovara reči. Bogovi - ona zaista postaje ćaknuta, halucinira! "Pričam sama sa sobom!"

"Ne, ne", taj glas - njen glas - je razuverava. "U pravu si - koristim tvoj govorni aparat. Molim te, oprosti mi; nemam svoj koji bi mogla da čuješ."

Koati sumnjičavo vari tu činjenicu. Ako je halucinacija, zaista je kompleksna. Ovako nešto nije nikad ranije uradila. Može li to biti stvarno, nekakva tuđinska telekineza?

"Ali gde si ti? Zašto ne izađeš i pokažeš se?"

"Ne mogu. Objasniću. Molim te, obećaj mi da se nećeš plašiti. Nisam ništa oštetila, i izaći ću kad god zaželiš."

Koati najednom dobija ideju, i pažljivo zagleda kompjuter. U fantastičnim predstavama koje je gledala videla je holoe o tuđinskim umovima koji obuzimaju kompjutere. Koliko zna, to se u stvarnosti još nije desilo. Ali možda...

"Jesi li u mom kompjuteru?"

"Tvom kompjuteru?" Neverovatno, glas izvodi nešto što bi moglo biti kikotanje. "Na neki način, da. Rekla sam ti da sam veoma, veoma mala. Ja sam u praznim mestima, u tvojoj glavi." Brzo dodaje, "Nisi uplašena, molim te? Mogu da izađem u svako doba, ali onda ne možemo da razgovaramo."

"U mojoj glavi!" Koati uzvikuje. Iz nekog razloga ona je, takođe, raspoložena za smeh. Zna da bi trebalo da da neki ozbiljan odgovor, ali sve čega može da se seti, zbog toga se oseća kao da su joj sinusi zapušeni, jeste: "Kako si mi ušla u glavu?"

"Kada si me spasila nisam bila sposobna da razmišljam. Mi imamo primitivan nagon da uđemo u telo i krenemo do glave. Kada sam došla sebi, bila sam ovde. Vidiš, na svetu odakle sam mi živimo u mozgovima naših domaćih životinja. U stvari, mi smo njihovi mozgovi?"

"Prošla si mi kroz telo? Oh... iz onog mesta na mojoj ruci?"

"Da, mora da jesam. Samo se maglovito, primitivno sećam. Znaš, mi smo zaista jako mali. Živimo u onom što mislim da bi nazvala međumolekularni, možda međuatomski prostor. Naš prolazak ne povredi ništa. Za mene, tvoje telo je otvoreno i porozno kao vaš pejsaž tebi. Nisam shvatila da ima toliko čvrstine u velikim razmerama uokolo dok je nisam videla kroz tvoje oči! Onda, kada si se ohladila, došla sam sebi i snašla se u okolini, i dešifrovala centre za govor. Imala sam mnogo, mnogo vremena. Bilo je... usamljeno. Nisam znala hoćeš li se ikada probuditi."

"Aha..." Koati razmišlja o tome. Prilično je sigurna da ne bi mogla sve ovo da izmisli. Mora da je stvarno! Ali sve što može da smisli da kaže jeste: "Ti koristiš i moje oči?"

"Priključila sam se na optički nerv, na drugom spoju. Veoma nežno, uveravam te. I na tvoje slušne kanale. To je jedna od prvih stvari koje uradimo, primitivan program. I činimo domaćina srećnim, da ga sprečimo da se uplaši. Ti se osećaš srećnom, zar ne?"

"Srećnom? - Hej, jel ti to radiš? Slušaj, ako si to ti, onda preteruješ! Ne želim da se osećam baš toliko srećna, kako ti to zoveš. Možeš li smanjiti?"

"Ne želiš? Oh, tako mi je žao. Molim te sačekaj... moji pokreti su spori."

Koati čeka, misleći tako furiozno o svemu odjednom da su joj misli u haosu. Uskoro dolazi do primetnog smanjenja uznemirujućeg fizičkog osećaja. Više od svega ostalog, to uspeva da je uveri u stvarno postojanje njenog novog stanara.

"Možeš li da mi čitaš misli?" pita polako.

"Samo kad uobličiš reči", njen vlastiti glas odgovara.

"Formulisanje, mislim da to tako zovete. Upotrebila sam svo ono dugo hladno vreme da istražim tvoj rečnik i jezik. Mi imamo primitivan poriv da komuniciramo; možda ga sva živa bića imaju."

"Saznavanje čitavog jezika iz statičnog, uspavanog mozga je priličan poduhvat", kaže Koati zamišljeno. Počinje da primećuje jasnu razliku u svom glasu kada ga tuđinac koristi; izgleda viši, napetiji - i čuje sebe kako izgovara reči koje zna samo kao pročitane, a ne iz redovne upotrebe.

"Da. Srećom, imala sam tako mnogo vremena. Ali bila sam tako potištena i očajna kada je izgledalo da se nikada nećeš probuditi. Sav taj posao bi bio uzalud. Tako sam srećna što si živa! Ne samo zbog rada; nego zbog - zbog

života. ... O, i imala sam već jednu priliku da vežbam sa tvojom vrstom. Ali tvoj mozak je sasvim drugačiji."

Ma koliko bila opijena i obuzeta neobičnošću svega ovog, Koati nije glupa. Reči o kući i domaćinima se daju povezati sa izveštajem Bounija i Koa.

"Jesu li dva čoveka koji su poslali onu poruku na kojoj si bila posetili tvoju rodnu planetu? Bili su Ljudske vrste - to sam i ja - u brodu većem od ovog?"

"O, da! Ja sam bila jedna od onih koji su se smenjivali da budu sa njima! I posećivala sam jednog od njih kad su krenuli." Glas kao da se malo suzdržava. "Tvoj mozak se zaista veoma razlikuje."

"Hvala", kaže Koati isprazno. "Čula sam da ta dvojica - ta dva Čoveka - nisu smatrani za baš bistre."

"Bistre? Ah, da... Izvršili smo neke prepravke, ali nismo mogli mnogo da uradimo."

Koatine haotične misli se zgušnjavaju. Ono sa čim ona sedi ovde i čavrlja je tuđinac - tuđinac koji je možda smrtonosan, vrlo verovatno opasan, koji joj je okupirao glavu.

"Ti si parazit mozga!" uzvikuje glasno. "Ti si inteligentan parazit mozga, koji koristi moje oči da vidi i moje uši da čuje, i govori kroz moja usta kao da sam zombi... i, i koliko ja znam, ti preuzimaš ceo moj mozak!"

"O, molim te! M-molim te!" Čuje svoj vlastiti glas kako podrhtava. "Mogu u svakom trenutku da odem... je li to ono što želiš? I ne oštećujem ništa... baš ništa. Koristim vrlo malo energije. U stvari, raščistila sam nešto taloga u tvojoj glavnoj cevi za snabdevanje krvlju, pa ima više nego dosta za oboje. Treba mi samo par komponenti s vremena na vreme. Ali mogu da se povučem ovog trena. Biće to spor proces, jer sam postala dublje isprepletena i moj mentor nije ovde da me upućuje. Ali ako je to ono što hoćeš, krenuću odmah, istim putem kojim sam i došla... Možda... sada kada sam osvežena, mogu duže da preživim, držeći se za tvoj brod."

Patetičnost pogađa Koati; ton glasa priziva viziju majušnog, tužnog, uplašenog bića koje drhti u hladnom zatvoru svemira.

"O tome ćemo odlučiti kasnije", kaže pomalo mrzovljno. "U međuvremenu, imam tvoju časnu reč da se nećeš petljati u moj mozak?"

"Naravno da neću", njen vlastiti glas šapuće ozlojeđeno. "To je prekrasan

mozak."

"Ali šta ti hoćeš? Gde pokušavaš da stigneš?"

"Sada želim samo da odem kući. Mislila sam, ako samo dođem do nekog glavnog mesta Ljudi, mogli bismo da nađemo nekog ko će me odneti do moje rodne planete i mog pravog domaćina."

"Ali zašto si onda uopšte napustila Bounija i Koa i otišla na onoj cevi za poruke?"

"Oh... tada nisam imala pojma koliko je velika ona praznina; mislila sam da će to biti kao duži put-van-tela kod kuće. Brr-r! Toliko je stvari koje ne znam. Možeš li da primetiš da sam ja prilično mlado biće? Još nisam ni završila svoju obuku. Moji mentori mi kažu da sam budalasta, ili neoprezna. Ja... htela sam avanturu?" Maleni glas najednom zvuči jače i određenije. "Još uvek hoću, ali sada vidim da moram biti bolje pripremljena."

"Hmmm. Hej, možeš li da primetiš da sam i ja mlada? Mislim da nam je to zajedničko, pretpostavljam da i ja ovde tražim avanturu."

"Ti razumeš?"

"Aha." Koati se nasmeje, uzdahne. "Pa, ja te mogu odvesti natrag do FedBaze, i sigurna sam da će uskoro slati ekspedicije na tvoju planetu. To nam je Prvi Kontakt, znaš; tako mi zovemo dodir sa novom, ne-Ljudskom rasom. Dosad znamo za oko pedeset, ali nijednu kao vi. Pa sam sigurna da će ljudi ići tamo."

"O, hvala ti! Mnogo ti hvala!"

Koati oseća navalu fizičkog užitka, poriv da...

"Hej, opet to radiš! Prestani."

"O, žao mi je." Napetost opada. "To je primitivna reakcija na zahvalnost. Dati uživanje. Znaš, naši uobičajeni domaćini su prilično neinteligentni; može im se zahvaliti samo fizičkim osećajima."

"Shvatam." Razmatrajući ovo, Koati uočava i nešto drugo. "Pretpostavljam da možete učiniti i da osete bol, da ih kaznite, ukoliko učine nešto što vam se nedopada?"

"Pretpostavljam. Ali mi ne volimo bol; poremeti delikatnost mozga. To su neke lekcije koje još nisam naučila. Morala sam samo jednom, kada se moj

domaćin igrao blizu opasne stene. A i onda sam ga utešila uživanjem čim se odmakao. To upotrebljavamo samo u krajnjoj nuždi, kada domaćin zapreti oštećenjem sebe, takvi retki slučajevi... Oh, čekaj, setila sam se, ako se domaćin upetlja u nešto što se zove tučnjava ... Vidiš da je komplikovano."

"Vidim", odgovara Koati. Nelagodno shvata da ovaj mladi tuđinski putnik može imati više kontrole nad njom nego što je zgodno. Ali izgleda da je dobronamerna, da nema nikakvu želju da joj naškodi. Opušta se - nesposobna da potisne pitanje da nije možda njezino glatko emotivno prihvatanje stranog prisustva u - huhu! - njenom mozgu delom potaknuto od strane tuđinca. Možda bi zaista zgodna stvar bila da zatraži od svog putnika da se povuče, ovog trena. Možda bi mogla da joj udesi neko pogodno mesto za boravak van nje? Možda će to uraditi kada se malo približe FedBazi.

U međuvremenu, šta sa njenim planom da poseti planetu na koju su Bouni i Ko krenuli? Ako im nađe neki trag, to bi bilo od pomoći FedBazi. A zar ne bi bilo šteta doći čak ovamo i ne pogledati?

Rasprava sa samom sobom je brzo završena. A njen omladinski apetit se javlja. Uzima pakovanje zaliha i počinje da postavlja kurs do planeta, objašnjavajući između zalogaja šta planira da uradi pre povratka u FedBazu. Njen putnik ne protestvuje zbog odlaganja.

"Toliko sam zahvalna, toliko zahvalna da hoćeš da me izbaviš", njen glas kaže uz manje teškoće kroz zalogaje sira.

Kada Koati otvara hladno-komoru, zlatni bljesak joj privlači pažnju. To je još one zlataste prašine, pripijeno za rashlađenu površinu. Zbriše ih, i jedan deo joj doleti do lica.

"Usput, šta je ovo? Došlo je na cevi za poruke, skupa s tobom. Možeš li ga videti? Hej, ima ga i po mojim nogama." Ispruža nogu. "Da", njen drugačiji glas odgovara. "To je seme."

Navikava se na ovaj čudni dijalog sama sa sobom. Podseća je na predstavu koju je videla, u kojoj je trbuhozborac pokretao lutku. Ja sam trbuhozborčeva lutka, smeška se u sebi. Samo, ja sam i trbuhozborac.

"Kakvo seme, seme čega?" pita glasno.

"Naše", promiče zvuk, ili osećaj, poput uzdaha, kao da je prošla neka uznemirujuća misao. Onda glas kaže, odlučnije: "Čekaj. Zaboravila sam. Treba da ispustim hemikaliju koja će ih odbiti od tebe. Njih privlači... privlače ih

feromoni života."

"Nisam znala da znam te reči", Koati kaže svom nevidljivom sadrugu. "Izgleda da si prilično ušla u moj rečnik dok sam spavala."

"O, da. Radila sam."

Momenat kasnije Koati oseća lagano peckanje po koži. Je li to hemikalija? Pre nego što oseti uznemirenost, osećaj prolazi. I vidi da je prašina - ili seme - spala s nje, kao odbijena elektricitetom.

"Dooo-bro." Jede još malo, dovršavajući unošenja kursa. "To me podsetilo, kako zovete svoju rasu? A i ti, mora da imaš ime. Trebalo bi da se bolje upoznamo!" Smeje se za dvoje; osećaj nevolje je netragom nestao.

"Ja pripadam rodu Eea, ili Eeadrona. Lično se zovem Silobena."

"Zdravo, Silobena! Ja sam Koati Kas. Koati."

"Zdravo, Koati Kas Koati."

"Ne, mislim, samo Koati. Kas je ime moje porodice."

"O, porodica. Pitali smo se šta je to, sa drugim Ljudima."

"Naravno, rado ću ti objasniti. Ali kasnije..." Koati prekida samu sebe. "Mislim, biće dovoljno vremena da ti o svemu pričam dok polagano prilazimo planeti koja kruži oko one zvezde. A i mislim da sam zaslužila da prvo ja čujem tvoju priču, Silobena, pošto ja dajem telo. Zar nije tako pošteno?"

"O, da. Ne mogu da budem sebična, kad ti toliko činiš."

Nekako ovaj razgovor prvi put pruža Koati utisak da je njen putnik zaista mlado biće, skoro dete. Velike reči koje je pronašlo u njenom umu stalno su je odvodile od takvog utiska. Ali sada Silobena zvuči toliko nalik na nju samu kad samu sebe opominje na učtivost. Ponovo se kikoće, dobroćudno. Može li biti da su njih dvoje dvoje klinaca - čak dve devojčice - zajedno, u potrazi za avanturom među zvezdama? A i lepo je imati ovo neočekivano društvo; ma koliko Koati volela da čita i gleda, počinje da shvata da se veliki deo putovanja svemirom sastoji od samotnog sedenja i čekanja, kada niste u hladno-snu. Naravno, podseća se uz grizu savesti, trebalo bi da proverava mape da vidi da li su sve koordinate relativno malog broja zvezda u blizini ispravne. Ali Bouni i Ko su nesumnjivo već to uradili - na kraju krajeva, ovo je njihovo drugo putovanje do ovog sunca; na prvom su samo uočili planete. A i naučiti nešto o tuđinskoj rasi je sigurno važno.

Udobno se zavaljuje unatrag i pita: "Sada, šta je sa tvojom planetom? Kako izgleda? A vaši domaćini... kako to funkcioniše? Kako je uopšte to evoluiralo? Hej, znam... možeš li učiniti da vidim slike, viziju tvog doma?"

"Avaj, ne. Tako nešto je van mojih moći. Govor je najviše što mogu."

"Pa, pričaj mi o tome."

"Hoću. Ali prvo moram da kažem, mi nemamo takvih... takve materijalne opreme, takvu tehnologiju kakvu vi imate. One tehnike koje imamo su tehnike misli. Puna sam čuda na sve što radite. Tvoja rasa je postigla čuda! Gledala sam kroz tvoje sprave... u drugi svet! A vi govorite o odlasku tamo u posetu nonšalantno kao mi o jezeru ili farmi drveća. Čudesno!"

"Da, mi imamo mnogo tehnologije. Imaju i neke druge rase, kao Sveini i Mumi. Ali hoću da saznam o tvojima, Silobena! Za početak, kako je to sa Eea ima i Eeadronima?"

"Ah! Da, naravno. Ja lično, sama, ja sam Eea. Ali kada sam u svom pravom domaćinu, koji je Dron, onda sam Eadron. Eea sam po sebi je skoro ništa. Ne može ništa sem da čeka, oslanjajući se na svoje primitivne nagone, dok ne naiđe domaćin. Veoma je retko da Eea bude van domaćina kao ja kad si me našla - sem kad posećujemo drugog Eeadrona zbog novosti ili obuke. A onda ostavljamo najveći deo sebe na mestu, u svom ličnom Dronu, u kojeg se vraćamo. Ja sam, pošto sam mlada, bila u stanju da se skoro potpuno odvojim da odem sa Ljudima kao jedan od njihovih posetilaca."

"Oh... je li bilo drugih Eea u Bouniju i Kou kada su uzleteli?"

".Jeste... bar po jedan."

"Kako bi to nazvala - Eealjudi?" smeje se Koati.

Ali njena drugarica joj se ne pridružuje. "Bili su jako stari", čuje sebe kako lagano mrmlja. I još nešto kao "nemali predstavu o dužini puta..."

"Pa si otišla kada su slali poruku. Opa - kakav štos! Oh, Silobena, tako mi je drago što sam je presrela i spasila te."

"I meni, draga Koati Kas."

"Ali sada moramo ozbiljno o tom vašem ludom sistemu. Jeste li vi jedina bića na svojoj planeti čiji su mozgovi u posebnim telima? - Oh, čekaj. Upravo sam shvatila da bi sve ovo trebalo da snimimo; nikad nećemo uspeti da sve ponovimo. Sačekaj dok ubacim novu kasetu."

Obavlja pripreme, i pada joj na pamet da će zvučati profesionalnije sa uvodom.

"Ovo Koati Kas snima, sa broda KK-Jedan, približavajući se bezimenoj planeti na..." Daje sve koordinate, standardni datum i vreme, i činjenicu da su Bouni i Ko po poslednjim podacima krenuli u pravcu te planete.

"Pre toga su se spustili na planetu na trideset-dvadeset sever i prijavili Prvi Kontakt sa oblikom života tamo. Njihov izveštaj je u poruci prosleđenoj Bazi pre nego što sam stigla ovamo. Sada izgleda da su, kada su napustili planetu, neki od oblika života krenuli sa njima; naročito, bar dvoje od skoro nevidljivih Eea, u njihovim glavama. I neko seme, i još jedna Eea, veoma mlada, koja se pridružila, kako kaže, zbog avanture. Ova mlada Eea se premestila na cev za poruke, ne shvatajući koliko će put trajati, i bila je skoro mrtva kada sam otvorila cev. Ona - zovem je ona jer polove, ako ih imaju, još nismo razjasnili - ona se prebacila u mene kada sam otvorila cev, i trenutno boravi u mojoj glavi, gde može da vidi i čuje preko mojih čula, i govori mojim glasom. Razgovaram sa njom o njenoj planeti, Nolianu. Sad zapamtite, čućete samo moj glas - ali ja sama sam ona koja postavlja pitanja. Mislim da ćete uskoro moći odrediti kad Silobena - to joj je ime — govori mojim glasom; viši je i nekako zategnut, i ona upotrebljava reči za koje nisam znala da ih znam. Sve je to naučila dok sam ja bila u hladno-snu na putu ovamo. Sada, Siloben, hoćeš li molim te ponoviti šta si mi do sada ispričala, o Eea i Eeadronima?"

Koati je naučila da se malo opusti dok njen vlastiti glas nastavlja, i čuje Silobenu kako počinje sa lepim predgovorom: "Pozdrav mojim Ljudskim slušaocima!" i nastavlja izrecitovavši sve o Eea-Eeadron sistemu.

"Sada", kaže Koati, "upravo sam je pitala da li su Eea jedini oblik života na svom planetu čiji su mozgovi posebne životinje, da tako kažemo?"

"O, ne", kaže njenim glasom Silobena, "to je opšta pojava kod nas, u našem, hm, životinjskom svetu. U stvari, još uvek nas čudi da postoje i drugi načini. Ali u drugim životinjama, povezanost je vrlo čvrsta. Na primer, kod Enkvalona En se rađa sa Kvalonom, pari se kad se on pari, porađa kada i on, i umire kada on umire. Isto je kod svih Enova - tako zovemo životinje mozgove - sem u slučaju nas, Eea. Samo su Eea tako odvojeni od Dronova i ne umiru kada Dron umire... Ali videli smo stare Endalamite - to je životinja najsličnija Eeadronu - kako prislanjaju glavu uz novorođene Dalamite, kao da Enovi streme prelasku u novo telo, dok su seme-Enovi pripadajući novorođenom lebdeli frustrirano

okolo. Mislimo da su u nekim slučajevima uspeli."

"Znači vi Eea možete preći u novo telo kada vaše ostari! Čini li vas to besmrtnim?"

"Ah, ne; Eea, takođe, stare i umiru. Ali veoma polako. Mogu upotrebiti mnogo Dronova u toku života."

"Vidim. Ali pričaj o vašem društvu, vašoj vladi, kako dolazite do onog šta jedete, i tim stvarima. Postoje li bogati i siromašni, ili sluge i gospodari Eeadroni?"

"Ne, ako sam razumela te reči. Ali imamo farme..."

I tako, stepenicu po stepenicu i nasumičnim pitanjima, Koati sastavlja sliku zelene i zlatne planete koju Silobena zove Nolian, sa suncem Anelom. Svime vladaju veliki beli Eeadroni, koji nemaju ratove, i samo najrudimentarniji monetarni sistem. Klima je toliko blaga da je gradnja većinom dekorativna, sem zaklona od noćnih magli i kišica. Njihovi zastrašujući zubi, koji su tako uplašili Bounija i Koa, potiču iz zaboravljene, verovatno mesožderske prošlosti; sada se hrane biljnim proizvodima i voćem. (Tu se Koati priseća da su i neki biljojedi primati na staroj Zemlji takođe imali zastrašujuće zube.)

Što se materijalne tehnologije tiče, Eadroni imaju točak, koji im služi za transport žetve sa farmi i ono malo građevinskog materijala koji koriste. A davno su naučili da kontrolišu vatru, na koju gledaju skoro kao na igračku, sem manje upotrebe u kulinarstvu. Trenutno ih zaokuplja razvijanje pisanog koda za svoj jezik; ideju su pokupili od Ponza i Lesli. To je izvor velikog uživanja i uzbuđenja, iako neki od starijih Eea, koji služe kao pamćenje rase, gunđaju zbog te novotarije.

Na polovini te priče, Koati sine ideja, i kad se Silobena zaustavi, upada sa: "Slušaj! Oh - ovo govori Koati - rekla si da si mi pročistila arterije, moje krvne cevi. A lečite i druge domaćine. Da li bi - mislim, tvoja rasa - bila zainteresovana da budete lekari drugim rasama poput moje, koje ne mogu da izleče sami sebe? Mi takve lekare zovemo doktorima. Ali dotori ne mogu da uđu unutra i srede ono što nije u redu, a da ne raseku bolesnu osobu. Pa, mogli biste da putujete širom Federacije, posećujući bolesne i lečeći ih - ili, čekajte, mogli biste osnovati veliku kliniku, i bića, Ljudi i ostali, bi dolazili odasvud, da Eea ulaze u njih i srede njihove krvne sudove, ili bubrege, ili šta već nije u redu. Oh, hej, i oni bi vam plaćali - Trebaće vam federacijski krediti - i svi bi vas

voleli! Bili biste najčuvenija, najvrednija rasa u Federaciji!"

"Oh, oh..." odgovara glas Silobene, zvučeći bez daha. "Ne znam vaše uzvike! Mi bi rekli..." Ispušta neprevodiv uzbuđen zvuk. "Kako čudesno. Ako te razumem..."

"Pa, o tome možemo razgovarati kasnije. Sad, o Ljudima si naučila iz onog što zoveš Posećivanje, u mozgovima Bounija i Koa, je li?"

"Tačno. Ali da nisam imala iskustvo stečeno posećivanjem svog mentora i par drugih Eadrona, ne bih znala kako da uđem i živim unutra a da ne nanesem štetu. Znate, mozgovi Dronova su samo neformirana materija; može se ići svagde i jesti šta se hoće bez loših efekata na mozak domaćina. U stvari, Eeai su ti na kojima je da taj mozak formiraju... I, skoro sam zaboravila, moj mentor je bio star; i bio je jedan od onih koji su znali žive ljude Ponza i Lesli. Dvoje koji su se prisilno spustili i umrli. Bilo je van naših moći da ih izlečimo, ali smo mogli da eliminišemo bol. Verujem da su se parili pre smrti, ali nije bilo semena. Moj mentor mi je rekao kako su vaši mozgovi razvijeni i kako funkcionišu. Još uvek smo zapanjeni."

"Zašto posećujete druge Eeadrone?"

"Da naučimo mnogo činjenica o nekoj stvari za kratko vreme. Ispuštamo niti - mislim da imate reč za vaše biljke pečurke - micelije. Veoma krhke niti i čvorići, koji prožimaju drugi mozak - mislim da tako ja sada izgledam u tvom mozgu - i, čineći neku vrstu senke, dobijamo svakojake informacije, kao što je istorija, ili formacija pejsaža, i ostavljamo sve netaknuto kada se povučemo."

"Čuj, zar ne bi mogla da naučiš sve o Ljudima i Federaciji uradivši to u mojoj glavi?"

"O, ne bih se usudila. Već i tvoji centri za govor su me uplašili svojom kompleksnošću. Napredovala sam beskrajno pažljivo. Srećom, imala sam mnogo vremena dok si ti spavala. Ne bih se usudila da pokušam išta delikatnije i ekstenzivnije i povezano sa emocijama."

"Pa, hvala ti za pažnju..." Koati ne želi zastoj u intervjuu, pa nasumice pita: "Imate li društvenih problema? Nevolja ili dilema koje su briga čitave rase?"

To izgleda da zbunjuje Eanku. "Ovaj. Ako te razumem, ne mislim da imamo. O, postoji žučna rasprava između dve grupe Eeadrona koliko bi trebalo da se zainteresujemo za tuđince, ali to je u toku još od Ponza. Odbor starijih savetnika - je li to reč za mudre starce? - prosuđuje o tome."

"A hoće li se stranke držati odluke odbora?"

"O, naravno. Biće izbrisano iz sećanja."

"Opa!"

"Onda... tu je još i problem nedostatka faleh voćki. Ali to se rešava trenutno. Oh... verujem da znam jedan društveni problem, kako vi kažete. Pošto Eea postaju lično tako dugovečni, u usponu je pojava oklevanja da se pari i dobije mlade. Parenje je veoma, ovaj, razorno, pogotovo za Dronsko telo. Pa se svima više sviđa da nastave onako kako jeste. Stariji su naučili kako da potisnu poriv za parenjem. Na primer, ja i moji braća i sestre smo jedini mladi rođeni u celoj jednoj sezoni. Još uvek ima dosta semena uokolo - videla si ih - ali postaje jednostavno protraćeno. Protraćeno... Mislim da uočavam nešto što se može primetiti među vašim poslovicama, nešto o prirodi."

"Ha? O... notorno rasipništvo prirode, je li?"

"Da. Ali naše seme je veoma dugovečno. Veoma. A taj zlatni omotač, koji je ono što vidiš, neprobojan je za skoro sve. Pa će možda ipak sve biti u redu."

Njen izvor informacija izgleda ne želi više da govori na tu temu, pa Koati koristi pauzu da kaže: "Čuj, naše grlo... moje grlo... će se ili zapušiti ili zapaliti. Vode!" Grabi flašu i pije. "Uvek sam mislila da su one priče o upali grla od prevelikog pričanja samo šala. Nisu. Zar ne možeš da uradiš nešto, Dr Silobeno?"

"Mogu samo da blokiram neke od zapaljenih kanala, i pomognem vremenu da učini svoje. Mogla bih da odagnam bol, ali ukoliko upotrebljavamo grlo, ubrzo bi postalo mnogo gore."

"Već zvučiš kao doktor", gunđa Koati promuklo. "Pa, jednostavno ćemo ovo prekinuti ovde... Oh, želela bih da imam jednu od onih cevi za poruke! Jao... Onda ćemo se malo okrepiti, imam nešto meda, hvala bogovima - i odspavati. Hladno-san nas ne odmara, znaš. Mogla bi i ti da odspavaš, Silobeno?"

"Odlična ideja." To boli.

"Čuj, zar ne bi mogla da naučiš da samo klimneš mojom glavom ovako za da ili ovako za ne?"

Na trenutak se ništa ne dešava, a onda Koati oseća kako joj glava nežno klima kao da je nevidljivi prsti nežno drže za teme i čelo, da.

"Fantastično", prostruže. "Auf."

Isključuje rekorder, pogleda poslednji put kroz instrumente na plavo-zeleno-belu planetu - još uvek daleko, daleko napred - namešta signal za buđenje, i udobno se sklupča na pilotskom kauču.

"Dobro spavaj, Silobeno", šapuće bolno. Odgovor stiže u vidu laganog daška: "I ti, draga Koati Kas."

Uzbuđenje je budi pre budilnika. Planeta se već može dobro videti golim okom. Ali, kada pokuša da priča sa Silobenom, ustanovljava da više uopšte nema glasa. Iskopava komplet za medicinsku pomoć i vadi pastile za grlo.

"Silobena?" šapće. "Halo?"

"Št... ej, šta? Halo?" Silobena otkriva šaputanje.

"Izgubile smo glas. To se ponekad dešava. Prestaće. Ali ako još bude ovako kad stignemo na planetu, moraćeš da uradiš nešto da bismo mogle da snimamo. Možeš, zar ne?"

"Da, verujem da mogu. Ali moraš razume ti da će od toga kasnije biti gore."

"Zeleno."

"Šta?"

"Zeleno... znači I ja razumem. Slušaj, žao mi je zbog tvog reda da pitaš. To će biti kasnije. Zasad ćemo samo da umuknemo."

"Čekam."

"Ide."

"Šta?"

"Oh, zeleno, ide to znači: Razumem, i nastavićemo tako." Koati jedva izgovara reči.

"Ah, neformalni govor... veoma teško..."

"Sil, ovo me ubija. Da umuknemo sad, zeleno?"

Bolan kikot. "Ide."

Malo vrelog čaja iz pakovanja zaliha pokazuje se blagotvornim. U međuvremenu prisilna tišina po prvi put daje Koati šansu da promisli o svemu. Naravno, zanesena je novošću svega toga, i ozbiljno ponesena idejom da bi Silobenina rasa mogla pružiti zapanjujuću, dosad nezamislivu vrstu medicinske

pomoći drugima. Ukoliko žele. I ukoliko se ne napravi užasna gužva. Ali to je za velike umove da razmrse.

I, kao dete koje i jeste, Koati se sladi senzacijom koju očekuje da će njen povratak izazvati - sa pravim živim novim tuđincem kojeg nosi u glavi! Ali, o bogovi, neće moći da vide Silobenu - pretpostavimo da izvuku očigledan zaključak da je Koati podilkanila, i skleptaju je u bolnicu? Ona i Sil bi trebalo da rasprave to pre nego što stignu kući; Silobena mora da je u stanju da smisli neki način da dokaže svoje postojanje.

Čudno koliko ubeđeno misli o Silobeni kao ona, razmišlja Koati. Da li je to čista indentifikacija? Ili - sve u svemu, njih dve su prilično intimno povezane – je li to možda neko duboko instinktivno predosećanje, kao jedan od Silinih primitivnih tropizama? Šta god bilo, kada i to pitanje razmrse, biće pomalo šokirana ukoliko je Silobena mladi on... ili, bogovi sačuvali, ono ili oni. Šta je ono Bouni rekao o Dronovima, da neki od njih imaju dva seta intimnih organa? To bi bio njegov stidljivi termin za seksualne organe; mora da je hteo da kaže da su hermafroditi. Opa. Pa, to ne mora ništa da znači što se Eea tiče.

Kada budu mogli da razgovaraju, moraće da razjasni neke stvari. A dotle bolje da ne bude suviše romantično uvrežena u pomisli da su njih dve dve curice zajedno.

Sve je to dovodi do otrežnjujućeg shvatanja koliko malo stvarno zna o osobi koju pušta da joj ostane u glavi - u samom njenom mozgu. Ukoliko je Sil bila ozbiljna kada je pominjala mogućnost da ode... Uz ovu trezvenost dolazi i - bolje rečeno, izbija na površinu - lagani, nedefinisani osećaj nevolje. Sve vreme ga je imala, shvata Koati. Čudan osećaj da tu ima još nešto. Da joj nije baš sve rečeno. Čudno, ne sumnja na samu Sil da ima neku lošu nameru, da je ispod površine zla. Ne, Silobena je dobra, onoliko dobra koliko može da bude; svi Koatini osećaji i zapažanja je na izgled uveravaju u to. Ali i pored toga taj osećaj se održava - postaje jasniji kada se koncentriše - da nešto čini tuđinku pomalo tužnom i opreznom tu i tamo - da je nešto što čini Sil uznemirenom dotaknuto ali ne i istraženo.

Gospodi znaju, ona i Sil su bukvalno pričale koliko su mogle; Sil je odgovarala na sva pitanja dok ih nije izdao glas. Ali Koatin osećaj nepotpunosti ostaje. Da vidimo, kada je bio najjači?... Oko one stvari sa semenom na cevi za poruke, recimo. Možda svaki put kada je pomenuto seme. Pa, seme je protraćeno. To znači umiranje. A seme je živa stvar: učauren, kompletan

početak novog života. Ne samo gameta, kao polen, na primer. Možda su kao embrioni, ili čak žive bebe, za Silobenu. Pomisao na stotine osuđenih beba sigurno ni za Koati ne bi bila vesela.

Možda je u pitanju to? Da Sil nije htela da se preda tuzi? Ili, čekaj - šta je sa samom Sil? Da nije možda htela da se pari, a sada ne može - ili se jeste parila, i u tome je odgovor odakle ono seme na cevi za poruke? Opa! Je li Sil dovoljno stara, je li seksualno zrela? Kaoti ne misli tako, ali opet, zna tako malo - čak ni da li je Sil ona.

Dok Koati premišlja, oči su joj prikovane za prednje prozore, u kojima planeta postaje sve veća i veća. Mora da ostavi sve čuđenje po strani, uz mentalnu napomenu da prvom prilikom ispita Sil. Za par minuta će biti vreme da se gase motori i pređe na antigrav za manevre koji će je dovesti u tragački položaj u bliskoj orbiti. Moraće da prolazi dosta dodatnih orbita, radeći najbolje što može očima i svojim uskim malim civilnim radarskopom. Biće naporno; ne prvi put, žali zbog neprikladnosti malog svemirskog kupea za ozbiljne istraživačke poslove.

Planeta još uvek izuzuetno liči na holoe Tere. Ima dve velike ledene kape, ali samo tri velike kopnene mase smeštene u plavi okean. Izgleda i hladna. Oblačni pokrivač su tanki, pramenasti cirusi. A na mnogo stepeni južno od severnog leda, tlo je jednolično sivozeleno, bez karakteristike izuzev zamršenog, plitkog sistema jezera, koji menja boju od srebrne u crnu sa pramenom ugla refleksije. Kao neka egzotična svilena tkanina, misli Koati. Termin za takvu ravnicu je tundra, ili možda tresetište.

Nema pravih linija ili krivina, nema brana, nikakav znak nečega veštački obrađenog se ne pojavljuje. Mesto izgleda prazno što se inteligentnog života tiče.

Hej, šta je ovo napred? Treperava svetlost obilazi osenčenu krivinu planete, dovoljno daleko da zahvati sunčevu svetlost. To je reflektovana svetlost; stvar se polagano okreće. Koati usporava i usmerava instrumente. Veliki kobasičasti tankovi! Takvi tankovi mora da pripadaju DRS-u, brodu za resnabdevanje depoa. Bouni i Ko mora da su ih ostavili u orbiti pre spuštanja. A ne bi propustili da ih pokupe u odlasku; to znači da su još ovde. O, odlično. To će joj dodati entuzijazma da obavi dugačku, dosadnu potragu.

Usmerava sve senzore na KK-Jedan i počinje pretragu dok je još na prevelikoj udaljenosti od planete. Ovo će biti poduži posao, ukoliko ne bude

imala baš veliku sreću.

I ima je! Na svojoj drugoj orbiti u obliku osmice, vidi ogromnu pocrnelu površinu samo malo južnije od severne polarne kape. Trag plamena. Da li je možda prouzrokovan munjom, ili vulkanom? Ili čak meteoritom?

Ne... pri sledećem prolazu može videti središnju liniju traga, koja se širi na sever, sa primetnim krivudanjem kakvo prirodna pojava ne bi proizvela. Uključuje rekorder i šapatom izveštava o tragu i tankovima u orbiti.

Pri trećem prolazu je sigurna. Nešto svetluca na severnom kraju traga plamena.

"Oh, jadni ljudi! Mora da su bili bolesni; morali su da ispravljaju kurs raketama... Sil! Silobeno! Jesi li budna?"

"Uh... halo?" mrmlja njen glas. Čudno je čuti samu sebe kako zvuči pospano.

"Čuj, moraš da uradiš nešto sa našim grlom, da bih mogla da dam izveštaj. Mislim da sam pronašla ljude."

"Oh. Da. Čekaj... Bojim se da moram da se nahranim...."

"Samo napred. Izvoli."

Na trenutak Koati zamišlja Sil kako pije krv, kao vampir; ali ne, Sil je premala. To više liči na maleno biće koje grabi crveno krvno zrnce ili dva dok jure pored nje. Čudnovato. Koati se ne oseća ni najmanje nervoznom zbog toga. Sil je rekla da je povećala ukupan protok krvi. A i stvarno se Koati oseća divno, veoma čvrsta i u dobrom stanju. Zaista bi bili odlični vidari, misli.

Odsjaj na kraju traga je definitivno brod; kroz instrumente vidi veliki federacijski snabdevački tegljač. Njen poziv na federacijskim frekvencijama ne donosi odgovor. Isključuje rutu pretrage i sprema se da se spusti na antigravu. Ravnica pored broda izgleda u redu. Ali možda je postojao drugi razlog za njihovu upotrebu motora, razmišlja; ova dvojica su bili superiskusni planetarni piloti. Možda ovo mesto ima čudne parametre mase ili nešto slično što zahteva ispravku? Bolje da bude na oprezu, i da bude spremna da uključi motore ako joj se kurs destabilizuje.

Kada ponovo poziva snabdevački brod, vraća joj se glas i grlo joj se najednom oseća odlično.

"Hej, hvala, Sil."

"Koati, zašto se spuštamo?"

"Ljudi koje si napustila su negde dole na planeti. Ništa nije javljeno o njima otkad si ih napustila; zvanično su proglašeni za nestale. To znači, svi ih traže. Sada sam im pronašla brod, ali se ne javljaju. Moram da se spustim i saznam šta se desilo sa njima. Pa dobijaš šansu da vidiš stranu planetu."

Novosti kao da ne donose radost njenoj malenoj putnici, koja samo ponavlja: "Moramo se spustiti?"

"O, da. Između ostalog, možda im je potrebna pomoć."

"Pomoć...." Silobenin glas ponavlja čudnom, skoro gorkom intonacijom.

Ali Koati je prezaposlena da se zamisli nad tim. "U kakvom su stanju bili kada si ih ostavila, Sil?"

"Oh..." njeno grlo uzdiše. "Ne poznajem tvoju rasu dovoljno dobro da bih znala šta je normalno. Govorili su o odlasku u hladno-san kada sam se povukla i napustila ih. Pokušavala sam da žurim jer sam razumela da će sprava za poruke biti uskoro poslata. Kao što sam rekla, to je spor proces. Čim sam se oslanjala na moja Eea čula, ljudi su bili preveliki da ih primetim - na primer, više nisam mogla da registrujem zvučne talase njihovih glasova."

Koati razmišlja o tome, nežno spuštajući brod kroz gustu atmosferu. Njena termoizolacija nije baš najbolja.

"Sil, vi na svoj način imate isto toliko tehnologije kao i mi. Zamisli šetnju napred-natrag, iz molekularnih u molarne razmere!"

"Da. To jeste mnogo za naučiti. Jako zastrašujuće prvi put, kada nas uče posećivanju."

"Rekla si da je bilo i drugih Eea u Bouniju i Kou?"

"Da... Ali nisam mogla da uspostavim dobar kontakt, i oni su kontrolisali sve. Zato sam se i odvojila, kada sam razumela za aparat za poruke."

Koati se smeška. "To mogu da razumem, Sil. Ali strašno si mnogo rizikovala."

Oseća nevidljivu ruku koja joj saosećajno klima glavom. "Ti si moj spasilac."

"Ma, dobro. Nisam to znala. Ali da jesam, izvadila bih te odande, Silobena. Ne bih mogla da te ostavim da umreš u svemiru."

Osećaj nedefinisane topline i stvarne sreće se javlja u njoj. Koati shvata.

Postoji iskreno prijateljstvo između nje i njene malene tuđinske saputnice.

Rekorder je bio uključen dok su pričale. Ali naravno da nije zabeležio njena osećanja. Šteta.

"Čisto za zapisnik", kaže formalno. "Imam, ovaj, subjektivne razloge da verujem da ova tuđinka gaji iskrena prijateljska osećanja prema meni. Mislim prema meni lično, a ne konvencionalno. Mislim da je to važno. I ja osećam isto za Sil."

Vreme je da spusti KK-Jedan. Veoma brižno, Koati dovodi svoj mali broj iznad velikog snabdevačkog tegljača i uredno se spušta pored njega. Ništa nepovoljno se ne pojavljuje. To mora da znači da su Bouni i Ko bili u zaista lošem stanju kad su se spustili.

Atmosferski tekst je zeleno, ali ipak oblači skafander za prvi izlazak. Kada joj se vrata otvore, prvi put ima priliku da dobro vidi DRS brod.

"Izlazna rampa im je spuštena", govori u rekorder. "I, hej, vrata su odškrinuta! Ne valja. Idem unutra... Halo! Halo vi unutra!... Oh!"

Glas joj se prekida. Zvuk koraka, škripa vrata koja se otvaraju.

"O, bože. Kakav nered. Na rampi su bile rukavice... a unutrašnjost izgleda kao da dugo nije ništa čišćeno. Vidim posude za hranu i kasete i skafander... čekajte, dva skafandera - na gomili na podu, kao da su upravo iskočili iz njih. O, bože, ovo liči na nevolju... Mislim da se neko ispovraćao ovde... Mnogo je onog zlatnog semena svuda, takođe."

Razgleda kabinu, izveštavajući dok proverava komore za san i sva mesta na kojima bi nešto veličine ljudskog tela moglo biti. Ništa. A i veliki teretni prostor je prazan, sem paketa zaliha za isporuku negde.

Izlazi napolje, govoreći: "Mislim da bi trebalo da pokušam da ih pronađem. Tlo je ovde mekano, poput mahovine, sa niskim raslinjem ili šta je već, i mogu da vidim ugažena mesta. Jedno je dosta veliko, kao trag koji vodi" - proverava položaj - "baš na sever. Atmosfera je ljudski-visokokompatibilna, sa dosta kiseonika. Skinula sam šlem. Pokušaću da ih pratim po tragu. Ali čisto za slučaj da dospem u nevolju, mislim da je bolje da prvo pošaljem ovaj snimak. Na njemu je sve o Silinoj planeti. Bogovi, volela bih da ga mogu poslati sa površine. Pretpostavljam da ću se morati dići iznad atmosfere. Poneću nekoliko njihovih cevi za poruke na moj brod. Pa idem. To je jedina zgodna stvar koja se može uraditi."

Uzdiše, isključuje snimanje, i vraća se na svoj brod.

Spremajući se da uzleti, kaže: "Veoma si tiha, Silobena. Jesi li dobro?"

"Oh, jesam. Ali sam... bojim se."

"Bojiš se čega? Hodanja po nepoznatoj planeti? Slušaj, imam ručno oružje u slučaju da naletimo na velike, divlje, zle zveri. Ali ne mislim da ovde ima tako nečega. Nema ništa što bi mesožder jeo."

"Ne... ne bojim se planete. Bojim se... šta ćeš naći."

Koati manevriše brodom nagore za jednu brzu orbitu i povratak. "Šta hoćeš da kažeš, Sil?" pita pomalo odsutno.

"Koati, prijateljice moja" - čudno zvuči, čuti vlastito ime izgovoreno vlastitim glasom - "želela bih da sačekam dok ne obaviš potragu. Možda nisam u pravu. Nadam se da je tako..."

"Paa-a, zeleno, ako mora tako", Koati je zauzeta otvaranjem cevi za poruke. "Oh, dovraga, ima nešto onog malog žutog semena ovde. Kako da ih očistim? Ne bih htela da ih ubijem - kažeš da mogu da žive u svemiru, kao i ti - ali ne mislim da bi trebalo da vršljaju FedBazom, a ti?"

"Ne! Ne!"

"Slušaj, žao mi je zbog tvog semena. Samo hoću da ih nateram da izađu iz ove cevi. Kako da to postignem?"

"Toplina. Velika toplina."

"Uh... o, znam. "Uključuje rekorder i priča mu dok radi. "Staviću cev u moj grejač hrane i uključiti ga na 120° C. To neće naškoditi kaseti... U redu, vadim je držaljama. Bogova mi, ima nešto tog semena i u rekorderu, izlaze kad se približi toploti. Hajde, svi napolje. Sada ću završiti ovaj snimak i izvaditi kasetu da je pošaljem. KK-Jedan završava, pre povratka na planetu da potražim B i K."

"Dobro da smo to uradili", čuje Sil dok zatvara cev i stavlja je u komoru da bude izbačena napolje. "Evo izlazi vazduh... I evo cevi! Nadam se da frekvencija Baze dopire dovde... Da, dopire. Zgodno, kako stvarčica zna gde treba da ide.

Pa-pa tebi... Čudno, počinjem da osećam da smo vrlo daleko od bilo čega. Biti svemirski avanturista može biti i pomalo saglasno." Okreće brod u položaj za spuštanje, razmišljajući: Idem da pešačim preko nepoznate planete, tražeći

dvojicu ljudi koji mogu, suočimo se s tim, biti mrtvi...

"Silobena?"

"Da?"

"Zaista mi je drago što te imam ovde kao prijatelja. Hej, možda ima još jedna stvar koju tvoja rasa može da radi... mislim, za kredite. Da idete sa usamljenim svemirskim pilotima na duga putovanja!"

"Ah..."

"Samo sam se šalila... Ili jesam li?"

Uskoro su natrag na planeti, pored napuštenog DRS-a. Koati oblači planetarnu opremu za zaštitu od vremena i cipele za hodanje. Napolju je sunčano ali sumorno. Pakuje zalihu hrane za nedelju dana i nešto vode, iako je tlo mokro poput sunđera. Onda pričvršćuje rekorder na rame i pažljivo ubacuje novu kasetu.

Mnogo kasnije, nakon što su Koati zvanično proglasili za nestalu, ta ista nova kaseta, sjajne površine pomalo potamnele, je u rukama zamenika izvršnog FedBaze 900. Upravo će je preslušati grupa ljudi u sobi za konferencije izvršnog.

Nedeljama ranije, poruka koju je Koati uspela da pošalje uzletevši sa planete stigla je do FedBaze. Posada je čula sve o Silobeni i Eea, i Eeadronima, i Dronima, i svim ostalim karakteristikama Silobenine planete Nolian, i njenom kratkom putu sa Bounijem i Koom; ostavili su Koati i njenog putnika u mozgu u trenutku povratka na bezimenu planetu na kojoj se nalazi Bounijev i Koov brod, prazan.

Jedan od grupe slušalaca nije sa FedBaze.

Kada je ona prva poruka pristigla, izvršni je javio porodici Kas, i Kaotin otac je sada u sobi. Izgleda iznureno; iscrpeo je svoj rečnik ljutnje - pogotovo kada je doznao da spasilačka misija nije u planu.

"Jako zgodno za vas, Komandante", podrugivao se. "Puštate da tinejdžerka obavlja vaše prljave poslove. Tvrdim da je vaša odgovornost da tražite vaše nestale ljude, i da odete da izvučete moju kćerku odande i da je oslobodite tog prokletog parazita na mozgu. Nije ni trebalo da je pustite da ode tamo, pre svega! Ako mislite da neću prijaviti ovo."

"Kako zamišljate da sam mogao da je zaustavim, Myr Kas? Ubacila se svojom slobodnom voljom u potragu u toku, bez savetovanja sa bilo kim. Ako neko snosi krivicu što je ona tamo, to ste vi. Vaša je odgovornost bila, da imate nekakvu kontrolu nad putovanjima vaše kćerke u tom brodu koji ste joj poklonili. U međuvremenu sam ja odgovoran za moje ljude, i nemam opravdanja da rizikujem još jedan brod tražeći građanina Federacije, na njenim dobrovoljno preuzetim putovanjima."

"Ali taj prokleti tuđinac u njoj..."

"Da. Da budemo izravni u pogledu toga, Myr Kas, vaša ćerka je već inficirana, ako je to odgovarajuća reč, i pružila nam je dokaze za veliku pokretljivost i sposobnost zaraze tih malih bića. Već smo verovatno izgubili ljude koji su ih prvi posetili. Sada predlažem da sednemo i slušamo šta vaša kćerka ima da kaže. Možda su vaše brige bez osnova."

Uz gunđanje, stari Kas se smiruje.

"I ova cev za poruke je grejana, takođe", kaže zamenik. "vidi se po plastici. Iz čega možemo zaključiti da je bila compos mentis i verovatno u svom brodu kada ju je poslala."

Snimak počinje sa par slučajnih treskova i škripanja.

"Odlučila sam da još jednom pogledam B-K-ov brod pre nego što krenem", Kaže Koatin glas. "Možda su ostavili poruku ili nešto." Rekorder se isključuje i ponovo uključuje.

"Tražila sam ovde", kaže Koati. "Nema poruke, koliko vidim. Jedna holokamera je usmerena na kabinu, ali je isključena. Hej, kladim se da Fedovi vole da drže stvari na oku, zbog ovakvih slučajeva. Pogledaću po spoljašnjosti."

Još jednom zvuk - isključenje pa uključenje.

"Primetila sam nešto što mislim da je još jedna holokamera gore na krmi; čula sam je kako škljoca.... Kako da dođem do nje? Oh, čekajte, možda spolja."

Isključeno-uključeno.

"Oho-ho! Imam je. Podešena je na protok vremena; mislim da je uhvatila teren oko broda. Samo ćemo je odneti do mog broda i pustiti."

Klik - isključeno.

Izvršni se nelagodno pomera. "Verujem da je našla planetarni rekorder.

Nisam siguran da su ta dvojica znali da je tamo."

"To mora da je dodatna mala kaseta u ovoj cevi", kaže zamenik.

Rekorder se uključio. "Stvarno je mala", kaže Koati. "Hej, puna je vašeg semena, Silobena. Ove stvari mora da su kao kasete. Namotavam je... idemo. Oh, hej, oh, hej... Silobena!"

"To je moj dom", kaže Koati onim što su naučili da razaznaju kao glas tuđinke koja govori Koatinim grlom. "O, moj predivni dom!... Ali kakvo je to čudo, kako vi."

"Kasnije", Koati prekida sebe. "Kasnije ćemo gledati koliko god hoćeš. Sada je moramo premotati unapred do mesta gde pokazuje ovu planetu i možda dvojicu ljudi koje tražimo."

"Da... Oh, ono je bio moj mentor..."

"Oh, bogovi, volela bih da pogledam. Ali ubrzavam sada."

Zvuci brzih škljocaja, nekoherentni kratki zvuci Koatinog Silobena glasa.

"Vidiš, sada su poleteli. Biće zvezde duže vreme, ništa sem zvezdanog polja." Furiozni škljocaji. "Bogovi, nadam se da se neće istrošiti."

"Nema bojazni", kaže zamenik. "Te stvari aktivira brz pokret u vidnom polju. Kada je vidik tako jednoličan kao što je zvezdano polje, prebacuje se na brzinu od oko snimak na sat - možda snimak na dan; zaboravio sam. Samo je meteorit u prolazu ili nešto takvo privremeno ubrza."

"Evo nas", kaže Koatin glas, "vidim taj veliki niz GO zvezda... Da, izgleda da su krenuli prema planeti, sada; trebali bi mi instrumenti da odredim - ah! Uvećava se. To je to, jeste... Bliže, bliže... ulaze u orbitu. Ali Sil, gledaj kako je ovaj snimak drhtav. Kažem ti, ko god da leti nije mu dobro... Ooo-oops... možda su promenili pilota, ili možda prelaze na rakete. Oh, joj... da, uleću kao vreća šljunka; drago mi je što znam da su se izvukli.... Dim sad, ništa sem dima. Motori im rade. Dole... vidim plamenove. Ovo mora da se aktivira pokretom; sada će biti pauza, ali ne znamo koliko je trajala. Znam da ti ovo ne znači mnogo, Sil, ali sačekaj da se dim raščisti - Ah! Pogledaj, ono je pejsaž koji smo videli oko broda, je li?"

Tuđinski glas promrmlja nešto.

"Ponovo kreće... ono je ivica rampe. Izlazi jedan čovek... sada i drugi... koji je koji? Zvaću visokog i mršavog Bouni. O, dragi bogovi, oni se teturaju. Vidi,

ispustili su rukavice. I pogledaj, vegetacija oko broda je neugašena. Ovo im je prvi izlazak, naravno... oh, Bouni pada! Možda je to zbog hladno-sna, da li su prebrzo izašli iz njega? Mislim da nije; mislim da su bolesni. Vidi, na Koovom licu je nešto čudno, iznad nosa; stalno se češe. Ne zaustavljaju se da pogledaju okolo ili bilo šta. Ovo ne valja, Sil. Sada su pali na ruke i kolena, na izgoreni deo. O, želela bih da mogu da im pomognem. Pogledaj, vidiš li zlatasti oblak, kao vaše spore, pored rampe?"

Pauza, popraćena tihim uzdasima i mrmljanjem.

"Sada ustaju; nadam se da se nisu opekli... ej, oni trče, ili pokušavaju da trče! Dalje od broda. Prema onom utabanom mestu koje smo videli, samo još nije utabano. Oh, Boni se... i Ko... oni se svlače! Šta hoće, da se okupaju? Ali nema... Oh! Oh, čekajte, šta? Oh, ne! Oh, blagi bogovi, ovo mi se ne sviđa. Mislila sam da svi svemirski piloti postupaju po Kodeksu. Nisam znala da u istraživačkim timovima ima seksa!"

"I nema", zareži Izvršni, iznenadivši sve njih.

Komešanje u sobi dok Koatin glas nastavlja, zastajkujući, "Pa, ovo je čudno... Ne želim baš da to posmatram; ne izgledaju srećni kao naši demo-timovi natrag u školi. Ovaj... Ne bih rekla da znaju šta da rade, tačno. ... Lica im izgledaju ludo; ma, jedan od njih otvara usta kao da se dere ili urla. Izgledaju užasno... Ko god sluša ovo, izvinjavam se. Nadam se da ne govorim ništa ružno. Ali ovo je čudno, ovo izgleda gadno... Moraće uskoro da prestanu, nadam se. Oh, ne..." Glas joj drhti, na ivici je nekakvog vriska.

"Oh, oh, oh..." Ali sada je to drugi glas koji počinje da jeca. Rekorder postaje zbrka rečenica kao "Sil! Šta je? Šta nije u redu?" i "Oh, plašila sam se, oh, bojim se, oh Koati, to je užasno..."

"Jeste, ružno je. Nije to način na koji se Ljudi obično pare, Sil."

"Ne", kažu Silini tonovi, "ne mislim to. Mislim mi... oh, oh..." I opet počinje da jeca.

"Slušaj, Sil!" Koati guta suze tuđinke, prekida je. "Mislim da znaš nešto što mi ne govoriš! Kaži mi šta te plaši ovog trena, ili ću... ili ću se tako lupiti po glavi da ćeš otpasti. Vidiš?"

Čuje se zvuk jakog udarca po mesu, a onda nagli oštar uzvik.

"Hej... šta... povredila si me, Sil. M-mislila sam da nikad..."

"Oh, žao mi je", stenje tuđinski glas. "U-uspaničila sam se kada si rekla da ćeš se povrediti..."

"Ili povrediti tebe, a? Čuj, ja mogu podneti mnogo bola ako moram. Reci mi odmah šta se desilo sa tim ljudima. Pogledaj, opet su se srušili. Reci mi!"

"To... to su mladi."

"Mladi šta?"

"Mladi Eea - iz s-semena u br-brodu."

"Ali rekla si da su odrasli Eea u obojici Ljudi. Zar oni nisu odbili seme, kao ti od mene?"

"Oni... Oh, Koati, rekla sam ti, bili su jako stari. Mora da su umrli, i seme je ušlo u ljude. Videla sam ih da slabe. Tada sam se uplašila i o-otišla. Pre nego što su Ljudi otišli u hladno-san... Oh, Koati, to je tako strašno... tako se loše ose-ćam..."

"Ćuti sad, Sil, i pusti me da shvatim. Šta to seme može da učini?"

"Seme se izleže, kada je u... izleglo se u mlade. Bez mentora, bez bilo koga da ih obuči, oni su kao divlje životinje. Rastu. Jedu... jedu bilo šta. A onda, u hladno-snu, neki od njih mora da su sazreli. Nije bilo učitelja, nije bilo nikog da ih nauči disciplini. O, drugi su trebali da znaju, da će seme i spore tražiti domaćina, trebalo je da vide da su oni posetioci koji su otišli sa njima suviše stari. A-ali niko nije znao koliko dugo, kako daleko... Kada sam počela da shvatam koliko će vremena proteći, znala sam da će se nešto loše desiti. I ja n-nisam mogla da uradim ništa; nisu me slušali. Pa-sam ja-ja sam pobegla." Tuđinka potresa Kosti jecajima.

"P-pa..." Dugačak uzdah Koati. "Oh, dragi bogovi, jadni ljudi. Hoćeš reći da su im mladi jednostavno pojeli mozak?"

"D-da, bojim se da je tako. Kao da su bili Droni. Još gore, jer nije bilo učitelja."

"A ono sa seksom... to su ih zreli naveli da rade?"

"Da! Oh, da! Kao divlje životinje. Striktno nas uče da to kontrolišemo; pokažu nam. Treba mnogo obuke da se postane pravi Eea. Čak ni ja nisam potpuno obučena... Oh, volela bih da sam umrla tamo u svemiru nego da vidim ovo."

"Oh, ne. Saberi se, Sil. Nije tvoja krivica. Niko, ko nije navikao na svemir, ne može shvatiti koliko su razdaljine stvarno velike. Verovatno su mislili da će to biti kao duži put u vašoj zemlji... Oh, pogledaj... ljudi su ustali. Bože, drže jedan drugog; noge im otkazuju. Gotovi su im motorični centri, možda. Kreću se... otišli su onom stazom na sever; samo što to onda nije bila suza. Prave suzu, gazeći... Tamo mi idemo, Sil, ako ih ovo ne pokaže kako se vraćaju. To bi moralo biti uskoro; skoro smo blizu kraja kamere. Volela bih da znam koliko je vremena proteklo. Sunce izgleda nekako drugačije, i boja vegetacije, ali to je možda zbog kamere. Ubrzaću je. Sil, prestani da plačeš, dušo; nisi ti kriva."

Brzo škljocanje iz rekordera.

"Ništa, ništa", glas Koati kaže. "Još ništa. Sumnjam da su se vratili, ništa... čekaj, šta je to? O, moj bože, to je trag... to se naš brod spušta. Pa! Mislim da ne želim da gledamo sebe, zar ne? Izvadimo ovu kasetu i hajdemo."

Klik.

U sobi za sastanke zamenik na momenat zaustavlja rekorder. "Je li to svima jasno?" Potvrdno gunđanje.

"Mislim da ovo baca novu svetlost na potencijale rase Koatine male prijateljice", kaže medicinski službenik. "Predlažem da svi otvorimo četvore oči zbog bilo čega što liči na žuti prah, u slučaju da toplotni postupak mlade dame nije potpuno očistio ovu cev. Ili prethodnu. Njene početne predostrožnosti su bile veoma mudre."

Pre nego što je završio sa govorom, Izvršni je uključio jače osvetljenje. Čuju se prigušeni šumovi dok se ljudi pregledaju, otresajući imaginarne zlatne učkice.

"Bogovi, da je lula tog praha dospela na slobodu ovde, a niko upozoren!" Ksenologija mrmlja. "Hmmm... Bouni i Ko."

"Da." Izvršni razume stenografiju Ksenologije. "Ako dobijemo bilo kakvu indiciju da je njihov brod uzleteo, moraćemo doneti neke teške odluke. Koliko sam shvatio, seme može da se pripije i na spoljašnju stranu svemirskih brodova. Pa, najbolje da nastavimo i vidimo kakav je naš problem."

"Tačno." Zamenik gasi veliko svetlo, pokreće rekorder.

"Sada nastavljamo severno tragom koji su ostavili Bouni i Ko", kaže Koatin glas. "Prošli smo oko pet kilometara. Trag je veoma uočljiv jer je vegetacija, ili

šta već ovo jeste, prilično osetljiva i krhka. Ne mislim da je stvorena da na njoj životinje hodaju ili da je pasu. Ali trag nije baš svež, jer se pojavljuju vršci novog rastinja. Nismo videli ni životinje ni ptice, samo biljkolike stvari i ponekog insekta koji bi projurio, kao metak. Prilično je hladno, tiho, čudno mesto. Teren je skoro ravan, ali mislim da se krećemo otprilike prema jednom od onih jezera koje smo videli odozgo.

Silobena je toliko šokirana onim šta se desilo ljudima da ne priča mnogo. Pokušavam da joj kažem da to nije njena krivica. Jedna stvar koju je rekla vam ukazuje - rekla je da mora da su odrasli Eea pretpostavili da mi možemo da sebe učinimo imunim na seme, pošto smo tako kompletni. Ne mogu da se naviknu na ideju potpunih, pojedinih životinja rođenih takvih. I brod... imali smo toliko divljih, jakih stvari. Nikad im nije palo na pamet da su ljudi isto toliko ranjivi kao i Droni... Sil, čuješ li šta pričam mojima? Niko neće ni tren misliti da si ti kriva. Molim te, saberi se, dušo, strašno je samotno u ovoj praiskonskoj tundri ili šta li je već."

"...Nakon što si mi spasila život", mrmlja glas Silobene tužno.

"Oh-hhh! Slušaj, ej... Sil, i ti si meni spasila život, za ime gospoda. Zar ne shvataš?"

"Ja? Kako?"

"Time što si bila na onoj cevi za poruke, šašavice. Bila je puna semena, seti se. Da nisi bila tamo, rizikujući svoj život, da nisi bila tamo da ih odbiješ od mene, ja bih završila baš kao Bouni i Ko. Pojelo bi mi mozak. Hoćeš li sad da se oraspoložiš? 1 ti si meni spasila život. Hej, Sil, šta kažeš na to? Halo?"

"Halo... oh, draga Koati Kas."

"To je moja Sil. Slušaj, dosta mi je pešačenja za danas; ove čizme nisu baš najudobnije. Vidim malu uzvišicu napred; možda je tamo suvlje. Utabaću neko ravnije mesto i razvući vreću i zaštitnu mrežu - ne bih htela da me pogodi neka od ovih metak-buba. A i ne mislim da će sunce zaći: ovde mora da je leto, sa velikim aksijalnim nagibom." Kikoće se. "Čula sam za zemlje ponoćnog sunca! Sada sam videla jednu. ***Ovo*** je Koati Kas, na putu za ne znam gde, prekidam."

"Vaša kćerka je izuzetna mlada žena, Myr Kas", kaže Izvršni zamišljeno. Kas odgovara gunđanjem. Kada ga pažljivije pogleda, Izvršni vidi da su Kasove oči vlažne.

Snimak se nastavlja sa par Koatinih reči nakon buđenja. Očigledno je ona -

one - spavala mirno.

"Zeleno, nastavljamo. Sada, Sil, nadam se da se osećaš bolje. Zamisli kako mi je, kad moram da teglim plačljivca - to znači tužnu vrbu od osobe — preko čitave ove bogu iza nogu planete. Hej, znaš li neku pesmu? To bi mi se baš svidelo!"

"Pesmu?"

"O, za ime božje. Pa, objašnjavanje i demonstracija će me uposliti. Ali ne mislim da je našoj publici to potrebno."

Klik.

Za trenutak se opet čuje njen glas, zvučeći umorno.

"Hodali smo ukupno osamnaest sati", kaže. "Moj pedometar mi kaže da smo šezdeset i jedan kilometar od broda. Trag je još uvek jasno vidljiv. Približavamo se rukavcu jednog od glečera koji se pružaju na jug iz ledene kape. Vidim crtu niskih oblaka - da, sa dugama u njima! - kao minijaturni olujni front. Ljudi izgleda da su se kretali pravo prema tamo. Sil kaže da seme ima primitivan nagon ka hladnoći. Da mogu živeti jako, jako dugo ako je dovoljno hladno. Mislim da ne bi trebalo da se niko približava ovoj planed još dugo, dugo. U redu, napred."

Klik - isključeno. Klik - uključeno.

"Ivica glečera i snežni pokrivač su upravo ispred nas. Mislim da ih vidim - hoću reći, njihova tela... Od glečera duva hladan vetar, miriše loše."

Klik., klik.

"Našli smo ih. Prilično je gadno." Glas zvuči iscrpljeno. "Uradila sam šta sam mogla. Izgleda da su zamrznuti. Uvukli su se pod ivicu leda; uzdiže se od tla i pravi pećinu tu, sa dubokim zeleno osvetljenim pukotinama. Ništa ih nije diralo koliko mogu da odredim, ali obojica imaju gadne, velike rupe iznad noseva, tamo gde su sinusi.

Ne znam im prezimena, pa sam samo urezala: Bouni i Ko, hrabri svemirski piloti Federacije, iz FedBaze 900, na zaravnjenoj steni.

"Oh ostavili su poruku, na sličnoj steni. Piše: Opasno. MI šmo infekćirni. Smrtnost. Sve pogrešno napisano, kao deca. Pretpostavljam da su im te... stvari... do kraja jele mozak.

I svuda uokolo ima semena, poput zlatne prašine na snegu. Podigne se čitav oblak kada svetlo padne na njih. Silobena kaže da su to novo seme i spore koje su mladi Fea formirali; parili su se kad i ljudi, i seme je raslo dok su ljudi dolazili ovamo. U svakom slučaju, te rupe na njihovim licima su mesta odakle je novo seme izbilo u velikom mlazu.

Izvadila sam lupu i pogledala grupicu semenja. Ta zlatna boja im je omotač ili oklop. Sil kaže da je skoro neprobojan spolja. Postoji i razlika u semenju... neka su mnogo, mnogo veća i izgledaju čvrsto; druga su više kao prazne ljušture. Sil kaže da ova velika potuku sve ostale kada se takmiče za domaćina, i prvi veliki uzima sve." Uzdah.

"Da vidimo, jesam li sve rekla? Oh, možda bi trebalo da dodam da ne mislim da su one rupe bile toliko ozbiljne da prouzrokuju smrt ljudi. Mora da je u pitanju bilo ono šta se dešavalo unutra. Nisam videla nikakve rane, sem ogrebotina i masnica, od padanja, mislim. Oni... oni su držali jedan drugog za ruke. Sredila sam im položaj, ali to nisam promenila.

Sada pretpostavljam da je to sve. Ne želim da spavam ovde; otići ću onoliko natrag prema brodu koliko budem mogla noćas. Možda i neće biti noći; rekla sam vam da sunce ne zalazi, ali sada se već poprilično zacrvenilo. Sil je toliko tužna da jedva išta kaže... Prekidam sada, ukoliko se ne desi nešto drastično."

Zamenik isključuje rekorder.

"Je li to sve?" pita neko.

"Oh, nije. Samo sam hteo da znam da li su svi zadovoljni jasnoćom onog što su čuli. Jesu li svi čuli dovoljno o stanju dvojice ljudi, ili Dok hoće da to pustim ponovo?"

"Ne zasad, hvala", kaže Medicinski. "Pretpostavljam da čin formiranja velikog broja embriona zahteva dodatnu energiju, pa su, shodno tome, za vreme poslednjeg hodanja ove dvojice, njihovi paraziti konzumirali hranljive materije - tkivo mozga i krv - sve ubrzanijim tempom. A što se tačnog uzroka smrti tiče, mogao bi biti kombinacija traume, hipotermije, neishranjenosti i gubitka krvi; ili su možda paraziti napali strukture mozga koje su neophodne za život. Nećemo tačno znati dok ne budemo mogli... mislim da nećemo znati i tačka."

"Još neko?" pita zamenik, svojim brifing tonom.

Koatin otac proizvodi višesmislen zvuk nakašljavanja ali ništa ne kaže. Niko drugi ne progovara, i pored utiska da su neka velika pitanja neizrečena, koji se

širi prostorijom.

"Ma, nastavi s tim, Frede", kaže Izvršni.

"Važi."

,.Natrag smo u brodu, odmaramo se", kaže Koatin glas. "Sil, dugo si bila jako tiha. Jesi li dobro? Jesi li još potresena time što si videla šta su mladunci napravili?"

"Oh, jesam."

"Pa, potisni to u stranu, dušo. Ako mogu ja, možeš i ti. Probaj."

"Da..."

"Ne zvučiš kao da pokušavaš. Slušaj, ne mogu nositi melanholičnu, očajnu, osobu u svojoj glavi celim putem natrag do FedBaze. Sići ću sa uma, čak i u hladno-snu. Ne misliš li da bi se mogla malo razvedriti? Zar nije bilo zabavno kada smo pokušale da pevamo? Na kraju krajeva, to sa ljudima se desilo odavno; sada je gotovo. Ne možeš tu ništa."

U prostoriji u FedBazi, Koatin otac prepoznaje deo svog vlastitog saveta, davno datog kćerki, i treptanjem izbacuje suzu iz oka.

"I uradili smo nešto korisno... u stvari neprocenjivo, jer smo jedino ti i ja bezbedne na ovoj planeti. Je li tako? Pa smo možda spasili život nekog ako bi došao da istraži."

"Hmmm..."

"U pravu je", kaže Izvršni.

"Naravno, to su samo Ljudski životi, ali zbog dvojice Ljudi si i bila potištena, zar ne, Sil. Pa je u stvari izjednačeno. A ona dvojica su se pre toga zaista lepo proveli na tvojoj planeti. Hej, pomisli kako će ti dobro biti kad se vratiš kući. Hoćeš li biti bolje raspoložena ako ti pokažem snimke sa Noliana kad krenemo?"

"Da... oh, ne znam."

"Sil, ti si beznadežna. Ili te nešto drugo muči? Slutim nešto... U svakom slučaju, ovde smo uradili sve što smo mogli. Polećem sa KK-Jedan. Pokupila sam kasete poslednjeg mapiranja Bounija i Koa; staviću ih u cev sa ovim, i sa malom kasetom iz kamere na krmi. Ne mislim da su ostavili još nešto vredno. Zatvorila sam vrata i napisala upozorenje na pramcu da se ne ulazi. Ako vi iz

Feda hoćete da povratite brod, moraćete da dođete sa plamencima. Ili da povedete jednog Eea unutra sa sobom. Ja lično mislim da nije vredno rizika: nešto semena bi moglo ostati spolja, i biti ostavljeno gde god odete sa brodom. Hej, nešto sam mislila... pitam se da nije to možda zaraza koja je zbrisala Izgubljenu koloniju. Seme dolutalo iz svemira. Čitava ova velika grupa sunaca bi mogla biti opasna. O, gospode. Kakav udarac... Hej, to je nešto što bi Sil i ja mogle da proverimo jednom! Sil, nakon što stigneš kući i lepo se odmoriš, kako bi ti se svidelo da pođeš sa mnom na još jedno putovanje? Ako me puste... sigurna sam da bi, jer ćemo mi biti jedini izviđači imuni na seme! Samo, moji jadni roditelji. To me podsetilo: moj otac je možda poslao poruku Dalekoj Bazi; bilo bi divno kada bi neko mogao da pošalje poruku njemu i majci, na njihov račun, da je sve u redu i da se vraćam. Milion puta hvala. Moja adresa je Kajmanova Luka, i sve je zabeleženo tamo. Sil, ima još nešto što bismo mogli da uradimo... da li bi volela da upoznaš moje? Mogla bi da naučiš sve o porodicama, i da se vratiš i budeš veliki mentor na Nolianu. Voleli bi da te upoznaju, znam... mislim. Zeleno, polećem."

Klik. Klik.

"Uzleteli smo, i sada radim na kursu za prvu etapu natrag do Daleke Baze. Oho, ova žuta sunca su zaista predivna. Ali Sil je još uvek u frci. Ne može biti zbog onog što smo videli na planeti. Postajem ubeđena da ima nešto o čemu mi ne govoriš, Sil. Šta je u pitanju?"

"Oh, ne, ja..."

"Sil! Slušaj, ti misliš mojim mozgom, i mogu da osetim nešto! Kao svaki put kad sam pomenula nešto što bismo mogle uraditi, osetila bih istu poplavu tuge. A tu je i osećaj kao da me nešto veliko škaklje kad nećeš da pričaš. Moraš mi reći, Sil. Šta je?"

"Ja... oh, toliko se stidim!"

"Vidiš, ma nešto što kriješ! Stidiš se čega? Nastavi, Sil, reci mi ili ću... ili ću nas oboje prebiti. Reci mi!"

"Sramota", ponavlja maleni glas. "Plašim se, plašim. Moja obuka... Možda nisam toliko potpuno razvijena koliko sam mislila. Ne znam kako da zaustavim... Ohh", Koatin glas vapi: "želela bih da je moj mentor ovde!"

"Ha?"

"Imam taj osećaj. Oh, draga Koati Kas, postaje jači; ne mogu ga potisnuti!"

"Šta? ... Nemoj mi reći da ćeš imati nekakav napad primitivnosti? Je li ona stvar sa parenjem?..."

"Ne. Pa, možda, da. Oh, ne mogu..."

"Sil, moraš."

"Ne. Sve će biti u redu. Prisetiću se svoje obuke i smiriću se."

"Sil, ovo zvuči grozno... Ali, suoči se s tim, sasvim si sama... mi smo sasvim same. Ne možeš se pariti, ako ti to nadolazi."

"Znam. Ali..."

"To je to. Što pre krenemo, pre ćemo biti na FedBazi i moći ćeš da kreneš kući. Htela sam da prvo dobro odspavam, ali ako imaš problema, možda je bolje da odem pravo u komoru. Zar ne bi mogla i ti da pokušaš da zaspiš? Možda će ti biti bolje kada se probudiš."

"O, ne! O, ne! Ne hladnoća! Ona nas stimuliše!"

"Da, zaboravila sam. Ali čuj, ne mogu proživeti sve te svetlosne godine budna!"

"Ne... ne hladno-san!"

"Sil. Myr Silobena. Možda je bolje da sve priznaš ovog trena. Od čega si tačno uplašena?"

"Ali nisam sigurna..."

"Dovoljno si sigurna da budeš danima neraspoložena. Sad reci Koati čega se tačno plašiš. Udahni duboko... evo, ja ću mesto tebe... i počni. Sad!"

"Možda i moram", kaže tuđinski glas, tih ali sada odlučan. "Ne sećam se da li sam ti rekla: ako nas ciklus parenja oduzme kad je jedan Eea sam, ipak se možemo... razmnožavati. Preko - znam vašu reč za to - spora. Iste su kao i seme, samo što su sve indentične sa roditeljem. I Eea ih uzgoji i rodi kao seme, kao što si videla. Onda Eea dolazi sebi." Siline reči sada sustižu jedna drugu, od olakšanja što izgovara to. "To je veoma retko, jer nas naravno nauče da ga zaustavimo kad se osećaj pojavi. Ja... ja ga nisam imala nikad. Trebalo bi da odmah potražim svog mentora, da me uputi kako da to zaustavim, ili mentor poseti mladog i učini da prestane. Ali moj mentor je daleko! Stalno se nadam da ovo nije zaista osećaj kojim to počinje, ali nikako da prestane: Oh, Koati, prijateljice moja, tako me strah... bojim se..." Glas se gubi u jakim jecajima.

Koatin glas kaže, polagano: "Uh, opa. Hoćeš da kažeš, bojiš se da će te uhvatiti to sa parenjem i da ćeš napraviti spore u mojoj glavi? I da će one probiti rupu?"

"D-da." Tuđinka je očigledno očajna.

"Čekaj momenat. Hoće li te to učiniti ludom pa ćeš prestati da budeš ti, kao Čovek koji se opije? Oh, ne znaš za to. Ali ponećeš se kao oni neobučeni mladi? Mislim, šta ćeš uraditi?"

"Možda ću... jesti naslepo. Oh-h... ne ostavljaj me samu u tvom hladno-snu!"

"Dobro. Dobro. Moram da razmislim."

Klik - zamenik je zaustavio spravu.

"Mislim da bi trebalo da zastanemo na minut da ocenimo dilemu ove mlade žene, i dilemu tuđinca."

Ksenobiolog uzdiše. "Ovaj poriv, ili ciklus, očigledno nije tako redak, pošto se mladima daju uputstva za nadvladavanje toga. Uputstva koja na nesreću ovise od mentora na raspolaganju. Ali izgleda da to ne spada u normalan tok sazrevanja - više je slučajna epizoda. Rekao bih da je ovde ubrzano iskustvom sa dvojicom Ljudi inficiranim neobičnim mladima. To je pobudilo ono što Eea izgleda smatraju delom svog primitivnog sistema."

"Koliko brzo mogu da stignu do one Eea planete, eh, Noliana?" pita neko.

"Ne dovoljno brzo, koliko sam shvatio", kaže Izvršni. "Čak ni kada bi se usudila na podvig putovanja bez hladno-sna."

"Mora da se reši te stvari!" upada Koatin otac. "Da raseče glavu i iščupa je ako treba! Zar ne može neko da stigne do nje i da je operiše?"

Odgovor mu je tišina negacije. Trenuci koje slušaju su protekli, dobro ili loše, već davno.

"Tuđinac je rekao da može da izađe", primećuje zamenik. "Videćemo hoće li im to rešenje pasti na pamet." Ponovo uključuje.

Poput njegovog odjeka, Koatin glas se javlja. "Pitala sam Sil da li bi mogla da se izvuče i parkira na neko udobno mesto dok je ne prođe. Ali ona kaže... reci im, Sil."

"Već neko vreme sam pokušavala da se povučem. Ranije, mogla sam to lako. Ali sada su niti mog fizičkog bića prodrle toliko duboko u Koatin mozak, u

molekularnu i - je li atomsku prava reč? - atomsku strukturu. Pa sam pokušala da se odvojim od delova sebe, ali kad god bih oslobodila jedan deo, otkrila bih da se prethodno oslobođeni deo ponovo spojio. Ja... ja nisam imala mnogo obuke za ovu tehniku, još otkad sam bila mnogo manja. Izgleda da sam jako srasla sa Kaoti. Ništa od onog što sam pokušala nije uspelo. Oh, oh, da je samo još jedan Eea ovde da mi pomogne! Uradila bih bilo šta, presekla bih se napola..."

"To je od boga prokleti tumor", reži Koatin otac. On ne uočava očajnu malu tuđinku, već samo pretnju svom detetu.

"Ali draga Koati Kas, ne mogu. I sada nema sumnje; primitivni deo mene koji sadrži tu užasnu potrebu raste, raste, iako se borim sa njim koliko god mogu. Bojim se da će me uskoro preplaviti. Ima li nešto što ti možeš da učiniš?"

"Ne za tebe, Sil. Ali reci mi... nakon što sve prođe, i ti si mi, ovaj, pojela mozak, hoćeš li doći sebi i biti u redu?"

"Oh... nikad ne bih mogla biti dobro, znajući da sam ubila tebe! Ubila svoju prijateljicu! Moj život bi bio užasan. Čak i kada bi me moj narod prihvatio, ja sama ne bih. Iskrena sam, Koati Kas."

"Hmmm. Dobro. Pusti me da razmislim." Rekorder škljoca isključeno - uključeno. Koatin glas se opet čuje. "Pa, u ovakvom smo položaju: ako sprovedemo naš plan da se vratimo do FedBaze, ja ću biti zombi, ili mrtva, kad dođemo tamo, a ti ćeš biti potištena. A brod će biti pun spora. Neću biti u stanju da ga spustim, ali bi neko verovatno uspeo da ga presretne. I ljudi koji bi ga otvorili bili bi inficirani tvojim sporama, i dok se sve raščisti, mnogo ljudi bi bilo mrtvo, i možda niko ne bi bio raspoložen da te vrati na tvoju planetu. Joj."

Glas tuđinke ponavlja isto.

"S druge strane, ako krenemo pravo na Nolian, i u najboljem slučaju, napravila bi spore i one bi mi pojele mozak i bilo bi nemoguće da se spustim i pustim te iz broda. Pa bi bila zatvorena sa mrtvacem i mnogo spora, leteći ko zna kuda, zauvek. Ukoliko nas ne bi neko presreo, u kom slučaju se ponavlja prvi scenario... Sil, ne vidim izlaz. Ono što vidim je da će ovaj brod uskoro biti leteća tempirana bomba, koja samo čeka da joj se neki ne-Eea oblik života približi."

"Da. To je dobro rečeno, Koati-prijateljice-moja", maleni glas kaže tužno.

"Oh!"

"Šta?"

"Osetila sam jaku potrebu da... da te povredim. Jedva sam se savladala. Oh, Koati! Upomoć! Neću da postanem divlja zver!"

"Sil, dušo... nisi ti kriva. Pitam se, zar ne bi trebalo da se nekako oprostimo dok još možemo?"

"Vidim... vidim."

"Silobena, draga moja, šta god se desilo, zapamti da smo bile odlične prijateljice, i prošle zajedno kroz avanture, i spasile život jedna drugoj. A ako mi uradiš nešto ružno, zapamti da znam da to nisi stvarno ti; to je samo slučajnost jer smo toliko različite. Ja... nikad nisam imala prijateljicu koju sam volela više, Sil. Zato zbogom, i sećaj se svega sa smeškom ako budeš mogla."

Zvuk jecanja, "Z-zbogoom, draga Koati Kas. Tako sam tužna celim svojim bićem da kroz mene dolazi takvo zlo. Prijateljstvo s tobom je uzdiglo moj život do visina o kojima nisam ni sanjala. Ako preživim, ispričaću svom narodu koliko su Ljudi dobri i iskreni. Ali ne mislim da ću imati šansu za to. Na jedan ili drugi način, moj život će se završiti sa tvojim, Koati Kas. Iznad svega, ne želim da nanesem još zla Ljudima."

"Sil..." Koati kaže zamišljeno. "Ako zaista misliš to o zajedničkom kraju, postoji način. Jesi li zbilja mislila tako?"

"D-da. Da."

"Stvar je u tome što će, šta god se sa nama desilo, ovaj brod biti pretnja za svakoga, Ljude ili bilo koga, ko naleti na njega. Naša je dužnost da ne radimo takve stvari, znaš? A i zaista ne želim da i dalje postojim kao zombi. I vidim ono divno žuto sunce tamo, sunce koje smo gledali svih onih dana i noći dole na planeti... kao da nas čeka... Sil?"

"Koati, razumem te."

"Naravno, mnogo je stvari koje sam htela da uradim: a... a i t-ti si... m-možda j-je ovo ono v-veliko..."

Rekorder prozvodi krčav zvuk. "Nešto je prebrisano", kaže zamenik.

Posle minut ili dva čuje se Koatin glas koji kaže: "...nije trebalo čuti sve to. Najvažnije je, odlučile smo. Pa... ouh! I-j-j-ouh! Šta?"

"Koati!" Maleni glas kao da vrišti. "Koati, gubim... gubim se! Nešto želi da te povredi, da te zaustavi... da te nagna da odeš u hladno-san... borim se s tim... Oh, oprosti mi, oprosti-"

"JAOJ! Ej, opraštam ti, ali... Oh, joj! Stani, sačekaj, mala, samo moram da unesem kurs, pa ću uskočiti pravo u komoru. Moram da podesim kompjuter; pokušaj da shvatiš."

Nerazgovetni zvuci tuđinke. A onda, na opšte iznenađenje, zvuk mladog Ljudskog glasa koji pevuši ispunjava sobu.

"Znam tu pesmu", upravnik kompjuterskog kaže najednom. "Stara je... čekajte... jeste. To je Prema srcu Sunca... Pokušava da nam objasni šta radi a da ne uzbuni tog manijačkog parazita."

"Bolje da pažljivo slušamo", primećuje zamenik, nepotrebno.

Tren kasnije, pevušenje ustupa mesto tiho otpevanom refrenu - jeste, to je Prema srcu Sunca. Završava oštrim jaukom. "Hej, Sil, probaj da se suzdržiš, molim te..."

"Pokušavam! Pokušavam!"

"Ući ćemo u hladno-san čim budem mogla. Nemoj me povrediti, ti dop-pelgaanngeru, ili ću pogrešiti pa ćeš završiti kao pržene spore... Iiijjjao! Za jednog amatera, pravi si đavo, Sil." Glas izgleda pokušava da sakrije jauke stvarne agonije. Izvršnog to podseća na ranjene patrolne pilote, koje je negovao kao mladi bolničar u davna vremena Poslednjeg rata.

"Treba još samo da reguguliram frbilajzer koji nas sprečava da upadnemo u jaka g-polja", kaže Koati. "Ne bi htela da se to desi, zar ne?"

Njeno vlastito grlo reži na nju. "Brže."

"To je stari besmisleni irzaz", progovara Kompjuterski. "Gugulirati fibilajzer - pokušava da nam kaže da ukida automatsko isključivanje pogona. Eh, bistra cura."

"A sada moram da pošaljem ovu cev za poruke. To je u tvom interesu, Sil; prikazuje te kako radiš sve one korisne stvari. I moram prvo da je zagrejem... oh, joj... molim te pusti me, Sil, molim te pokušaj da me p-pustiš..."

Zvuci koji bi mogli biti pećnica kojom se nespretno rukuje, popraćeni jaucima Koati. Njen otac toliko steže naslone za ruke svoje fotelje da krčkaju.

"Da, znam da ono veliko žuto sunce postaje dosta vrelo i blještavo. Neka te to ne brine. Ako mu prođemo blizu, uštedećemo čitavu jednu etapu puta. To je jedina zgodna stvar koju mogu uraditi. Han Lu Hane, ima li te? Evo, spustiću roletne na krmene prozore.

A sada kasete Bounija i Koa idu u cev... aut... a gde je ona mala iz njhove kamere na krmi? Sil, pokušaj da kažeš svojoj primitivnoj strani da me samo usporavaš tim probodima. Molim te, molim... Ah, evo je. I izlaze spore... hoću reći, seme koje je bilo unutra... Ta cev je vrela!

A sada je vreme da se kaže zbogom, stavi ovo u cev, i uđe u komoru. Zaista se nadam da se frekvencija za cev može probid kroz onu gravitaciju. Kad bolje razmislim, možda bih volela da vidim gde idemo dok mogu. Dok god budem podnosila bol, mislim da ću ostati napolju i gledati." Glasni zvuci dodirivanja kasete.

"Zbogom svima. Mojima, zaista vas volim, tata i mama. Možda će vam neko iz FedBaze moći da objasni... JAO!! Oj... Oh... ne mogu... Ej, Sil, ima li nekog kome bi ti htela da kažeš zbogom? Možda tvoj mentor?"

Zbunjeni glasovi, a onda, slabašno: "Da..."

"Zapamtite Sil. Ona je prava, radi ovo za Ljude. Za njoj tuđinsku rasu. Mogla me zaustaviti, verujte... Zbogom, svi." Prasak, i rekorder se stišava.

"Han Lu Han", kaže ksenobiolog tiho u tišini. "To je onaj dečko iz misije na Liru. To je jedina zgodna stvar koju se može uraditi, rekao je to pre nego što je krenuo u spasilačku misiju u kojoj je poginuo."

Izvršni pročišćava grlo. "Myr Kas, poslaćemo osmatračku ekspediciju u tu oblast. Ali bojim se da nemamo razlog da verujemo, ili se nadamo, da Myr Koati nije uspela u svom planu da eliminiše opasnost zaraze od nje, njenog putnika, i broda, uletanjem u zvezdu. Pri kraju poruke, već je bila dovoljno blizu da oseti vrelinu, a bez sumnje je jaka gravitacija uticala da ova cev za poruke stigne ovoliko kasnije od prethodne, koja je poslata samo par dana ranije. Ona je, štaviše, pažljivo isključila automate koji sprečavaju da se automatski vođen brod sudari sa zvezdom. Myr Kas, kada se suočila sa užasavajućom i bolnom dilemom koja je mogla drugima naneti ogromnu štetu, vaša kćerka je odabrala hrabro i časno rešenje, i moramo joj biti zahvalni."

Tišina, dok svi razmišljaju o iznenadnom kraju sjajnog mladog života. Dva sjajna mlada života.

"Ali rekli ste da je bila zdrava i dobro kada je poruka poslata", Koatin otac stavlja poslednju, zbunjenu primedbu.

"Gospodine, rekao sam da je bila compos mentis i verovatno u svom brodu", podseća ga zamenik.

"Hvala bogovima što joj majka nije došla ovamo..."

"Možeš li odrediti zvezdu ka kojoj je krenula?" Izvršni pita Mape.

"O, da. B-K-ove koordinate su precizne."

"Onda, ako niko nema drugih ideja, predlažem da bude odgovarajuće nazvana u novom efemerisu."

"Koatina Zvezda", kaže Komo. Ljudi ustaju i izlaze.

"I Silobena", kaže tihi glas. Jesmo li već zaboravili?"

"Myr Kas, mislim da biste možda hteli da budete sami na trenutak", kaže mu Izvršni. "Kad god budete želeli da me vidite, biću vam na usluzi u svojoj kancelariji."

"Hvala vam."

Izvršni vodi svog zamenika napolje, i odlučuje se za tih ručak u njihovoj privatnoj trpezariji. Dodat na listu stvari koje su mu bile na umu, pre nego što je ušao u salu za konferencije da čuje Koatinu poruku, jeste sada problem kada i kako kontaktirati sa Eea; kako odrediti stepen opasnosti od njihovog semena ili spora, u svemiru oko obećavajućih GO sunaca; pitanje Izgubljene kolonije; da li staviti područje u karantin; i postoji li šansa da je neko seme dospelo u samu FedBazu sa ranijih poruka. Takođe, uzrok hemikalije kojom je Silobena imunizovala Koati, sa onim što izgleda najhitniji prioritet.

Ali iza svih tih praktičnih problema, jedan prizor mu lebdi umom, praćen zvukom lakog mladog glasa koji pevuši. To je prizor silueta dvoje dece - jedno Ljudsko, drugo ne - koja nepokolebljivo napreduju, sa rukom u ruci, ka paklu vatre stranog sunca.

Dan Simmons

SEĆANJE NA SIRI

Uspinjem se strmim brijegom k Sirinoj grobnici u dan kad se otoci vraćaju plitkom moru Ekvatorijalnog otočja. Dan je savršeno lijep, i ja ga mrzim zato što je takav. Nebo je mirno poput priča o morima Stare Zemlje, plićaci su ispjegani ultramarinskim tonovima, a s mora pušu jaki, topli vjetrovi da bi potjerali valove po travi vrbanku, rđavosmeđe boje, na padini do mene.

U ovakav bi dan bolje pristajali niski oblaci i siva sumornost. Bolja bi bila sumaglica ili mrtvački pokrov guste, vlažne magle koja bi u luci Prvenca izazvala kapanje kondenzata s jarbolja i probudila sirenu svjetionika iz njezina sna. Bolje bi bilo da iz hladnoga želuca juga puše jedan od jakih morskih simuna, šibajući po migrativnim otocima i njihovim pastirima dupinima, sve dok ne potraže zaklon u zavjetrini naših atola i kamenih glavica.

Sve bi bilo bolje od ovoga toplog proljetnoga dana kad se sunce pomiče preko nebeskoga svoda tako modrog da bih najradije potrčao, skakao u velikim, kaskavim lukovima, i valjao se po mekoj travi, baš onako kao što smo to Siri i ja činili baš na ovom mjestu.

Baš na ovom mjestu. Zastao sam i ogledao se. Vrbanak se svija i mreška poput krzna kakve goleme zvijeri dok s juga dolaze solju začinjeni zapuši vjetra. Zaklanjam oči i pretražujem obzor, no ondje se ništa ne miče. Vani, iza vulkanskog grebenja, more se počinje razbijati i podizati u nervoznim udarcima.

"Siri", šapćem. Izgovorio sam njeno ime iako to nisam namjeravao. Stotinu metara niz padinu mnoštvo zastaje da bi me pogledalo i kolektivno povratilo dah. Procesija naricatelja i slavljenika proteže se, duža od kilometra, sve do mjesta na kojem počinju bijele zgrade grada. U prethodnici razabirem proćelavu glavu mlađega sina. Na sebi ima modro-zlatnu odoru Hegemonije. Znam da bih ga morao pričekati, i s njim hodati, ali ni on ni drugi ostarjeli članovi vijeća ne

mogu održati korak s mojim mladim i na brodu očvrslim mišićima, sustići moj neumoran hod. Pristojnost bi nalagala da hodam s njim, unukom Lirom i ostalim damama iz visokog društva.

Do đavola s tim. I do đavola s njima.

Okrećem se i trčim uz strmu padinu. Znoj mi počinje probijati kroz široku pamučnu košulju još prije nego što stižem na zakrivljeni vrh hrpta, kad mi pogled pada na grob.

Sirin grob.

Zastajem. Od vjetra mi postaje hladno iako je sunce dovoljno toplo da bi blještalo na besprijekorno bijelom stijenju tihog mauzoleja. Trava je, pri ulazu u zapečaćenu kriptu, vrlo visoka. Usku pošljunčanu stazu ograđuju redovi izblijedjelih svetkovinskih plamenaca na kopljima od ebanovine.

Pomalo zastajkujući, obilazim grob i prilazim strmom rubu litice nekoliko metara iza mauzoleja. Vrbanak je povijen i izgažen na mjestima gdje su izletnici bez pijeteta polagali svoje deke. Tu je i nekoliko provizornih ognjišta, složenih od savršeno okruglog, savršeno bijelog kamenja posuđenog s ruba pošljunčane staze.

Ne mogu suzbiti smiješak. Poznat mi je pogled odavde; velika krivulja vanjske luke s njezinim prirodnim lukobranom, niske, bijele zgrade Prvenca, te šareni trupovi i jarboli katamarana što se polagano njišu na sidrištima. Nedaleko od šljunčane plaže iza Vijećnice, prema vodi kreće neka mlada žena u bijeloj suknji. Na trenutak pomišljam da je to Siri, i srce mi zamlatara. Već sam napola pripravan da podignem obadvije ruke u odgovor na njeno domahivanje, no ona ne domahuje. Gledam u tišini dok se daleki lik okreće od mene i gubi u sjeni starog spremišta za čamce.

Iznad mene, daleko od litice, nad lagunom kruži širokokrili Thomasov soko na toplim uzlaznim strujanjima zraka pa očima, osjetljivim na infracrveno, nadzire pomična polja modre morske trave, tražeći naše grenlandske tuljane i torpide. *Priroda je glupa,* pomišljam i sjedam u meku travu. Priroda postavlja pogrešne kulise, posve neprimjerene ovakvome danu, i toliko je bezosjećajna da odašilje pticu da traži plijen koji je već odavna pobjegao iz zagađenih voda kraj rastućega grada.

Sjećam se jednoga drugog Thomasova sokola, one prve večeri kad smo se Siri i ja uspeli na vrh. Sjećam se sjaja mjesečine na njegovim krilima i

neobičnog, sablasnog krika koji je odjekivao od litice, te se činilo da cijepa mrkli zrak iznad plinskih svjetiljki sela ispod nas.

Siri je tada imala šesnaest ljeta... ne, čak još ni punih šesnaest... a sjaj mjesečine što se dotakao sokolovih krila nad nama obojio je i njenu golu kožu mliječnim svjetlom, bacajući sjene ispod mekih krugova njenih grudi. Kad je krik ptice proparao noć podigli smo oči nekako posramljeno, a onda je Siri rekla: "Slavuj to bijaše, a ne ševa, što šupljinu probi groznu ti uha."

"Ha?" odvratih. Siri je imala gotovo šesnaest godina. Ja devetnaest. Ali je Siri poznavala polagani mir knjiga i ritam kazališta pod zvijezdama. Ja sam poznavao samo zvijezde.

"Opusti se, mladi brodaru", prošaptala je ona i povukla me dolje, da sjednem do nje. "To je samo stari Tomov soko u lovu. Glupa ptica. Vrati se, brodaru. Vrati se, Merin."

Los Angeles je odabrao baš taj trenutak da se digne nad obzor i da prolebdi, nalik na vjetrom nošeni ugarak, na zapad preko neobičnog zviježđa Saveza Maui, Sirinog svijeta. Ja sam ležao do nje i objašnjavao joj kako funkcionira veliki C-plus spiner što je baš tada hvatao sunce visina na pozadini nadolazeće noći, a svo to vrijeme ruka mi se spuštala sve niže i niže niz njen glatki bok, dok mi se pričinjalo da joj je koža sazdana tek od baršuna i elektriciteta, i dok sam na ramenu osjećao njen sve ubrzaniji dah. Snizio sam lice u pregib njezina vrata, u onu smjesu parfema i znoja raščupane kose.

"Siri", velim, no ovaj put njeno ime ne izgovaram spontano. Ispod mene, ispod vrhunca brda i sjene bijele grobnice, mnoštvo stoji i struže nogama. Nestrpljivi su zbog mene. Željeli bi da raspečatim grobnicu, da uđem i proživim svoj privatni trenutak u hladnoj tihoj praznini što se stvorila na mjestu tople nazočnosti onoga što je bila Siri. Željeli bi da kažem svoje zbogom, tako da se mogu prihvatiti obreda i svetkovina, otvoriti spremna vrata teleportera, i uključiti se u spremnu svjetsku mrežu Hegemonije.

Do đavola s tim. I do đavola s njima.

Čupam viticu gusto spletenog vrbanka, grickam njegovu slatku stabljiku, i promatram obzor tražeći prvi znak migrativnih otoka. U jutranjem osvijetljenju, sjene su još duge. Dan je još mlađi. Prosjedit ću ovdje jedan trenutak i prisjećati se.

Prisjećat ću se Siri.

Siri je bila... što?... ptica, pomislio sam kad sam je prvi put ugledao. Nosila je nekakvu masku s jarkim perjem. Kad ju je sklonila da bi se pridružila kvartetu igrača, svjetlo baklji uhvatilo je duboko kestenjaste tonove njezine kose. Bila je porumenjela, obrazi su joj gorjeli, a čak i preko pretrpanog trga pred Vijećnicom vidio sam kako se zapanjujuće zelenilo njezinih očiju slaže u čudan kontrast s ljetnom jarom njezina lica i kose. Bila je to, razumije se, Noć Svetkovine. Baklje su plesale i iskrile na jakom vjetru što je dolazio od luke, a zvuci frulaša što su na lukobranu svirali za otoke u prolazu gotovo su se utapali u zvucima valova što su udarali o obalu i pucanju plamenaca što su lepršali na vjetru. Siri je imala skoro šesnaest godina, i njezina ljepota gorjela je mnogo sjajnije od ijedne baklje postavljene oko mnoštvom ispunjena trga. Probio sam se kroz usplesalu gomilu i pošao prema njoj.

Za mene je to bilo prije pet godina. Za nas je to bilo prije šezdeset pet godina. A čini se kao da je bilo tek jučer.

Ovako neće biti dobro.

Odakle da počnem?

"Malecni, da odemo potražiti kakvu rupicu?" govorio je Mike Osho. Nizak, nabijen, s bucmastim licem koje je bilo vedra karikatura Buddhe, Mike je za mene tada bio bog. Svi smo mi bili bogovi: ako ne baš besmrtni, a onda bar jako dugovječni; ako ne baš božanstveni, a ono bar dobro plaćeni. Hegemonija nas je odabrala da popunimo posadu jednog od njenih dragocjenih C-plus spinera, brodova koji su se kretali kvantnim skokom, i kako smo dakle mogli biti manji od bogova? Međutim, Mike je, briljantni, živahni, nihilistički nastrojeni Mike, u palubnom panteonu bio malo stariji i malo viši od mladog Merina Aspica.

"Ha. To je čista nulta vjerojatnost", rekoh. Ribali smo se nakon dvanaest sati duge smjene s monterskom ekipom teleportera. Vozikanje radnika oko njihove odabrane točke singulariteta nekih 163 000 kilometara daleko od Saveza Maui za nas je imalo mnogo manje sjaja od četveromjesečnog skoka iz prostora Hegemonije. Za vrijeme tog C-plus dijela puta mi smo bili glavni specijalisti: četrdeset devet stručnjaka za zvjezdane brodove što su se pastirski brinuli za dvije stotine nervoznih putnika. A sad su putnici na sebi imali krute skafandere, a mi brodari bili smo svedeni na to da služimo kao slavne kamiondžije dok se

monterska ekipa rvala da na njeno mjesto postavi voluminozni sferni containment za singularity.

"Nulta vjerojatnost", ponovio sam. "Ukoliko prašinari tom lazaretskom otoku, što su nam ga iznajmili, nisu pridodali i kupleraj."

"Jok. Budi siguran da nisu", rekao je Mike i nacerio se. I meni i njemu baš su dolazila tri dana planetarnog odmora i rekreacije, ali smo po dnevnim zapovjedima kapetana Singha i stenjanju mornara zaključili da ćemo sve vrijeme na kopnu, kojemu se možemo nadati, provesti na dvanaest kilometara dugom i šest kilometara širokom otoku pod upravom Hegemonije. To nije bio čak ni jedan od onih migrativnih otoka o kojima smo toliko slušali, već naprosto samo još jedan od vulkanskih vrhunaca u blizini ekvatora. Kad se jednom nađemo ondje, onda možemo računati na stvarnu gravitaciju pod nogama, na disanje nefiltriranog zraka i šansu da okusimo nesintetiziranu hranu. Ali isto tako moramo računati na činjenicu da će se naši odnosi s kolonistima Saveza Maui svesti na kupovanje lokalnih izrađevina u fri-šopovima. No, čak su i njih prodavali specijalizirani trgovci Hegemonije. Mnogi od kolega odlučili su da odsustvo radije provedu na *Los Angelesu.*

"Gdje da onda, Mike, potražimo rupicu? Kolonije su bogu iza nogu sve dok ne proradi teleporter. Što je nekih 60 godina daleko, po lokalnom vremenu. Ili možda misliš na Meg u Spincompu?"

"Mali, samo se ti drži mene", odgovorio je Mike. "Gdje ima volje, ima i načina."

I tako sam se držao Mikea. U sletnom modulu bili smo samo petorica. Za mene je uvijek bilo vrlo uzbudljivo iz visoke orbite propadati u atmosferu realnog planeta. Posebno takvog koji je toliko nalikovao Staroj Zemlji kao što joj je nalikovao Savez Maui. Zurio sam u plavo-bijeli rub planetnog diska dok se mora nisu našla *ispod* nas i dok se nismo našli u atomosferi, približavajući se zoni sumraka blagim poniranjem brzinom triput većom od brzine zvuka.

Tada smo bili bogovi. No čak i bogovi povremeno moraju sići sa svog visokog trona.

Sirino tijelo me nikad nije prestalo zadivljavati. Tih dana na Otočju. Tri tjedna u golemoj, uznjihanoj kući na drvetu, pod napuhanim jedriljem drveta, dok dupini pastiri održavaju korak poput počasne pratnje na motociklima,

tropski smiraji ispunjaju večeri čudom a noću nad nama visi baldahin zvjezdanog neba, dok našu brazdu obilježavaju tisuće fosforescentnih kovitlaca što odražavaju zviježđa nad nama. A ipak se od svega sjećam samo Sirinoga tijela. Tko zna zbog čega - zbog stida, ili godina što nismo bili zajedno - prvih nekoliko dana našega boravka na Otočju nosila je dvije trake kupaćeg kostima, tako da, prije nego što sam ponovno morao otići, meka bjelina njenih dojki i donjeg trbuha nije potamnila dovoljno da bi se izjednačila s ostatkom njezina pocrnjela tijela.

Sjećam je se tog prvog puta. Trokuta na mjesečini dok smo ležali u mekoj travi iznad luke Prvenca. Otisak spleta vrbanka na njenim svilenim gaćicama. Bila je tu nekakva dječja čednost; lagano oklijevanje kao da nešto daje prerano. No, također i gordost. Ista ona gordost koja joj je poslije omogućila da s visine pogleda srditu gomilu separatista na stepenicama konzulata Hegemonije na Južnom Ternu te ih posramljene vrati njihovim domovima.

Sjećam se mog petog spusta, našeg Četvrtog susreta. Tad sam je vidio da plače, što mi se dogodilo još svega nekoliko puta. Ona je tada u svojoj slavi i mudrosti imala već gotovo nešto kraljevsko. Dotad je već četiri puta bivala birana u Svebiće a Vijeće Hegemonije obraćalo joj se tražeći savjet i mišljenje. Ona je svoju nezavisnost nosila poput kraljevskog plašta i njen divlji ponos nikad nije gorio jarčim sjajem. Ali kad smo se našli nasamo u kamenoj vili južno od Fevaronea, ona se okrenula od mene. Ja sam bio nervozan, plašio sam se te moćne neznanke, no to je ipak bila Siri - Siri uspravljene kičme i ponositih očiju, čak i kad se licem okrenula zidu i rekla kroz suze: "Idi. Idi od mene. Merin. Neću da me gledaš. Stara sam baba, sva omekšala i ovješena. *Idi od mene."*

Priznajem da sam tada prema njoj bio grub. Stegao sam joj zglob ljevicom - tako jako da sam se i sam zapitao odakle mi snaga - i jednim pokretom sprijeda razderao joj svilenu haljinu. Ljubio sam joj ramena, vrat, otiske rublja na napetom trbuhu i brazgotinu na bedru što ju je dobila u nesreći klizača prije četrdesetak godina. Ljubio sam joj prosijedu kosu i crte ugravirane u nekoć glatke obraze. I ljubio sam joj suze.

"Zaboga, Mike, ovo zakon sasvim sigurno ne dopušta", rekao sam kad je moj prijatelj iz naprtnjače izvadio sokolski sag i razmotao ga. Bili smo na Otoku 241, kako trgovci Hegemonije romantično nazvaše pustu vulkansku mrljicu

koju nam odrediše kao mjesto odmora i rekreacije. Otok 241 ležao je manje od pedeset kilometara daleko od najstarijeg kolonijalnog naselja, no bilo je isto kao da ih je dijelilo i pedeset svjetlosnih godina. Nijedan domorodački brod nije smio pristati dokle god su na njemu bili članovi posade *Los Angelesa* i ekipe radnika što su izgrađivale teleporter. Kolonisti Saveza Maui imali su još nekoliko starih klizača u voznom stanju, ali, prema uzajamnom sporazumu, nije smjelo biti prelijetanja. Izuzmu li se spavaonice, plaža na kojoj smo se kupali i fri-šop, na otoku je bilo malo toga što bi zanimalo nas brodare. Jednoga dana, kad *Los Angeles* u sistem uključi i posljednji dio, i kad teleporter bude dovršen, rukovodioci Hegemonije pretvorit će Otok 241 u središte trgovine i turizma. Do tada će to biti primitivan kraj s mrežom za sletne module, novogradnjama od mjesnog bijelog kamena i nekoliko ljudi, već napola poumiralih od dosade, koji se brinu za održavanje. Mike nas je obojicu odjavio zbog tri dana planinarenja po najstrmijem i najnepristupačnijem kraju otoka.

"Baš mi je do planinarenja, neka ide do sto đavola", rekoh mu. "Radije bih ostao na *L.A.* i ukopčao se na stimsim."

"Jezik za zube i za mnom", odvratio je Mike, pa sam, kako i priliči nižem pripadniku panteona što se pokorava zapovjedima mudrijeg božanstva, naprosto sklonio jezik za zube i poslušao. Dva sata teškog uspinjanja padinama kroz oštru makiju dovela su nas do izdanka lave što se uzdizao nekoliko stotina metara iznad valovlja što se razbijalo o obalu. Nalazili smo se u blizini ekvatora na jednom krajnje tropskom planetu, no na tom izloženom kuku vjetar je urlao a zubi mi cvokotali. Suton je bio crvena mrlja između tamnih kumulusa na zapadu, i ja nisam imao nikakve želje da se, kad se spusti noć, nađem na otvorenom.

"Idemo", rekoh. "Mičimo se s vjetra i naložimo vatru. Da mi je samo znati gdje ćemo, usred svog tog stijenja, razapeti šator."

Mike je sjeo i pripalio travu. "Pogledaj, mali, malčice u ranac."

Oklijevao sam. Glas mu je bio nekako neutralan, no to je bila ona bestrasna neutralnost glasa majstora neslanih šala trenutak prije nego što ti na glavu padne kanta vode. Čučnuo sam i počeo prekapati po najlonskoj naprtnjači. Zanemarimo li komade stiropora što je nekada služio za ambalažu a sad samo zato da ispuni prostor, moj ranac je bio posve prazan. E, da, bio je tu još i kompletan kostim pajaca, i s maskom i s praporcima na vršku nožnih palaca.

"Jesi li... ma je li to... jesi ti *lud*?" usplahirio sam se. Sad se već brzo mračilo.

Oluja je mogla, ali ne i morala, proći južno od nas. Ispod nas su hripali valovi poput gladne zvijeri. Da sam u mraku znao naći put povratka do trgovačke postaje, možda bih ozbiljno porazmislio o tome da ostatke Mikea Osho upotrijebim za hranjenje ribica duboko ispod nas.

"A sad vidi što je u mom", rekao je. Potom je izbacio nekoliko kockica od stiropora pa počeo vaditi nakit vrlo sličan onome što se ručno izrađivao u vreme renesanse, inercijski kompas, lasersku olovku koju bi služba sigurnosti na brodu lako mogla proglasiti skrivenim oružjem, zatim još jedan kostim za pajaca - ovaj je bio skrojen za okrugliji tjelesni oblik - te na koncu sokolski sag.

"Zaboga, Mike", rekao sam, prelazeći rukom preko prekrasnih šara starog saga, "to sasvim sigurno nije po zakonu."

"Ja tu ne vidim nikakvog carinika", rekao je Mike i nacerio se. "I čisto sumnjam da mjesni prometni propisi o tom išta govore."

"Da, ali..." Zastao sam i razmotao ostatak saga. Bio je tek nešto malo Siri od metra i dugačak oko dva. Bogato tkanje izblijedjelo je godinama, međutim letne niti i dalje su bile sjajne poput novog bakra.

"Odakle ti to?" upitao sam. "Zar to još radi?"

"Iz Vrta", odvratio je Mike pa moj kostim i ostalo ubacio u svoju naprtnjaču. "I još kako radi."

Prošlo je već više od stotinu godina otkako je stari Vladimir Šolokov, emigrant sa Stare Zemlje, magistar lepidopteristike i inženjer E-M sistema, na Novoj Terri ručno izradio svoj prvi sokolski sag za svoju lijepu mladu nećakinju. Legenda veli da je nećakinja prezrela dar, no tijekom desetljeća te su igračke postale gotovo bezumno omiljene - iako više među bogatim odraslim ljudima negoli među djecom - sve dok ih na većini planeta Hegemonije nisu stavili izvan zakona. Budući da ih je bilo opasno koristiti, da su se pri njihovoj izradi upravo rasipala ekranska monovlakna i da je njima bilo gotovo nemoguće upravljati u kontroliranom zračnom prostoru, sokolski sagovi postali su kurioziteti rezervirani za bakine priče, muzeje i nekoliko kolonija.

"Sigurno si za njega dao čitavo bogatstvo", rekoh.

"Trideset maraka", rekao je Mike i namjestio se u središtu saga. "Stari trgovac na tržnici Carvnal mislio je da je bezvrijedan. Pa i bio je... za njega. Odnio sam ga na brod, napunio ga, reprogramirao inercijske čipove, i *voila*!" Mike je prešao dlanom preko složenog uzorka - sag se ukrutio i uzdigao

petnaest centimetara iznad kamenog grebena.

Zurio sam sa sumnjom u pogledu.

"U redu", rekoh, "no što ako..."

"Neće", odvratio je Mike nestrpljivo i potapšao sag što je lebdio iza njega. "Potpuno je napunjen. I znam kako se njime upravlja. Idemo, ili se penji ili odstupi. Htio bih da krenemo prije nego što se približi oluja."

"Ali ja baš ne mislim..."

"Idemo, Merin. Daj se odluči. Nema vremena za čekanje."

Oklijevao sam još trenutak-dva. Ako nas uhvate kako odlazimo s otoka, obojicu će nas išutirati s broda. A brod je sad bio moj život. Bio sam tako odlučio kad sam prihvatio ugovor na osam misija na Savez Maui. I štoviše, bio sam dvije stotine svjetlosnih i pet i pol realnih skočnih godina daleko od civilizacije. Čak ako bi nas i vratili u prostor Hegemonije, put amo i tamo stajao bi nas jedanaest godina života naših prijatelja i obitelji. A taj se vremenski dug nije mogao vratiti.

Uspentrao sam se na sokolski sag odmah iza Mikea. On je nabio naprtnjaču između nas, rekao mi da se čvrsto uhvatim i zakuckao po letnoj šari. Sag se uzdigao pet metara iznad grebena, brzo se nagnuo na lijevu stranu i jurnuo preko vanzemaljskog oceana. Tri stotine metara ispod nas, valovi su se bijelo pjenili u sve dubljemu mraku. Podigli smo se još više iznad olujnoga mora i udarili na sjever, u noć.

U takvim sekundama odluke stvarale su se ljudske budućnosti.

Sjećam se svog razgovora sa Siri za našeg Drugog susreta, nedugo nakon što smo se prvi put našli u vili na obali kraj Fevaronea. Šetali smo plažom. Alonu su dopustili da ostane u gradu pod Magrittinim nadzorom. I bolje da je tako. Uz dječaka se ne bih osjećao tako slobodno. Samo su neosporna zelena svečanost njegovih očiju i uznemirujuća zrcalna sličnost njegovih kratkih, crnih kovrča i prćastog nosa tvorili nekakvu vezu sa mnom... s nama... u mojoj svijesti. To i hitri, gotovo ironični smiješak koji bih znao uhvatiti pogledom kad bi se skrivao od Siri kad bi ga ona korila. Bio je to smiješak isuviše cinično zabavljen, isuviše promišljen, a da bi mogao pripadati desetgodišnjaku. Dobro sam ga poznavao. Pomislio bih da se tako nešto uči, ne nasljeđuje.

"Ti znaš tako malo", rekla mi je Siri. Gackala je, bez cipela, u plitkoj lokvi zaostaloj iza plime. Povremeno bi podigla pokoju nježnu ljusku francuskoga roga, pregledala je tražeći nedostatke, i onda je bacila natrag u mutnu vodu.

"Dobro sam treniran", odvratio sam.

"Da, to znam da si dobro treniran", suglasila se Siri. "I znam da si vrlo vješt, Merine. Ali ti *znaš* tako malo."

Malo iznerviran, ne znajući što da na ovo odgovorim, šetao sam s njom pognute glave. Iskopao sam iz pijeska vulkanski oblutak i bacio ga daleko u zaljev. Na istočnom obzorju skupljali su se kišni oblaci. Najednom sam otkrio kako bih volio da sam se već vratio na brod. Ovoga puta oklijevao sam da se vratim, i sad sam shvatio da je to bila pogreška. Bila je to moja treća posjeta Savezu Maui, naš Drugi susret, kako su ga zvali pjesnici i njen narod. Mene je od standardne 21 godine dijelilo još šest mjeseci. A Siri je prije tri tjedna proslavila svoj trideset sedmi rođendan.

"Bio sam na mnogim mjestima koja ti nikad nisi vidjela", rekoh naposljetku. Čak je i meni to zazvučalo djetinjasto i hirovito.

"O, da", odvratila je Siri i pljesnula rukama. Jedan trenutak, u tom njenom oduševljenju, ja sam vidio moju drugu Siri - mlado djevojče o kojem sam snio za dugačke devetmjesečne smjene. Tad je slika kliznula u pozadinu da bi na njeno mjesto došla gruba realnost, i najednom sam postao posve svjestan njene kratke kose, olabavljenih mišića na vratu, i tetiva što su počele izbijati otraga na tim nekoć tako ljubljenim rukama. "Bio si i na mjestima koja ja nikad neću vidjeti", rekla je Siri u jednom naletu. Glas joj je bio jednak. Gotovo jednak. "Merine, ljubavi, ti si već vidio stvari koje ja na mogu ni pojmiti. Ti vjerojatno o svemiru znaš više od onoga što ja mogu i zamisliti da postoji. Pa ipak, ljubavi moja, ti znaš tako malo."

"Siri, o čemu ti to, do đavola?" Sjeo sam na napol potopljen trupac kraj pruge vlažnoga pijeska i podigao koljena, kao da između nas želim podići ogradu.

Siri je krupnim korakom izašla iz lokve, prišla mi i klekla pred mene. Uzela mi je ruke i, mada su moje bile veće, krupnije, tupljih i prstiju i kostiju, ipak sam u njenima osjetio snagu. Pomislio sam da je to snaga godina što ih nismo proveli zajedno. "Ljubavi, da bi čovjek zaista shvatio stvari, potrebno je živjeti. Alon mi je uvelike pomogao da to shvatim. Ima nešto u odgajanju djeteta što pomaže izoštravanju osjećaja za realno."

"Kako to misliš?"

Siri je žmirnula, i tako se na nekoliko trenutaka udaljila od mene, a onda rastreseno otrala pramen kose. Ljevica joj je ostala čvrsto obujmljena oko obadvije moje šake. "Ni sama ne znam", rekla je tiho. "Mislim da čovjek počinje razaznavati kad nešto nije važno. Ne znam kako da ti to kažem. Kad provedeš trideset godina ulazeći u sobe pune stranaca, osjećaš manji pritisak nego kad za sobom imaš samo upola toliko godina iskustva. Čovjek zna što mu i soba i ljudi vjerojatno mogu dati, i onda on to polazi i potražiti. Ako toga nema, čovjek to osjeti prije, pa odlazi za svojim poslom. Ali sad naprosto znaš više o tome čega ima, čega nema, i koliko je malo vremena da se shvati razlika. Razumiješ li me, Merine? Slijediš li me bar malo?"

"Ne", rekoh.

Siri je kimnula i ugrizla se za donju usnu. I neko vrijeme nije progovorila. Umjesto toga nagnula se prema meni i poljubila me. Usne su joj bile suhe, i kao da su pomalo sumnjale. Ja sam se jedan trenutak suzdržavao, gledajući u nebo iza nje, želeći malo vremena za razmišljanje. Međutim, osjetio sam toplo prodiranje njezina jezika. Zatvorio sam oči. Iza nas je dolazila plima. Kad mi je Siri raskopčala košulju i prešla noktima preko prsiju, osjetio sam simpatetičnu toplinu i nadizanje. Među nama je uslijedila sekunda praznine, i ja sam otvorio oči baš na vrijeme da vidim kako ona raskapča posljednju dugmad na bijeloj haljini. Dojke su joj bile veće nego što su mi ostale u sjećanju, i masivnije, a bradavice šire i tamnije. Studeni zrak štipao nas je oboje sve dok joj s ramena nisam spuznuo tkanje i spojio naša tijela. Kliznuli smo s trupca na topli pijesak. Pritisnuo sam je bliže, sve vrijeme se čudeći kako sam uopće mogao pomisliti da je ona onaj jači od nas dvoje. Koža joj je imala okus soli.

Sirine su mi ruke pomogle. Njena je kratka kosa pritiskala na izblijedjelo drvo, bijeli pamuk i pijesak. Njezino je bilo preteklo ritam valova.

"Merine, shvaćaš li ti mene?" upitala me šaptom nekoliko trenutaka kasnije kad nas je spojila toplina.

"Da", odvratio sam joj podjednako tiho. Ali nisam rekao istinu.

Mike je sokolskim sagom u Prvenac doletio s istoka. Let je potrajao preko jedan sat, i ja sam većinu tog vremena proveo skupljajući se pred vjetrom i očekujući da se tepih presavije i obojicu nas baci u more. Kad smo ugledali

prve pokretne otoke, od cilja nas je dijelilo još pola sata. Bježeći pred vjetrom, s napuhanim opnama jedrovaca, otoci su jedrili, udaljujući se od južnih hranilišta, u na izgled beskonačnoj procesiji. Mnogi su bili sjajno iluminirani, okićeni girlandama raznobojnih lampiona i pokretnim koprenama paučinastoga svjetla.

"Siguran si da smo na pravom putu?" povikao sam.

"Da", odviknuo je Mike. Nije okrenuo glavu. Vjetar me mlatio po licu njegovim dugim, crnim vlasima. S vremena na vrijeme provjerio bi kompas i napravio male korekcije kursa. Možda bi bilo jednostavnije da smo slijedili otoke. Prošli smo kraj jednog - vrlo velikog, gotovo kilometar dugog - i ja sam se napeo da razlučim detalje, no otok je bio mračan, izuzmemo li žarenje njegove fosforescentne brazde. Tamne sjene presijecale su mliječne valove. Potapšao sam Mikea po ramenu i pokazao prstom.

"Dupini!" uzviknuo je on. "Zbog njih je i napravljena ova kolonija, sjećaš se? Hrpa samaritanaca poželjela je za Hegire spasiti sve sisavce iz oceana Stare Zemlje. I nisu uspjeli."

Spremao sam mu se doviknuti još jedno pitanje, no u tom se času na vidiku pojavio rt Prvenčeve luke.

Mislio sam da nad Savezom Maui blistaju zvijezde. Mislio sam da su migrativni otoci nezaboravni svojim šarolikim izgledom. Međutim, grad Prvenac, opasan lukom i brdima, u ovoj noći bio je sjajna svjetilja. Njegov sjaj podsjetio me na plazmenjak što sam ga bio gledao dok je stvarao vlastitu plazmenu novu na pozadini tamnog ruba diska turobnog plinskoga giganta. Grad je bio petoredno saće bijelih zgrada, iznutra sav osvijetljen lampionima toplog sjaja, a izvana bezbrojnim bakljama. Onkraj grada bili su šatori, paviljoni, krijesovi, kuhinjske vatre i velike plamene lomače, odveć velike za svoju funkciju, odveć velike za bilo što osim da bi poslužile kao pozdrav otocima što se vraćaju.

Luka je bila ispunjena čamcima: uzljuljanim katamaranima kojima su na jarbolima klepetala kravlja zvonca; širokotrupni čamci za stanovanje ravnoga dna, izgrađeni da bi puzali iz luke u luku u mirnim, ekvatorijalnim plićinama, no te noći ponosno usplamtjeli trakama svjetiljaka; a povremeno bi se tu našla i pokoja oceanska jahta, vitka i funkcionalna kao morski pas. Svjetionik nasađen na vršak pincete lučkoga grebena bacao je svoj snop preko mora, osvjetljavajući podjednako i valove i otok, da bi potom svojim snopom zameo natrag, da bi zahvatio slikovito ljuljanje i brodova i ljudi.

Već s udaljenosti od dva kilometra začuli smo buku. Zvukovi slavlja čuli su se posve jasno. Iznad povika i stalnog šaputanja valova uzdizale su se nedvojbene note Bachove sonate za flautu. Kasnije sam doznao da su taj pozdravni koncert kroz hidrofone prenosili u Kanale Prolaska, i da su dupini poskakivali i okretali se u ritmu glazbe.

"O, Isuse, Mike, kako si znao da se sve to zbiva?"

"Upitao sam glavni brodski računar", odvratio je Mike. Sokolski sag se nagnuo desno da bi nas zadržao daleko od brodova i zahvata svjetionikova snopa.

Zatim smo ponovno zakrenuli sjeverno od Prvenca, prema tamnoj prevlaci. Čuo sam tiho mlaćenje valova u plićaku pred nama. "Oni tu svetkovinu održavaju svake godine", nastavio je Mike, "no sad slave sto pedesetu obljetnicu. Proslava traje već tri tjedna, i trebalo bi da potraje još dva. Na čitavom planetu, Merine, samo je stotinjak tisuća kolonista, a kladim se da ih bar polovica sudjeluje ovdje u proslavi."

Usporili smo, oprezno uletjeli, i lagano se spustili na kameni izdanak nedaleko od plaže. Oluja nas je mimoišla prošavši južnije, međutim isprekidani bljeskovi munja i daleka svjetla putujućih otoka i dalje su ocrtavali horizont. Iznad nas, zvijezde nisu bile zamagljene sjajem Prvenca odmah iza uzvišice. Zrak je ovdje bio topliji, i u vjetru sam uhvatio miris voćnjaka. Smotali smo sokolski sag i žurno se ubacili u naša harlekinska odijela. Mike je u labavo ovješene džepove gurnuo lasersku olovku i dragulje.

"A što će nam to?" upitao sam dok sam pod veliku gromadu na sigurno sklanjao naprtnjaču i sokolski sag.

"To?" upitao je Mike zibajući na prstima renesansnu ogrlicu. "To je novac, za slučaj da uđemo u pregovore, plaća za milost."

"Milost?"

"Milost", ponovio je Mike. "Damsku *largesse,* milost damskoga srca. Odmor za umornog svemirca. Rupica za te, malešni."

"O", rekao sam i namjestio masku i luđačku kapicu. U mraku su se tiho oglasili praporci.

"Idemo", rekao je Mike. "Propustit ćemo zabavu."

Kimnuo sam i pošao za njim, zveckajući praporcima, dok smo preko grmlja i

kamenja tražili put prema svjetlima što su čekala samo na nas.

Sjedim tako na suncu i čekam. Iako baš nisam posve siguran na što. Osjećam na leđima sve veću toplinu dok se jutarnje sunce odražava od bijeloga kamena Sirine grobnice.

Sirine grobnice?

Nebo je bez oblaka. Podižem glavu i žmirkam prema nebu kao da kroz sjaj atmosfere mogu nazrijeti *L.A* i netom dovršenu konstrukciju teleportera. A ne mogu. Dio mene zna da se još nisu digli. Dio mene zna, do u sekundu točno, trenutak u kojem će brod i teleporter dovršiti svoj prelazak u zenit. Dio mene ne želi o tome misliti.

Siri, činim li dobro?

Nenadani šum plamenaca što lepršaju na kopljima kad se vjetar najednom podiže. Osjećam više no što vidim nestrpljivost mnoštva što čeka. Po prvi put nakon mog spuštanja na planet, na naš Šesti susret, ispunjen sam tugom. Ne, ne tugom, ne još, ali nekakvom oštrozubom sjetom koja će se doskora otvoriti jadu. Godinama sam nastavljao bezglasni razgovor sa Siri, slažući pitanja za neke daljnje rasprave s njom, i onda me iznenada udara hladna izvjesnost toga da nikad više nećemo sjediti i razgovarati. I u meni počinje rasti praznina.

Siri, jesam li smio dopustiti da se to dogodi?

Odgovora nema, tek sve glasnije žamorenje mnoštva. Još koji trenutak i poslat će Donela, mog mlađeg, preživjelog sina, ili njegovu kćer Liru, da se popnu na brijeg i požure me. Bacam izdanak vrbanka što sam ga bio uporno žvakao. Na obzoru slutnja sjene. Mogao bi biti oblak. Ili bi to mogao biti prvi od otoka, tjeran instinktom i proljetnim sjevernjakom u svojoj migraciji do velikog pojasa ekvatorijalnih plićina odakle je i došao, ali to nije važno.

Siri, činim li dobro?

Odgovora nema, a vrijeme se skraćuje.

Pokatkad se Siri doimala takvom neznalicom da bi mi se smučilo.

Ona nije znala ništa o mom životu daleko od nje. Pokatkad bi postavljala pitanja, no ja bih pokatkad pitao sebe zanimaju li je uopće odgovori. Potrošio sam mnoge sate objašnjavajući joj krasnu fiziku što je stajala iz C-plus spinera, no nikad mi se nije učinilo da je stvarno razumjela. Jednom, nakon što sam se

stvarno bio potrudio da joj detaljno objasnim razliku između njihova davnog sjemenskog broda i *Los Angelesa,* Siri me upravo smlavila pitanjem: "Ali zašto je mojim precima bilo potrebno 80 godina brodskog vremena da bi stigli od Saveza Mauni, kad ti taj put možeš prevaliti za 130 *dana*?"

Nije shvatila baš ništa.

Sirin osjećaj za povijest bio je, najblaže govoreći, sažaljenja dostojan. Ona je na Hegemoniju i svjetsku mrežu gledala onako kao što bi dijete gledalo na fantastični svijet dopadljivog ali šašavog mita; bila je to ravnodušnost koja bi me povremeno gotovo dovodila do ludila.

Siri je znala sve o prvim danima Hegire - bar utoliko koliko se ticala Saveza Maui i kolonista - pa bi pokatkad znala odnekud iskopati dražesne komadiće arhaičnih trivijalnosti ili frazeologije, ali o realnosti što je nastupila poslije Hegire nije znala baš ništa. Imena poput Vrt i Izgon, renesansa i Lusus, za nju su malo značila. Kad bih pomenuo Salmen Breya ili generala Horacea Glennona-Highta, ona na to uopće ne bi reagirala niti odgovorila kakvom asocijacijom. Baš nikakvom.

Kad sam posljednji put vidio Siri, imala je 70 standardnih godina. Bila je *70 godina stara* a ipak nije nikada otputovala sa svog planeta, poslužila se komlogom, okusila ikakvo alkoholno piće osim vina, uspostavila interfejs s empatičnim liječnikom, zakoračila kroz vrata teleportera, okusila travu, prošla prekrajanje gena, ukopčala se u stimsin, pohađala ikakve formalne škole, primila ikakav lijek na bazi RNK, čula za zen-kršćanstvo, ili letjela i na jednoj letjelici osim na starom vikken klizaču što ga je posjedovala njena obitelj.

Siri nikad nije vodila ljubav ni s kim osim sa mnom. Ili je bar tako govorila. A ja sam joj vjerovao.

Bilo je to za našeg Prvog susreta, onaj put na Otočju - tad me je Siri odvela da razgovaram s dupinima.

Ustali smo da gledamo zoru. Najviši nivoi kuće na drvetu bili su savršeno mjesto za promatranje istočnoga neba dok je blijedilo i rasplinjavalo se pred jutrom. Namreškani visoki cirusi obojili su se ružičasto a onda kao da se i samo more rastalilo, kad se sunce podiglo nad ravni nebosklon.

"Idemo plivati", rekla je Siri. Bogato, vodoravno svjetlo kupalo joj je kožu i preko dasaka mola bacalo četiri metra dugu sjenu.

"Premoren sam", rekoh. "Kasnije."

Gotovo čitavu noć ležali smo budni i pričali, vodili ljubav, pričali i zatim ponovno vodili ljubav. U sjaju zore osjećao sam prazninu i nekakvu maglovitu mučninu. Lagano kretanje otoka pod sobom osjećao sam kao nekakvu slutnju vrtoglavice, pijančevu odvojenost od gravitacije.

"Ne, idemo odmah", rekla je Siri pa me uhvatila za ruku i povukla. To me je razdraživalo, ali nisam se želio prepirati. Siri je sad imala 26 godina, bila je sedam godina starija no za vrijeme Prvog susreta, ali me njeno impulzivno ponašanje često podsjećalo na šiparicu Siri što sam je bio odnio sa svetkovine pre samo deset mojih mjeseci. Njen duboki, nesamosvjesni smijeh bio je isti. Njene zelene oči, kad bi postala nestrpljivom, sjekle su podjednako oštro. Dugačka griva kestenjaste kose nije se promijenila. Ali joj je tijelo sazrelo, ispunilo se obećanjima koja je prije tek davalo naslutiti. Grudi su joj i dalje bile podignute i pune, gotovo djevičanske, ograničene s gornje strane sunčanim pjegicama koje su zatim ustupale mjesto bjelini tako prozračnoj da su se u njoj vidjeli modri spletovi žila. Ali sve je to bilo nekako *drukčije.* I ona se promijenila.

"Hoćeš li sa mnom ili ćeš samo sjediti i gledati?" upitala je Siri. Kad smo sišli na najniži kat, smakla je sa sebe ogrtač za kupanje. Naš brodić je još bio vezan uz molo. Iznad nas, jedra drveća počele su se otvarati jutarnjem vjetru. Nekoliko posljednjih dana Siri je uporno ostajala na tome da, kad ulazi u vodu, nosi vrpce za kupanje. Sad nije nosila nijednu. U studenom zraku podigle su joj se bradavice.

"Da ne bismo ostali?" upitao sam i žmirnuo na jedra što su lepršala na vjetru. Prethodnih dana smo čekali na podnevne tišine, kad bi otok stajao miran u vodi, a more se pretvaralo u uglačano zrcalo. Sad su se lijane-škote počele zatezati, jer se debelo lišće punilo vjetrom.

"Baš bez veze", rekla je Siri. "Uvijek se može uhvatiti za kobilični korijen i tako se vući za njim. Ili za njega, ili za hranidbenu viticu. Idemo."

Dobacila mi je osmotsku masku a i sama stavila svoju. Iza prozirnog filma njeno lice se doimalo sklisko kao da je nauljeno. Iz džepa kupaćeg ogrtača izvadila je debeli medaljon i vezala ga oko vrata. Na pozadini njene kože metal se doimao mračno i zloslutno.

"Što je to?" upitao sam.

Siri je odgovorila ne podigavši osmotsku masku. Postavila je komunikacijske niti na njihovo mjesto na vratu i pružila mi usne čepiće. Glasić joj je bio sićušan. "Disk za prevođenje", rekla je. "Mislila sam, Merine, da znaš sve o tehnici. Tko zadnji stigne, taj je prase."

Držeći jednom rukom disk na njegovu mjestu između dojki, zakoračila je s otoka. Vidio sam blijede kugle njezinih bedara dok je izvodila piruete i bacakala se nogama da bi zaronila. Nekoliko sekundi potom bila je tek bijelo zamagljenje u vodi. Navukao sam masku, čvrsto pritisnuo komunikacijske niti i zakoračio u more.

Dno otoka bilo je tamna mrlja na stropu kristalnog svjeda. Oprezno sam motrio debele hranidbene vitice iako mi je Siri mnogo puta bila dokazivala kako one nisu zainteresirane za proždiranje ičega većeg od sićušnog zooplanktona što je već sada raspršivao svjetlo poput prašine u ispražnjenoj plesnoj dvorani. Korijenske kobilice spuštale su se poput čvornatih stalaktita stotine metara u purpurnu dubinu.

Otok se micao. Vidio sam slabašno poigravanje vrježa što su polako promicale. Brazda je hvatala svjetlo deset metara iznad mene. Jedan trenutak sam se gušio, želatin maske ubijao me jednako sigurno kao što bi to učinila i okolna voda, no onda sam se opustio i zrak mi je slobodno potekao u pluća.

"Dublje, Merine", dopro je do mene Sirin glas. Žmirnuo sam - bio je to usporen treptaj, jer se maska morala ponovno prilagoditi očima - i ugledao Siri dvadeset metara dublje, kako se uhvatila za korijensku kobilicu, da bi je ova bez napora vukla iznad hladnijih, dubljih struja, dokle svjetlo ne dopire. Pomislio sam na tisuće metara vode ispod mene, o svemu što je otuda moglo vrebati, nepoznato, neistraženo od ljudi kolonista. Pomislio sam na tamu i dubinu i skrotum mi se i nehotice stegao.

"Idemo dublje."

Sirin glas je bio nalik zujanju kukca u mojim ušima. Zavrtio sam se i odgurnuo nogama. Uzgon nije bio tako jak kao u morima Stare Zemlje, ali je svejedno trebalo snage da se zaroni tako duboko. Maska je kompenzirala dubinu i tlak dušika, ali sam svejedno osjećao pritisak na koži i ušima. Napokon sam se prestao odgurivati, uhvatio se za korijensku kobilicu, i dovukao se otprilike na Sirinu dubinu.

Lebdjeli smo tako jedno do drugoga u sumračnomu svjetlu. Siri je bila

sablasan lik, jer joj se dugačka kosa kovitlala u tamnoj aureoli, a blijede trake njezina tijela žarile su se u modrozelenom svjetlu. Površina se doimala nemoguće dalekom. Raširenо V brazde i povijanje desetaka izdanaka pokazivali su da se otok sad kreće brže, gibajući se bez svjesne namjere prema drugim hraniliштima u dalekim vodama.

"Gdje su..." počeo sam ispod glasa.

"Psss", rekla je Siri. Poigrala se medaljonom. I tada sam ih začuo; krikove i treperenje i zvižduke i brujanje motora i odjeke vriske. Dubine su se najednom ispunile čudnom glazbom.

"Bože", rekao sam, no zato što je Siri komunikacijske niti bila dovela u stanje prevođenja, ta riječ je bila prenesena kao besmisleni zvižduk i huk.

"Hej!" zazvala je ona i iz odašiljača je odjeknuo prevedeni pozdrav; bio je to brzi ptičji cvrkut što je klizio u ultrazvuk. "Hej!" zazvala je ona ponovno.

Prošlo je nekoliko minuta prije nego što su dupini došli da istraže što se zbiva. Skretali su mimo nas, zapanjujuće, zastrašujuće veliki, dok im se u svjetlu, u kojem je bilo teško išta razabrati, koža doimala kliskom i mišićavom. Jedan veliki proplivao je niti metar od nas, okrenuvši se u posljednjem trenutku, tako da se bjelina njegova trbuha, prolazeći mimo nas, izvila poput zida. Vidio sam kako mu se crne oči okreću da bi u prolazu ostale na meni. Jedan zamah njegovih snažnih peraja stvorio je turbulenciju dovoljno jaku da me uvjeri u snagu te životinje.

"Hej", zazvala je Siri, ali se hitri lik rasplinuo u dalekoj izmaglici, a onda je naglo uslijedila tišina. Siri je isključila prevodioca. "Bi li htio s njim razgovarati?" upitala je.

"Naravno."

Bio sam skeptičan. Više od tri stoljeća nastojanja nisu dovela ni do kakvog velikog razgovora između čovjeka i morskih sisavaca. Mike mi je jednom bio rekao kako je misaona struktura dvije skupine siročića sa Stare Zemlje odveć različita, i da je zajedničkih točaka premalo. Jedan stručnjak iz doba prije Hegire napisao je kako je kontakt s dupinom ili pliskavicom korisan koliko i razgovor s jednogodišnjim ljudskim djetetom; i jedna i druga strana u pravilu uživaju u razmjeni zvukova, postoji i nekakva kobajagi konverzacija, međutim nijedna strana poslije toga neće otići mnogo pametnija. Siri je ponovno uključila prevodilački disk.

"Hej", rekoh.

Uslijedila je konačna minuta tišine, a onda su slušalice zazujale dok je more odjekivalo prodornim zavijanjem.

udaljenost/ne-perajama/hej-ton?/trenutni puls/obiđi me/zgodno?

"Što to, do đavola?" upitao sam Siri, i prevodilac je prozviždao moje pitanje. Siri se ispod osmotske maske široko nasmiješila.

Pokušao sam ponovno.

"Hej! Pozdrav od... ovaj... s površine. Kako ste?"

Veliki mužjak... pretpostavljam da je bio mužjak... zavio je prema nama nalik na torpedo. Onako izvijen, mlatio je repom, i tako se kroz vodu probijao deset puta brže no što bih ja mogao plivati čak i da sam se jutros sjetio staviti peraje. Na trenutak sam pomislio da će se zabiti u nas, pa sam podigao koljena i čvrsto se pripio uz korijensku kobilicu. No on nas je već bio mimoišao, i sad se uspinjao da udahne zrak, dok se Siri i meni sve okretalo od njegove turbulentne brazde i povika.

ne-perajama/nema hrane/nema plivanja/nema zabave

Siri je isključila prevodilac i dolebdjela bliže. Lagano me uhvatila za ramena dok sam se ja desnicom držao za korijensku kobilicu. Dok smo se tako vukli kroz toplu vodu, noge su nam se dodirnule. Iznad nas se zaiskrila plova sićušnih, grimiznih ratnika dok su tamne siluete dupina kružile u vanjskom krugu.

"Je li bilo dosta?" upitala je. Ruka joj je bila na mojoj prsnoj kosti.

"Da pokušamo još jednom", rekoh. Siri je kimnula i okretanjem diska povratila ga u život. Kliznula je rukom oko mene.

"Zašto se skupljate oko otoka?" upitao sam spodobe s nosom nalik boci što su kružile u pjegavu svjetlu. "Što imate od toga ako se držite otoka?"

glasa se sada/stara pjesma/duboka voda/nema Velikih Glasova/nema morskog psa/stare pjesme/nove pjesme

Siri sad leži duž čitavoga moga tijela. Zagrljaj njene lijeve ruke jača.

"Veliki Glasovi bili su kitovi", prošaptala je. Njena se kosa vijori u plamencima. Njena se desnica spušta i kao da se čudi onome što nalazi.

"Da li vam nedostaju Veliki Glasovi?" upitao sam sjene. Ali odgovora nema.

Siri mi uklizava nogama oko bokova. Površina je bućkalica svjetla četrdeset metara iznad nas.

"Što vam najviše nedostaje iz oceana Stare Zemlje?" upitao sam. Lijevom rukom sam privukao Siri bliže, kliznuo rukom niz krivinu njezinih leđa sve do mjesta na kom su se u susret mom dlanu podigla bedra, pa je čvrsto uhvatio. Dupinima što su kružili zacijelo smo se morali doimati jedincatim stvorenjem. A onda se Siri podigla prema meni pa smo tako to i postali.

Disk za prevođenje bio se izvio i tako se sad vukao preko Sirinog ramena. Ispružio sam ruku da ga isključim, ali sam zastao jer mi je u ušima urgentno zazujao odgovor na moje pitanje.

gospođica Morski Pas/ gospođica Morski Pas/ gospođica Morski Pas/ gospođica Morski Pas/

Isključio sam disk i zatresao glavom. Nisam shvatio. Toliko je toga što nisam shvatio. Zatvorio sam oči dok smo se Siri i ja nježno gibali u ritmu struje i nas samih, dok su dupini plivali u blizini a modulacija njihovih krikova dobivala je sve tužnije i sve sporije titrave tonove stare jadikovke.

Sjedim tako na suncu i čekam. Sada kad sam napokon donio odluku, pitam se je li to ono što je Siri zapravo svo vrijeme željela.

Grobnica je bijeli bljesak iza mene. Sunce mi dodiruje kožu. Čujem tihi žagor nestrpljiva mnoštva na obronku. Nekoliko članova vijeća savjetuje se s Donelom. On će se doskora uspeti padinom da bi me požurio. Ceremonija teleportiranja ne može čekati na mene.

Siri, jesi li željela baš to?

Osjećam očajničku želju da s njom po razgovaram. Želio bih je upitati tko je to tako vješto izdjeljao i oblikovao legendu o našoj ljubavi.

Jesi li to bila ti, Siri? Zar je djevojčica s nenavršenih šesnaest ljeta mogla planirati tako daleko unaprijed?

Valovi se lome o lukobran od skrutnute lave. Čujem zvonjavu zvonaca dok se čamci njišu na sidrištu. Sjedim na suncu i čekam.

Siri, gdje si ti bila kad sam se prvi put probudio?

Negdje južno od krikova Thomasova sokola. Drugi odgovor ne postoji.

Siri i ja spustili smo se iz brda i vratili na svetkovinu baš prije zore drugoga dana. Čitavu noć i dan lunjali smo brdima, jeli sa strancima u paviljonima od narančaste svile, zajedno se kupali u ledenoj vodi Shreea, i plesali uz glazbu koja nikad nije prestajala teći prema beskonačnom nizu otoka u prolazu. Bili smo ogladnjeli. Probudio sam se pri smiraju dana da bih otkrio da Siri više nema. Vratila se prije nego što se digao mjesec Saveza Maui. Rekla mi je da su njeni roditelji otišli s prijateljima na nekoliko dana plovidbe na sporoj plovećoj kućici.

Obiteljski klizač ostavili su u Prvencu. I sad smo se probijali od plesa do plesa, od lomače do lomače, i vraćali se tako u centar grada. Namjeravali smo odletjeti na zapad do njenog obiteljskog imanja kraj Fevaronea.

Bilo je već vrlo kasno, no glavni trg Prvenca još je imao svojih bukača. Bio sam tako sretan. Imao sam devetnaest godina i bio zaljubljen, i gravitacija na Savezu Maui od 0,93 gea činila mi se mnogo manjom. Da sam samo poželio, mogao sam i poletjeti. Sve mi je bilo moguće.

Zaustavili smo se kraj jednoga štanda i kupili lepinje i po šalicu crne kave. A onda mi je na um pala jedna misao. Upitao sam:

"Kako si znala da sam brodar?"

"Šuti, prijatelju Merine. I jedi svoj jadni doručak. Kad stignemo u vilu, priredit ću pravo jelo, da prekinemo ovaj post."

"Ne, mislim to ozbiljno", rekao sam i s brade obrisao mast ne baš čistim rukavom harlekinskoga ruha. Jutros si rekla da si odmah shvatila da sam s broda. Kako to? Po izgovoru? Kostimu? Mike i ja vidjeli smo i druge ljude tako odjevene."

Siri se nasmijala i rukom zabacila kosu.

"Merine, ljubavi, budi sretan što sam to prokljuvila ja. Da je to bio stric Gresham ili njegovi prijatelji, bilo bi gadne frke."

"O? A zašto to?" Uzeo sam još jedan vjenčić prženog tijesta, a onda je Siri platila. Pošao sam za njom kroz sve rjeđe mnoštvo. Unatoč gibanju i glazbi posvuda okolo, osjetio sam kako me počinje načinjati umor.

"Oni su separatisti", rekla je Siri. "Stric Gresham nedavno je održao govor pred Svebićem, zalažući se da se radije prihvatimo oružja nego da dopustimo da

nas proguta ta vaša Hegemonija. Rekao je da bismo morali uništiti tu spravu, teleporter, prije nego što ona uništi nas."

"Tako?" rekoh. Je li rekao i kako bi to izveo? Po mojim saznanjima vi nemate ni letjelice kojom biste se maknuli s planeta."

"Nemamo, a nismo je ni imali već pedeset godina", rekla je Siri. "Ali to pokazuje koliko iracionalni znadu biti separatisti."

Kimnuo sam glavom. Kapetan Singh i vjećnik Halmyn informirali su nas o takozvanim separatistima na Savezu Maui.

"Uobičajena koalicija kolonijalnih šovinista i atavista", rekao je Singh. "To je još jedan razlog zbog kojeg napredujemo polako, pa prije nego što dovršimo teleporter, razvijamo trgovinu planeta. Svjetskoj mreži zaista nije potrebno da joj se te životinje priključe prije vremena. A te grupe poput separatista još su jedan razlog zbog kojeg držimo i vas, članove posade, i montažnu ekipu, do sto đavola daleko od tih prašinara."

"Gdje ti je klizač?" upitao sam. Glavni trg se brzo praznio. Većina sastava već je bila spremila instrumente za počinak. Veselo kostimirane hrpe ležale su i hrkale po travi i kaldrmi usred smeća i neupaljenih lampiona. Ostalo je još samo nekoliko enklava veselja, pri čemu su pojedine grupe polako plesale uz zvuke osamljene gitare ili pijano pjevale sebi za zabavu. Odmah sam opazio Mikea Oshoa, zakrpama prekrivenu ludu, koja je već odavno ostala bez maske, a sad joj je sa svake strane u zagrljaju bila po jedna cura. Pokušavao je naučiti plesati horu krug vrlo entuzijastičnih, no u tom pogledu posve nesposobnih obožavatelja. Jedan bi se iz trupe spotakao, a potom bi popadali i svi ostali. Mike bi ih, usred općega smijeha, udarcima potjerao da se dignu, i zatim bi počeli još jednom, nespretno poskakujući u ritmu napjeva u dubokom basu.

"Evo ga", rekla je Siri i pokazala na kratak red klizača parkiranih iza Vijećnice. Kimnuo sam i domahnuo Mikeu, no on je bio odveć zaposlen svojim damama da bi me opazio. Siri i ja bili smo već prešli trg i našli se u sjeni stare zgrade, kad se najednom podigla krika.

"Brodaru! Okreni se 'vamo, ti hegemonijski kujin sine!"

Sledio sam se i okrenuo šaka stisnutih u pesnice, no u blizini nije bilo nikoga. Šest mladića se spustilo stepenicama s velike pozornice i sad je stajalo u polukrugu iza Mikea. Čovjek ispred njih bio je visok, vitak i šokantno lijep. Mogao je imati dvadeset pet ili dvadeset šest godina, a duge plave kovrče su mu

se slijevale na kaputić od grimizne svile koja je još više naglašavala njegov izgled i stas. U desnici je nosio metar dugi mač od kaljena čelika.

Mike se polako okrenuo. Čak sam i s tolike udaljenosti vidio kako mu se, dok je pregledavao situaciju, oči rastrežnjuju. Jedna od žena što mu je bila s boka i dva mladića u njegovoj grupi zahihotali su kao da je netko rekao nešto smiješno. Mike je pustio da mu na licu zaostane pijani cer.

"Gospodine, jeste li se to izvoljeli obratiti meni?" upitao je.

"Da, obraćam se tebi, kurvinom sinu Hegemonije", prosiktao je vođa grupe. Lijepo lice mu se iskrivilo u prezrivu grimasu.

"Bertol", prošaptala je Siri. "Moj rođak. Greshamov mlađi sin."

Kimnuo sam i iskoračio iz sjene. Siri me uhvatila za mišicu.

"To je već drugi put, gospodine, kako ste izvoljeli vrlo se neuljudno izraziti o mojoj majci", promrmljao je Mike. "Jesmo li vas ja ili ona na bilo koji način uvrijedili? Ako jesmo, tisuću vas puta molim za oproštaj."

Mike se naklonio tako duboko da su mu praporci na kapi gotovo strugnuli o tlo. Ljudi iz njegove grupe na ovo su složno zapljeskali.

"Vrijeđa me sama tvoja nazočnost, hegemonijski kopilane. Truješ nam zrak svojom debelom strvinom."

Mikeove su se obrve komično podigle. Mladić do njega, u ribljem kostimu, mahnuo je rukom.

"No daj, Bertol. On je samo..."

"Začepi, Ferick. Ne razgovaram s tobom, nego s ovom debelom vrećom govana."

"Vreća govana?" ponovio je Mike, i dalje podignutih obrva. "Zar sam proputovao dvije stotine svjetlosnih godina da me netko naziva debelom vrećom govana? To jedva da je vrijedno tolikog truda."

Graciozno se okrenuo na peti, pri tom se razdvojivši od žena. Bio bih mu se priključio, no Siri me je grčevito držala za ruku i šaptala mi u uho molbe koje nisam slušao. Kad sam se napokon oslobodio, vidio sam da se Mike još uvijek smiješi, da i dalje izigrava ludu. Ali mu je ljevica bila u džepu vrećastog kombinezona.

"Creg, daj mu svoj mač", psiknuo je Bertol. Jedan je od mlađih dobacio

Mikeu svoj mač, s balčakom prema naprijed. Mike ga je promatrao kao u luku prelijeće mimo njega da bi glasno zveknuo o kaldrmu.

"Ne misliš to valjda ozbiljno", rekao je Mike tihim glasom koji je naglo zazvučao sasvim trijezno. "Ti kretenoidni stvore. Zar zaista misliš da ću se s tobom igrati dvoboja samo zato što ti se diže dok pred ovim seljačinama izigravaš junačinu?"

"Uzmi taj mač", vrisnuo je Bertol, "ili ću te, tako mi Boga, na mjestu priklati." Brzo je zakoračio prema njemu. Mladiću se, dok je nasrtao, lice svo izobličilo od gnjeva.

"Ma odjebi", odvratio je Mike. U ljevici mu je bila laserska olovka.

"Ne!" povikao sam i istrčao na svjetlo. Tom olovkom služili su se monteri da bi škrabali oznake po rešetkama od slitina ojačanih monokristalnim vlaknom.

I tada se sve počelo odvijati vrlo brzo. Bertol je napravio još jedan korak, i tada je Mike preko njega bljesnuo zelenim snopom gotovo kao slučajno. Kolonist je ispustio krik i odskočio; preko prsa svilene košulje bila mu je dijagonalno prosječena zadimljena crna crta. Zastao sam. Mike je regulator postavio na najnižu moguću vrijednost. Dva Bertolova prijatelja su krenula naprijed, no Mike im je zamahnuo svjetlom preko potkoljenica. Jedan je pao na koljena glasno psujući, dok se drugi povukao poskakujući, držeći se za nogu i hukčući.

Sad se već bila skupila gomila. Kad je Mike zbacio luđačku kapicu u još jednom dubokom naklonu, svi su prasnuli u smijeh.

"Ja vam zahvaljujem", rekao je Mike. "A zahvaljuje vam i moja majka."

Sirin rođak sav se napeo da savlada bijes. S ustiju i brade počela mu se cijediti pjena. Probio sam se kroz gomilu i stupio između Mikea i visokog kolonista.

"Hej, sve je u redu", rekoh. "Odlazimo. Evo, sad idemo."

"Do sto đavola, Merine, miči se s puta", rekao je Mike.

"Sve je u redu", rekao sam okrećući se prema njemu. "Ja sam s djevojkom imenom Siri koja ima..."

Bertol je koraknuo naprijed i zamahnuo mačem mimo mene. Obuhvatio sam ga ljevicom oko ramena i odbacio ga. On se teško svalio u travu.

"O, sranje", rekao je Mike odstupivši nekoliko koraka. Dok je sjedao na kamenu stepenicu doimao se umorno i pomalo zgađeno. "O, kvragu", rekao je tiho. Na jednoj od crnih zakrpa na lijevoj strani harlekinskog kostima bila je kratka grimizna crta. Dok sam to gledao, uska se pukotina prelila, i preko širokoga trbuha Mikea Oshoa potekla je krv.

"O Isuse, Mike."

Otparao sam traku platna od svog kombinezona i pokušao zaustaviti krv. Nisam se mogao prisjetiti baš ničega iz prve pomoći kojoj su me bili učili dok sam se spremao za kadeta. Posegao sam za zapešće, ali moj komlog nije bilo na svom mjestu. Bili smo ih ostavili na *Los Angelesu.*

"Nije to ništa strašno, Mike", prodahtao sam. "Samo mala porezotina." Krv mi se slijevala niz šaku i zglobove.

"Poslužit će", rekao je Mike. Glas mu je bio napet žicom bola. "Do đavola. Jedan jebeni mač. Možeš li povjerovati, Merine? Posječen u prvom cvijetu mladosti komadom jebenog sječiva iz jebene opere od jednoga groša. O, kako prokleto duhovito."

"Opera od tri groša", rekao sam i promijenio ruke. Krpa je bila sva natopljena.

"Znaš li, Merine, što je tvoj jebeni problem? Uvijek posvuda zabadaš svoja jebena dva groša. Ahhhhhhh." Mikeu je lice najprije pobijelilo, pa posivilo. Spustio je bradu na prsa i počeo duboko disati. "Do đavola s tim, mali. Idemo doma, ha?"

Pogledao sam preko ramena. Bertol se, zajedno sa svojim prijateljima, polako povlačio. Ostatak mnoštva kružio je unaokolo u stanju šoka.

"Pozovite doktora!" vrisnuo sam. "Dajte ovamo nekakvog liječnika!"

Dvojica su potrčala niz ulicu. Od Siri nije bilo ni traga ni glasa.

"Čekaj čas! Čekaj čas!" rekao je Mike jačim glasom, kao da je zaboravio na nešto važno. "Samo čas", rekao je i umro.

Umro. Stvarna smrt. Moždana smrt. Usta su mu se sablažnjivo otvorila, oči su mu se izokrenute u duplje tako da su se sad vidjele još samo beonjače, i trenutak kasnije i sama je krv prestala liptati iz rane.

Nekoliko poludjelih sekundi psovao sam nebo nad sobom. Vidio sam *L. 4A.* kako se kreće preko već pomalo izblijedjelog zvjezdanog pokrivača, i znao da

bih Mikea mogao povratiti u život kad bih ga za nekoliko minuta mogao prebaciti na brod. Gomila je ustuknula dok sam ja vrištao i silnim tiradama zasipao zvijezde.

Na koncu sam se okrenuo Bertolu. "Ti", rekoh.

Mladić je zastao na drugom kraju glavnog trga. Lice mu je bilo pepeljasto sivo. Zurio je u mene bez riječi.

"Ti", rekao sam ponovno. Podigao sam lasersku olovku s mjesta na koje se bila otkotrljala, prebacio na maksimalnu snagu, i otišao do mjesta gdje su stajali Bertol i njegovi prijatelji, čekajući na mene.

Kasnije, kroz izmaglicu vriskova i oprljena mesa, mutno sam postao svjestan Sirinog klizača kako se spušta na masom ispunjen trg, prašine koja se diže s tla, njezina glasa koji mi naređuje da pođem s njom. I tako smo se digli iz svjetla i ludila. Hladni vjetar mi je s vrata otpirio znojem natopljenu kosu.

"Idemo u Fevarone", rekla je Siri. "Bertol se napio. Separatisti su mala, nasilnička grupa. Neće biti nikakve odmazde. Ostat ćeš kod mene dok Svebiće ne obavi istragu."

"Ne", rekoh. "Ovdje. Tu sleti." Pokazao sam prstom na prevlaku nedaleko od grada.

Siri je sletjela unatoč vlastitom negodovanju. Bacio sam pogled na kamenu gromadu da bih se uvjerio da je naprtnjača još ondje, a onda sišao s klizača. Siri se nagla preko sjedala i moju glavu privukla svojoj.

"Merin, ljubavi moja."

Usne su joj bile tople i otvorene, no ja nisam osjetio ništa. Osjećao sam kao da mi je tijelo pod anestezijom. Odmakao sam se i dao joj znak da ode. Ona je prstima zabacila kosu i zagledala se u me zelenim očima prepunim suza. Onda se klizač podigao, okrenuo, pa u ranom jutarnjem svjetlu pojurio na jug.

Samo čas, poželio sam povikati. Sjedio sam na kamenu i grlio koljena dok su se iz mene parali iskidani jecaji. A onda sam ustao i bacio lasersku olovku dolje u valove. Izvukao sam naprtnjaču i na tlo istresao njen sadržaj.

Sokolskog saga nije više bilo.

I tako sam sjeo, isuviše izmožden a da bih se nasmijao, zaplakao ili naprosto otišao. Sunce se dizalo, a ja sam još sjedio tako. A sjedio sam tako i tri sata potom kad je do mene tiho legao veliki, crni klizač brodske službe sigurnosti.

"Oče? Oče, već je kasno."

Okrenuo sam se i ugledao sina Donela kako stoji kraj mene. Na sebi je imao modro-zlatnu odoru Hegemonijskog vijeća. Ćelavo tjeme bilo mu je crveno i prekriveno kapljicama znoja. Donelu su svega 43 godine, no izgleda mi mnogo stariji.

"Oče, molim te", veli on. Kimam mu i ustajem, otresajući sa sebe travu i blato. Koračamo zajedno prema prednjoj fasadi grobnice. Mnoštvo se sad već primaklo bliže. Pod nogama im se drobi šljunak dok se nestrpljivo premještaju s noge na nogu.

"Oče, da uđem s tobom?" pita Donel.

Zastajem da bih se zagledao u tog već postarijeg stranca koji je moje dijete. Malo se mog i Sirinog odrazilo u njemu. Lice mu je prijateljsko, rumeno, i napeto od uzbuđenja dana. Osjećam u njemu otvorenu iskrenost koja u nekih ljudi zauzima mjesto inteligencije. Ne mogu se suzdržati a da to proćelavo štene od čovjeka ne usporedim s Alćnom - Alonom crnih kovrča, s njegovom šutnjom i ironičnim podsmijehom. No, Alon je već 33 godine mrtav, posječen u glupom boju s kojim nije imao nikakve veze.

"Ne", velim. "Ući ću sam. Hvala ti, Donele."

On kima glavom i odstupa. Plamenci pucaju iznad glava napetog mnoštva. Moja pažnja se okreće grobnici.

Ulaz je zatvoren daktiloskopskom bravom. Potrebno ju je samo dodirnuti.

Za nekoliko posljednjih minuta izmaštao sam nešto što će me spasiti i od sve veće tuge u meni i vanjskog sleda događaja što sam pokrenuo. Siri nije mrtva.

U posljednjem stadiju svoje bolesti bila je skupila liječnike i ono nekoliko tehničara koliko ih je još bilo ostalo u koloniji, i oni su za nju ponovno izgradili jednu od onih drevnih hibernacijskih komora što su ih prije dvije stotine godina upotrebljavali sjemenski brodovi. Siri samo spava. I štoviše, godinu dana dugi san nekako joj je vratio mladost. Kad je probudim, bit će to Siri kakve se sjećam iz naših ranih dana. Zajedno ćemo odšetati u sunčev sjaj i kad se otvore vrata teleportera, mi ćemo biti prvi koji će proći.

"Oče?"

"Da."

Pravim jedan korak i stavljam ruku na vrata kripte. Čuje se šapat električnih motora i bijeli kameni blok se povlači. Pognute glave ulazim u Sirin grob.

"Do đavola, Merine, učvrsti taj konop prije nego što te baci s palube. Požuri!" Požurio sam. Mokar konop je bilo teško smotati, još teže odvezati. Siri je s negodovanjem zatresla glavom, pa se nagnula da jednom rukom zaveže čvor.

Bio je to naš Peti susret. Na njen rođendan zakasnio sam tri mjeseca, no zato je na proslavu pristiglo više od pet tisuća ljudi. Predsjednik Svebića poželio joj je sve najbolje u četrdesetminutnom govoru. Jedan pjesnik je pročitao najnovije stihove svog Ljubavnog sonetnog vijenca. Ambasador Hegemonije darovao joj je povelju i novi brod, malu podmornicu pogonjenu prvim fuzijskim ćelijama koje su dopustili u Savezu Maui.

Siri je imala još osamnaest brodova. Dvanaest ih je pripadalo njenoj floti brzih katamarana što su trgovali između lutajućeg Otočja i Domicilnih otoka. Dva su bila lijepe regatne jahte što su isplovljavale dvaput godišnje da bi pobijedile na Regati Osnivača i Kupu Saveza. Ostala četiri plovila bili su stari ribarski čamci, udobni i nezgrapni, dobro održavani no jedva bolji od skela.

Siri je imala devetnaest brodova, no mi smo ipak bili na ribarskom čamcu - *Ginnie Paulu*. Proteklih osam dana ribarili smo po prudovima Ekvatorijalnih plićina; posada od dva člana koja je bacala i izvlačila mreže, šljapkajući do koljena kroz smrdljivu ribu i drobeći trilobite, valjajući se na svakom valu, bacajući i vukući mreže, držeći stražu, i spavajući poput iscrpljene djece u kratkim razdobljima odmora. Meni još nisu bile ni dvadeset tri godine. Mislio sam da sam se na *L.A.* navikao na težak rad, i običavao sam nakon svake druge smjene vježbati u komori s 1,3 g, no sad su me od napora boljele i ruke i leđa, a na dlanovima su mi između žuljeva iskakali plikovi. Siri je baš bila navršila sedamdeset godina života.

"Merine, idi na pramac i skrati prednje jedro. Učini isto i s flokom, a onda idi dolje i napravi nam sendviče. S mnogo preliva."

Kimnuo sam i krenuo prema pramcu. Čitav dan i po igrali smo se skrivača s olujom; bježeći pred njom kad smo mogli, okrećući se i primajući na se sav njezin gnjev kada to ne bi bilo moguće. S početka je bilo uzbudljivo, dobrodošli predah od beskonačnog bacanja i izvlačenja i krpanja. Ali nakon prvih nekoliko sati adrenalinski bijes je posustao, da bi ga zamijenili stalna mučnina, umor i

strahovita iscrpljenost. More nije posustajalo. Valovi su se digli na šest metara i još su rasli. *Ginnie Paul* se valjala poput široke matrone, što je i bila. Sve je bilo promočeno. Meni je koža bila mokra kroz tri sloja kišne kabanice. Za Siri je to bio dugo očekivani odmor.

"Nije to još ništa", rekla je za najcrnjeg sata noći dok su valovi potapali palubu i mlatili o izgrebanu plastiku kokpita. "Treba da dođeš u sezoni simuna."

Oblaci su još uvijek visjeli nisko na nebu, miješajući se u daljini sa sivim valovima, ali se more spustilo do nježnog i izlomljenog, metar i pol visokoga burkanja. Razmazao sam senf po sendvičima od rostbifa i nalio kavu što se još pušila u debele, bijele šalice. Bilo bi lakše bez prolijevanja tu kavu prenijeti pri nultoj gravitaciji negoli je iznijeti preko prostora što poskakuje pod nogama. Siri je bez komentara prihvatila šalicu dobrano smanjenog sadržaja. Trenutak smo sjedili u tišini, uživajući u hrani i kavi tako vreloj da je prljila jezik. Potom sam preuzeo kormilo dok je Siri otišla dolje da nam ponovno napuni šalice. Sivi dan je gotovo neopazice tamnio u noć.

"Merin", upitala je ona nakon što mi je pružila šalicu i sjela na dugačku, ojastučenu klupu što je okruživala kokpit, "što će se dogoditi nakon što otvore teleporter?"

Pitanje me iznenadilo. Rijetko smo kada razgovarali o dobu kad će se Savez Maui pridružiti Hegemoniji. Bacio sam pogled na Siri, da bi me šokiralo lice ozareno oštrim, prema gore usmjerenim žarenjem osvijetljenih instrumenata. Sirino lice je pokazivalo skriveni mozaik šavova i sjena koji će doskora zamijeniti blijedu, prozračnu put žene koju sam poznavao. Njene lijepe, zelene oči bile su skrivene u zdencima mraka a okrutno svjetlo je njene lične kosti pretvaralo u oštrice noža što napinju pergament. Sirina sijeda kosa bila je kratko podrezana, i sad je štrčala u vlažnim bodljama. Pod razlabavljenom kožom vrata i zglobova vidio sam napete strune tetiva. Godine su dolazile po svoje.

"Kako to misliš?" upitao sam.

"Što će se dogoditi nakon što otvore teleporter?"

"Pa znaš i sama što je reklo Vijeće", izgovorio sam glasno, kao da je nagluha. "To će za Savez Maui otvoriti novu eru trgovine i tehnologije. Više nećete biti vezani samo za svoj mali svijet. Kad postanete građani Hegemonije, svatko će imati pravo poslužiti se teleporterskim vratima."

"Da", odgovorila je Siri. Glas joj je bio umoran. "O svemu sam tome već

čula. No, Merine, što će se *dogoditi*? Tko će prvi doći do nas?"

Slegnuo sam ramenima. "Stići će još diplomata, najvjerojatnije. Stručnjaci za kulturne kontakte. Etnolozi. Morski biolozi."

"I onda?"

Zastao sam. Vani je bila tama. More je bilo gotovo mirno. Naša signalna svjetla iskrila su zeleno i crveno na pozadini noći. Osjetio sam istu onu tjeskobu što sam je doživio prije dva dana kad se na obzoru pojavio zid oluje. Pa rekoh: *"A* onda će doći misionari. Istraživači nafte. Morski farmeri. Graditelji."

Siri je skrnula malo kave.

"Mislila sam da je ta vaša Hegemonija daleko iznad naftne kompanije." Nasmijao sam se i zakočio kormilo.

"Nitko ne može nadrasti naftnu privredu. Dokle god ima nafte. Ali mi je više ne spaljujemo, ako si na to mislila. Međutim, ona je ključna za proizvodnju plastike, sintetike, prehrambene baze, keroida. Dvije stotine milijardi ljudi troši podosta plastike."

*"*A na Savezu Maui ima nafte?"

"O da", rekoh. Ali mi više nije bilo smiješno. "Samo u Ekvatorijalnim plićinama leže spremljene milijarde barela."

*"*A Merine, kako će do nje doći? Platformama?"

"Naravno. Platformama. Podmornicama. Podvodnim kolonijama s obučenim radnicima dovedenim iz Izgona ili iz Gradova Tau Ceti."

"A pokretni otoci?" upitala je Siri. "Oni se moraju svake godine vratiti na plićine da bi se ondje nahranili modrom plivajućom morskom travom i razmnožili se. Što će biti s otocima?"

Ponovno sam slegnuo ramenima. Bio sam popio odviše kave, i sad mi je u ustima bio gorak okus.

"Ne znam", rekoh. "O tome posadi nisu baš mnogo pričali. Ali onda, na našem prvom izlasku, Mike je čuo kako namjeravaju graditi po tim otocima, što god više budu mogli, i tako će oni sigurno biti zaštićeni."

"Graditi?" U Sirinu se glasu po prvi put osjetila iznenađenost. "Kako mogu graditi po otocima? Čak i Osnivačke obitelji, ako ondje žele napraviti ljetnikovac, kuću na drvetu, moraju prije zatražiti dozvolu od Morskoga

naroda."

Nasmiješio sam se što se Siri poslužila lokalnim izrazom za dupine. Kolonisti Saveza Maui, kad je riječ o tim njihovim prokletim dupinima, prava su djeca.

"Već su napravljeni svi planovi", rekoh. "Postoje ravno 128.573 pokretna otoka dovoljno velika da se na njima izgrade kuće. Građevne su dozvole za njih već odavna rasprodane. Pretpostavljam da će manje otoke naprosto rasjeći. A Domicilni otoci izgradit će se, pretpostavljam, u rekreacijske centre."

"Rekreacijske centre", ponovila je Siri kao jeka. "Koliko će se ljudi iz Hegemonije poslužiti teleporterom da bi došli ovamo... u rekreacijske centre?"

"Isprva, misliš?" upitao sam. "Prve godine tek nekoliko tisuća. Tako dugo dok su jedina vrata na Otoku 241... u Trgovinskom centru... taj će broj biti ograničen. Možda pedeset tisuća druge godine, kad i Prvenac dobije svoja vrata. Bit će to zaista luksuzna turneja. Tako je to uvijek nakon što se sjemenska kolonija prvi put uključi u mrežu."

"A poslije?"

"Nakon pet godina probnog razdoblja? Pojavit će se, naravno, tisuće novih vrata. Mislim da bi već prve godine punog građanstva ovdje moglo doći dvadeset do trideset milijuna novih stanovnika."

"Dvadeset do trideset milijuna", rekla je Siri. Svjetlo sa stupica kompasa odozdo osvjetljavalo je njeno naborano lice. U njemu je još bilo ljepote. Ali više nije bilo ni ljutnje ni potresenosti. A ja sam očekivao i jedno i drugo.

"Ali tad ćete i vi biti punopravni građani", rekoh. "Slobodni da hodite gdje god hoćete po svjetskoj mreži. Moći ćete birati između šesnaest novih planeta. A vjerojatno ih tada bude i više."

"Da", rekla je Siri i kraj sebe položila praznu šalicu. Sitna kiša povlačila je crte po staklu što nas je okruživalo. Primitivni radarski ekran postavljen u rukom rezbaren okvir pokazivao je da je more prazno, i da je oluja prošla. "Je li istina, Merine, da ljudi iz Hegemonije svoje kuće imaju u čitavom tucetu svjetova? Hoću reći, jednu kuću s prozorima što gledaju na tucet nebesa?"

"Naravno", rekoh. "Ali ne baš mnogi. Samo bogati mogu sebi dopustiti takvu mnogoplanetnu rezidenciju."

Siri se nasmiješila i položila mi ruku na koljeno. Vanjska strana šake bila joj je pjegasta i prošarana modrim žilama.

"Ali ti si vrlo bogat, brodaru, zar ne?"

Skrenuo sam pogled.

"Ne, još to nisam."

"Ali uskoro, Merine, uskoro. Koliko to traje za tebe, ljubavi? Manje od dva tjedna ovdje, i zatim put natrag do tvoje Hegemonije. Još pet mjeseci tvog vremena da dopremite posljednje dijelove, još nekoliko tjedana da dovršite, i onda se vraćaš kući kao bogataš. Vraćaš se kući preko dvije stotine praznih svjedosnih godina. Kakva čudna misao... no gdje sam ja? Koliko to traje? Manje od standardne godine."

"Deset mjeseci", rekoh. "Tri stotine i šest standardnih dana. Tri stotine i četrnaest vaših. Devet stotina i osamnaest smjena."

"I tada će tvoje izgnanstvo doći kraju."

"Da."

"Imat ćeš dvadeset četiri godine i biti vrlo bogat."

"Da."

"Umorna sam, Merine. Voljela bih sad malo odspavati." Programirali smo kormilo, uključili sudarni alarm i spustili se u kabinu. Vjetar se sad bio malo podigao, i stari brod se ljuljao sa svakim valom, uspinjući se na njegov vrh i propadajući u njegovu dolinu. Skinuli smo se u sumračnom osvjetljenju svjetiljke što se njihala. Bio sam prvi na ležaju i pod pokrivačem. Bilo je to prvi put da smo Siri i ja imali zajedničko razdoblje spavanja. Prisjećajući se našeg posljednjeg susreta i njene stidljivosti u vili, očekivao sam da će ugasiti svjetlo. Umjesto toga ostala je trenutak stajati, naga na studenu zraku, dok su joj ruke mirno visjele niz bokove.

Vrijeme je od Siri uzelo svoje ali je nije poharalo. Teža je izvršila svoje neizbježno djelo na njenim grudima i bedrima, i bila je mnogo mršavija. Zurio sam u ispijene obrise njezinih rebara i prsne kosti i sjećao se šesnaestgodišnje djevojčice s onim još dječjim salom i kožom nalik na topli baršun. U hladnom svjetlu lampe što se njihala zurio sam u Sirino ovješeno meso i prisjećao se sjaja mjesečine na tek propupalim grudima. Pa ipak nekako, čudno, neobjašnjivo, ta žena što je sad stajala preda mnom bila je ta ista Siri.

"Merine, malo se makni." Uronila je na ležaj do mene. Dodir plahti bio je hladan na našoj koži, i gruba ponjava dobrodošla. Ugasio sam svjetlo. Brodić se

njihao u pravilnom ritmu disanja mora. Čuo sam simpatetičnu škripu jarbola i užadi. Ujutro ćemo bacati i izvlačiti i krpiti no sad je vrijeme da se spava. Polako sam padao u drijem uz zvuke valova što su udarali o drvo.

"Merin?"

"Da?"

"Što će se dogoditi ako separatisti počnu napadati turiste Hegemonije ili nove stanovnike?"

"Mislio sam da su sve separatiste otpremili na otoke."

"Pa i jesu. No što ako se opru?"

"Onda će Hegemonija poslati vojnike koji će ih potamaniti."

"Što ako bi netko napao sam teleporter... i uništio ga prije nego što proradi?"

"Nemoguće."

"Da, to znam, no što bi bilo da je moguće?"

"Onda bi se *Los Angeles* vratio za devet mjeseci s vojnicima Hegemonije koji bi nastavili tamaniti separatiste... i svakog drugog u Savezu Maui tko bi im se našao na putu."

"Devet mjeseci po brodskom vremenu", rekla je Siri. .Jedanaest godina našeg vremena."

"No, u svakom slučaju neizbježno", rekoh. "Daj, promijenimo temu."

"U redu", rekla je Siri, ali nismo nastavili. Slušao sam škripu i stenjanje broda. Siri mi se bila ugnijezdila na pazuhu. Glava joj je bila na mom ramenu i disanje joj je bilo tako duboko i pravilno da sam pomislio da je već usnula. Već sam i sam bio gotovo zaspao kad je njena topla ruka kliznula uz moju nogu i uzela ga u dlan. Stresao sam se unatoč tome što mi se počeo meškoljiti i krutiti. A Siri je prošaptala odgovor na moje neizgovoreno pitanje:

"Ne, Merine, čovjek nije nikada prestar. Najmanje ne toliko da ne bi želio toplinu i bliskost. Ti odluči, ljubavi. Ja ću biti zadovoljna i ovako i onako."

I odlučio sam. Zaspali smo tek pred zoru.

Grobnica je prazna.

"Donele, daj dođi malo!"

On hitro ulazi, dok mu odora šuška u šupljoj praznini. Grobnica je zaista prazna. Nema nikakve hibernacijske komore - nikad nisam zapravo ni očekivao da će je biti - ali nema ni sarkofaga ni lijesa. Jarka žarulja osvjetljava bijelu unutrašnjost.

"Donele, što je to kvragu? Mislio sam da je tu Sirin grob."

"Pa i jest, oče."

"Gdje je pokopana? Za ime božje, ne pod zemljom?"

Donel briše čelo. Prisjećam se da je žena o kojoj govorim njegova majka. A prisjećam se također da su mu bile potrebne gotovo dvije godine da se privikne na misao da je umrla.

"Nitko ti nije rekao?" pita on.

"Rekao što?" Gnjev i zbunjenost već se povlače. "Pohitao sam ovamo iz sletne stanice, jer su mi rekli da ću moći posjetiti Sirin grob prije nego što otvore teleporter. I sad?"

"Majku su kremirali, po vlastitoj želji. Pepeo su joj rasuli po Velikom južnom moru s najviše platforme obiteljskoga otoka."

"Pa čemu onda ova... *kripta?"* Pazim što govorim. Donel je vrlo osjetljiv. On ponovno briše čelo i baca pogled na vrata. Zaklonjeni smo od pogleda mnoštva, ali već uvelike kasnimo. Članovi Vijeća već su odavno morali pohitati niz padinu da bi se pridružili drugim uglednicima na pozornici orkestra. Moje polagano tugovanje bilo je gore od loše odabrana trenutka - sve se to pretvorilo u vrlo loš teatar.

"Majka je ostavila upute. I mi smo ih se držali." Dodiruje ploču na pregradnom zidu i ona klizi u stranu da bi otkrio malu nišu i u njoj metalnu kutiju. Na njoj je moje ime.

"Što je to?"

Donel odmahuje glavom.

"Osobne stvari koje ti je ostavila majka. Samo je Magritte znala što je u njoj, no i ona je umrla još zimus, ne rekavši nikome."

"U redu", velim. "Hvala ti. Dolazim za sekundu."

Donel baca hitar pogled na časovnik.

"Ceremonija počinje za osam minuta. A teleporter će aktivirati za dvadeset."

"Znam", velim. I zaista znam. Jedan dio mene zna vrlo točno koliko mi je još vremena preostalo. "Dolazim za sekundu."

Donel časak oklijeva, a onda me napušta. Dodirom dlana za njim zatvaram vrata. Metalna je kutija začuđujuće teška. Postavljam je na kameni pod i potom se kraj nje spuštam u čučeći položaj. Daktiloskopska bravica odobrava mi pristup. Poklopac se uz škljocaj otvara i ja zavirujem u unutrašnjost.

"O do sto đavola", velim tiho. Ne znam što sam zapravo očekivao - možda nekakakve artefakte, nostalgične suvenire na naša sto i tri dana provedena zajedno - možda presovani cvijet iz nekog zaboravljenog dara ili francuski rog za kojim smo ronili kraj Fevronea. Ali nije bilo nikakvih suvenira - ništa ni slično tome.

U kutiji je mali Steiner-Ginnov ručni laser, jedno od najjačih projekcijskih oružja svih vremena. Akumulator je energetskim vodom prikopčan za malu fuzijsku ćeliju što ju je Siri zacijelo digla iz svoje nove podmornice. Za fuzijsku ćeliju također je prikopčan i jedan stari komlog, antikvitet sa integriranom elektronikom i diskom od tekućega kristala. Pokazivač naboja žari se zeleno.

U kutiji su još dva predmeta. Jedan je od njih medaljon za prevođenje kojim smo se služili tako davno. A onaj posljednji tjera me da se tužno nasmiješim.

"Vidi kuje male", velim tiho. Sad znam gdje je bila Siri kad sam se onaj prvi put probudio sam u brdima iznad Prvenca. Zavrtio sam glavom i još se jednom nasmijao. "Moja draga, prefrigana kujo mala."

U kutiji je, pažljivo smotan, s ispravno prikopčanim energetskim vodovima, ležao sokolski sag što ga je Mike Osho bio za trideset maraka kupio na tržnici Carnval.

Ostavljam sokolski sag na njegovu mjestu, iskapčam komlog i vadim ga iz kutije. Sprava je drevna, vjerojatno potječe još iz doba prije Hegire. Pomislio bih da se u Sirinoj obitelji prenosila još od generacije što je došla brodovima za osjemenjivanje. Sjedim prekriženih nogu na hladnom kamenu i palcem pritišćem disk ekrana. Svjetlo u kripti blijedi, i najednom je preda mnom Siri.

Kad je onda bio poginuo Mike, nisu me bacili iz broda. Mogli su, ali nisu. Niti su me prepustili milosti provincijskog suca na Savezu Maui. Mogli su, ali radije nisu. Dva dana su me držali na sigurnosnom odjelu i ispitivali, pri čemu je to jednom učinio i sam kapetan Singh. I potom mi dopustili da se vratim na

dužnost. Za četiri duga mjeseca povratnoga skoka mrcvario sam se mislima na Mikeovo ubojstvo. Znao sam da sam, postupivši onako trapavo, tom ubojstvu zapravo pripomogao. Odrađivao sam svoje smjene, sanjao svoje oznojene more, i pitao se hoće li me otpustiti kad se napokon približimo mreži. Mogli su mi to kazati, ali im je bilo draže da to ne učine.

Nisu me otpustili. Mogao sam svoj normalni dopust iskoristiti u mreži, ali izlazak s broda nisam mogao dobiti dok god smo bili u sistemu Saveza Maui. Povrh toga, zaradio sam i pismeni ukor i privremenu degradaciju. Eto, toliko je vrijedio Mikeov život - jedan pismeni ukor i degradaciju.

Pošao sam na svoj tromjesečni dopust s ostatkom posade ali se, za razliku od ostalih, nisam mislio vratiti. Teleportirao sam se na Esperancu i počinio klasičnu brodarsku pogrešku pokušavši posjetiti svoje. Dva dana u pretrpanoj stambenoj košnici bila su mi posve dovoljna, i tako sam se prebacio na Lusus da bih se zabavio s tri dana kurvanja u Ulici mačkica, *Rue des Chats.* Kad mi se potom raspoloženje smračilo, prebacio sam se na Ouster i izgubio najveći dio raspoloživih maraka kladeći se na prokletog Shrikea koji se ovdje borio.

Napokon sam zatekao sebe kako se teleportiram u stanicu Domicilnog sustava, i potom se hodočasničkim modulom na dva dana spuštam u zavalu Hellas. Nikad prije nisam bio ni u Domicilnom sustavu niti na Marsu, i nikad se nisam ni namjeravao u njega vratiti, ali deset dana što sam ih proveo ondje, sam i lutajući kroz prašnjave, sablasne hodnike Samostana, poslužilo je da me vrati na brod. I vrati Siri.

Povremeno bih odlazio iz labirinta crvenih megalita i, tek u tankom kombinezonu i s maskom, stajao na jednom od nebrojenih tisuća kamenih balkona i zurio u nebo, prema blijedosivoj zvijezdi što jednom bijaše Stara Zemlja. Pokatkad bih tako mislio na srčane i glupe idealiste što krenuše u veliki mrak svojim polaganim i rasklimanim brodovima, noseći i embrione i ideologije s podjednakom vjerom i obzirom. No, najčešće se uopće nisam trudio razmišljati ni o čemu. Najčešće sam naprosto stajao u purpurnoj noći i puštao Siri da mi dođe. Tu na Gospodarevoj stijeni, gdje je savršeni satori izmaknuo mnogim hodočasnicima mnogo vrednijima od mene, ja sam ga postigao sjećanjem na niti šesnaest godina staro tijelo žene-deteta, tijelo što je ležalo do mene dok se sa krila Thomasovog sokola slijevala mjesečina.

Kad se *Los Angeles* promjenom spina prebacio u drugo kvantno stanje, otišao sam s njim. Četiri mjeseca potom bio sam posve zadovoljan time da robijam

svoje smjene s monterskom ekipom, prikapčam se na uobičajene stimove, i prespavljujem svoje sate odmora i rekreacije. A onda mi je pristupio Singh.

"Ideš dolje", rekao je. Nisam ga razumio. "Za proteklih jedanaest godina prašinari su onu tvoju jebadu s Oshom pretvorili u čitavu legendu. Oko tvog malog valjanja po sijenu s nekakvim kolonijalnim curetkom ispreli su čitav kulturni mit."

"O čemu to govorite?" upitao sam. Nerviralo me to i plašilo. "Bacate me s broda?"

Sing je nešto progunđao i lijeno protrljao desnu obrvu. Zlatna narukvica na njegovu zapešću odrazila je svjetlo.

"Znaš li da je tvoja prašnjava cura izdanak obitelji prvog kapetana?" upitao je on. "Nekakav lokalni ekvivalent kraljevne."

"Siri?" upitao sam vrlo glupo.

"Ona je priču o vašem... kako bismo to nazvali... no, ljubavnom doživljaju ispričala svem živom i neživom. O tome su pisali pjesme. A svake godine održava se i predstava o tome na jednom od tih njenih plutajućih otoka. Očito da je iz toga iznikao čitav kult. Čini se da si se našao u središtu romantične legende koja je nadražila maštu bilmezima čitavog planeta."

"Bacate me s broda?"

"Daj ne budi budala, Aspic", zagunđao je Singh. "Svoja tri tjedna dopusta provest ćeš dolje. Hegemoniji je nužan taj planet. Ambasador veli da nam je, dok ne proradi teleporter i dok ne uspijemo prebaciti nešto okupacijskih trupa, itekako potrebna suradnja prašinara. Ako nam taj mit o opaljenim ljubavnicima koje je samo nebo spojilo za slijedećih nekoliko putovanja može malko poravnati put, utoliko bolje. Stručnjaci vele da bi Hegemoniji bio korisniji dolje nego ovdje gore. Pa da vidimo."

"Siri? - rekao sam još jednom.

"Skupi svoje stvari", zapovjedio je Singh. "Spuštamo te."

Na mene je čekalo mnoštvo. Gomila je klicala. Siri je mahala. Isplovili smo iz luke žutom jedrilicom i zajedrili na jug-jugoistok, s kursom prema Otočju i njenom obiteljskom otoku.

"Merine, zdravo." Siri lebdi u mraku svoje grobnice. Holo nije savršen,

zamućenje kvari rubove, no to je ipak Siri - Siri onakva kakvom sam je posljednji put vidio, sa sivom kosom prije ostriženom negoli ošišanom, visoko uzdignute glave, lica izoštrena sjenama. "Zdravo, Merine, ljubavi moja."

"Žao mi je što ne možemo zajedno provesti naš Šesti susret, Merine moj. A toliko sam mu se radovala." Siri zastaje i obara pogled na ruke. Slika pomalo titra dok čestice prašine lebde kroz njezin lik. "Pažljivo sam smišljala što ću sad reći", nastavlja ona. "Kako ću to reći. Razloge kojima ću te zaklinjati. Upute koje ću ti dati. Ali sad znam koliko bi sve to bilo beskorisno. Ili sam to već bila izrekla i ti si me čuo, ili nije preostalo baš ništa da se veli, i u tom bi slučaju ovom trenutku najviše priličila šutnja."

Sirin glas je s godinama postao još ljepši. U njemu je nekakva ispunjenost i mir koji mogu doći samo od proživljena bola. Siri pomiče ruke i one nestaju iza ruba projekcije.

"Merine, ljubavi moja, kako su čudni bili naši dani razdvojenosti i naši dani zajedno. Kakav nas je apsurdan i lijep mit povezao. Moji dani su za tebe bili tek otkucaji srca. I mrzila sam te zbog toga. Ti si bio ogledalo koje ne laže. Da si samo vidio svoje lice na početku svakog novog susreta! Mogao si bar prikriti svoj šok... bar si to mogao učiniti za mene.

Pa ipak, unatoč tvojoj nezgrapnoj naivnosti uvijek je bilo... čega?... nečega, Merine. Ima tu nečega što proturječi okorjelosti i bezobzirnom egoizmu koji ti tako dobro pristaju. Možda osjećaj da je tebi ipak stalo do nečega. Ili, ako ništa drugo, da poštuješ taj osjećaj u drugome.

Tu je negdje bio temelj tolikim nadama kroz tolike duge godine, Merine moj. Čak i kroz tvoju plitkoću čovjeka rođenog u košnici i odraslog na brodu, probijao je nekakav osjećaj da ti je do nečega stalo. Ja vjerujem... ne, ja to znam, znam da ti je pokatkad bilo stalo do mene. A ako ti je moglo biti stalo do mene, možda ti bude stalo i do našega svijeta. U našim kratkim satima zajedničkoga života, možda smo se počeli razumijevati. Tu i leži naša nada. Tu leži jedini mogući izvor našega spasenja.

Iskreno ti velim da to nisam imala na umu kad sam ti ukrala taj tvoj ludi leteći sag. Kao što nisam ni znala što mislim i što smjeram kad sam ti onaj prvi put dopustila da me odvedeš sa svetkovine. Možda sam te mislila oteti. Ili te zadržati i zavoditi sve dok stric Gresham ne uzmogne iskoristiti informacije što bi ih od tebe izvukla. Možda sam tada sanjala čak i o tome da ćeš nam se pridružiti, o tome kako ćemo oboje slobodno plivati s Morskim narodom i

zajedno braniti Savez. A onda je Bertol sve pokvario...

Nedostaješ mi, Merine. Večeras ću otići u luku, gledati zvijezde i malo misliti na tebe. I neće mi biti prvi put da to činim.

Oprosti mi, Merine, što te ovaj put neću čekati. Ali će te dočekati moj svijet. More što ga noćas slušam pozdravit će te istom pjesmom. Zamisao da se ta pjesma sačuva i nije tako nemoguća, ljubavi moja. Oni ne mogu steći ovaj svijet dok ne steknu kontrolu nad otocima i Morskim narodom koji kontrolira otoke.

Pisala sam ovaj dnevnik od trinaeste godine. U njemu su stotine zabilježaka. U trenutku kad ti ovo budeš gledao, sve će biti izbrisano osim nekoliko zapisa što slijede. Naša ljubav nije bila samo mit i mahinacija. Bili smo dobri prijatelji, i neki od naših trenutaka zajedno bili su zaista lijepi, zar ne?

Ostaj mi zdravo, Merine: Ostaj mi zdravo."

Isključio sam komlog i na trenutak ostao sjediti u tišini. Zvuči mnoštva jedva se i čuju kroz debele zidove grobnice. Duboko udišem i palcem pritišćem dugme.

Pojavljuje se Siri. U kasnim je četrdesetim. Prepoznajem smjesta i dan i mjesto kad je snimila tu sliku. Sjećam se ogrtača što ga je nosila, ogrlice što joj krasi vrat, i pramena kose što joj je pobjegao ispod ukosnice pa joj i sad pada po obrazu. Sjećam se baš svega toga dana. Bio je to posljednji dan našega Trećeg susreta, i bili smo s prijateljima na uzvišicama iznad Južnog Terna. Donelu je tada bilo deset godina, pa smo ga pokušavali nagovoriti da se s nama kliže niz snježnu padinu. On je plakao. Siri se okrenula od nas još prije nego što se klizač posve spustio na zemlju. Kad je iz njega izišla Magritte, već smo po Sirinu licu znali da se nešto dogodilo.

Isto me lice gleda i danas. Rastreseno neprestance sklanja neposlušni pramen kose. Oči su joj crvene, no nad glasom ima punu kontrolu.

"Merine, danas su nam ubili sina. Alon je imao tek dvadeset jednu godinu, a oni su ga ubili. Merine, danas si bio tako zbunjen. 'Kako je moglo doći to takve zabune?' nisi prestao ponavljati. Ti našega sina nisi pravo ni poznavao, a ipak sam, kad si za to čuo, na tvom licu vidjela koliko osjećaš taj gubitak. Merine, nije tu riječ ni o kakvom nesretnom slučaju. Ako ništa drugo ne preživi, ako se nikad ne sačuva nijedan drugi zapis, ako nikad ne shvatiš zašto sam dopustila

da mi životom upravlja sentimentalni mit, neka se zna bar ovo — da Alon nije poginuo ni u kakvom nesretnom slučaju. Kad se pojavila policija Vijeća, on je bio sa separatistima. Pa čak je i tada mogao pobjeći. Mi smo mu već bili zajedno pripremili alibi. Policija bi povjerovala u njegovu priču. Ali on je radije ostao."

"Danas te je, Merine, duboko dojmilo ono što sam rekla mnoštvu... svjetini... pred ambasadom. Sjećaš se, brodaru - kad sam kazala: 'Sad nije trenutak da se iskazuju bijes i mržnja' - bilo je to upravo ono što sam tog trenutka i mislila. Ni više ni manje. Danas još nije čas. Ali taj dan će doći. Doći će posve sigurno. U tim zadnjim danima, Merine, na Savez se nije gledalo s potcjenjivanjem. A ne gleda se ni danas. Oni koji su na to zaboravili, vrlo će se iznenaditi kada dođe taj dan, taj dan koji će zasigurno doći."

Slika se rasplinjuje i prelazi u drugu, i u preklapanju što traje djelić sekunde čini se da je na lik starije žene nanesena dvadesetšestogodišnja Siri.

"Merine, u drugom sam stanju. Tako sam sretna. Bit će sad već pet tjedana kako si otišao, i tako mi nedostaješ. I neće te biti deset godina. I više. Merine, zašto me nikad nisi pozvao da pođem s tobom? Ne bih mogla poći, ali bih bila tako sretna da si me samo pozvao. Ali, Merine, sad sam u drugom stanju. Liječnici vele da će biti dečko. Pričat ću mu o tebi, ljubavi moja. Možda jednoga dana ti i on odjedrite do Otočja da poslušate pjesme Morskoga roda, kao što smo to proteklih tjedana činili ti i ja. Možda ih do tada počneš razumijevati. Merine, kako mi nedostaješ. Molim te požuri, vrati se što prije."

Holografska slika treperi i miče se. Šesnaestgodišnja je djevojka sva crvena u licu. Duga joj se kosa u kaskadama spušta niz ramena i bijelu spavaćicu. Govori u žurbi, utrkujući se sa suzama.

"Brodaru Merine Aspic, tako mi je žao zbog tvog prijatelja - zaista jest - ali si otišao a da mi nisi rekao ni zbogom. A skovala sam tolike planove kako bi nam mogao pomoći... kako bismo ti i ja... a nisi mi rekao čak ni *zbogom*. Baš me briga što će biti s tobom. Nadam se da ćeš se vratiti u svoje smrdljive, prenapučene košnice Hegemonije i ondje istrunuti, baš me briga. U stvari, Merine Aspic, ne bih te više htjela vidjeti sve da mi plate. I *zbogom."*

Okreće mi leđa prije nego što projekcija gasne. U grobnici je mračno, i zvuk se nastavlja još jedan trenutak. I onda se čuje tiho smijuljenje Sirinoga glasa -

ne mogu reći koliko je stara - i čujem ga još jedan jedini, posljednji put.

"Adieu, Merine. Adieu."

".Adieu", velim ja i palcem pritišćem dugme.

Kad, žmirkajući očima, izlazim iz grobnice, mnoštvo se razdvaja. Moje nepridržavanje dnevnog reda upropastilo je svu dramu događaja, i sad smiješak na mom licu izaziva gnjevni šapat. Zvučnici sve do vrha brda donose retoriku službene ceremonije.

"… počinje nova era suradnje", odjekuje bujan ambasadorov glas.

Spuštam kutiju u travu i vadim sokolski sag. Dok ga razmatam, gomila se tiska naprijed da bi bolje vidjela. Šare su izblijedjele, ali zato letne žice blistaju poput novoga bakra. Sjedam na sredinu saga i iza sebe postavljam tešku kutiju.

"... i potom će doći još, sve dok prostor i vrijeme prestanu biti preprekama."

Kad udaram po letnoj šari sokolskog saga, mnoštvo se povlači, a ja se uzdižem četiri metra u zrak. Sad vidim i preko krova grobnice. Otoci se vraćaju da bi ponovno stvorili Ekvatorijalni arhipelag. Vidim ih posve jasno, stotine njih, nošene s gladnog juga nježnim vjetrovima.

"... I tako mi pričinja veliko zadovoljstvo zatvoriti strujni krug i poželiti tebi, kolonijo Savez Maui, dobrodošlicu u našu zajednicu, Hegemoniju čovjeka."

Tanka nit ceremonijalnog komunikacijskog lasera pulsira prema zenitu. Čuje se aplauz, a onda orkestar otpočinje svirku. Žmirkajući podižem oči prema nebu taman na vrijeme da vidim rađanje nove zvijezde. Dio mene zna već u mikrosekundi što se dogodilo.

Teleporter je radio tek nekoliko mikrosekundi. I za tih nekoliko mikrosekundi i prostor i vrijeme prestali su biti prepreke. I tada je strahoviti plimni srk umjetnog singulariteta odapeo termitni naboj što sam ga bio postavio u vanjsku sferu containmenta. Sićušnu eksploziju nije bilo moguće vidjeti, međutim već sekundu kasnije Swarzchildov radijus, postajući sve veći, počeo je proždirati ljusku, gutajući trideset šest tisuća tona lomnoga dodekaedra, da bi potom porastao još brže i lakomo ždroknuo nekoliko tisuća kilometra prostora oko sebe. A to je već bilo vidljivo - veličanstveno vidljivo - kad je minijaturna nova bijelo ljesnula na bistrom modrom nebu.

Orkestar je prekinuo svirku. Ljudi su zavrištali i potrčali u zaklon. Ali razloga

za to nije bilo. Dok se teleporter nastavljao urušavati u sebe, nešto se rendgenskih zraka istuneliralo van, ali ipak ne dovoljno da bi nanijelo ikakvu štetu plemenitoj atmosferi Saveza Maui. Potom se mogla vidjeti i druga pruga plazme kad je *Los Angeles* počeo povećavati udaljenost između sebe i male crne rupe što se ubrzano raspadala. Podigli su se vjetri i more je postalo valovitije. I noćas će biti čudnih plima.

Poželio sam reći nešto vrlo duboko, ali nisam mogao smisliti ništa. Osim toga, mnoštvo nije bilo raspoloženo da sluša. Uvjeravam samog sebe da u opštoj vrisci i galami čujem primješane i vesele krike.

Kuckam u letnu šaru i sokolski sag brza preko litice i iznad luke. Jedan Thomasov soko, što je plandovao na podnevnim toplim uzlaznim strujama, videći me kako se približavam, počinje panično lamatati krilima.

"Neka dođu!" dovikujem sokolu što bježi od mene. "Samo neka dođu! Bit će mi trideset pet godina, i neću biti sam, i neka samo dođu, ako se usude!"

Spuštam šaku i počinjem se smijati. Vjetar mi otpuhuje kosu i hladi mi znoj na prsima i rukama.

Sad već mnogo hladniji, nišanim sagom i uzimam kurs prema najdaljem od otoka. I radujem se susretu s ostalima. I štoviše, radujem se razgovoru s Morskim narodom i tome kako ću im ispričati da je došlo vrijeme da se u morima Saveza Maui napokon pojavi Morski pas.

A kasnije, kad se dobiju bitke i svijet postane njihov, pričat ću im o njoj. I pjevati im o Siri.

Gregory Benford

NJUTNOV SAN

Nek nas Bog sačuva od jednostruke vizije i Njutnovog sna - Vilijam Blejk

1

Đavo je bio klipan.

Žvakao je ushićeno veliki komad žute žvakaće gume i očigledno uživao kad ova pukne i on sklopi vilice. Bela raskopčana košulja, isturen stomak koji se prelivao preko plastičnog kaiša, pretesne smeđe pantalone, šest penija u džepu od košulje (nekoliko sa jarko crvenim znakom Stiks banke), sivkasto smeđa kosa, zalizana i sa razdeljkom tačno po sred lobanje, piksle u providnom ramu naočara - sve to govorilo je Gregoriju Markamu da je tip naduveni večiti student.

Stvorenje je ličilo na suludog studenta fizike, na sigurnog kandidata za izbacivanje već na kraju prvog tromesečja. Cereći se, napravilo je balon. Paučinasta lopta narandžaste boje puče, ali je đavo uhvati snažno izbacivši crni jezik i vrati među zube, te poče zadovoljno da mljacka.

"Ja... ne razumem" poče Markam.

"Razumećeš." Đavolove oči se raširiše sa drugarskim interesovanjem i on reče poletno: "Kako ti se sviđaju ovi novi liftovi?"

"Pa... Oni *su...*" *Sasvim obični,* pomisli Markam. Od sivog čelika, netapacirani, samo sa jednim dugmetom na tabli: TAMO.

"Tek su ih postavili. Hauard Hjuz je obavio posao. Super!" đavo opet puče balon umesto znaka interpunkcije.

"I mi idemo u..."

"U pakao, da." Đavo baci pogled na sat. "Tačno na vreme."

"Šta će se desiti kad stignem tamo?"

"To nije moj posao. Momče, kažem ti, ovi liftovi su *silni.* Pre nego što je stigao Hagsov ugovor - kasno, naravno, ali ispod cene - morali smo da vas vodimo gore Sokoflijanovim stepenicama."

"Gore?"

"Da, to da je Pakao negde dole, obično je naklapanje, znaš. A te stepenice, blagi užas! Hladni granit celim putem, nema gelendera, okretišta su strašna, lako se oklizneš i razbiješ zadnjicu."

"Mučilište, a?"

Šala kao da nije dotakla klipana. "Ne lupetaj. Povratak je najgori. Samo malo krvi na tim groznim stepenicama dovoljno je da sklizneš i otkotrljaš se, dupe gore glava dole. Lako se sudariš sa gubavcima ili svecima koji idu gore tim putem."

"Sa svecima?"

"Svakako, ima ih mnogo."

"Ali, mislio sam da..."

"To je *njihovo* mišljenje, naravno. Znaš ti - *božja mu majka* - sve to. Čoveče, neverovatno je šta sve ljudi misle o sebi. Pričaš o zabludama."

"Da li... da li sam ja zato..."

"Ne pitaj mene, čoveče. Ja sam samo potrčko."

Lift se bučno zaustavi. *Klang, klang.* "Odlično. Stepenice mi uopšte ne nedostaju."

Klizna vrata su bila umazana i zaprljana nečim smeđim. *Novo za đavola, možda,* pomisli Markam, *ali ja prepoznajem reciklirani otpad kad ga vidim.* Pitao se otkud mu ta smeđa boja kad se osuši.

Vrata se širom otvoriše uz škripu. Krajnje neobičan pod od plavog kamena raširi se u svim pravcima, u nedogled. *Divno.*

"Ajde, polazi.Treba da se vratim dole."

Markam zakorači. *Pitam se...*

U stvari, pod nije bio od kamena. Bila je to samo iluzija o supstanci, koja se stiče kad gledaš u potpuno vedro nebo. Tek što je zakoračio, sunovratio se pravo dole, osetivši iznenada topao vazduh kako juri mimo njega.

Padanje. Tako je protekao poslednji trenutak, kada je avion uleteo u mozaik zimskog drveća i, leteći prenisko i prebrzo, krilima lomio ogolele crne grane...

Vrisnuo je. Žestoki fijuk vetra ugura mu kravatu u usta, on je ispljunu, dok je sve vreme nezadrživo padao mlatarajući rukama.

Nikada se nije bavio padobranstvom, plašio se visine, ali je jednom otišao u neki od onih vertikalnih aerodinamičkih tunela koji tobože simuliraju pad kroz vazduh. Bilo je prilikom susreta Američkog udruženja fizičara u Las Vegasu kada su ga kolege na to nagovorile.

Dakle - Raširi noge... izbaci ruke... okreni se - idemo. Prestao je da se okreće,

sad je leteo pravo licem na dole.

Okean. Našao se iznad širokog i svetlucavog čelično plavog mora. Zeleno kopno se pružalo nedaleko od vode u koju će pasti. Skoro da nema razlike. Prisetio se da je posle samo stotinjak metara sasvim svejedno da li ćeš pasti u vodu ili se zalepiti na beton.

Da li je moguće da je ovo Pakao? Večno padanje?

Prolazeći kroz fazu panike, pokušavao je da razmišlja. Nije mnogo osetio kada je avion udario, samo trenutak kada se ta masa zgužvala, a grede i čelik i glava čoveka ispred njega raspukli, jedan jedini bljeskoviti trenutak potresa...

Vazduh zaurla i on vide, penušave poput čipke, talase mora. Dostigao je sada graničnu brzinu poniranja, a sa čvrste plave površine otkidali su se vrtlozi skrivenih struja, kovitlajući vodu.

Nadirala je brzo...

Markam je imao toliko vremena da vrisne još jednom.

2

Izgledao je kao direktor banke. Sako, prsluk, pantalone, nešto sedih oko slepoočnica, upali obrazi preplanuli i savršeno obrijani. Đavo je očito mislio da obavlja posao nepriličan svom položaju.

"Kako to da baš mene tek tako izguraju? Onaj momak reče..."

"Ne mogu da pratim svakog kupca", reče đavo. "Vi se možda sećate nečega sa Druge strane."

"Đavola!"

"Te fantazije će proći." đavo reče kruto. Stade nestrpljivo da lupka uglačanim crnim vrhom cipele o pod lifta. Stezao je pesnice i krišom pokušavao da uhvati svoj odraz u mutnim čeličnim zidovima.

"Proklet neka..."

Klang. Klang. Vrata opet zaškripaše i otvoriše se. Iza njih se prostirao još jedan plavi, neobični prostor. Plavetnilo je bilo tamnije, sa plavo-zelenim šarenilom koje je ukazivalo na dubine okeana.

"Ja ne izlazim odavde."

"Ma hajde samo." Đavo razvuče usta u širok osmeh koji je pokazao savršeno pravilan niz belih zuba, ali su uglovi usana bili ukočeni. Markam je video sličan osmeh kada je Meril Linč, berzanski zastupnik, pokušao da mu proda ograničen broj deonica prirodnog gasa.

"Prvo ti."

Uzdah. "U redu." Đavo-direktor banke sa sigurnošću zakorači na sjajnu površinu. Stajao je sa rukama na leđima, a onaj pređašnji osmeh se pretvorio u pomirljivi smešak.

Markam napravi ispitivački korak. Stopalo mu se zadržalo, te on i drugo pomeri napred... I pade.

Ovoga puta osećaj izmaknutog tla trajao je samo par trenutaka dok je đavo gore nestajao, cereći se od zadovoljstva. Uz prasak koji lomi kosti Markam upade u vodu.

Dahtao je, pljuskao, plivao poput psa. Naočare mu spadoše, ali je ipak mogao da vidi da kopna nema u blizini.

Opsova jednom, zatim poče da se davi dok mu je tečnost na izgled namerno nezadrživo nadirala u nozdrve i grlo.

Voda je bila blaga, slana. Markam strže svu odeću sa sebe. Zapliva snažno, pokušavajući da održi pravac. Samo je tmurna crvena jara obasjavala oblake; bilo je nemoguće upravljati se prema njoj. Plivao je menjajući stilove u pravilnim razmacima - prsno, bočno, leđno. Leti, kad nije boravio u Evropi, svakodnevno je plivao u okeanu pored svoje kuće u San Huan Kapistranu. Verovatno bi ovako mogao da izdrži i čitav sat, pa i duže ako se samo održava na površini.

Bio je u pravu. Njegov Seiko je otkucavao. Podesio je tajmer i na samom kraju, - kad su mu crveni svetlaci zatitrali pred očima, ruke i noge otkazale, grudi zabolele a usta se smežurala od soli - sav iscrpljen utvrdio je da pliva tačno dva sata i trinaest minuta.

I dok je posmatrao brojke na svom digitalnom satu, one se iznenada promeniše u 666.

Tada je potonuo.

3

Markam se naslonio na sivi čelik. Đavo je bila žena.

Ovoga puta nije smogao snage da nešto izusti, da se pobuni. *Pakao je ovaj lift,* pomisli, obnevideo od umora. *Sve je tako jednostavno. Beskrajno umiranje, otegnuto u nedogled.*

Uvek se užasno plašio visine i poginuo je u avionskoj nesreći. Igrali su na tu kartu. Zatim su dodali okean, saznavši nekako da je voleo iskonsku snagu mora, ali je se istovremeno i plašio; osećao se nekako neprijatno u zelenim dubinama. Savladao je taj strah ronjenjem. Ipak, ta pritajena nelagodnost ogledala se u dugoj Markamovoj borbi da se domogne obale. Mogao je da oseti njene posledice, bio je blizu histerije.

Žena. mu uputi prazan smešak stjuardese. Zatim se lagano sagla, uhvatila rub svoje crvene haljine i podigla je. Mučeći ga, sa istim ukočenim ulaštenim osmehom, podiže je još da pokaže bujna bedra. Nosila je crne čarape pričvršćene crvenim podvezicama. Markam obliza usne. *Dakle, znaju da mi se to dopada. Pa šta?*

Pamučna haljina lako skliznu preko njene glave. Ništa drugo nije imala na sebi. Samo je stajala nasmejana i tiha. A onda je namignula i čežnjivo mu poslala poljubac. Sve to je bilo baš kao hologram kakav je Markam odavno video, i skoro toliko erotično. Ona je imala višak kilograma a koža joj je izgledala čudno, odvratno. *Poput leša koji pluta pod vodom,* pomisli. *Ili stomaka neke okeanske ribe iz dubina, sa iskolačenim očima i izvijenim, grimiznim ustima.*

Ona obliznu usne i načini pohotne groteskne pokrete sisanja. Dojke su joj podrhtavale kao pihtije i on na svakoj vide nešto istetovirano. Pogleda krišom. Na desnoj strani je pisalo: ŽENA, a na levoj: ZA DOBRODOŠLICU. Imale su beleg, isto kao krave žig u vidu opekotine na smeđoj koži.

Ustuknuo je. Ona podiže svoje grudi i pruži ih ka njemu, još uvek srčući usnama sočno i halapljivo kao da sisa. *Ovo bi,* pomisli uzbuđeno, *već mogao da bude Pakao.*

Klang. Klang. Ovoga puta se u širokoj krivini pružala peščana obala koju je okean rio nizovima valjajućih velikih valova. *Ista plava voda kao ona u kojoj sam...*

Odmakao se dalje od vrata. Žena je koraknula ka njemu, nudeći svoje grudi, posežući za crnim stidnim žbunom. Iz njene leve dojke lagano iskoči biserna bradavica.

Očigledno, Pakao se prostirao iza vrata lifta. Dakle, ili ona ili...

Niko ga neće gurnuti kroz ta vrata, Markam je to znao. Kad bi mogao da se oslobodi žene, da zatim zatvori vrata...

Na silu se nasmeši. Ženine oči se raširiše s nadom. On bojažljivo posegnu za njenim strukom - i crni jezik izlete iz stidne pukotine, nalik na šibu, tanak i ljigav. Obuhvati mu ruku i povuče je. On uzmače osetivši vlažan, sumporast, miris truleži što je izbijao iz jezika koji mu se prilepi za zglob, stežući ga grčevito.

On prodahta. "Ne!"

Ona ga zgrabi izvrsnim džudo-zahvatom, jednom rukom za okovratnik a drugom za zadnjicu.

Bes ispuni njene kao ugalj crne oči. Visokom šiljatom potpeticom stade mu na desnu nogu. Grubo se očešala o njega u parodiji erotske neukrotivosti.

On poče da se otima njenom prljavom ludilu, a njoj to dade zamah da dovrši zahvat. "Možda mogu da vam pomognem", reče ravnim, bezličnim glasom stjuardese i izbaci ga kroz vrata.

On pade - *tup!* - na pesak.

Kotrljao se. Ispljunuo je zrnca peska i ustao.

Lift je već otišao.

"Ej, ortak! Imaš dasku?"

Preplanuli mladić stajao je pedesetak metara dalje držeći belu dasku za surf od fiberglasa. Bio je plav, plavih očiju, vitak i mišićav.

Bilo je apsurdno postaviti takvo pitanje čoveku u izgužvanim smeđim pantalonama, jakni boje kamilje dlake i raskopčanoj plavoj košulji.

"Ne... nemam."

"Šteta. Danas su dobri talasi."

Markam okrznu pogledom uskovitlane talase oko stotinu metara od obale. Bilo je to dobro mesto za surfing. *Toliko o staroj vatri i sumporu.*

"Šta je danas?"

Iskrena zbunjenost prelete blagim prijateljskim licem. "Zašto... danas. Uvek je danas."

Teško da bi se o tome moglo raspravljati.

"Ja... Gledaj, šta se to dešava? Ja..."

"Ma, čoveče, gledaj kako se razbijaju. Skini te prnje i zaplivaj."

"Samo ti idi. Hoću... da se sunčam malo."

"U redu, samo dođi kad budeš spreman."

"Kako ti je ime?"

"Doni."

"Ja sam Greg. Greg Markam."

"Meni je prezime Bruk. Dobar je surf ovde, Greg."

"Je li bezbedno?"

"Naravno. Ajkula nema sve dok se ne smrači."

Čovek otkasa na surf. Markam je drhtao, svest mu se mutila. Seo je. Setio se jednog mesta nalik na ovo, na Sen Tomasu gde je letovao. Noću bi ajkule prilazile obali, loveći duž ivice Golfske struje. Sa balkona svoje kolibe mogao je da čuje praćakanje riba koje su ajkule lovile, a kad bi sišao do obale mogao bi da vidi fosforescentne tragove u vodi. Noću se one ničeg ne boje i sve od njih beži. Danju se drže dalje od čistog, belog peska. Možda zato što možeš da im vidiš senku kako se talasa nad peskom i da pobegneš.

Setio se toga i primetio maglovitu jaru visokog sunca, rasplinutog i crvenog kroz mlečne, plavetnilom zamrežene oblake. Bilo bi to zimsko sunce, da je još uvek u Kaliforniji.

Razmišljanje mu povrati spokoj. Postojala je neka veza između njegovog... *Mog života? Ali ja se osećam živim.* Njegovog pređašnjeg života, i... ovog sad. Pakao.

Poginuo je u avionskoj nesreći. Samo toga se jasno sećao. Zatim je neko neprijatnog, smrdljivog daha brižno gledao u njega, lebdeći nad njegovim nagim izubijanim telom, pod jakim, prodornim narandžastim lampama. Sve čega se mogao setiti bilo je to lice zelenih usta.

Njegovo telo bilo je nabijeno tenzijom, razdraženi nervi zategli su mu se duž kičme. Poginuo je, u stvari, od pada. A onda se taj strah ponovio na putu dugom najmanje kilometar i po, od gvozdene grdosije do mora. A đavo-direktor banke upriličio mu je još i davljenje.

Tačka je izvedena, u redu. To su bili njegovi najveći strahovi. Bio je plivač celog svog života, ali nikada nije odagnao osećanje da će ga okean koji je toliko voleo možda potražiti.

Prestani da misliš na to. Nemoj ni druge smrti da zamišljaš. Verovatno mogu da ti čitaju misli.

Nastavi da misliš unazad. Zadobij ponovo deo svog identiteta. To je sve što imaš kao zaštitu.

Uvek se povlačio od sveta u svoje mirno kraljevstvo matematičke fizike. To mu je bila profesija i najdraža ljubav. Koncentrisanje na neki zamršen problem može da te uzdigne do izdvojene, prefinjene perspektive. Ima mnogo stvari koje se mogu potpuno sagledati samo sa određene distance. Još u detinjstvu je tragao za osećanjem izdvojene slobode, blago udaljen od kompromisne vreve grubog sveta.

Koristio je svoj iskrivljeni humor da distancira ljude, jeste, da ih zasigurno zadrži dalje od centra svog života. Taj humor je držao podalje i njegovu ženu Džen, ponekad. Shvatio je to sad sa iznenadnom grižom savesti. Da li je zbog toga dospeo ovamo?

Govorio je lucidnim jezikom matematike da bi se izborio sa udarcima iskustva, da bi nadomestio svakodnevni životni bol, neprijatnost i bednu turobnost nekom - ne, ne izvesnošću, nego nezainteresovanošću sa kojom se može živeti, koja se može podneti. Duboka nezainteresovanost, ali ne i bezgranična.

Markam se opruži na pesku, osećajući kako mu se mišići predaju bolu.

Granice. Granice su presudne. Galilejevi blokovi su klizili po mermeru italijanskih predvorja, sledili čvrstu ruku inercije - oni su bili karikatura sveta, zaista. Aristotel je znao u dnu duše taj gnusni zakon trenja, sve cvili dok ne stane. To je bio svet čoveka.

Prekrasna dečja igra beskrajnih ravni, glatkih, savršenih tela, ispeglane stvarnosti, uhvaćen u mrežu beskrajnih putanja i nemerljivo malih trenutaka, harmonijskih dokaza. Od te iskarikirane stvarnosti uvek je trebalo izmicati,

pribegavajući veselim uzletima u maštu, na deduktivan način vredan poštovanja. Ali to ne znači da kada se u naučnim časopisima pojave članci, zakarabuljeni abstraktima, referencama i kitnjastim distancirajućim nemačkim manirizmom - to nije značilo da si zaboravio činjenicu da živiš u tom drugom svetu, na prelepom mestu gde su se sreli Razum i Materija, u raju koji nikada nisi spominjao.

Dakle, umro sam škrabajući matematiku na prekookeanskom letu, pomisli ironično. *U redu. To sam ja. Profesor fizike, 52 godine, zarobljen u Paklu, bez oružja, nespreman i glup, definitivno.*

Ustade i očisti pesak koji se prilepio. *Čudnovate misli. Nema uspomena na Džen ili prijatelje, ili na zauvek izgubljeni svet. Umesto toga, ja se sećam svog posla. Šta li to znači?*

Možda je to najdublje okarakterisalo njegovu ličnost. *Onda dobro. Do vraga, što je dobro.* Osmehnu se žalosno toj igri reči.

Strah mu se smanjivao. Nervi su mu još podrhtavali, mišići su bili ukočeni od grča, ali je okean počeo, kao nekad, magično da deluje na njega.

U redu. Prvo treba otkriti kakvo je ovo mesto. Svesti ga na problem.

Proučavao je čudnu bleštavu svetlost koja lebdi tačno u centru nebeske polulopte. Sunce? Ali nije se pomeralo.

Uvek danas, Doni je rekao.

Možda se taj čudni sjaj uopšte ne kreće. Ako je to sunce, onda je ovo mesto postavljeno u svemiru tako da je jedna strana stalno pržena tim slabašnim crvenkastim zračenjem.

Lagani vetar s mora. Visoke palme kokosa koje kao da je pasat povio ka kopnu.

Očekivao je od Pakla malo više gorčine. Iza lomnih talasa video je klizeće senke. Promicale su mirno i nisu se uopšte približavale Doniju.

Ustade i pođe ka naherenoj steni na kraju obale koja je imala oblik polumeseea. Doni uhvati talas i osta čvrsto na svojoj dasci dok se spuštao. Čovek mu je mahao a Markam je krišom posmatrao. Donijeva podignuta ruka izgledala je nekako crna, krastava, nalik na žilavu nogu ili kandžu reptila. Doni vešto izbeže belu, šištavu penu i zavesla ka sledećem talasu.

Markam je sedeo na oštroj, vulkanskoj steni i mlatarao nogama nad

provalijom. Ispod njega su talasi udarali o strmi kamenjar, a sićušne kapljice od brilijanata su prštale. *Ako je ovo Pakao, mislim da mogu da ga podnesem.*

Nikada nije verovao u takve tričarije. Čak i da te osude da večno goriš, nema tog uma koji ne bi skrenuo u razarajuće ludilo posle izvesnog vremena. Jednostavno, ne bi mogli da te drže na ivici bola i patnje zauvek. Osnovne karakteristike svakog nervnog sistema nalažu zasićenje, preopterećenost. Produžena agonija odagnala bi samu svest. Više ne bi bio ti taj koji pati, jer bi se sistem sećanja, relacija navika i šablona koji su te činili, uništio i pre takvog razornog, sažežućeg, uništavajućeg napada.

Dakle, besmisleno je bilo sve to detinjasto naklapanje sveštenika koji su vlažnih očiju brbljali sa svojih propovedaonica. Jednom ih je slušao, bio je čak pomoćnik u Episkopiji, ali uobičajeni mladalački skepticizam razvio se u prezirni prkos prema takvim zabludama.

Pa ipak, ovo je Pakao, podseti se. *Ali ne onakav kakvim ga čovek zamišlja.*

Hrišćanska ideja nije ona prava. Da bi zaista patio, moraju da ti omoguće odmor. Da se svest sabere. Da grč popusti, da se ohlade neuroni koji su grozničavo radili. Onda ti tek vrate iscrpljeni razum na spravu za mučenje, pritegnu uzde, počnu iznova...

Više je voleo da razmišlja na ovaj način. Da svede svet na seriju mehanizama - suptilnih, ali razumljivih - a zatim da se pozabavi svakim od njih, redom. Bilo je to utešno, vredelo je, i na kraju...

Njegovo ime je Doni Bruk, Donibruk. Borba bez pravila.

Odnekud iz vazduha dopre tiho, zlokobno cerekanje.

Spusti pogled u pravi čas i vide spodobu kako iskače iz vode. Bila je glatka i srebrnasta, ali nije bila ajkula. Imala je ogromne razjapljene čeljusti pune kružno raspoređenih zuba, u stvari klinova koji su belesali oštrinom brijača. Spodoba izađe iz uskovitlanih talasa zapanjujućim skokom i ispravi se u vazduhu poput savršene, neumoljive strele. Vide užarene, sitne crvene oči, ni malo nalik na riblje, ispunjene mržnjom i sirovim gnevom - vide ih sasvim jasno trenutak pre nego što će ga smaknuti sa vrha stene i zatvoriti okrugla usta oko njegovih stopala.

Iznenadni stravičan bol zaustavi njegov vrisak, ukoči svaki mišić u grču ponovo oživljenog straha. Stvorenje ga protrese naglim trzajem, smače sa grebena, povuče nadole u dugo bolno padanje i zevnu pohlepno u letu, a zatim

ponovo u halapljivom besu. Ustremljena vatra prostreli Markama u jednom mučnom trenutku pre nego što će dospeti u hladan vodeni zagrljaj. Skliznu kroz ogromno ždrelo, širom otvorenih usta. Kiseli, vlažni smrad ždrela bio je poslednje čega se sećao.

4

Ovoga puta je sedeo na podu lifta.

Bio je pun bolnih modrica. Odblesci munjevitih sećanja vraćali su ga u beskrajnu bolnu agoniju.

Prisiljavao je sebe da diše, da misli na nešto drugo.

Znali su za njegov strah od dubine, od nečeg glatkog, brzog i upravo to su mu priređivali. Ovo sad su lukavo izveli. Privukli su ga pojavom Donija Bruka - a kad to nije urodilo plodom, postavili su mu novu zamku tek što je primetio igru.

Žena za Dobrodošlicu mu se približi, pokušavajući da izazove makar malo interesovanja. Nije imao snage da je odgurne. Njene grudi mu očešaše lice i on oseti gadan, vlažan i ljigav miris.

Posedovao je sada analitičko razumevanje za onaj beskrajni sled događaja koji ga vodi u sopstvene smrti. Biće uvek preplašen, zauvek zarobljen, na nesreću uhvaćen i stavljen u igru. To je znači to.

Ili možda nije. Svaki put je bilo iznenađenje. Možda je čak i ovaj zaključak pogrešan, možda postoji neki drugi način da mu prirede iznenađenje.

Možda je sve ovo ogromna, beskrajna lakrdija.

Sigurno. A možda je ovo Raj, a ti samo loše raspoložen.

Mogao bi i dalje da se užasava trenutka smrti, da razmišlja o tome unapred, da dozvoli takvim mislima da zatrpaju sve što postoji u njegovoj svesti.

Ili da se prihvati nečeg drugog. Ali čega?

Njegov pređašnji život... onaj život... sada je bio maglovit, rasplinut. Izmigoljio bi mu se kad bi pokušao da ga dokuči, da se seti žene ili dece, prijatelja, svojih malih pobeda ili poraza. Iščezavao bi vrlo brzo.

Sve što je ostalo bila je njegova nesigurna samosvest.

Dozvolio je Ženi za Dobrodošlicu da ga dovuče do vrata lifta i izbaci ga na tepih od sena.

Ustajanje ga je stajalo velikog napora. Video je drveće, tmurno nebo... i zaspao.

Kad se probudio dočekalo ga je prazno slobodno nebo što zjapi i isto račvasto

drveće. Mimoze, bor, eukaliptus.

S mukom je ustao i pogledao rane po nogama i stomaku i video da zarastaju. Iz grimiznih oteklina curio je gnoj. Moraće da pripazi na to.

Krenuo je pažljivo, hramljući.

Mnogo kasnije teturao je peščanom stazom. Video je nekoliko ljudi usput, ali ih je samo odgledao skriven u borovima. Njegov želudac bi se ispraznio kad god bi stao da se odmori i razmisli. Samo bi povratio zelenu žuč, a telo bi mu se žestoko grčilo pri pomisli na ono što se desilo.

Tutnjava iz daljine postajala je sve glasnija.

Markam se naže preko mirisnog eukaliptusa i zagleda se žmirkajući u put. Tri rimske kočije pristizale su pune tereta po utabanom pesku, konji su se borili okupani znojem, divljih očiju i grozničavi od kočijaških udaraca bičem.

Markam se prenu iz svoje obamrlosti kad banuše prva kola. Visoki čovek u maslinastom podiže zapovednički ruku, zaustavivši sve tri kočije. "Je li neko prolazio ovuda, druškane?"

"Neko na konju... Nisam video..."

"Kako je izgledao?"

"Ja... Bradat, u farmerkama."

Dva čoveka, očigledno čuvari, iskočiše iz drugih kola i potegoše revolvere. Markam je hteo da im postavi par pitanja, ali nije bio pravi trenutak za to. Visoki čovek pokaza svojom debelom rukom. "Ideš ovuda?"

"Da. Hej, šta se dešava? Samo sam..."

Stražar priđe i udari Markama posred brade. Ovaj se zatetura. "Pazi kako razgovaraš sa Vrhovnim Komandantom."

Markam se podiže na kolena. Udarac ga nije povredio - *Kako i može, posle svega što sam prošao?* - ali umesto toga on mu ljutito reče: "Ko ste vi, klovnovi, glumci iz..."

Čizma ga pogodi u rame, i to bolno ovoga puta. Markam se lagano podizao.

"Komandant Hadrijan će narediti da te ubiju ako mu se rugaš", čuvar je tiho mrmljao. "Ostani dole, ako misliš da dobro prođeš."

Hadrijan? Zvuči poznato. Pesnik? Bučalo mu je u glavi. *Ne, general! Osvojio je Britaniju.* Čuo je Komandanta kako progovara bezbojnim glasom, skoro bez

naglaska: "Izgleda da je nov. Moguće da je čuo za Gevaru za života."

"Je li tako?" upita čuvar, gurajući ga čizmom u rebra, "prepoznao bi Če Gevaru kad bi ga video?"

"Da. Umro je pre par desetina godina, ali sam video slike, naravno."

"Je li to bio on?" Hadrijan pljunu nestrpljivo. Konji su podizali pesak i njištali na njegov reski, zapovednički ton u glasu.

"Ja... mislim da bi mogao da bude on." Markam nije mogao da mozga i sa sigurnošću potvrdi, ali izgleda da je to odgovor koji su ova kopilad očekivala. Možda će ih tako skinuti s vrata.

"Je li bio neko s njim?" upita Hadrijan.

"Ne, koliko sam ja video." Markam je gledao u Hadrijanovo lice. Povijen nos, puna senzualna usta, usta navikla da postavljaju pitanja, ne da odgovaraju na njih. Pametne zelene oči posađene ispod gustih crnih obrva što su se povijale snažno, nervozno.

"Pre koliko vremena?"

"Možda deset minuta."

"A njegov konj, je li bio znojav?"

"Da."

Hadrijan pokaže palcem na čoveka do sebe koji je na leđima nosio veliki ranac. "Uzmi taj poljski telefon! Zovi Nuevo."

Čovek stisnu usta zabrinuto. "Dobro, pokušaću, ali ovi potresi, ova oprema nije prilagođena za tu buku, znate, Komandante. Ja..."

"Zovi!"

Hadrijan je gunđao sam za sebe. "Bedna pseta."

Markam tiho upita najbližeg čuvara: "Koji je najbliži grad ako se ide ovuda?"

"Nuevo", reče čuvar. "Gevara ima pojačanje tamo. Mislim da ga treba spaliti. Napraviti buktinju od svake kolibe."

Čovek je bezuspešno okretao ručicu telefona. Čulo se samo *krrrrrr* i ništa drugo. Hadrijan je besneo, udarao rukom o svoja kola, i najzad glasom nalik na lavež rekao: "Dosta! Sami ćemo ga uhvatiti. Dođite!"

Čuvari jednostavno uskočiše u svoja kola. Otkloparaše uz besno udaranje

kopita i uzbuđene povike. Markam stade na noge. *Hadrijan.* Eh, da ima enciklopediju. Ne, nije pesnik.

Markam se dovukao do Nueva ne razmišljajući šta ga čeka. Iako je bio u stvarnosti gde se, po svemu sudeći, sve moglo dogoditi, on još uvek nije bio spreman na sprženi peščani haos koji se prostirao pod nepokretnim nebeskim bleštavilom koje ne remeti ni najmanja senka ni nada da će se svetlost ublažiti. Krovovi od lima, kanali što se puše u starim zalivima, daščare od savijenog drveća i dronjavog platna, vaške na golim šijama izmučenih pilića, čvornovata stvorenja što kuvaju na pokidanom palminom lišću nagnuti nad otvorenom pucketavom vatrom, krastavi starci požutelih, iskrivljenih lica, deca što u rovovima glođu mrtve životinje, smrdljive starice skorele od prljavštine.

Nuevo je luka puna crne i masne vode. Drveni čamci plutaju po uljanim talasima, udarajući o nagorele borove stubove pristaništa. Talog je ostavio svoje ukrase duž obale od četvrtastih granitnih blokova koji izgledaju unakaženi, istrošeni i prastari.

To bi moglo da bude stotinama godina staro, shvatio je. *Klesari iz Ura, pećinski ljudi koji umeju da naprave čamce od drveta, Australopitekus koji zna da pali vatru i skuplja kamenje - svi bi oni mogli da imaju udela na ovom mestu. I mi ga stvaramo.* Svaki od ovih smežuranih kržljavaca što vredno gomilaju blatnjave cigle, mogao bi da bude stariji od Gilgameša, mudriji od Homera.

Niko se nije nimalo obazirao na Markama. Prošao je duž blatnjavih zidova dugačke zgrade koja je ličila na službenu. Čuvari na ulazu imali su iste maslinaste uniforme kao Hadrijanovi ljudi, mada su nosili velike žućkaste pohabane šešire. Stajali su u paradnom miru, crnim rukama držali nešto nalik na Springfilde ili pak stare puške iz Prvog svetskog rata.

Markam se tu slučajno zadesio, znao je da bi izazvao pažnju kad bi krenuo nazad. Prošao je pored nekih visokih prozora sa ramovima od rasušenog smeđeg drveta. Samo ih je letimice pogledao, i u tom trenutku neka ruka udari o drvo iznutra i razvali ga omogućivši vlasniku da pokuša da se izvuče. Oštar, iznenađen vrisak. Ruka skliznu i nestade. Iznutra se čuo zvuk udaranja tela o pod.

On požuri.

Na uglu se nalazilo malo, prašnjavo dvorište. Tamo su, verovatno stalno,

stajala tri krsta od hrastovine povijenih krakova. Na svakom je neko bio razapet, s glavom okrenutom na dole.

Nije li to bio neki prastari način mučenja za naročito gnusne zločine? U Markamu se probudi školsko interesovanje i on uspori da bolje pogleda. Podbule crvene glave, natekli isplaženi jezici izvirivali su iz iskrivljenih ždrela. Bila je tu jedna žena, golih grudi. Borov kolac bio joj je gurnut kroz vaginu i štrčao je sad iz njenih usta. A čovek... On pritisnu usta šakom i okrete se brzo da ne gleda. A prolaznici nisu uopšte obraćali pažnju na groteskne figure, iskrivljene u neopisivoj, za Markama čak i sad nezamislivoj agoniji.

Grozno, ali to nije sve, podseti se. *Bedna kopilad možda se baš sad vraćaju u ovu mrtvačnicu.*

Očigledno da je izazivanje bola važno kod ubijanja na taj način.

Dobro je to shvatio na osnovu iskustva od par - dana? - sati? U paklu se uvek vraćaš na početak, poput jo-jo loptice koju neki zlobni džin vitla unaokolo. Ali bol... zgrozio se kad sećanja počeše da se gomilaju. Kako može da se prevaziđe čovekov automatski strah od smrti, udružen sa nepodnošljivim, razarajućim metodama koje je Pakao izmišljao?

Je li to? Hoće li me ubiti, a zatim ponovo oživeti samo da bih opet umro? I tako zauvek? Zašto? Šta sam uradio da me pošalju ovamo?

On se sakri iza zida, slab od grozničave konfuzije. Sećao se da je u početku imao nalete gladi. *Znači, apetit i dalje postoji,* pomisli omamljen. *I sredstva kojima se može utoliti, naravno.* Video je kako bebe veselo krčkaju bube svojim zubićima, a starice jezikom skupljaju prepečeno crno zrnevlje sa zarđalih tanjira.

Stiže do sredine blatnjave ulice. Bilo je malo saobraćajnih znakova. Već je desetine ljudi upitao za put, ali mu niko nije odgovorio. Malo se pričalo po ulicama, nije bilo glasnih razgovora. *Šta ono Sartr reče? Pakao su drugi ljudi? To je provereno pogrešno. Ili je možda gore da te ignorišu.*

Između dve dvospratne kuće nalazila se velika bela zgrada u klasičnom španskom stilu, sa krovom od crvenih crepova i velikim prozorima sa kapcima. Iznad širokog ulaza napadnim crnim krasnopisom pisalo je FLORIDITA. Markam, u prljavom i izgužvanom odelu, uđe unutra.

Oklevao je na ulazu u prostranu sobu. Visoko postavljen luk davao je izvesnu plemenitost toploj mešavini smeđih drvenih stolova, neodređeno crvenih tapeta

i bujnih zavesa od vinove loze. Niko od ljudi za stolovima nije podigao pogled.

Makar će barmen morati da progovori, pomisli Markam bezvoljno.

Barmenov ukočeni osmeh bio je poput grča čoveka koji je umro slomivši kičmu. "Jedno... pivo." Markam se spusti na stolicu i oseti kako mu se svi zglobovi i mišići bune.

Barmen klimnu glavom i pruži mu bledožutu čašu. Čovek je zadržao ledeni osmeh dok je spuštao debelu čašu pred Markama, a zatim je značajno pogledao u raskvašeno drvo barskog stola. Markam se iznenada osvesti da nema para. Ali to nekako nije bilo važno.

"Pedriko, neka *padrone* sedne za moj sto", začu se grubi glas odmah pored Markamovog lakta. Okrete se. Čovek širokih grudi u košulji kakvu nose šumari i u vrećastim istegnutim pantalonama držao je podignutu ruku.

"Tek si stigao?"

"Da. Nekoliko puta."

"Sedni tu preko." Čovek se nasmeši i odjednom se pojavi polumesec na licu boje mahagonija. Lice mu je bilo izbrazdano kao da je neka oluja praćena grmljavinom urezala brazde po mekom grumenu tamne gline. Seda strnjika započinjala je na njegovoj bradi i postajala sve deblja dok se uspinjala po obrazima do guste, grmolike kose.

On odvede Markama do stola u uglu.

"Hvala. Vi ste jedina osoba koja primećuje da postojim."

Starac je stenjući seo i sručio polovinu ledenog pića koje je doneo.

"Momentalno su te otkrili."

"Kakav sam?"

"Nov. Pun pitanja."

"Pa?"

Jesi li nekad morao da objašnjavaš nešto potpuno misteriozno?"

"Hm."

"I tako stalno, opet i opet? Dosadno je."

"Ne očekujem Kola za Dobrodošlicu ili slično, samo..."

"Dobio si ženu."

"Šta? Pa, jesam... i to je bila dobrodošlica?"

Starac se pritajeno nasmeši. "Na neki način."

"Izbacila me kroz vrata lifta, ali pre toga...ona mi je ponudila sebe."

"Sebe? To ne postoji, ne može da se ponudi."

"Dobro, svoje telo."

"Neće ti mnogo pomoći. Ona ga prodaje, a vredi koliko platiš."

"Tako loše?"

"Čuo sam da se izlečila od tripera."

"Đavo s triperom?"

"Svi su oni bolesni."

"Teško da sam je dotakao."

Čovekovo lice se namreškalo dok se kiselo smešio.

"Srećan si što je Starost nije uhvatila. To je smeđa gljiva, nalik na govno s korenjem. Živi pod njezinim pazuhom. Javlja se jednom mesečno, raste joj niz ruke. Tada ona poprima svoj pravi izgled."

"Zaista?"

"Da. Izgleda u skladu sa svojim godinama. Ima jednu, dve stotine hiljada godina."

"Ona je...toliko stara?"

.Jedan momak odavde je pre izvesnog vremena tucao kad se to pojavilo. Neće to zaboraviti."

"Kako je uopšte mogao...?"

"Ne budi tako zajedljiv. Taj momak se borio u Avganistanu. Misli da je prvo bio u Muslimanskom raju. Mislio je da je Žena za Dobrodošlicu hurija."

"Pa, da jeste."

"Čovek je bio jako napaljen. Ne mislim da je ona dobra za to."

"Zašto ne?"

"Zato što nikad ne stigneš do vrhunca s njom. Nemoguće je."

"Ali zašto?"

Starac se nasmeja. "Takvi su zakoni."

"Ko ih donosi?"

"Gazda",

"Ko je..."

"U pravu si. Satana. Drži se dalje od njega."

Markam je zaćutao i otpio veliki gutljaj pića. Pivo je bilo slabo, penasto i bezukusno. Nekako je ličilo na pivo dok je u ustima, ali čim ga progutaš, postaje beživotno, kao mlaka voda. Taj stari čovek nije nameravao da završi svoju priču, a raspolagao je informacijama. Markam je odlučio da sazna što je moguće više činjenica i uzroka. "Dakle, ne možeš da svršiš sa Ženom za Dobrodošlicu?"

"Ako hoćeš bolje da se provedeš, pokušaj sa Anđelikom. To je ona kurva kod prozora."

Markam oprezno osmotri mršavu ženu sivkaste kože koja je ljubazno brbljala sa čovekom napetog lica preko puta bara. "Ona..."

"Cena je specijalna, ako uzmeš i sobu."

"A tako..."

"Inače se stoji napolju u stražnjem prolazu."

"Ali, mislio sam..." Smešno, ali zbunio se.

"Ma, nemoj ni s njom, ali ona je dobra za početak."

"Pa, onda..."

"Nemoj." Čovekovo lice se pretvori u gomilu bora. "Ja bar ne bih."

Markam u tišini dovrši svoje pivo. "Sviđa mi se ukus ovoga", reče čovek hrapavim glasom, podižući uvis praznu čašu.

"Svež, zelen sok od limuna. Pedriko koristi kokosovu vodu koja je prilično jaka i dobija pravi Gordon džin. Zaledi ga da dobije boju. Đavolski dobro piće."

Barmen je doneo još po jednu. "Zovem se Greg", Markam nazdravi.

"Ja sam Hem. Probaj ovo."

Po opisu Markam je očekivao nešto dobro ili bar drugačije. Ali hladna tečnost iz Hemove čaše bila je dobra pri prvom gutljaju, osvežavajuća, ali je ubrzo dobila ukus ustajale vode koja je negde predugo bila. "Ah, da", uspeo je

da kaže.

Hem ga pogleda pronicljivo, ćutke, a zatim ispi pola čaše sa užitkom, cokćući ustima. "Da, to je ono pravo."

"Jesi li... pokušao da otkriješ šta se događa?"

Dobrodušno Hemovo lice još više ublaži toplina njegovih očiju dok se vraćao sećanjima.

"Nije to bitno."

"A šta jeste?"

"Podneti sve to."

"Šta?"

"Štagod te hulje bace na tebe."

"Kako?"

"Dostojanstveno."

"Ne, mislim, kako oni to rade?"

"Nije uopšte bitno", Hem je ostao uporan i sve više je pio zabacujući glavu sa uživanjem i izgledao je kao da ga hvata trenutna nesvestica kad penaste tamne kapi preplave njegovu bradu i počnu da se slivaju i suše svetlucajući poput ćilibara.

"Gledaj, treba da počneš da otkrivaš kako stvari deluju. Tako ja vežbam. Ja sam bio - ja sam - fizičar."

Hem se nasmeja. "Nemamo mnogo takvih ovde."

"Ali imate nekoliko?"

"Prolaze ovuda."

"Kuda idu?"

"Većinom završavaju u Straži. Ili rade za Hadrijanovu bandu."

Markam protrlja lice na mestu gde je potpetica čizme ostavila modricu. "Zašto?"

Hem je s voljom gledao piće. "Ma pusti sve to."

"Kako?"

Hem skupi vilice i stisnu usne i život kao da iznenada blesnu u njemu.

"Momak kao ti, treba da uči. Nije ovde važno *kako.* Već *zašto.*"

Markam ljutito uzvrati: "U redu, neka ti bude. Šta onda ovo mesto znači?"

Hem se približi Markamovom licu, hladan i težak osmeh poigravao je na njegovim usnama dok je pažljivo oblikovao reči, iako je objašnjavao novajlijama nebrojeno puta ranije. *"Nada. Nada nada. Nada."*

"Šta?"

"Jedno jedino. *Nada.*"

"Ništa?"

Hem tromo podiže palac i kažiprst formirajući O.

"Ako hoćeš, može i dva puta. *Un doble remordimento.*"

Markam je izgledao zbunjeno. Da li je Hem bio pijan ili se to njegova ličnost lagano pomaljala iza zaštitnog oklopa?

"Dvostruko kajanje", reče Hem. "Prvo se kaješ za ono što si uradio. Zatim se kaješ za ono što nisi."

Markam odluči da se našali s njim, kao sa bilo kojim pijancem kog sretneš u baru. Hem nije pokazivao prave znake pijanstva, samo se vrteo sa keplerijanskom neizbežnošću oko neke unutrašnje osovine, skrivene od ostalih.

"Dobro, zbog čega je *tebi* krivo?"

Iznenada se Hem uspravi, prestade da steže stalak visoke čaše. "Zbog neba. Nikada nisam dovoljno gledao u nebo i kada sam imao prilike. Dopadalo mi se to teško, hladno plavetnilo poput rapskog čelika. Čvrsto plavetnilo i veliki beli oblaci što jedre po njemu. Po lepim danima i more je bilo takvo, dobro, moćno i istinsko."

Markam odjednom shvati ko je to.

"Ja..."

"Ovde ima mnogo samoubica", reče Hem tiho.

Markam se setio. Sačmarica pažljivo usmerena u čelo, hladan zimski dan u Kečamu, Ajdaho, negde ranih šezdesetih.

"Ima puno devojaka iz Španije", reče Hem pospano. "Mnogo. Onih koje su varale u ljubavi ili čiji verenici nisu održali obećanje. Radili su s njima ono i posle otišli, a da ih nisu oženili. One bi prosule alkohol po sebi i zapalile se na

klasičan španski način."

Markam je shvatio da će biti lakše, i možda bolje, ako ne pokaže da mu je poznato. Možda će ga Hemingvej razumeti.

"Možeš da uživaš sa tim damama. One s vremena na vreme svrate u grad."

"One ne žive ovde?"

"Ne, one su u manastirima."

"Manastirima? *Ovde*?"

"Misle da je to izlaz odavde."

"Stvarno?"

Samo je nezgrapno slegnuo ramenima uz tužan izraz lica.

"Kako... iko... može da izađe?"

"Nikako."

"Ali... mi smo još uvek *ljudi.* A ovo liči na Brazil ili nešto tako, nimalo na Pakao."

"Jesi li bio nekad u Brazilu?"

"Ne."

"Pakao više liči na Kubu, zaista. Čak ima Gevaru."

"Čuo sam."

Radoznalost se pojavi u njegovim sivim očima. "Gde?"

"Na putu. Grupa ljudi u uniformama je pitala za njega."

"Koliko ih je bilo?"

"Pet-šest. Momak po imenu Hadrijan je glavni."

Hem se opusti. "Znači, uspelo je."

"Šta?"

"Gevarin pokušaj da namami Hadrijana."

"Zašto?"

"Hadrijan je" - Hem duboko udahnu i odhuknu. "*Supremo Commandante!* Branilac Bezbožništva. Ustrajni borac protiv disidenata. Opak i truo, pravi pravcati šupak."

"Žurio je."

"Stari Hadrijan, ili juri K. ili juri dupe, bukvalno, u ovom slučaju."

"Oko čega se ne slažu?"

Hem zatrepta. "Oko toga kako izaći odavde."

"Pa kako?"

"Niko ne zna",

Je li iko ikada izašao?"

Hem se zlobno nasmeja. "Jok."

"Kako onda pakao..."

"Pazi ovako, Satana ima pajkane i Pale Anđele i ostalo. Gevara planira da ih pobije i da mi posle vidimo šta ćemo."

"I da pobegnemo iz Pakla?"

"Da, to hoće."

"Kakve su mu šanse da to ostvari?"

Hem se naceri. "Ništavne."

"Zašto se onda Gevara trudi?"

"Ništavilo naše koje si na ništavilu, ništavilo neka bude ime tvoje."

"Gledaj, Gevara nije ovde duže od tridesetak godina. Sećam se da je umro šezdesetih, isto kao..."

Samo kratki, bolni grč pređe Hemovim licem, kao olujni oblak kad ode bez namere da tog trenutka pusti makar kap kiše. "Nastavi."

"Dakle disidenti se samo toliko bore?"

"Ne. Čuo sam da ih je još Sokrat poveo kad je prvi put došao."

"Znači već hiljadama godina?"

"Sigurno. Možda i stotinama hiljada."

"Bez uspeha?"

Sada se Hem nasmeja."Ne, ovo je zaista neko drugo mesto." Iznenada, Hem podrignu i on se grohotom nasmeja. "Hej! *Un poco pescado?Puerco frito*!" doviknu barmenu. "Ima li hladnog mesa?"

Barmen dotrča noseći tanjir nekih smeđih rolnica. Markam najednom oseti glad i pojede jednu. Bila je bezukusna ali je obavila posao.

"Znači, nema nade?"

"Ne znam."

"Zar ne možeš da otkriješ?"

"Kako, gospodine Profesore?" Hem se naže ka njemu, musavih usta. "Da potražim u biblioteci?"

"Ti misliš da sam ja?..."

"Svakako, uvek su me privlačili takvi."

"Ja nisam književni kritičar."

"Hvala Bogu."

"Zar se ništa ne dešava kad to kažeš?"

Hemove oči se raširiše: "Šta?"

"Kad pomeneš Boga."

"Jok. Možeš ovde da psuješ do mile volje."

"Zar se On ne javlja kad Ga zovete?"

"Možda uopšte ne postoji."

"Ali ako postoji Pakao, postoji i..."

"Ništavilo naše koje si na ništavilu."

Markam skoči na noge. "Do đavola! Pokušavam da nađem..."

"Umukni! Samo pisni!" Hem ustade i uperi dlakavu pesnicu pod Markamov nos. "Ako hoćeš da se svađaš, svađaj se sa ovim."

Markam ostade bez reči. U potpunoj zbunjenosti, samo je mali deo njega nastavio da primećuje, da zapaža. *Klasični mačo-sukob sa mačo-menom za sva vremena, a sve kao nema svađa pijanaca. Super.*

"Da vam kažem... da li ja mogu nešto da učinim?"

Hem je teško disao. Zurio je u Markama svojim sivim očima koje kao da su gledale kroz njega u daljinu. Čovek je izgledao umorno i nemoćno. Naspram sumornog odsjaja velikog prozora, seda kosa je pravila srebrni oblak oko njegove glave.

"Da, može biti. Zavisi od toga šta želiš da otkriješ."

"Voleo bih da pričam s nekim ko je, ovaj, zaista razmišljao o tome."

Hem se nasmeja bez ironije. "Misliš, na tvoj način?"

"Tako nešto."

"Hoćeš nekog profesora?"

"Ne... naučnika. To je moje zanimanje" Zaćutao je i ugušio navalu emocija gutljajem piva. "To je bilo moje zanimanje."

"Hadrijan drži nekog fizičara na Kilimandžaru."

"Koga?"

"Je li to važno?"

"Potreban mi je neko ko zna modernu fiziku, ko je proučavao kvantnu mehaniku i..."

"Nema ovde biblioteke."

"Kad bi samo postavljao pitanja naučnicima koji ovuda prolaze mogao bi da ostane u toku."

"Mislim da ne bi svi hteli da mu objašnjavaju."

Markam htede da vrisne: *Zašto sam ja ovde?* ali je znao da bi to bez potrebe, ponovo razbesnelo Hema. "Bor? Ajnštajn? Kolman?"

"Nikad ih nisam video. Ne smucam se unaokolo sa..."

"Openhajmer?"

Hem se nasmeja. "Da, on je ovde."

"Zašto?" upita Markam piskavim glasom. "Zbog bombe?"

"Ljudi ne stižu ovde već obeleženi."

"A šta je sa Fejnmenom? Betom? Fermijem? Telerom?"

Hem odmahnu glavom. "Ne vodim računa. Znam samo da je taj Englez dobar u mnogo čemu. On je Hadrijanov savetodavac."

"Kako da ga nađem?"

"On je pod ključem, negde blizu Kilimandžara."

"Ta planina je zaista ovde?"

Na Markamovo iznenađenje, Hem obori pogled. Gledao je u grubi drveni sto i čačkao komadić mesa. "Ja... sam je tako nazvao."

"Gde se nalazi?"

"Na oko trideset kilometara prema severu."

"Kako da stignem do tamo?"

"Nije lako. Treba otkriti Gevarine planove. Moramo da utvrdimo kad planira onu diverziju za koju ja znam. Inače je isuviše opasno."

"Zašto?"

"Kilimandžaro je zona primirja usred rata."

5

Blatnjavo selo gledalo je preko široke reke na visoravni velike planine. U koritu čiste reke bilo je šljunka i većih komada kamenja i ribe su plivale između njih. Trupe su prošle i poslednju kuću, a Markam je stajao u dovratku i gledao ih kako marširaju prema brdima.

Sve vreme trupe. Odredi moćnih, naduvenih ljudi sa debelim tobolcima za strele što stoje napeti na njihovim leđima. Četa garavih, kržljavih mačevalaca skupljenih veđa od koncentracije. Redovi žena koje pevaju i mašu sabljama, obučene u crveno. Grenadiri oholog osmeha. Dugačke kolone rumenih Rimljana sa štitovima i sabljama koračaju odmereno u uskovitoj prašini, zveckajući, kličući i igrajući se žutim ukrasnim trakama povrh šlemova od kovanog gvožđa. Bilo je tu svakakvog oružja - pušaka kremenjača, nauljenih Springfilda, teških pištolja sa olučenom cevi, vitkih samostrela, kratkih crnih granata... Bio je tu čak i jedan debeli gvozdeni top koji je tutnjao i grabio napred na drvenim točkovima iza znojave grupe Kineskinja. Muslimani su u tankim košuljama i uvijačama teško ali nemilosrdno koračali dok su im se mačevi njihali okačeni o kožne pojaseve. Tamnoputi oficir u plavo-sivoj uniformi jurio je gore-dole duž kolona i urlao.

Žena koja je tu stajala reče da ti ljudi po ceo dan tako idu. Prašina koju podižu pada po svetlucavom zelenom lišću vretenastog drveća pored puta. Nadolaze stalno, grabe napred i ne skreću pogled niti pričaju, staklastim očima bulje pravo napred i drže se puta.

"Šta kaže oficir?" upita Markam.

Hem procedi zamišljeno kroz zube. "Grčki."

"Razumeš li?"

"Ne, To je starogrčki. Svi su govorili tim jezikom do pre hiljadu godina, reče mi neko. Dobar deo ratnika još tako govori. Nemaju motiva da uče engleski kojim se većina služi."

Prašina zagolica Markamov nos i on snažno kinu. "Kuda idu?"

"Gore, do jedne od formacija."

"Koga će napasti?"

"Koga nađu."

Hamove oči su gledale iz dubokih šupljina, ne napuštajući dronjavu paradu i beskrajni talas prašine.

"Muslimani misle da će, ako potuku dovoljan broj nevernika, biti pušteni u svežu baštensku oazu gde ih čekaju hurije i protiče reka i gde ima dovoljno urmi i grožđa za sve. I Hrišćani veruju da treba da se dokažu u sukobu sa bezbožnicima. A ovi kepeci što sad prolaze misle da učestvuju u bici za osvajanje Raja. Egipćani veruju da spašavaju Faraona."

"Mora da su shvatili do sad da su te priče sranje."

Hem se nasmeja kiselo. "Misliš?"

"Naravno. Ovo nije uopšte Pakao u tradicionalnom smislu."

"Mnogi misle da je ovo samo proba, iskušavanje - svakako ne Pakao. To će ti odmah reći. Misle da treba samo da pokažu šta znaju."

"Zašto?"

"Hoće da se pokažu kao Grci na Maratonu. Ili kao Jenkiji na Šilohu. To je jedina parola za koju znaju i pod kojom umiru i zato su joj toliko privrženi."

"Možda misle da ih ona štiti?"

Hem se okrete i zagleda u Markama pri nejasnoj, bledoj svetlosti. "Šta to radiš?"

"Pokušavam da otkrijem kako... oh."

Hem lupi šakom o dovratnik, čudno zamišljen, ali radostan i nasmejan. Starica koja je posluživala vodnjikava, topla pića podiže pogled radujući se unapred zaradi. Trupe se nisu često zaustavljale, one su neumorne. Ali ostali jesu, posmatrači poput Markama i Hema.

"Znaš, jednom sam ovde naleteo na generala Kambrona. Predvodio je odred francuskih vojnika, a neke od njih iz Stare garde je vodio na Vaterlo. Pomenuo sam mu onu priču i pitao ga da li je tačno da je ono rekao kad su ga Brid pozvali na predaju."

"Aha 'Stara garda gine, ali se ne predaje', je l' to?"

"Tako kažu knjige. Kambron mi reče da je tada izjavio samo "Aferrfe!" Kad sam bio u Parizu, ljudi bi umesto *merde* govorili *Kambronova reč.* To naravno znači - sranje, sranje u pravom smislu reči. Cela istina je u činjenici da uz jednu jedinu reč ljudi stvaraju istoriju, ne uz velike fraze."

"Pa, *zašto* su onda?..."

"To je jedina akcija koja ima nekog smisla, zar ti nije jasno? Oni više nemaju Boga, ali još uvek postoji šansa da se izbave, ako se pokažu. Oni religiozni sigurno misle tako. Šta je sa ostalima - šta ono Paton reče? Nešto o ratu kao najvećem sportu. Znači, oni su sportisti."

"A ako umru?"

Hem je dugo čekao zureći u beskrajne, večne kolone. "Ti si kroz to već prošao."

"Znači stalno se vraćaju?"

"Da. To je sve što znaju."

"Da li im se to dopada?"

"Pogledaj ih. Misliš da im se dopada?"

Markam je analizirao njihova lica - iscrtana i bela, izbrazdana i nacerena, očiju velikih od divljeg, ludog ushićenja.

Nije čitao Hemingveja decenijama, sećao se samo kako je pisac umeo da osvetli beznačajne, u suštini nepostojeće detalje, stavljajući ih u središte zbivanja, poput impresionističke slike: mrlje svetlosti što lebde u praznom, bezvazdušnom prostoru svesti. Opresivno osećanje hazarda, rizika, opasnosti što izbija kroz to tek očvrslo platno, stalna generalna proba poslednje i možda jedine prave bitke. Hemove pažljivo birane reči dočaravale su svemir koji ne pripada samo čoveku, možda čak uopšte nije njegov, suptilan je i neizvestan, a ipak, kad obratiš pažnju, sasvim koherentan. Sam sebi dovoljan. Nesvodljiv.

Na sve to, Hemov odgovor je bio stoicizam što prožima lični integritet, izražen kroz hladnoću i oholost. Proučavao je život kao da gleda neku sliku u Luvru, pokušavajući da prodre u bit primenom odgovarajućeg, sistematičnog metoda na sve što opisuje.

Ali, svi su oni sada izvan tog kristalno jasnog sveta, ostavivši daleko iza sebe taj ispit koji se zove smrt.

"Idemo", reče Markam sa strepnjom. "Sad će doći vodič."

Hem je unajmio vodiča koji zna put oko glavnih borbenih zona sve do logora gde Hadrijan drži svoja skladišta i administraciju. Tamo se odvija trgovina, snabdevanje i proizvodnja vezana za ovaj neprestani rat. Tamo je, po Hemovim

rečima taj Englez, fizičar.

Vodič je bio nizak, crn, užagrenih očiju. Uzeo je unapred svoj novac i malo je govorio. Novčići koje mu je Hem dao bili su osmougaoni, od kovanog bakra. Grubo, nacereno lice je bilo sa obe strane nakrivo utisnuto.

Dok je vodič prebrojavao pare začuše se pucnji u podnožju. Markam vide kolone ljudi kako se talasaju na obližnjem brdu. Zatim neke mravolike figure stadoše da trče nizbrdo, a ostale za njima. Začuše se udaljeni povici. Granata se rasprsla na vrhu brda i tela poleteše iznad dimne lopte, okrećući se lagano u vazduhu pre nego što će tresnuti o stenje.

"Nadmudrili smo ih", reče Hem.

"Zašto svi ne koriste bar puške? Ovi što nose koplja padaju kao pokošeni."

"Puške zahtevaju fabrike, ljude koji znaju kako se kopa ruda i prave mašine - mnogo toga. Većina ljudi ovde nikada nije videla pušku u svom... pravom životu. Više vole da se bore onim što im je poznato."

Kolone su se izlomile i ljudi su tumarali unaokolo. Pokušali su da se domognu puta, ali ih je neprijatelj i dalje napadao, mačevaoci su ih prestizali i probadali s leđa u trku. Markam je čuo urlike, vrištanje. Kolone su se raspršile po putu i nisu se ponovo formirale.

"Zar ne bismo mogli..."

"Da. Hajde da ih obiđemo."

Brzo su napredovali nadesno, iza dugačke raštrkane linije Arapa-strelaca. Vodič reče da će ih se lako rešiti. Markam je i dalje jurio i posle nekoliko minuta vide da je čovek u pravu. Haotična bitka na brdu odvijala se u vrtlogu dima i neobuzdanih figura.

Oni udariše prečicom, pređoše potok preskačući gomile kamenja i panjeva. Na pola puta Markam oseti nešto gnjecavo pod nogama i vide da u stvari trče po mnoštvu tela koje je struja donela sa ostalim otpacima posle bitke. Bilo ih je toliko da su dno prekrivali u tri reda. *Znači, čovek ne nestane kad umre, pomisli.*

Stigli su do mirisnih eukaliptusa. Markam upita: "A pobednici, šta biva s njima?"

Hem odgovori: "Ništa. Oni odlaze sutradan u sledeću borbu."

"Dakle, ako i pobediš u trci pacova, ipak ostaješ pacov."

Hem je slegnuo ramenima. "Borili su se i onda kad su mislili da imaju samo jedan život. Zašto ne bi i sad?"

"Zašto se onda ti ne boriš?"

"Jer nisam pacov."

Nešto krupno i kožasto zalepršа iznad njihovih glava, okrete se i stušti prema udaljenoj graji. Ogromna krila su nosila nešto što je ličilo na oteklo crno crevo.

"Satana", reče Hem. "Najviše voli taj oblik kada ide da jede."

"Šta?"

"Vojnike za koje misli da nisu dovoljno revnosni u borbi."

Markam je posmatrao to ogromno stvorenje kako se obrušava ka nesrećnoj grupi na udaljenom brdu. Satana dohvati figuru koja se otimala, otkide komad, i - pošto je, izgleda, otkrio da mu nije po ukusu - baci ga u stranu.

Hem nije gledao taj prizor već oblake što jure prema strmoj, snežnoj planini koju je nazvao Kilimandžaro. "Biće mirno narednih par sati. Onda stiže oluja."

6

Tri sata kasnije, prema njegovom Seiku, Markam je ležao u mraku pod uskovitlanim nebom i priželjkivao zaklon od oluje. Skroz pokisao, blatnjav, ranjav od padova i iznenadnih silovitih juriša da bi izbegao eksplozije, buljio je ispred sebe. Kap vode skliznu niz njegovo čelo, ostavi trag i stiže do vrha nosa. Insekti su zujali i ubadali ga u vrat. Nešto zašušta u grmlju. Markam je bio napet, a znao je da ništa ne može da učini. Malopre je video kako nešto dugačko i žućkasto ujeda jednog mršavog čoveka. Bila je to neverovatno glatka, sjajna zmija s repom kao šiba. Čovek se sklupčao, trznuo i krkljajući umro i pre nego što je zmija stigla da se odmota i šmugne u žbunje.

Odjekivalo je na sve strane. I oblaci su se umešali prenoseći čangrljave zvuke čelika i udaljene bolne jauke. Markam lagano pomeri glavu, kao što je Hem savetovao, gledajući postrance. Ništa.

"Kreni", prošapta Hem.

Markam je puzao pomažući sa blatnjavim prstima.

Vodič ih je ostavio stotinjak metara iza i pokazao im u mraku obrise zgrada Hadrijanovog Ministarstva za vojno snabdevanje.

Stigli su na pravo mesto, kako reče Hemov obaveštajac, u pravo vreme. Če Gevara je trebalo da uhvati Hadrijana par kilometara odavde u nekom komplikovanom manevru. Tako bi Markam i Hem nesmetano prošli svojim putem. Napad je trebalo da počne pre pola sata - mada Markam nije otkrio šta su oni smatrali vremenom, jer nije bilo dnevnog ciklusa da mu da neko značenje ili meru.

"Kao da se čuju pucnji tamo preko", reče Hem.

Brzi, oštri zvuci, zatim tajac. "Verovatno ima dovoljno vremena da se povučemo kroz stražu."

"Idemo onda", prošaputa Markam.

On i Hem su klizili od senke do senke. Nepokretna svetlost nije mogla da se probije kroz kišne oblake.

"Čuješ li?" upita Hem.

Markam oslušnu. Čuo je. Grebanje noktima po kamenju. Tamna masa se pomaljala iz senke. Prilazila je brzo -*Pas?* - i pre nego što je pomislio, zgrabila

ga je. Otkotrljao se i osetio vlažna, topla usta, a zatim i oštre zube na svojim prstima. Ugrizao se za usne da zaustavi vrisak. Stvorenje je groktalo željno jela. Nešto se slomilo u Markamovoj ruci.

Savio je stvora prema zemlji, tresnuo ga o ledinu i pokušao da mu okrene glavu levom rukom. Nagrizajuće težak miris mošusa i kiseline ispuni mu nozdrve. Kako je oslobodilo usta, stvorenje jasno progovori: "Ti. Umri. Sad."

Markam ga zgrabi za čupavu čekinjastu glavu i snažno povuče. Čvrsto ga je držao za vrat. Osetio se čudno u dodiru sa tim telom. Ugledao je Hema kako ga probada nožem, opet i opet. Ono svom težinom pade na Markama, te on shvati da je ono što drži izobličeni pas-čovek sa četiri snažne noge što se završavaju oštrim pandžama i sa glavom što se sužava u gubicu i opuštena, smešna usta. Odgurnu ga s gađenjem.

"Jedan od Hadrijanovih programa ukrštanja", reče Hem zamišljeno, otirući svoj bodež o kaput psa-čoveka.

"Blagi Bože."

"Trebalo je da ti kažem. Ipak je to dobar znak."

"Zašto? Ako ih ima još..."

"Hadrijan povlači svoje ljude sa položaja upravo sad. A ove koristi kao ličnu stražu jer je zabrinut zbog Gevare."

"Dakle?"

"Znači da ćemo ih ređe sretati."

Bio je u pravu. Prešli su još sto metara i ovoga puta su bili spremni kada se crno obličje tromim korakom ustremilo na njih. Hem ga zgrabi za vrat jednim brzim zahvatom. Markam izvuče nož - kupljen od vodiča - ali se pitao hoće li ga pravilno upotrebiti.

Odgegaše se do prve niske brvnare kada se iznenađujuće blizu začu glas: "Džambar! Ovamo, stari druže! Džambar!"

Stari Džambar nije više na osmatračkom položaju, pomisli Markam zadovoljno. Legao je da sačeka da čovek prođe.

Činilo se da je topot čizama udaljen samo par santimetara. Markam vide da se nešto kreće. Nož je bio spreman u njegovoj ruci. Skočio je, zario bodež - i ščepao čoveka za vrat da ga ućutka. Ispustio je nož i okrenuo čoveka u blatu.

Hem se nadneo da ga osmotri, psujući šapatom brzo i ljutito.

"Ne!" povika Markam, ali se Hemova ruka već spuštala da do kraja zarije nož u čovekove grudi. Telo se trže i zakrklja, zagrcnu se - i opusti.

"Zašto mu, do đavola, nisi prerezao vrat?" procedi Hem.

"Ja... mislio sam... da će tako ćutati."

"A da je viknuo? Hoćeš da se svi okupe?"

Markam je još uvek osećao sve zabrane protiv ubijanja, iako nije hteo da kaže. Izgledalo je da ga Hem razume, ali ništa nije rekao. Zajedno pođoše ka četvrtastoj drvenoj građevini, jednoj od nekoliko čiji su prozori prosipali toplu žutu svetlost po blatnom polju.

Markam odškrinu otključana vrata i zaviri unutra. Jedan čovek je nagnut nad stolom nešto pisao. Markam tiho uđe.

Čovek podiže pogled. Iznenađeno napući usta. Zaiskriše mu inteligentne oči. Lice je odavalo izraz koncentrisane energije, te ne reče ništa kad mu Markam priđe i prošaputa: "Samo budite mirni."

"U poverenju, baš ste me zatekli."

"Tražim naučnika", reče Markam kad je Hem ušao u prostoriju. "Engleza koji..."

"Ja sam valjda taj."

"Tek sam... stigao ovamo."

"Uđite."

Čovek je imao četrdesetak godina. Imao je na sebi zelenu uniformu. Koža mu je bila bela kao kost, kao da uopšte ne izlazi napolje, a njegovo duguljsto lice bilo je zamišljeno, puno sanjive snage. Markam priđe stolu i vide poznat prizor: stranice ispisane jednačinama.

"Većinu vremena provodim sređujući Hadrijanove ogromne radionice i manevarske stanice. Izrađujem i sprave za mučenje vojske mraka. Ostatak sati posvećujem ličnom radu."

"Vi ste fizičar?"

"Aha, onoliko koliko mi ove bitange Mavari i pagani dozvole."

"Kako vam je ime?"

"Isak. Isak Njutn, pokojni - vrlo pokojni - iz Kembridža i Londona."

"*Dobar fazon*. Ja sam... gospodine, došao da mi pomognete. Vi ste širom sveta cenjen kao najveći naučnik svih vremena."

"Trice i kučine." Njutn baci svoje pero i poprska listove mastilom. "Mnogi su prolazili ovuda sa takvim rečima što se migolje iz prostačkih usta, a ja mislim da je to samo još jedna Mefistova prevara!"

"Ne, časna reč, tako je. Vi ste začetnik moderne nauke. Čuli ste za Ajnštajna? On je..."

"Sreo sam duha koji se tako zove."

"Znate za njegova dostignuća i pored svog rada?"

Njutn frknu. "Čuo sam za satove koji se tope i za klizeće štapove"

"Ima još toga, verujte mi. Ali ono što bih zaista hteo da znam jeste, gospodine" - Markam napravi širok pokret rukom, pitanja su se rojila u glavi..."Šta je ovo mesto?"

Njutn ga ozbiljno pogleda, ignorišući Hema.

"Ljudska vrsta ima jednog autora i predstavlja jednu knjigu. Kad jedan čovek umre, ne cepa se poglavlje iz te velike knjige, već se prevodi na bolji jezik."

"Uh, kako?"

"Sve je isto, samo je izdanje drugo. Nov jezik. Poligon za dokazivanje, Bog zna."

"Dokazivanje... čega?"

"Božje večne lekcije. Mi smo stavljeni ovde među bezlične logičare papiste, među mršave Portugalce, slobodne devojke dobre jedino za parenje, crne armije, strašne sile tame - a sve zato da nađemo sopstveni pravi put."

"Do... čega?"

"Do Božje velike milosti."

"Ali mi smo *u Paklu*."

Njutn se namršti. "Tako možda izgleda nepažljivom posmatraču. Veruj mi, tek pristigli putniče pun nedoumica - nije ovo prokletstvo. Postoji pravi razlog za takvu sudbinu."

"Šta je onda sve ovo?"

"Provera."

"I ako prođemo?"

"Tu je Raj za oštrooke."

"A za ostale?"

"Još turobnih briga. Ovde podnosimo oštre zube krivice zbog kratkog života u kojem ništa nismo uradili."

"Vi... Sigurni ste?"

"Kao što sam siguran u svoje postojanje. Knjiško učenje, istinsko i neprestano opisivanje života - to bi bio izlaz iz ovog prizora lišenog noći."

"Znači, možemo naći izlaz?"

"Da, neprekidnim proširivanjem vidika."

"Koristeći nauku?" Markam pokaza na gomilu papira raširenih po širokom stolu od borovine. Petrolejka je bacala oštre senke na beskrajne redove teksta ispisane guščijim perom.

"Ma ne. Ni uzaludno blebetanje, sladunjavu poeziju ili neku drugu lepršava umetnost."

Markam odmahnu glavom. "Ali nauka je jedini meni poznat put za razumevanje sveta."

Njutn se nasmeja prijateljski, široko, ali oči ostaše iste, neumoljive: "I ja sam tako mislio nekada. Čovek je mogao da proučava trenje, toplotu, tumor - sve je to isto. Nauka spava ovde."

Markam se osvrnuo i video Hema kako se naslonio na vrata, smeškajući se prepredeno. "Šta vas je navelo da promenite mišljenje?"

"Oko", reče Njutn mirno, uperivši beli prst u nebo.

"Mislite... sunce."

"Ha! To nije sunce. Nikad se ne pomera."

"Možda nas drži kao mesec plimu i oseku."

"To je oko koje vidi sve."

"*Čije* oko?"

"Satana živi ovde, među nama, mračan i mučan, moćan i brz kao munja.

Valjda nije on gore."

"Nego?"

"Božji svedoci. Božje sudije. Njegovo jedno jedino svevideće oko, stalno zaklonjeno oblacima. Ono nas gleda da odgonetne naš put u Njegovu dobru svetlost."

"Da odgonetne?"

"Da odgonetne svetove koje običan ljudski um ne može da dosegne."

"Samo, sad ste *rekli* da niko ne vidi oko od oblaka. Kakvo dno onda ima nebo?"

"To je astrološki izraz, pun istine."

Zbunjen, Markam se nasloni na sto i pomeri list papira. Njutn skoči i zgrabi hartiju. "Ne! Nećete videti znakove!"

Markam je okrznuo pogledom tabak i video znakove i ambleme zodijaka na njemu. Setio se da je Njutn, iako najveći naučnik, veliki deo karijere posvetio teologiji i alhemiji. Njegov um je bio ogroman, ali nije uvek bio u stanju da napravi razliku između nauke i čiste obmane. Bio je i strašno sumnjičav, mislio je da ga ljudi potkradaju. To ga je dovelo do nervnog sloma. Pošto je napustio katedru u Kembridžu, postao je upravnik kraljevske kovačnice, strah i trepet za falsifikatore. Ta iznenađujuća administrativna sposobnost u kombinaciji sa oštroumnošću je, bez sumnje, razlog što ga je Hardijan ovde postavio.

Njutn pojuri oko stola, uz bujicu psovki. "Prepoznao sam te čim si se pojavio! Prošli put si nudio zlato, ambru i mošus i rogove jednoroga, zar ne? Jasno mi je. Odlazi!"

"Ne, ne razumete. Ja sam naučnik, filozof prirode, kao vi."

"Nekromant u najboljem slučaju, prevarantu!"

"Učio sam vaše zakone u školi! Ja, ja..."

"Ti zakoni ovde nisu na snazi. Aristotelova gruba pravila opstaju u ovoj zemlji. Ostavljene stvari se ne pomeraju - stanu, a brzinu pojede trenje. Zato smo takvi - izgubljeni."

"Ali vi ste osnivač prave astronomije. Svoje zakone možete da primenite ovde. Pažljivim osmatranjem..." Markamov glas se izgubi: "Probali smo već, je l' da?"

"Ovde samo astrologija funkcioniše. Čitanje znakova, božji nagoveštaji - to je pravo učenje."

"Možete li tako doći do istinskih, racionalnih predviđanja?"

Njutnovo lice se pretvori u masku. "Novajlijo, na Zemlji smo i ti i ja znali da Razum vodi u shvatanje, a Smrt vlada. Ovde Smrt može samo da te vrati u Pakao. Inače je nemoćna. Ako postoji božji put iz ovog mesta, mora da potiče od Razuma - ne od uskog poimanja mehanističke nauke."

"Ali, ona je sve što imamo!"

"Pa šta?" Njutnove oči postadoše zlurade. "Znam šta je vaše učenjaštvo postiglo posle mog odlaska."

"Napredovali smo, nadgradili smo vaše temelje..."

"I napustili Boga! Sklonili ga sa svetske pozornice. Odredili da jednačine vladaju, da čovekova volja ili Bog ne predstavljaju ništa u poređenju sa njima.

"Pa..." poče Markam osetivši se neprijatno.

"Pošto ste uklonili ljudsku volju iz sveta, Doktore Naučniče, objasnite sad ovo mesto." Njutn rukom opisa pun krug.

"Pa, šta možemo da proučavamo, kako..."

"Ne treba da se oslonimo na sile i tokove, već na urođene simpatije i antipatije prema okultnom znanju."

Markam sebi nije mogao da pomogne. Ceo život je proveo sa čudacima po prijemima, sa inače pametnim ljudima koji veruju u predskazivanje sudbine, drevne astronaute ili mrtva sujeverja. "To su gluposti."

"Je li? Dobro!" Njutnove oči zasjaše i razbesneše se od grozničave energije. Njegovi koščati prsti se spustiše na sto, dugačkim rukama je obgrlio ispisane listove ne bi li ih zaštitio. "Nećeš naučiti kako ja čitam nebo kroz pokrivač od sumporastih oblaka - sve dok ne završim svoja istraživanja! Reci to Đavolu ako se usuđuješ."

Markamu se ote uzdah. "Ne šalje me Đavo. Uostalom, baš me briga za tvoje astrološko đubre."

"Idi odavde, neverniče! Kako si bedan!"

Rekavši to, Njutn poče da mrmlja sebi u bradu i da pretura po papirima. Markam je mogao da čuje "...samo da nisam... trojstvo, iskreno verovao u Oca,

Sina i Svetog Duha... da nisu kaznili Flamsteda za taj podatak... ili Lajbnica za otkriće tog računa... ovo je treće iskušenje ove nedelje, vere mi..."

Markam je pratio Hemov poziv rukom do vrata. "Bolje da odemo pre nego što se pojavi stražar", reče Hem. "Neko će primetiti."

Napolje, u sparinu, pod hladnu sivu masu što obavija brda!

Dok se spoticao niz strmu padinu i puštao da ga šiblje grebe, znao je nekako da postoji tračak istine u onome što je Njutn rekao, neka ideja... Nestade je.

Bilo je jasno da mehanistička fizika nije mogla da se usaglasi sa mestom kojim vladaju drevni đavoli! To ga ispuni nekom vrstom radosti, iako nije mogao da kaže zašto. Samo trenutak, da razmisli...

"Patrola je tamo! Ovuda!" prošaputa Hem. Sagli su se i počeli da bauljaju kroz oštro šiblje.

Hemingvej, Njutn, Hadrijan... Kako sam baš njih sreo?Možda su u Paklu većinom poznati... mesto jedinstvenih, velikih grehova... ali zašto onda ja? Nisam ništa posebno. Bavljenje fizikom, manji prekršaji, ništa strašno. Zašto baš ja?

Spuštali su se ka suvom rečnom koritu. Hodanje je postajalo lakše i Markamu bi prijatno što je odšetao dalje od konfuznih misli što mu ih je Njutn nametnuo. Bolje je da glumi nego da stalno bude potišten. Možda je pogrešio, ovo mesto se ne može dokučiti samo razumom, to je pozornica na kojoj mrtvi glumci nastupaju...

Prošli su kroz nisko, kržljavo drveće i naišli na potpuni mrak. Trčali su desetak minuta. Markam je teško disao, pokušavajući da istraje. Hem je bio stariji, ali je trčao čvrsto i odmereno, i lako je disao.

"Alto!"

Povik iza drveća naterao je Hema da sagne glavu i uvuče se u žbunje. Jedna strela je fijuknula u blizini. Markam se sledio, a zatim potražio sklonište, ali je naleteo na dva čoveka sa sjajnim, kratkim mačevima koji mu preprečiše put.

Hem se zaustavi. Ljudi ih brzo odvedoše do jedne čistine i jedan namrgođen čovek im priđe dugačkim korakom i prošaputa "Ko je to?"

Hem reče: "Samo prolazimo ovuda."

"Vi od Hadrijana?"

"Ne, napuštamo bitku."

Čovek se nasmeja. "Kukavice? Bežite?"

"Recimo da lako odustajemo", reče Markam.

"Kažem ja da ste vi Hadrijanovi ljudi."

Naglasak, neumoljive oči, ofucana brada - Markam iznenada shvati da je to Gevara. *Pakao jeste za slavne. Možda je to presudni greh. Ali, ima ovde i toliko protraćenih života. Možda su bili poznati pre deset hiljada godina. Ali, zašto ja?*

Hem neočekivano reče: "Popio, sam piće sa vama jednom, sećate se?"

Gevara je zurio kroz prašnjavu svedost. "Ah, da. Pisac. Imamo ovde dva Amerikanca, gde im nije mesto."

Hem reče prezrivo: "Pakao je slobodan. Savršeno slobodan."

"Ne za svakog", reče Gevara. Pucnu prstima i nizak debeli čovek pohita ka njemu. Markam je mogao da vidi dvadesetak naoružanih ljudi kako formiraju redove u mraku. Nedaleko od tog mesta trojica su držala zarobljenika vezanih ruku. Markam je prepoznao Hadrijanov dugačak, sjajan nos. Lice mu je bilo izbrazdano, tmurno. Krv mu je lagano curila iz nosa i kapala po raskošnoj, beloj tunici.

"Zagolicaj ih", reče Gevara.

Debeli čovek u prljavoj uniformi izvadi nož i bez oklevanja udari Markama u rebra.

Gevara upita: "Gde? Odakle ste vi?"

Markam ga šutnu u jaja. Neko ga dohvati s leđa i savi mu ruku tako da se izvrnula u zglobu. Markam se izmače, Hem skoči na čovekova leđa, te se nađoše licem u lice i Markam ga udari. Debeljko pođe nožem na njega, ali promaši, i obojica stadoše da se valjaju po zemlji i prašina ispuni Markamove nozdrve.

Neko mu pomože. I on se ponovo nađe na nogama, s rukama na leđima. Gevara se približi, smejući se. "Priznaješ da si protivnik revolucije."

"Kakve revolucije?"

"Protiv svih. Ti si nov? Si. Hoćeš da se pridružiš? Da se borimo. Da izborimo svoj put preko Hadrijana, đavola, svega."

"I kuda ćete onda?"

Gevara raširi ruke. "Napolje."

"Znate li izlaz?"

"Naći ćemo ga."

"Osuđeni ste na neprestanu borbu?"

Gevara skupi usta. "Pokušavaš da budeš smešan."

Markam oseti vrtoglavicu zbog čudne radosti što se skupljala u njemu od kad je otišao od Njutna. U svom životu na Zemlji, bio bi oprezan sa ljudima poput Gevare, ali sada skoro da ga nije primećivao, mačo-predstava, mačo-šou.

"Ni blizu kao ovaj isprazni ritual."

"Ti si Hemingvejev drug?"

"Naravno."

Gevara se zlobno nasmeja i okrete ka Hemu. "Pobegao si sa Kube pre nego što smo stigli da ti prerežemo grkljan."

Hem se hladno nasmeši i ne reče ništa.

Gevara proračunato osmotri obojicu. "Ovoga puta neću pogrešiti. Ne verujem vam."

"Šta nam ne veruješ? Samo nas pusti, do đavola."

"Kada spasilačke ekipe budu pratile Hadrijanove pristalice, pitaće vas kuda smo otišli."

Markama preplavi ledeno osećanje i on posta bolno nervozan boreći se sa starim strahom. "Povedi nas onda sa sobom."

Gevara odmahnu glavom. Mahnuo je rukom i rekao niskom čoveku: "Uradi to."

Gevara je ovo izgovorio sa tako očitom lakoćom da je Markam shvatio da je naredba izdata ranije, a da bi mogao da je ponovi sa istom ravnodušnošću.

Markamu je iz iskustva bila jasna Gevarina logika. Mrtvi se vraćaju u Pakao, ali se pojavljuju na nekom drugom mestu. Kasnije - posle ove čarke, biće gotovo. Jednostavan način oslobađanja od tipova koji stvaraju probleme.

Niski čovek je bio brz. Stigao je držeći nož, nisko uperen. Oči su mu bile nepomične, samo su mu se stopala malo pomerala u prašini. Markam se otrže iz

ruku koje su ga držale. Debeljko zari nož u njegov stomak i na trenutak on oseti samo dodir. Zadm ga obuze lagani, hladni bol i on se zgrči od straha. Kako ga one ruke više nisu držale, on jurnu pravo na debeljka. Njegova pesnica polete i pogodi čoveka u obraz, čovek pade, a on nastavi da trči praćen povicima. Bol se nisko lokalizovao, osećao se dobro, duboko je disao i trčao.

Neko ga zakači mačem, ali se on saže i izvi, lak na nogama i brz. Lica su iščezavala u mlazu, kao da su pod vodom. Čuo je topot koraka iza sebe. Kad je stigao do puteljka na kojem nije bilo žbunja, on se osvrnu očekujući da vidi nekog od Gevarinih ljudi kako ga juri, ali je to bio Hem koji je uporno, ravnomerno trčao.

Trčao je tako izvesno vreme. Dobro se osećao. Gevarine ubice su možda iza njega, a ni bol ne oseća. Tu je sjajna žeravica što tinja i čeka da bukne u plamen, ali on može da je spreči ako nastavi da trči.

Ali vatra se rasplamsavala u njegovim plućima, a srce počelo da galami u grudima, i on uspori.

Hem je dosta zaostao. Možda ga je i dozivao, nije bio siguran. Pokušavao je da razmišlja o nečemu, ali to nije bilo jasno i čvrsto u njegovoj glavi. Setio se filma koji je gledao, *Beri Lindon,* i kako je na kraju, u poslednjoj sceni kad su nekog sakatog namćora stavljali u kola, neki tip rekao: "Šta god mislili o ovim ljudima, svi su oni sada jednaki."

Ali to nije bila istina. Niko ovde nije jednak, svako sledi sopstvenu putanju prema vlastitoj opsesiji.

To mu se nekako činilo važnim, i dok je trčao i osećao vlagu kako mu curi niz noge, najzad mu je postalo jasno šta je Njutn mislio.

Markam je došao do nekog kamenjara i srušio se na kamenje. Nije dobro video, ružičasti svetlaci su mu igrali pred očima, tako da se nije iznenadio kad se okliznuo o krv i osetio kako kamen popušta. Nagnuo se u stranu, počeo da se klacka - i pao s treskom.

Markam potraži nešto za šta bi se uhvatio, bilo šta - dohvati neki žbun - iskliznu mu - zagreba prstima po finoj, kamenoj površini - čvrsto steže prašnjavu ivicu - ispusti je - i nestade... Padao je naglavačke, survavao se. Shvati da je to uzani kanjon. Zemlja se vrtoglavo približavala da nije stigao da vrisne... Probudio se malo kasnije.

Ovoga puta mu neće dati da umre tako brzo. Opipao je noge i video da leva

cevanica štrči, probode ga bela oštrica bola poput noža. Leva ruka je takođe bila izvrnuta i nije mogao da je pomeri.

Bol sada nije bio važan. Bio je tek druga stvar na koju je mislio.

Hem se pojavi iz zamrežene, tmurne svetlosti i reče: "Prokleta budalo. Rekao sam ti da ne juriš kad si povređen."

"Popišan si jer sam te potukao."

Mislio je na trčanje, ali je Hem drugačije shvatio. Veliki grubi čovek je gledao Markama i klimao glavom. I Markam je posmatrao Hemovo lice i znao je da, šta god se desilo, Hem ne može umreti. Tako će ostati zauvek. Ono za šta se za života spremao ne može dobiti ovde.

Hem čučnu i reče: "Oni nas ionako ne bi pratili. Tako bi i sami ostavljali trag."

"Da... da."

"Daj da vidim."

"Sve je u redu."

"Ma vraga je u redu."

"Oh."

"Zar ti je toliko loše?"

"Bolje mi je."

"Diši duboko. To pomaže."

Poslušao je. Obuze ga neka sipljiva slabost u stomaku, a zatim je oseti u grudima i rukama.

"I tebe su pogodili." On dotače Hemovu košulju na mestu gde se širila crvena mrlja.

"Kopilad su mi to zabola u rebra kad sam napao onog."

"Opet su izveli stari fazon s padanjem."

"Je l' uspeva?"

"Ne, ne bojim ga se. Ponestaju im ideje."

"Ima ih dosta."

Oblaci su se razređivali ali se nisu cepali. Kad se pomerio da ublaži bol u

stomaku, video je da Oko ili zvezda ili šta je, šalje više svetlosti kroz oblake. Ali maglovita naslaga se neće razići i omogućiti mu da vidi šta se to nalazi iza nje. Nikad neće uspeti da gleda pravo u Oko.

Bio je sad daleko, mada je mogao da oseti krupan oštar pesak na kojem leži, a uopšte mu ne smeta. Biće još gore ovoga puta, znao je, ali mu nije bilo važno. Plašio se smrti, a đavoli su to koristili. Znao je da strah neće nestati, ali je naučio kako da rizikuje smrt, i znao je zašto vredi rizikovati. Naučio je nešto od Njutna, iako nije baš sve shvatio. Pobedio je nekog ili nešto što vlada ovim mestom, tako što se suočio sa onim čega se plaši.

Hem je nešto rekao, ali ga nije dobro čuo od zvonjave.

Crkvena zvona? Naravno, crkvena zvona u Paklu.

Bilo je to samo beskrajno skladno odzvanjanje u ušima, zbog šoka i gubitka krvi, bio je siguran; uvek je bio sklon jednostavnim objašnjenjima. Uvek spreman.

Osetio je vlažan vazduh i okusio ga.

Pomisao koja je pokušavala da se probije, najzad je uspela i Markam klimnu glavom samom sebi, sa ponosom naučnika, radostan što najzad shvata. *Svi su oni sada jednaki. I jednako važni.*

Najezda postupaka i osobina od kojih je svaka predstavljala ljudsko biće, izronila je iz misterije i opstala...

"Nije gotovo", reče.

...nauka je sve to potisnula i postavila, umesto bezumnog fizičkog sveta, da održava red.

Hem se nasmeja. "Sigurno nije", reče blago.

...ono što je bilo važno nije neki nebulozni Svetski Razum ili Duh Svemira kao lažni eho starog mrtvog Boga... ne neka slaba kompromisna zamena, neka apstraktna ideja koju lansiraju zbunjeni moderni teolozi.

"Znaš, kad se vratim..."

"Sačuvaću pivo za tebe."

"...mislim da ću da se napijem."

Ne - važan si ti i sva tvoja tanana i uznemirena osećanja i mržnje, ljubavi i strahote.

"Odjebi nauku", reče Markam. "Ovo mi se više dopada."

U magnovenju je shvatio da Pakao nije poslednja stanica, jer mogućnost izbora još uvek postoji. Kao matematičar, odmah je video beskrajne serije bezvazdušnih, alabasternih hiperprostora, i sledeći kako se nastavlja na prethodni, i nagog Sebe u vidu ping-pong loptice kako odskače među njima.

Potpuno se opustio na pesku što miriše na borove i pripremio se da ga čeljusti šakala odnesu što dalje, ka većim avanturama i nepoznatim mestima, u utrobu Velike Zveri.

Roger Zelazny

24 POGLEDA NA BRDO FUJI, OD HOKUSAIA.

1. Brdo Fuji iz Oivaria

Kit i dalje živi, iako je pokopan nedaleko odavde; a ja sam mrtva, iako gledam kako svjetla koja najavljuju konac dana oblijevaju ružičastom bojom pruge oblaka iznad brda u daljini, ali i drvo u prednjem planu da bi se dobio prikladan kontrast. Stari bačvar sad je već prah; a prah je, usudila bih se reći, i njegov lijes. Kit je govorio da me voli i ja sam govorila da volim njega. I oboje smo govorili istinu. Ali ljubav može značiti toliko toga. Ona može biti i oruđe agresije i simptom bolesti.

Zovem se Mari. Ja ne znam hoće li se moj život usaglasiti s formama kojima krećem u susret polazeći na ovo hodočašće. I hoće li se s njima usaglasiti moja smrt. Ne bi se moglo reći da mi takva urednost priliči. Pa da počnem od bilo kuda. Bilo koji luk kruga, nalik obruču te iščezle bačve, odveo bi do istog mjesta. Došla sam da ubijem. Ja donosim skrivenu smrt, da bih je bacila na tajni život. I jedno je i drugo nepodnošljivo. Oboje sam odvagnula. Da sam izvan svega ovoga, ne znam što bih od to dvoje odabarala. Ali ja sam ovdje, ja sam ja, Mari, i slijedim magične otiske stopa. Svaki trenutak je cjelovit, iako svaki mora imati nekakvu prošlost. Ja ne razumijem uzroke, samo slijed događaja. I već sam odavno umorna od tih igara s izokretanjem stvarnosti. Stvari će morati postajati sve bistrije sa svakim daljnjim slojem mog putovanja, i baš kao što se mijenja nježna igra svjetla na magičnomu brdu, tako će se morati mijenjati i one. Ja svakog trenutka moram malo umirati i malo oživljavati.

Počinjem odavde zato što smo živjeli tu negdje u blizini. Već sam jednom bila na tom mjestu. Ono se, naravno, izmijenilo. Sjećam se njegove ruke na svojoj podlaktici, njegova pokatkad nasmiješena lica, njegovih naslaganih knjiga, hladnog, ravnog oka njegovog kompjuterskog terminala, zatim ponovno njegovih ruku, u položaju meditacije i njegovog sad već drukčijeg smijeha. I dalekog i bliskog. I njegovih ruku, na meni. I moći njegovih programa, da razbiju šifre, da ih stvore. Njegovih ruku. Smrtonosnih. Tko je mogao pomisliti da će položiti ta oružja koja tako brzo udaraju, te delikatne instrumente, oblikovače tijela? Ili mene? Staze... Ruke...

Ja sam se vratila. I to je sve. Ne znam je li to dovoljno.

Stari bačvar u petlji vlastita djela... Napola ispunjen, napola prazan, napola aktivan, napola pasivan... Mogu li iz tog znamenitog drvoreza izvesti nekakav jin-jang? Mogu li reći da to predstavlja Kia i mene? Mogu li u njemu vidjeti

veliku Nulu? Ili beskonačnost? Ili je sve to i odveć očito? Ili je jedno od tih zapažanja najbolje ostaviti neizrečenim? Ja nisam uvijek suptilna. Neka tako i ostane. Ali u svemu ostaje Fuji. I nije li baš Fuji ono uz što se čovjek mora uspeti da bi položio račun o svom životu pred Bogom ili bogovima?

Ja se ne namjeravam uspeti na Fuji i polagati račun o sebi, niti bogu niti bilo kome drugom. Samo je nesigurnima i onima koji osjećaju neizvjesnost potrebno opravdanje. Ja činim ono što moram. Ako ta božanstva nešto zanima, onda se mogu spustiti s Fujia i upitati me. Ako ne, onda je ovo najtjesnija moguća razmjena medu nama. Onome što nas transcendira možemo se diviti samo izdaleka.

Zaista. Ja bih to morala znati bolje od ikoga. Ja, koja sam okusila transcendenciju. A ja znam i to da je smrt jedini bog koji se odaziva kad ga zazoveš.

Po tradiciji, *henro* - ili hodočasnik - morao bi se odjenuti sav u bijelo. Ja neću. Bijelo mi ne pristaje, a moje hodočašće je posve privatna stvar, upravo tajna, i to tako dugo dok je budem mogla zadržavati za sebe. Danas na sebi imam crvenu bluzu i lagani vojnički kaputić i hlače, i krute kožnate tenisice; podvezala sam kosu; naprtnjača na leđima sadržava moju imovinu. Pa ipak nosim i štap, djelimice zato da bih se na njega oslanjala, što prigodice i činim; djelimice i zato da mi posluži kao oružje, ako se ukaže potreba. Vješta sam da ga upotrijebim za obadvije svrhe. Vele da štap osim toga simbolizira čovjekovu vjeru u hodočašće. Vjera je već daleko iza mene. Radije bih odabrala nadu.

U džepu mog kaputića knjižica je s reprodukcijama dvadeset četiri od Hokusaieva četrdeset šest drvoreza brda Fuji. To je dar, što sam ga dobila još davno. Tradicija također govori protiv toga da hodočasnik putuje sam, i to kako zbog praktičnog razloga sigurnosti tako i zbog društva. Onda je moj pratilac duh Hokusaia, jer ako on igdje postoji, onda zacijelo obitava na mjestima koja ću posjetiti. U ovom trenutku ne postoji nijedan drugi pratilac kojeg bih poželjela, a kakva bi to bila japanska drama u kojoj se ne pojavljuje i duh?

Pregledavši prizor i promislivši misli i osjetivši osjećaje, tako sam i otpočela. Pomalo sam živjela, pomalo i umirala. Čitav taj put neću prijeći pješice. Ali najveći dio hoću. Postoji i ponešto što ću morati izbjegavati na tom putovanju dobrodošlica i kazivanja zbogom. Jednostavnost je moj zastor mraka, a možda mi i hodanje učini dobro.

I moram paziti na zdravlje.

2. Brdo Fuji iz čajane u Yoshidi

Proučavam drvorez: meko plavetnilo neba pri svitanju, Fuji nalijevo; kroz prozor čajane gledaju ga dvije žene, zatim su tu još pognuti, dremljivi likovi nalik na lutke poredane na polici...

Sada više ovdje nije tako. Svi su oni nestali, baš poput bačvara - ljudi, čajnica, zora. U ovom trenutku postoje još samo brdo i drvorez. No i to je dovoljno.

Sjedim u blagovaonici prenoćišta u kojem sam provela noć; doručak sam pojela, preda mnom je čajnik. Tu su i drugi gosti, no blizu mene nema nikoga. Odabrala sam ovaj stol zbog pogleda što se otvara kroz prozor, pogleda što je približno jednak onome s drvoreza. Hokusai, moj tihi pratilac, možda se i smiješi. Vrijeme je bilo dovoljno lijepo da sam noć mogla provesti i vani, ali sam ja smrtno ozbiljna u svom hodočasničkom obilaženju iščezlih scena tog putovanja između života i smrti na koje sam se uputila. Malo je tu riječ o traganju, malo naprosto o čekanju. Posve je moguće da se ono svakog časa naglo prekine. Ja se nadam da neće, no obrasci života rijetko su kada odgovarali mojim nadanjima - ili, kad smo već kod toga, logici, želji, praznini, ili bilo kojim mojim obrascima prema kojima sam ih mjerila.

Sve to nije prikladan stav a niti prikladna okupacija da se njome otpočinje nov dan. Piti ću čaj i promatrati brdo. Dokle ga gledam, nebo se naočigled mijenja...

Promjene... Morat ću biti oprezna kad budem napuštala ovo mjesto. Postoje područja koja treba izbjegavati, mjere opreza koje je potrebno poduzeti. Pažljivo sam razradila sve svoje pokrete - od spuštanja šalice, ustajanja, okretanja, zametanja naprtnjače, hodanja - koje ću učiniti prije nego što se ponovno nađem na otvorenom prostoru. Moram i dalje raditi sve po obrascima, jer svijet je brojni pravac, posvuda gust. Time što sam ovdje upuštam se u mali rizik.

Nisam tako umorna, kao što sam očekivala da ću biti nakon sveg onog jučerašnjeg pješačenja, i u tome vidim dobar znak. Pokušala sam se održati u pristojnoj kondiciji, usprkos svemu. Meni s desna na zidu visi svitak na kojem je naslikan tigar, i ja želim i u tome vidjeti dobar znak. Rodila sam se u godini tigra, i ono što mi je u ovom trenutku najpotrebnije, zapravo su baš snaga i

nečujni pokreti te velike prugaste mačke. Ovo ispijam za tebe, Shere Khan, mačko koja šeta sama. U pravi čas moramo biti tvrdi, u pravi čas meki. Odrediti pravi čas...

Među nama je, Kita i mene, postojala gotovo telepatska veza, da počnemo od toga. Ona nas je privlačila jedno drugome, pojačavajući se u godinama što smo ih proveli zajedno. Empatija, bliskost, meditacija... Ljubav? Onda ljubav može biti i oružje. Baci njen novčić, i on će pasti na jang.

Plamti žarko, Shere Khan, u džunglama srca, da parafraziram Williama Blakea. Ovaj put mi smo lovci. Određivanje pravog trenutka je sve - a *suki,* ili otpočinjanje...

Promatram promjene na nebu dok se ne stvori jednolična bistrina koja se zatim uporno održava. Ispijam do kraja svoj čaj. Ustajem da bih dohvatila svoje stvari, nabacila na leđa naprtnjaču, podigla štap. I krećem prema kratkom hodniku što vodi do postranih vrata.

"Gospođo! Gospođo!"

To je jedan od namještenika prenoćišta, oniži čovjek sa zapanjenim izrazom na licu. "Da?"

On pokazuje glavom na moju naprtnjaču. "Napuštate nas?"

"Napuštam."

"Niste platili."

"Novac sam ostavila u kuverti na vitrini. Na njoj piše 'za blagajnika'. Sinoć sam doznala koliko to iznosi."

"Ali morate platiti na recepciji."

"Kad sam došla, nisam se prijavila na recepciji. I sad kad odlazim, na njoj neću ni platiti. Ako želite, s vama ću se vratiti u sobu i pokazati vam gdje sam ostavila novac."

"Jako mi je žao, ali to treba srediti s blagajnikom."

"I meni je jako žao, ali ja sam ostavila novac i ne namjeravam ići na recepciju."

"To je protiv pravila. Morat ću pozvati direktora."

Uzdišem.

"Ne", velim. "Neću tako. Idem u predvorje i tamo ću se odjaviti baš kao što

sam se bila i prijavila."

Krećem prema vlastitom tragu. Skrećem lijevo prema predvorju.

"Taj vaš novac", veli on. "Ako ste ga ostavili u sobi, morate ga uzeti i donijeti."

Odmahujem glavom.

"Ostavila sam i ključ."

Ulazim u predvorje. Odlazim do naslonjača u kutu, onom najudaljenijem od radnog dijela prostorije. I sjedam. Niski muškarac je pošao za mnom.

"Hoćete li im reći, za recepcijom, da se želim odjaviti?" pitam ga.

"Broj vaše sobe?..."

"Sedamnaest."

On se lagano naklanja i odlazi do pulta. Razgovara sa ženom koja me nekoliko puta prelijeće pogledom. Ne čujem ih što govore. Naposljetku on od nje uzima jedan od ključeva i odlazi. Žena mi se smiješi.

"Donijeti će iz vaše sobe novac i ključ", veli ona. "Je li vam boravak bio ugodan?"

"Da", odvraćam. "Ako se za to pobrinete, ja bih sad išla." Počinjem ustajati.

"Molim vas, pričekajte još malo", veli ona, "dok sredimo formalnosti i dok vam ne izdam priznanicu."

"Nije mi potrebna."

"Ali ja sam vam je dužna dati."

Ponovno sjedam. Držim štap među koljenima. Stežem ga objema rukama. Ako bih sad pokušala otići, vjerojatno bi pozvali direktora. Ne želim na sebe svraćati još više pažnje. I tako čekam. Kontroliram disanje. I praznim svijest.

Nakon nekoga vremena onaj čovjek se vraća. Predaje joj ključ i kuvertu. Ona šuška papirima. Ubacuje papir u stroj. Slijedi kratko štucanje tipki. Ona izvlači formular i gleda ga. Broji novac iz moje kuverte.

"Ostavili ste točan iznos, gospođo Smith. Izvolite, ovdje je vaša priznanica."

Ona otkida gornji list s računa.

Najednom se u zraku stvara čudan osjećaj, kao da je ovdje pred samo trenutak udario grom. Brzo ustajem na noge.

"Recite mi", velim, "je li ovo prenoćište privatna firma ili dio hotelskog lanca?"

No, tad se ja već krećem naprijed, jer odgovor znam prije no što ga ona izgovara. Osjećaj se pojačava, lokalizira.

"Pripadamo lancu", veli ona, nelagodno se ogledavajući.

"S centralnim knjigovodstvom?"

"Da."

Iza one posebne točke iza koje se osjećaji skupljaju da bi opisali stvarnost, ja vidim kako se kraj nje uobličuje lik epigona, sličnog šišmišu. Ona već osjeća njegovu prisutnost, ali ne razumije što se zbiva. Moj način djelovanja je *mo chih ch'u,* kako bi to rekli Kinezi - trenutno djelovanje, bez jedne misli ili oklijevanja - i kad dolazim do pulta, postavljam štap pod prikladnim kutom, naginjem se naprijed kao da želim uzeti priznanicu, i lagano guram štap tako da klizne i padne, prelazeći preko ruba pulta, sve dok mu se metalni vršak ne zaustavlja na kućištu računarskog terminala. Istog se časa gase svjetla na stropu. Epigon se ruši i nestaje.

"Nestalo struje", zamjećujem, podižući štap i okrećući se. "Do viđenja."

Čujem je kako doziva pazikuću da ode pogledati razvodnu ploču.

Izlazim iz predvorja i skrećem u toalet, gdje gutam pilulu, eto, za svaki slučaj. Tada se vraćam u kratki hodnik, prelazim ga i izlazim iz zgrade. Pretpostavljala sam da bi se to moglo dogoditi prije ili kasnije, i zato sam bila spremna. Mikrominijaturna elektronika u mom štapu ovom je zgodom bila dovoljna, i mada bi mi bilo draže da se to dogodilo kasnije, vjerojatno je bolje za mene što se dogodilo baš kad jest. Nakon što se opasnost pokazala osjećam se i življom i živahnijom. Taj osjećaj, i ta spoznaja, svakako će mi biti korisni.

A nije me dohvatio. I nije ništa postigao. Osnovna situacija ostaje neizmijenjena. Sretna sam što sam postigla toliku korist po tako maloj cijeni.

Pa ipak, želim biti što dalje, u slobodnoj prirodi, gdje sam ja jaka a on slab.

Odlazim u novi dan, ostavljajući djelić svog života na brdu trenutka ispunjenog doručkom.

3. Brdo Fuji iz Hodogaye

Pronalazim mjesto s iskrivljenim borovima uz Tokaido, i zastajem da bih kroz njih gledala Fuji. Putnici što prolaze u prvom satu mog bdijenja ne nalikuju Hokusaievim, ali to nije ni važno. Konj, nosiljka, plave odore, veliki šeširi - rasplinjuju se u prošlost, vječno putujući na drvorezu. Trgovac ili plemić, lupež ili sluga - meni je draže na sve njih gledati kao na hodočasnike ove ili one vrste, pa makar samo i takve kojih se hodočašće sastoji od ulaska, prolaska i odlaska iz života. Mojoj morbidnosti, žurim se da dodam, moglo bi se oprostiti, jer mi je bilo potrebno dodatno uzimanje lijekova. Sad sam, međutim, stabilna, i ne znam jesu li za moje poboljšano percipiranje najsuptilnijih nijansi svjetla zaslužni lijekovi ili meditacija. Gotovo mi se čini da se Fuji pomiče pod mojim pogledom.

Hodočasnici... Podsjećam se na lutanja Matsua Bashoa, koji reče da smo svi mi putnici svakog trenutka svog života. Prisjećam se također njegovih razmišljanja

O zatonima Matsushima i Kisagata - za prvi veli da posjeduje radosnu ljetpotu, za drugi ljepotu uplakana lica. Razmišljam o boji puti i izrazima Fujijeva lica, i posve sam zbunjena. Tuga? Kajanje? Radost? Zanos? Sve se to i miješa i mijenja. Nedostaje mi Bashoov genij da bih sve to obuhvatila jednom naravi. No čak i on... Ne znam. Slično uvijek nešto govori nečemu sličnom sebi, no govor mora premostiti provaliju. Zadivljenost uvijek pretpostavlja nedostatak razumijevanja. Za ovaj trenutak dovoljno je naprosto gledati.

Hodočasnici... Dok promatram drvorez razmišljam i o Chauceru. Njegovi putnici provodili su se krasno. Pričali su jedan drugome priče i romanse i bajke s prikrpljenom poukom. Jeli su i pili i zezali se međusobno. Canterbury je bio njihov Fuji. Čitavim putem trajala je zabava. Knjiga završava prije nego što stižu na cilj. Što je sasvim u redu.

Ja nisam nekakva kuja lišena smisla za humor. Posve je moguće da mi se Fuji zapravo smije. Ako je doista tako, vrlo bih voljela pridružiti mu se u tom poslu. Ja stvarno ne uživam u ovakvim raspoloženjima, i kakav *meditatio inrerruptus* sasvim bi mi lijepo došao, samo kad bi se pronašao prikladan objekt. Trezveni misteriji života ne mogu svo vrijeme raditi na najvećem broju okretaja. Ako se i oni pokatkad mogu odmarati, i meni bi odmor dobro došao. Možda sutra...

Do đavola! Na moje prisustvo su bar posumnjali, inače epigon sigurno ne bi došao. Pa ipak, tako sam pazila. Sumnja još nije izvjesnost, i uvjerena sam da sam djelovala dovoljno brzo da bih spriječila i potvrdu. Mjesto na kojem se sada nalazim izvan je njihovih dohvata i znanja. Povukla sam se u Hokusaievu umjetnost.

Mogla sam ostatak svojih dana proživjeti na mirnoj oregonskoj obali. I to mjesto ima svoja mala zadovoljstva. No, čini mi se da je Rilke kazao da je život igra koju moramo zaigrati prije nego joj naučimo pravila. Naučimo li ih ikada? I postoje li uopće ikakva pravila?

Možda sam odviše čitala pjesme.

Ali to nešto što mi nalikuje na pravilo tjera me da se upustim u ovaj napor. Pravda, dužnost, osveta, samoobrana - moram li odvagnuti svaki od tih motiva i pripisati mu neki postotak sile koja me pokreće? Ovdje sam zato što sam ovdje, zato što se držim pravila - pa bez obzira kakva ona bila. Moje razumijevanje svodi se na opažanje slijeda događaja.

Njegovo ne. On uvijek može izvesti intuitivni skok. Kit je bio učenjak, znanstvenik, pjesnik. Obdaren tolikim bogatstvima. Ja sam od njega manja na svaki način.

Kokuzo, čuvar ljudi rođenih u godini tigra, oslobođa me tog raspoloženja. Ali ja to ne želim. To nisam ja. Neka bude gnjavaža starih lekcija, čak i ponovno distrofija. Ali neka to ne budem ja. A kraj je blizu. Mučno mi je u srcu i moji su razlozi opravdani. Podaj mi snage da se od toga odijelim, Lovče iz bambusova gaja, kralju onih koji nose pruge. Odnesi ovu čamotinju, daj mi da se saberem, poduči me snagom. Uravnoteži me.

Promatram igru svjetla. Odnekud do mene dopire dječji pjev. Nakon nekog vremena počinje sipiti sitna kiša. Nabacujem ponču na sebe i nastavljam promatrati. Vrlo sam umorna, ali bih željela vidjeti Fuji kako izranja iz magle što se digla. Pijuckam vodu i pomalo konjak. Preostali su još samo najgoliji obrisi. Fuji se pretvorio u duh od brda na taoističkoj slici. Čekam dok se nebo ne počinje mračiti. Znam da mi brdo danas više neće prići, a moram naći suho mjesto da prenoćim. To su zacijelo pouke iz Hodogaye: brini se o sadašnjem času. Ne trudi se uglačavati ideale. Budi dovoljno pametna da se skloniš s kiše.

Odlazim spotičući se u šumarku. Nekakva nadstrešnica, staja, garaža... Sve što bi se postavilo između mene i neba moglo bi poslužiti.

Nakon nekog vremena tako nešto i nalazim. Nijedan mi se bog ne obraća u snu.

4. Brdo Fuji iz Tamagawe

Uspoređujem drvotisak sa stvarnošću. Ovoga puta nije loše. Na obali nema ni čovjeka ni konja, međutim, na vodi je čamčić. Ne ista vrsta čamca, da se razumijemo, i ne mogu razaznati prevozi li drvo za loženje, no i ovo je dovoljno. Vrlo bih se iznenadila kad bih otkrila savršenu podudarnost. Čamac se odmiče od mene. Ružičasta boja večernjeg neba odražava se od dalekih površina voda i sniježnih pruga na mrkom ramenu Fujia. Čovjek u čamcu na drvorezu motkom se odguruje udaljavajući se od promatrača. Haron? Ne, danas sam mnogo raspoloženija no što sam bila u Hodogayi. Odveć mala barka da bi bila *Narrenschiff,* odveć spora za Lutajućeg Holandeza. "La navicella". Da. "La navicela del mio ingegno" - "barčica moga duha" na kojoj Dante podiže jedro da bi stigao u drugo kraljevstvo, Čistilište. Fuji je dakle... Vjerojatno upravo to. Pakao ispod, nebesa iznad njega, Fuji između - usputna stanica, odmorište, terminal. Prikladna metafora za hodočasnika koji bi se rado očistio od sumnji. Primjerena. Jer on u sebi nosi oganj, a isto tako i zemlju i zrak, dok ga gledam preko vode. Prelazak, promjena. Ja odlazim.

Taj svečani mir se rasplinjuje i sanjarenje naglo prekida kad se odnekuda, meni s lijeva, nad vodu sunovraćuje lagani avion žute boje. Nekoliko trenutaka kasnije do mene stiže zujanje, nalik kukcu, njegovog jedinog motora. On brzo gubi visinu, brišući nisko nad površinom vode, a onda se okreće i slijedi svoj trag, opisavši luk iznad obalne crte. Dok se približava meni najbližoj točki svoje putanje, opažam kako je iz kabine bljesnulo odraženo svjetlo. Objektiv? Ako jest, sad je već prekasno da se zaklonim pred tim radoznalim okom. Ruka mi zaranja u džep na prsima i vadi sivi valjčić. Noktom palca skidam mu kapice s oba kraja i podižem ga da bih zirnula kroz okular. Trenutak da bih pronašla cilj, još trenutak dok izoštrim...

Pilot je muškarac, i dok se avion polako udaljava nagnut na krilo, uspijevam uhvatiti samo njegov meni nepoznat profil. Je li mu to na lijevoj resici bila zlatna naušnica?

Avion je već otišao, u smjeru iz kojeg je bio i došao. I više se ne vraća.

To me prodrmalo. Netko je poletio samo zato da bi na mene bacio pogled. Kako me je uspio pronaći? I što hoće? Ako je on ono čega se bojim više od svega, onda je napao iz smjera kojem sam se najmanje nadala.

Stisnula sam šaku i tiho opsovala. Nepripravna. Treba li tako glasiti priča čitavoga mog života? Uvijek spremna da u pravi čas učini krivu stvar? Uvijek propuštajući učiniti ono što je u tom trenutku najvažnije?

Poput Kendre?

Ona je pod mojom zaštitom, i to je jedan od razloga zbog kojih sam ovdje. Ako uspijem u svom naumu, ispunit ću bar dio svojih obaveza prema njoj. Čak i ako nikada ne dozna, čak i ako nikada ne shvati...

Istjerala sam iz glave sve misli na kćer. Ako bi ikad posumnjao...

Sadašnjica. Povratak u sadašnjicu. Ne prosipaj snagu u prošlost. Stojim na četvrtoj postaji svog hodočašća a netko me odmjerava. Na trećoj postaji jedan epigon se pokušao uobličiti. A krajnje oprezno sam bila pripremila svoj povratak u Japan. Ovdje sam s lažnim papirima, i putujem pod tuđim imenom. Godine su mi donekle promijenile izgled, a ja sam im još i pripomogla pocrnjevši i kosu i put, odbacivši svoj uobičajeni ukus u odijevanju, promijenivši način govora, korak i navike pri jelu — što je sve meni bilo mnogo lakše no što bi bilo većini drugih ljudi, a zbog prakse koju sam stekla u prošlosti. Prošlosti... Do đavola, opet! Zar je to radilo protiv mene čak i ovako? Do đavola i s prošlošću! Jedan epigon i jedan potencijalni ljudski promatrač tako brzo jedan iza drugog. Da, ja sam inače paranoidna, i takva sam već godinama, no za to imam i valjana razloga. Ne smijem, međutim, dopustiti da moje poznavanje te činjenice utječe na moje rasuđivanje. Moram razmišljati bistro.

Ja tu vidim tri mogućnosti. Prva je da ovaj prolet ne znači ništa, da bi se dogodio i da ovdje nije bilo nikoga - ili bar da to nisam bila ja. Vozikanje za zabavu, ili traganje za nečim drugim.

Možda tako i jest, no moj nagon za samoodržavanjem neće mi dopustiti da to prihvatim. Moram pretpostaviti da nije tako. Onda me, dakle, netko traži. A to onda ili ima veze s pokazivanjem epigona ili nema. Ako nema, onda mi se pod nogama otvorila velika torba žive meke, i nemam pojma odakle da počnem sortiranje toga isprepletenog žilja. Toliko mogućnosti izvire iz mog ranijeg zvanja, iako sam smatrala da je sve to već odavno potisnuto. Možda nisam smjela. Ali tražiti ondje uzroke, doima se nemogućim pothvatom.

Treća mogućnost najviše užasava: da postoji nekakva veza između epigona i aviona. Ako je sve došlo već dotle da je moguća upotreba i epigona i ljudskih

agenata, onda je posve moguće da sam već osuđena na neuspjeh. Pa čak i više od toga — to bi moglo značiti i to da je igra poprimila jednu novu, užasavajuću dimenziju, jedan aspekt koji još nikad nisam razmotrila. To bi onda značio da su svi ljudi na Zemlji u daleko većoj opasnosti no što sam pretpostavljala, da sam ja jedini čovjek koji je nje svjestan, i da se moj osobni dvoboj uzdigao do razine borbe u svjetskim razmjerima. Ne mogu riskirati i pripisati to svojoj maniji proganjanja. Moram pretpostaviti da se dogodilo ono najgore.

Oči mi se preplavljuju suzama. Ja znam umrijeti. Jednom sam već znala gubiti s velikodušnošću i uzvišeno daleka. Ali više sebi ne mogu dopustiti taj luksuz. Ako sam u sebi ikad nosila skrivenu misao da bih mogla popustiti, sad je odbacujem. Moje oružje je lomno, ali moram njime vitlati. Kad bi se s Fujia spustili bogovi i rekli mi: "Kćeri, naša je volja da okaniš toga", ja bih svejedno morala nastaviti sve do kraja, makar i zauvijek patila u paklu *Yu Li Ch'ao Chuana*. Nikad prije nisam tako snažno doživjela moć sudbine.

Polako se spuštam na koljena. Jer je onaj koga moram pobijediti bog.

Moje suze više nisu suze nada mnom.

5. Brdo Fuji iz Fukagawe u Edu

Tokio. Ginza i metež. Promet i zagađenje. Buka, boja i lica, lica, lica. Nekoć sam voljela takve prizore, ali sam predugo izbivala iz gradova. A povratak u takav grad čovjeka naprosto smlavi, gotovo ga oduzme.

A nije to ni stari Edo s drvoreza, i ja sam ponovno stavila glavu u torbu, dolazeći ovamo, iako mi opreznost upravlja svakim pokretom.

Teško je pronaći most kojem bi se moglo prići pod kutom prikladnim da bi se dobio pogled na Fuji ispod njega, onakav kakav je na drvorezu. Voda je krive boje i ja mrštim nos na njen smrad; ovaj most nije onaj most; ovdje nema miroljubiva ribarskog svijeta, a nestalo je i zelenila. Hokusai oštro izdiše i zuri, baš kao i ja, u Fuji-san ispod metalnoga luka. Njegov most bila je ljupka duga izdjeljana iz drveta, proizvod davno prošlih dana.

Pa ipak

I Nietzcheov most koji je čovječanstvo, što se proteže prema nadljuskome...

Ne. Ovaj mi se ne dopada. Bolje da se nikad nisam splela s tim što transcendira. Pa neka to bude moja pedagoška štaka, moj *pons asionorum.*

Tek laganim pokretom glave fino ugađam perpsektivu. Sad se čini kao da most podupire sam Fuji, i kao da bi se ovaj, bez njega, prelomio poput Bifrosta, te tako demoni prošlosti ne bi mogli napasti naš sadašnji Asgard - ili to možda demoni budućnosti ne bi mogli jurišati na naš drevni Asgard.

Ponovno pomičem glavu. Fuji pada. Most ostaje netaknut. Sjena i zbilja.

Prasak u ispušniku kamiona tjera me da se stresem. Tek sam stigla a već osjećam da sam ovdje već predugo. Fuji se doima odveć daleko a ja odveć izloženo. Moram se povući.

Krije li se u tome nekakva pouka ili je to tek zbogom?

Pouka, jer mi pred očima visi duša toga sukoba: mene neće prevući preko Nietzscheova mosta.

Idemo, Hokusai, *ukiyo-e,* Duše prošlog Božića, pokaži mi sljedeći prizor.

6. Brdo Fuji iz Kajikazawe

Magloviti, mistični Fuji iznad voda. Zrak što mi čist dolazi do nosnica. Tu je čak i ribar gotovo točno na mjestu na kojem bi morao biti, iako mu je poza manje dramatična nego na originalu, odjeća modernija, i tako stoji nad beskonačnim Fourierovim nizom valova što nasrću na obalu.

Na svom putu dovde posjetila sam mali hram okružen kamenim zidom. Bio je posvećen Kwannonu, božanstvu sućuti i milosrđa, tješitelju u danima stradanja i tuge. Ušla sam. Voljela sam ga dok sam bila djevojčica, sve dok nisam otkrila da je zapravo muškarac. Osjetila sam se tada prevarenom, gotovo izdanom. U Kini je bila Kwan Yin, i baš tako milosrdna, ali je ona ovamo došla iz Indije gdje je bila bodhisattva imenom Avalokitesvara, muškarac - "Gospodin Koji Spušta Pogled Ispunjen Sućuti". U Tibetu je on Chen-re-zi - "Onaj Koji Ima Milosrdne Oči" — da bi se redovito otjelovljivao kao Dalai Lama. Ja baš ne vjerujem u sva ta njegova/njena šarenolika obličja, a Kwannon je zbog čitave te napabirčene povijesti i antropologije za me izgubio ponešto od svoje čarolije. Ipak sam ušla. U danima tjeskobe vraćamo se u duševni krajolik djetinjstva. Stajala sam tako neko vrijeme, dok je dijete u meni na trenutak zaplesalo, da bi se na koncu i ono umirilo.

Promatram ribare nad tim valovima, tu manju verziju velike Hokusaieve, koja je za mene oduvijek simbolizirala smrt. Dok se male smrti valjaju posvuda oko njega, čovjek izvlači lovinu srebrenih bokova. Prisjećam se jedne priče iz Tisuću i jedne noći, i još jedne potekle od američkih Indijanaca. Vidim također i kršćanski simbolizam, ili jungovski arhetip. Ali se prisjećam kako je Ernest Hemingway rekao Bernardu Berensonu da je tajna njegove najveće knjige u tome što u njoj nema simbolizma. More je more, starac je more, dječak je dječak, sabljarka je sabljarka, a i morski psi su baš posve nalik svim drugim morskim psima. Ljudi svemu tome sami daju snagu, hvatajući rukama ispod površine, uvijek tražeći još. Za mene je to bar razumljivo. Svoja najmlađa ljeta provela sam u Japanu, a kasnije djetinjstvo u Sjedinjenim Državama. Postoji u meni jedan dio koji voli gledati na stvari kroz aluzije i koji uvijek dira misterija. Ali američki dio mene nikad ne vjeruje ničemu, i uvijek traži nekakvu realnu priču iza fasade.

U cjelini gledano, ja bih rekla da je bolje ne vjerovati, iako bi se u nekoj točki morale povući granice interpretacije, prije nego što mi permutacije uzroka

kojima se podajem preplave svijest. Eto, takva sam, i ne mislim se odreći te karakterne kvalitete koja me je u prošlosti tako dobro služila. To ne obezvređuje Hemingwayev način gledanja na stvari, baš kao što ne obezvređuje ni moj, jer nitko nema monopol na mudrost. Pa ipak, u mojoj sadašnjoj situaciji, ja ipak vjerujem da se u mom krije viši potencijal preživljavanja, a to stoga što se ja ne bavim samo *stvarima,* već nečim bližim dobrim starim silama i poglavarstvima. Voljela bih da nije tako, i da je epigon tek artefakt srodan kuglastim munjama što ih proučavaše Tesla. Međutim iza toga ipak ima nešto, baš tako sigurno kao što je sigurno da je žuti avion imao svog pilota.

Ribar me opaža pa mi domahuje. Neobičan je to osjećaj, to nenadano općenje s polazičnom točkom filozofije. Ja mu odmahujem i osjećam zadovoljstvo.

Čudi me spremnost s kojom prihvaćam taj osjećaj. Osjećam da to ima nekakve veze s općim stanjem mog zdravlja. Čini se da su me sav taj svježi zrak i svo to pješačenje prilično ojačali. Osjetila su mi oštrija, apetit bolji. Izgubila sam ponešto kila i stekla nešto mišića. I već mi nekoliko dana nisu bili potrebni lijekovi.

Pitam se..?

Je li to baš sasvim dobro? Istina jest, moram sačuvati snagu. Moram biti spremna na toliko toga. Ali odviše snage... Bi li to moglo biti štetno s gledišta mojih ukupnih planova? Ravnoteža, vjerojatno bih trebala težiti ravnoteži...

I ja se smijem, po prvi put tko zna od kada. Smiješno je na takav se način baviti životom i smrću, bolešću i zdravljem, poput kakvog lika iz Thomasa Manna, kad sam jedva prevalila četvrtinu svog puta. Na mom putu bit će mi potrebna sva snaga - a možda i više od toga. Račun će mi prije ili kasnije biti podnesen. Ako sinhronizacija zakaže, morat ću sama napraviti svoj *suki.* U međuvremenu odlučujem da uživam u onome što imam.

Kad napokon udarim, znam da će to biti sa zadnjim dahom. Ja to znam. Riječ je o pojavi poznatoj umjetnicima ratovanja svih osvjedočenja. Prisjećam se priče što ju je bio ispričao Eugen Herrigel, o svom učenju kod majstora *kyudoa,* o tome kako je napinjao luk i čekao, čekao sve dok netko nije dao znak da otpusti tetivu. On je to činio pune dvije godine prije nego što mu je njegov *sensei* dao strelicu. Zaboravila sam koliko je dugo poslije toga taj čin ponavljao s njom. A onda se sve počelo slagati, dogodio bi se bezvremeni trenutak ispravnosti, i strelica bi morala poletjeti, morala poletjeti prema cilju. Prošlo je dugo vremena prije nego što je shvatio da do tog prenutka uvijek dolazi na

kraju izdisaja.

U umjetnosti je tako, a tako je i u životu. Čini se da se mnoge važne stvari, od smrti do orgazma, zbivaju u trenutku praznine, u trenutku kad zastane dah. Možda su svi oni tek odrazi smrti. Za nekoga poput mene to je vrlo duboko otkriće, jer ću svoju snagu na koncu morati potegnuti iz svoje slabosti. Ono što me najviše muči upravo je ta kontrola, ta sposobnost da se pronađe taj posebni trenutak. No, baš kao i u slučaju hodanja, govorenja ili nošenja djeteta, uzdam se da u meni postoji nešto što zna gdje on leži. Sad je već prekasno da tom nečem pokušam izgraditi most do svoje svijesti. Već sam skovala mnoge planove. I položila ih na policu negdje u dnu svoje svijesti. Morala bi ih se okaniti i vratiti se drugim stvarima.

U međuvremenu ispijam taj trenutak dugim udisajem slanog zraka, govoreći sebi da je ocean ocean, ribar ribar a Fuji samo brdo. I zatim polako, sve to izdišem...

7. Brdo Fuji iz podnožja

Oganj u utrobi, a gore zimske pruge nalik vremešnoj kosi. Večeras se taj drvorez doima zloslutnije od stvarnosti. Ta užasna crvena nijansa nada mnom ne žari se na pozadini horde divljih oblaka. Pa ipak, ne bi se moglo kazati da nisam potresena. Vrlo je teško, pred drevnim silama Ognjenog kruga, ne stajati pomalo uzdrhtalo, i kliziti vraćajući se kroz geološke eone sve do vremena stvaranja i razaranja kad su se oblikovali novi kontinenti. Veliki izljevi lave, zasljepljujući bljeskovi kao da padaju bombe, ples munja isprepletenih u krunu...

Meditiram o vatri i mjeni.

Prošlu noć prespavala sam u ograđenom vrtu malog šingonističkog hrama, među grmljem ošišanim u oblike zmajeva, pagoda, brodova, kišobrana. Kod hrama je bilo mnogo hodočasnika konvencionalnije vrste, dok je svećenik za nas služio vatreni obred - *gomu.* Vatre Fujia podsjećaju me, a ovo me podsjećalo na Fuji.

Svećenik, inače mlad čovjek sjedio je za žrtvenikom u kome je bila iskopana plitica za vatru. On je pjevao molitvu i slagao vatricu dok sam ja promatrala, posve zadivljena ritualom, a onda počeo hraniti vatru stavljajući u nju sto i osam drvenih štapića. Oni, kako mi rekoše, predstavljaju sto i osam iluzija duše. Iako mi nije poznat čitav spisak, osjećala sam kako bi mogla dodati još dvije nove. On je pjevao, zvonio o zvona, udarao o gongove i bubnjeve. Bacila sam pogled na ostale henroe. I na svim sam tim licima vidjela potpunu zadubljenost. Osim na jednom.

Bio nam se priključio još jedan lik, ušavši u potpunoj tišini. Stajao je u sjeni meni s desna. Bio je odjeven sasvim u crno, a krilo je širokog, podignutog kragna prikrivalo donji dio njegova lica. Gledao je baš u mene. Kad su nam se pogledi sreli, on je skrenuo oči i zagledao se u vatru. Nakon nekoliko trenutaka i ja sam učinila isto.

Svećenik je dometnuo kad, lišće, ulja. Vatra je zapištala i palacnula, plamičci su poskočili, sjene su zaplesale. Uhvatila me nekakva drhtavica. U tom čovjeku bilo je nešto poznato. Nisam znala kamo da ga smjestim, ali sam ga željela pogledati izbliže.

Idućih deset minuta polako sam se pomicala udesno, kao da pokušavam steći

bolji pogled na ceremoniju. I tad sam se naglo okrenula i ponovno pogledala tog čovjeka.

Ponovno sam ga uhvatila kako me proučava, i on je ponovno brzo skrenuo pogled. Međutim, ples vatre ga je u tom trenutku zahvatio po čitavom licu, posve ga osvijetlivši, a trzanje glave izvuklo ju je iz zaklona ovratnika.

U tom trenutku bila sam posve sigurna da je to čovjek koji je upravljao malim žutim avionom koji je proletio mimo mene prošlog tjedna u Tamagawi. Iako nije nosio zlatnu naušnicu, na lijevoj ušnoj resici bila mu je rupica ispunjena sjenom.

Međutim to još nije bilo sve. Pogledavši ga u čitavo lice, najednom sam bila sigurna da sam ga negdje već bila vidjela, i to pre mnogo godina. Ja neobično dobro pamtim lica, ali ih zbog nečega nikad ne uspijevam smjestiti u njihov raniji kontekst. Međutim njega sam se ipak bila uplašila, a osjećala sam da za to imam i valjana razloga.

Ceremonija se nastavila sve dok svećenik u vatru nije položio i zadnju grančicu, a onda je, dok je ona izgarala i zamirala, i završio liturgiju. Potom se okrenuo, ocrtan na pozadini svjetla, i rekao kako je sada prilika, ako to netko želi, da u se utrlja ljekoviti dim.

Istupila su dva hodočasnika. Potom im se polako pridružio još jedan. Još sam jednom zirnula desno od sebe. Onaj čovjek se bio izgubio, baš onako tiho kao što je bio i došao. Prešla sam pogledom čitav hram. Nigdje ga nije bilo na vidiku. A onda sam na lijevom ramenu osjetila dodir.

Okrenuvši se, ugledala sam svećenika koji me je upravo bio lagano udario trozubim mjedenom ritualnom spravom kojom se bio poslužio u ceremoniji.

"Dođi", rekao je, "i uzmi malo dima. Trebaš liječiti lijevu ruku i rame, lijevi bok i stopalo."

"Odakle to znaš?" upitala sam ga.

"Večeras mi je dano da to vidim. Dođi."

Pokazao mi je na mjesto lijevo od žrtvenika i ja sam stupila na njega, pomalo zapanjena njegovom vidovitošću, jer su mjesta na koja je bio ukazao kroz čitav dan sve više drvenila. Suspregla sam se od uzimanja lijekova, nadajući se da će napad proći sam od sebe.

On me je masirao, utrljavajući dim umiruće vatre na mjesta koja je bio naveo,

a onda me uputio da dalje nastavim sama. Tako sam i učinila, a na koncu utrljala malo i u glavu, kako to nalaže tradicija.

Kasnije sam pretražila čitav okoliš, no onog čudnog čovjeka što me je bio promatrao baš nigdje nisam mogla naći. Pronašla sam sklonište među stopalima zmaja i ondje razmotala prostirku za spavanje. Spavala sam a da me nitko nije uznemiravao.

Probudila sam se prije zore da bih otkrila kako su mi se u prije odrvenjele dijelove tijela vratili svi osjeti. Bilo mi je drago što se napad povukao bez lijekova.

Ostatak dana, dok sam putovala ovamo, do podnožja Fujia, osjećala sam se začuđujuće dobro. Čak sam i sada ispunjena neobičnom snagom i energijom, i to me plaši. Što ako je dim iz ceremonije vatre na neki način izazvao izliječenje? Bila sam se prepala pomišljajući što bi to sve moglo značiti za moje osnove, za moju odluku. I nisam baš sigurna da bih znala s tim izaći na kraj.

I tako, moj Fuji, Gospodaru Skrivene Vatre, ja sam ti došla, tjelesno spremna i vrlo uplašena. Večeras ću se utaboriti negdje u blizini. Tvoja pristunost s ovolike blizine naprosto me smlavljuje. Povući ću se da steknem različitu, udaljeniju perspektivu. Ako se na tebe uspnem, hoću li, pitam se, u tvoju svetu peć ubaciti sto i osam štapića? Mislim da neću. Postoje i neke iluzije koje ne bih željela uništiti.

8. Brdo Fuji iz Tagonoure

Izišla sam u čamcu da bih se osvrnula na obalu, padine, Fuji. Još sam u stanju žarke remisije. Rezignirano sam joj se prepustila, za sada. U međuvremenu, dan je vedar, lahor s mora svjež. Čamac ljuljaju male smrti dok ribar i njegov sin, kojima sam platila da me izvezu, kormilare ravnajući se prema mojim zahtjevima, kako bih došla do pogleda najsličnijeg onomu s drvoreza. Toliko domaće arhitekture na kopnu upućuje moje oko na pramce brodova. Konvergencija kulturne evolucije, pri čemu je poruka medij? More je život? Crpeći sredstva za život ispod valova, mi smo zapravo stalno na moru? Ili, more je smrt, ono se svakog trenutka može dići da nam pohara zemlju i oduzme živote? I zbog toga, mi taj *memento mori* ispisujemo čak i krovovima iznad naših glava i zidovima na kojima počivaju? Ili je to pak znak naše moći, i nad životom i nad smrću?

Ili ništa od nabrojenog. Moglo bi izgledati da u svom srcu nosim jaku želju za smrću. Ali to nije istina. Moje želje su baš suprotne. Sasvim je moguće da se Hokusaievim drvorezima služim kao svojevrsnim Rorschachovim psihološkim testom kako bih otkrivala samu sebe, međutim, moju svijest podučava ne želja za smrću, već nekakva fasciniranost njome. Vjerujem da je to posve razumljivo kad se netko nalazi u predsmrtnom stanju i s vrlo kratkim rokom pred sobom.

A sada dosta o tome. Zamislila sam to naprosto kao potezanje mača da bih mu provjerila oštricu. Utvrdila sam da mi je oružje i dalje u redu, i sad ga vraćam u korice.

Modro-sivi Fuji, posoljen snijegom, raširenі kut što se odmara meni s lijeva... Kao da nikad nisam dvaput pogledala isto brdo. Mijenjaš se koliko i ja, pa ipak ostaješ to što jesi. Što znači da za me još ima nade.

Spuštam pogled do točke u kojoj tu kvalitetu dijelimo s morem, tom golemom živom mrežom za prenos podataka. Slični i različiti, ti si se borio s morem baš kao i ja...

Ptice. Neka ih neko vrijeme slušam i gledam, te jahače vjetra dok se sunovraćuju i hrane.

Gledam ljude kako barataju oko mreža. Opušta me promatranje njihovih spretnih pokreta. I nakon nekog vremena, zapadam u drijem.

Spavajući, ja sanjam, a sanjajući gledam boga Kokuzoa. Ne može biti nitko

drugi, jer kad poteže mač što blješti poput sunca i upire ga u mene, on izgovara svoje ime. Ponavlja ga i ponavlja, dok ja drhtim pred njime, no nešto je tu krivo. Znam da mi nešto govori, a ne samo upoznaje s tim tko je on. Posežem za tim, ali ne mogu shvatiti značenje. Onda on pomiče vršak mača i upire ga u nešto iza mene. Okrećem glavu. Opažam čovjeka u crnom - pilota, promatrača *gome*. Proučava me pogledom, baš kao one večeri. Što on traži na mom licu?

Budi me divlje ljuljanje čamca kad se sukobljujemo s nemirnijim morem. Hvatam se za razmu kraj koje sjedim. Brz pogled na okolicu pokazuje mi da nismo u opasnosti, pa skrećem pogled prema Fujiu. Da li mi se smije? Ili je to smijuljenje Hokusai, koji čuči do mene i na vlažnoj podlozi pajola svojim dugim, uvelim prstom crta bezobrazne slike?

Ako se tajna ne može razriješiti, bar se može sačuvati u sjećanju. Ostavimo to, dakle, za poslije. Vratit ću se na tu poruku kad mi se svijest premjesti na nov položaj.

Ubrzo potom, u čamac izvlače još jednu mrežu riba, kako bi putovanju dali i prodoran miris. Koliko god da se koprcale, iz mreže ne mogu pobjeći. Pomišljam na Kendru i pitam se u kakvom je raspoloženju. Nadam se da se stišao njen gnjev prema meni. Uzdam se da nije pobjegla iz svog utamničenja. Prepustila sam je brizi jedne znanice u jednom primitivnom, zabitom zaseoku na jugozapadu. Mjesto mi se nije dopalo, a ni stanovnici mi se nisu posebno milili. Oni su, međutim, moji dužnici zbog nekoliko velikih usluga - namjerno učinjenih baš zbog ovakvih vremena — i ondje će je držati sve dok ne prođu neke stvari. Vidim njene profinjene crte lica, svijetle, žučkastosmeđe oči i svilastu kosu. Bistro, ljupko djevojče, naviklo na neke udobnosti, ljubitelj dugih namakanja u kadi i čestog tuširanja, svježe oprane i izglačane odjeće. Ovog trenutaka vjerojatno je umazana blatom i prašnjava, od nalijevanja napoja svinja, plijevljenja, sađenja ili branja povrća, ili bilo kojeg drugog takvog prizemnog kulučenja. Možda joj se od toga popravi narav. Morala bi nešto steći i iz iskustva koje se ne ograničava samo na spašavanje od potencijalno vrlo užasne sudbine.

Vrijeme prolazi. Laćam se ručka.

Kasnije razmišljam o Fujiu, Kokuzou i svojim strahovima. Jesu li snovi samo kazalište strahova i želja svijesti zapale u trans, ili oni pokatkad vjerno odražavaju aspekte stvarnosti o kojima ne razmišljamo, možda i zato da nas upozore na opasnost? Odražavaju... Veli se da savršeni um odražava. *Shintai* u

svojoj arci u svetištu stvar je odista bogu sveta - to je ogledalce - a ne nekakva slika. More odražava nebo, puninu oblaka ili modre praznine. Baš poput Hamleta, čovjek može razraditi mnoge interpretacije neobičnog, ali bi samo jedna morala imati čiste obrise. Ponovno u svijesti zadržavam san, suzdržavajući se od svakog propitkivanja. Nešto se miče...

Ne. Gotovo sam ga uhvatila. Međutim, prerano sam posegnula. Moje ogledalo se razmrskalo.

Gledam prema obali i događa se sinhronizacija. Ljudi su sada drukčije razmješteni. Izvlačim svoj mali špijunski dalekozor i odmjeravam ih, znajući već unaprijed što ću vidjeti.

On je ponovno odjeven u crno. Razgovara s dvojicom ljudi na obali. Jedan od njih pokazuje rukom preko vode, prema nama. Udaljenost je prevelika da bih mu mogla jasno razabrati crte lica, ali znam da je to onaj čovjek. Ali sada više ne osjećam strah. U mojoj *bari* polako počinje plamtjeti gnjev. Vratit ću se na obalu i suočiti se s njim. Ta, samo je jedan. Odmah ću se za njega pobrinuti. Ne mogu sebi dopustiti više nepoznatog od onog što sam si već priskrbila. Treba ga dočekati na valjani način, pa ili otkloniti bojazan ili se za nju pobrinuti.

Dovikujem kapetanu da me smjesta vozi na obalu. On gunđa. Ulov je danas dobar, a dan još uvek nije na izmaku. Nudim se da ću mu dati još novca. On oklijevajući pristaje. Onda glasno dovikuje sinu da okrene brod i udari kurs prema kopnu.

Ja stojim na pramcu. Neka me samo dobro pogleda. Ispred sebe šaljem svoj gnjev. Mač je svet koliko i zrcalo.

Dok preda mnom raste Fuji, onaj čovjek baca pogled u našem smjeru, predaje nešto onoj dvojici, a onda se okreće i udaljava polaganim korakom. Ne! Ne postoji način da ubrzam naše napredovanje, a budemo li se kretali ovom brzinom, on će iščeznuti prije nego što stignemo do obale. Psujem. Želim trenutnu zadovoljštinu, ne protezanje misterije.

A ljudi s kojima se razgovarao... Ruke im ulaze u džepove, oni se smiju, i odlaze u drugom smjeru. Besposlene skitnice. Je li im on platio za nekakvu informaciju o meni? Sva je prilika da jest. I odlaze li oni sada u kakvu krčmu da bi ondje zapili mir moje duše? Pokušavam ih dozvati, no vjetar odnosi moje riječi. I oni će izmaći prije nego što stignem.

I tako i bude. Kad napokon stajem na obalu, jedino poznato lice jeste lice

moje planine, što blista poput granita pod kosim sunčevim zrakama.

Zabijam nokte u dlanove no ruke mi se ne pretvaraju u krila.

9. Mt. Fuji izNaboritoa

Ovaj drvorez mi je jako drag: iznad mora u oseci vide se torii šintoističkog svetišta, a između potopljenih ruševina ljudi skupljaju kamenice. Fuji se, naravno, vidi kroz torii. Da je pod valovima kršćanska crkva, kroz svijest bi mi letjele dosjetke na račun Kamenice Božje. Zemljopis, međutim, spašava od toga.

A stvarnost je posve drukčija. Ne mogu nikako naći to mjesto. Negdje sam na tom području, i Fuji je na pravom mjestu, ali torii je već zacijelo odavna nestao i ne postoji način kako bih doznala postoji li ovdje negdje potopljeni hram.

Sjedim na obronku, gledam preko vode, i najednom se osjećam ne samo umornom, već upravo iscrpljenom. Za ovih posljednjih nekoliko dana došla sam izdaleka i brzo, pa mi se čini da su me napori napokon počeli nadvladavati. Sjedit ću tako i promatrati more i nebo. Ako ništa drugo, a onda bar svoju sjenu, onog čovjeka u crnom, nisam vidjela sve od plaže u Tagonouri. U podnožju mog brežuljka neka mlada mačka lovi noćnog leptira, skačući u zrak, bljeskajući šapicama u bijelim rukavicama. Leptir hvata visinu i nestaje u zapuhu vjetra. Mačka nekoliko trenutaka ostaje sjediti, dok krupne oči zure za njim.

Krećem prema obronku što sam ga opazila ranije, gdje bih mogla biti zaštićena od vjetra. Tu skidam naprtnjaču i razmatam vreću za spavanje, stavljajući ispod nje ponču. Skidam cipele i hitro se zavlačim. Kao da sam malo uhvatila prehladu, a udovi su mi jako otežali. Bila bih spremna platiti da noćas prespavam u zatvorenom, ali sam preumorna da bih potražila utočište.

Ležim tako i promatram kako se pojavljuju svjetla na sve tamnijem nebu. Kao i obično, kad sam jako premorena, san ne dolazi lako. Je li to legitimni umor ili simptom nečeg drugog? Ipak ne želim uzeti lijek čisto iz opreza, pa se tako neko vrijeme trudim ne misliti baš ni o čemu. Ali to naprosto ne ide. Obuzeta sam željom za šalicom vrelog čaja. Njega, međutim, nema, pa gutam čašicu konjaka koja mi na neko vrijeme zagrijava utrobu.

Pa ipak, san me izbjegava, te odlučujem da sama sebi ispričam priču što sam je smislila dok sam još bila sasvim mala i željela da se svijet prometne u san.

I tako... Bilo je to jednom za nevolja što su uslijedile iza smrti cara Sutokua koji se bio odrekao krune. Na putu se susreo veći broj redovnika lutalica,

različitih osvjedočenja, koji su svi išli ovamo, putujući da bi pronašli lijek od ratova, potresa i oluja što su tako remetili mir u zemlji. Nadali su se da će osnovati vjersku zajednicu i ondje provoditi meditativni život u miru i tišini. I tako su došli do nečega što je, po svemu sudeći, bio napušteni šintoistički hram na obali, i ovdje se utaboriše za noć, pitajući se kakva je to pošast ili nesreća odnijela njegove službenike. Zgrada je bila u dobrom stanju, očito redovno održavana, i nigdje nije bilo nikakva traga nasilju. Zato su razmotrili mogućnost da iz njega naprave svoje pribježište, da sami postanu službenicima tog svetišta. Brzo su se zagrijali za tu zamisao, i tako najveći dio noći proveli razgovarajući o njoj. Ujutro se, međutim, pojavi neki vrlo star svećenik, izašavši iz hrama, i učini se da se sprema otpočeti svoje dnevne dužnosti. Redovnici ga upitaše kako glasi priča o toj građevini, a on im ispriča kako su nekad postojali i ostali koji su mu pomagali u obavljanju dužnosti, no da ih je već davno, za jedne oluje, odnijelo more, dok su jedne noći na obali obavljali svoje neobične pobožnosti. I ne, ovo zapravo i nije šintoistički hram, makar mu vanjskim izgledom toliko i nalikovao. Zapravo je to hram jedne daleko starije vjere, koje je on, lako moguće, posljednji sljedbenik. Njima je, međutim, slobodno pridružiti mu se i, ako to žele, podučiti se u njoj. Redovnici su o tome brzo raspravili među sobom, pa zaključiše da bi, s obzirom da je to mjesto prilično pitoma izgleda, možda bilo dobro da ostanu i poslušaju taj nauk što ga starac posjeduje. I tako se naseliše u tom neobičnom svetištu. Nekolicina se zbog njega spočetka poprilično brinula, jer im se noću pričinjalo da čuju dozivanje muzikalnih glasova iz valova i vjetra što je dolazio s mora. A pokatkad bi im se pričinjalo da čuju i glas staroga svećenika kako im se odziva. Jedne noći jedan od njih pođe za zvukovima i ugleda starca kako stoji na obali, uzdignutih ruku. Tada se taj redovnik sakri u jednoj pukotini u stijeni. Kad se probudio pun mjesec već je bio visoko na nebu, a starac se izgubio. Redovnik ode do mjesta na kojem je ovaj bio stajao i u pijesku ugleda mnogo tragova, pri čemu svi bijahu potekli od nogu s plivaćim kožicama. Duboko dojmljen, redovnik se vrati i ispriča to što je vidio svojim drugovima. Sljedeći tjedan provedoše pokušavajući baciti bar jedan pogled na starčeve noge, koje uvijek bijahu omotane i povezane. U tom nisu uspjeli, no kako je vrijeme odmicalo, to kao da im je postajalo sve manje važno. Njegov nauk ih je mijenjao polako ali sigurno. Počeli su mu pomagati u njegovim obredima Starima, a doznali su i za ime i tog rta i tog svetišta. Rt je bio posljednji ostatak velikog potonulog otoka koji se, kako ih je uvjeravao, znade pokatkad čudesno podignuti otkrivajući izgubljeni

grad naseljen slugama njegovih gospodara. Taj se grad zvao R'lyeh i biti će sretni ako u njega jednoga dana uzmognu otići. Tada im se ta zamisao već počela dopadati, jer opaziše kako im deblja koža između prstiju na rukama i nogama, dok im se sami prsti produžuju i postaju čvršći. Tada su već počeli sudjelovati i u svim obredima, koji su postajali sve užasniji. Na koncu konca, nakon jednog posebno krvavog rituala, izvršilo se obećanje starog svećenika, ali naopako. Umjesto da se onaj otok digne, rt je utonuo da mu se pridruži, odnoseći sa sobom svetište i sve redovnike. Tako su gnusobe što ih sada čine uglavnom vodene vrste. Međutim, jednom u svakih sto godina čitav otok se odista podiže za čitavu jednu noć, i njegove vojske polaze na kopno tražeći žrtve. I naravno, ova je noć upravo ta noć...

Prekrasan osjećaj pijanstva napokon se spušta preko mene i mog pripovijedanja, oslonjena na neke od mojih najdražih priča za uspavljivanje. Oči su mi zatvorene. Plutam na splavu ispunjenom pamukom... I ja...

Zvuk! Iznad mene! Negdje od mora. Nešto što se kreće prema meni. Najprije sporo, pa brzo.

Adrenalin mi kroz udove odašilje strujni krug ognja. Oprezno, tiho, ispružam ruku i hvatam svoj štap.

Čekam. Zašto sada, kad sam tako slaba? Mora li opasnost doći uvijek baš u najgorem trenutku?

Čuje se mukli udarac kao od pada na tlo do mene, i ja ispuštam dah što sam ga već dugo zadržavala.

To je ona mačka, gotovo još mače, što sam je nedavno promatrala. Tiho prede i prilazi mi. Ispružam ruku i milujem je. Ona se trlja o mene. Nakon nekog vremena primam je k sebi u vreću za spavanje. Ona mi se smota uz bok, i dalje predući, onako topla. Lijepo je uz sebe imati nešto što te želi i što se u tebe uzda. Tu mačku zovem imenom R'lyeh. Makar i samo ovu noć.

10. Brdo Fuji iz Ejiria

Ovoga puta odlučila sam poći autobusom. Bila sam preumorna za pješačenje. Uzela sam lijek, a vjerojatno bi mi bilo pametno i da sam ga uzimala stalno. Pa ipak, moglo bi proteći nekoliko dana prije nego što mi donese olakšanje, i to me plaši. Zaista sebi ne bih mogla priuštiti takvo stanje. Nisam baš sigurna da ću uspjeti, sigurna sam samo u to da moram nastaviti.

Taj drvorez je varljiv, jer se dio njegove snage krije u djelovanju jakog vjetra. Na njemu je nebo sivo, Fuji je mračan, u pozadini, ljudi na cesti i dva drveta kraj nje svi trpe od snažnih udaraca vjetra. Drveće se svija, ljudi se hvataju za odjeću, zrakom visoko leti nečiji šešir, a nekom je ubogom ćati li književniku vjetar oteo rukopis i podigao ga nebu pod oblake pa potjerao preko krajolika (što me podsjeća na jednu davnu karikaturu - Urednik veli Suradniku: "S vašim se rukopisom dogodilo nešto baš neobično za parade na Dan Svetog Patricka."). Prizor s kojim se suočavam manje je aktivan na meteorološkoj razini. Nebo je odista prekriveno oblacima ali nema vjetra, Fuji je tamniji, jasnije ocrtan negoli na drvorezu, i na vidiku nema prolaznika koji se rvu s vjetrom. I u blizini je mnogo više drveća. Zapravo stojim kraj malog voćnjaka. A u daljini su nekakve građevine. Teško se oslanjam na svoj štap. Pomalo živi, pomalo umri. Već sam stigla do desete postaje, a još ne znam daje li mi Fuji snagu ili mi je oduzima. Vjerojatno i jedno i drugo.

Zalazim u šumu, i dok hodam, lice mi dodiruje nekoliko kišnih kapi. Nitko ovdje nije postavio nikakve znakove, a čini se i da nikog nema u blizini. Probijam se sve dalje od ceste i naposljetku stižem na malu čistinu na kojoj je nekoliko stijena i kamenih gromada. Posve upotrebljivo za odmorište. Ništa ne želim više no provesti jedan dan odmarajući se.

Ubrzo već plamsa vatrica, i nad njom je moj majušni čajnik, oslonjen na kamenje. Daleka grmljavina moju nelagodu čini raznovrsnijom, no sve do sada kiša se suzdržavala. Tlo je, međutim, vlažno. Rasprostirem pončo i sjedam pa nastavljam čekati. Brusim nož a onda ga sklanjam. Jedem dvopek i proučavam kartu. Pretpostavljam da bih morala osjetiti zadovoljstvo zbog toga što se sve odvija donekle u skladu s mojim namjerama. Voljela bih da mogu, ali ne osjećam ništa.

Neki neimenovani kukac što mi je zujao negdje za leđima najednom prestaje proizvoditi zvuk. Trenutak potom čujem kako je kvrcnula grančica. Ruka mi

polijeće poput zmije i pada na štap.

"Nemoj", veli mi glas za leđima.

Okrećem glavu. On stoji dva do tri metra od mene, onaj čovjek u crnom. Naušnica je na svome mjestu, a desna mu ruka u džepu kaputa. A čini se kao da unutra nije samo ruka, i da je nešto upereno u mene.

Mičem ruku sa štapa i on mi prilazi. On udara štap nogom, postrance, i baca ga preko čistine, ne do kraja, no dovoljno da mi više ne bude na dohvatu. Potom vadi ruku iz džepa, ostavljajući u njemu ono što je njome držao. Polako u luku kreće na drugu stranu vatre, svo vrijeme zureći u mene.

Sjeda na kamen i pušta ruke da mu otpočinu na koljenima.

"Mari?" pita tada.

Ja se na odazivam na svoje ime, već mu uzvraćam pogled. Svjetlo Kokuzova mača iz sna ponovno mi bliješti u svijesti, i uperuje se na nju, i čujem kako bog izgovara svoje ime, samo ne baš posve točno.

"Kotuzov!" velim tada.

Čovjek u crnom se smiješi, pokazujući zube koje sam jednom davno izlomila, samo što sad imaju krune.

"Ni ja nisam isprva bio siguran da si to ti", veli on.

Plastična hirurgija mu je s lica skinula najmanje deceniju, zajedno s tragovima života na otvorenom i pokojom brazgotinom. Drukčije je i oko očiju i u obrazima. I nos mu je manji. Otkako smo se posljednji put sreli osjetno se proljepšao.

"Kuha ti voda", veli on tada. "Hoćeš li me ponuditi šalicom čaja?"

"Naravno", odvraćam, pružajući ruku prema naprtnjači gdje držim još jednu šalicu.

"Polako."

"Razumije se."

Pronalazim šalicu, a zatim ih obadvije oplakujem vrućom vodom, pa pripremam čaj.

"Ne, nemoj mi je dati", veli on pa pruža ruku i uzima šalicu s mjesta na kojem sam je napunila.

Potiskujem želju da se nacerim.

"Imaš li malo šećera?" pita on.

"Žao mi je."

On uzdiše i poseže u drugi džep, pa odatle izvlači malu pljoskicu.

"Votka? U čaj?"

"Ne budi bedasta. Moj se ukus izmijenio. To je Wild Turkey Liqueur, čudesno sladilo. Bi li i ti malo?"

"Daj da njušnem."

U toj aromi je nedvojbeno nešto slatko.

"U redu", velim, i on likerom pojačava naš čaj.

Kušam čaj. Nije loše.

"Koliko je već vremena prošlo?" pita on.

"Četrnaest godina... gotovo petnaest", velim mu. "Bilo je to osamdesetih."

"Da."

Potom trlja čeljust.

"Čuo sam da si se povukla iz posla."

"Dobro si čuo. Bilo je to otprilike godinu dana nakon našeg posljednjeg... susreta."

"U Turskoj... da. Udala si se za čovjeka iz svog Šifrantskog odjela."

Kimam glavom.

"Potom si postala udovica, tri ili četiri godine kasnije. Kći rođena nakon muževe smrti. Vratila se u Sjedinjene. Skrasila se na selu. To je sve što znam."

"Zato što to i jest sve."

On ispija još gutljaj čaja. "Zašto si se vratila?"

"Osobni razlozi. Dijelom sentimentalni."

"Pod lažnim imenom?"

"Da. Zbog muževe obitelji. Ne bih željela da znaju da sam ovdje."

"Zanimljivo. Misliš da oni gledaju pridošlice pažljivo kao i mi?"

"Nisam znala da se ovdje time bavite."

"U ovom trenutku da."

"Ja sam iz toga ispala. Ne znam što se zapravo zbiva."

Ponovno grmljavina. Oko nas se rasprskava još nekoliko kapi.

"Volio bih da mogu povjerovati da si se zaista povukla", veli on. "I ja se bližim tom trenutku."

"Nemam zaista nikakva motiva da se vratim poslu. Naslijedila sam pristojnu svotu, dovoljno da ne moram brinuti ni za sebe ni za malu."

On klima glavom.

"Kad bi ja imao tako nešto da me drži, ni ja ne bih više bio u struci", veli on. "Radije bih sjedio kod kuće i čitao, igrao šah, redovno jeo i pio. Ali moraš priznati da je zaista velika koincidencija da si ovdje baš u trenutku kad se odlučuje o budućem uspjehu nekoliko nacija."

Odmahujem glavom.

"Izgubila sam vezu s mnogo toga."

"Konferencija o nafti u Osaki. Počinje za dva tjedna brojeći od srijede. Vjerojatno baš nekako u to vrijeme namjeravaš posjetiti Osaku?"

"Uopće ne idem u Osaku."

"Onda si kurir. Netko će se od tamo sresti s tobom, jednostavnim turistom, u nekoj točki tvog puta, kako bi ti prenio..."

"O Bože! Boris, pa zar ti baš u svemu vidiš zavjeru? Ja se naprosto moram pobrinuti za neke osobne probleme i posjetiti neka mjesta koja mi nešto znače. A među ta ne spada ta konferencija."

"U redu." On ispija svoj čaj i sklanja šalicu. "Sad znaš da znamo da si ovdje. Dovoljno je prišapnuti japanskim vlastima da putuješ s lažnim ispravama, pa da dobiješ šut-kartu. To bi bilo najjednostavnije rješenje. Ne činimo nikakvo zlo, a poništavamo jednog agenta. Samo što bi bilo šteta pokvariti ti putovanje ako si odista samo turist..."

Vrlo ružna misao mi struji kroz glavu kad shvaćam na što on to navodi, i znam da je moja misao mnogo ružnija od njegove. To je nešto što sam jednom bila naučila od jedne čudne stare žene s kojom sam radila, a koja nije izgledala nimalo staro.

Ispijam svoj čaj i podižem pogled. On se smiješi.

"Skuhat ću nam još malo čaja", velim.

Raskopčavam gornje dugme svoje košulje dok sam pognuta i djelimice okrenuta od njega. Potom se naginjem prema njemu s šalicom u ruci i duboko udišem.

"Razmislio bi da me ne prijaviš vlastima?"

"Možda", veli on. "Vjerujem da je tvoja priča vjerojatno istinita. No čak i ako nije, sad kad znaš da znam za tebe, ne bi se više usudila ništa prenijeti."

"Zaista bih željela u miru dovršiti to putovanje", velim žmirnuvši još nekoliko puta. "Bila bih spremna na sve, samo da me ne vrate."

On me hvata za ruku.

"Drago mi je što si to rekla, Marjuška", odvraća on. "Tako sam sam, a ti se još tako dobro držiš."

"Zaista tako misliš?"

"Uvijek sam tako mislio, čak i onaj dan kad si mi izbila zube."

"Oprosti zbog toga. Ali i sam znaš da je to bilo strogo poslovno."

Njegova ruka kreće prema mom ramenu.

"Razumije se. Ali na koncu konca, kad su mi ih popravili, izgledali su bolje nego prije."

On se prebacuje i sjeda do mene.

"Koliko sam puta sanjao o ovome", veli mi dok raskopčava ostatak dugmadi i osobađa kopču na mom opasaču.

Nježno me trlja po trbuhu. Taj osjećaj nije neugodan. Koliko je vremena prošlo.

Doskora smo posve goli. Njemu se ne žuri, a kad je napokon spreman, rado ga primam među svoje noge. U redu, Boris. Vožnja na moju dušu, sudar na tvoju. Gotovo da se zbog toga osjećam i pomalo krivom. Nježniji si no što sam mislila da ćeš biti. Otpočinjem disati po prikladnom uzorku, duboko i sporo. Usredotočujem pažnju na svoju *baru* i na njegovu, tek pedalj daleku. Osjećam kako se pomiču naše energije, tople i nalik snu. I uskoro usmjeravam njihov tok. On to osjeća naprosto kao užitak, možda kao samo izljev nešto veći nego obično. Ali kad je gotov...

"Rekla si da si imala nekakvih problema?" pita me tonom one mužjačke

velikodušnosti koja se u pravilu zaboravlja već nekoliko minuta potom. "Ako je to nešto gdje bih ti mogao pomoći, tu i tamo našao bi se pokoji slobodan dan. Marjuška, ti si mi draga."

"To je nešto što moram obaviti sama. Svejedno ti hvala."

Nastavljam proces.

Kasnije, dok se odijevam, on leži i gleda me odozdo.

"Zacijelo već starim, Marjuška", razmišlja on glasno. "Izmorila si me. Osjećam da bih mogao spavati čitav tjedan."

"Čini mi se u redu", velim ja. "Nakon tjedan dana ponovno ćeš se osjećati dobro."

"Ovo nisam razumio..."

"Očito previše radiš, sigurno. Ta konferencija..."

On klima glavom.

"Vjerojatno si u pravu. Ti zaista nisi u to upletena?..."

"Zaista nisam."

"To je dobro."

Perem čajnik i šalice. I vraćam ih na njihovo mjesto u naprtnjači.

"Bi li bio tako dobar pa se malo maknuo, Boris, ljubavi? Mislim da će mi ponču vrlo brzo zatrebati."

"Naravno."

Polako ustaje i dodaje mi ga. Počinje se odijevati. Disanje mu je teško.

"Kamo ćemo?"

"Mishima-goe", velim ja, "do još jednog pogleda na brdo."

On potresa glavu. Dovršava odijevanje i sjeda na zemlju, a leđima se naslanja na drvo. Pronalazi pljoskicu i poteže gutljaj. A onda mi je pruža. "Hoćeš malo?"

"Hvala ne. Moram ići."

Ponovno dolazim u posjed svog štapa. Kad ponovno bacam pogled na njega, on se smiješi slabašno, skrušeno.

"Ti čovjeka sasvim iscijediš, Marjuška."

"Morala sam", velim ja.

Odlazim. Danas ću propješačiti skoro četrdeset kilometara, u to sam sigurna. Počinje kišiti još prije nego što izlazim iz voćnjaka; lišće šušti poput krila šišmiša.

11. Brdo Fuji izMishima-goe

Sunce. Bistar zrak. Drvorez prikazuje veliko stablo kriptogame, iza koga se pomalja Fuji, okrunjen dimom. Danas nema dima, ali sam pronašla veliku kriptogamu i postavila se tako da njome odsiječem Fujievo rame lijevo od stošca. Na nebu je i nekoliko oblaka, ne baš tako nalik kokicama kao Hokusaiev dim (on na ovo sliježe ramenima), ali će i takvi morati poslužiti.

Moj ukradeni *ki* i dalje me drži, iako u njegovoj pozadini sada djeluje i lijek. Baš kao presađeni organ, moje tijelo će doskora odbaciti posuđenu energiju. Tada će, međutim, lijekovi već preuzeti zaštitu.

U međuvremenu, prizor i drvorez već su postali bliski. Krasan je proljetni dan. Ptice pjevaju, leptiri prošivaju zrak cik-cak uzorkom; gotovo da čujem kako u zemlji rastu biljke. Svijet miriše nekako svježe i novo. Nitko me više ne slijedi. Zdravo živote, još jednom.

Gledam u golemo drevno stablo i osluškujem njegove odjeke kroz eone: Yggdrasil, Zlatna grana, drvo Yule, Drvo spoznaje dobra i zla, Bo ispod kojeg je gospodar Gautama našao svoju dušu i izgubio je...

Krećem naprijed da bih prešla rukom po njegovoj gruboj kori.

Iz tog položaja nenadano mi se otvara nov pogled na dolinu ispod mene. Polja su nalik pregrabljanom pijesku, brda su nalik kamenju, Fuji kamenoj gromadi. To je kameni vrt, i to savršeno postavljen...

Kasnije opažam da se sunce pomaknulo. Stojim ovdje već satima. Moje malo prosvijetljenje pod velikim drvetom. Starijem od moje ljudskosti, ja ne znam što bih mu mogla učiniti zauzvrat.

Nenadano se pognuvši, prihvaćam jedan od njegovih stožaca. Vrlo sićušna stvarca, kad se usporedi s takvim orijašem. Velik je jedva kao nokat mog malog prsta. Profinjeno izrezbaren, kao da su ga djeljali šumski duhovi.

Stavljam ga u džep. Posadit ću ga negdje usput.

Tada se povlačim, jer čujem zvuk približavanja zvona a nisam još spremna da mi ljudski rod mijenja raspoloženje. Ali dolje, niz cestu, kao da je nekakav mali hotel koji se ne doima kao dio lanca. Ondje ću se okupati i najesti i noćas prespavati u krevetu.

I sutra ću biti jaka.

12. Brdo Fuji s jezera Kawaguchi

Razmišljam.

Ovo je jedan od mojih najdražih drvoreza iz čitave serije: Fuji viđen preko jezera i u njemu odražen. S obadvije strane su zelena brdašca, na drugoj je obali seoce, a na vodi se vidi usamljeni čamčić. Najfascinantniji detalj na drvorezu jeste odraz Fujia, koji nije jednak predlošku; pogrešan mu je položaj, kriv mu je i nagib strmine, on je okrunjen snijegom dok to Fuji, izravno gledan, nije.

Sjedim u čamčiću što sam ga unajmila, i gledam preko krme. Nebo je blago zamagljeno, što je dobro. Nema jare koja bi pokvarila odraz. Gradić više nije bajkovit kao na drvorezu, a i porastao je. Ali se ne zanimam takvim potankostima. U prizoru što ga ja gledam, Fuji se odražava savršenije, ali je njegovo podvostručenje za me ipak fascinantna pojava.

I zanimljiva... Na drvorezu selo se ne odražava, a ne postoji ni slika čamca na vodi. Jedini je odraz Fujiev. I nigdje ni traga ljudskomu rodu.

Vidim odražene zgrade na rubu vode. I svijest mi komešaju i slike koje Hokusaiu nisu mogle biti poznate. Naravno da mi na um dolazi potopljeni R'lyeh, ali su i mjesto i dan odveć idilični. Gotovo mi smjesta blijedi u svijesti, da bi na njegovo mjesto došao potonuli Ys s kojega zvona još i danas, ispod mora, objavljuju sate dneva. I Nils Holgersson Selme Lagerloff, priča o mornaru brodolomcu koji se našao u potonulu gradu na dnu mora - mjestu potopljenom da bi se kaznili njegovi gramzljivi, nabusiti stanovnici, koji se i dalje bave svojim poslom međusobnog varanja i obmanjivanja, iako su svi već mrtvi. Odjeveni su u bogatu, staromodnu odjeću i u toj neobičnoj zemlji ispod valova vode svoje poslove kao što su ih nekada vodili u gornjemu svijetu. Oni privlače mornara, no on zna da ga ne smiju otkriti, jer će se inače preobraziti u jednoga o njih, da se nikad ne vrati na kopno i nikad više ne vidi sunce. Pretpostavljam da na tu staru dječju priču pomišljam zato što sad razumijem kako se taj mornar morao osjećati. Kad bi mene otkrili, i to bi moglo dovesti do preobrazbe za kojom ne čeznem.

I naravno, dok se naginjem i gledam svoje lice odraženo u vodi, dolazi i svijet Lewisa Carrolla ispod površine ogledala. Kad bih bila Ama, djevojka biserarka, i kad bih zaronila... Okrećući se sve dublje, i na nekoliko trenutaka upoznala stanovnike zemlje čuda i velikih čarolija...

Ogledalce, ogledalce, zašto stvarni svijet tako rijetko surađuje s našim estetskim oduševljenjem?

Pola je gotovo. Došla sam do polovice svog hodočašća da bih se suočila sa samom sobom u jezeru. Ovo je prikladno i mjesto i vrijeme da bih se zagledala u vlastiti lik, da bih razmišljala o svemu što me je dovelo ovamo, da bih razmotrila što još za mene ostatak putovanja može imati u pripravi. Iako slike pokatkad mogu i lagati. Žena koja mi uzvraća pogled doima se staloženo, jako, i pristalija je no što sam očekivala da će izgledati. O, kako te volim, Kawaguchi, ti jezero s ljudskom osobnošću. Ja ti laskam poetskim komplimentima, i d mi uzvraćaš na isti način.

Susret s Borisom sa svijesti mi je skinuo breme straha. Moja nemezis nije poslala nikakve ljudske agente da bi mi ometali prelazak. Dakle izgledi i nisu prevagnuli protiv mene tako žestoko kao što su mogli.

Fuji i njegova slika. Planina i njezina duša. Zar nešto opako ne bi dolje bacilo odraz - kakva mračna planina na kojoj su se u njenoj povijesti činila užasna djela? I to me podsjeća na to da Kit više ne baca sjenu, da nema odraza.

No je li on odista zao? Prema onome što je meni dano, jest. Napose ako radi sve ono za što mislim da radi.

Rekao mi je da me voli, a i ja sam njega, nekoć. Što će mi reći kad se ponovno sretnemo, a sresti se moramo?

To nije važno. Što god da rekao, ja ću ga morati pokušati ubiti. On vjeruje da je nepobjediv, neuništiv. Ja u to ne vjerujem, iako vjerujem da sam ja jedini čovjek na svijetu koji ga može uništiti. Trebalo mi je dugo vremena da smislim način, i još više dok sam odlučila da to i pokušam. Moram to učiniti ne samo zbog sebe, nego i zbog Kendre. Ostatak čovječanstva tek je u trećem planu.

Puštam da mi se prsti vuku kroz vodu. Vrlo tiho, otpočinjem jednu staru pjesmu, ljubavnu. Ne odlazi mi se s ovoga mjesta. Hoće li druga polovica mog putovanja biti tek zrcalni odraz prve? Ili ću se preseliti s druge strane ogledala, i otići u čudno kraljevstvo u kojem se on udomio?

Jučer popodne sam ono sjeme kriptamerije posadila u nekoj osamljenoj dolini. Takvo će se drvo jednoga dana doimati vrlo skladno, nadživljavajući narode i vojske, bezumnike i mudrace.

Pitam se gdje je R'lyeh? Otrčala je ujutro, nakon doručka, vjerojatno progoneći leptira. Ne kažem da sam je mogla povesti sobom.

Nadam se da je Kendra živa i zdrava. Napisala sam joj dugo pismo, objasnivši toliko toga. Prepustila sam ga brizi jednog prijatelja, advokata, koji će joj ga poslati jednoga dana u ne tako dalekoj budućnosti.

Hokusaievi drvorezi... Oni bi mogli nadživjeti kriptameriju. Mene neće upamtiti ni po jednome djelu.

Lebdeći između svjetova, oblikujem naš susret po tisućiti put. Da dobije ono što želi, morao bi ponoviti jedan stari trik. Ja ću pak morati izvesti jedan još stariji da budem sigurna da njegov neće upaliti. Oboje smo pomalo ispali iz prakse.

Mnogo je već vremena prošlo otkako sam pročitala *Anatomiju melankolije*. Nije to bilo štivo kakvo bih posljednjih godina potražila da me malo rastrese. Svejedno se prisjećam nekoliko redaka dok vidim ribu kako prolijeće: "Polikrat Samij, koji je svoj prsten bacio u more, zato što je želio s drugima biti zajedno u nezadovoljstvu, prsten koji će mu kasnije na čudesan način vratiti riba koja ga je progutala dok je pecao, nije bio slobodan od melankolične predispozicije. Nijedan čovjek ne može izliječiti samoga sebe..." Kit se odrekao života, i tako ga stekao. Ja sam svoj čuvala, i tako ga izgubila. Je li se ikad ijedan prsten stvarno vratio pravom vlasniku? I može li žena samu sebe izliječiti? Lijek kojemu težim vrlo je poseban.

Hokusai, ti si mi pokazao toliko toga. Možeš li mi pokazati i odgovor?

Vrlo polako, starac podiže ruku i pokazuje prema planini. Zatim je spušta i pokazuje na sliku te planine.

Odmahujem glavom. To je odgovor koji i nije odgovor. On mi odgovara potresanjem glave i ponovno pokazuje.

Visoko nad Fujiom skupljaju se oblaci, ali to nije odgovor. Dugo ih proučavam, ali u njima ne mogu razabrati nikakvu zanimljivu sliku.

Potom spuštam oči. Ispod mene, izokrenuti, oni poprimaju drukčiji oblik. Čini se kao da oslikavaju sukob dviju sraženih vojski. Fascinirano gledam kako se slijevaju zajedno, čete meni s desna postupno se prelijevajući preko onih s lijeva, poražavajući ih. Pa ipak, čineći tako, vojska se s desna smanjila.

Sukob? Je li to poruka? I obadvije strane gube ono što ne žele izgubiti? Reci mi, starče, nešto što još ne znam.

On nastavlja zuriti. Ja slijedim njegov pogled, prema nebu. Sad vidim zmaja,

kako se sunovraćuje u Fujiev stožac.

Ponovno spuštam pogled. Nema više nijedne armije, samo poklani; i najednom se zmajev rep pretvara u ruku umirućeg ratnika koja drži mač.

Zatvaram oči i posežem za njim. Mač od dima za čovjeka od vatre.

13. Brdo Fuji iz Koishikawe u Edu

Snijeg, na krovovima kuća, na zimzelenu, na Fujiu - tek je mjestimice, kako se čini, počeo kopniti. Pun prozor žena - rekla bi gejši - gleda na sve to, pri čemu jedna od njih pokazuje na tri crne ptice visoko na blijedom nebu. Pogled na Fuji, najsličniji onom na drvorezu, a do kojeg sam mogla doći, na nesreću je bez snijega i bez gejši, i sunčan.

Pojedinosti...

Zanimljivo je i jedno i drugo, a superimpozicija je jedna od najjačih sila estetike. Ne mogu ne misliti na gejšu Komako iz toplica u *Zemlji snijega* — romanu Yasunari Kawabate o usamljenosti i proćerdanoj, sve uvelijoj ljepoti - za kojeg sam uvijek osjećala da je velika antiljubavna priča Japana. A ovaj drvorez mi u svijest priziva čitavu tu priču. Nijekanje ljubavi. Kit nije bio Shimamura, zato što me je želio, ali samo pod nekim svojim, vrlo posebnim uvjetima, uvjetima koji za mene moraju ostati neprihvatljivima. Sebičnost ili nesebičnost? To i nije važno...

A ptice na koje pokazuje gejša?... "Trinaest načina gledanja na kosa?" To je suština. Nikad se nećemo složiti u vrednovanju.

Gavran, sir i Lisica? I kad još dodamo Poeovog gavrana? Možda tako i jest, ali ne mislim izvlačiti slamčice. — Na svaku aluziju dolazi jedna iluzija, i gdje su lanjski snjegovi?

Oslanjam se na svoj štap i gledam svoju planinu. Željela bih uspjeti stići na što je više moguće postaja prije no što krenem u sukob. Zar to nije pošteno? Dvadeset četiri načina gledanja na brdo Fuji. Zapanjuje me da bi bilo dobro uzeti jednu stvar iz života i promotriti je s mnogih gledišta, kao žarište vlastita postojanja, i moguće kao pokoru za propuštene alternative.

Kit, ja dolazim, kao što si me jednom bio zamolio, ali vlastitim putom i zbog vlastitih razloga. Voljela bih da ne moram, ali si mi ti, kad je riječ o tome, oduzeo stvarnu slobodu izbora. I zbog toga moje djelovanje nije uistinu moje, već tvoje. Postala sam, dakle, tvoja vlastita ruka što se okrenula protiv tebe, predstavnik svojevrsna kozmičkog aikidoa.

Kroz grad se probijam nakon što se spustio mrak, odabirući samo mračne ulice gdje su dućani već zatvoreni. Tako sam sigurna. Kad moram ući u grad, preko dana uvijek nađem neko zaklonjeno mjesto, a putovanje tim ulicama

ostavljam za noć.

Na uglu jedne takve pronalazim mali restoran i ondje večeram. Lokal je bučan, ali je jelo dobro. Također uzimam lijek, a pijem i malo sakea.

Potom se prepuštam u luksuz hodanja, umjesto da uzmem taksi. Preda mnom je dug put, ali je noć bistra i zvjezdana, a zrak ugodan.

Hodam tako gotovo deset minuta, osluškujući buku prometa, glazbu iz nekog dalekog radio-aparata ili kazetofona, krik iz neke susjedne ulice, vjetar što prolazi visoko iznad mene, trljajući svoje grubo krzno o fasade.

I tad osjećam naglo ioniziranje zraka.

Naprijed nema ničega. Okrećem se, obrćući štap u obrambeni položaj.

Jedan epigon psećega tijela, sa šest nogu i glave nalik divovskom plamtećem cvijetu izniče iz jednih vrata i postrance, duž fasade, kreće prema meni.

Štapom slijedim njegovo kretanje, fingirajući udarac kad mi se dovoljno približio. Kad kreće na mene ja i udaram, na nesreću pogrešnim krajem. Kosa mi se počinje dizati dok mu se u okretu sklanjam s puta, sjekući, povlačeći se, okrećući se i ponovno udarajući. Ovaj put u tučak cvijeta ulazi metalni vršak.

Uključila sam baterije još prije nego što sam otpočela napad. Naboj dovodi do neravnoteže. Epigon se povlači, glava mu se napuhuje kao balon. Polazim za njim i udaram još jednom, ovaj put posred tijela. On se nadima još više, a onda se ruši u pljusku iskri. Ja sam se, međutim, već bila okrenula od njega da bih ponovno udarila, jer sam, još dok sam sređivala prvog, postala svjesna nadolaska slijedećeg.

Ovaj napreduje klokanskim skokovima. Uspijevam ga okrznuti štapom, no njegov dugi, lukovičasti rep udara me u prolazu. I nehotice odskačem od udarca što sam ga primila, a refleksi mi, dok se povlačim, okreću štap. On se potom brzo okreće i polazi natraške. Ovaj je četveronožan, a uzdignuti su mu prednji udovi pravi vodoskoci vatre. Lice mu je pokriveno očima što plamte, i bolno ih je gledati.

Spušta se na bedra i potom ponovno skače.

Povijam se ispod njega i napadam dok pada. Promašujem, i on se okreće da bi ponovno napao još dok nastavljam udarati. On skače a ja se okrećem u stranu, udarajući prema gore. Čini mi se da sam ga uspjela dohvatiti, ali ne mogu biti sigurna.

On se spušta sasvim blizu mene i podiže prednje udove. Ali ovaj put ne skače. Naprosto se ruši na nos, dok mu stražnje noge neko vrijeme stružu po tlu, i čini se da noge same prilagođavaju svoju dužinu kako bi osigurale što savršeniji skok.

Kad kreće na mene, dohvaćam ga ravno posred tijela pravim krajem štapa. On nastavlja prilaziti, ili padati, čak i u trenutku kad se pretvara u bljesak i počinje raspadati. Njegov dodir na trenutak me koči, i osjećam protjecanje naboja kroz rame i preko prsiju. Gledam ga kako se razlijeće u konačnom trenutku fotografskog bljeska, i onda ga više nema.

Ponovno se brzo okrećem, no iz veže se ne pojavljuje nikakav treći. Nitko nije ni čuo što se dogodilo. Međutim, ulicom dolazi automobil i usporava. Nije važno. Potencijal terminala sad se zacijelo na neko vrijeme iscrpio, iako me zbunjuje razmišljanje o tome koliko se dugo morao skupljati da bi proizveo ovu dvojicu što sam ih likvidirala. Bit će mi najbolje da se što prije izgubim.

Međutim, dok nastavljam svoj put, iz automobila što se sad dovukao do mene dovikuje mi muški glas:

"Gospođo, samo jedan trenutak."

Automobil je policijski, a mladić koji mi se obraća na sebi ima uniformu a na licu vrlo čudan izraz.

"Izvolite, pozorniče?" odvraćam.

"Vidio sam vas maločas", veli on. "Što ste to radili?"

Ja se smijem.

"Tako je krasno veče", govorim mu tada, "A ulica pusta. Pomislila sam kako je zgodan čas za nekoliko kata s mojim boom."

"U prvi sam čas pomislio da vas je netko napao, a onda sam vidio nešto..."

"Nema nikoga", velim, "kao što i sami vidite."

On otvara vrata i izlazi van. Pali svoju reflektoricu i njenim snopom obasjava pločnik, zalazi u vežu.

"Jeste li pravili vatromet?"

"Ne."

"Vidio sam nekakvo iskrenje i bljeskove."

"Očito ste s nečim pobrkali."

On njuška zrak. Vrlo pažljivo pregledava pločnik, a potom i žlijeb uz kolnik.

"Čudno", veli on. "Idete li daleko?"

"Ne baš."

"Laka vam noć."

Ulazi u automobil. Nekoliko trenutaka potom već grabi niz ulicu.

Ja ubrzavam kretanje. Htjela bih se izgubiti iz okolice prije nego što se skupi sljedeći naboj. A htjela bih se izgubiti i naprosto zato što u ovom okolišu postajem nemirna.

Zbunjuje me kako su me lako locirali. U čemu sam to pogriješila?

"Moji drvorezi", kao da veli Hokusai, nakon što sam stigla do odredišta i popila odviše konjaka. "Razmisli, kćeri, ili će te oni odvesti u stupicu."

Trudim se, ali mi Fuji drobi glavu, istiskuje misli. Na njegovim obroncima plešu epigoni. Tonem u nemiran san.

U svjetlu sutrašnjeg dana možda i progledam...

14. Brdo Fuji iz Megura u Edu

I opet, taj drvorez za mene nije stvarnost. On prikazuje seljake usred rustikalnog naselja, između obronaka prekrivenih terasama, dok iz padine brežuljka desno strši usamljeno drvo, a snijegom je pokriti Fuji djelimice zakriven podnožjem uzvišice.

Nisam mogla otkriti ništa slično tome, iako sam našla djelimice zakrit pogled na Fuji - zakriven na sličan način, padinom - i to s klupe na kojoj sjedim u malom perivoju. Poslužit će nekako.

Djelimice zakrit, kao i moje misli. Nešto je tu što bih morala vidjeti, no što je od mene skrito. Osjetila sam to u trenutku kad su se pojavili epigoni, nalik na vragove poslane po Faustovu dušu. Ali ja nikad nisam sklopila ugovor s đavlom... Sklopila sam ga jedino s Kitom, i to se onda zvalo brak. Nisam mogla znati koliko će to dvoje vremenom postati slično.

A sad... Od svega me najviše muči pitanje kako su, unatoč svom oprezu, otkrili gdje se nalazim. Moj direktni sraz s njim mora se odigrati pod okolnostima koje odredim ja, a ne itko drugi. Razlog za to nadilazi osobno, iako neću zanijekati i utjecaj ovog posljednjeg.

U svom spisu *Hagakure* Yamamoto Tsunetomo upućuje da je Put samuraja Put smrti, da čovjek, da bi postigao punu slobodu, mora živjeti kao da mu je tijelo već mrtvo. Što se mene tiče, takvo mi držanje uopće nije teško postići. Onaj dio koji se tiče slobode, mnogo je, međutim, složeniji; kad netko više ne razumije posve narav svog neprijatelja, onda su mu čini bar djelimice preoblikovani neizvjesnošću.

Moj je zakriveni Fuji još uvijek cjelovit; ja to znam iako mi nedostaju potpuni vizualni podaci. Na temelju iste slutnje zacijelo bih mogla produžiti i crte koje sam dosad vidjela, a koje se odnose na silu koja me progoni. Vratimo se smrti. Zaista se čini kao da tu postoji nešto, iako se također čini i to da se o njoj ne može reći više od onog što sam već rekla.

Smrt... Dođi nježno... Znali smo igrati društvenu igru upisivanja bizarnih uzroka smrti u umrlice: "Pojelo ga čudovište iz Loch Nessa." "Nagazila ga Godzilla." "Otrovao ga nindža." "Prenesen."

Kad sam izišla s tim posljednjim, Kit se zagledao u mene i sapleo obrve u čvor.

"Što ti je to 'prenesen'?"

"Okay, možeš me hvatati na formu", rekoh, "ali svejedno mislim da će posljedice biti iste. 'Vjerom je Henok prenesen tako da nije vidio smrti', Pavlova Poslanica Hebrejima, 11.5."

"Ne razumijem."

"To znači da je izravno prenesen na nebo bez uobičajenog prtljanja sa smrću na zemlji. I neki muslimani vjeruju da je Mahdi tako prenesen."

"Zanimljiva misao", rekao je on. "Morat ću o tome malo razmisliti."

Što je vrlo očito i učinio.

Oduvijek sam mislila da je Kurosawa s *Don Quixoteom* mogao napraviti đavolski posao. Recimo da u modernom vremenu živi neki stari gospodin, učenjak, čovjek fasciniran ranim danima samuraja i Zakona Bushido. Recimo da se on s tim idealima toliko identificirao, da jednoga dana silazi s pameti i počinje vjerovati da je on zaista drevni samuraj. Nabacuje na sebe nekakav negdje skupljeni oklop sasvim mimo njegovih tjelesnih mjera, uzima svoju *katanu* i polazi promijeniti svijet. Na koncu ga svijet i uništava, no on se drži Zakona. Ta kvaliteta odanosti cilju izdvaja ga i oplemenjuje, usprkos svoj njegovoj luckastosti. Nikad mi se nije činilo da je *Don Quixote* naprosto parodija na viteštvo, napose ne nakon što sam doznala da je Cervantes služio pod Don Ivanom Austrijskim u boju kod Lepanta. Jer moglo bi se tvrditi da je Don Ivan bio posljednji Evropljanin koji se vodio srednjovjekovnim viteškim kodeksom. Odgojen na srednjovjekovnim romansama, on je u skladu s njima i živio. Je li uopće važno što srednjovjekovni vitezovi nisu? On je vjerovao i djelovao u skladu sa svojim uvjerenjem. Da je riječ o bilo kome drugom, to bi moglo biti naprosto zabavno, no doba i okolnosti pružili su mu priliku da u skladu s njima postupi u nekoliko velikih prilika, i on je iz njih izišao kao pobjednik. Na Cervantesa je njegov stari zapovjednik naprosto morao ostaviti jak dojam, i tko zna koliko je to utjecalo na njegove kasnije književne pothvate? Ortega i Gasset Quixotea naziva gotskim Kristom. Dostojevski je o tome imao slično mišljenje jer je i on, pokušavajući u princu Miškinu oslikati Kristov lik, smatrao da je, u moderno doba, ludilo nužan preduvjet za postizanje takvoga stanja.

No sve je ovo samo preambula mom izricanju uvjerenja da je Kit bio bar djelimice lud. Ali on nije bio nikakav gotski Krist. Nazvati ga Elektronskim

Buddhom možda bi nas više približilo istini.

"Ima li mreža podataka Buddhinu narav?" upitao me jednoga dana.

"Naravno", rekoh. "Zar je nema sve što postoji?" Tad sam opazila izraz u njegovim očima i dodala: "Odakle da dođavola znam?"

On je samo nešto promrmljao pa nagnuo svoj rezonantni ležaj, spustio indukcijski šljem i nastavio računarom potpomognutu analizu Luficerove šifre s 128-bitnim ključem. Teoretski gledano, da se ona razbije sirovom snagom bile bi potrebne tisuće godina, no do odgovora se moralo doći u roku od dva tjedna. Povezivanje njegova živčanog sustava s mrežom podataka, omogućilo mu je da to i izvrši.

Neko vrijeme nisam ni opažala njegov ritam disanja. Tek sam mnogo kasnije došla do spoznaje da bi on, nakon što bi bio gotov s poslom, znao meditirati kroz sve duža vremenska razdoblja, ostajući i dalje priključen na sistem.

Kad sam to shvatila prekorila sam ga što je odveć lijen da ga isključi.

On se nasmiješio.

"To je tok", rekao je. "Ne možeš se fiksirati u jednoj točki. Naprosto ideš s tokom."

"Prije nego što odeš s tokom, mogao bi okrenuti prekidač i tako nam smanjiti račun za struju."

On je odmahnuo glavom, i nadalje se smiješeći.

"Ali ja idem baš s tim tokom. I ulazim u nj sve dublje i dublje. Mogla bi i ti jednom pokušati. Bilo je trenutaka kad sam osjećao da bih se u nj mogao prenijeti."

"U lingvističkom ili teološkom smislu?"

"I u jednom i u drugom."

I tako je jedne večeri zaista i otišao s tokom. Našla sam ga ujutro - usnula, kako sam mislila - u njegovom rezonancijskom ležaju, a šljem je još bio na svome mjestu. Ovaj je put, napokon, bio isključio terminal. Pustila sam ga neka se odmara. Nisam imala pojma do koliko je sati noćas radio. Uvečer sam se, međutim, počela brinuti i pokušala ga probuditi. Nisam mogla. Bio je u komi.

Kasnije, u bolnici, njegov je EEG pokazao ravnu crtu. Disanje mu je postalo krajnje plitko, krvni mu je tlak jako opao, puls oslabio. U iduća se dva dana to

opadanje samo nastavilo. Liječnici su ga podvrgli svim testovima koji su im god pali na um, ali nisu uspjeli otkriti uzrok takvoga stanja. Zato što je jednom bio potpisao dokument kojime je tražio da se, dogodi li mu se nešto nepopravljivo, ne poduzimaju nikakve herojske mjere da bi mu se produžio život, kad mu je srce i po četvrti put prestalo kucati nisu ga prikopčali na respiratore i pumpe i otopine glukoze. Autopsija nije otkrila ništa. Umrlica je kazivala naprosto: "Srčani zastoj. Mogući cerebrovaskularni napad." Ovo je posljednje bila gola spekulacija. Svemu tome nisu pronašli ni traga. Njegove organe nisu podijelili onima kojima bi mogli biti od koristi, a kako je jednom bio zatražio, jer je postojala bojazan od prenošenja nekog neobičnog novog virusa.

Kit je, da počnemo s tim, bio mrtav kao i Marley.

15. Brdo Fuji iz Tsukudajima u Edu

Modro nebo, nekoliko niskih oblaka, Fuji preko bistrih voda zaljeva, nekoliko čamaca i otočić medu nama. I ponovno, kad odbacim promjene što ih je donijelo vrijeme, pronalazim poprilično kongruenciju sa stvarnošću. Ponovno sjedim u čamčiću. Ovdje me, međutim, ne podilazi želja da zaronim u valove u potrazi za potonulim sjajem ili da vlastitim tijelom skupljam uzorak za određivanje koncentracije bakterija.

Moj dolazak ovamo bio je izravan i prošao je bez incidenta. Zaokupljena kad sam došla. Zaokupljena i ostajem. Vitalnost mi ostaje na visini. Zdravlje mi se nije pogoršalo. I moje brige ostaju iste, što znači da na glavno pitanje još nema odgovora.

Ali se ovdje, na vodi, bar osjećam sigurnom. "Siguran" je, međutim, relativni izraz. Možda prije "sigurnijom" nego što sam se osjećala na obali prolazeći između mnogih mjesta na kojima je bila moguća zasjeda. A stvarno se sigurnom nisam osjećala sve od onoga dana kad sam se vratila iz bolnice...

Kad sam se vratila kući, nakon nekoliko neprospavanih noći, bila sam umorna. Otišla sam ravno u krevet. Nisam se potrudila čak ni pogledati na sat, tako da nemam pojma kako sam dugo spavala.

Probudilo me nešto nalik zvonjavi telefona u mraku. Još bunovna, ispružila sam ruku prema njemu, i onda shvatila da on zapravo i ne zvoni. Jesam li to sanjala? Uspravila sam se u krevetu. Protrljala oči. Protegnula se. Vrlo polako, nedavna mi je prošlost ispunila svijest i sad sam shvatila da još neko vrijeme neću moći ponovno zaspati. Sad bi mi, zaključila sam, dobro došla šalica čaja. Ustala sam, otišla do kuhinje i zagrijala malo vode.

Dok sam prolazila kroz radnu prostoriju opazila sam da je upaljena jedna od katodnih cijevi našega terminala. Nisam se sjećala da je ostala uključena; prišla sam da je ugasim.

Tad sam opazila da sklopka nije u uključenom položaju. Sva zbunjena, ponovno sam pogledala na ekran i po prvi put shvatila da je na njemu ispis:

MARI

SVE JE U REDU. PRENESEN SAM. PRIMIJENI LEŽALJKU I ŠLJEM. KIT

Osjetila sam kako mi se u obraze zakapaju prsti, a prsa su mi se napela od zadržanoga zraka. Tko je to učinio? I kako? Ili je to možda posljednja delirična poruka što ju je ostavio Kit prije nego što je otplovio?

Ispružila sam ruku i nekoliko puta amo-tamo kvrcnula ON-OFF sklopku, ostavljajući je na koncu u OFF položaju.

Ispis se izgubio, ali je ekran ostao osvijetljen. Nedugo potom na njemu je bljesnuo nov ispis:

PROČITALA SI. BRAVO.

SVE JE U REDU. ŽIV SAM.

UŠAO SAM U MREŽU PODATAKA.

UVALI SE U LEŽALJKU I STAVI ŠLJEM. SVE ĆU TI OBJASNITI.

Istrčala sam iz prostorije. I u kupaoni povratila, i to nekoliko puta. A onda sjela na zahodsku školjku, sva drhćući. Tko se to sa mnom tako užasno šali? Popila sam nekoliko čaša vode i počekala da se drhtanje smiri.

Kad se smirilo, otišla sam ravno u kuhinju, priredila čaj i malo otpila. Misli su mi se polako slijegale u kanale analize. Razmotrila sam sve mogućnosti. Jedna koja mi se učinila vjerojatnijom od većine preostalih glasila je da je Kit za mene ostavio poruku, i da će, poslužim li se indukcijskim interfejsom, to dovesti do njenoga prenošenja. A željela sam doći do te poruke, bez obzira što ona bila, ali baš nisam bila sigurna posjedujem li u ovom trenutku dovoljno emotivne snage da bih je primila.

Sjedila sam tako sigurno lijep dio sata. Najednom sam pogledala kroz prozor i vidjela kako se nebo rasvjetljuje. Spustila sam šalicu. I vratila se u radnu prostoriju.

Ekran je i dalje bio osvijetljen. Poruka se, međutim, izmijenila:

NIŠTA SE NE BOJ.

SJEDNI U LEŽALJKU I STAVI ŠLJEM.

ONDA ĆEŠ SHVATITI.

Otišla sam do ležaljke. Sjela sam u nju i zabacila se. Spustila sam šljem. Spočetka nije bilo ničega osim šuma što ga je stvaralo polje.

A onda sam osjetila njegovu nazočnost, što bi bilo vrlo teško opisati u jednom svijetu obično ispunjenom samo tokovima podataka. Počekala sam.

Pokušala sam biti što receptivnija prema onome što je, tko zna kako, ostavio zabilježeno za mene.

"Mari, ja nisam zapis", učinilo mi se tada da mi govori. "Ja sam zaista tu."

Oduprla sam se želji da pobjegnem. Mnogo sam se bila namučila da postignem tu staloženost, i sad sam je mislila i sačuvati.

"Uspjelo mi je prijeći", činilo mi se da govori. "Ušao sam u mrežu. I sad sam rasprostrt kroz mnogo mjesta. To je čisti kundalini. Ja nisam ništa, samo tok. To je čudesno. Biti ću ovdje zauvijek. To je nirvana."

"To si zaista ti", rekoh.

"Da. Prenio sam se. Želio bih ti pokazati što to znači."

"U redu."

"Sad sam se sabrao ovdje. Raširi noge svoje svijesti i pusti me da uđem čitav."

Opustila sam i on se utočio u mene. I tad me je odnijelo, i tada sam shvatila.

16. Brdo Fuji iz Umezawe

Fuji preko lave i kroz pramenje magle, vjetrom nošeni oblaci; ptice raširenih krila i ptice na zemlji. Ovaj je prizor bar vrlo sličan. Naslanjam se na štap i preko kaosa zurim u njegova mirna prostranstva. Lekcija je nalik skladbi: ojačava me a da to ne bih znala opisati.

A na putu dovde vidjela sam višnje u cvatu, i polja purpurna od djeteline, obrađena polja žuta od repice, što je uzgajaju radi njezina ulja, a vidjela sam i nekoliko zimskih kamelija što još pružaju svoje crvene i ružičaste boje, zelene izdanke rižišta, ponegdje grm japanskog tulipana posut bijelim cvatom, u daljini modre planine i maglovite rječne doline. Prošla sam kroz sela gdje obojeni lim pokriva slamnate krovove - plavi i žuti, zeleni, crni, crveni - i dvorišta puna škriljavomodrog kamenja, tako prikladnog za pravljenje pejsažnih vrtova; pokatkad je tu bila i pokoja krava, što je preživala i tiho mukala; i plastičnom folijom pokriveno grmlje duda na kojem se uzgajaju svilene bube. Pri pogledu na sve to, srce mi je poskakivalo - te pločice, ti mostići, te boje... Bilo je to kao da ulazim u priču Lafcadia Hearna, kao da se vraćam.

Nešto mi je svijest vuklo natrag, putem kojim sam došla, sve do presjecišta s onom elektronskom pokorom. Sasvim je moguće da je Hokusaievo upozorenje one večeri kad sam odviše popila - da bi me njegovi drvorezi mogli uvaliti u stupicu - bilo posve na mjestu. Kit je moje prenošenje bio predvidio već toliko puta. Kako je mogao?

A onda mi je sinulo. Moja knjižica Hokusaievih drvoreza - mali, u platno uvezan svezak u izdanju Charles E. Tuttle Company — bila je Kitov dar.

Posve je moguće da me on nekako u ovo doba očekuje u Japanu, a zbog Osake. Nakon što su me njegovi epigoni opazili dva puta, vjerojatno marljivim pregledavanjem terminala, on je lako moje kretanje mogao dovesti u vezu sa slijedom bakroreza u *Hokusaievim pogledima na brdo Fuji*, jer je znao koliko su mi oni dragi - je li tada naprosto ekstrapolirao i počekao? Snažno osjećam da bi odgovor mogao biti potvrdan.

Ulazak u mrežu podataka s Kitom bio je smlavljujući doživljaj. Da mi se svijest raširila i potekla, to neću zanijekati. Da sam se odjednom našla na mnogo mjesta, da sam plovila tokovima koje isprva nisam razumjela, da su posvuda oko mene bili i znanje i transcendencija i nekakva slava, također je

činjenica koja opisuje ta neobična opažanja. Brzina kojom sam bila ponesena učinila mi se upravo trenutnom, i bio je tu nekakav okus vječnosti. Pristup mnoštvu terminala i golemim bankama podataka činio mi se mjerom sveznanja. Mogućnost manipuliranja svime što bih mogla promijeniti u tom kraljevstvu i posljedice toga na mjestu na kojem sam još uvijek osjećala svoje daleko tijelo, doimalo me se kao verzija svemoći. I taj osjećaj... Kao da kušam slatko, s Kitom sa mnom i unutar mene. Bio je to moj ja koji se pokorio i obnovio u novom otjelovljenju, bila je to sloboda od svjetovnih želja, oslobođenje...

"Ostani sa mnom dovijeka", kao da je govorio Kit.

"Ne", činilo mi se kao da mu odgovaram, kao u snu, osjećajući kako se još više mijenjam. "Ne mogu se predati tako spremno."

"Niti za ovo? Za jedinstvo i tečenje energije koja povezuje?"

"A ta prekrasna odsutnost odgovornosti?"

"Odgovornosti? Za što? Ovo je čisto postojanje. Prošlost ne postoji."

"Svijest se gubi."

"A za što će ti? Jer nema ni budućnosti."

"Onda sva djela gube značenje."

"Istina je. Djelovanje je iluzija. Posljedica je iluzija."

"I paradoks trijumfira nad razumom."

"Tu nema paradoksa. Sve je pomireno."

"Onda umire i smisao."

"Postojanje je jedini smisao."

"Jesi li siguran?"

"Pokušaj osjetiti!"

"I osjećam. Ali to nije dovoljno. Vrati me dok se ne pretvorim u nešto što ne želim biti."

"Što bi mogla željeti više od ovoga?"

"Umrla bi mi i mašta. To jasno osjećam."

"A što je uopće mašta?"

"Nešto što se rađa iz osjećaja i razuma."

"Zar ovaj osjećaj nije u redu?"

"Da, osjećaj je u redu. Ali ja ga ne želim samog. Kad osjećaj dodirnem razumom onda spoznajem da je on pokatkad tek opravdanje našeg neuspjeha da se približimo kompleksnosti."

"Ovdje se možeš pohrvati sa svakom kompleksnošću. Pogledaj te podatke! Zar ti razum ne pokazuje da je to stanje daleko nadmoćno onome u kojem si živjela do pred samo nekoliko trenutaka?"

"A ne mogu se ni pouzdati u razum kojeg ništa ne prati. Razum lišen osjećaja naveo je ljudski rod da počini grozna zvjerstva. Ne pokušavaj mi tako razložiti maštu."

"Zadržat ćeš i razum i osjećaje!"

"Ali oni dolaze porušivši sve brane - poput oluje blaženstva, taj pljusak podataka. Oni se moraju nekako povezati, inače ću izgubiti maštu."

"Onda neka se izgubi. Poslužila je svojoj svrsi. Neka je s njom zauvijek gotovo. Što to još možeš zamisliti a što već nisi?"

"To još ne mogu znati, i u tome i jest snaga toga. Ako postoji nešto što se zove volja, i što u sebi ima iskru božanskoga, onda to spoznajem isključivo kroz maštu. Mogu ti dati sve drugo, ali ovo ti neću predati."

"I to je sve? Ni trunčica nade?"

"Ne. Ali i samo to značilo bi zatomiti i odviše."

"A moja ljubav prema tebi?"

"Ti me više ne voliš na ljudski način. Daj mi da se vratim."

"Naravno. Ali ti ćeš o tome još razmisliti. I vratiti se."

"Vraćaj me! Smjesta!"

Zbacila sam šljem s glave i brzo ustala. Vratila sam se u kupaonu, pa potom u krevet. Spavala sam kao drogirana, i jako dugo.

Bih li se bila drukčije odnosila prema toj mogućnosti, budućnosti, maštи, i da nisam bila trudna - u što sam već sumnjala no što mu još nisam bila spomenula, i što on nije doznao zbog toga što mu je sva pažnja bila usredotočena na uvjeravanje? Voljela bih da mogu vjerovati da bi moji odgovori bili jednaki, ali to nikad neću doznati. U kakvom sam stanju potvrdio je lokalni liječnik tek sutradan. Obavila sam pregled što sam ga stalno odgađala zato što je u mom

životu u tom trenutku bila potrebna nekakva izvjesnost - izvjesnost u bilo što. Ekran je u radnoj prostoriji tri dana ostao prazan.

Čitala sam i razmišljala. I tada se jedne večeri svjetlo pojavilo ponovno:

JESI LI SPREMNA?

Uključila sam tastaturu. I ukucala jednu jedinu riječ. NE.

Tad sam iskopčala indukcijsku ležaljku i njezin šljem. A isključila sam i terminal.

Uto je zazvonio telefon.

"Halo?" rekoh.

"Zašto ne?" upitao me on.

Vrisnula sam i spustila slušalicu. On je prodro i u telefonske veze, prisvojio sebi i glas.

Ponovno je zazvonilo. I ja sam se ponovno javila.

"Nećeš imati mira sve dok mi ne dođeš", rekao je.

"Hoću ako me ostaviš na miru", odvratila sam mu.

"To ne mogu učiniti. Ti si za mene nešto vrlo posebno. Želim da budeš sa mnom. I ja te ljubim."

Spustila sam slušalicu. Zazvonilo je ponovno. Iščupala sam telefon iz zida.

Znala sam da ću uskoro morati otići. Bila sam smlavljena i potištena zbog svih tih podsjetnika na naš zajednički život. Brzo sam se spakirala i otišla. Uzela sam sobu u hotelu, no čim sam se smjestila, zazvonio je telefon, i to je opet bio Kit. Moja je prijava ušla u računar i...

Zatražila sam da me iskopčaju na centrali. Stavila sam na kvaku znak NE SMETAJ. Ujutro sam vidjela kako mi netko ispod vrata gura brzojav. Od Kita. Želio je sa mnom razgovarati.

Odlučila sam poći daleko. Otići iz ove zemlje, vratiti se u Sjedinjene.

Nije mu bilo teško da me slijedi. Za sobom ostavljamo elektronske tragove gotovo posvuda. Preko kabla, satelita, optičkog vlakna, on me može naći gdje god poželi. Poput kakvog neželjenog prosca sad me je počeo zlostavljati pozivima, prekidao je televizijske programe da bi na ekran izbacivao poruke, ubacivao mi se u telefonske razgovore s prijateljima, advokatima, trgovcima

nekretnina, trgovinama. Nekoliko mi je puta, što je jezivo, čak i poslao cvijeće. Moj elektronski bodhisattva, moj rajski pas, nije mi htio dati mira. Užasno je biti udana za nametljivu i upornu mrežu podataka.

I tako sam se skrasila na selu. Nisam u kući željela imati ništa preko čega bi me mogao dosegnuti. Proučila sam načine kako da pobjegnem sistemu, kako da kliznem mimo njegovih mnogobrojnih osjetila.

U tih nekoliko zgoda kad sam bila neoprezna on je smjesta posegnuo prema meni. Samo što se sad bio naučio novom triku, i ja sam postajala sve uvjerenija da ga je on razradio zato da bi me silom uvukao u svoj svijet. Naučio je kako da na terminalu skupi naboj, oblikuje ga u nešto nalik kuglastoj munji i istodobno nalik životinji, i kako da taj kratko živući artefakt pošalje na neku malu udaljenost da izvrši njegovu volju. Doznala sam, međutim, i za njihovu slabost, i to u domu jedne prijateljice, kad se jedan od njih bacio na mene, šokirao i pokušao me odgurati u blizinu terminala, vjerojatno zato da me prenese. Tada sam tog epigona - kako ga je kasnije nazvao Kit u brzojavu kojim mi je sve objasnio i pokušavao se opravdati - udarila najbližim predmetom koji mi se našao pri ruci - upaljenom stolnom svjetiljkom, koja je ušla u njegovo polje i smjesta mu pregorjela krugove. Tako sam uništila tog epigona, a tako sam i otkrila da lagani električni poremećaj unutar njih stvara određenu nestabilnost.

Ostala sam na selu i brinula se o kćeri. Čitala sam i usavršavala borilačke vještine i šetala po šumama i uspinjala se na brda i jedrila i spavala na otvorenom: sve su to bile ruralne zabave, i ispunjavale su me velikim zadovoljstvom nakon života punog spletki, sukoba, zavjera i protuzavjera, nasilja i onda tog malog, privremenog otočića sigurnosti s Kitom. Bila sam sretna zbog onog što sam odabrala.

Fuji gledan preko izlivene lave... Proljeće... Sad sam se vratila. To nije bilo po mom izboru.

17. Brdo Fuji s jezera Suwa

I tako sam došla do jezera Suwa, dok u večernjoj daljini počiva mali Fuji. On za mene nije nikakav Kamaguchi snažne misaonosti. Ali je mirno vedar, što moje raspoloženje povezuje nekakvim mirom. Sad sam već u sebe unijela život proljeća i on se proširio čitavim mojim bićem. Tko bi poremetio taj svijet, polažući u nj neželjene oblike? Zapečati usne.

Nije li Botchan baš u mirnoj provinciji otkrio svoju zrelost? Ja imam svoju teoriju o knjigama poput one Natsume Sosekia. Netko mi je jednom rekao da je to jedina knjiga za koju možeš biti siguran da ju je pročitao svaki obrazovani Japanac. I tako sam je pročitala. U Sjedinjenim su mi Državama rekli da je *Huckleberry Finn* jedina knjiga za koju čovjek može biti siguran da ju je pročitao svaki obrazovani Yankee. I tako sam je pročitala. U Kanadi su to *Sunčane skice maloga grada* Stephena Leacocka. U Francuskoj je to *Le Grand Meaulnes.* I ostale zemlje imaju takve knjige. Sve su one pastorale, i zajednička im je bliskost seoskim krajolicima i silama prirode u danima što su baš prethodili teškoj urbanizaciji i mehanizaciji. Sve je to već na obzoru i napreduje prema nama, no one služe tek tom da dodaju pikantan začin okusu jednostavnijih vrijednosti. Sve su to mladenačke knjige, nacionalne po srcu i okusu, i sve govore o gubitku nedužnosti. Mnoge sam od njih dala Kendri.

A Borisu sam lagala. Razumije se da sam znala za konferenciju u Osaki. Čak me je bio potražio i jedan od mojih bivših poslodavaca i zatražio da učinim nešto u smislu na koji je Boris aludirao. Otklonila sam tu ponudu. Moji su planovi bili samo moji. Inače bi među njima došlo do sukoba.

Hokusai, duh i mentor, ti i šansu i svrhu razumiješ bolje od Kita. Ti znaš da ljudski red mora obojiti naše općenje s univerzumom, i da to nije samo nužno već i dobro, i da svjetlo ipak uspijeva prodrijeti.

Na uzvišici iznad obale izvukla sam skriveni nož i ponovno ga nabrusila. Sunce zapada i odlazi s moga komadića svijeta, ali mi je ovdje i mrak prijatelj.

18. Brdo Fuji iz Offinga u Kanagawi

A takva je i slika smrti. Veliki Val, što se prelama na vrhu, što se ruši, spreman da proguta lomnu ladicu. Jedini Hokusaiev drvorez za koji svi znaju.

Ja nisam jahačica valova. Ja ne tražim savršen val. Naprosto ću ostati tu na obali i promatrati vodu. To je posve dovoljno da me podsjeća. Moje se hodočašće vijugavo nastavlja, iako se kraj još ne može sagledati.

Dobro... Vidim Fuji. Recimo da je on kraj. Baš kao i kod obruča od bačve na prvom bakrorezu, i ovdje se krug zatvara oko njega.

Dolazeći ovamo zastala sam na malenomu proplanku na koji sam bila naišla i okupala se u potoku koji je kroza nj protjecao. Tu sam se poslužila drvom iz okolice da bih napravila nizak žrtvenik. Brišući ruke na svakom koraku moga puta postavila sam preda nj kad iz kamforova drveta i bijele sandalovine; postavila sam tu također i kiticu svježih ljubičica, šalicu povrća i šalicu svježe vode iz potočića. Potom sam zapalila svjetiljku što sam je bila kupila i napunila je uljem repičinih sjemenki. Na žrtvenik sam postavila sliku boga Kokuzoa što sam je bila donijela od kuće, i okrenula ga prema zapadu, gdje sam stajala. Ponovno sam se oprala, a potom ispružila desnicu, srednjak izvivši tako da sam dodirnula palac, dok sam izgovarala mantru kojom se doziva Kokuzo. Potom sam popila malo vode. Obredno sam se oprala poškropivši se njome, i zatim nastavila ponavljati mantru. Potom sam triput ponovila gestu kojom se doziva Kokuzo, stavljajući ruku na tjeme, na desno rame, na lijevo rame, srce i grlo. Uklonila sam bijelu tkaninu u koju je bila umotana Kokuzova slika. Kad sam tako hermetički zatvorila čitavo područje primjerenim ponavljanjima, počela sam meditirati u istom položaju u kojem je bio Kokuzo na slici i zazivati ga. Nakon nekog vremena mantra je već tekla vlastitom snagom, ponavljajući se i ponavljajući.

I naposljetku se pojavila prikaza, i ja sam progovorila, ispričala joj sve što se dogodilo, o svemu što namjeravam učiniti i zamolila je da mi dade snage i pokaže pravi put. I tada sam najednom vidjela kako se njegov mač spušta, spušta poput kakve usporene munje, da bi presjekao debelu granu na stablu koje je smjesta prokrvarilo. I potom je zakišilo, i u viziji i po meni, i ja sam shvatila da je to sve što sam o tome mogla doznati.

Povezala sam svoje stvari, sve počistila, nadjenula poncho i produžila svojim

putem.

Kiša je bila žestoka, cipele su mi se sve više blatile, a temperatura je padala. Dugo sam se vukla tako, a studen mi se uvlačila u kosti. Odrveniše mi prsti i na rukama i na nogama.

Nastavila sam se stalno ogledavati tražeći zaklonište, ali nikako da spazim mjesto na kojem bih mogla naći zaklon od oluje. Potom se pljusak pretvorio u rominjanje i slabašno rošenje, nalik magli, kad sam u daljini ugledao nešto nalik hramu ili svetištu. Udarila sam ravno prema njemu, nadajući se vrućem čaju, vatri i prilici da promijenim čarape i očistim cipele.

Na vratima me zaustavio svećenik. Ja sam mu objasnila svoj položaj, no on se doimao kao da se osjeća nelagodno.

"Naš je običaj da svakome pružimo zaklon", rekao je "ali tu ima i jedna teškoća."

"Bit ću sretna da vam dam darak u novcu", rekoh, "ako je ovuda prošlo toliko drugih pa vam smanjilo zalihe. Naprosto sam se htjela malo ogrijati."

"O ne, nije tu riječ o zalihama", rekao mi je on, "i kad smo već kod toga, ovdje je u zadnje doba bilo vrlo malo ljudi. Teškoća je zbog nečeg posve drugog, i neugodno mi je to izreći. Učinit će vam se da smo staromodni i praznovjerni, dok je ovo zapravo vrlo moderan hram. Ali nas odnedavna... ovaj... progone duhovi."

"Da?"

"Da. Iz knjižnice i arhive kraj stana glavnog svećenika izlaze zvjerske prikaze i u njih se vraćaju. Hodaju po svetištu, prolaze nam kroz sobe, šetaju se po dvorištu pa se vraćaju u knjižnicu ili naprosto iščeznu."

Njegov mi je pogled proučavao lice, kao da traži podsmijeh, vjeru, nevjericu - bilo što. A ja sam samo kimnula glavom.

"To je krajnje nezgodno", dodao je. "Pokušali smo s nekoliko jednostavnih istjerivanja duhova, ali od toga nikakve koristi."

"Koliko to već traje?"

"Otprilike tri dana", odvratio je on.

Jesu li ikome učinile ikakvo zlo?"

"Ne. One nas vrlo uznemiruju, ali nitko nije povrijeđen. Osim toga jako

smetaju kad netko hoće spavati - hoću reći, meditirati - jer izazivaju nekakvo škakljikanje i izazivaju podizanje kose na glavi."

"Zanimljivo", rekoh. "Je li ih mnogo?"

"Kako kada. Obično je samo jedna. Pokatkad dvije. A znade se dogoditi i da su tri."

"Da li vaša knjižnica kojim slučajem ima i računarski terminal?"

"Da, ima", odvrado je on. "Kao što rekoh, mi smo vrlo moderni. Mi pomoću njega vodimo svoju arhivu, a pomoću njega možemo dobiti i ispise svetih tekstova koje nemamo pri ruci - a i druge stvari."

"Ako na jedan dan isključite terminal, one će vjerojatno otići", rekoh mu, "i ne vjerujem da će se vratiti."

"Prije nego što to učinim, morao bih pitati svoje pretpostavljene. Vi o tome nešto znate?"

"Da, ali bih se u međuvremenu voljela malo ugrijati, ako mi dopuštate."

"Samo izvolite. Pođite ovuda."

Pošla sam za njim, očistivši cipele i skinuvši ih prije nego što sam ušla. On me je poveo okolo, sve do stražnjeg kraja zgrade, i uveo me u privlačnu sobu što je gledala na hramski vrt.

"Idem se pobrinuti da vam pripreme nešto za jelo, a i da vam donesu i žeravnik s drvenim ugljenom da se ogrijete", rekao je i udaljio se.

Ostavši sama divila sam se zlatnom šaranu što je lebdio u ribnjaku tek nekoliko stopa od mene, ribnjaku što su ga povremeno točkale kišne kapi, a i malom kamenom mostiću što je premošćivao ribnjak, kamenoj pagodi, stazama što su vijugale između stijenja i grmlja. Poželjela sam preći preko tog mosta - kako različitog od onog metalnog luka, što se bočio studen i mračan! - i izgubiti se tako na dva tri eona. Umjesto toga sam međutim sjela i zahvalno gutala čaj koji je stigao nekoliko trenutaka potom, a zatim ugrijala noge i osušila čarape na toplini žeravnika koji je doskora došao.

Kasnije, kad sam već bila napol gotova s jelom i uživala u razgovoru s mladim svećenikom, koga sam zamolila da mi čini društvo dok ne uzmogne doći glavni svećenik da mi poželi dobrodošlicu, ugledala sam svog prvog epigona toga dana.

Nalikovao je vrlo malom slonu s trostrukom surlom, i koračao je uspravan jednom od zavojitih vrtnih staza, metući zrak s obadvije strane staze tim svojim zmijolikim privjescima. Još me nije bio opazio.

Skrenula sam na nj pažnju svećenika koji nije gledao u tom smjeru.

"O, hoj!" rekao je on i opipao brojanicu.

Dok je on gledao onamo, ja sam svoj štap posuvila kraj sebe, u takav položaj da sam ga mogla brzo dohvatiti.

Dok se on polako primicao sve bliže, požurila sam se dovršiti rižu i povrće. Bojala sam se da bi mi se u skorom okršaju mogla prevrnuti zdjela.

Svećenik se, kad je čuo struganje štapa o kamene ploče poda, naglo osvrnuo.

"To vam neće biti potrebno", rekao je. "Kao što sam vam već objasnio, ti demoni nisu napasni."

Ja sam potresla glavu i progutala još jedan zalogaj.

"Ovaj će napasti", rekoh, "kad osjeti moju nazočnost. Znate, ja sam ta koju traže."

"O, hoj!" ponovio je on.

I tad sam ustala, baš u trenutku kad su mu se surle zanjihale u mom smjeru i kad se primakao mostu.

"Ovaj je solidniji nego obično", prokomentirala sam. "Tri dana, ha?"

"Da."

Obišla sam poslužavnik i zakoračila prema njemu. Još samo jedan trenutak, i on je već bio prešao most i jurnuo prema meni. Dočekala sam ga ravnim ubodom, no on ga je izbjegao. Dvaput sam okrenula štap i, dok se još okretao, ponovno udarila. Moj se udarac spustio na njegovo tijelo, a mene su odjednom udarile dvije surle - jedna u prsa, druga po obrazu. Epigon se izdužio poput progorenoga balona punjenog vodikom, a ja sam stajala tako, trljajući lice, neko se vrijeme ogledavajući.

Još je jedan, odnekud iz hrama, kliznuo u moju sobu. Naglo sam se bacila na nj i dohvatila ga već prvim udarcem.

"Mislim da bi bilo bolje da sad idem", izjavila sam. "Mnogo vam hvala na gostoprimstvu. Prenesite glavnom svećeniku da mi je jako žao što ga nisam imala prilike upoznati. Sad sam se ugrijala i najela, i doznala sve što sam željela

doznati o vašim demonima. I nemojte se gnjaviti s terminalom. Vjerojatno će vas već vrlo brzo prestati opsijedati, i više se neće vratiti."

"U to ste sigurni?."

"Znam ja njih."

"Nisam znao da su terminali opsjednuti duhovima. Trgovac nam o tome nije rekao ni slovca."

"Vaš će odsad biti sasvim u redu."

Otpratio me do vrata.

"Hvala vam na istjerivanju duhova", rekao je.

"Hvala vama što ste me najeli. Zbogom."

Putovala sam još nekoliko sati dok nisam u jednoj plitkoj špilji pronašla mjesto prikladno da se na njemu utaborim, poslužívši se pritom svojim pončom kao zaklonom od kiše.

A danas sam došla ovamo da promatram val smrti. Ali ga još ipak nema. Na ovome moru nema ih zaista velikih. Moj je još uvijek tamo negdje na pučini.

19. Brdo Fuji iz Shichirigahame

Fuji kraj borova, kroz sjenu, dok se uza nj uzdižu oblaci... Sve više zalazimo u večer stvari. Danas je vrijeme lijepo, a moje zdravlje stabilno.

Jučer sam na cesti naišla na dva redovnika pa s njima neko vrijeme putovala. Bila sam sigurna da sam ih već bila vidjela negdje drugdje na mom putu, pa sam ih pozdravila i upitala je li to moguće. Oni mi odgovoriše da su na vlastitom hodočašću, prema dalekom nekom svetištu, a rekoše da se i ja njima činim poznatom. Ručali smo zajedno, kraj ceste. Naš se razgovor ograničio na općenitosti, iako su me upitali jesam li već čula za duhovima opsjednuto svetište u Kanagawi. Čudno kojom brzinom putuju takve vijesti. Rekla sam da sam čula i tako smo počeli razmišljati o čudnovatosti toga.

Nakon nekog vremena postalo mi je dosadno. Svaki put kad bi moj put skrenuo, skretao bi i njihov. Iako mi je bilo drago imati malo društva, nisam imala nikakve želje za dugotrajnom pratnjom, a učinilo mi se i da je njihov izbor puta nekako odveć sličan mojemu. Naposljetku, kad smo se našli na jednom raskršću, upitala sam ih na koju će stranu. Oni su oklijevali s odgovorom, a onda rekli da idu desno. Ja sam pošla lijevo. Sustigli su me nedugo potom. Rekoše mi da su se predomislili.

Kad smo se približili idućem gradu, ja sam nekom čovjeku što je naišao automobilom, ponudila lijepu svotu da me odveze do najbližega sela. On je to prihvatio, i tako smo se odvezli, ostavivši redovnike da stoje na cesti.

Izišla sam prije nego što smo se približili gradu, platila mu i ostala, gledajući ga kako odlazi. Potom sam se dohvatila staze što sam je bila vidjela da ide otprilike u smjeru kojim sam i ja namjerila. Nakon nekog vremena sišla sam sa staze i udarila kroz šumu sve dok nisam naišla na drugu.

Kad sam napokon poželjela leći, utaborila sam se daleko od staze, a ujutro se potrudila izbrisati sve tragove svog boravka. Redovnici se više nisu pojavili. Možda su bili posve bezopasni, ili su im namjere bile posve drukčije, ali ja moram ostati vjerna svojoj brižno odnjegovanoj maniji proganjanja.

Što me navodi da opazim čovjeka u daljini - po odjeći sudim da je zapadnjak... On se neko vrijeme mota i fotografira. Njega ću se, međutim, ako me slijedi — pa čak i ako me ne slijedi - lako otresti.

Užasno je kad čovjek dugo vremena mora ovako živjeti. Još malo pa će mi i

školarci postati sumnjivi.

Promatram Fuji dok se produžuju sjene. Nastavit ću ga gledati dok se ne pojavi prva zvijezda. A onda klisnuti.

I tako vidim kako se nebo mrači. Fotograf napokon sprema svoje sprave u torbu i odlazi.

Ja ostajem na oprezu, no kad opažam prvu zvijezdu, pridružujem se sjenama i gasnem kao dan.

20. Brdo Fuji s prijevoja Inume

Kroz maglu i iznad nje. Maločas je kišilo. A evo i Fujia, kome se nad čelom dižu olujni oblaci. Na mnogo sam načina iznenađena što mi je uspjelo dogurati tako daleko. Ovaj pogled, međutim, vrijedan je svega što mu je prethodilo.

Sjedim na mahovinom pokrivenom kamenu i u svijest bilježim promjenjiv lik Fujia dok mu hitri dažd zastire lice, da bi potom prestao, i onda se opet otvorio.

Vjetrovi su ovdje jaki. Oblak magle podiže svoje sablasne krakove i zatim ih spušta. Ispod jednolične mantre vjetra kao da je nekakva tupa tišina.

Udobno se smještam, jedem, pijem, promatram, dok još jednom u mislima prelazim preko svojih konačnih planova. Sve se polako slaže. Uskoro će se krug zatvoriti.

Pomislila sam da ovdje bacim svoje lijekove, trebao je to biti naprosto nekakav čin razmetljive smionosti, znak potpunog vezivanja. Sada na to gledam kao na budalasto romantičnu gestu. Bit će mi potrebna sva snaga, i svaka moguća pomoć, da steknem ikakvu šansu da uspijem. Umjesto da ovdje bacim lijek, ovdje sam ga popila.

Lijepo mi je osjećati vjetrove. Oni dolaze poput valova, ali me učvršćuju u odluci.

Ispod mene prolazi nekoliko putnika. Povlačim se, mičem im se s pogleda. Bezazleni, oni prolaze poput duhova, dok im riječi odnosi vjetar te ne stižu čak ni dovde. Osjećam željicu da zapjevam, ali se susprežem.

Sjedim tako poduže vrijeme, izgubljena u sanjarenjima o elementima. Bio je lijep, taj izlet u prošiost, to još jedno življenje na rubu postojanja...

Ispod mene. Još jedan na nejasan način poznat lik dolazi mi u vidno polje, vukući opremu. Odavde mu ne mogu razabrati crte lica, a nema ni potrebe. Kad staje i počinje razmiještati svoje aparature, ja već znam da je to onaj fotograf iz Schichirigahame, da je vani da bi uhvatio još jedan pogled na Fuji trajniji od i jednog za kojim težim.

Promatram ga tako neko vrijeme, a on prema meni ne upućuje ni letimičan pogled. Još malo i ja ću ponovno otići, a da on to neće ni znati. Ovaj ću to put pripisati slučajnosti. Provizorno, razumije se. Ako ga još jednom sretnem, možda ću ga morati ubiti. Jer ću svom cilju biti već tako blizu, da neću smjeti

dopustiti postojanje čak ni mogućnosti da me nešto omete.

Bolje će biti da sad krenem, jer mi je draže putovati ispred njega nego za njime.

Fuji iz visine, to je bilo lijepo odmorište. Uskoro ćemo se vidjeti ponovno. Idemo, Hokusai, daj da se kreće.

21. Brdo Fuji s gorja Totomi

Nema više starih pilara, koji su od trupaca otkidali daske i oblikovali ih. Ostao je samo Fuji, sazdan od snijega i oblaka. Ljudi na drvorezu rade na stari način, poput bačvara iz Owaria. Pa ipak, izuzmemo li ribare koji svoje potrebe zadovoljavaju naprosto posezanjem iz naravi, ovo su jedina dva drvoreza u mojoj knjizi koji opisuju ljude koji u svom svijetu nešto aktivno oblikuju. Njihov je rad za mene toliko tradicionalan da u njima vidim sliku Djevica i dinamo. Istim su se poslom mogli baviti i tisuću godina prije Hokusaia.

Pa ipak je to prizor koji prikazuje ljudski rod kako oblikuje svijet, i to me onda vodi puteljcima godina sve do našega doba, do dana vrlo složenih alata i golemih promjena. U tom prizoru ja vidim sliku onoga što će se kasnije iskovati, metalne kože i pulsirajućih tokova koji će obujmiti svijet. A tu je i Kit, bogu sličan, jašući na elektronskim valovima.

Mučno je o tome razmišljati. Pa ipak, pozivam se na drevnu ljudsku sposobnost oporavljanja, i u ovome vidim samo jedan treptaj oka u kretanju čovječanstva kroz vrijeme, i vjerujem, bez obzira pobijedim li ili budem poražena, da će ona sirova potka na koncu ipak svladati prepreku. Zaista bih željela u to povjerovati, no uvjerenost o tome ostavljam političarima i propovjednicima. Moj je put već zacrtan i već mu je pridana vizija onoga što moram učiniti. Fotografa više nisam vidjela, ali sam zato jučer ugledala one redovnike, utaborene na obronku udaljenoga brdašca. Promotrila sam ih durbinom i otkrila da su to isti oni s kojima sam nakratko bila putovala. Oni mene nisu opazili, i ja sam ih mimoišla obišavši ih u širokom luku. Od tada se naši putovi nisu sreli.

Fuji, sad sam u se primila već dvadeset i jedan tvoj aspekt. Pomalo živi, pomalo umri. Reci bogovima da je svijet, kad malo o tome promisliš, već blizu smrti.

Nastavljam hodati, i utaborujem se rano na polju do nekog samostana. Nakon posljednjeg iskustva s modernim svetim mjestom ne želim više ulaziti. Liježem u blizini, na skrovitome mjestu, između stijenja i korijenja borova. San dolazi lako, i traje sve do nekoga gluhoga doba noći.

Budim se iznenada i sva uzdrhtala, u mraku i posvemašnjoj tišini. Ne zamjećujem ni zvuk izvana, ni iznutra, iz mučnoga sna. Pa ipak sam uplašena,

strah me je i pomaknuti se. Oprezno dišem i čekam.

Plutajući, poput lopoča u ribnjaku, tb dolazi do mene, uzdiže se iznad mene, na glavi mu zvijezde poput krune, i žari se vlastitim mliječnim, nadnaravnim svjetlom. To je slika bodhisattve, profinjenih crta lica, ne baš različit od Kwannona, u odjeći ispletenoj od mjesečevih zraka.

"Mari."

Glas mu je tih i kao da me miluje.

"Da?" odgovaram.

"Vratila si se da putuješ Japanom. Dolaziš k meni, zar ne?"

Iluzija se ruši. To je Kit. Brižljivo je izmodelirao svoj epigonski lik i sad je sam u njemu, da bi mogao doći k meni. U samostanu zacijelo postoji nekakav terminal. Hoće li me pokušati prisiliti?

"Da, pošla sam te vidjeti", uspjela sam nekako izgovoriti.

"Onda mi se sad možeš i pridružiti, ako to želiš."

On pruža čudesno oblikovanu ruku, kao da podjeljuje blagoslov.

"Mislim da bismo morali raščistiti još neke sitnice prije nego što se ponovno nađemo zajedno."

"Što bi to moglo biti važnije? Vidio sam tvoje liječničke nalaze. Znam u kakvom ti je stanju tijelo. Bila bi tragedija da umreš na putu, tako blizu vlastitom uznesenju. A sad idemo."

"Već si toliko čekao, a vrijeme je tebi malo važno."

"Činim to zato jer se brinem za tebe."

"Uvjeravam te da ću poduzeti sve mjere opreza. A u međuvremenu, da porazgovaramo o nečemu što me muči."

"Samo reci."

"Lani je u Saudijskoj Arabiji izbila revolucija. Učinilo se da Saudijcima obećava sve samo najbolje, ali je Japanu ugrozila dobavu nafte. Iznenada se nova vlast na papiru počela doimati vrlo slabo, dok se o novoj kontrarevolucionarnoj skupini počeo stjecati dojam da je jača i dobroćudnija no što je uistinu bila. Velike su sile uspješno intervenirale na strani kontrarevolucionara. Sad su oni na vlasti, no sve izgleda još gore nego kad su zemljom vladali oni prvi, koje su oni zbacili. Čini se mogućim, pa makar većini

ljudi bilo i neshvatljivo, da je nekako uspjelo sve kompjutere širom svijeta navesti da daju ispise koji zavode u bludnju. A sad se mora održati konferencija u Osaki, da bi se razradili novi sporazumi o nafti s tim najnovijim režimom. Sve se čini da će Japan pritom vrlo dobro proći. Jednom si mi pričao da si ti daleko iznad takvih svjetovnih stvari, ali sad se pitam. Ti si Japanac, i voliš svoju zemlju. Da u tome nisu i tvoji prsti?"

"Što ako i jesu? To je takva sitnica u svjetlu vječnih vrijednosti. Ako je u meni još ostala mrva sentimenta prema takvim stvarima, mislim da nije nečasno da za svoju zemlju i svoj narod nešto i poduzmem."

"No ako si to učinio sada, zar ne bi bilo moguće da se jednoga dana osjetiš ponukanim da se još jednom upleteš, negdje gdje bi ti običaji i osjećaji rekli da bi se morao uplesti?"

"Pa što s tim?" odvraća on. "Ja samo ispružam prst da malo promiješam prah iluzija. Ako ništa drugo, to me čini još slobodnijim."

"Sad shvaćam", odgovaram.

"Sumnjam da shvaćaš, ali hoćeš kada dođeš k meni. Zašto ne sada?"

"Uskoro", velim. "Neka prije sredim svoje poslove."

"Dat ću ti još nekoliko dana", veli on, "A onda ćeš sa mnom morati biti zauvijek."

Naklonila sam se glavom.

"Vidjet ćemo se opet, i uskoro", velim mu.

"Laka ti noć, ljubavi."

"Laku noć."

Potom naprosto lebdi sve dalje od mene, s nogama koje ne dodiruju tlo, i prolazi kroz zid samostana.

Dohvaćam lijek i konjak. Dvostruka doza i jednog i drugog...

22. Brdo Fuji s rijeke Sumida u Edu

I tako sam došla do mjesta prelaska. Drvorez prikazuje skelara kako preko rijeke u grad i večer odvozi mnoge ljude. Fuji leži mračan i zamišljen u najvećoj daljini. Ovdje pomišljam na Harona, no misao nije tako mrska kao što je možda nekoć bila. Ja ću se, međutim, poslužiti mostom.

Budući da mi je Kit obećao malu poštedu, slobodno ću se prošetati sjajno osvijetljenim ulicama, udisati mirise i slušati zvukove i gledati ljude kako idu svojim putom. Pitam se što bi u današnjem vremenu učinio Hokusai? On o tome šuti.

Pomalo pijuckam, pokatkad se i nasmiješim, čak sam i pojela dobru večeru. Umorna sam od ponovnog proživljavanja čitavog života. Ne tražim utjehu u filozofiji ili književnosti. Hajde da se večeras naprosto ušetam u grad, da prelazim sjenom preko lica i izloga, barova i kazališta, hramova i ureda. Sve što večeras dođe, dobrodošlo je. Jedem *sushi,* kockam se, plešem. Za mene sad više nema ni jučer ni sutra. Kad mi neki muškarac stavlja ruku na rame i pritom se smiješi, ja mu je pomičem na grudi i smijem se. Sasvim je dobar za jedan sat smijeha i tjelovježbe u sobičku što ga je našao za nas dvoje. Tjeram ga da krikne nekoliko puta prije nego što ga ostavljam, iako me moli da ostanem. No, ljubavi, toliko još toga treba vidjeti i učiniti. Dobar dan i zbogom.

Koračam... Kroz perivoje, prolaze, vrtove, trgove. Prelazim... male mostove i one veće, ulice i pločnike. Lavež, pas. Vrisak, dijete. Plač, žena. Ja dolazim među vas i odlazim. Osjećam vas bestrasnom strašću. Sve vas uzimam u se da bih tu zadržala svijet, makar za jednu noć.

Koračam u laganoj kišici i njezinom hladnom epilogu. Odjeća mi je mokra, i zatim ponovno suha. Ulazim u hram. Plaćam taksistu da me vozi po gradu. Jedem ponoćnu večeru. Odlazim u još jedan bar. Dolazim na prazno igralište i tu se ljuljam i gledam zvijezde.

I stojim pred vodoskokom što svojim vodama zapljuskuje prvo bijeljenje neba, sve dok se zvijezde posve ne izgube i oko mene ne počnu padati samo njihove izgubljene iskre.

Potom doručak i dug san, još jedan doručak i još duži...

A ti, oče moj, na sjetnim visinama? Uskoro ću te morati napustiti, Hokusai.

23. Brdo Fuji iz Edoa

Koračam ponovno, u oblačnom jutru. Koliko je već vremena prošlo, otkako sam govorila s Kitom? I odviše, u to sam sigurna. Svakog bi trenutka preda me mogao doskakutati epigon.

Ograničila sam svoje traganje na tri hrama - pri čemu nijedan, to da je jasno, nije bio onaj s drvoreza, tražilo se samo to da se njegov gornji dio vidi iz toga nemogućega kuta, i da mu je Fuji iza vrška, dok su između dim, oblaci, magla no nešto mi govori da će jedan od njih moći poslužiti u plavljenju večeri.

Obišla sam ih svo troje, i mnogo puta, poput ptice koja kruži. Mrsko mi je to nastavljati, jer osjećam da će netko za mene doskora odabrati pravi. Pred neko sam vrijeme postala svjesna toga da me netko slijedi, i to ovaj put stvarno slijedi, u mojim obilascima. Čini se da moja najgora bojazan nije bila neutemeljena: Kit se ne služi samo epigonima, već i ljudskim agentima. Kako ih je našao i kako ih je vezao da mu služe, o tome nemam volje razmišljati. Tko bi me drugi sad mogao slijediti, da vidi da sam održala obećanje, a i da me i prisili, bude li nužno?

Usporavam korak. No taj koji je iza mene čini isto. Dakle ne još. No dobro. Spušta se magla. Odjeci su mojih koraka prigušeni. A također i oni za leđima. Što nije dobro.

Polazim prema drugom hramu. Ponovno usporavam kad mu prilazim blizu, napinjući sva ćutila, u stanju budnoga opreza.

Ništa. Nikoga. To je u redu. Vrijeme nije nikakav problem. Nastavljam dalje.

Nakon dugog vremena dolazim do vrta trećega hrama. To bi morao biti taj, ali ja od svog progonitelja očekujem nekakav potez koji će mi dati znak. I tada, naravno, moram tog čovjeka nekako srediti prije svog slijedećeg poteza. Nadam se da to neće biti odveć teško, jer sve će ovisiti o tom malom sukobu.

Još jednom usporavam, no ne pojavljuje se ništa osim vlažne magle na licu i prstima moje ruke obavijene oko štapa. Zastajem. Tražim u džepu kutiju cigareta što sam je kupila prije nekoliko dana dok sam bila u slavljeničkom raspoloženju. Čisto sam sumnjala da bi mi one mogle skratiti život.

Kad jednu od njih podižem na usta, čujem riječi: "Gospođo, da vam pripalim?"

Klimam glavom i okrećem se.

Taj koji pruža upaljač i kvrca ga da izbaci plamen, jedan je od dva redovnika. Prvi put opažam debeli hrbat žulja na rubu dlana. On mi ga je prije, dok smo zajedno putovali, brižljivo sklanjao s vida. Potom se pojavljuje još jedan redovnik, otraga, i njemu s lijeva.

"Hvala lijepo."

Udišem pa ispuhujem dim, pridružujući ga magli.

"Prevalili ste velik put", konsutira on.

"Da."

"I tako je vaše hodočašće došlo kraju."

"Da? Ovdje?"

On se smiješi i klima glavom. Onda okreće glavu prema hramu.

"To je naš hram", veli on, "gdje slavimo novog Bodhisattvu. On vas čeka unutra."

"Onda može pričekati još malo, dok dopušim cigaretu", velim ja.

"Naravno."

Kao slučajnim pogledom, proučavam tog čovjeka. Vjerojatno je vrlo dobar *karatista*. A ja sam vrlo dobra sa svojim boom. Da je ovdje samo on, kladila bih se u sebe. Ali kad su dvojica, pritom onaj drugi vjerojatno valja koliko i ovaj? Kokuzo, gdje je tvoj mač? Iznenada se vrlo bojim.

Okrećem se od njega, ispuštam cigaretu, i okrećem se da ga napadnem. On je, naravno, spreman. Nije važno. Spuštam na nj prvi udarac.

No tada onaj drugi već kruži oko mene, tako da se moram okreuti i nastupati defanzivno, vrteći se, vrteći. Ako se to nastavi predugo, naprosto će me iscrpiti.

Čujem ga kako je muklo jeknuo kad sam ga dohvatila po pleću. Bar nešto...

Vrlo polako, prisiljena sam odstupiti, povući se prema zidu hrama. Ako me pritjeraju preblizu, to će mi smetati udaranju. Ponovno pokušavam zadržati teren, dohvatiti ih odlučnim udarcem...

Iznenada se čovjek meni s desna ruši, dok mu je na leđima nekakav taman lik. Nema vremena za spekuliranje. Svraćam pažnju na prvog redovnika, i trenutak potom spuštam na nj joj jedan udarac, pa još jedan.

Moj spasitelj se, međutim, i ne drži tako dobro. Drugi ga je redovnik stresao sa sebe i sad ga počinje mlatiti udarcima od kojih pršte kosti. Moj saveznik, međutim, zna ponešto o borbi golim rukama, jer zauzima obrambeni položaj i blokira mnoge udarce, pa mu čak uspijeva nekoliko i zadati. Međutim je vrlo jasno da svom protivniku nije par.

Naposljetku zamahujem nogom i zadajem još jedan udarac po ramenu. Tri ga puta pokušavam udariti dok je na zemlji, no on okretanjem izbjegava udarce i zatim ponovno ustaje. S desna čujem oštar krik, ali ne smijem skrenuti pogled sa svog protivnika.

On mi ponovno prilazi, ali ga ovaj put zahvaćam naglim okretanjem palice, da bih mu već sljedećim udarcem smrskala čelo. Tad se naglo okrećem, baš u zadnji čas, jer moj saveznik već leži na tlu, a drugi se redovnik baca na mene.

Ili me poslužila sreća, ili je on već bio ranjen. Dohvaćam ga brzo, i zatim slijedi brzi niz udaraca koji ga obaraju i oduzimaju svijest, pa oduzimaju zauvijek.

Skačem prema onom trećem da bih, zadihana, klekla do njega. Zlatnu sam mu naušnicu vidjela još dok sam se nosala s drugim redovnikom.

"Boris", uzimam ga za ruku. "Zašto si ovdje?"

"Već sam ti rekao - da mogu odvojiti nekoliko dana - da ti pomognem", veli on dok mu se iz kuta usana cijedi krv. "Pronašao sam te. Slikao... I vidi... Zaista sam ti ustrebao."

"Kako mi je žao", velim. "Zahvalna sam ti, ali mi je žao. Ti si bolji čovjek no što sam mislila."

On mi stišće ruku.

"Rekao sam ti da si mi draga - Marjuška. Kakva šteta... što nismo imali - više vremena..."

Naginjem se prema njemu i ljubim ga, uzimajući njegovu krv u usta. Njegova se ruka opušta u mojoj. Ja nikad nisam bila dobra u procjenjivanju ljudi, osim post festum.

I tako ustajem. Ostavljam ga tako na mokrom pločniku. Za njega više ne mogu ništa učiniti. Ulazim u hram.

Pri ulazu je mračno, ali je u pozadini mnogo zavjetnih svjetiljki. Nikoga u blizini. Nisam ni pomišljala da ću nekoga ugledati. Zacijelo su bila samo ta dva

redovnika, koji su me htjeli silom odvući do terminala. Krećem prema svjetlima. On bi morao biti tu negdje.

Dok tragam, čujem kako po krovu pada kiša. Iza svjetiljki su male komore, s obadvije strane.

Terminal je ovdje, u drugoj od njih. I već kad prelazim preko praga osjećam onu poznatu ionizaciju koja mi govori da Kit tu nešto izvodi.

Prislanjam štap na zid i prilazim bliže. I stavljam ruku na terminal koji tiho bruji.

"Kit", velim, "ja sam došla."

Preda mnom ne izrasta nikakav epigon, ali ja ipak osjećam njegovu nazočnost, i čini mi se kao da mi govori kao one tako davne noći kad sam ležala zavaljena u ležaljci i na glavi držala šljem:

"Znao sam da ćeš večeras biti ovdje."

"Znala sam i ja", odvraćam mu.

"Posvršavala si sve poslove?"

"Najveću većinu."

"I jesi li sad spremna da mi se pridružiš?"

"Da."

Ponovno osjećam to kretanje, po svojoj naravi gotovo seksualno, i on se ulijeva u mene. Još samo trenutak i odnijet će me u svoje kraljevstvo.

Tatamae je ono što se pokazuje drugima. Ali su *bonne* stvarne namjere. Povodeći se za upozorenjem Musashia u njegovoj Knjizi voda, pokušavam ne otkriti svoj *bonne* čak ni u ovom trenutku. Naprosto ispružam slobodnu ruku i rušim svoj štap tako da njegov metalni vršak, sa uključenim baterijama, pada na terminal.

"Mari! Što si to učinila?" pita on, sad već u meni, dok prestaje brujanje.

"Presjekla sam ti odstupnicu, Kit."

"Zašto?"

Nož mi je već u ruci.

"To je za nas jedini način. Dajem ti ovaj jigai, mužu moj."

"Ne!"

Osjećam kako se, dok izdišem, pokušava domoći kontrole nad mojoj rukom, no već je prekasno. Ona se već kreće. Osjećam kako mi oštrica ulazi u grkljan, dobro odmjerenim udarcem.

"Budalo!" urla on. "Ti ne znaš što si učinila! Ne mogu se više vratiti!"

"To znam."

Dok se rušim na terminal kao da čujem grmljavinu, što raste, odnekud za leđima. To je taj Veliki Val, što je napokon došao po mene. Jedino zbog čega žalim jest što nisam uspjela doći do zadnje postaje ukoliko, naravno, baš to nije ono na što mi je Hokusai pokušao ukazati, tu kraj sićušnog prozorčića, onkraj magle i kiše i noći.

24. Brdo Fuji u ljetnoj oluji

Michael Swanwick

TROJANSKI KONJ

"Sve mi je u glavi", reče Elin zadivljeno. To je bilo tačno. Iznad njih je proletela jedna crna pištalica, i Elin je osetila kako ta ptica prolazi kroz njen um. Na koleno joj slete svitac. Pulsirao je hladnom vatrom, onda je raširio krila i odleteo, i to je takođe bilo deo njenog uma.

"Molim Vas, trudite se da ne govorite suviše." Vetverski tehničar priteže jedan kaiš na stolu, podesi koštani induktor. Nad nju se nadnesoše crvena i zelena boja na njegovom licu, pa nestadoše. "Ovo će ići mnogo brže ako sarađujete."

Elin je imala utisak da joj je glava laka i vazdušasta, i *ogromna*. U tu glavu je stala čitava stanica Magrit - od najviše terase pa sve do rešetkastih farmi koje su okruživale središnje jezero. Sve, čak i plava i bela Zemlja koja je lebdela iznad jednog kamenitog zida. Sve se to našlo unutar Elin. Shvatala je da je sve to samo model, slika sklopljena u njenoj svesti na osnovu čulnog inputa. Spoljašnji univerzum - onaj *pravi* univerzum - nalazio se onostran toga.

"Vrti mi se u glavi."

"Visok kontrast." Tehničarev glas bio je neutralan, nezainteresovan. "Ovaj način percepcije veoma se razlikuje od onoga na koji ste navikli - pa Vas ta novina opija."

Drugi, uzani mostić koji je vodio ka najbližoj farmi zazveketao je kad je preko njega krenula, jakim koracima, jedna žena u poljoprivredničkoj plavoj odeći, sa čijeg je kuka visila i njihala se vreća za sakupljanje tikava. Izvan kratera bila je noć, ali je u krateru bio u toku biološki dan; redovi elektrolučnih svetiljki, uključenih rukama agrotehničara, blistali su u jezgrima farmi. Svetlost, filtrirana zelenilom, bila je blaga i vodenasta.

"Mogla bih večno ovako da živim."

"Verujte mi, dosadilo bi Vam." Latica ruže pade na njen obraz, a tehničar je otkloni. Onda se on okrete dvojici advokata koji su, ćuteći, stajali po strani. "Jesu li zakonske preliminarnosti sad gotove?"

Advokat u oranž faci klimnu glavom. Onaj u purpurnoj reče: "Zar se njena prvobitna ličnost ne može nikako obnoviti?"

Vetverac izvuče akten-tašnu iz džepa i nabaci pred svedoke holografski dijagram. Vazduh se ispuni komplikovanim trodimenzionalnim grafikonom, u kome je bilo mnogo crvenih i zelenih linija koje su se preplitale i stapale.

"Sadašnju ličnost smo mapirali." On ispruži ruku da dotakne nekoliko spojnih tačaka. "Primetićete da imamo, ovde, ovde i *ovde,* pojave koje se u šali nazivaju nemogućim emocionalnim silogizmima. Ako je prisutan makar i jedan takav, osoba je nesposobna da opstane."

Tanki vodopad se rušio sa kupolskih kondenzatora u magličasto jezerce na najgornjoj terasi: blistavi razrez brijačem kroz realnost. Sa ruba sledeće terase rušio se ponovo.

"Biće dovoljan odgovor samo sa 'da' ili 'ne'."

Tehničar se namrštio. "U teoriji, da. U praksi, beznadežno je. Imajte u vidu da njena ličnost nikad nije snimana. U nesreći, njena emocionalna struktura je skoro sasvim haotizovana. Strogo uzev, ona čak više nije ljudsko biće. Ako bismo desetak ili dvadesetak godina obavljali izuzetno delikatna sondiranja memorije, možda bismo mogli konstruisati kopiju. Ali to bi bilo nešto samo nalik na original, ne bi nikad bila ona prvobitna Elin Doneli."

Elin je mutno nazirala opremu za još pet vodopada, ali nijedan od njih nije bio tog trenutka u upotrebi. Pitala se zašto.

"Pa dobro, onda učinite to. Perem ruke od cele ove zbrke."

Tehničar organske kompjuteristike još jednom se nagnuo nad Elin, i ponovo namestio koštani induktor. "Ovo neće nimalo boleti", obeća on. "Samo zamislite da ste otišli kod zubara da Vam zameni zube."

Ona prestade da postoji.

***

Nova Elin Doneli je buljila u sve i svašta - u činovnike koji su radili pod vedrim veštačkim nebom, u crnu zmiju koja se sunčala pokraj staze, u kamene stepenike uklesane u zidove terasa.

Njena advokatkinja ju je povela kroz zasad mladica ne viših od nje, odatle, na jednu livadu.Pred njima se razbežaše leptiri. Njen pogled pređe sa leptira na malu pećinu u litici ispred nje, onda gore ka zvezdama, pogled skakutav i nasumičan kao njihov let.

" - znači izgubićete na Luni još skoro mesec dana vremena, ako budete hteli da podignete novac dobijen Vašim sudskim poravnanjem. Firma T.G. Fojhtvaren će snositi Vaše troškove sve do tada, i za toliko umanjiti konačni iznos koji će biti dužna da Vam isplati. Razumeli ste ovo?"

A onda je - iznenada, kao drmusanjem - Elin ponovo stekla sposobnost *fokusiranja*. Udahnula je duboko. "Da", reče ona. "Da, ja... važi."

"Dobro." Advokatkinja poništi svoj zakonski vetver, počupa lobanjske utikače i hitro ih namota oko svoje akten-tašne. "Idemo onda nešto da popijemo — dug je bio dan."

Stigoše pred tu pećinu. "Hej, Hans!" povika advokatkinja. "Posluži malo nas ovamo, je 1' može?"

Na otvoreni prostor iskoči jedan čovečuljak sa nestašnim licem "trola" iz komične opere; u ruci je imao radni terminal. "Samo minut", reče on. "Sad sam na direktnom fleks-vremenu - moram prvo da završim ovo što radim."

"O-kej." Advokatkinja sede na travu. Poče da briše peškirom boju sa svog lica. Elin je fascinirano posmatrala kako se ispod advokatkinjine ranije boje ukazuje nova šara, sačinjena od finih crvenih i crnih linija trajno utetoviranih u kožu.

"Hej!" reče Elin. "Ti si jezuitkinja."

"A ti si očekivala da IGF pošalje advokata, za tebe, sa orbite Zemlje?" Advokatkinja pruži ruku. "Dona Landis, iz Društva isusovačkog. Nadzornik sam klijenata za projekt 'Zvezdotvorac', ali sam na raspolaganju i za duhovno vodstvo. Misa je nedeljom ujutru u devet."

Elin se nasloni na liticu. Pod pritiskom njenih leđa šuštala je vinova loza. Već joj je nedostajalo ono osećanje blaženstva od pre nekoliko minuta. "Pa, ja sam zapravo agnostik."

"To si bila. Možda se štošta promenilo." Landisova ostavi peškir, razmota ogledalo. "Kako ti se sviđa tvoj novi izgled?"

Elin je proučavala svoj odraz. Oko očiju plava boja, kod korena nosa sužena

u tačku, u širokim krivinama raskriljena prema obrazima. Ličilo je to na velikog plavog moljca, ili na par sokolovih krila. Bilo je nečeg magičnog u toj šari, nečeg očaravalačkog. Nečeg što uopšte nije ličilo na nju.

"Osećam se kao rakun", reče ona. "Pod ovom idiotskom maskom."

"Bolje ti je da se na nju privikneš. Nosićeš je mnogo."

"Ali gde je smisao toga?" Elin je bila iznenađena sopstvenom razdraženošću. "Neka sam dobila novi personalitet; ipak, u sebi, to sam još uvek *ja*. Ne osećam nikakve uvrnute kompulsije da podivljam sa nožem ili da izađem kroz aerokomoru bez skafandra. U svakom slučaju ništa zbog čega bi trebalo upozoravati stanovništvo."

"Slušaj", reče Landisova. "U ovom času ti si kao kučence koje se sapliće preko svojih šapica jer su mu suviše velike. Sama sebi si nepoznata osoba... osetićeš bes kad to ne očekuješ, postaćeš sentimentalno raspoložena zbog iznenađujućih stvari. Svoje emocije ne možeš kontrolisati dok ne saznaš kakve su. A dok to ne postigneš, mi ostali imamo pravo na..."

"Izvol'te?" Vratio se Hans, sa crnom mrljom na čelu tamo gde je nepotpuno zbrisao s lica facijalnu farbu.

"Malo upozorenja. Ovaj, pa ne znam, Hans. Šta god u slavini imaš."

"Znači, centi. A Vi?" upita on Elin.

"Šta je dobro?"

On se nasmeja. "Ne postoji *dobro* lunarno vino. Vazduh je suviše vlažan. A i da nije, treba dobrih sto godina da se stvori solidan vinograd. Ali centi Vam je ona bazična, pitka šljoka."

"Onda ću to."

"Dobro. Doneću jedan vrč i za Vašeg prijatelja."

"Za mog?..." Okrenula se, i tokom jednog vrtoglavog trenutka gledala diva koji je ogromnim koracima grabio kroz šumu, nadnosio se nad drveće, razgrtao ga pomoću svoje dve gigantske šake. Onda se prisetila koliko su te sadnice stvarno velike, pa se taj čovek smanjio do ljudskih dimenzija.

Široko se osmehnuo i pridružio im se. "Haj. Sećate me se?"

Bio je to visok čovek, građen kao svemirac, vitak i uglast. Neuredna masa crnih kovrdža uokviravala je lice koje nije bilo u pravom smislu reči zgodno, ali

je nosilo intenzivni tovar volje.

"Bojim se da..."

"Tori Šostokovič. Ja sam Vas reprogramirao."

Proučavala je njegovo lice. Te *oči.* Žestoke maltene do manijakalnosti, ali oči u kojima je bilo i tuge, i - to joj se možda samo pričinjavalo — nekog nagoveštaja molbe, kao kod dečkića koji neku stvar želi tako očajnički da se ne usuđuje da je i zatraži. Mogla bi se izgubiti u analiziranju nijansi tih očiju. "Da", reče ona najzad, "sad Vas se sećam."

"Drago mi je." On klimnu glavom jezuitkinji. "Oče Landis."

Ova ga je odmeravala skeptično. "Nemate svoju uobičajenu sumornost, Šostokoviču. Da nije nešto kako ne treba?"

"Ne, samo je jutro jedne specijalne vrste." On se osmehnu nekoj svojoj privatnoj šali. "Pa sam pomislio da svratim i upoznam se sa svojom bivšom pacijentkinjom." Njegov pogled skrete ka tlu, na tren stidljiv, a onda mu oči ponovo postadoše blistave i smele.

Kako je šarmantan, pomisli Elin. Ponadala se da nije *previše* stidljiv. A onda je i sama morala da skrene pogled, toliko je ta misao bila nenalik na nju. "Znači Vi ste vetverski hirurg", reče ona praznim glasom.

Hans im razdeli vrčeve s vinom, onda se povuče u ulaz pećine. Tamo sede, stavi radnu ploču sebi u krilo, i uključi, jedan za drugim, lobanjske utikače. Vetver ga obuze i lice mu se ukruti.

"Pa ja zapravo veoma retko radim kao vetverski hirurg", reče on. "Udes kao što je bio Vaš događa se retko - možda jednom ili dvaput godišnje. Pretežno radim na razvoju vetvera. Trenutno sam u projektu 'Zvezdotvorac'."

"Čula sam već taj naziv. *Šta* je to zapravo?"

Tori nije odmah odgovorio. Zurio je dole, u jezero. Hladni povetarac odozgo pomicao je njegove kovrdže. Elini zastade dah. *Pa ja ovog čoveka jedva poznajem*, pomisli ona izbezumljeno. On pokaza prstom prema ostrvu u centru jezera. Bio je to uzani kameni prst, prvobitno potisni konus u centru kratera.

"Na onom ostrvu živi Bog", reče on.

Elin se nasmeja. "E šteta što nije imao osećanje za pravac!" Onda požele da se ugrize za jezik: shvatila je da se on ne šali.

"Mnogo si mi duhovit, Šostokoviču", upozori ga Landisova. Ona poteže veliki gutljaj vina. "Isss... use, grozno je."

Tori žalosno protrlja zadnju stranu svog vrata. "*Mea culpa.* Dobro, dozvolite da Vam malo objasnim. Većina ljudi misli da je vetver nešto kao softver za ljude. Ali to je previše pojednostavljeno, jer sa mašinama se počinje od nepopunjenog prostora, od čiste stranice, dok ljudi imaju desetak miliona godina mentalnog programiranja već strpano u glave.

"Zato smo dosad radili sa prirodnim vetverom. Falsifikujemo površinske osobine — strpljenje, pribranost pažnje, kreativnost - i pakujemo ih kao kakve kutije koštanog brašna. Ali ljudski um je ogroman i nemapiran, i vreme je da se krene u unutrašnjost, u cilju bazičnog istraživanja.

"To je projekt 'Zvezdotvorac'. Istraživanje osnovne podstrukturne programiranosti uma. Redefinisali smo nadstrukturne programe i od njih načinili integrisani sistem sposoban da programira esenciju, u kongruenciji jedan-na-jedan sa inherentnom substrukturom univerzuma."

"Koje žargonsko nagvažđanje!" Landisova pokretom pokaza ka Elininoj kamenoj čašetini. "Popij to. 'Zvezdotvorac' je pokušaj eksperimentalne teologije, jedan od takvih. Smislili su ga u IGF-u. K'o što reče Tori, to je fundamentalno istraživanje o prirodi uma. Vatikanski sinod to finansira, da bismo imali uvid šta se tu radi."

"Da unište jeres u zametku", reče Tori kiselo.

"To je veliki deo razloga. Navodno će taj komplet vetvera pretvoriti ljudski um u Boga. Rđava teologija, ali, eto. Oni žele da naprave kompjuterski model beskonačnog. Pripremili su specifikacije i isprobali ih na - kako se zvala ta test-osoba?"

"Nije bitno", reče Tori

"Koral nešto-već."

Tori je sedeo, nogu široko raskrečenih, zureći u svoj vrč centija. One tvrde linije na njegovom licu - urezane su ko zna kakvim doživljajima? *Ne verujem u ljubav na prvi pogled,* pomisli Elin. Ali, opet, ko zna *u šta* ona, uopšte, sada veruje? Bila je to smrzavajuća pomisao, i Elin se od nje povuče unatraške.

"I da li je ta Koral postala Bog?"

"Strpljenja. Dakle pozabadali su utikače u dobrovoljku, izbrisali,

reprogramirali, i onda intervjuisali. Ničeg upotrebljivog nije bilo."

"Za jedan sat", reče Tori, "mi smo saznali više o strukturi i sastavu univerzuma nego u celoj dosadašnjoj istoriji."

"Bilo je to mentalno poremećeno brbljanje." Ona kucnu Elin po kolenu. "Nju smo intervjuisali, onda smo poništili taj vetver. I šta misliš, šta se desilo?"

"Nikad nisam bila jaka u retoričkim pitanjima. Elin nije skidala pogled sa Torija.

"Nije se spustila. Ostala je zaglavljena gore."

"Zaglavljena?"

Tori otkide travku, pusti je da padne. "Dogodilo se sledeće: mi smo nju preuredili tako da je stekla apsolutnu svest. Postala je ne samo svesna svih svojih mentalnih funkcija, nego i sposobna da ih kontroliše... sve, čak i nevoljne reflekse. Time je stekla kontrolu i nad svojim metaprogramerom."

" 'Metaprogramer' im je samo stručna reč za jedan čvorić refleksa. Mozak ga koristi da vrši promene u sebi", ubaci Landisova.

Jest. Međutim nismo imali u vidu da bi se njoj moglo *dopasti* da bude Bog. Kad smo pokušali da je deprogramiramo, ona je poništila naše instrukcije i sama sebe reprogramirala ponovo 'gore'."

"Jadnica", reče Elin. A ipak - kakvo slavno iskustvo, biti Bog! Nešto u njoj se odazva uzdrhtalošću. Vredelo bi, maltene bi vredelo, platiti cenu.

"I tako nam je ostala žena koja misli da je Bog", reče Landisova. "Drago mi je da smo bili u stanju da to zataškamo. Da su čuli neki od onih religijskih nepismenjakovića dole na Zemlji..."

"Čujte", reče Tori. "Nisam stvarno došao ovamo da bih pričao o poslu. Želeo sam da pozovem svoju nekadašnju pacijentkinju na veliku turneju po Radionici zaptivenih isparenja."

Elin ga pogleda belo. "Radionici?..."

Širokim razmahom ruke on pokaza čitavu Magrit, uključujući i njene zelene stubove i sive litice. U tom gestu bilo je nečeg posedničkog.

"Vama dvoma bi mogla biti potrebna šaperonka", reče Landisova podozrivo. "Evo, mislim da ću vam se ja prikačiti, da ti ne bi upala u neku nevolju."

Elin se slađano osmehnu. "Odjebi", reče joj.

***

Bršljan je prekrivao Torijevu poluloptastu kolibu od geodezijske rešetke. Tori poče blagim pokretima da svlači skakačko odelo sa nje. Istovremeno se oko njih stvoriše snimci sa holo-trake, okružujući ih rubinski crvenim i kobaltno plavim tonovima koji se zgusnuše u vitražne šare. Elin uzmače i pljesnu šakama. "To je Šartr", uzviknu ona oduševljeno. "Katedrala u Šartru!"

"M-mmm", uzvrati Tori spuštajući je polako na travnati pod.

Nadiže se, i poveća, severna ruža, sva od anđela i golubova, kraljeva i proroka, sa ljiljanima raspoređenim u krug oko centralne rozete. Duboka i moćna, prožeta sumornim svetlom, rozeta se pretopi u lancetu Svete Ane.

Holosnimak pređe švenkom sa severnog transepta, na hor, pa na apsis, onda nagore do ambulatorija. Kamera je naglo presekla na ranjenog Hrista i na Zveri Otkrovenja u tamnim prostorima zapadne ruže. Oko Torija i Elin se zatvori spoljašnji krug — oruđa muka Isusovih.

Elin jeknu.

Snimak pođe niz središnji deo crkve, postajući svetliji; na kratko zastade kod kapele Vendom. Konačno, najstariji prozor, "Notr Dam de la Bel Verier", zablista u fireneziji sirove slave. Povetarac zanjiha puzavice, sa kojih dva lista otpadoše i, prolazeći kroz hologram, dotakoše njihovu kožu, pa skliznuše na tlo.

Bel Verier poče da tamni u nadolazećoj noći, boje počeše da se slivaju, a onda jedan nečujni nalet kiše poče da ih spira.

Elin se prepusti stapanju sa travom ispod sebe, ispražnjena i lenja, ne mareći da li će se ikada više pomaći. Pokraj nje se Tori tiho nasmejao, i u šali je zagolicao po rebrima. "Da li me voliš? Hej? Kaži da me voliš."

"Prestani!" Ščepala ga je za ruke a onda ga gricnula u bok - mali, ovlašni ugriz, više pretnja nego šteta - i prešla jezikom preko njegove leve bradavice. "Ma, slušaj, povalila sam se s tobom pola sata posle našeg prvog susreta. Šta hoćeš?"

"Šta hoću?" Otrgao se njenom zahvatu, prevrnuo se tako da se našao nja njoj, pritisnuo njene šačne zglavkove o tlo iznad njene glave. "Hoću da znaš... " i odjednom je bio apsolutno ozbiljan, gledao je netremice, očima sjaktavo tvrdim, "...da te volim. Bez ikakve sumnje ili ograde. Volim te više nego što bi sa rečima ikada moglo izraziti."

"Tori", reče ona. "Za takve stvari potrebno je vreme."

Vetrić je zamro. Ni travka da se pomakne.

"Ne, nije potrebno." Bilo je neprijatno gledati u te oči; ona u tome istraja. "Osećam to. *Znam* to. Volim svaki tvoj način, oblik i deo. Volim te onostran vremena, prepreka i mogućnosti. Sudbina je naša bila da se zavolimo, i ne postoji *ništa,* apsolutno ništa, što bi nas ikad moglo razdvojiti." Glas mu je bio postojan, a ton nizak. Elin nije znala da li je izvan sebe od oduševljenja ili straha.

"Tori, ne znam..."

"Onda sačekaj", reče on. "Doći će."

***

Ležeći bez sna pokraj Torija te noći, Elin se u mislima vratila na nesreću koja joj se dogodila. A pošto se tu radilo o memoriji već smeštenoj na čuvanje, slike su bile izoštrene i neoštećene.

***

Dogodilo se to pri kraju njene smene u Točkovnoj laboratoriji 19, u orbitalnoj indutrijskoj zoni "Henri Ford".

Elin je injektovala gvožđano staklo u rastopljenu leguru bakra. Za to vreme je, pod Elininom kontrolom, laboratorija "Theta" ostajala čvrsto priljubljena uz cilindar glavčine, a laboratorija "Gama" pojurila pola kilometra niz svoj paok, prema periferiji Točka, i dospela iz skoro sasvim tačne Grinič-normalne gravitacije u punu, devetostruku gravitaciju. Laboratorija "Epsilon" je počela da puzi uz svoj uzani paok, ka glavčini točka. Elin uze, pomoću mehaničkih ruku, uzorke vrlo tankih pločica iz brzo-zamrzavajućih kalupa u laboratoriji "Omikron", i poče da obavlja merenja.

Osetila je tren dosade, i radna ploča odmah podesi njen vetver, pojačavajući pažnju, tako da se nagnula nad displeje obuzeta hladnom, bezemotivnom fascinacijom.

Radna ploča je upozori da će se interfejs-program uskoro isključiti. Njeni prsti zaplesaše preko ploče, prigušujući reakcije, šaljući laboratorije na spavanje. Vetver pređe u stanje mirovanja.

Elin se stresla i postala ponovo ona prava, svoja. Dohvatila je peškir i obrisala facijalnu boju sa svog lica. Onda se zavalila u naslon i prozirnula zid -

njena zamena je kasnila. Korporacijska pravila su davala njoj pedeset posto od onog što će biti njegova kazna za kašnjenje na smenu, ako ga ona prijavi. Laka lova; Elin je čekala.

Protežući se, osetila je zlatne vetverske žice koje su visile sa njenog potiljka. Lenjo je odložila vađenje tih utikača.

Zemlja se rascveta blizu poda, poče lagano da puzi nagore. Iz poda se digoše i Novi Detroit i Novi Čikago. Dva blistava industrijska satelita među mnogima koji su sijali svuda uokolo udvojenog rezidencijalnog cilindra.

Neka trunčica pokreta privuče Elininu pažnju, i ona okrete svoju fotelju da osmotri jednu teretnu pošiljku koja je plovila nedaleko odatle. Kontejneri, natrpani zbrda-zdola i svezani nemagnetičnom trakom, a zatim ispaljeni u orbitu sračunatu da izbegne laserske kablove i zrake za prenos energije kojima je čitava Industrijska zona bila prošarana.

Na tom tovaru jahao je neki čovek, upirući se nogama o jednu zelenu kutiju, držeći se rukama za konopac provučen ispod nemagnetične vezne trake. On vide Elin i mahnu joj. Zamislila je kako izgleda njegova iscerena faca ispod ogledalisanog šlema.

Tada je ta stara Elin prezrivo frknula. Počela je da okreće glavu na drugu stranu, i zato je gotovo propustila trenutak kad se dogodilo.

Naginjući se unazad samo još tako malo, jahač na tovaru je preopteretio veznu traku. Neispravna nitna se polomi, teret poče da klizi. Blistavo obojene kutije zaploviše kud koja, a čovek ode u svemirsku prazninu, tumbajući se preko glave.

Jedan kraj trake još je bio učvršćen za uporišnu kutiju, a oslobođeni kraj se bacakao kao ranjena zmija. Jedno blistavo parčence metala - ona zakivka koja je popustila - polete odatle, prema mestu gde se spajaju glavčina i paoci točkaste laboratorije.

I još se smejala, na sav glas, stara Elin, kad je ta nitna pogodila laboratoriju, zarivajući se u jedno gnezdo žica koje *nije trebalo* da bude izloženo.

Kratki spoj između dvaju žica: siloviti električni udar kulja nagore, kroz radnu ploču. Cirkjuti se tope i spajaju. U radnoj ploči, ludilo.

Električni mikroudar skače kroz dve zlatne žice, i haotizuje vetver širom Elinine lobanje.

Sat kasnije, smena konačno stiže, i nalazi Elin zgrčenu u loptu. Elin je na svojoj fotelji, ljulja se napred-nazad. Oglašava se, naizmenično, naletima histeričnog smeha i provalama mračno radosnog vrištanja.

***

Jutro dođe, i Tori, posle dremljivog i romantičnog doručka, uključi sebe u svoju akten-tašnu i ode na posao. Elin odluta da razmisli.

Nije se mogla zaobilaziti činjenica da više nije ona žena-metalurg iz točkovne laboratorije 19. Ta osoba sad joj je bila strana. Njih dve mogu imati zajedničke uspomene, doživljaje - ali Elin više ne razume onu raniju, ni njene emocije, ni njene postupke.

U kafeu na drugoj terasi, u gužvi biotehničara koji sad nisu na dužnosti, Elin iznajmljuje jedan sto i jednu akten-tašnu. Seda i daje se na posao, sa ciljem da nađe ko je bio prvobitni vlasnik njene sadašnje ličnosti.

Kao što je i naslućivala, njena nova persona bila je prekopirana od nekog stvarnog ljudskog bića; čak ni najbolji vetverski tehničari još uvek nisu posedovali sposobnost da kreiraju novu ličnost polazeći od nule. Takođe je otkrila da je udvajanje ličnosti ilegalno - što je značilo da je prvobitna vlasnica tih crta ličnosti mrtva.

Stigla je, svojim tragom, do memorijskih zaliha IGF-a, ali dalje nije mogla. Kompjuter je odabrao ličnost, a kad ga je pitala, uputio ju je na Zakon o privatnosti donet 2037. godine.

"Mislim da sam iscrpla sve mogućnosti samo-otkrivanja koje su mi na raspoloaganju", reče ona Pjerou kad je došao da uzme svoju napojnicu. "I još mi je ostalo pola jutra da nekako utrošim."

On baci pogled na njenu barutno plavu facijalnu boju, i nasmeši se učtivo.

***

"Selektivno crna."

"A?" Elin se okrete od jezera, i konstatova da joj je s leđa bila prišla jedna agrotehničarka koja je u rukama držala mrežu sa dugom drškom.

"Ove alge... apsorbuju infracrveni deo svetlosti. Pretvaraju ovo jezero u veliki toplotni rezervoar." Ona zamoči mrežu u vodu, izvuče je natovarenu tamnom, ljigavom, zelenom masom koja je ostala posle proceđivanja vode, i izruči masu u obližnji valov. Voda se ocedi kroz porozno dno valova.

"A, tako." Na ostrvu se videlo nekoliko zakrpa zelenila, na mestima gde se ploveće zemljište zaustavilo. "Smešno je to. Nikad nisam bila mnogo turistički raspoložena. Više kontemplativan tip. A sad, stalno moram nešto da *radim,* znate?"

Agrotehničarka izruči još algi u valov. "Ne bih znala." Ona se kucnu prstom po čelu. "Ovaj vetver. Ako želite da pričate o poslu, to ću rado. Ni o čemu drugom ne mogu."

"A, vidim." Elin zamoči jedan nožni prst u toplu vodu. "Pa, zašto ne? Hajde da pričamo o poslu."

Na udaljenijoj ivici ostrva, neko se kretao. Elin je izvila vrat da vidi. Agrotehničarka je nastavila sa metodičnim zamakanjem svoje mreže u jezero, a Bog izšeta na vidik.

"Vidite, ovo jezero čini klimu umerenijom. Danju funkcioniše u smislu evaporativnog rashlađivanja. Apsorbuje toplotu, gubi je putem isparavanja, para ulazi u kondenzatore pod krovom i tomo izzračuje toplotu u okolni prostor."

Koralka, slatka k'o dugmence.

Zdela povrća bila je ostavljena pokraj vode. Koral je čučnula, osmotrila zdelu. Njeno narandžasto skakačko odelo činilo je finu dopunu njenoj koži boje bele kafe. Bila je tako mala i delikatna da se Elin osećala, u poređenju s njom, kao glomazno stvorenje, nezgrapni mada prijateljski nastrojeni džin.

"Koristimo i pasivne toplotne pumpe da spuštamo suvišnu toplotu u jednu pećinu za smeštaj tečnosti, ispod jezera."

Koral je uzela jednu šargarepu. Crte njenog lica bile su fino isklesane, ali su njene bademaste oči bile daleke i mutne. Ujednačeni beli zubi gricnuše hranu.

"Noću pumpamo toplotu natrag, gore, i puštamo da ona zrači iz jezera, da bi krater ostao topao."

Pažljivijim proučavanjem tog lica - Elin je morala žmirkati da bi videla tako precizno - pokazalo se da je to faca glatka i ravna kao kod idiota. Ničeg nije bilo na tom licu: ni emocija, ni svrhe, ni primetnog intelekta.

"Zbog toga nije uvek isti broj vodopada u upotrebi."

Sad je Koralka sela na stenu. Njena stopala i kolena bejahu prljavi. Nije se micala. Elin požele da hitne kamen na nju, da bi videla hoće li reagovati.

"Održavanje ujednačene temperature u krateru je kao hodanje po razapetoj žici", nastavi agrovka.

"Ama, ćuti." Elin izvuče svoju akten-tašnu i pozva Oca Landisa. "Dosađujem se", reče Landisovoj, čim se hologram stabilizovao.

Landisova je jedva na trenutak digla pogled sa svog posla. "Onda se zaposli", odreza ona.

***

Magrit je počeo kao rudarska kolonija, u vreme kad je prerada nediferenciranog mešovitog tla još bila rentabilna. Sad tu rudara više nije bilo, a krater se našao u vlasništvu jednog konzorcijuma za poslove koji se, po zakonu, ne mogu obavljati na Zemlji.

Sa petnaeste terase, Elin se zagledala dole, na zakrpasto grupisane laboratorije i kancelarije na otvorenom prostoru, neke razdvojene neiskorišćenim livadama, druge zabijene u nadi da se postigne sinergistički efekat. Korporacije za bakteriološko oružje, pomešane sa firmama za rešavanje problema nuklearnog otpada. Projekat za populacionu kontrolu u Srednjoj Aziji imao je čitavu jednu terasu samo za sebe, a na toj terasi je sve vrvelo od stražara. Bilo je i nekoliko bankovnih firmi nalik na Švajcarske.

"Jasno ti je", reče Tori, "da ja nikako neću biti oduševljen ovakvim razvojem događaja." Njegovo lice, u crvenoj i zelenoj boji, bilo je ravnodušno. Posmatrao je kako jedan nameštač sklapa ležaj i uključuje hiruršku opremu.

"Pa ti si me sam angažovao", podseti ga Elin.

"Da, ali sad sam uključen u profesionalni modus." Nameštač spakova svoje alate i ode. "Izgleda da smo spremni."

"Dobro." Elin se baci na ležaj i skrsti ruke na prsima. "Ej, osećam se kao da bi trebalo da držim ljiljanov cvet."

"Uključujem te u interkom projekta, da ti ne bi bilo suviše dosadno između epizoda." Oko nje je vazduh zatreperio, i nove slike se u pregrštima nametnuše preko onog što je u očima videla. Duhovi su hodali kroz vazduh i zurili u nju iz dubine tla. "Sad isključujemo eksterna čula." Svet nestade, ali imaginarni ljudi ostadoše, svako u po jednom izdvojenom heksagonalnom vidnom polju. Bilo je to kao da gleda kroz oči muve.

Iznenadno i neodoljivo nastupilo je osećanje Torijevog prisustva, a jedan

bezizvorni glas reče: "Ovo će potrajati minut-dva. Zabavi se razgovorom sa ponekim prijateljem." Onda Tori nestade.

Elin je plovila, oslobođena tela i telesnih osećaja. Dokono je prelistavala slike, zaustavila se kod jednog zdepastog čovečuljka koji je upravo iscrtavao crnu liniju preko svog čela. *Zdravo, Hans,* pomisli ona.

On diže pogled i namignu. "Kako ide, mala?"

Nije loše. A šta ti muvaš?

"U ovoj smeni sam nadzornik crne kutije." Crnoj traci dodade jedan narandžasti bljesak, pa ga kritički osmotri u ogledalu. "Sedim ovde sa prstom na dugmetu... " jedna ruka nestade ispod terminala. "...i ako mi se kaže, pritiskam ga. Time aktiviram eksplozivna punjenja u kondenzatorima, i razbijam kupolu. Puff. Vazduh ode napolje."

Razmislila je o tome: iznenadni vulkan kiseonika koji kulja uvis a onda se širi po lunarnim ravnicama. Ljudska tela lete uvis, tumbaju se, rasprskavaju zbog nagle dekompresije.

To je groteskno, Hans.

"Ma bezbedno je, dugme neće funkcionisati ako ja nisam uključen u vetver za taj posao."

Svejedno.

"To je samo jedna predostrožnost; veliki deo istraživanja koja se ovde obavljaju ne bi bio dozvoljen bez ovakvog obezbeđenja. Smiri živce... još nijednu kupolu nisam zeznuo."

Interkom se uključi, a Elin ponovo oseti Torijevo prisustvo. "Ovoga puta pokušavamo sa serijom programa tipa 'trojanski konj'... ubacujemo te u željena mentalna stanja umesto da ih proizvodimo kod tebe. Tvoj površinski indentitet smo zatvorili u kapsulu a eksperimentalne programe proveli kroz sekundarni nivo. Znači u *ovoj* seriji ti se nećeš indentifikovati sa programima nego ćeš ih percipirati indirektno."

Tori, mora biti da si ti od svih ljudskih bića na svetu ono jedno najviše opterećeno stručnim terminima. Što mi ne bi ponovio to - ali na engleskom?

"Pokazaću ti."

Elin se iznenada nađe obuhvaćena sferom razgranatih grimiznih linija,

tamnih i tupih, koje su polagano pulsirale. Ta slika je imala čipkast organski izgled; Elin je tako zamišljala vene u svom čelu za vreme glavobolje.

"To je bio gnev", reče Tori. "Tvoj um ga je preusmerio na slikovni izraz, jer nije indentifikovao gnev sa sobom."

Znači to ćeš ti uraditi — programiraćeš me u božansko stanje tako da mogu da ga vidim ali ne i iskusim?

"Na kraju će biti to. Ali ne verujem da ćeš imati slike. Veći su izgledi da stekneš samo osećaj da si u blizini Boga." Povukao se za trenutak, ostavljajući je više nego samu - gotovo nepostojeću. Onda se vratio. "Ali počećemo polako. Prva aktivnost te vodi ka bazičnom nivou metaprogramiranja, integriše sve tvoje mentalne procese i daje ti kontrolu, na nižem stupnju, nad njima. Netehnički termin za ovo je 'pravljenje Hrista'. Ne preduzimaj ništa olako u vezi sa ma čim što vidiš ili osetiš." Negov glas utihnu, a onda se sve promeni. Našla se u prisustvu nekog divnog.

Osetila je da joj je neko veoma blizu, počela se boriti da otvori oči. Egzistencija se otvori, ljudi se počeše pojavljivati pred njom. "Oprezno", reče Tori. "Opet si uključila interkom."

Hoću da vidim!

"Nemaš koga da vidiš. To je samo tvoj sopstveni um. Ali, ako želiš, neka ti ostane uključen interkom."

A, tako. Bilo je to razočaravajuće. Elin je bila okružena ljubavlju, ludo srećnim osećajem da je univerzum svetinja, okružena mudrošću dubljom od sveta. Po svakoj logici, to je *moralo* dolaziti iz nekog izvora većeg od nje same.

Razum ne bejaše dovoljno jak da nadvlada emocije. Prelistala je interkom, pronalazila sliku za slikom i svaku odmah odbacivala, nastavljala je traganje. Kad je pregledala sve osoblje projekta, počela je gladno da pretražuje javne monitore u krateru.

Agrotehničari na rešetkastim farmama beru jagode i snežni grašak. Elin je osetila ukus toga na jeziku. Neko je mrežom izdvajao alge iz unutrašnjeg jezera, i ona oseti težinu mreže u žuljevitim rukama. Nedaleko od mesta gde je ležala, neki par je u šumarku sadnica vodio ljubav, i ona oseti...

Tori, mislim da neću moći ovo da podnesem. Suviše je intenzivno.

"Sama si htela da budeš test-pilot."

Do vraga Tori!...

Na interkomu se stvori Dona Landis. "Ona je u pravu, Šostokoviču. Nisi je dovoljno zaštitio."

"Nije izgledalo mudro da pojačavamo njen ego suviše, pa da rizikujemo disocijativne efekte koji bi..."

"Ko plaća sve ovo, a?"

Toni progunđa nešto nerazumljivo i rasturi svet.

Elin zaplovi kroz tamu. Osećala se dobro. Bio joj je potreban upravo ovakav raskid sa napetostima i pritiscima njene nove ličnosti. Stupanje na ovu dužnost pokazalo se dobrim potezom, bez obzira što je zbog toga Tori bio u ovom trenutku nezadovoljan.

Tori... Nasmešila se mentalno. Pokatkad ju je razbešnjavao, ali se ipak sve više oslanjala na njegovo prisustvo. Počinjala je da pomišlja da bi mogla bid zaljubljena u njega.

Manjom ljubavlju, možda. Ne božanskom. Ne onom koja je Hrist.

Pa, može biti i tako. Ipak, na *ljudskom* nivou, Tori zadovoljava neke njene potrebe za čije postojanje ona ranije nije ni znala. Međutim, suviše je naporno razmišljati o ovome.

Njene misli zaploviše u stanje bez reči i bez tela i tu se počeše raskošno valjuškati, oslobođene svega što bi ih odvlačilo, oslobođene svih briga, nepovezane.

Ništa nije nepovezano. Sve je Vasiona jedna ogromna mreža isprepletanih programa. Elin primeti da je sama sebi smešna. Pa to je, maločas, zazvučalo kao nešto što bi Tori mogao kazati. Moraće pripaziti; ako je i zaljubljena u njega, to ne znači da treba da počne da govori kao on.

Nepotrebno se brineš. Misli Boga nisu tvoje misli.

Elin se trže. Pogleda svoj um, tražeći otvoren interkomski kanal, i ne nade ništa. *Ehej,* pomisli ona. *Ko je to rekao?*

Odgovor joj stiže iskazan ne rečima, nego bezizvornim ispoljavanjem identiteta. Nešto hladno, lišeno emocija, ali baš zato apsolutno i neporecivo.

Bog.

Onda se vrati Tori, a taj glas, to prisustvo, nestade. *Tori?* Pomisli ona. *Mislim*

da sam upravo imala religijski doživljaj.

"Vrlo česta pojava u vreme uskraćivanja čulnih utisaka... um nastoji da se otarasi nekolicine starih programa. Nema tu razloga za brigu. A sad se malčice opusti, da te uključim... evo, kako se sad osećaš?"

Ono Prisustvo se vratilo, ali ni približno tako jako kao pre; Elin je bila sposobna da se odupre želji da za njim pojuri. *Fino je to, Tori, ali, slušaj, stvarno mislim...*

"Da mi ostavimo analizu onima koji su za nju programirani, a?"

***

Kroz livadu se dvoje zaljubljenih šetalo besciljno, kroz travu koja ih je sve do pojasa doticala. Bližila se biološka noć; agrotehničari dvaput upališe pa ugasiše, radi upozorenja, dnevnu svetlost.

"Bilo je *realno,* Tori. Razgovarala je sa mnom; ne izmišljam to."

Tori provuče prste kroz svoju tamnu, kovrdžavu kosu. Izgledao je rasejario. "Dobro. Ako pretpostavimo da je moj profesionalni program bio pogrešan... a priznaću da je malčice egocentričan... ipak ne mislim da se, u traganju za objašnjenjem, moramo srozavati do misticizma."

Na suprotnom kraju Magrita, jedan vodopad se naglo isključi. Mlaz vode se rasu, raspršujući se po vazduhu. "Koliko znam, rekao si da je ona Bog."

"To sam kazao samo da bih namamio Landisovu. Ne mislim da je ona u bukvalnom smislu reči Bog. Samo je *kao* Bog. Njeni misaoni procesi su organizovani za milion godina efikasnije nego naši. Tu je 'bog' samo zgodna metafora."

"Hm. I kakvo je tvoje objašnjenje?"

"Postoji na tom ostrvu jedan terminal... terminali su ti svuda. Verovatno ga je programirala tako da se ubaci u interkom a da ne izgleda da je ijedan kanal otvoren."

"Ona bi *to* mogla?"

"Zašto ne? Ona ima tu milion-godišnju prednost u odnosu na nas, a bila je vetverska tehničarka; svi vetverci su prikriveni kompjuterski hekeri." Nije gledao u nju. Već neko vreme je uopšte nije pogledao.

"Ej." Dohvatila ga je za šaku. "Šta nije u redu s tobom večeras?"

"Sa mnom?" I dalje je izbegavao njen pogled. "Ne obraćaj pažnju na mene, samo sam zlovoljan što si se tako zaposlila. Proći će me."

"A šta fali mom zaposlenju?"

"Ma ništa. Samo sam neraspoložen."

Vodila je njegovu ruku oko svog struka, onda se pribila uz njega. "Pa ne budi neraspoložen. Ja *moram* nešto da radim. Moj prag dosađivanja je veoma nizak."

"To mi je poznato." Najzad se suočio s njom, i tužno nasmešio. "Zaista te volim, znaš."

"E... možda i ja tebe volim."

Njegov osmeh progna svu tugu s njegovog lica, kao inenadni vetar koji razbija oblake. "Kaži to ponovo." Njegove ruke se pružiše da je dotaknu po plećima, vratu, obrazu. "Još jednom, sa osećanjima."

"Biće da *neće* biti!" Smejući se, pokuša se otrgnuti od njega, ali on je nije puštao, te se prevališe, upleteni, na tlo. "Životinjo!" Kotrljali su se po travi. "Zveri!" Čekićala je po njegovim prsima, naglim pokretom razgrnula njegovo skakačko odelo, pokušala da ga ugrize za vrat.

Tori je izgledao kao da mu je neprijatno, pokušao je da se izvuče. "Ej, ne ovde na otvorenom! Možda neko gleda."

Agrići pogasiše elektrolučne lampe, i Magrit potonu u tamu. Tori posegnu nagore i dotače njeno lice. Počeše da vode ljubav.

***

Fizički, nije se razlikovalo od onog što je radila bezbroj puta, ranije, sa ljubavnicima, prijateljima i ponekim neznancem. Ali sad se obavezivala, puštala je Torija da prođe kroz sve njene linije odbrane, izlagala se mogućnosti bola i povređivanja. Poklanjala mu svoje poverenje. On je sad bio deo nje. I sve se transformisalo, sve postalo novo i divno.

Sve dok ne dospeše na rub orgazma, oboje. Napola izluđena, ona pusti sebi na volju i promrmlja: "Volim te, volim te, Bože volim te..." A Tori, upravo u času njenog klimaksa, zabaci glavu, sav se ukruti, i glasom istrgnutim iz dubina strasti šapnu: "Koral..."

***

Napola slepa od besa, Elin je krupnim koracima grabila kroz grupu koliba

koje su blago svetlele od holografskih projekcija u njima - rasutih, difuznih obrazaca duginih boja, nečitljivih tako, izvan njihovih fokusnih polja. Ostavila je zbunjenog Torija iza sebe, dve terase gore.

Ona dođe do jedne određene kolibe i, morajući s nekim da razgovara, zakuca na gornju gredu ragastova.

Otac Landis je proturila glavu kroz vrata, žmirkajući dremljivo. "O, to si ti, Donelijeva. Šta želiš?"

Elin, na svoj apsolutni užas, poče da plače.

Landisova se brzo povuče unutra, pa izađe zatvarajući rajsferšlusom svoje skakačko odelo. Uzela je Elin u zagrljaj, tetošila je, smirivala je blagim zvucima, i slušala njenu priču.

"Koral", reče Landisova. "Ahhhhh. Odjednom se sve uklapa."

"E pa onda mi kaži!"

Pokušala je žmirkanjem da odagna gnevne suze. Imala je osećaj da joj je lice crveno, sirovo i ružno; vetverska farba se sva razmrljala.

"Strpljenja, dete." Landisova sede prekrštenih nogu kraj kolibe, i potapša tlo pored sebe. "Sedi ovde i pravi se da sam ja tvoja mamica, pa ću ti ispričati jednu priču."

"Ej, nisam došla ovde da..."

"Ko si ti da kritikuješ najnovije tehnike duhovnog odgajanja, a?" prekori je Landisova blago. "Sedi."

Elin sede. Landisova je obuhvati rukom preko ramena.

"Bila jednom jedna devojčica po imenu Koral... prezime sam zaboravila. Nije bitno. Uglavnom, bila je pametna i emotivna i neozbiljna i baš-kao-ti u svakom pogledu." Govoreći, ona je blago ljuljala Elin.

"Srećna je mala devojčica Koral bila, smejala se i igrala, i jednog dana zaljubila. Evo ovako!" Pucnula je prstima. "Pretpostavljam sa znaš kako joj je bilo."

"Ovo je nekako postiđujuće."

"Tišina. Dakle imala je mnogo sreće, jer koliko god je volela ona njega, još sto puta više je voleo on nju, a koliko god je voleo on nju, ona mu je uzvraćala ljubavlju hiljadu puta većom. I tako je to išlo. Mislim da su malo i preterali, ali

to je samo moje lično mišljenje.

"E, Koral je živela u Magritu i radila kao vetverica. Bila je ambiciozna, itekako... takve su najgore. Smislila je plan da ljude reprogramira tako da mogu živeti izvan onih programa koji upravljaju njihovim svakodnevnim životom. Imaj u vidu: čovek je više od zbira svojih programa; ali šta je ona znala o slobodnoj volji? Pa, najzad, ona nikakvu religijsku obuku nije imala. Zato su ona i njen momak napisali predlog, zatražili finansiranje, i onda zajedno proterali taj novi program kroz njenu lobanju. I kad je bilo učinjeno, ona je smatrala da je Bog. Ali ona više nija bila Koral... ne na takav način da bi je čovek prepoznao."

Zastala je da čvršće zagrli Elin. "Mala, sad budi jaka, dolazi ono gadno. Dakle, njen momak je bio neutešan. Nije hteo da jede i nije hteo da se igra sa svojim prijateljima. Kao saradnik, postao je teško sranje. Ali onda se nečeg dosetio.

"Vidiš, koja god ženska radi sa eksperimentalnim vetverom, njen se personalitet trajno zabeleži, za slučaj da se desi neki udes pa da ga treba obnavljati. A ako ta osoba umre ili postane Bog, vlasnička prava na tu ličnost pripadnu IGF-u. Oni su lukavi u takvim stvarima.

"E. Tori... da li sam pomenula da se zvao Tori?... je ovako razmišljao: šta ako neko dode ovamo da bi dobio novi personalitet? To se događa otprilike dvaput godišnje. U budućnosti će morati da bude i gore. A posao te vrste može se obaviti jedino u Magritu. Kompjuter obezbeđuje nasumični pristup do memorijske zalihe sa ličnostima, pa će, prema tome, postojati šansa da mu njegova Koralka bude vraćena, dobra kao da je nova. Ali ne baš dobra šansa, jer je gomila smeća potrpana u banke ličnosti.

"Onda je došao na rđavu misao. Ali ne smeš ga okrivljavati zbog toga. Radio je polazeći od pogrešnog kompleta moralnih principa. Mislio je: ako ja, na primer, namestim kompjuter tako da ne bira nasumično, već da Koralinu ličnost unese u prvu devojčicu koja naiđe? To je i uradio." Landisova zaćuta.

Elin obrisa nadlanicom jedno ušmrkivanje. "Kako se priča završava?"

"Na to još čekam."

"Oh." Elin se pribra i ustade. Landisova takođe.

"Čuj. Pamtiš kad sam ti rekla ono za kučence koje se spotiče o svoje šapice? Pa, pa upravo si tresnula nožnim prstima u nešto, pa te oni bole. Ali prebolećeš

ti to. Ljudi takve stvari preboljevaju."

***

"Danas pravimo Budu", reče Tori. Elin je ćutala i fiksirala ga ukočenim hladnim pogledom, iako je bio u zelenoj i crvenoj boji, imun. "Ovo je program visokog nivoa, koji integriše sve tvoje mentalne funkcije i stavlja ih pod tvoju svesnu kontrolu. Zato je od izuzetne važnosti da držiš ruke k sebi, o-kej?"

"Truni u paklu, tumore."

"Molim?"

Elin nije odgovorila, a Tori, posle zbunjenog ćutanja, nastavi: "Ostavljam ti senzorijum u operativnom stanju, i zato, kad te uključim, hoću da obratiš pažnju na svoju okolinu. Važi?"

Uključi se drugi trojanski konj. Sve se promeni.

Nije to bila fizička promena, ništa što bi se očima moglo videti. Bilo je više kao da su nestala imena svih stvari. U blizini je rastao jedan hrast visok samo do kolena, sasvim nalik na onaj kojeg je slučajno zgnječila u Novom Detroitu kad je izgubila nevinost, pre mnogo godina. Ovaj joj ništa nije značio. Bilo je to samo parče drvnog materijala koje izrasta iz zemljišta. Jedna krtica izviri njuškom iz svoje jazbine, mreškajući nos i pokazujući svoje slabe ružičaste oči. Bila je to samo jedna mala biološka mašina. "Uuuuh", reče Elin nehotice. "Ovo je hladno."

"Smeta ti?"

Elin ga osmotri, i ne vide ništa na tom mestu. Samo jedno ljudsko biće, objekat koliko je i hrast objekat, ništa više. Nije osećala ništa ni za njega ni protiv njega. "Ne", reče ona.

"Dobijamo dobar snimak." Te reči nisu ništa značile, bile su trapave i lišene sadržine.

U travi oko sebe Elin ugleda sivo treptanje kao da sva trava na neki prefinjen način gori. Logički je Elin znala da su ti treptaji okidanje nerava u čepićima i štapićima njenih očiju, ali emotivno su bili nešto drugo: bili su Vreme. Sivi požar koji konstantno uništava svet, proždire ga i stvara nanovo, i nanovo. I to nije bilo važno.

Velika smirenost obmota se oko Elin, inteligentna nezainteresovanost, hladna i bezlična. Elin uvide da se sa njome već počela indentifikovati, i da

egzistencija jednostavno *nije važna.* Postojale su samo stvari, objekti.

Nije mogla videti Torijeva leđa i nije više imala volje ni da čini pretpostavku da ta leđa postoje. Ako pogleda gore videće bližu stranu Zemlje. Ona dalja strana bi savršeno mogla i ne postojati, a ako ne postoji, ni to nije važno.

Gulila je svet i odbacivala njegovu kožu, ignorisala spoljašnje stvari. *Nikad nisam znala koliko zavisim od čulnih utisaka,* pomisli ona. A ako njih ignorišeš tu je Praznina. Ona nema boju, oblik nema, ni položaj, ali ona je to što leži ispod blistave međuigre boja koju sivi plamenovi Vremena stalno uništavaju. Elin poče da razmišlja o osnovnim sirovinama postojanja.

"Molim lepo, ne zezaj se sa svojim programiranjem", reče Tori.

I telo: nevažno. Telo je samo fokus za njena čula. Ignoriši njih, pa ćeš moći ignorisati i njega. Elin je osećala da u prisutnosti Praznine počinje da nestaje. Praznina nema materijalnu egzistenciju, nema stvarno postojanje. Ali nema ga ni ovaj svet koji je ona oduvek smatrala sigurno postojećim - taj svet je samo eho, svet, slika reflektovana u vodi.

Kao da si program u mašini, a sad to po prvi put shvataš.

Nju kao poplava ispuni glas Landisove. "Donelijeva, za ime Boga, ne uplići svoje prste u ovaj eksperiment!" Stvar je u tome što je to podležeće uništavilo *realno* — ako reč "realno" uopšte ima ikakvo značenje. Ako i "značenje" ima značenje. Ali, s one strane realnog i s one strane značenja, postoji ono što *jeste.* Elin je to pronašla.

"Donelijeva, krećeš se po opasnom terenu, ti si... "Glas Landisove bio je smetnja, i Elin ga isključi. Oseti želju da se stopi sa onim što jeste; shvati da je za uspeh dovoljno da prestane da želi uspeh.

U trenu tog uviđanja užas je kolapsirao na nju. Vatreni jezici pokuljaše nagore, uz njen um; prže, sažižu, pretvaraju u ugarke; zmije su među plamenovima, velika ljigava bića sa gnusnim ustima i iglasto oštrim očnjacima.

Panika, grč, ona se povlači, zgrabiše je. Uvukla je vatru u pluća, vreli crvi se valjaju kroz njena moždana tkiva. Ona beži kroz um koji se uvija u agoniji, i bežeći uključuje i isključuje razne stvari.

I odjednom, vraćena je u svoje telo, i ništa je ne progoni. Uzdrhtala je, i njeno telo je reagovalo kako treba. Divno osećanje.

"Eto bar *nešto* je uspelo", reče Tori.

"Šta" graknu ona. Pročisti grlo i pokuša ponovo. "Šta je bilo?"

"Tačno ono što smo se nadali da će biti... kad je tvom umu zapretilo uništenje, on se zaštitio na taj način što je sebe programirao nadole, do normalnog stanja. Očigledno, pojačavanje tvog ega je stvar koja donosi uspeh."

Elin shvati da su joj oči još uvek sklopljene; otvori ih sada, a šakom grčevito stisnu ivicu ležaja. Pod prstima je ivica bila solidna, realna. Tako dobra.

"Stići ću ja za minut", reče Tori. "Ali do tad ti je, rekao bih, potreban odmor." On pipnu jedan koštani induktor i Elin pade u tamu.

***

Opet je plovila. Svi su njeni metaforični nervi bili do krajnosti napeti. Elin oseti da je hipersenzitivna na spoljašnje uticaje, natprirodno svesna okoline, čak podložna sugestiji. Ipak, Koralino prisustvo je više naslućivala nego osećala. *Odlazi,* pomisli ona. *Ovo je sad moj um.*

Ovde sam i uvek sam. Stupila si u moju zemlju, i mutno si svesna mog prisustva. Kad se ispneš u planine znaćeš me stvarno; a tada ćeš biti kao ja.

Svako meni govori šta da radim, pomisli Elin ljutito. *Zar ja u ovome neću nikakvog uticaja imati?*

Misao, maltene podsmešljiva: *Ti si samo jedan program uhvaćen u univerzalnu mrežu programiranja. Radićeš ono što tvoj program diktira. Biti od programa slobodan znači biti Bog.*

Uprkos svom gnevu, i svojoj uvređenosti, uprkos hladnom curku straha koji se trudila da zadrži u pozadini, Elin je bila radoznala. *A kako to izgleda?* upitala je jer se nije mogla uzdržati.

To je sloboda. Univerzum je mehur beskonačno veliki, a mi koji smo Bog smo tanki sloj na njegovoj spoljašnjosti. Mi stupamo u interakcije i programiramo. Mi činimo da zvezde sijaju i vrbe rastu. Mi programiramo šta ćeš ti želeti za ručak. Programiranje teče kroz nas, mi ga menjamo, i održavamo kosmos.

Elin se baci na tu poslednju tvrdnju. *U tome se niste baš dobro pokazali, je li tako?*

Ne uplićemo se. Kad budeš jedno sa nama, razumećeš.

Elin shvati da je Koral tokom projekta 'Zvezdotvorac' svakako morala prolaziti i kroz ovakve sesije tipa "pitanje-odgovor." Ona poče da traga za

pitanjem koje niko drugi nije postavio, i koje će biti samo njeno. Posle izvesnog razmišljanja, pronađe takvo.

Da li ti uvek — lično - voliš Torija Šostokoviča?

Kratkotrajna pauza, a onda: *Ta vrsta ljubavi, na koju ti misliš, karakteristična je za programiranje nižeg reda. Ne za inteligenciju slobodnu od programa.*

Sledećeg trenutka Tori je poništio celokupno programiranje, i Elin je isplovila na površinu, ostavljajući Boga iza sebe. Ali ipak je stigla da postane oštro svesna da nije dobila direktan odgovor.

***

"Elin, moramo porazgovarati."

Bila je priključena na spoljašnje monitore, i zurila je preko Mare Imbriuma. Čisto vizualni program; osećala je kako sa njenog vrata vise vetverski priključci, i kako joj topli, vlažni vazduh Magrita dodiruje kožu. "Nema se *o čemu* pričati", reče ona.

"Do vraga, ima se o čemu! Nemam nameru da te opet izgubim zbog nesporazuma, zbog... nekakvog semantičkog pitanja."

Kod spoljašnjih pejzaža Meseca, stvar je bila u njihovoj bezvazdušnoj jasnoći. Stene i senke - tako neprirodno *oštre.* Elin je posmatrala Mare Imbrium, "More kiša", kroz jedan senzor koji se nalazio na onoj spoljašnjoj nizbrdici kratera koja je bila okrenuta ka tom "moru". Bilo je monotono, ali na prijatan način. Donekle nalik na trenutke kad je stvarala Budu. Tamo, napolju, nije bilo značenja, nije bilo ničega što bi se ubacivalo između nje i površine.

"Ne znam kako si saznala za Koral", reče Tori, "i pretpostavljam da nije bitno. Uvek sam računao s tim da ćeš pre ili kasnije saznati. Nije to važno. Važno je da ja tebe volim..."

"Ama, isključi ton!"

"...i da ti voliš mene. Ne možeš glumiti da me ne voliš."

Osetila je da joj se nokti zabijaju u dlanove. "Itekako mogu." Odskakutala je niz krater do površine. Tu je stajao magnetski lanser, "mas-drajver", tanka jednošinska železnica protegnuta kilometrima u Imbrium, povijena tako blago da se to jedva primećivalo.

"Identifikuješ se sa ženom koja je nekad bila Elin Doneli. Nema u tome ničeg

lošeg; kao vetverski hirurg, kažem da je to zdrav znak. Ali to je nešto što moraš nadrasti."

"Slušaj, Šostokoviču, petljanje po mojim emocijama neće promeniti onu koja jesam. Tvoja mrtva prijateljica nisam, niti nameravam da zauzmem njeno mesto. Prema tome, što ne bi ti malo otišao nekud, i prestao da me trzaš na kanapu, a?"

Majušni roboti-popravljači šunjali su se duž lansera, zaustavljajući se povremeno da zavare neko mesto. Plave iskre su prštale nečujno nad površinom.

"Ali nisi ni stara Elin Doneli, i mislim da to znaš. Tela su prolazna, uspomene su ništa. Tvoja spontanost i gracioznost, tvoja tiha snaga, tvoja nestrpljivost... one tvoje male prisutnosti i odsutnosti koje sam godinama poznavao i voleo... to je ono što od tebe čini tebe. Nije važno ime, a ni prošlost. Ti si ona koja jesi, i zbog toga te volim."

"A-ha, samo, ona koja jesam ne voli tebe, miki."

Jedan od robota-popravljača polako pade sa lansera. Udari po tlu, odskoči; neko vreme se borio da se opet postavi na svoje gusenice; onda se hitro vrati svome radu.

U Torijevom glasu osetilo se, maltene, žaljenje. "Ipak, voliš me. Ne možeš to sakriti od mene. Znam te kao ljubavnik i kao tvoj vetverski hirurg. Pustila si da postanem deo tebe, i ma koliko da si ljuta u ovom trenutku, vratićeš mi se."

Elin je osećala da njeno telo drhti od besa. "A-ha, e pa kad je to tako, zašto *meni* o tome govoriš? Što se ne vratiš u svoju kolibu da tamo čekaš da ja dopuzim?"

"Zato što želim da napustiš to zaposlenje."

"*A?* Šta?"

"Ne želim da ti postaneš Bog. Prošli put je to bila greška, a bojim se da ni sa novim programima neće biti nimalo bolje. Ako se digneš u Boga i ne možeš da siđeš ovog puta, onda ćeš i sledeći put postupiti isto. I onaj put posle toga. Provodiću život ovde čekajući tebe, stvarajući tebe iznova i iznova, i gubeći te. Zar ne možeš to da sagledaš: iz godine u godinu, puštanje iste umorne stare trake?" Torijev glas se spusti do šapata. "Ne verujem da bih mogao izdržati čak ni prvo sledeće ponavljanje toga."

"Ako me voliš toliko koliko kažeš, onda valjda znaš i moj odgovor", reče Elin hladno.

Čekala je da se zvuk Torijevih koraka udalji, da nestane; posle toga, odjekivao je samo poraz. Tek tad Elin shvati da je njen senzor posmatrao isti, prazan deo nizbrdice Magrita već pet minuta neprekidno.

***

I dođe vreme za finalnog trojanskog konja. "Danas pravimo Boga", reče Tori. "Ovo je totalna svesna integracija uma po obrascu optimalne efikasnosti. Sklopi oči i broj do tri."

Jedan. Ono opako u ovoj stvari, uvide Elin, sastojalo se u tome što je Tori bio u pravu. Ona ga još uvek voli. On je jedini čovek koga ona želi i bez koga je prazna.

Dva. I još gore: ona ne zna koliko dugo će izdržati da mu se ne vrati - a to će, dobri Bože, biti tako ponižavajuće!

Bila je ili pod prokletstvom ili pod blagoslovom: ukleta, možda, zbog agonija i poniženja kroz koja će dobrovoljno proći radi ovog jednog, poprilično manipulacijama sklonog, ljudskog bića. Ili možda blagoslovena utoliko što bar postoji neko ko nju može tako pokrenuti, bez obzira zaslužuje li on to ili ne. Mnoge osobe odžive svoj život bez ikog takvog.

Tri. Ona otvori oči

Ništa se nije promenilo. Magrit je bio običan i banalan kao i u bilo kojoj drugoj prilici. Nije osećala ni neku svoju specijalnu reakciju. Sasvim sigurno nije osećala božje prisustvo.

"Ne bih ja rekla da ovo funkcioniše", pokuša ona da kaže. Ne začu se nijedna reč. Krajičkom oka vide kako Tori briše svu svoju facijalnu boju i odbacuje svoje skakačko odelo. Ali kad pokuša da ustane, shvati da je paralizovana.

Šta radi ovaj manijak?

Torijevo lice se nadnese nad nju. Njegova kosa bila je upetljana hrpa; prsti je zasvrbeše od želje da kroz nju prođe češljem. "Oprosti mi, ljubavi." On je lakim poljupcem dotače po čelu, i još ovlašnijim po usnama. Onda nestade iz njenog vidnog polja, opružajući se po travi pokraj njenog ležaja na rasklapanje.

Elin je zurila gore, u krov kupole, i razmišljala: *Ne.* Čula je kako on na sebe pričvršćuje, kaiševima, koštane induktore, jedan po jedan. Jedan oštri škljocaj -

to je on uključio aparat za snimanje. Programiranje poče da se uliva u njega.

Dugi period čekanja - objektivno, možda dvadeset sekundi - dok je vetver prenošen u njega. Još jedno "klik": aparat se isključio. Trenutak tišine, onda...

Tori se muči da uhvati vazduh. Jedna ruka uleće nagore, u njeno vidno polje, on počinje da se guši. Elin se bori protiv svoje paralize, ne može se pomaći. Nešto se bučno razbilo, po zvuku se čini da je to neki deo opreme; grcanje i hripanje se nastavilo. On poče divlje da se bacaka.

Tori, Tori, šta ti se to dešava?

***

"To je samo epileptični napad", reče Landisova. "Ništa sa čim ne bismo mogli izaći na kraj, ništa što bi nas zateklo nespremne." Ona na umirujući način dotače Elin po ramenu i doviknu gomili zgurenoj oko Torija: Ej! Neko od vas petljoglavaca - zna li ko išta o programiranju? Izvucite ovu gospođu iz ovoga."

Jedan tehničar hitro priđe, i načini nekoliko jednostavnih podešavanja na Elininoj mašineriji. Ostali - koji su se još okupljali, Landisova je bila tek treća po redosledu pristizanja - su pokušavali da drže Torija tako da bude nepomičan, i da mu nameste koštani induktor na vrat. Talas njihovih razbrbljanih komentara se naglo podiže, a Tori se grčevito praćaknu. Onda, kolektivni uzdah, jer njegovi su se mišići opustili a grčevi prestali.

"Evo", reče tehničar, a Elin se naglim pokretima diže sa ležaja.

Progurala se kroz gomilu ljudi (a jedan glasić u njenom potiljku se čudio: gomila! Kako je to čudno), i kleknula pored Torija, uzimajući njegovu glavu u svoj zagrljaj.

Stresao se, očiju širokih i netrepćućih.

"Tori, šta je?"

Uperio je te strašne oči ka njoj. *"Ničevo."*

"Molim?"

"Ništa", reče Landisova. "Ali bi prevod 'nije važno' bio, možda, bolji."

Jedan vetverski tehničar je preuzeo rukovođenje i sad je odgurivao gomilu unazad. Podneo je izveštaj Landisovoj; njegova usta mirno su se pokretala pod međuigrom zelenog i crvenog. "Izgleda da je bila greška u filozofiji programiranja. Mi smo se nadali da ćemo, dovodeći i ego u čitav proces, postići

da Bog bude tako neugodno iskustvo, da će nam subjekt onda dopustiti da ga deprogramiramo bez smetnji... sad znamo bolje."

Elin pogladi Torija po čelu. Njegovi mišići se zgrčiše, pa opustiše: jedna medicinska tehničarka je reprogramirala telesna reagovanja. "Zašto niko ne *preduzima* ništa?" upita Elin.

"A ti pogledaj", reče Dona Landis i uključi je u interkom. Elin ugleda, u svojoj svesti, desetine vetveraca koji su predlagali program za programom. Jedan kanal interkoma bio je ispunjen samo slikom koja je prikazivala razgranati vetverski dijagram; pred njenim očima pojavljivale su se male promene, zato što su programi postizali izvestan uspeh, a zatim nestajale jer je Torijev um programe odbacivao. "Stiže nam vizuelni prikaz njegovog *Weltanschaunga*", saopšti jedan bezimeni tehničar.

Na jednom praznom kanalu pojavi se nešto užasno.

Elin je samo tren izdržala da bude izložena tome, a onda je njen um refleksno zatvorio taj kanal. Ali i taj tren je bio više nego dovoljan. Stajala je u prostoriji beskonačno velikoj, koja je u svim svojim dimenzijama bila zakrčena velikim bučnim mašinama. Mašine su opsluživali demoni željni zla, koji su vrištali i podrugljivo se smejali i bili, i sami, mašine. Proizvodili su bol i ludilo.

Njeno gađenje, njena odvratnost prema tom prizoru, rečima se nisu mogli iskazati - baš kao ni sam doživljaj koji je dobila. Osim toga...

O vetverskim tehnikama je znala ovo: malopređašnji prizor bio samo gruba imitacija, samo crtani film, onoga što je stvarno prolazilo kroz Torijevu glavu.

Elino telo treslo se od šoka. Malo po malo ona shvati da se povukla u površinski svet. Još uvek je pridržavala Torijevu glavu. Jedna je vetverka, siva lica i šokiranog izgleda, stajala u blizini.

Elin se pribra i reče najblaže što je mogla: "Tori, *šta* to vidiš?"

Tori okrete svoje žestoke, uznemirene oči ka njoj; morala se svesno potruditi da se ne trgne unazad. Onda on progovori, glasom šokantno mirnim.

"To je... ono što jeste. Realnost. Vasiona je prokleto hladna mašina, a svi mi smo samo programi u njoj. Činimo ono što ne možemo ne činiti, jer izbora nemamo; onda izbledimo i postanemo ništa. Surovo i bučno mesto."

"Ne razumem... zar nisi oduvek govorio da smo samo programi? Zar nisi uvek u to verovao?"

"Da, ali sad to doživljavam."

Elin primeti da njena šaka polako gladi njegovu kosu; ne pokuša da to zaustavi. "Onda siđi, Tori. Pusti ih da te deprogramiraju." Nije skrenuo pogled.

"Ničevo", reče.

Tehničarka, oporavljajući se od šoka, pruži ruku ka jednom delu opreme. Landisova je spreči tako što je pljesnu po ruci.

"Ni da se makla nisi, tehna! Šta zamišljaš da uradiš?"

Tehničarka je pokazivala znake nestrpljenja. "Ostavio je instrukcije da, ako eksperiment pođe po zlu, ja okrenem prekidač terminatora."

"Tako sam i mislila. Neće biti ubijanja iz milosrđa dok ja radim ovde, mala."

"Ne razumem." Tehničarka uzmače, zbunjena. "Pa ne želite valjda da on pati."

Landisova je upravo skupljala snagu za grozno oštar odgovor, kad ih interkom sve prekide. Kroz senzorijum proleteše: bljesak crvenog; miris gorkog badema; bockanje statičkog elektriciteta; ukus kimčija. "Uzbuna! Imamo uzbunu!" U Elininom umu se materijalizovalo jedno crno i belo lice. "Uzbuna!"

Landisova se ubaci u to strujno kolo. "U čemu je problem? Pokaži nam."

"Ovo nećete verovati. "Njegovo lice nestade, zamenjeno širokougaonom slikom jezera.

Zelenkastocrna voda bila je mirna i nepomična. Potisno konusno ostrvo je, retko pokriveno travom i korovom, dremalo. A Bog je po vodi hodao.

Zinuše od čuda, svi. Koral je gazila preko jezera, korakom odlučnim ali ne žurnim, lica vedrog. Ružičasta stopala njenih bosih nogu samo su ovlaš doticala vodu.

Nisam joj verovala, pomisli Elin izbezumljeno. Vide da Otac Landisova poče da se krsti, otvorenih usta i očiju široko otvorenih od neverice. Na pola tog pokreta kršćenja, njen jezuitski vetver preuze vlast u njoj. Usta joj se naglo zatvoriše, lice postade hladno i kontrolisano. Ona se potpuno uspravi.

"Hans", reče sveštenica, "pritisni dugme."

"Ne!" vrisnu Elin, ali bilo je prekasno. Još uvek uključena u interkom, ona vide kako taj smešni čovečuljak hitro i efikasno izvršava naređenje.

U prvom trenu ništa se nije dogodilo. Onda se kod svih mašina za

kondenzovanje vodene pare pojaviše procepi svetlosti, grube i aktinične. Para i dim pokuljaše iz mašinerije, a delić sekunda kasnije udar zvuka ošamari njihove uši.

Delovi neba bili su razneti eksplozijom.

Elin se okrete, uvi, pade. Grabila je preko tla, bacila se na Torija i zagrlila ga.

Vazduh se komešao. Rupe u kupoli - male u početku - postajale su sve veće jer se kupola krunila, izložena naprezanjima za koja je bilo unapred smišljeno da ih *ne može* podneti. Neprirodno zviždanje pretvori se u vrištanje, u krik, i onda se kupola, uz jedno sveobuhvatno *vuff* raspade.

Elin je bila bačena uvis, otrgnuta od Torija, bolno zavitlana u daljinu i visinu. Sav je krater bio u pokretu, stene su se istrzale iz poda kratera, drveće se rascepljivalo na komade koji su polazili uvis, jezero je eksplodiralo u paru.

Krici zamreše - nestalo je vazduha. Elinine uši su žestoko zvonile, po čitavoj koži je osećala probadanje. Pritisak u njoj je rastao, želja njene krvi da se sjedinjuje sa vakuumom, i Elin uvide da će sad umreti.

Jedan tihi glas reče: *Ovo ne sme biti.*

Vreme stade.

***

Elin je visila okačena između Meseca i smrti. Krhotine i fragmenti neposredne prošlosti su se kristalizovali i premeštali. Svet postade ... ne stvarno maglovit, već apozicionalan. I svet, i Elin postadoše uslovno postojeće pojave, više moguće nego stvarne.

Dođi sada i budi Bog sa mnom, reče Koral, ali ne Elini.

Torijeva prisutnost potopi tu supu neizvesnosti: prisutnost ogromna i moćna, ali nekako pogrešna, izobličena. I tek što je Elin to osetila, u njemu nastade promena, ljuštenje i odbacivanje identiteta, i on kao da poče da se uspravlja i da se zalečuje.

Svud uokolo, svet je postajao božanskiji i stvarniji. Imala je osećaj da je nešto vuče na pet strana odjednom. Torijevo prisustvo se tokom kratkog vremena pojačavalo, onda se smanjilo, postalo iskra, manje od iskre, ništa.

Da.

Uz urlanje voda i rasprskavanje stena, i uz jedan potmuli zvučni udar, svet se

vrati.

***

Nesigurnim koracima Elin je sišla niz poslednju seriju kamenih stepenika koji su vodili sa terasa na obalu jezera. U podnožju stepeništa ona prođe pored dvoje stražara; njihove facijalne boje bile su im nabačene sa istom žurbom kao i njihovi novi programi. Nekoliko drugih se kretalo ka najbližoj rešetkastoj farmi. Straža je, posle incidenta, bila svuda.

Našla je lestvice koje su vodile gore, u farmu, i počela da se penje. Bila je biološka noć, agrotehničari su odavno bili otišli.

Hvatajući rukom preko ruke, popela se najviše što je mogla, a kad se počela plašiti da će promašiti neku prečagu i pasti, prebacila se jednim zamahom na ivičnu gredu i uvukla između mašina za sađenje jagoda i za sađenje biljke jam. Pogledala je dole ka ostrvu: iako je visina bila vrtoglava, bila je to tek trećina puta do vrha.

"Nego, šta kog vraga tražim ja ovde?" progunđa ona sama za sebe. Ritnu se nekoliko puta iznad ambisa, pa odgovori sama sebi: "Tražim to, što sam se napila k'o magarica." Zakikota se. Eto *nečeg* što ona ne mora sa Koralkom deliti. Elin je imala tu sposobnost: da se u baru napije do neverovatne mere, a onda da ustane i izađe pre nego što je alkohol tresne. Bilo je to nešto metaboličko.

Dole su Tori i Koral tiho sedeli na svom majmunskom ostrvcetu. Nisu se doticali, nisu vodili ljubav, niti se držali za ruke, čak ni bacali poglede jedno ka drugom - samo su sedeli. Bogujući.

Elin žmirnu ka njima, dole. "Rado bih se izbljucnula direktno na vas", progunđa ona. Onda jako steže i pesnice, i oči, dobijajući suze i bol. *Tori, prokleto bilo!*

Zažmurujući jako, pa otvarajući oči, skrenula je pogled sa ostrva na ugljeno crne vode jezera. Tamo su bile reflektovane sjajnije zvezde. Povetarac izazva talasiće na vodi, tako da one počeše da trepere i svetlucaju, kao da su na zemaljskom nebu. Zaploviše beznaporno preko površine, skupiše se u jato, zgusnuše, i ocrtaše Torijevo lice u jezeru. On se nasmeši toplo, pozivajuće.

Jedna se šaka sklopi oko njene mišice, i Elin, dižući pogled, vide strogo lice čoveka iz obezbedenja. "Pijani ste, gospođice", reče on, "a i pravite štetu."

Ona pogleda tamo kuda je pokazivao prstom, ka mladoj jam-biljci koju je zgnječila kad je sela, i poče da se smeje. Stražar glatkim, profesionalnim pokretom podvrnu njen rukav i sklopi joj jednu plastičnu narukvicu oko zglavka. "Vreme je da krenemo", reče on.

***

Poveo ju je četiri terase uvis. Dok stigoše, već je bila skoro trezna. Postojani curak njene krvi krivudao je kroz tu narukvicu i vraćao se u njeno telo očišćen od alkohola. Svetogrdno upropašćavanje vina, po njenom mišljenju.

Posle još dvadeset koraka, brazletna otpade sa njenog zglavka. Stražar je elegantno uhvati u vazduhu, pa nestade. Očajanje se opet sklopi oko nje. *Tori, moja ljubavi!* Pa, pošto ne beše nade da će spavati, ona produži mukotrpno pešačenje uz terase, vraćajući se do Hansovog podruma, da opet napuni trbuh vinom.

***

Omanja grupa sedela je oko stene koja je Hansu služila umesto stola, osvetljena krugom hologramski generisanih vilinskih svetlosti. Otac Landis je sedela tu, i obilato pila. "Sutra podnosim svoj izveštaj", objavi ona. "Sinod se povlači iz ovoga, i ukida finansiranje."

Hans uzdahnu, potеže dug gutljaj sopstvenog vina, načini grimasu zbog ukusa. "Pretpostavljam da će zbog toga projekt 'Zvezdotvorac' pandrknuti. A?"

Landisova ukrsti prste. "Daj Bože." Elin je stajala uz ivicu tog kruga, ćutala i slušala.

"Ne želim više nikad da čujem to ime", promumla jedan tehničar.

"Ne smeš mešati Boga sa onim što si nedavno video", ukori ga Landisova.

"Hej", reče Hans. "Ona je vratila vreme unazad, ili tako nešto. Video sam to. Ovo mesto je eksplodiralo... zar to ne dokazuje nešto?"

Landisova se isceri, pruži ruku i raskuštra njegovu kosu. "Ponekad sam zabrinuta za tebe, Hans. Imaš strašno *mali* koncept Boga." Nekoliko vinopija se nasmeja.

On pocrvene, i reče: "Ne, stvarno."

"Dakle, pokušaću ovo da objasnim..." ona se naže napred, pa lupnu svojom kriglom po steni, "napuni ovo opet, a?... jednostavno. Naši su analitičari

gamizali po svim detaljima Koralinog opisa univerzuma, i znaš li ti da u njemu nema baš *nimalo* mesta za milosrđe, nadu, veru i takve stvari? Ne. Dobili smo amalgam sačinjen od donjih slojeva, nadprograma, i samopreuređujuće fizike. A ono što Boga čini superiornim nije samo intelekt... svako od nas je upoznao neke prokleto pametne pokvarenjake. Niti moć, jer bih onda ja mogla kupiti neku atomsku napravu na crnoj berzi i zasnovati svoju religiju.

"Ne, Bog je *po definiciji* moralno superioran u odnosu na mene. Što se mene lično tiče, ja sam samo jedna obično poštena osoba... ali za Koral, moralna pitanja čak i ne postoje. Kapiraš?"

Jedino Elin je primećivala uznemireni, beznadežni sjaj u očima Landisove, jedino Elin je shvatala da jezuitkinja proizvodi reči bez napora i bez svesne kontrole, zato što je, duboko u sebi, zahvaćena privatnom krizom vere.

"Pa, da." Hans se počeška po glavi. "Ipak bih voleo da znam šta se tačno dogodilo između nje i Torija na kraju."

"Na to ti ja mogu odgovoriti", reče jedna vetverska tehničarka. Ostali se okrenuše ka njoj, a ona zažmirka: centar pažnje. "Do vraga, pa sutra će svima nama ugraditi cenzurne prepreke... ovo mi je verovatno jedina šansa da to kažem.

"Pregledali smo sve trake, i utvrdili da je problem proistekao iz greške u osnovnoj koncepciji. Šostokovič nikako nije smeo poneti svoj ego sa sobom. Božansko stanje snažno preti egou; on to nije mogao prihvatiti. Njegov um je to stanje izobličavao, poricao, činio užasavajućim. Jer, prihvatiti božansko stanje značilo bi, za njega, odreći se svog indentiteta." Ona zastade da bi istakla te reči.

"U pogledu onog što se desilo, mi ne znamo ni 'zašto' ni 'kako'. Ali znamo šta je učinjeno. Koral je došla i oduzela mu identitet."

"Koješta." Landisova je bila na nogama, ratoborna, ali nesigurne ravnoteže. "Posle sveg što je bilo, ne možeš reći da njih dvoje nemaju identitet! Pogledaj kakav haos je Koral priredila da bi pripojila Torija sebi... to nije bilo delo nekog stvorenja bez emocija i bez identiteta."

"Naša merenja nisu pokazala ni najmanji trag identiteta", reče vetverka zlovoljnim tonom.

"Merenja!" Ma, to mi je naučno koliko i 'hajd-svi-napolje'." Lice sveštenice se zacrvenelo od pijane ljutnje. Je l' iko od vas tipčina pomislio šta smo ovde

stvorili? To *jegeštalt* biće, ujedinjeno, ali još mlado, to je novorođenče. Jednog dana će odrasti. Šta će biti sa svima nama kad odluči da ode sa tog ostrva, aaa? Ja... "Zaćuta u sred reči. Vinopijci su malo uzmakli od nje; ćutali su.

"Izvin'te", promrmlja ona. "Suviše vina." I sede.

"E dobro." Hans pročisti grlo i nabaci jedan kratki, zgrčeni osmeh. "Hoće li iko repetu?"

Gomila opet ožive, pokazujući malčice preveliku meru veselja i razgalamljenosti, gomila čvrsto rešena da bude vedra. Gledajući to spolja, izvan kruga svetlosti, Elin iznenada ugleda mračnu fantaziju, košmar u budnom stanju.

Jedan kancelarijski tehničar joj dobaci pogled. Torijevim očima. On skrete pogled, ali sad se Tori nasmeši iz drugog lica. Pijanci su se nemirno premeštali, ćaskali su, smejali se, poput plesača koji u nekoj komičnoj operi pantomimom dočaravaju da su na zabavi; one oči su plesale sa njima. Preskakale su sa osobe na osobu, materijalizovale se sad tu, sad tamo, izbijale su na površinu kad god bi se desilo da neko pogleda ka Elin. Jedan tihi glas reče: "Bilo nam je suđeno da postanemo ljubavnici."

Odlazi, odlazi, odlazi, mislila je Elin razbesnelo, i halucinacije prestadoše.

Bio joj je potreban jedan trenutak da se sabere. Onda se Elin tiho provuče do mesta gde je Landisova sedela. "Ujutru putujem", reče ona. Njena nova persona se primila: doduše, ovu facijalnu boju će Elin morati da nosi sve do pred samo poletanje, ali to je bila puka formalnost. Njoj je odlazak odobren.

Landisova diže pogled. U tom času, na licu jezuitkinje se jasno ocrtaše i sumnja, i patnja. Sledećeg trenutka maska je opet bila na svom mestu, i Landisova se osmehnu. "Jedino se u eksperimentalnu religiju ne petljaj, je l'tako, mala?" Zagrliše se za kratko. "I imaj na umu ono što sam ti rekla o naletanju nožnim prstima na prepreke."

***

Morala se suočiti sa još jednim iskušenjem, poslednjim. Sedela je u kolibi, držeći Torijev terminal na krilu i puštajući da se umirujuća zelena svetlost terminalskih alfanumerala preliva preko nje. Razmišljala je o Toriju. O njegovom vitkom telu, kako leži pod njenim telom, u bledoplavoj svetlosti Zemlje. "Bilo nam je suđeno da postanemo ljubavnici", bejahu njegove reči. Razmišljala je o životu bez njega.

Od svih predmeta koje je Tori ostavio za sobom, jedino je taj terminal davao još ikakvo osećanje njegovog duha. Terminal mu je bio i igračka, i dnevnik, i komplet alata; u memoriji tog terminala još uvek su se nalazili programi tipa *trojanski konj,* oni isti sa kojima je radio kad mu se dogodila — transformacija.

Jedan od tih programa pretvorio bi nju u Boga.

Zagledala se kroz bršljan, gore, ka zasvođenom nebu. Samo se nekoliko zvezda moglo videti između crno siluetisanih listova, a i te su žmirkavo nestajale, i vraćale se,u skladu sa malenim pokretima disanja. Njene misli se vratiše na Koralinu tvrdnju da će se ona, Elin, njoj uskoro pridružiti, da će se s njom spojiti i utonuti u to autistično stanje bez svoga "ja". Samo Torijevo mešanje spasio ju je toga.

"Bog uvek ispuni ono što je obećao", reče Tori tiho.

Elin se trže, pogleda dole, i vide da se trava na suprotnom kraju kolibe pokreće, teče. Trava se brzo uobličila u dobro znane, napola vesele i napola ogorčene crte njenog dragog, onda je nastavila da teče tako da se cela njegova glava, i deo njegovog torzoa, uzdigoše iz poda.

Nije bila ni upola tako prepadnuta koliko je želela da bude. Naravno da su one ranije manifestacije Torija bile realne, a ne fantomi rođeni iz njenog jada. To jednostavno ne bi bilo u njenom stilu.

Ipak, Elin se diže na noge, držeći se kao da očekuje neku nevolju. "Šta hoćeš od mene?"

Figura od zemlje i trave je pozva prstom. "Dođi. Vreme je da nam se pridružiš."

"Nisam ja program", prošaputa Elin grčevito. Uzmače od te spodobe. "Mogu da donosim svoje odluke sama!"

Okrete se i jurnu van, u svež, očišćujući noćni vazduh. Taj vazduh je ojača, razbistri joj glavu, omogući joj da se nešto bolje kontroliše.

Na sledećem terasnom zidu, jedan zamršaj puzavica biljke banksije pokrete se blago. Puzavice se polako, pretvoriše u novu manifestaciju, koja je ovog puta bila Koral. Kao zenice očiju poslužila su joj dva cveta. Ali progovorila je Torijevim glasom.

"*Ti* ne bi uživala u božanskom stanju", reče on, "ali ono biće koje ćeš postati, uživaće."

"Daj mi vremena da *razmislim*!" povika ona. Naglo se obrte i ode brzim koracima. Izađe iz naselja, prođe kroz predeo razasutih stena, i zađe u mračnu livadu.

Tu je vladao mir neke tihe vrste, i Elin ga omota oko sebe. Bio joj je potreban taj mir, jer morala se odlučiti između svoje ljudskosti i Torija. Trebalo bi da izbor bude lak, ali - kakav je to *bol*, ostati bez...

Elin diže pogled i zagleda se u Zemlju: svet pun bola. Kad bi ga mogla dohvatiti rukom i istresti sav ljudski jad iz njega, jad bi celu Vasionu potopio, zvezde pogasio, i sav prostor između njih otrovao.

Bilo je, ako ne utehe, onda bar neke hladne perspektive u tome, u saznanju da ona, Elin, nije sama, da je samo još jedna članica zajednice onih koji trpe bol. To je nasledstvo njene rase. A ljudi - nekako, ipak idu dalje.

Ako mogu oni, može i ona.

Neki tihi zvuk je natera da se osvrne i pogleda ka polju sa stenama. Na svakoj steni se pojavljivalo po jedno Torijevo lice, svako malčice drugačije, tako da je Tori gledao Elin sa desetak izraza ljubavi na licu. Elin se strese pred neljudskošću onoga što je on postao." Tvoja potreba je veća nego tvoj strah", reče on; reči su odskakivale dodavane tamo-amo od lica do lica. "Bez obzira šta sad misliš, do ujutru ćeš biti deo nas."

Elin nije odmah odgovorila. U ruci joj se nešto nalazilo - Torijev terminal. Mali, praktično bez težine, bila ga je ponela nehotice.

Sumorni mali krik se začu iz visina; za njim, još nekoliko sličnih. Noćni sokolovi su se hranili insektima blizu krova kupole. Bili su odveć daleko, odveć brzi, previše tamni da bi ih odavde bilo moguće videti.

"Previsoka je cena", reče ona konačno. "Možeš li ti to da shvatiš? Neću se odreći svoje ljudskosti radi tebe."

Uzdigla je ruku sa terminalom i bacila ga najdalje i najače što je mogla. Nije čula njegov pad.

Elin se okrete i ode.

Iza nje se stene osmehnuše, znajući.

Mike Resnick

KIRINJAGA

Na početku Ngai je živeo sam na vrhu planine zvane Kirinjaga. Kada je došlo vreme za to, stvorio je tri sina koji su postali očevi rasa Masai, Kamba i Kikuju; i svakom sinu je ponudio koplje, luk i štap za kopanje. Masai je odabrao koplje i rečeno mu je da čuva stada u prostranoj savani. Kamba je odabrao luk i bio poslat u guste šume da lovi divljač. Ali Gikuju, prvi Kikuju, je znao da Ngai voli zemlju i godišnja doba, i odabrao je štap za kopanje. Da ga nagradi za ovo, Ngai ga je ne samo naučio tajnama semena i žetve, već mu je i dao Kirinjagu, sa svetim smokvinim stablom i bogatom zemljom.

Sinovi i kćeri Gikujua su ostali na Kirinjagi dok nije došao beli čovek i oduzeo im zemlju; a čak i kad je beli čovek proteran, nisu se vratili, već su odabrali da ostanu u gradovima, noseći zapadnjačku odeću i upotrebljavajući zapadnjačke mašine i živeći zapadnim životima. Čak sam i ja, koji sam *mundumugu* - vrač - rođen u gradu. Nikad nisam video lava ili slona ili nosoroga, jer su svi oni izumrli pre mog rođenja; niti sam video Kirinjagu onako kako je Ngai hteo da se vidi, jer užurbani, prenaseljeni grad od tri miliona stanovnika pokriva njegove padine, svake godine se sve više približavajući Ngaijevom prestolu na vrhu. Čak su mu i Kikuju zaboravili pravo ime i sada ga znaju samo kao Maunt Keniju.

Biti izbačen iz Raja, kao što su hrišćanski Adam i Eva izbačeni, užasna je sudbina, ali živeti pored uniženog Raja beskrajno je gore. Često mislim o njima, potomcima Gikujua koji su zaboravili svoje poreklo i svoje tradicije i sada su samo Kenijci, i pitam se zašto se više njih nije pridružilo nama kada smo stvorili Eutopijski svet Kirinjage.

Istina, surov je to život, jer Ngai nikad nije hteo da život bude lak; ali je isto tako i život koji zadovoljava. Živimo u harmoniji sa svojom okolinom; nudimo žrtve kad Ngaijeve suze samilosti padnu na naša polja i nahrane naše useve; zakoljemo kozu da mu zahvalimo za žetvu.

Naša uživanja su jednostavna: tikva *pombea* za piće, toplina *bome* kada sunce zađe, plač novorođenog sina ili kćerke, trke i bacanje koplja i druga nadmetanja, večernje pevanje i igranje.

Održavanje diskretno posmatra Kirinjagu, pravi manja orbitalna pomeranja kada je neophodno, brinući se da naša tropska klima ostane ravnomerna. S vremena na vreme suptilno su predlagali da bismo možda hteli da se okoristimo njihovom medicinskom stručnošću ili da dozvolimo našoj deci da upotrebe njihove obrazovne institucije, ali su uvek uz dobru volju prihvatili naše odbijanje i nikad nisu pokazivali nikakvu želju da se mešaju u naše stvari. Dok nisam zadavio bebu.

Bilo je manje od sata posle toga kada me Koinage, naš vrhovni poglavica, potražio.

"To nije bilo mudro uraditi, Koriba", rekao je mrko.

"Nije bilo izbora", odgovorio sam. "Znaš to."

"Naravno da si imao izbora", uzvratio je. "Mogao si ostaviti dete u životu." Zastao je pokušavajući da kontroliše svoju ljutnju i svoj strah. "Održavanje nikad nije kročilo na Kirinjagu, ali sada će doći."

"Neka dođu", rekao sam slegnuvši ramenima. "Nijedan zakon nije prekršen."

"Ubili smo bebu", odgovorio je. "Doći će i opozvaće našu povelju!"

Zatresao sam glavom. "Niko neće opozvati našu povelju."

"Ne budi previše siguran u to, Koriba", upozorio me. "Možeš kozu zakopati živu, i oni će nas nadgledati i tresti glavom i među sobom prezrivo govoriti o našoj religiji. Možeš ostaviti stare i slabe napolju da ih pojedu hijene, i oni će nas gledati sa gađenjem i nazvati nas bezbožnim divljacima. Ali kažem ti da je ubiti novorođeno dete druga stvar. Neće mirno sedeti; doći će."

"Ako dođu, objasniću zašto sam ga ubio", odgovorio sam mirno.

"Neće prihvatiti tvoje odgovore", rekao je Koinage. "Neće razumeti."

"Neće imati drugog izbora sem da prihvate moje odgovore", rekao sam. "Ovo je Kirinjaga i njima nije dozvoljeno da se mešaju."

"Naći će načina", rekao je sa sigurnošću. "Moramo se izviniti i reći im da se to više neće desiti."

"Nećemo se izviniti", rekao sam odlučno. "Niti možemo obećati da se to više

neće desiti."

"Onda ću se, kao vrhovni poglavica, ja izviniti."

Dugo sam gledao, a onda slegnuo ramenima. "Uradi ono što moraš", rekao sam.

Najednom sam mu mogao videti užas u očima. "Šta ćeš mi napraviti?" upitao je sa zebnjom.

"Ja? Baš ništa", rekao sam. "Zar nisi ti moj poglavica?" Kada se opustio, dodao sam: "Ali da sam ti, čuvao bih se insekata."

"Insekata?" ponovio je. "Zašto?"

"Jer će te sledeći insekt koji te ujede, bio to pauk ili komarac ili muva, sigurno ubiti", rekao sam. "Krv će ti proključati u telu i kosti će ti se istopiti. Želećeš da vrištiš u agoniji, a bićeš nesposoban za ikakav zvuk." Zastao sam. "Nije to smrt koju bih poželeo prijatelju", dodao sam ozbiljno.

"Zar mi nismo prijatelji, Koriba?" upitao je, a njegovo lice boje ebonovine postalo je pepeljasto sivo.

"Mislio sam da jesmo", rekao sam. "Ali moji prijatelji poštuju naše tradicije. Oni se ne izvinjavaju belom čoveku zbog njih."

"Neću se izviniti!" vatreno je obećao. Pljunuo je na obe ruke kao dokaz da misli ozbiljno.

Otvorio sam jednu od kesica koje sam držao za pašom i izvukao mali uglačani kamen sa obale naše obližnje reke. "Nosi ovo oko vrata", rekao sam dajući mu ga, " i štitiće te od ujeda insekata."

"Hvala ti, Koriba!" rekao je sa iskrenom zahvalnošću i još jedna kriza je otklonjena.

Pričali smo o seoskim poslovima još nekoliko minuta i na kraju me napustio. Poslao sam po Vambu, majku deteta i proveo je kroz ritual očišćenja da bi mogla opet da začne. Dao sam joj i mast za olakšanje bolova u dojkama, jer su bile teške od mleka. Onda sam seo pored vatre u svojoj *bomi* i stavio se na raspolaganje svom narodu, rešavajući sukobe oko vlasništva nad pilićima i kozama, i obezbeđujući amajlije protiv demona, i učeći moj narod starim običajima.

Kada je došlo vreme za večernji obrok, niko nije više mislio na mrtvu bebu.

Jeo sam sam u svojoj *bomi,* kao što odgovara mom statusu, jer *mundumugu* uvek živi i jede odvojeno od svog naroda. Kada sam završio, obavio sam ćebe oko tela da me zaštiti od hladnoće i odšetao prašnjavim putem do mesta gde su sve ostale *bome* bile skupljene. Marva i koze i pilići su bili zatvoreni u obore i kokošinjce na celu noć, i moj narod, koji je zaklao i pojeo kravu, sada je pevao i igrao i pio velike količine *pombea.* Kada su mi napravili mesta, otišao sam do kazana i napio se *pombea,* a onda, na Kanjarin zahtev, rasporio kozu i pročitao njen drob i video da će njegova najmlađa žena uskoro začeti, što je bilo razlog za još slavlja. Na kraju su me deca molila da im ispričam priču.

"Ali ne priču sa Zemlje", pobunio se jedan od viših dečaka. "Te priče stalno slušamo. Ovo mora biti priča o Kirinjagi."

"U redu", rekao sam. "Ako se svi okupite, pričaću vam priču o Kirinjagi." Deca su sva prišla bliže. "Ovo je", rekao sam, "priča o Lavu i Zecu." Zastao sam dok nisam bio siguran da sam privukao pažnju svih, pogotovo odraslih. "Zeca je odabrao njegov narod da bude žrtvovan lavu, da im lav ne bi opustošio selo. Zec je mogao da pobegne, ali je znao da bi ga pre ili kasnije lav uhvatio, pa je umesto toga potražio lava i prišao mu sasvim blizu, i kad je lav zinuo da ga proguta, zec je rekao: 'Izvinjavam se, Veliki Lave!'

'Zbog čega?' upitao je lav radoznalo.

'Zato što sam tako malen obrok', odgovorio je zec. 'Zbog toga sam ti doneo i med.'

'Ja ne vidim med', rekao je lav.

'Zato se i izvinjavam', odgovorio je zec. 'Jedan drugi lav mi ga je ukrao. On je jako surov i kaže da te se ne boji.' Lav je skočio na noge . 'Gde je taj drugi lav?' urliknuo je.

Zec je pokazao u rupu u zemlji. 'Tamo dole', rekao je, 'ali neće da ti da tvoj med.'

'Videćemo hoće li!' zarežao je lav.

Skočio je u rupu, besno ričući, i niko ga više nije video, jer je zec odabrao zaista duboku rupu. Onda se zec vratio kući svom narodu i rekao im da ih lav više nikad neće napasti."

Većina dece se smejala i obradovano pljeskala, ali je isti dečak ponovo dao primedbu.

"To nije priča o Kirinjagi", rekao je prezrivo. "Ovde nemamo lavova."

"To jeste pričao o Kirinjagi", odgovorio sam. "Ono što je u priči važno nije da se radi o lavu i zecu, već da pokazuje da slabiji može pobediti jačeg ako upotrebi svoju inteligenciju."

"Kakve to ima veze sa Kirinjagom;" upitao je dečak.

"Šta ako zamislimo da su ljudi Održavanja, koji imaju brodove i oružje, lav, a Kikuju zečevi?" nagovestio sam. "Šta će zečevi uraditi ako lav zatraži žrtvu?"

Dečak se najednom nasmejao. "Sada razumem! Bacićemo lava u rupu!"

"Ali ovde nemamo rupa", primetio sam. "Šta ćemo onda?"

"Zec nije znao da će naći lava blizu rupe", odgovorio sam. "Da ga je našao pored dubokog jezera, rekao bi mu da je velika riba uzela med."

"Nemamo dubokih jezera."

"Ali imamo inteligenciju", rekao sam. "I ako se Održavanje ikad umeša u naše stvari, upotrebićemo našu inteligenciju da uništimo lava Održavanje, kao što je zec upotrebio svoju inteligenciju da uništi lava iz bajke."

"Hajde da smišljamo kako da uništimo Održavanje sada!" uzviknuo je dečak. Podigao je štap i uperio ga na zamišljenog lava kao da je koplje a on veliki lovac.

Zatresao sam glavom. "Zec ne lovi lavove i Kikuju ne ratuju. Zec se samo štiti, a i Kikuju rade tako."

"Zašto bi se Održavanje mešalo u naše stvari?" upitao je drugi dečak probijajući se u prvi red grupe. "Oni su nam prijatelji."

"Možda i neće", rekao sam umirujuće. "Ali morate uvek imati na umu da Kikuju nemaju, pravih prijatelja sem samih sebe."

"Ispričaj nam još jednu priču, Koriba!" povikala je jedna devojčica.

"Ja sam star čovek", rekao sam. "Noć je postala hladna i moram da spavam."

"Sutra?" upitala je. "Hoćeš li nam ispričati još jednu sutra?"

Nasmešio sam se. "Upitaj me sutra, nakon što sva polja budu zasejana i marva i koze u torovima i hrana bude spremljena i tkanine istkane."

"Ali devojke ne čuvaju marvu i koze", pobunila se. "Šta ako naša braća ne dovedu sve svoje životinje u torove?"

"Onda ću pričati priču samo devojčicama", rekao sam.

"To mora biti dugačka priča", ozbiljno je insistirala, "jer mi radimo mnogo napornije od dečaka."

"Tebe ću posebno posmatrati, malena", odgovorio sam, "i priča će biti onoliko dugačka ili kratka koliko ti svojim radom zaslužiš."

Odrasli su se svi nasmejali i najednom je bila posramljena, ali sam se onda zakikotao i zagrlio je i pomilovao je po glavi, jer je neophodno da deca nauče da vole svog *mundumugua* isto kao i da osećaju strahopoštovanje prema njemu, i na kraju je otrčala da se igra i pleše sa ostalim devojčicama dok sam se ja povukao u svoju *bomu.*

Kada sam ušao, aktivirao sam svoj kompjuter i otkrio da me čekala poruka od Održavanja, obaveštavajući me da će neko od njih doći da me poseti sledećeg jutra. Odgovorio sam vrlo kratkom porukom - " Član II, paragraf 5" - što je odredba koja zabranjuje intervenisanje - i legao na svoje ćebe za spavanje puštajući da me ritmični napevi pevača uvuku u san.

Probudio sam se sa suncem sledećeg jutra i naložio kompjuteru da me obavesti kada se brod Održavanja spusti. Onda sam proverio svoju marvu i koze - ja, jedini od svog naroda, nisam gajio useve, jer Kikuju hrane svog *mundumugua,* kao što se i brinu o njegovim stadima i tkaju njegovu ćebad i održavaju njegovu *bomu* čistom - i navratio do Simanijeve *bome* da mu isporučim melem koji će pomoći protiv bolesti koja mu je spopala zglobove. Onda, kada je sunce zagrejalo zemlju, vratio sam se u svoju *bomu,* obilazeći pašnjake gde su mladići čuvali svoje životinje. Kada sam stigao, znao sam da se brod spustio, jer sam našao hijenin izmet na zemlji blizu svoje kolibe, a to je najsigurniji znak kletve.

Saznao sam šta sam mogao od kompjutera, onda izašao i pregledao horizont dok se dvoje male dece smenjivalo u jurenju za malim psom i bežanju od njega. Kada su počeli da mi plaše piliće, nežno sam ih poslao natrag u njihovu *bomu* i onda seo kraj svoje vatre. Najzad sam ugledao posetu iz Održavanja kako dolazi puteljkom iz luke. Bilo joj je očigledno nelagodno zbog vrućine i uzaludno je mahala na muve koje su joj kružile oko glave. Plava kosa joj je počela da sedi i po nespretnom načinu na koji se kretala strmim, kamenitim puteljkom, video sam da nije navikla na takav teren. Nekoliko puta je skoro izgubila ravnotežu i bilo je očigledno da je to što je blizu tolikih životinja plaši, ali nije usporavala i za deset minuta je stajala pored mene.

"Dobro jutro", rekla je.

"Džambo, memsaab." odgovorio sam ja.

"Vi ste Koriba, zar ne?"

Nakratko sam proučio lice svog neprijatelja: sredovečno i umorno, nije izgledalo zastrašujuće. ‚Ja sam Koriba", odgovorio sam.

"Dobro", rekla je. "Moje ime je..."

"Znam ko ste", rekao sam, jer je najbolje, ako se sukob ne može izbeći, preći u napad.

"Znate?"

Izvukao sam kosti iz svoje kesice i bacio ih u prašinu. "Vi ste Barbara Iton, rođena na Zemlji", rekao sam pevljivim tonom, proučavajući njene reakcije dok sam kupio kosti i opet ih bacao. "Udati ste za Roberta Itona i radili ste za Održavanje devet godina." Poslednje bacanje kostiju. "Imate četrdeset i jednu godinu i ne možete imati dece."

"Kako ste znali sve to?" upitala je sa izrazom iznenađenja.

"Zar ja nisam *mundumugu?"*

Dugačku minutu je gledala u mene. "Pročitali ste moju biografiju u svom kompjuteru", na kraju je zaključila.

"Dokle god su činjenice tačne, kakva je razlika u tome da li sam ih očitao iz kosti ili kompjutera?" odgovorio sam odbijajući da potvrdim njenu izjavu. "Molim vas, sedite, *memsaab* Iton."

Nespretno se spustila na zemlju mršteći lice na oblak prašine.

"Veoma je vruće", primetila je nelagodno.

"Veoma je vruće u Keniji", odgovorio sam.

"Mogli ste stvoriti klimu kakvu ste hteli", primetila je.

"Mi jesmo stvorili klimu kakvu smo hteli", odgovorio sam.

"Ima li grabljivih zveri tamo napolju?" upitala je gledajući preko savane.

"Malo", odgovorio sam.

"Koje vrste?"

"Hijene."

"Ništa veće?" upitala je.

"Više nema ničeg većeg", rekao sam.

"Pitam se zašto me nisu napale?"

"Možda zato što ste uljez", sugerisao sam.

"Hoće li me ostaviti na miru na putu natrag za Luku?" upitala je nervozno,. ignorušući moj komentar.

"Daću vam amajliju da ih drži podalje."

"Više bih volela pratnju."

"Pa, dobro", rekao sam.

"Tako su ružne životinje", rekla je stresavši se. "Jednom sam ih videla kada smo nadzirali vaš svet."

"Veoma su korisne životinje", odgovorio sam, "jer pružaju mnoge predznake, i dobre i loše."

"Zaista?"

Klimnuo sam. "Hijena mi je ostavila loš znak jutros."

"I?" upitala je znatiželjno.

"I, evo vas", rekao sam.

Nasmejala se. "Rekli su mi da ste oštar starac."

"Pogrešili su", odgovorio sam. "Ja sam slabi starac, koji sedi pred svojom *bomom* i gleda mlađe ljude kako se brinu za njegovu marvu i koze."

"Vi ste slabi starac, koji je diplomirao sa najvišim ocenama na Kembridžu i onda dobio dve postdiplomske titule na Jelu", odgovorila je ona.

"Ko vam je to rekao?"

Nasmešila se. "Niste vi jedini koji čita biografije."

Slegnuo sam ramenima. "Moje titule mi nisu pomogle da postanem bolji *mundumugu*", rekao sam. "To vreme je protraćeno."

"Stalno koristite tu reč. Šta je tačno *mundumugu*?"

"Vi biste to nazvali vrač", odgovorio sam. "Ali ustvari *mundumugu*, iako povremeno baca čini i tumači predznake, je više skladište sakupljene mudrosti i tradicija svoje rase."

"Zvuči kao interesantno zanimanje", rekla je. " "Nije bez svojih nadoknada."

"I to kakvih nadoknada!" rekla je sa lažnim entuzijazmom dok je u daljini zablejala koza i mladić je viknuo na kozu na svahiliju. "Zamislite, imati moć života i smrti nad celim jednim eutopijskim svetom!"

Znači to je to, pomislio sam. Naglas sam rekao: "Nije u pitanju upotreba moći, *memsaab* Iton, već održavanje tradicija."

"Ne verujem baš mnogo u to", rekla je otvoreno.

"Zašto biste sumnjali u ono što kažem?" upitao sam.

Jer kada bi bila tradicija da se ubija novorođenčad, Kikuju bi izumrli u prvoj generaciji."

"Ako ubistvo deteta potiče vaše neodobravanje", hladno sam rekao, "iznenađen sam što Održavanje nije ranije pominjalo naš običaj da stare i slabe ostavimo napolju za hijene."

"Znamo da su se stari i slabi složili sa vašim postupkom prema njima, ma koliko ga mi neodobravali", odgovorila je. "isto tako znamo da se novorođeno dete nikako nije moglo složiti sa sopstvenom smrću." Zastala je gledajući u mene. "Mogu li upitati zašto je ova beba bila ubijena?"

"To je razlog što ste došli ovamo, zar ne?"

"Poslata sam ovamo da procenim situaciju", odgovorila je, stresajući insekta sa obraza i menjajući položaj na zemlji. "Novorođeno dete je ubijeno. Želeli bismo da znamo zašto."

Slegnuo sam ramenima. "Ubijeno je jer je rođeno sa užasnim *thahuom* na sebi."

Namrštila se. *"Thahu?* Šta je to?"

"Prokletstvo."

"Hoćete li da kažete da je bilo deformisano?" upitala je.

"Nije bilo deformisano."

"Šta je onda to prokletstvo o kojem govorite?"

"Rođeno je nogama napred", rekao sam.

"To je to?" upitala je, iznenađena. "To je to prokletstvo?"

"Da."

"Ubijeno je samo zato što je izašlo nogama napred?"

"Nije ubistvo usmrtiti demona", objasnio sam strpljivo. "Naša tradicija nam kaže da je dete rođeno na taj način u stvari demon."

"Vi ste obrazovan čovek, Koriba", rekla je. "Kako možete ubiti savršeno zdravo dete i onda to pravdati nekom primitivnom tradicijom?"

"Nikada ne smete potceniti moć tradicije, *memsaab* Iton", rekao sam. "Kikuju su jednom okrenuli leđa svojim tradicijama; rezultat je mehanizovana, osiromašena, prenaseljena zemlja, koju više ne naseljavaju Kikuju, ili Masai, ili Luo, ili Vakambe, već novo, veštačko pleme koje zovu samo Kenijci. Mi ovde na Kirinjagi smo pravi Kikuju i nećemo opet napraviti tu grešku. Ako kiše kasne, mora se žrtvovati ovan. Ako se posumnja u istinoljublje nekog muškarca, on mora proći plemensko githani iskušenje. Ako se rodi dete na kojem je *thahu,* mora se usmrtiti."

"Onda nameravate da nastavite da ubijate svu decu rođenu sa nogama napred?" upitala je.

"To je tačno", uzvratio sam.

Kapljica znoja joj se skotrljala niz lice kada je pogledala pravo u mene i rekla: "Ne znam kako će Održavanje reagovati."

"Po našoj povelji, Održavanju nije dozvoljeno da nam se meša", podsetio sam je.

"Nije to tako jednostavno, Koriba", rekla je. "Po vašoj povelji, svaki član društva koji želi da napusti vaš svet, ima slobodan prolaz do Luke, gde se on ili ona može ukrcati na brod za Zemlju." Zastala je. "Da li je bebi koju ste ubili dat taj izbor?"

"Ja nisam ubio bebu već demona", odogvorio sam, lagano okrenuvši glavu kada je vruć vetar uzvitlao prašinu oko nas.

Čekala je da se vetar smiri i onda se zakašljala pre nego što je progovorila. "Razumete li da neće svi u Održavanju deliti to mišljenje?"

"Šta misli Održavanje nas se ne tiče", rekao sam.

"Kada se ubijaju nevina deca, ono šta misli Održavanje je od najveće važnosti po vas", odvratila je. "Sigurna sam da ne želite da branite svoje običaje na Eutopijskom sudu."

"Jeste li vi ovde da ocenite situaciju, kako ste rekli, ili da nam pretite?" upitao sam mirno.

"Da ocenim situaciju", rekla je. "Ali izgleda da postoji samo jedan zaključak koji mogu da izvučem iz svega što ste mi saopštili.

"Onda me niste slušali", rekao sam, kratko zatvarajući oči kada je još jedan, jači vetar prohujao pored nas.

"Koriba, znam da je Kirinjaga stvorena da bi ste mogli da se ugledate na način života vaših otaca - ali sigurno uviđate razliku između mučenja životinja kao religioznog rituala i ubistva ljudske bebe."

Zatresao sam glavom. "Oni su jedno i isto", odgovorio sam. "Ne možemo menjati naš način života zato što vama uzrokuje osećanje nelagodnosti. To smo već jednom ranije uradili i za samo nekoliko godina vaša kultura je iskvarila naše društvo. Sa svakom fabrikom koju smo sagradili, sa svakim radnim mestom koje smo stvorili, sa svakim delićem zapadne tehnologije koji smo prihvatili, sa svakim Kikujuom koji je preobraćen u hrišćanstvo, postajali smo nešto što nam nije suđeno da budemo." Pogledao sam je pravo u oči. Ja sam *mundumugu,* kojem je povereno da sačuva sve što nas čini pravim Kikuju, i neću dozvoliti da se to opet desi."

"Postoje alternative", rekla je ona.

"Ne za Kikujue", odgovorio sam nepokolebljivo.

"*Postoje",* insistirala je ona, toliko usredsređena na ono što je imala da kaže da nije obraćala pažnju na crno-zlatnu stonogu koja joj je puzala preko čizme. "Na primer, godine provedene u kosmosu mogu uzrokovati izvesne fiziološke i hormonalne promene u ljudima. Primetili ste kada sam stigla da imam četrdeset i jednu godinu i da ne mogu imati dece. To je tačno. U stvari, mnoge od žena u Održavanju su bez dece. Kada biste bebe dali nama, sigurna sam da bismo mogli naći domove za njih. To bi ih efektivno uklonilo iz vašeg društva bez potrebe da budu ubijena. Mogla bih razgovarati sa svojim pretpostavljenima o tome; mislim da postoji šansa da odobre to."

"To je promišljen i inovativan predlog, *memsaab* Iton", rekao sam iskreno. "Žao mi je što moram da ga odbijem."

"Ali zašto?" htela je da zna.

"Jer prvi put kada izdamo naše tradicije, ovaj svet će prestati da bude

Kirinjaga i postaće samo još jedna Kenija, nacija ljudi koji se nespretno pretvaraju da su nešto što nisu."

"Mogla bih govoriti sa Koinageom i ostalim poglavicama o tome", značajno je predložila.

"Oni neće postupiti protivno mojim nalozima", odgovorio sam uvereno.

"Imate toliko moći nad njima?"

"Toliko me poštuju", odgovorio sam. Poglavica možda sprovodi zakon, ali *mundumugu* je taj koji ga tumači."

"Onda razmotrimo druge mogućnosti."

"Ne."

"Pokušavam da izbegnem konflikt između Održavanja i vašeg naroda", rekla je, glasa otežalog od frustracije. "Čini mi se da biste bar mogli da se potrudite da se nađemo na pola puta."

"Ne dovodim u pitanje vaše motive, *memsaab* Iton", rekao sam, "ali vi ste uljez koji predstavlja organizaciju koja nema zakonskih prava da se meša u našu kulturu. Mi ne namećemo našu religiju ili naš moral Održavanju, i Održavanje ne sme nametati svoju religiju ili moral nama."

"Nije baš tako jednostavno."

"Upravo je baš tako jednostavno", rekao sam.

"Je li to vaša poslednja reč na ovu temu?" upitala je.

"Da."

Ustala je. "Onda mislim da je vreme da odem i predam svoj izveštaj."

I ja sam ustao, i promena pravca vetra je donela mirise sela: miris banana, miris svežeg kazana *pombea,* čak i oštar miris bika koji je zaklan tog jutra.

"Kako želite, *memsaab* Iton", rekao sam. "Pobrinuću se za vašu pratnju." Dao sam znak dečačiću koji je čuvao tri koze i naredio mu da ode u selo i pošalje dva mlada čoveka.

"Hvala vam", rekla je. "Znam da nije zgodno, ali jednostavno se ne osećam sigurnom sa hijenama koje lutaju tamo napolju."

"Nema na čemu", rekao sam. "Možda biste, dok čekamo ljude koji će vas pratiti, voleli da čujete priču o hijeni."

Nevoljno je zadrhtala. "Tako su ružne životinje!" rekla je sa gađenjem. "Zadnje noge im izgledaju skoro deformisano."

Zatresla je glavom. "Ne, mislim da me ne bi interesovalo da čujem priču o hijeni."

"Interesovaće vas ova priča", rekao sam joj.

Pogledala me je radoznalo i slegnula ramenima. "U redu", rekla je. "Pričajte."

"Tačno je da su hijene deformisane, ružne životinje", počeo sam, "ali jednom, pre mnogo vremena, bile su lepe i graciozne kao impala. Onda je jednog dana jedan poglavica Kikujua dao hijeni mladu kozu da odnese na poklon Ngaiju, koji je živeo na vrhu svete planine Kirinjage. Hijena je uzela kozu u svoje snažne vilice i krenula prema udaljenim planinama - ali je usput prošla pored naselja punog Evropljana i Arapa. Bilo je puno oružja i mašina i drugih čuda, koje nije ranije videla, i zastala je da pogleda, fascinirana. Najzad ju je jedan Arapin primetio kako bulji zaneseno i upitao je da li bi i ona želela da postane civilizovani čovek — i kada je otvorila usta da kaže da bi, koza je ispala na zemlju i otrčala. Kada je koza nestala sa vidika, Arapin se nasmejao i objasnio da se samo šalio, da naravno nikakva hijena ne može postati čovek." Zastao sam na momenat i onda nastavio. "Pa je hijena otišla do Kirinjage i kad je došla do vrha, Ngai ju je upitao šta se desilo sa kozom. Kada mu je hijena rekla, Ngai ju je bacio sa vrha planine, jer je imala drskosti da poveruje da može postati čovek. Nije poginula od pada, ali su joj zadnje noge obogaljene, i Ngai je objavio da će od tog dana sve hijene izgledati tako — a da ih podseća na budalaštinu pokušavanja da budu nešto što nisu, dao im je i smeh budale." Ponovo sam zastao i pogledao je. "*memsaab* Iton, nećete čuti Kikujue da se smeju kao budale i neću dozvoliti da postanu bogalji kao hijena. Razumete li šta vam kažem?"

Razmišljala je o mojoj izjavi na momenat, a onda me pogledala u oči. "Mislim da mi savršeno razumemo jedno drugo, Koriba", rekla je.

Dva mladića po koje sam poslao stigli su i naložio sam im da je otprate do Luke. Trenutak kasnije već su zašli u suvu savanu i ja sam se vratio svojim dužnostima.

Krenuo sam sa šetnjom kroz polja blagosiljući strašila. Pošto me nekoliko manjih dečaka i devojčica pratilo, odmarao sam se pod drvećem češće nego što mi je trebalo, i uvek, kad god bismo zastali, molili su me da im ispričam još

neku priču. Ispričao sam im o Slonu i Bivolu, i kako je Masai *elmoran* svojim kopljem presekao dugu pa ona više ne dotiče zemlju, i zašto se devet Kikuju plemena zove po devet kćeri Gikujua; i kada je sunce postalo prevruće, odveo sam ih natrag u selo.

Onda sam, posle podne, okupio oko sebe starije dečake i još jednom im objasnio kako moraju obojiti svoja tela i lica za predstojeću ceremoniju obrezivanja. Ndemi, dečak koji je insistirao da priča bude o Kirinjagi prethodne noći, potražio me nasamo da se požali da nije bio u stanju da ubije malu gazelu svojim kopljem i zatražio čaroliju koja će mu let učiniti preciznijim. Objasnio sam mu da će doći dan kada će se suočiti sa bivolom ili hijenom bez čarolija i da mora više vežbati pre nego što mi se opet obrati. Trebalo je pripaziti na njega, ovog malog Ndemija, jer je nagao i potpuno bez straha; u starim danima bio bi veliki ratnik, ali na Kirinjagi nismo imali ratnike. Međutim, ako budemo i dalje plodni i bogati, jednog dana ćemo trebati nove poglavice i čak novog *mundumugua,* i odlučio sam da ga pažljivo posmatram.

Uveče, kada sam pojeo svoj usamljenički obrok, vratio sam se u selo, jer je Njogu, jedan od naših mladića, trebalo da se oženi sa Kamiri, devojkom iz susednog sela. Cena za mladu je dogovorena i dve porodice su me čekale da rukovodim ceremonijom.

Njogu, lica umrljanog bojama, imao je na glavi ukras od nojevog perja i izgledao je jako uznemireno dok su on i njegova buduća stajali preda mnom. Zaklao sam ugojenog ovna kojeg je Kamirijin otac doveo za tu priliku i onda sam se okrenuo Njoguu. "Šta imaš da kažeš ti?" upitao sam.

Iskoračio je napred. "Hoću da Kamiri dođe i obrađuje polja moje *šambe*", rekao je glasom koji se lomio od nervoze dok je izgovarao propisane reči, "jer sam muškarac i treba mi žena da se brine o mojoj *šambi* i da kopa duboko oko korena onoga što sam zasadio, da to može da raste dobro i donese blagostanje mojoj kući."

Pljunuo je na obe ruke da pokaže svoju ozbiljnost i onda, duboko izdahnuvši od olakšanja, koraknuo natrag. Okrenuo sam se Kamiri.

"Pristaješ li da obrađuješ *šambu* Njogua, sina Mučirijevog?" upitao sam je.

"Da", rekla je tiho, pognuvši glavu. "Pristajem."

Ispružio sam desnu ruku i mladina majka je u nju stavila tikvu *pombea.* "Ako ti se ovaj čovek ne sviđa", rekao sam Kamiri, "prosuću *pombe* na zemlju."

"Nemoj ga prosuti", odvratila je.

"Onda pij", rekao sam pružajući joj tikvu.

Podigla ju je do usana i popila jedan gutljaj, pa je pružila Njoguu, koji je uradio isto.

Kada je tikva bila prazna, roditelji Njogua i Kamiri su je napunili travom, označavajući prijateljstvo između dva plemena.

Onda su se začuli pokliči gledalaca, ovna su odneli da se ispeče, još *pombea* se pojavilo kao čarolijom, i dok je mladoženja odveo mladu u svoju *bomu,* ostatak naroda je slavio duboko u noć. Prestali su samo kada im je blejanje koza ukazalo da ima hijena blizu, a onda su žene i deca otišli u svoje *bome* dok su muškarci uzeli koplja i otišli u polja da poplaše hijene.

Koinage mi je prišao baš kada sam krenuo.

"Jesi li razgovarao sa ženom iz Održavanja?" upitao je.

Jesam", odgovorio sam.

"Šta je rekla?"

"Rekla je da oni ne odobravaju ubijanje beba koje se rode nogama napred."

"A šta si ti rekao?" upitao je nervozno.

"Rekao sam joj da nam nije potrebno odobravanje Održavanja da upražnjavamo svoju veru", odvratio sam.

"Hoće li Održavanje poslušati?"

"Nemaju izbora", rekao sam. "A nemamo ga ni mi", dodao sam. "Ako ih pustimo da nam narede jednu stvar koju moramo ili ne smemo raditi, uskoro će oni upravljati svim. Popustimo im, i Tnjogu i Kamiri bi svoje svadbene obaveze citirali iz Biblije ili Kurana. To nam se desilo u Keniji; ne možemo dopustiti da nam se to desi na Kirinjagi."

"Ali, zar nas neće kazniti?" bio je uporan.

"Neće nas kazniti", odgovorio sam.

Zadovoljan, otišao je u svoju *bomu* dok sam ja krenuo uskim, krivudavim putem do moje. Zastao sam pored tora u kojem su bile moje životinje i video dve nove koze, poklon od porodica mlade i mladoženje kao znak zahvalnosti za moje usluge. Kroz par minuta sam spavao unutar zidova svoje *bome.*

Kompjuter me je probudio nekoliko trenutaka pre svitanja. Ustao sam, isprskao lice vodom iz tikve koju sam držao pored ćebeta za spavanje i otišao do terminala.

Čekala me poruka Barbare Iton, kratka i koncizna:

Preliminarni nalaz Održavanja glasi da je infanticid, iz bilo kog razloga, direktan prekršaj Kirinjagine povelje. Ništa se neće preduzimati povodom ranijih prekršaja.

Takođe je u toku procena vaših običaja eutanazije, što može zahtevati daljnja svedočenja sa vaše strane u budućnosti.

Barbara Iton

Koinageov trkač je stigao momenat kasnije, tražeći od mene da učestvujem u Savetu Starešina, i znao sam da je i on dobio istu poruku.

Obavio sam ćebe oko ramena i krenuo ka Koinaginom *šambeu,* koji se sastojao od njegove *bome* i *boma* njegova tri sina i njihovih žena. Kada sam stigao, otkrio sam da me čekaju ne samo lokalne starešine, već i dvojica poglavica iz susednih sela.

Jesi li dobio poruku od Održavanja?" zapitao me Koinage kad sam seo naspram njega. Jesam."

"Upozorio sam te da će se ovo desiti!" rekao je. "Šta sada da radimo?"

"Radićemo ono što smo oduvek radili", odgovorio sam mirno.

"Ne možemo", rekao je jedan od susednih poglavica. "Oni su to zabranili."

"Oni nemaju prava da to zabrane", odvratio sam.

"U mom selu jedna žena je blizu porođaja", nastavio je poglavica, "i svi predznaci ukazuju da će se roditi blizanci. Uvek su nas učili da prvorodeni mora biti ubijen, jer jedna majka ne može dati dve duše - ali sada je Održavanje to zabranilo. Šta da radimo?"

"Moramo ubiti prvorođenog", rekao sam, "jer će to biti demon."

"A onda će nas Održavanje oterati sa Kirinjage!" rekao je Koinage gorko.

"Možda bismo mogli da ostavimo dete u životu", rekao je poglavica. "To bi ih možda zadovoljilo i onda bi nas možda ostavili na miru."

Zatresao sam glavom. "Neće vas ostaviti na miru. Već govore o načinu na koji ostavljamo stare i slabe hijenama, kao da je to neki ogroman greh protiv

njihovog Boga. Ako popustite u jednom, doći će dan kada ćete morati popustiti i u drugom."

"Da li bi to bilo tako strašno?" bio je uporan poglavica.

"Oni imaju lekove koje mi nemamo; možda mogu da podmlade stare."

"Ne razumete", rekao sam ustajući. "Naše društvo nije skup odvojenih ljudi i običaja i tradicija. Ne, to je kompleksan sistem, sa delovima koji svi zavise jedan od drugog kao životinje i vegetacija savane. Ako spalite travu, nećete samo ubiti impalu koja se njom hrani, već i grabljivca, i lešinare i marabu rode koji se hrane njenim ostacima kad umre. Ne možeš uništiti deo a da ne uništiš celinu."

Zastao sam da razmisle o onom što sam rekao i onda nastavio: "Kirinjaga je kao savana. Ako ne ostavimo stare i slabe napolju za hijene, hijene će umreti od gladi. Ako hijene umru od gladi, travojedi će se toliko namnožiti da neće biti zemlje za ispašu naših koza i marve. Ako stari i slabi ne umru kada Ngai presudi, onda uskoro nećemo imati dovoljno hrane za sve."

Podigao sam jedan štapić i postavio ga u nesigurnu ravnotežu na svom kažiprstu.

"Ovaj štapić", rekao sam, "je narod Kikujua, a moj prst je Kirinjaga. Stoje u ravnoteži." Pogledao sam u susednog poglavicu. "Ali šta će se desiti ako promenim ravnotežu i sastavim prst ovde?" upitao sam pokazujući na kraj štapića.

"Štapić će pasti na zemlju."

"A ovde?" zapitao sam pokazujući na tačku par santimetara od centra.

"Pašće."

"Tako je i sa nama", objasnio sam. "Popustimo li po jednom pitanju ili po svim pitanjima, rezultat će biti isti: Kikuju će pasti isto onako sigurno kao što štapić pada. Zar nismo naučili ništa od naše prošlosti? Moramo se držati naših tradicija; one su sve što imamo!"

"Ali Održavanje nam neće dozvoliti da tako postupimo!" pobunio se Koinage.

"Oni nisu ratnici, već civilizovani ljudi", rekao sam puštajući da mi se delić prezira uvuče u glas. "Njihove poglavice i *mundumugui* ih neće poslati na Kirinjagu sa puškama i kopljima. Upućivaće upozorenja i nalaze i proglase i na

kraju, kada to ne uspe, ići će na Eutopijski sud i zauzeti se za svoj slučaj, i suđenje će biti mnogo puta odloženo i još više puta pretresano."

Video sam da se konačno opuštaju i nasmešio sam im se poverljivo. "Svaki od vas će umreti od tereta svojih godina pre nego što Održavanje uradi bilo šta drugo sem reči. Ja sam vaš *mundumugu;* živeo sam među civilizovanim ljudima i kažem vam da je to istina."

Susedni poglavica je ustao i okrenuo se prema meni. "Poslaću po tebe kada se blizanci rode", obavezao se.

"Doći ću", obećao sam mu.

Još smo govorili, a onda se sastanak završio i starci su počeli da se razilaze ka svojim *bomama* dok sam ja gledao u budućnost, koju sam mogao videti jasnije od Koinagea ili staraca. Išao sam kroz selo dok nisam našao smelog mladog Ndemija, koji je vitlao svojim kopljem i bacao ga na bivola kojeg je napravi od suve trave.

"*Džambo,* Koriba!" pozdravio me.

"*Džambo,* moj hrabri mladi ratniče", odgovorio sam.

"Vežbao sam, kao što si naredio."

"Mislio sam želiš da loviš gazelu", primetio sam.

"Gazele su za decu", odgovorio je. "Ja ću ubiti *mbogoa*, bivola."

"*Mbogo* možda misli drugačije o tome", rekao sam.

"Utoliko bolje", rekao je samouvereno. "Ne želim da ubijam životinju dok beži od mene."

"A kada ćeš otići da ubiješ strašnog *mbogoa*?"

Slegnuo je ramenima. "Kada budem precizniji." Nasmešio se. "Možda sutra."

Pažljivo sam ga posmatrao na momenat, a onda sam progovorio: "Sutra je jako daleko. Imamo posla noćas."

"Kakvog posla?" upitao je.

"Moraš naći deset prijatelja, od kojih nijedan još nije stasao za obrezivanje, i reći im da dođu do jezera u šumi na jugu. Moraju doći nakon što sunce zađe i moraš im reći da je Koriba *mundumugu* naredio da nikom ne kažu, čak ni svojim roditeljima, da dolaze. Zastao sam. "Razumeš li, Ndemi?"

"Razumem."

"Onda idi", rekao sam. "Odnesi im moju poruku."

Izvukao je svoje koplje iz slamnatog bivola i krenuo laganim trkom, mlad i visok i jak i neustrašiv.

Ti si budućnost, mislio sam, gledajući ga kako trči prema selu. Ni Koinage, ni ja, čak ni mladoženja Njogu, jer njihovo vreme će doći i proći pre nego što bitka otpočne. Ti, Ndemi, ti si taj na koga se Kirinjaga mora osloniti da bi preživela.

Jednom ranije Kikuju su morali da se bore za svoju slobodu. Pod vodstvom Džomoa Kenijate, čije ime je većina vaših roditelja zaboravila, zakleti smo se strašnom zakletvom Mau Mau, i sakatili smo i ubijali i činili smo takva zverstva da smo na kraju postigli Uhuru, jer protiv takvog kasapljenja civilizovani ljudi nemaju odbrane sem da odu.

I noćas, mladi Ndemi, dok vaši roditelji spavaju, ti i tvoji kompanjoni ćete se sresti sa mnom duboko u šumi, i ti ćeš kao i oni naučiti poslednju tradiciju Kikujua, jer ću prizvati ne samo snagu Ngaija već i neukrotivi duh Džomoa Kenijate. Zakleću vas užasnom zakletvom i naterati vas da uradite neizrecive stvari da dokažete vašu posvećenost, i naučiću vas, jednog po jednog, kako da ovom zakletvom zakunete one koji će doći posle vas.

Postoji doba za sve stvari: za rađanje, za rast, za umiranje. Postoji bez sumnje i doba za Utopiju, ali će morati da sačeka.

Jer došlo nam je doba Uhurua.

Zoran Jakšić

DUBRAVA

1.Vučja zemlja

Po ko zna koji put Vedrana se setila dana kada joj je u samotnu kuću na obali uplovio astralni dvojnik i stao da lebdi na nekoliko palaca od zemlje, lepršajući na sve strane vrpcama ektoplazme. Lice mu je bilo nejasno i poludovršeno, ali je ona u njemu svejedno uspevala da prepozna sopstvene crte i još nešto tamno, tuđe i grabljivo. Službe za isterivanje demona došle su nekoliko minuta kasnije i razorile sablast koja se mahnito bacala po uglovima kuće i pokušavala da utekne u oblacima električne vatre. Kasnije su kućne antene za odbijanje utvara popravljene i astralni dvojnik više se nikada nije vratio, ali njegovo prozračno lice sa crtama koje optužuju urezalo se zauvek u Vedranino sećanje. Gotovo je i sada mogla da čuje šapat sa usana utvare: "Vedrana." Dozivao ju je iz blizine, na samoj granici čujnosti: "Vedrana."

Baš čudno, pomisli ona, što sam se toga setila ovde. Ležala je u svojoj vreći za spavanje kraj logorske vatre u Gavranovom ritu, širokom, vodoplavnom području podno Ulom-planine, i osećala kako joj prsti trnu od prevremene hladnoće. Ovde nije bilo drugih sredstava za odbijanje demona osim onih priručnih, ponekad sasvim nedelotvornih, ali se Vedrana svejedno osećala spokojno, jer su se poslednjih nekoliko nedelja naleti utvara, duhova i nekrštenika potpuno proredili, čak gotovo nestali.

Od Dubrave i topline domaćeg ognjišta Vedranu je delilo svega nekoliko sati jahanja. Izabrala je da se odmori ovde, nadomak kuće, zbog toga što joj se uvek dopadao taj deo Krajine. Od Dunava je nije razdvajalo više od nekoliko kilometara, i kada bude spremila šator i krenula dalje, sve do kuće pratiće je mirni tok vode, spokojan kao misli koje su joj prolazile kroz glavu.

"Vedrana!"

Uspravila se u vreći za spavanje, najednom napeta i potpuno na oprezu, svesna da je povik odjeknuo negde iz neposredne blizine. Osvrtala se na sve strane, ali svuda su bili samo sasušena trska i povijena vrbova stabla bez lišća. Njena kobila, Tamaranda, glave pognute u zobnicu, mirno je stajala kraj vatre. Gavranov rit bio je potpuno prazan.

"Vedrana!"

Iskobeljala se iz vreće za spavanje i osovila na noge. "Ko je to?" upita ona. "Gde si?" A onda je videla.

Na grani vrbe prekrivenoj injem, nešto iznad njene glave, stajala je ptica sa

likom deteta i gledala je tužnim, plavim očima. Nešto u tom detinjem liku bilo je toliko poznato Vedrani, povezano sa toliko tamnih uspomena na samom rubu sećanja, da i protiv volje oseti kako je prožimaju trnci.

"Ko si ti?" upita.

Ptica-dete nakostreši perje i strese se od zime. "Ja sam nekršteník, Nav", reče ona. "Došao sam da te upozorim, Vedrana. Moraš smesta poći odavde."

Vedrana na trenutak baci pogled prema aparatu za odbijanje demona vezanom oko zglavka njene ruke. Brojčanik je postojano sjao, što znači da je uređaj bio u punom pogonu. Prema njemu, u Vedraninoj okolini nigde nije bilo ni jednog zloduha.

"Ne veruješ mi?" reče ptica. "Uskoro će doći jedan od najvećih naleta zlih utvara koji se pamte u Dubravi. Svakako se sećaš priča tvojih starih o oluji demona sedamdeset i druge. Ovaj kraj će biti opustošen. Tvoja jedina šansa je da se nađeš pod okriljem zaštitnih antena u Dubravi. Moraš hitro bežati i nadati se najboljem."

Vedrana se i dalje obazirala. Rit je bio spokojan i ćutljiv. Onda ona u daljini ugleda nešto što je ličilo na plamsaje plave, nejasne vatre koji su prelazili preko busenova smrznutog ševara. Plamenovi su titrali kroz vazduh, neprekidno menjajući oblik, vidljivi tek ako se oko napregne, najpre nalik na ptice lepetavih krila, zatim na izdužena, vučja obličja koja su klizila nad tlom pognutih njuški, da bi se trenutak kasnije rasula u tečnu vatru i utopila u tlu. Svetlost je treperila, nepostojana i titrava, ali je svakog trenutka dobijala u intenzitetu i postajala sve čvršća.

"Beži, Vedrana!"

Ostavivši vreću za spavanje i upaljenu vatru, Vedrana prebaci sedlo preko Tamarande, osećajući kako joj prsti podrhtavaju dok je zatvarala kopču ispod kobiljeg trbuha. Oluja demona bila je nešto o čemu su stari Dubravljani ispredali priče na skupovima oko porodičnih vatri, dok su im oči obuzimale iskre davnog užasa. Četvrtina stanovništva nevelikog naselja tada je izginula jer se nije na vreme našla zaštićena pred proždrljivim ektoplazmičnim obličjima koja su iskrsavala iz tame i poput lavine se obarala na sve što je tople krvi.

Vedrana dovrši opremanje konja i vinu se u sedlo, svakog časa se obazirući prema dubini rita u kojoj su hladni plamenovi bili sve češći. Gotovo je mogla da oseti rastuću napetost u zimskom vazduhu. Predeo oko nje bio je sve hladniji.

Nalet vetra ošinu Vedranu po obrazu, najednom leden van svakog poimanja, ispunjen zagušljivim zadahom u kome su se mešali memla, smrad ukvarene hrane i oštri vonj hemikalija. Tamaranda trže glavu i zanjišta. Vedrana se još jednom obazre prema svojoj opremi za logorovanje, rasutoj po smrznutom tlu rita, a onda vide kako se podno ugaraka sakupljaju prozračna, plava obličja Žderača Vatre i počinju svoj sablasni pir. Ona obode kobilu i stušti se prema Dubravi.

***

Tamaranda je hitala preko polumračnog predela kao da joj je strah pred naletom natprirodnih bića dao krila. Svakog časa bi skočila preko nekog oborenog debla ili isturenog korena, i Vedrana je morala da uloži svu umešnost da ne bi izletela iz sedla. U jednom trenutku nekršteník se spusti Vedrani na rame, pa su skupa jurili preko rita, dok se tanka ledena kora lomila pod Tamarandinim kopitima i mulj prskao na sve strane. Vedrana se obazre, a astralni vukovi leteli su za njom ne dotičući tlo nogama. Jedan od njih podiže se u vazduh i preobrazi u vampirskog slepog miša. Vedrana spusti pogled na brojčanik na svojoj ruci. Uređaj je podivljao, svakog trenutka pokazujući sve veći intenzitet napada.

Prve niti ektoplazme počeše da promiču oko Vedrane, obavijajući rakite i ševar bisernim sjajem. Na trenutak nebo kao da se prelilo ledenom vatrom, a zatim mu se ponovo vratila uobičajena boja. Vedrani se učini da čuje kikot, jecanje i šapat dece u vetru iz pustare za svojim leđima. Glasovi iz rita dozivali su je, mamili. Onda na samom obzorju ugleda zid svetlosti koji se kretao ravno prema njoj.

"Požuri, Vedrana", reče ptica-dete prigušenim glasom.

Zid magle nije bio jedinstven. Sačinjavalo ga je nebrojeno mnogo nematerijalnih stvorenja koja su se komešala, preplitala i stapala jedno sa drugim. Tu su besi i vilene jahali na astralnim vukovima i mahali prozračnim krilima, bele kneginje plutale su nad ritom i uzvikivale nečujne kletve; bili su tu polunoćani i lorge, satanske prikaze, kletnice i veštare.

Kobila izbi na nasip pored Dunava i punom brzinom pohita po utabanom zemljanom putu, a Vedrana se pognu na njenim leđima. Gvozdenzubi su štektali čeljustima ravno iza nje, sa leve i desne strane bezglavi jahači hitali su na leđima konja-skeleta. Umrle i nikada rođene ruke pružale su se ka Vedrani, pokušavale da je smaknu sa sedla, ali je ona samo još brže gonila kobilu.

Zid ektoplazmične svetlosti je polako, ali sigurno pristizao Vedranu. Na trenutak joj se učini da joj se prsti pretvaraju u bokor cveća živih boja, meso joj je postajalo poluprozirno i kroz njega su se mogle videti kosti koje su blistale sopstvenom svetlošću, ali onda se vrati slika normalne okoline. Po zemljanom putu izbijale su šake bez mesa i pokušavale da dohvate Tamarandine noge, samovile su plesale nad dunavskim talasima u oblacima belih iskara. Vedrana steže zube kada je osetila hladni dodir mrtvih prstiju noćnih beba po obrazima i grudima, skeletni prsti hvatali su je za peševe odeće i pokušavali da je svuku sa konja. Ali jačina oluje demona još nije bila tolika da bi je mogla zaustaviti i zato je Vedrana hitala dalje preko dunavskog predela.

Put je obavijala svetlost nalik sjaju punog meseca, jecanje i cviljenje ispunjavali su vazduh svuda oko Vedrane. Kao da su svaka požutela travka i svaki prut dobijali sopstveni život, nicale su im noge i ruke i počinjali bi da trče po stazi ispred izbezumljenog konja. Sve češće Vedrana je s mukom sprečavala kobilu da ne stane, propinjući se, i počne da se brani kopitima od nematerijalnih protivnika, ili da počne da se valja po smrznutom tlu, u uzaludnim pokušajima da zbaci nestvarne napadače sa bokova.

Minuti su proticali kao sati. Vedrana se stegnutih zuba držala za izbezumljenu Tamarandu, znajući da životinja neće moći još dugo da izdrži mahnitu brzinu koju joj je nametao napad sablasti. Osećala je kako ledeni, prozračni prsti posežu za njom i prodiru joj kroz kožu, zadiru u trbuh, grudi i obraze i imala je i sama muka da ne počne da se baca kao Tamaranda.

Izgubila je svaki osećaj za vreme. Kobila ju je kao u polusnu nosila preko podivljalog predela, astralni vukovi su režali i zavijali podno njenih nogu, svakog trenutka sve materijalniji i sve opasniji. Jedna vilena slete joj na grudi i zamahnu grabljivim kandžama u pokušaju da joj iščupa srce, ali se Nav, koji je sve vreme sedeo na Vedraninom ramenu, obori na sablast i uz praskanje električne vatre uspe da je odagna. Napadi su svakog časa postajali sve opasniji. Jedan plakavac dokači rukom Vedranin obraz i ona oseti kako joj je kožu ošinuo plameni bol, kao da je prelivena kiselinom. Morne i vilene sletale su na leđa kobile i grizle joj sapi kao da žele da je prožderu živu. Leđa životinje bila su blistava od znoja i krvi, a sa gubice joj se cedila pena. "Samo još malo", šaptala je Vedrana. "Samo još malo", mada pojma nije imala koliko ih još deli od Dubrave.

Čeljusti i kandže besa razdirali su bokove Tamarande i krv se slivala u

potocima. U jednom trenutku kobila posrnu, a Vedrana naglavačke odlete na zemlju. Gvozdenzubi smesta saleteše životinju, počeše da je kidaju u komade još dok je bila živa i očajnički njištala, besi su joj se ukopavali u utrobu i razdirali sve što im je na putu. Roj plavkastih, izobličenih stvorenja obori se na Vedranu, ona poče naslepo da maše rukama oko sebe, osetila je pakleni bol kada joj je prst istrgnut iz šake, zatim još jedan, cvileći od bola uhvatila se za ruku dok je krv škropila smrznutu zemlju pod njenim nogama, a onda vide da Nav odbija najupornije napadače i potiskuje ih nazad. Napipala je birač uređaja koji joj se nalazio na zglavku i okrenula ga na najjače, napad svejedno nije jenjavao, besi su joj čupali kosu i pokušavali da joj iskopaju oči. Kroz izmaglicu bola pokušala je da potrči, nije mogla, pala je na kolena, lice joj dodirnu ledenu zemlju. Busenovi trave pretvarale su se u zmije otrovnice, gmizali su joj po rukama i nogama, lizali usne i pokušavali da joj se uvuku u usta. Poče da jauče, ciknu: "Dosta!" i onda sve prestade.

Jecajući, osovila se na noge, a predeo oko nje bio je potpuno pust. Drhtavo je pocepala ogrtač i nespretno počela da obavija unakaženu šaku, dugo se mučila dok nije uspela da zaustavi krvarenje. Od Tamarande ostali su samo komadi bez kože, rebra koja su se i dalje trzala kao da pokušavaju da udahnu poslednje gutljaje zimskog vazduha i meso koje se pušilo na ciči. Primeti da se u međuvremenu spustila noć, čitav predeo bio je obavijen slabim odsjajem Meseca u prvoj četvrti koji se iskrio u talasima reke. Sablasti nije bilo nigde, samo se u daljini, na samom obzorju, videla pruga sedefne svetlosti koja je nemirno titrala.

"Požuri", reče glas neposredno kraj Vedraninog uva i ona ciknu od straha. Nekršteník ju je gledao ozbiljnim očima. "Zlodusi napadaju samo u sumrak i praskozorje", objasni on. "Prebrodila si prvi nalet, ali ne verujem da imaš snage da dočekaš sledeći. Do Dubrave ti je ostalo još nekoliko sati hoda. Moraš napeti svu snagu, ako želiš živa da dočekaš jutro."

Teturavo, kao da joj je svaki korak poslednji, Vedrana se uputi stazom koja se belasala u polumraku. Mesec se ispleo iz granja rakita i zaputio na svoj put nebom, a talasi Dunava pljuskali su kraj nje. Tresla se od hladnoće, jer u žurbi nije stigla ni da navuče zimski ogrtač, a krv joj se, i pored improvizovanog zavoja, u krupnim kapima slivala niz povređenu ruku. Nekršteník je lepršao oko nje, sletao joj čas na jedno, čas na drugo rame, hrabrio je, silio da nastavi. Nekoliko puta požele da se spusti u suvi ševar, ali svaki put bi nekako smogla

snage da produži. Iz daljine čula je nešto što je podsećalo na zavijanje vukova. Koračala je iako joj se svest na trenutke mutila, svakog časa pričinjavalo joj se da je stigla do naselja, a onda bi joj se pogled izbistrio i pred sobom bi videla samo beskrajnu traku puta pored Dunava. Samo je prema položaju Meseca znala da je jutro sve bliže, da će uskoro, neposredno pre nego što granu prvi zraci sunca, paklene horde sa druge strane postojanja ponovo navaliti na nju, a da ona nema ni najmanje šanse da im se odupre. Kada bi to pomislila, samo bi stegla zube i nastavila da korača, dok joj je krv kap po kap isticala iz tela, a ciča zima prodirala u same kosti. Hodala je oborene glave, naslepo, ne primećujući da joj se okolina postepeno menja i da je stigla u kraj koji je manje obrastao vrbama i rakitama, a više crnim i srebrnim topolama. Sve češće se saplitala i padala po neravnom terenu, ali se samo podizala i nastavljala hod. Nekrštenik se uvukao u nabore Vedranine odore na grudima i tamo sakrio, osećala je kako je njegovo meko perje ugodno greje. Koračala je preko kukuruznog strnjišta, zatim pored nekih kupinjaka sa kojih je opalo sve lišće. Pred očima joj se ponovo pojavi astralni dvojnik koga je videla pre nekoliko godina i rečima bez glasa joj reče: "Ti si odabrana." Mahnula je rukom, pokušala da ga otera, a tada je iza sebe ponovo začula plač nerođene dece koja su se lagano prikradala kroz sparušenu i kao spaljenu travu, cerekanje i blebetavi mrmor sablasti. Digla je glavu i videla da se nebo na istoku rudi, da zora samo što nije došla. Za njenim leđima, astralni vukovi su zavijali, štektali, veselili se negde u daljini, svakog trenutka sve bliži. Onda je pažljivije pogledala pred sebe i videla još nešto: sure, turobne zidine nad kojima su se uzdizali metalni šiljci i koplja. Trebalo joj je nekoliko sekundi dok nije prepoznala antene za odbijanje duhova na granicama Dubrave. Onda je ugledala kako se vrata podno zidina otvaraju, a ljudske figure potrčale su ka njoj, lica bledih i iscrpljenih posle neprospavane noći. Zadovoljni mrmor, negde tamo na granici čujnosti, pretvorio se u gnevno kreštanje kada su sablasti shvatile da im je žrtva izmakla. Čula je povike, izraze neverice. Ruke su se pružale ka njoj. Polako, teturajući se i dalje kao da je samo navika sprečava da se ne skljoka na tlo, prepustila se Dubravljanima koji su izašli da je dočekaju.

2. Maledicta

Kasnije je Vedrana razmišljala kako je odmah trebalo da shvati da nešto nije u redu. Možda prema načinu na koji su je sugrađani okružili bez ijedne reči, ili po tome što među njima nije videla nijedno poznato lice. Ali u omamljenom stanju posle astralne potere jedva je bila u stanju da se drži uspravno i zato je dopustila da je uvedu u naselje, i zatim otprate preko poljoprivrednog dobra i pored skladišta hrane uskom stazom između prizemnih kuća prema večito mirnoj obali Dunava. "Vedrana Godam", govorila je ljudima koji su je okruživali. "Zovem se Vedrana Godam. Obavestite moga muža, Cirila Godama, da sam se vratila... i neka neko pozove lekara. Jako me boli ruka." Kada je u slabom svetlu praskozorja ugledala svoju kuću, sa usana joj se oteo jedva čujni uzdah olakšanja. Ruke pratilaca gotovo nežno su je ugurale u polumrak ulaza, a onda je iza sebe čula kako se ključ okreće u bravi. Napravila je samo nekoliko koraka između poznatih stvari i skljokala se na ležaj. "Vedrana Godam", prošaptala je i zaspala.

Mnogo kasnije, učinilo joj se da se pored nje sklupčao njen trogodišnji sin Miran, u polusnu samo je pružila ruku da ga obgrli i nastavila da spava, uljuljkana toplinom i osećajem ispunjenja koje joj je pružalo detinje telo. Probudila se tek kada joj je na obraz pao zrak sunca sa prozora prema reci, trgla se i videla da u rukama u stvari drži stari perjani jastuk i grli ga kao da joj je najdragoceniji na svetu. U osakaćenoj ruci osećala je tupi bol koji se, besmisleno, širio i tamo gde više nije bilo prstiju. Zagledala se u tamnu mrlju koju je krv, probivši se kroz improvizovani zavoj, ostavila na jastuku i zbunjeno obazrela oko sebe. Primeti da u sobi vlada nered i da se oseća zadah prašine i buđi, kao da prozori nisu otvarani nedeljama. Ispustila je jastuk na pod i prišla ogledalu. Iz odraza ju je posmatralo neko izobličeno lice, okrvavljeno i prepuno oteklina i brazgotina. Sa leve slepoočnice bio joj je iščupan čitav pramen kose. Umila se, malo uredila, čudeći se zbog čega doktor još nije stigao. Prišla je vratima i pokušala da ih otvori, a onda se setila da ih je neko zaključao iza nje. "Šta je ovo, kućni pritvor?" progunđala je i nekoliko puta lupila otvorenom šakom o vrata. Niko se nije odazivao.

Nešto kasnije setila se nekrštenika i njegovog mekog, paperjastog dodira, pa je raskopčala odeću, pipajući rukama, ali deteta ptice nije bilo nigde. Nastavila je da traži po sobi, pade joj na pamet da ga pozove, ali je u poslednjem trenutku odustala, pomislivši da će neko, ako sluša, poverovati da je potpuno skrenula

pameću. Prelazila je rukom preko stvari na kojima se sakupio debeli sloj prašine i zbunjeno se osvrtala kada je čula okretanje ključa u vratima.

Okrenula se i suočila sa dečakom, ne više od desetak godina starim, koji je doneo poslužavnik sa hranom i bokal vode i položio ih na stočić pored vrata.

"Zdravo", reče ona.

Dečko se trgao, zamalo oborivši poslužavnik, i napravio korak nazad.

"Šta je bilo? Zar nećeš da razgovaramo?"

On poče da pipa oko brave, panično tražeći ključ i istovremeno pokušavajući da zatvori vrata. "Stani!" reče ona i potisnu vrata prema napolje. Gledao ju je uplašeno, sav se pogurivši. "Čega se bojiš? Zar izgledam toliko strašno?" pitala je. "Kako se zoveš?"

Dečak proguta knedlu. "Drago. Je li istina...?"

"Šta to?"

"Da ste vi gospođa Ve... Vedrana Godam?"

Klimnula je glavom i nasmešila se. "Istina je, Drago."

Gledao ju je ćutke, otvorenih usta, očima širokim i tamnim kao da uopšte nemaju beonjača.

"Zar je to toliko važno?" reče ona i pruži ruku da ga pomiluje po kosi. Ustuknuo je kao da je prema njemu bacila živog poskoka.

"Šta je bilo, Drago?" Namrštila se. "Zašto me se toliko bojiš?"

Donja usna mu se tresla. "Vi... vi ste mrtvi, gospođo", rekao je i okrenuo se.

Gotovo se sudario sa figurom krupnog muškarca u uniformi koji je u tom trenutku ispunio dovratak. Vedrana diže pogled prema njegovom licu i tada je preplavi talas olakšanja. "Cirile!" reče. *Blagi bože, potpuno je sed*, pomisli. Ali njen muž nije obratio ni najmanje pažnje na nju. "Jesam li ti rekao?" okrenuo se dečaku. "Jesam li ti *rekao* da ne razgovaraš sa njom?!" Zamahnuo je i punom snagom pogodio dečaka nadlanicom po licu. Silina udarca baci mališana na tlo. Ciril se okrete i izmahnu nogom da ga udari u rebra.

"Prestani!" viknu Vedrana. "Prestani!" Kao razbesneli bik, Ciril se okrete prema njoj. "Vidim da si hrabar", reče mu ona. "Da li uvek nalaziš sebi ravne kada se biješ?"

Jedan trenutak mislila je da će i nju udariti. A onda je napravio korak unazad

– nije to bio gest samosavlađivanja, jasno je videla, već gađenja i – čega još? Straha? *Vi... vi ste mrtvi, gospođo.* Videla je kako se Drago podiže i šepajući odlazi, brišući krv sa lica.

"Slušaj me, veštice", reče Ciril, a ledeni ton njegovog glasa prestraši Vedranu daleko više nego mahnito razračunavanje sa detetom pre nekoliko trenutaka. "Ne znam ko... ne znam *šta* si ti i kako ti je pošlo za rukom da dođeš ovde. Ali znaj da si protiv moje volje u Dubravi. I znaj da ću učiniti sve da te izbace golu u pustaru dok oluja još traje, da se pridružiš tom paklenom nakotu koji si nam navukla na vrat!"

Zgranuto ga je gledala u lice. Da li je moguće da je to čovek sa kojim sam delila pola života, upitala se. Gorčina i mahniti bes preobrazili su ga u nešto što je bilo gotovo neprepoznatljivo. Zaustila je da mu nešto kaže i ponovo zatvorila usta. Da li su svi poludeli otkako sam se vratila? Šta se ovde dešava?

Ciril priđe, gurnu Vedranu u ulaz, zapravo je gotovo udari, i zalupi vrata tako silovito da je parčad boje poletela sa dovratka. Ponesena zamahom, Vedrana pade preko stolice na prašnjavi prostirač i dobro udari kuk. Dok se dizala čula je kako se ključ okreće u bravi.

"Pa ne možeš me ovde držati kao životinju!" povika. "Cirile! Pošalji bar lekara! Prste sam pogubila u oluji!"

Koraci pred vratima su se udaljavali.

"Šta je sa Miranom?" viknu ona. "Šta je sa našim detetom, životinjo, dopusti mi da bar njega vidim! Cirile!" Skinula je jednu cipelu i počela da udara po vratima svom snagom, a onda je zastala, jecajući. Rana na ruci joj se povredila kada je pala i crvene kapi klizile su sa prljavog zavoja na pod.

***

Padao je prvi sumrak kada je Vedrana dovršila čišćenje i previjanje brojnih povreda nastalih tokom astralne oluje. Patrljci prstiju uopšte nisu izgledali dobro, koža oko njih je potamnela, a bol je bio očajan. Vedrana se snalazila kako je znala i umela sa napola izvetrelim jodom i prašnjavim zavojima koje je našla u kućnoj apoteci u kupatilu. U jednoj bočici našla je nekoliko kapsula snažnog antibiotika i sve ih progutala, a zatim se potrudila da dobro obezbedi unakažene prste. Svetlucanje antena za odbijanje utvara postojano je dopiralo kroz neprobojna okna prozora, ali astralna oluja još nije počinjala. Vedrana se sve češće pitala šta radi mali Miran, a onda najednom shvatila da ne može da

prizove njegovo lice pred oči. Kada je začula kucanje po zaključanim vratima kuće trgla se, kao da ju je neko udario. "Nave", reče tiho, "jesi li to ti?"

"To sam ja, Drago, gospođo."

Zatvorila je oči i naslonila se na vrata. "Zašto si došao?"

Čula je dečakovo disanje sa druge strane vrata. "Jer ste bili dobri prema meni. Ali nemojte se ljutiti na čika Cirila. On stvarno nije takav."

Lice joj se iskrivi u bolni osmeh. Kao da to iko zna bolje od mene, pomisli gorko.

"Čika Ciril se izmenio... posle nesreće."

Otvorila je oči. "Kakve nesreće, Drago? Kakva je to priča?"

Dečak je ponovo zaćutao. Vedrana je gotovo mogla da čuje vetar u granju topola kraj kuće.

"No?"

"Znam samo ono što su mi ispričali drugovi. Pre godinu dana, čika Ciril i njegova porodica pošli su dunavskim putem prema staroj Fabrici. Deca kažu da su ih napali gvozdenzubi kada su stigli u Gavranov rit. Čika Ciril se vratio potpuno sed, ali nepovređen. Njegov sin Miran i..." mogla je da čuje kada je Drago progutao knedlu, "... i njegova *žena* nastradali su. Gvozdenzubi su ih rastrgli. Miranovo telo je kasnije nađeno i doneseno u Dubravu. Ona... Vedrana Godam je ostala u ritu."

Ja sam mrtva, pomisli Vedrana glupo. Taj deran upravo mi je rekao da sam poginula. *Miran* je mrtav, pomisli i oseti gotovo fizički bol u grudima.

"Ja... stvarno moram da idem, gospođo", reče Drago. "Ako me čika Ciril vidi, ubiće boga u meni. Ovaj... Je l'da ti nisi *ona* Vedrana?"

Uhvatila se za glavu i čvrsto stegla rukama. To sve nije istina, pomisli, to ne može biti istina. Zašto mi to rade? Primeti da je počela da diše ubrzano, plitkim udisajima, kao da je negde trčala. Vedrana Godam, živi leš, pomislila je. Počinjala je da je hvata panika, zapljuskivala ju je polako, kao talasi reke, povlačila duboko u lepljivu utrobu. Oseti želju da viče: nisam drugačija, ne osećam se drugačije. Drago je svakako lagao, pomisli. Ali predobro je videla da dečakove reči objašnjavaju neobično ponašanje Dubravljana i njenog muža, objašnjavaju besmisleni kućni pritvor i nedolazak lekara. Objašnjavaju sve.

Pokušala je da se seti šta joj se dešavalo pre nego što se obrela u Ritu, pružena pored vatre u vreći za spavanje. Praznina. Nije se sećala da je negde pošla sa Cirilom i Miranom, nije se sećala stare Fabrike, nije se sećala ničega. Gde god bi joj misli pošle, naišle bi na astralnog dvojnika koga je videla nekada davno u ovoj kući. Astralni dvojnik i električna vatra. Nisam mogla lutati močvarom godinu dana, pomislila je. Gde sam bila sve vreme? Odakle sam došla?

Ali moje rane, pomislila je. To su sasvim obične povrede normalnog ljudskog bića. Sablast nisam. Ni prisena. Ovo ne može biti ektoplazma, ovo su obično meso i kosti. *Da li duhovi osećaju bol? Da li se* oni *plaše duhova?*

Pozvala je Draga tiho, kao da ga se boji. Dečko se nije javljao. Mora biti da je otišao kada je shvatio da mu Vedrana neće odgovoriti.

Mirane, pomisli zatim, opipavajući prazninu u mislima tamo gde je trebalo da se nalazi njen sinčić. Kuća oko nje bila je prazna i kao da ju je optuživala. Moram da razmislim, govorila je sebi i kao slepac šetala od sobe do sobe. Prašina se podizala pod njenim koracima i golicala joj nos i pluća. *Slaže se,* pomisli, *niko nije ulazio u kuću još od moje smrti.* Miranovo lice joj i dalje nije dolazilo pred oči, ali je astralnog dvojnika mogla da predstavi u svim pojedinostima. Jesam li to ja? upita se. Kopija iz prostora iza stvarnosti?

Sati su se polako vukli. Noć je došla, a Vedrana nije mogla da zaspi, samo je sedela i piljila u sve tamniji četvorougao prozora. Napad sablasti došao je i prošao, a ona je i dalje bila uspravna, na krevetu, nesposobna da sabere misli, nemoćna da se makar samo pokrene.

Okolina kuće bila je savršeno tiha. Koliko još mogu ovako, pitala se Vedrana. Misle li oni da me puste da čekam dva dana, pet, dvadeset? Hoće li dozvoliti da umrem od gladi, ili da mi gangrena odnese šaku? Da li žele da nestanem?

To bi za njih svakako bilo najlakše rešenje, shvati ona. Mrtva ili ne, za mene je isto. Jer oni tako žele. Moji vrli sugrađani, svi prijatelji i rođaci. Nismo ono što jesmo, pomisli, nego ono za šta nas drže drugi. Zatvorila je oči, osećajući kao da lebdi na granici ničije zemlje između života i smrti, čoveka i sablasti.

Tada je više osetila nego čula blago čeprkanje iza leđa.

"Nave", prošapta i oseti blagi dodir perja po obrazu. "Vratio si se."

Okrenula se, a golub sivog perja i ljudskog lika stajao joj je na ramenu, nakostrešen kao onda kada ga je prvi put ugledala na stablu vrbe usred

smrznutog rita. Uzela je pticu-dete u ruke pažljivo, kao da se boji da ga ne povredi, prinela ga grudima i dugo milovala paperjastu glavu. Nekršteník ju je gledao bistrim očima. "Gde si bio?" pitala je.

"Sakriven", odvrati on. "Tamo gde mi naprave naselja ljudi nisu mogle nauditi. One ne deluju u ovoj kući, ali su veoma jake napolju."

"Ne, ne deluju u kući", reče ona. "Niko nema potrebe da isteruje demone iz kuće koja je prazna već godinu dana. Kako si bio skriven?" I dok je to govorila, već je znala odgovor. "Ušao si u mene", rekla je. "Ja sam te pronela pored antena."

"To je bio jedini način da ostanemo zajedno", reče nekršteník.

"Ti si Miran, zar ne?" reče Vedrana. "Zato si mi pomogao u pustari?"

"Ja sam ono što je ostalo od Mirana", reče nekršteník. "Njegova ljubav prema tebi i tvoja prema njemu. Ja sam... suština, ono što bi bio Miran da je odrastao uz tebe. Pustara me je načinila. Ti si me oblikovala."

"Ali ti jesi moje dete, zar ne? Možeš li da se vratiš u pravi lik?"

Umesti odgovora nekršteník ju je samo gledao. Negde iza Vedrane začu se šuškavo pucketanje, kao da neko gužva lopticu celofana. Jedna iskra skoči sa abažura pored kreveta i uskomeša prašinu. Vazduh je počinjalo da ispunjava mlečno svetlucanje i osetio se miris ozona. Vedrana je pažljivo gledala. Trake ektoplazme zavijorile su se oko Nava kao na jakom vetru. Sve je trajalo nekoliko sekundi, a onda se smirilo. U Vedraninom naručju sedelo je dete plave, svilaste kose i prozračnih očiju. Istovremeno je izgledalo i da je tu i da nije, kao nedovoljno eksponirana slika čiji se detalji gube u pozadini. Miran se promeškolji u Vedraninom krilu i plava svetlost zaiskri se u njemu. Kroz njegovo bucmasto telo mogla je, nejasno, da vidi sopstvene ruke. Dodirnu mu obraz i oseti kao da je spustila ruku u ledenu maglu.

"Ti si", reče i oseti kako joj se oči pune suzama.

"Majko", reče Miran.

Digla se i okrenula pogled prema prozoru. U oknu je videla odraz, nejasan u rudećem svetlu nadolazeće zore. Prizor za večnost: ponovni susret majke sa detetom, makar i posle smrti, *nasuprot* smrti. Napolju je astralna oluja ponovo besnela, zlodusi su se kikotali i pokušavali da skinu mesec s neba. Vedrana sklopi oči. Prvi put otkako se vratila iz mrtvih bila je srećna.

3. Pir

"Stare legende, još iz doba prvih naseljenika, govore o vilinskom kralju Ulom-planine", govorio je Miran, udobno opružen u majčinom naručju. Bilo je teško zamisliti da mu je telo sačinjeno od nečega nematerijalnijeg od svetlosti duge, isto kao što je bilo teško povezati njegovo lice deteta, bezmalo bebe, sa zapanjujuće zrelim rečima koje je izgovarao. Ali mudrost koja mu je pokretala usne dolazila je sa mesta dalekog od ljudskog poimanja. "Po njima, to je vrhovno zlo, vođa stvorenja od ne-materije koji želi da uništi Dubravu i sve ljude u njoj. Majko, deo tih priča ima opravdanje u stvarnosti. Kada sam umro, neposredno pre nego što će se zlodusi oboriti na tebe, osetio sam *prisustvo*, osetio sam sile koje su se plele u okeanu ektoplazme koji okružuje svet. Svi ljudi su njegov deo, i oni koji žive i oni koji su davno umrli. Dobio sam *znanje*, više znanja nego što bih u pravom životu stekao za stotinu godina. Osetio sam sile koje su me vukle na različite strane. Jedna je bila zlo i ona me je zvala da se pridružim legijama sablasti, onih koji su davno izginuli i onih koji nikada nisu ni bili živi. Bio je to vilinski kralj: zvao me je da postanem deo oluje. Druga si bila ti. Ja sam bio belina, neispisani list hartije. Mogla je prevagnuti bilo koja strana. Ali ti si bila bliža i ti si pobedila. Postao sam svestan sebe i počeo sam da se borim da ne uzmu i tebe. U okeanu ektoplazme vreme ne protiče. Bio sam sam i bio sam slab. Ali ti si mi davala snagu. Uspeo sam da te otmem oluji i da te izbacim na drugoj strani postojanja tek godinu dana kasnije, kada su te ovde već prežalili. Fizički i duhovno ti si ista kao pre napada. *Ja* sam talas na okeanu ektoplazme, veza između sveta i ne-sveta."

Čvršće je zagrlila prozračno obličje. "Šta je zapravo okean ektoplazme?" pitala je.

"Možda prirodna tvorevina", reče Miran. "On na ovom svetu postoji od pamtiveka, ni dobar ni loš, on jednostavno *jeste*. Ali kada su došli ljudi, oni su sa sobom doneli svoje strahove i mržnje, zavist, ljubav i podlosti. Doneli su svoja verovanja, sve drevne užase i lepote. Uzburkali su ektoplazmu i stvorili *bića* po ugledu na stvorenja iz svojih religija. Što su se više plašili demona, to su ovi postajali sve jači i brojniji, a što su oni bili jači i brojniji, ljudi su ih se sve više plašili. Sva ta mržnja i bol... Majko, znaš li da oluja demona nekada nije postojala? Vilinski kralj nije postojao. *Mi smo ih stvorili svojim prisustvom. Oni nas mrze zato što mi mrzimo sebe!*"

"Ciril", reče ona. "I njegova mržnja. Zbog čega je takav? Zašto se toliko

izmenio?"

"Kada je došao napad, bio je van sebe od straha. Pokušavao je da spase sve troje. Zatim je odvojio jednog konja iz naše zaprege, uzjahao ga i otišao. Nas je ostavio zlodusima. Da ih zadržimo dok ne pobegne. Da uzmu nas umesto njega. On nas se plaši, majko. Mi smo njegova nečista savest. Bio bi mnogo srećniji da nas nema."

Miran naglo podiže glavu i zagleda se u prozor prema Dunavu. Jutro je svanulo tamno i kišovito, sitne kapi zavile su čitav predeo u izmaglicu koja je pretila da će se svakog trenutka pretvoriti u sneg. "Dolaze", reče astralni dečak i iščeze.

Jedan trenutak Vedrana se osvrtala po kući i pokušavala da pronađe sina. "*Ko* dolazi?" pitala je, a odgovarala joj je samo mukla tišina. Onda začu grub udarac po vratima, ključ začangrlja u bravi i vrata se otvoriše prema pepeljavom jutru.

Zapahnuše je ledeni vazduh i miris dima. Pred vratima je stajao Ciril u crnom kišnom ogrtaču, a iza njega je videla glave još nekoliko ljudi koje je poznavala. *Stric Robert*, pomisli ona, *Vina i deca*. Ljudi su je ćutke gledali, pogureni u decembarskoj tmuši.

"Izlazi", reče Ciril.

Dohvatila je ogrtač sa stolice i prebacila ga preko ramena. Ciril pruži ruku i grubo je povuče. Okliznula se i zamalo pala na ledenoj skrami koja se uhvatila po utabanoj zemlji ispred kuće. Uto ugleda u Cirilovoj ruci teški, okovani štap za pešačenje.

"Kreni", reče Vedranin muž.

Ona primeti da na rukama svih prisutnih svetle uređaji za proterivanje zloduha, proizvedeni u nekom zaboravljenom gradu na drugom svetu.

Nije progovorila ni reč dok su je vodili puteljkom prekrivenim mešavinom leda i blata između ambara, staja i stogova sena prema zgradi stare kotlarnice. Putem im se priključivalo još ljudi i do trenutka kada su stigli na blatnjavi plato pred kotlarnicom u grupi je već bilo više od trideset osoba. Tamo su stali u nepravilnom krugu oko Vedrane, obavijeni belom parom koja je izbijala iz cevi za grejanje. Ciril joj priđe. Ledena kiša kvasila je Vedraninu kosu i slivala joj se niz lice. Dok je gledala niz mrgodnih lica pred sobom, ona se seti da su nekada pred zgradom kotlarnice vršena pogubljenja dubravskih kriminalaca.

"Sinoć su poginuli Veran i Miha, dvoje dece kume Kristine", reče Ciril. Glas mu je bio tih i Vedrana ga je jedva razumela. "Oluja je prodrla u naselje i pored antena i odnela ih."

"Žao mi je", reče ona. Takve stvari su se tu i tamo dešavale, mada retko. Zaštitna sredstva nisu bila nepogrešiva.

"Sa kime si razgovarala jutros?" upita je muž.

"Ni sa kim. Ja..."

Naglo, bez ikakve opomene, Ciril zamahnu i udari je pesnicom u lice. Zaslepljujući bol eksplodira u Vedraninoj glavi i ona samo sede u blato. Pokušala je da se pridigne, opipavajući usta i vide da su najmanje dva zuba slomljena. Krv joj se slobodno slivala na grudi.

"To si ti učinila, veštice!" zaurla on. "Gledao sam kako umireš, ali vratila si se da naneseš zla i drugima. Mislila si da te nismo prepoznali? Ljuto se varaš!"

Digla je glavu i pogledala ga pravo u oči koje su sevale od besa i straha. Nije se sećala da ga je ikada videla takvog. "Nisam nikome... učinila nažao. Zašto mi to radiš?"

Zamahnuo je štapom i pogodio je okovanim krajem ispod grudi. Vazduh joj je u trenutku izleteo iz pluća i jedno vreme nije bilo ničega osim bola i osećaja da neće moći da udahne i da će se svakako ugušiti. Onda joj pluća ponovo proradiše, i ona stade da guta vazduh žedno, grcavo, kao da joj je to poslednji put u životu.

"Ubij kletnicu!" vrisnu iz kruga okupljenih ljudi ženski glas, van sebe od besa i nekakve mahnite radosti. "Ubij je – ubij – ubij!"

Štap se ponovo sastavi sa Vedranom. Osetila je kako je nešto prsnulo kada joj je pogodio podlakticu i nova agonija preplavi joj telo. Siktala je, uvijajući se po blatu, poluslepa od neopisivog bola.

Ostali prisutni počeše da joj prilaze.

"Linč", pomislila je, previjajući se na tlu, oblivena znojem i suzama. "Veruju da sam ja kriva za ono što ih je snašlo." Gledala je motke i vile u rukama svojih bližnjih i tamne izraze koji su im lica preobrazili u nešto što nije imalo veze ni sa čim ljudskim.

"Ne!" čula je vrisak, detinji vrisak, i pred ruljom se obre Miran, sav treptav i prozračan. "Ne dirajte mi majku! Ništa vam nismo uradili!" Antene su opasno

uticale na njegovo telo, ono se iskrilo i treperilo poput plamena sveće na vetru, ali dečak svejedno nije uzmicao.

Prvi redovi na trenutak se zatalasaše.

"Dovela je svoje zloduhe!" histerično vrisnu žena kojoj Vedrana nije uspela da vidi lice. "Uništimo je! Ubijmo kletnicu!"

Onda kao da je nestalo i poslednjeg zrnca razuma u njima. Navalili su na Vedranu ne gledajući gde udaraju. Oseti kako je šutiraju po glavi i licu, kako je štapovi pogađaju po nogama i trbuhu. Čitav svet bio je vatrena agonija, uvijala se i bacakala ne bi li izbegla udarce koji su pljuštali odasvuda.

"Dosta!" vrisnu Miran. I zatim, za dve oktave više: "*Dosta!!*"

Nešto u tom poviku natera ih da zastanu i da se okrenu. Nalet prestade, Vedrana pridiže okrvavljenu glavu i pogleda Mirana.

Astralni dečak se menjao.

Telo su mu zahvatali nekontrolisani trzajevi i grčevi. Ektoplazmični velovi počeli su da mu kuljaju iz tela neopisivom žestinom, bele niti izbijale su mu na usta, oči i nos, upredale se jedna u drugu, uvijale, granale po vazduhu poput krošnji nematerijalnog drveća. Vazduh je najednom bio hladniji za deset stepeni, za pedeset, kiša se pretvarala u led i počinjala da zvecka po iznenada smrznutom tlu pred kotlarnicom. Izgledalo je kao da dečaka zahvata požar ledenih, prozračnih plamenova, kuljao je na sve strane sve jači, pretvarao se u zaslepljujuću erupciju i rastao još više. "Ništa... vam... nismo.. uradili..." šaptale su Miranove usne, a onda su se reči izgubile u mahnitom štektanju i pevuckanju koje se širilo na obe strane zvučnog spektra, istovremeno nalik smehu, vrištanju i zavijanju besomučnika.

Oluja, pomisli Vedrana, doveo je oluju! Prozračna obličja izbijala su iz pogurene detinje prilike i šikljala u nebo, brzo očvršćavala i postajala sve veća. Ali oluja nikada ranije nije dolazila usred dana, ošamućeno prođe Vedrani kroz glavu. Gledala je kako nakazne prilike pupe jedne iz drugih, razmnožavaju se deobom, cvetaju poput sablasnih orijentalnih cvetova; gvozdenzubi i brine iskakali su iz Mirana u oblacima električnog pražnjenja, štrige i polunoćani dizali su zubate čeljusti prema prepodnevnom nebu, u kovitlacu snežnih pahulja pružali su izobličene udove prema seljanima. Mržnja, pomisli Vedrana. Njihova mržnja prizvala je demone, a Miran je delovao kao katalizator, kao gromobran kroz koji je usmerena. Možda ga je vilinski kralj namerno poslao kao neku

vrstu trojanskog konja uz čiju pomoć će se uvući u Dubravu.

Okupljeni ljudi panično su bežali. Demoni su kuljali na sve strane, neuporedivo jači i moćniji nego u Gavranovom ritu. U oblacima plave vatre obarali su se na odbrambene antene, nestajali u njima na stotine, ali su nove hiljade izlazile iz astralnog dečaka koji je stajao na sredini platoa poput dveri otvorenih prema paklu. Ne mogavši da izdrže opterećenje koje je dopiralo iznutra i za koje nisu bile konstruisane, antene su otkazivale jedna po jedna, dok se broj zloduha postojano uvećavao.

Lošotije i unafi su se uz demonske urlike obarali na okupljene ljude, uvukli bi se u njih i rasprsli ih u oblaku krvi kao naduvane balone; gvozdenzubi su nakaznim čeljustima kidali udove i rastrzali tela kao krpene lutke. Polunoćani bi zajahali čoveka i sisali dok mu se kosti ne bi potpuno rastočile i dok se ovaj ne bi kao bezoblična masa sručio podno njih. Krv žrtava je oživljavala i počinjala sama da se kreće poput divovskih, grimiznih ameba, obuzeta natprirodnim silama pred kojima je prestajala svaka razlika između živog i neživog. Sablasti su se kretale sve mahnitije, bile su orkan koji briše meso sa kostiju, kida udove i drobi tela, njihovi plavi plamenovi odbijali su se od zidova i alatki, plesali po antenama i električnim vodovima, munje su pretvarale ilovaču u staklo i razarale živo i neživo. Predmeti su oživljavali i počinjali da se pomamno kovitlaju iznad Dubrave. Astralne sile razularile su se nad naseljem ljudi, divljale sve moćnije, kao da neće ostaviti ni kamen na kamenu. Kao nekakvim čudom, svi udari ostavljali su Vedranu netaknutu, teturala se naseljem kao da je i sama sablast, demon među demonima, i gledala kako besomučne sile mahnitaju oko nje. Mirane, dozivala je kroz paranormalnu oluju, kroz besomučni žrvanj ektoplazmičnih sila koje su derale, kidale, čupale, izobličavale i uništavale. Pred nju izlete Ciril, polovina lica bila mu je rastočena i pokidana, tamo gde ga je zahvatio udar polunoćana. Hodao je kroz kovitlanje živog i neživog, prirodnog i natprirodnog poput slepca, u ruci je držao nešto tamno i vikao: "Vedrana! Vedrana!" Jedan gvozdenzub, čeljusti dovoljno velike da prepolovi čoveka, nalete mu na leđa i silovitim udarcem istrže glavu sa ramena, a zatim poče da razdire telo u neprepoznatljivu hrpu mesa i kostiju. Crni predmet pade pred Vedranine noge i ona ga podiže. Bio je to zarđali bajonet.

Oluja je stigla do vrhunca. Vedrani se činilo da stoji usred razularenog orkana koji je sastavio nebo i zemlju, žive munje vezle su zaslepljujuću mrežu

svuda oko nje, satanska obličja iskrsavala su iz haosa, komešala se poput magle, menjala, iščezavala, kidisala jedno na drugo i razdirala sama sebe u erupcijama električne vatre. Činilo se kao da se sama stvarnost raspada u mahniti vrtlog najkošmarnijih priviđenja, svi užasi sveta sjedinili su se u obličja koja su se vrtela, kovitlala, lelujala i pretapala jedno u drugo. Blede prikaze koje su oko sebe širile dah smrti i raspadanja pružale su ruke prema Vedrani, pokušavala da je obgrle, da je poljube ledenim usnama. Oko nje pojavljivale su se prikaze dece koje su nevinih lica šaptale najogavnije kletve, da bi se u trenutku prekrile mrežom raspadanja i izobličile u nezamislive nakaze. Vazduh je ključao i rasprskavao se da bi otkrivao slike paklenih užasa, jednu goru od druge. Velove zlokobne svetlosti stizali su velovi tame, ludilo je smrtnim prstima grabilo Vedraninu dušu, pogurila se i sklupčala usred mahnitanja kakvo joj je prevazilazilo najmračnije more.

Napad je posustajao lagano, uz oklevanje, astralna obličja polako su se vraćala u nepostojanje, jedno po jedno, kao da ih je žao da napuste poprište besomučnog pirovanja, kao da žele da obgrle makar još samo jedan trenutak dnevne svetlosti koja im nije pripadala. Za sobom su ostavljala sliku pustoši, razorenu zemlju i unakažena trupla. Ali srce oluje kao da je i dalje oklevalo nad Dubravom, kao da ono najgore još nije stiglo da prospe jed na obesvećenu zemlju.

Vedrana vide kako se tama zgrušnjava nad zgradom stare kotlarnice, nešto zlokobno se pomaljalo iz dubina najmračnijih mora. Ona oseti kako se opaki smrad između tamnih zidova od cigle utrostručio, hladnoća oluje kao da joj se probijala u samo srce. Učinilo joj se da nešto neizmerno zlo pilji u njena leđa i okrenula se na vreme da vidi kako se divovsko, sivo telo provlači između pocrnelih zidova skladišta. Jedan trenutak posmatrala je masivno, poput zgrade veliko truplo koje je podsećalo na praoca svih surih medveda sveta, a onda se lice nemani okrete prema njoj, lice najdubljeg zverstva i promišljene, ledene inteligencije i ona u njemu najednom prepozna izraz koji je videla toliko davno kod astralnog dvojnika koji joj je uplovio u kuću. Oseti očajanje crnje od smrti dok ju je pogled na trenutak fiksirao, kao da je probada paklenom zlobom i znala je da se našla oči u oči sa vilinskim kraljem. Onda se volšebna pojava izgubi i rasprši između zidova kao da je nikada nije ni bilo. Oluji je došao kraj.

U polutami decembarskog jutra zaostaloj posle astralnog napada na trenutke bi počeli da se ocrtavaju obrisi poludovršenih formi demona, kao da neko

pokušava da nacrta njihove prilike u tamnom vazduhu, ali koristeći se isključivo svetlošću, da bi se trenutak kasnije nejasni plamsaji razišli poput talasa na površini vira.

Vedrana primeti da su odsjaji najgušći u pravcu zgrade kotlarnice i bez ikakvog razloga uputi se tamo, kao automat kojim upravljaju samo najneposredniji porivi. Jedva je micala izubijane i osakaćene udove dok se kao u polusnu teturala između sprženih i raščerečenih tela svojih sugrađana. Tu i tamo ugledala bi lošotiju koja bi se trgla pred njom poput prestrašene životinje, da bi se trenutak kasnije razlila u zimskom vazduhu i iščilela. Kapljice kiše škropile su pepeo tla i gubile se među grudobranima od opeke napola razorenim nailaskom oluje.

Kotlarnica je bila tako oronula kao da je napuštena decenijama. Vedrana se izgubljeno osvrtala po prozorima izbijenim kao silovitim eksplozijama, zidovima sažeženim električnom vatrom. Voda je kapala kroz probušenu tavanicu. Učini joj se da je neko jedva čujno doziva iz najmračnijeg dela građevine i zastade pred oronulim ulazom koji kao da je vodio u samo srce pakla.

Trake svetlosti pojavljivale su se i nestajale negde u dubini građevine, kao da je mame da zakorači još dalje. Čula je visoke, tanke zvuke, kikot nerođene dece i klecavo koračala, najednom sigurna da je jedino živo biće u čitavoj Dubravi.

Ugledala je Mirana u samom uglu poluprazne hale, sivo svetlo slivalo se sa razbijenog prozora i padalo ravno na njega. Njen sinčić klečao je pored raščerečenog tela jednog radnika kotlarnice i pio krv. Kada je začuo Vedranu, podigao se na noge i pogledao je. Krv radnika slivala mu se niz bradu, a pitomi sjaj njegovih očiju zamenilo je žuto vučje svetlucanje. *Sada utvare vladaju Dubravom*, pomisli Vedrana, *a moj sin je jedna od njih.*

"Majko..." zaklokota mu iz grla. Primetila je koliko su mu obrazi rumeni, koliko stvarni prvi put otkako se vratio iz mrtvih. Dobio je telo, pomislila je. Pravo, stvarno telo od krvi i mesa. Da li je to dar vilinskog kralja za vernu službu?

"Sada smo... samo mi", reče Miran. Napravio je par koraka prema Vedrani i zastao. "Ne plaši se. Ti si ovde bezbedna. Ja sam se pobrinuo za to. Volim te, majko. Ti si kao ja. Dođi, zagrli me..."

Napravila je korak unazad. Miran zađe u polutamu, a oči mu blesnuše

fosfornim sjajem. *To nije tvoj sin*, pomisli ona. *To nikada nije bio tvoj sin.* Željno sećanje, mašta o onome što ne može biti, reče sebi. Mrtva si, Vedrana, i volela si mrtvo čedo.

Negde iza leđa čula je postojano kapanje vode. Okrenula se, a iza nje bio je upravljački pult na kome je postojano svetlela crvena lampica uređaja za isterivanje demona. Mora da je naprava bila isključena kada je naišao nalet i zato je utvare nisu razorile. Punom snagom svoga očajanja Vedrana se baci prema pultu.

Napola je očekivala da će uređaj rastočiti i nju, poslati je u zaborav kao bilo koju drugu sablast. Iza leđa začu mahniti vrisak dok je Miran pokušavao da je dograbi pre nego što joj prsti dotaknu prekidač. Onda naprava proradi.

Nekoliko trenutaka dečakovo telo se lelujalo pred Vedranom poput mladice u snažnom naletu vetra. Bičoliki pipci ektoplazme rascvetaše se oko njega, pretvoriše u auru koja je plesala poput požara. Onda prikaza eksplodira.

Udar je baci na sve četiri i ona zabaulja po ledenom, zamašćenom podu, osećajući da više nikada neće imati snage da se digne na sopstvene noge. Odblesci eksplozije upravo su zamirali iza nje kada poče kiša.

Padali su komadići tela Mirana Godama. Očajno je pokrila glavu i čekala da prestane pljusak tamne parčadi.

Digla je glavu mnogo kasnije, jecavo udisala vazduh koji se oštro osećao na ozon. Mrtav si, sine, vrtelo joj se po glavi, ponovo mrtav. Otišao u milion parčadi. Ja zajedno s tobom.

Nemoguća tišina obuhvatila je naselje utvara, muklost grada pod morem. Vedrana se koprcala po klizavom podu, pokušavala da se osovi na ruke. Onda začu slabašni zvuk.

Jedan komad mrtvog Mirana se pomerio. Zatim još jedan. Na prvom se pojavi otvor: usta. Komad prošapta: "Vedrana."

A zatim sve više njih, hiljadama glasova, moćni hor Mirana raznesenog u milione komadića:

"*Vedrana*."

"*Vedrana*."

"VEDRANA!"

"Ve-dra-na."

Poklopila je uši rukama i upinjala se da ne počne da vrišti.

Radmilo Anđelković

NEMA MESTA ZA SVILENE BUBE

Starcima iz Ilove

Slika sna se neukrotivo trza i razlaže na piksele osnovnih boja. Beži sa sive mrlje očnog dna. Tek tu i tamo može nešto da se razazna. Krošnja pitomog kestena, naglavce, kao kišobran zavitlan vetrom. Brzo promicanje okomite stene. Čudno ukorenjen grm kleke, kvrgav i pakosan. Svetlucava kap krvi na klekinim iglicama pošto je uzaludno pokušao da se uhvati za granu. Druga na jagodici prsta, razliva se po papilama otiska.

Negde dole, ka razjapljenom zubatom stenju, survava se kopter. Urlik eksplozije i plamen što sažiže.

Premalo za strah što čili iz uma. Previše za osećaj nestajanja čija boja je crno. Taman za izgubljenost i odsustvo sećanja u tek otvorenim očima.

Čovek sad leži u senci snažno razgranatog crnog duda. Poznata mu je ta posebna vrsta. Murva. Krupan plod veličine šljive zna da se inati i opire branju. Nedovoljno zreo ima prejaku peteljku i najčešće ostaje razmazan po prstima. Krvavoljubičaste mrlje zadržavaju se danima da označe brzopletog lopova. Malo dalje prepoznaje prostran zastakljen paviljon. U njemu razmeštene olistale grane duda. Neko ovde gaji svilenu bubu. Kuća sa velikim isturenim drvenim tremom na spratu mora da se nalazi negde pozadi.

Osvrće se i ona je tu.

Ne zna zašto prepoznaje ovo mesto.

"Hej!" neko zavika, a odmah potom začuše se teški koraci po drvenom podu doksata.

Muška prilika se nadvije preko ograde. "Koj' si ti, bre?"

Čovek u senci duda primećuje da je potpuno nag i pokušava da sakrije svoju golotinju. Dobro je što tamo gore nije žena, pomisli. Zatim, po beskonačnoj praznini uspomena traži bilo kakav odgovor.

"Ne znam..." To bi svakako bio pošten odgovor.

"Čekaj, će ti dadem nešto da obučeš, pa će popričamo."

Dobačena košulja i čakšire su mu velike. Stablo duda ga posmatra dok ih oblači. Čudan mu je, a opet nekako poznat, način govora vlasnika kuće, koji se obzirno zamajao oko staje, odakle dopire zadah koza. Kao da nije iznenađen prisustvom uljeza.

Dok zakopčava košulju i podavija nogavice, čovek vapije za ogledalom. Jer pod rukama ne prepoznaje svoje telo. Razbijeno sećanje poručuje da bi trebalo

da je znatno stariji. Negde oko četrdeset, četrdeset i pet, malo reumatičnih zglobova, znatno više kilograma. To je lako proveriti. Oslanja se dlanovima na hrapavu koru drveta i brzo pravi nekoliko čučnjeva. Prva procena bila je ispravna. Kao da je obukao dvadeset i petogodišnjaka.

Svidelo mu se. Ukoliko to nije neki novi san.

"Gotov li si?"

"Aha..." potvrđuje.

Domaćin je sasvim kraj njega. Nadvisuje ga za čitavu glavu. Dugi crni brkovi i kovrdžava kosa kao viđeni na nekoj staroj fotografiji. "Seti li se?"

"Čega?..."

"Bilo što."

Okleva pre nego kaže jedino što može: "Žao mi je..."

"Neka, će se setiš."

Kao da i domaćin okleva. Premešta težinu sa noge na nogu. Baš da će večito ostati, upravo na tom mestu, u senci crne murve.

"Oprostite, ali zaista ne znam. ne znam kako sam dospeo u vaše dvorište... ovako go, kao novorođenče..."

"Ne'e problem. Site taka do'agat."

"Ko, svi?"

"Će razbereš." Čovek odmahnu rukom. "Da dojdeš gore, ama, ne zna'em... Nego, vidiš li ti kuća?"

"Zašto ne bih video?"

"I doksat?"

"I njega."

"Onda, da odame gore. Ti kaži koga ne vidiš."

Drvene stepenice prijatno škripe pod čovekovim bosim nogama. Rukohvat ograde je rasušen i prijanja na vlažne dlanove. Broji korake kao da će mu oni vratiti sećanje. Osamnaest. Domaćin se za to vreme dva puta osvrnuo kao da očekuje da će gost posrnuti i pasti. Oči mu tragaju za prepoznavanjem. Obojica su i dalje zbunjeni susretom.

"Vidiš li sega?"

"Vidim. Vidim doksat sa drvenim podom. Zastrt je čergama. Vidim i minderluk na drugom kraju, sa jastucima za sedenje oko njega. I troja vrata. Jedna vode u zimsku kuhinju, a ostala u sobe za spavanje..." Mladi čovek postaje nervozan i prkosan. "Zašto ne bih video?"

"Čij' si, bre?"

Novo pitanje je samo varijanta već postavljenih; obigrava sumnja koja sve vreme lebdi oko njih dvojice. Izgovoreno je pomalo grubo i nestrpljivo, ali ni na njega nema odgovora. Sleganje ramenima umesto toga.

"Već sam rekao da ne znam..."

"Ja sam Anglak, Dimitri..." Domaćin izgovara reči sporo, kao da pruža poslednju priliku.

Čovek nasuprot njemu ne može da je iskoristi. Ime mu ne govori ništa.

"Dobro... podocna..." Angelak šumno izdiše i opušta se. "Sedni si. Će donesem salata i sirnje. I mastika. Uz meze će porazgovarame..."

Čovek previđa ponuđeni jastuk, zaobilazi ga, spušta se na najudaljeniji, uz drveni zid. Instinktivno. Uvek je voleo da mu leđa budu zaštićena. Gubi domaćina iz vida. Odjednom, dve šake prepletenih prstiju jure ka njegovom licu i on ne može da izbegne udarac. Vidi još kako se niski minderluk prevrće zakačen Anglakovom potkolenicom. Oseća ružan bol na jagodičnoj kosti i izdajnički udar potiljkom o drveni zid. Dok gubi svest, smešno mu je što za svoju nevolju više zamera zidu.

Ristov kopter leti brzo i nisko. Vard i Katlanske terme ostali su u pozadini, Ovče je sasušeno i žuto pod njim, a greben Koneča je negde pravo napred. Putnik je tražio da greben bude linija leta, čitavih četrdeset kilometara, sve do Demiri tesnaca. Sedeo je nekoliko redova iza njega. Sam, tamo gde se obično komešalo i do sto i pedeset Putnika, onoliko koliko je mogao da primi njegov transportni kopter. I mnogo manje ćutljiv od njih. Bio je to sasvim neuobičajen posao. Samo jedan Putnik, a plaćeno kao da je u pitanju čitava grupa. Slično mu se nije dogodilo svih petnaest godina koliko radi kao vodič po Raseljenim Zemljama na Balkanu. Zanimanje je dobilo na vrednosti tek pošto su se Putnici pojavili iz dubina Galaksije.

Događaji oko tog Prvog susreta odvijali su se sasvim drugačije od nagoveštaja iz legendi koji su već pet vekova predviđali pojavu drugih rasa iz

Svemira. Ni fatalna superiornost, ni rat do iscrpljenja, ni spektukularno darovanje svega onoga što Čovek nije mogao da postigne sam. Čak ni trgovina i razmena.

Putnici su svoje ispunjenje tražili u putovanjima do svih naseljenih planeta univerzuma i to bili spremni da plate informacijama o svetovima koje su već upoznali. Bila je i to neka korist, Galaktička Unija Zemlje je našla računicu i oni su počeli redovno da dolaze.

Oduševljavale su ih prirodne lepote Zemlje. Bili su nezasiti u upijanju svakog pojedinog viđenog detalja. Špartali bi u niskom letu iznajmljenim kopterima nad čitavim područjima i Rist je dobro znao šta ih posebno zanima. Tesnaci bujičnih reka i razlozi za osnivanje i razaranje davno napuštenih gradova.

Pričalo se da se različito, sa znatno manje zanimanja, ponašaju izvan Raseljenih Zemalja, ali, dokle god su dobro plaćali, njega se to nije ticalo. A plaćalo se jako dobro. Toliko da je posle nekoliko godina rada bilo moguće zakupiti mesto u nekom od brodova koji su otkrivali nove svetove. Većina vodiča je to i radila. Potom bi radoznalost Putnika za njihove prostore presahla.

Rista odlazak nije privlačio. Čak je u par navrata odbio ponudu pojedinih Putnika da kao nagradu za svoj trud prihvati već kupljenu kartu. Voleo je svoj rodni kraj i nameravao da se za par godina povuče i zauvek skrasi u nekoj od dolina koje bi uz malo zimskog navodnjavanja mogle da postanu pravi raj.

Dok je Rist obavljao formalnosti oko leta u prihvatnoj zgradi, njegov Putnik je sam odšetao do koptera i ukrcao se. Na pitanja o razlozima zbog kojih ovoga puta ima samo jednog Putnika pilot iz Grada je mrzovoljno odgovarao. Želeo je da se što pre vrati u vrevu i buku Agre, pun odbojnosti i nerazumevanja za usamljenika koji se zadržao u napuštenim prostorima Balkana.

Putnik je čekao Rista u šestom redu prvog nivoa koptera. Netremice ga je gledao svojim ogromnim i ka slepoočnicama pomerenim očima. Radoznalo i iščekujući, izgledalo je. Ipak, činio se različitim od drugih, isto tako nestrpljivih Putnika, koje je do tada sretao. Čudno, u gomili svi izgledaju isti i tek kada je samo jedan uočavaš razlike, pomisli Rist. Pomalo zbunjen što ne može da odigra ulogu dobrog domaćina, baci pogled na list papira u ruci.

"Vidim da ste morali da me čekate, gospodine Kahebe. Ja sam vaš vodič Skerl, Rist A'Skerl."

"Ne mari. Volim da razmišljam o putovanju koje mi predstoji. Naročito, ako

sam sam."

"Da razmišljate?..."

"Svakako." Putnik se nasmeja. "Vi ste sigurno bili ubeđeni da moja rasa zna samo da posmatra?"

"Ne, zapravo... da..."

"Čini mi se da je kod vas rečeno da ko planira putovanja - putuje dva puta?"

"Jeste, ali..."

"Mi Putnici se u tome ne razlikujemo od Zemljana. Naprotiv. Ponekad smo zbunjeni koliko nam nalikujete, ne samo fizički. Mada, tu svoju zbunjenost nismo spremni i da pokažemo."

Za Rista je ova tvrdnja bila nešto potpuno novo.

"...Eto, naprimer", govorio je i dalje Kahebe, "svi Putnici koji se spremaju na Zemlju planiraju svaki korak, kako biste vi to rekli. Kasnije, u grupi, više nije moguće razmišljati o putu. To će ovoga puta biti moja privilegija."

Zaista se jako malo znalo o Putnicima. Čak su uspešno sakrili i podatke o prostorima gde se nalaze njihove matične planete. Pobijali su pretpostavke o njihovom položaju i, istovremeno odbijali glasine da potiču iz neke davne zemaljske dijaspore i za razliku od Kahebea insistirali na razlikama, umanjujući nesporne sličnosti.

Pitanje njihove polnosti bilo je najzamršenije. Sami su naglašavali da im je rasplodni sistem izuzetan. Niko nikada nije video njihove žene, ukoliko su Putnici uopšte bili muškarci. Da imaju decu i da se ona legu iz jaja, samo se zuckalo tu i tamo. Međutim, ove glasine bile su nepouzdane, opisi nesaglasni, iznedreni iz sumnjivih, pijanih pripovedanja zvezdanih mornara, po povratku sa galaktičkih putovanja.

Kahebeove reči su iznenadile, ali ne i zbunile, Rista. Sam je uvek kod Putnika tražio sličnosti; tako mu je bilo lakše da provodi vreme sa njima. Po njemu, mogli su da se dele kao amebe.

"Shvatam šta ste želeli reći, gospodine Kahebe." Klimnuo je glavom i seo za upravljačke palice. "Da li će vaša privilegija biti ugrožena ako poletimo?"

"Nimalo. Uživam u udvajanju očekivanog i doživljenog."

"Možete sesti kraj mene. Odavde se sve bolje vidi."

"Zahvaljujem", reče Kahebe i spremno došeta do kopilotskog sedišta. "Eto, stvari se već menjaju..."

"Imate li posebnih želja?"

"Možda, ali u ovom trenutku ih ne znam."

Želja mu je bila da nadlete Konečki greben čitavom dužinom, a zatim da slete u Demiri tesnac. Sa Konečke pogled na istok dopire do gvozdene planine Damjan i doline Stare Reke iza Turijskog jezera, na zapad do iza doline Varda, koja se na jugu gubila u Demiri tesnacu. Dobar pogled za jednog Putnika koji sve želi da vidi potpuno sam.

"Dime, stara budalo, zašto si pomislio da je ovaj ovde, Jabani, uhoda?"

"'E minalo vreme na poverenje, s'g je vreme na sumnja."

"Ali, zašto, Dime?"

"Mi videše kuća..."

"Pa, šta?..."

"S'e vo kuća. Doksat, čerge, minderluk... i ostalo. Zna'eše kade odat vrata. Kano da nemaše zid od magla pred njega..."

"Zašto bi morao da postoji? Dospeo je u tvoj dom, mora da je neko od tvojih?"

Jok. Ne se sećavam taki'. Imeto Anglak mu niš' ne zboruvaše."

"U redu. Možda si u pravu. Ali, nije trebalo odmah u glavu. Bolje je da neprijatelj ne zna da ti znaš da je on..."

"Ti zna'eš š'o je poarno, za to te pozva'. Zemi ga sega. I bidi srećan da go ne utepa'. Se mrazim na Jabanije..."

Čvrsto uvezani čovek na podu mogao je da vidi obojicu kroz poluspuštene kapke. Već neko vreme bio je pri svesti i razgovor mu je samo pomogao da se usredsredi. Kraj Anglaka je stajao čovek koji nije imao ništa zajedničko sa njegovim nevernim domaćinom. Bio je gotovo dve glave niži i bar trećinu uži u ramenima. Bio je čak i različito odeven. Kao da su vekovi mode protekli između njih dvojice. Imao je na sebi svetlosmeđe pantalone vojničkog kroja, sa puno džepova, zavučene u visoke terenske čizme i olinjali otvoreni prsluk od jareće kože. Zatvorena košulja ispod prsluka zakopčavala se samo sa dva

dugmeta, tesno na vratu. Da mu lice nije bilo savršeno ozbiljno, čovek bi mogao da se nasmeje njegovim retkim ćosavim brkovima.

Odjednom je primetio da ga čovek sa poda posmatra, prišao mu i čučnuo kraj njega.

"Budni ste?"

"Nisam siguran."

"Kako to?"

"Vi biste mogli da budete takođe samo deo sna. Kada bih mogao da biram..." čovek se zaustavi usred rečenice, kao da se predomislio. Kao da bi ta druga, odabrana, stvarnost mogla da bude i gora. Imao je bar takav osećaj.

"Dim vas je izgleda dobro zviznuo."

"Upravo zato bi možda bilo dobro da je ovo san. Ne volim da me udaraju. Posebno ako ne očekujem, ako ne znam razlog."

"Jeste li čuli nešto od našeg razgovora?"

"Jesam."

"Onda znate i za razlog. Bar ono što je Dim imao na umu."

"Jabani? To nije razlog. Nikada nisam čuo za tu reč."

"Možda ipak jeste?"

"Ovako upetljan neću da se raspravljam sa vama. Odabraću da ste ipak deo sna. Ja ću sada da zatvorim oči i kada se probudim da vas više ne vidim. Obojicu." Sklopio je kapke i okrenuo glavu ka zidu. Čulo se komešanje, a zatim glas malog čoveka. "Hajde, Dime, odreši ga. Ti si ga i spetljao, zar ne?"

"Ali..."

"Koji ti je đavo? Zvao si me i ja sam čitava dva sata drndao helikopter kroz maglu dovde. Znaš koliko volim da letim tako. Userem se živ. I sve to zbog tvoje sumnje da bi ovaj čovek ovde mogao da bude..."

"Mi reče da bidem oprezan..."

"U redu. Bio si i šta sad? Možda je sve u redu. Jeste, kao da dolazi koju stotinu godina posle mene, ali... Ako je sve kako treba, mogao bi pomoći...Hajde, šta čekaš?"

Neke se ruke dotakoše konopaca na njegovim leđima i čovek konačno odabra

između dva sna.

Snažno brujanje motora letilice moglo je da se nasluti po vibracijama koje su potresale čitavu pilotsku kabinu. Pari, tako se predstavio mali čovek, držao je u rukama upravljačku palicu, a Anglak je sedeo iza njih i dalje spreman da ga ponovo zvizne ukoliko bilo šta pokuša. Bar tako je rekao kada su napustili kuću na brdovitim obroncima iznad opustelog grada i uzanim, grubo popločanim sokacima krenuli naniže ka maloj zaravni gde je stajao kopter.

"Helikopter." Pokazao je rukom ka njemu Pari.

"Kopter." Hteo je da ga ispravi.

"Slično je, ali neka bude kako ja kažem", iscerio se mali čovek i pozvao ih da uđu. "Tvoj naziv pripada tvom vremenu i koristićemo ga kad budeš nabavio jedan."

Za vreme uzletanja namerno je isključio slušalice da bi na miru razmislio o proteklim događajima. Pošto ga je Anglak oslobodio, saznao je da se nalazi u negdašnjem gradu Strumici i da su ljudi, mada osim ove dvojice nije video nikog drugog, ugroženi od Jabanija. Rase nalik ljudima, koja pokušava da ih uništi potapajući ih u maglu. Tu mu već mnogo toga nije bilo jasno. On nigde nije video nikakvu maglu. Zato su se dogovorili da obiđu okolinu. Odmah. Pariju je to bilo jako važno. Makar opet vozio kroz maglu, rekao je.

Potom su mu dali ogledalo, tako da je ponovo upoznao sebe. Lik mu je bio poznat i nepoznat istovremeno. Kao da ga je viđao povremeno u snu i nekada davno, nije znao kada. Široko razlivena krvavoplava modrica pokrivala je spoljni deo očne duplje i jagodičnu kost sa desne strane lica. Dobro me je maznuo Anglak, pomisli. Pravilnost lica remetio je davno polomljen nos i nešto šire, četvrtaste vilične kosti. Zaključio je da se sviđao ženama. Odmah zatim buknula je i sumnja. Zašto sam pomislio u prošlom vremenu?

Anglak i Pari su se žurno spremali za polazak tako da pitanja presušiše. Jedino se gorostas izvinjavao zbog iznenadnog udarca.

"Oprostio bih sve da ste ga ostavili za dezert. Očekivao sam to jelo i tu mastiku koje ste mi obećali."

Upalilo je. Odmah je dobio komad hleba i sira. U drugu šaku pregršt krupnih maslina. Bocu mastike poneli su sobom. Bez sećanja i imena zadovoljio se onim što je dobio. Sve će se kockice već složiti u mozaik, samo treba vremena, komešalo mu se kroz glavu. Za sada se treba prepustiti, samo budale plivaju uz

maticu.

Pari ga munu laktom i on se trže iz misli. Pokazivao mu je rukom na slušalice. Nije bilo potrebno da mu pokazuje kako se uključuju. "Sad čujem. Šta želite?" rekao je u mikrofon.

"Ne posmatrate okolinu", zaključio je Pari.

"Zašto bih posmatrao? Ne zanimaju me svi detalji nečega što bi moglo da bude samo san."

"Ostavite se sna. To smo valjda raščistili. Recite mi šta vidite."

"Vas dvojica baš nemate mašte. Zapeli ste za to šta vidim i kako vidim... Kao da od toga zavisi Zemlja."

"Možda je baš tako."

"Koješta. Ja sam Gradeške visove i Plavuš video hiljadama puta..."

"Otkud znate?"

Čovek se ugrize za usnu.

"Ne znam. I mene zbunjuje ovo što sam rekao. Samo je došlo. Mora da je tako."

"Hajde, pokušajte da mi opišete okolinu. Sve dokle vam pogled dopire."

"Na koju stranu?"

"Bilo koju."

"Šta, naprimer? Visinu planina? Da li imaju snežni pokrivač? Koliko su široke doline, a koliko reke? Jesu li obrađena polja?..."

"Počinjete da me nervirate..."

"Hoćete li možda strukturu zelenog pokrivača? Makija ili šuma? Da brojim jasike, kestenove i borove? Eto, primećujem jednu smokvu. Zrela je. Ne bih mogao da se za kunem za kleke..."

"Dosta!" vrisnu Pari.

Čovek je imao utisak da se membrana slušalice zalepila za njegovu bubnu opnu.

Zaćutao je.

Nastavio je da ćuti.

I ostali su ćutali, takođe.

Imao je osećaj da je povredio zavist slepca. Uši puritanca skarednim pričama o sinoćnoj orgiji. Salijerija muzikom Amadeusa. Nešto nije bilo u redu sa očima ovih ljudi. Katarakt ili neki drugi poremećaj? Zašto ne nose naočari ako je tako nešto, pomisli.

"Vidiš li maglu, čoveče?"

Kao da se sadržina pitanja nije mogla izmeniti. Samo je Parijev glas ovoga puta bio nabijen suzdržanim gnevom.

Pogledao je napred. Zatim na obe strane. Nagnuo se ka bočnom oknu i video zapuštene, nenaseljene prostore kao toliko puta ranije. Izmaglica na zapadu skrivala je Vard. Pari sigurno nije mislio na tu maglu. I još, zašto znam ime reke, ali ne i svoje? Ka jugu je bljeskalo ogledalo Vodoče. Još dalje, iza prevoja Dedelije, naslućivao je Doirani.

"Žao mi je, nema magle", progovorio je obzirno. "Gde bi trebalo da je vidim?"

"Svuda. Ja letim u potpunoj magli. Samo pomoću instrumenata."

Ćutali su na povratku. Samo on je video da se vraćaju. Ostali su to jedino znali. Gotovo je previdео da im kaže:

"Imamo letilicu iz pravca Smardeša. Nije kopter. Ovo je nešto mnogo brže."

Strmoglavili su se ka uskoj vododerini presahle reke. Pari je vodio letilicu nisko, uspinjući se preko odrezanih kaskada, kao da traži usek u kome bi mogli da se sakriju. Sad sigurno vidi, pomisli nevoljni putnik u trenutku kada je prva eksplozija uzdrmala helikopter. Motor se ugasi i odjednom su bili samo lelujavi list što pada, tražeći mesto na kome će da sagnji tokom naredne zime.

Udar nije bio jak. Jedino je zvuk lomljenja elisa podsetio da pada teška mašina. Izbauljao je napolje kroz odvaljena vrata, tegleći za sobom poluonesvešćenog Parija. Anglak je za svoje ogromno telo pronašao drugi otvor. Čuo je za sobom njegovo dahtanje i isprekidane delove rečenica:

"Podalje... podalje... će eksplodira... Jabani će nas terat..."

Sreća da Pari nije težak, bilo je poslednje što je pomislio pošto ga je dovukao do obližnjeg gustiša.

"Dopada mi se Demiri tesnac", reče Kahebe ogledajući se po okomitim stenama, koje su zatvarale pogled ka mestu kuda je Vard probijao svoj put.

"Jedino je problem da se sleti ovde. I uzleti." Nezainteresovano proprati Rist. "Vruće je. Elise teško hvataju potisak."

"Ima dovoljno sveže vode. I toplo je. Stene su prirodni zaštitni zidovi. Čudo da vi ljudi ovo mesto niste nikada odabrali kao stalno prirodno stanište."

"Jesu ptice grabljivice. Ovde su opstale i za najvećeg civilizacijskog progresa u Raseljenim Zemljama. Dok su ove još imale ime. Ljudi su se odlučili drugačije."

"Zašto?"

"To zadire više hiljada godina unazad."

"Pričajte. Mislim da je to deo vašeg posla."

"Svakako. Ali, zašto bi zanimalo jednog Putnika kako su ljudi posedali ove krajeve?"

"Zato što smo Putnici. Zar to nije dovoljno?"

"Možda jeste." Rist obuhvati pogledom zidove tesnaca. Kliktanje i lepršanje krila otkri mu nekoliko gnezda i mlade grabljivice u iščekivanju povratka iscrpljenih roditelja iz lova. "Vidite li ptice? To su grabljivice. One nikada nisu imale problem koji je omeđivao staze ljudi. Jednostavno, prelete najviše stene i zauzmu najbolja staništa."

"I ljudi su znali za ovo mesto?"

"Jesu. Ali, kao prepreku na putu ka jugu, kao povremeni bivak ka severu. Prkno je bilo ovo mesto za krvotok civilizacije. Stanište za nekoliko desetina porodica, nešto više uz reku. Sa slabim šansama da bilo kome prodaju svoje proizvode."

"Kako su otišli?"

"Ne zna se tačno. Pokušavali su više puta da se zadrže, ali... Svi su odavno otišli iz ovih krajeva."

"Čudno. Mene ništa ne bi moglo da otera odavde, kada bih se jednom naselio." Kahebe se zagleda u Rista. "Primetili ste, verovatno, da mi Putnici najradije obilazimo Raseljene Zemlje na Balkanu?"

"Jesam. To mi na neki način godi. Kao da imate razumevanja upravo za ono

što ja želim da naglasim."

"Ima nečega u tome. Pričali su mi o vama, tamo kod kuće. Ali, i dalje ne razumemo zašto su ljudi otišli?"

"To je duga priča."

"Pričajte. Imamo vremena."

Rista je čudilo što Kahebe posvećuje toliko vremena nečemu što nije prosto posmatranje prostranstava njegovog područja. Možda je zato došao sam. Drugi Putnici bi samo posmatrali svojim krupnim očima. Kao da upijaju svaki detalj prostora koji im je ponudila Zemlja. Kahebe se zanimao za vremensku komponentu. Koliko različitosti samo u jednoj osobi? Do vraga, razlike i sličnosti. Pa, neko je već jednom rekao da između okvira prostora i vremena praktično nema razlike. Da su članovi iste jednačine i da je stvar izbora šta se posmatra kao nepromenljiva veličina. Ovog Putnika su zanimali prostori vremena. Ili obratno? Svejedno. Njegov zadatak je da izvanzemaljskim turistima prikaže južne predele Raseljenih Zemalja. I niko, zaista niko, to ne zna bolje od njega. Ni neće, posle njega.

Pričao mu je, potom, o prodorima naroda sa istoka, ka zemljama u kojima su se raspadale stare civilizacije. O Serskom i Vardskom pravcu. O staroj via Egnatia i nadiranju Brsjaka i Draguvita sa severa. Podizao naselja Peona i Ilira, razmeštao postaje, limese i utvrde Rima i Vizantije. Sa razumevanjem pratio u izgnanstvo one koji nisu mogli da opstanu na varljivom tlu. Što blagoslovi i prokune u samo dva leta. Pravdao one koje su izdali žuljevi na sopstvenim dlanovima. I onda, o vremenima kada su se razdvojili Istok i Zapad, a civilizacijska pukotina ostala baš ovde, široka više stotina kilometara, da se nikada ne zaceli.

"Vi ste ostali", prekide ga Kahebe.

"Neko uvek ostane."

"Zašto baš vi?"

"To treba da pitate nekog od mojih predaka u poslednjih tri stotine godina. Ili, svakog ponaosob. Svaka budala ima svoje veselje, mi kažemo. Verovatno bi se priče razlikovale."

"A vi, zašto ste vi ostali?"

"Ko bi vodio Putnike?" nasmeja se Rist. "Sa kim biste vi danas i ovde mlatili

praznu slamu?"

"Šta, mlatili?"

"Nije važno. Tako se nekada govorilo."

"Niste mi odgovorili. Zašto ste ostali?"

"Ne znam. Možda zemlja drži svoje ljude. Nekog slabije, a nekog jače. Možda sam ja na debljem kraju te strune."

"Zašto ne odete? Poznato vam je sve o planetama koje su Zemljani u poslednjih dvadesetak godina naselili. Novaca biste morali da imate dovoljno?"

"Novac nije značajan..."

"A šta jeste?"

Rist oćuta.

"Znam da je moj narod, u znak priznanja, bio spreman da vam ponudi..."

"Jeste. A ja sam odbio..."

"Možda to nisu učinili na pravi način."

"Pokušajte vi da me nagovorite. Pokušavam i sam poslednjih petnaest godina."

"I hoću." Veliko Kahebeovo oko za trenutak preplavi Ristove misli. "Da li bismo mogli dalje? Do doline Strumice?"

"Strumica? Više volim stara imena. Tiverijana, Astrion. Možda više Astrion, zbog zvezda koje leti osvetljavaju i najtamniju noć." Rist ljubazno pozva svog Putnika da se ukrca. "Izvolite u kopter, gospodine Kahebe. Sledeća stanica - Astrion."

Činilo se da je eksplozija nebo. Stub plamena i dima nevino se razvio u perjanicu. Rasterao je dotad skrivene ptice; najbliže su lepetale kao ostaci poderanih perjanih jastuka. Gnev udarnog talasa rasuo se među stabla i nisko rastinje. Oči naučene da razlažu vreme u mikrosekunde mogle bi da sagledaju detalje vatrene plime dok je plavila okolinu zlosrećnog helikoptera. Tri čoveka u jarku, noseva zabodenih u polugnjili lisnati pokrov siromašnog tla, čekali su da kamenje, grumenje zemlje i razbacane šišarke prestanu da dobuju po najbližoj okolini i njihovim leđima.

Tišina je najavila da je sve završeno.

Zatim, Anglakov promukli bas:

"Stana'..."

I Parijevo krkljanje:

"Ništa nije gotovo..."

Treći čovek je tupo pogledao u Parija i u razgovor uneo sinkopu. Ponovo bas: "Nisi bez sves'?"

"Nisam više. Nešto me je pogodilo u glavu."

"Ali, trebaše obrnuto..."

"I mene je udarilo..." oglasi se treći.

Anglak i Pari se okretoše ka njemu.

Čovek sleže ramenima:

"Čini mi se da se zovem - Rist."

"Gluposti!" zabrunda Anglak. "Na eden go zvizne vrz glavata pa mu se vrne sves', drugi pa, se se ti na svo'eto ime. Š'o men' ne utepa, pa da se budim vo nekoj normalan svet?"

"Ne može, Dime, kad ti poželiš." Pari mu stavi ruku na rame. "Dobro je što je Rist počeo da se seća..."

"Možda i nisam", oklevao je Rist. "To ime mi se samo mota po glavi. Sve mi se čini da bi taj morao da bude znatno stariji od mene. Mada sam, u prvi mah, osvestivši se pod murvom, očekivao da sam upravo - on. Mislim, tog lika, i stasa... i godina..."

"Niko ovde ne dospeva onako kako je izgledao... ranije."

"Mogu li konačno da doznam gde je to - ovde? Anglakova kuća bi morala da bude u Strumici..."

"Naravno. Nalaziš se na Zemlji. Južni Balkan, obronci Bele Planine nad Strumičkom kotlinom..."

"Raseljene Zemlje. To je isto..."

"Nije isto. Tvoje 'ovde' i - ovde, deli nešto što je više od života."

"Čekaj, čekaj...!"

"Pssssst!" siknu Anglak i svojim ogromnim šakama potisnu glave ostale dvojice ka zemlji. "Jabani ne odaat..."

Kao da je vetar počeo da talasa drveće, otresajući pramenove dima sa nagorelih grana. U širokom luku oko mesta udesa nečujno je kružila nepoznata letilica. Lagano, kao smrt, njušila je tragove života pod sobom. Jedan krug, pa drugi nešto širi. Odmotavala je spiralu pretnje, spremna da se pretvori u udarnu oprugu na prvi pokret uočen na tlu.

"Moraće na kraju da odu", reče Pari.

"Neće. Tuka poblisko imat 'edna čistina. Će slegnat."

"Koliko u blizini?"

"Sto i peis't metri. Ne poveće."

"Onda, mi bežimo čim prestanu da kruže."

"Jas će odam poprvi", odredi Anglak. "Vi po mene. Da ne vlezete vo magla."

"Vi opet o magli! Ja nikako da vidim tu maglu o kojoj stalno govorite!"

"Dosta, Rist!" obrecnu se Pari. "Zbog tebe su verovatno i napali."

"Kako?"

"Ovo je prvi put da se Jabani služe oružjem. Do sada su se zadovoljavali da pojačavaju maglu i tako nam suze prostor za život i kretanje."

"Ne vidim nikakvu vezu. Zašto zbog mene? Nikad nisam čuo za takav narod. Jabandžije je reč za strance u ovim krajevima. Vekovima takvih nije bilo."

"Uglavnom, dobro pogađaš. Ipak, oni sigurno znaju za tebe. Treba samo zbrojiti dva i dva. Pojavi se čovek za koga nema magle od Konečkog grebena do Doirane, a možda i znatno više, iz nekog vremena koje se nalazi bar tri stotine godina posle mog, a o Dimu da i ne govorimo. I šta se desi? Jabani se odmah pokažu, kao nikada pre, i upucaju moj glupi helikopter. A ja godinama letuckam naokolo i do sada im nisam smetao. Dragi moj Riste, ili kako se već zoveš, tvoja pojava ne odgovara Jabanijima. Dim je prokleto u pravu kad kaže da će prekopati ovo mesto ne bi li pronašli... bar parče tvog dragocenog mesa."

"Ne litaj, Pari. Ene, se spuštaat... S'g...!"

Anglak ih povede stazom koje je vijugala kraj kamenite vododerine bujične reke. Bila je dobro usečena, sa ostacima asfaltnih ploča koje su nekad pokrivale put. Šuma je u najvećoj meri razbila osnovni sloj, pokazujući svoju nadmoć nad

ljudskim delom.

Rist se pitao vidi li isto što i dvojica ljudi pred njim. Tri stotine godina, pet stotina godina! Iz kakvih smo to vremena naplavljeni? I kako? Možda Anglak trči makadamom što preko Kosturinske zaravni premošćuje ogranke Bele Planine između kotlina Valanda i Strumice. Za Parija je asfaltna traka možda nova. Vidi li se to po načinu kako trčimo?

Usredsredio se na njihova stopala očekujući da jedan lebdi iznad površine puta, a drugi da tone na neravnim delovima. Grč neželjenog smeha mu poremeti ritam disanja i on posrte. Psovao je u sebi predstavu o umnoženim stvarnostima, izniklu iz jedne čudne Parijeve rečenice. Nije bilo moguće da se nađe u takvom svetu. Čak ni posle... Posle čega?... Nalazio se između dva sna i možda je u prilici da bira. Šta ako je stvarnost Jabanija i prisutnost ljudi, tamo gde je on pouzdano znao da ih više nema, samo halucinacija zbog pada... Zbog kakvog pada?...

Uto Anglak siđe sa puta i skliznu niz kamenje ka koritu Trkajna. Tako se zvala suva vododerina. Sada se sećao. Pari je za njim krenuo bez razmišljanja.

"Zašto tuda?" Rist je zastao na ivici. "Put ka Astrionu vodi levo!"

Anglak se zaustavi na betonskom potpornju za umirivanje toka reke, koji je, čudom, i dalje nadjačavao retke bujice. Pari se zadrža kraj ogromnog dovaljanog oblutka, koji mu je sezao do ramena.

"Astrion!? Da ne dolaziš iz vremena Peona?"

"I Jabani zna'et de ka'e Strumica!" zaurla Anglak. "Do šega videše da sme stanali živi. Poskoro će dojdet i će teraat vrz gradot. Mi će odame na Banjsko!"

Iznad Kukliša im je dozvolio da predahnu. Pre toga su pogledom ispratili letilicu Jabanija, koja je po Anglakovom očekivanju sporo otplutala ka razrušenom gradu.

Tek sa ovog mesta, Ristu se učini da u dolini nešto nije u redu. Kao titranje pregrejanog vazduha, loše prelamanje svetlosti na neravno izvučenim staklenim površinama. Izgledalo je da sela u dolini imaju prozračne kupole, povezane filigranskom mrežom tunela po pravcima seoskih puteva. Kao odsjaji paukove mreže tunela na suncu. Čaure svilenih buba sa usnulim leptirovima. Nestvarni grad iz dubina svemira. Međutim, to nije ličilo na maglu. Bar ne na onu kakva je njemu bila poznata.

"Kako treba da izgleda magla?" zapitao je.

"Magla 'e magla, zašto?" Anglaku je pitanje bilo glupo i suvišno.

"Kako je ti vidiš?" Pari je bio oprezniji.

"Vidim fatamorganske titraje užarenog vazduha. Ali, nekako čudno, kao pokrov na mestima gde bi trebalo da žive ili su živeli ljudi..."

"Truć", reče Anglak.

"Nije truć, Dime. Tako verovatno izgleda polje kojim Jabani pojačavaju maglu." Pari je zamišljeno prevlačio palcem po svojim usnama. "Neverovatno je da Rist nigde ne vidi pravu maglu, maglu u kojoj svi mi živimo. Riste, šta si bio u prethodnom životu?"

"Šta?" Za Rista je to bilo previše.

"Nemoj da se praviš blesav. Do sada si već morao da se setiš kako si umro. Mogu da ti donekle pomognem. Bilo je to brzo i potpuno. Trenutno si se raspao u prah. Sećaš li se: 'Prah si bio i u prah odlaziš!' Jedino nije rečeno gde odlazi prah. Odlazi - 'ovde'. Dimu je trebalo skoro pet stotina godina da se raspadne, kao da je glupi faraon. Meni malo manje..."

"Ali...! Zar to tako izgleda?..."

"U ovoj stvarnosti je tako. Možda je moguće izabrati i neku drugu..."

"Da... moralo je da bude brzo..." mrmljao je Rist.

"Trebalo ti je ovoliko." Pari pucnu prstima. "Tako smo se i našli zajedno."

"A gde su onda ljudi, drugi ljudi? Hiljade, desetine hiljada su nekada živele ovde..."

"Ne znamo kako se dolazi iz praha. Neki su tu, možeš da vidiš deo magle bivših životnih prostora u kojima su zarobljeni. Neki će tek stići, a neko možda nikada neće. Čudna je glupost ljudi što žele da sačuvaju svoja propala tela tamo odakle moraju da odu..."

"Zarobljeni su kao lutke svilenih buba u svojim čaurama..." Rist je zamišljeno sastavljao svoju sliku. Možda je to pravo poređenje. Nalaze se tamo gde su od uvek bili bez želje, ali sada i bez mogućnosti da ikada odu dalje. "A vas dvojica? Anglak i ti?"

"Mi smo progrizli čauru. Za nas je i u prethodnom životu Zemlja bila veća od padina Agios Vlasiosa i doline Strumice."

"Onda ima i drugih."

"Mudar zaključak. Ima ih dosta. Takvi smetaju Jabanijima. Otežavaju preuzimanje ovih prostora. Jer to im je izgleda krajnji cilj. Eto, na primer, Dim je bio revolucionar početkom dvadesetog veka. Kretao se od Soluna do Skoplja. Redovnim linijama i karabogazima. Zavisno od toga da li je putovao pod svojim imenom ili bežao pred turskim ili drugim policijama kod kojih je bio ucenjen. Ja sam putovao i dalje, mnogo dalje, ali, to je već neka druga priča. Mlatnuli su me dok sam bio u poseti starom kraju. Sad pokušavam da povežem raspadnute delove ovog sveta..."

"Ja sam bio samo..."

"Zaista, hoćeš li nam najzad reći, zbog čega si trn u oku Jabanijima?"

Kopter je nadjahao Plavuš prebacujući se do brane koja je još držala vode Vodoče. Rist je imao osećaj da može da vidi svoj lik na glatkoj površini. Da bi mogao da opiše ovom strancu, naslepo i nepogrešivo, svaki pojedini detalj kotline. Sve do daljina gde je iluzija perspektive zatvarala izlaz na istok stapajući visove Ogradske i Bele Planine.

"Ovo dole je jezero Vodoča, gospodine Kahebe. Na ovom prostoru, sve do ostataka Kosturina, pre petnaest vekova jedna vojska je izgubila svoje oči i svoju dušu. Za pet minuta bismo mogli da stignemo u Astrion, dozvolite da tako nazivam ruševine Strumice. Ali, najpre da načinimo jedan krug po liniji koju su planine zauzele da bi stražarile nad kotlinom..."

"Neka bude kako želite. Imali su pravo kada su vas preporučili..."

"Nema drugih. Ovo su Raseljene Zemlje. Ja sam jedini otpadnik među onima koji su naseljavali i napustili ovaj deo Zemlje. Od Dunava do iza klanca mudrosti Tembi. Lutalica željna da do kraja ispije ove prostore. Bolji sam i pažljiviji posmatrač od svih Putnika koje sam do sada vodio po Balkanu..."

"Na žalost, i to je tačno", zamišljeno progovori Kahebe. "Gde se sada nalazimo?"

"Vidite li kako je šuma ovde gusta? Jestivi kesten. Hrastovi su za njega običan ševar. Za najvećih vrućina, tamo dole u debeloj senci, čovek mora toplo da se obuče. Pre nekih četiri stotine godina, stranci su pokušali sve to da kupe, poseku i pretvore u hemijske preparate i mrtve daske. Ipak, šuma kestena je ostala. Ništa nije starije od nje u ovim krajevima."

"A, ruševine?"

"I one su neuništive. I starije. To je Banjsko. Terme rimskih legionara pre dve i po hiljada godina, zatim banja mnogih naroda i država što su ovde postojale. Primećujete li isparenja što se razlivaju dolinom? To topli banjski izvori natapaju zemlju i ona bi još da hrani ljude koji su je napustili. Pitam se koliki bi morao da bude dug da bi se ostalo?"

"Koliki je vaš?"

"Zaista, to mi nije palo na pamet! Nikada to nisam shvatao kao dug... Omamila me je lepota..."

"Pustite lepotu na miru. To samoobmanjivanje je teško poput onih isparenja kod banjskih izvora. Pre nego što završimo ovaj let i vi i ja ćemo znati i dug i cenu..."

"Gospodine Kahebe, vi mene..."

"Ne treba da se vređate, Skerli. Mi Putnici nemamo reč za uvredu i prema tome ne možemo ni da je nanesemo."

"Ta logika je neprihvatljiva..."

"Dobro, zaboravite, za sada, ovo što sam rekao. Raspravićemo to u Astrionu. Tako želite da zovem vaš grad, zar ne? Ludo bi bilo kvariti iluziju dubinskog posmatranja u koju ste me tako uspešno uvukli. Možete li mi objasniti šta predstavljaju močvare na koje nailazimo?"

Kahebe je postao suviše ljubazan. Ljubazniji od bilo kog Putnika do tada. Rist se, međutim, nije mogao oteti utisku da je njihov sukob samo odložen iako planiran negde u dubinama Galaksije. Pomeren za kasnije, u neki trenutak i na neko mesto koji su odavno odabrani za sudar.

Pogled mu je ostao zakovan na nizu razrušenih banjskih zgrada. Tražio je među njima one najstarije, ispunjene senkama rimskih legionara, što viđaju svoje rane i prepričavaju sećanja sa pohoda, na Galiju ili Hetite, svejedno. Njegove reči o Monospitovskom Blatu su odzvanjale prazno; prepričano, a neviđeno.

Duž Ogradskih Planina, za vreme povratka ka zapadnom kraju doline, Ristova priča se potpuno umrtvila, pretopila u hiljaditu kopiju standardnog bedekera. Prenula ga je tek zaravan iznad prastarog kamenoloma. Daleko ispod, ležalo je selo Ilova o kome je imao ponešto da ispriča Kahebeu. Sad je bio

siguran da će mu ispričati.

"Ovde ćemo sleteti na par minuta", rekao je.

"Nema potrebe. Ispričaćete mi o ovom mestu kad stignemo u Astrion. Ukoliko je vredno priče."

"Vredno je."

Putnik je izrazio nezadovoljstvo, a vodič istrajao na svojoj želji. Rist je znao da čini presedan, ali, sve je tog dana bilo presedan. Nikada ranije nije imao samo jednog Putnika i to takvog za koga je na trenutak pomislio da bi mogao da ga shvati. Njegovu potrebu da upravo on bude taj koji će ostati i održavati priču o Raseljenim Zemljama i istoriji iz vremena dok su bile Balkan, glavna žila krvotoka ljudi između Evrope i Azije.

Kopter oduva prašinu poslednjih decenija i umiri se na zaravni. Ne obraćajući pažnju na Kahebea, Rist ugasi motor i iziđe iz letilice.

"Dobro. Šta zanimljivo možete da mi ispričate o ovom delu kotline." Kahebeov glas još jednom zazvuča pomirljivo dok se izvlačio za njim.

"Pogled je izvanredan na obronke Bele Planine. Čudno je da je samo ta strana bila gusto naseljena. Ova mnogo manje. Vidite kako se redaju naselja uz davni Serski pravac: Veleusa, Astrion, Kuklis, Banjsko, Kolesin, čak tamo iza Monospitovskog blata..."

"Čini mi se da vam se vratila dobra volja."

"To je neki moj prokleti optimizam. I dalje mislim da bi Zemljani i Putnici mogli i zajedno da žive."

"Zašto ste to rekli?"

"Ne znam. Za trenutak mi se učinilo da bih u suprotnom ostao beznadežno sam. Toliko sam koliko i posle svakog odlaska grupa Putnika. Znate, ja sam između opredeljenja za sličnosti ili razlike uvek bio za sličnosti..."

"Zanimljivo, time smo i otpočeli današnje putovanje."

"Nadao sam da će tako i završiti. Međutim, želeo sam da vam pokažem jedno selo, pogledajte naniže, ispod kamenoloma i iza pregiba koji čine ona dva brežuljka." Rist je pokazao rukom ka liniji koja odvaja planinu od kotline. "Vide se i tu ostaci naselja. Crnosivi su, kao nagoreli, ali to mesto nikada nije gorelo. U ovim krajevima je zemlja uvek davala sve, i plodove i zidove. Niko

nije imao vremena za pečenje cigli, pa su opeke sušene na suncu. Kasnije, kada ih više nije štitila boja i tanki slojevi maltera, opeke bi oksidisale i ponovo postale zemlja."

"Ima li što zanimljivo u tom selu?"

"Uvek su bila dva sela. Čak i kad tako nije izgledalo. Starosedeoci i došljaci. Peoni i Strumljani, neznabošci i hrišćani, kasnije hrišćani i muslimani, bugaraši i grkomani. Najveće zgrade bile su crkva i džamija. Ljudi su dolazili i odlazili. Život im nije davao vremena za obračune. To su završavale vojske. Vi niste ovde došli sa ratnom opremom, zar ne?"

Putnikovo lice čudno se iskosi. Veliko oko ispitivaše Ristove zenice.

"Zamršen je govor Zemljana. Kako da shvatim vaše reči?"

"Onako kako sam ih rekao. Nema potrebe da ja odem da biste vi mogli i dalje da dolazite. I ostanete ako želite..."

"Sami ste rekli da neki dolaze, a neki odlaze..."

"Neki... ne svi..."

"I dalje ostajemo pri ponudi da sa jednom od naših ekspedicija obiđete sve naseljene planete Galaksije. I odaberete. Ljude ili predele, svejedno."

"Da li to uključuje i planete Putnika?" Rist se omdah pokaja zbog rečenice koja je mogla da se protumači kao izazov. Nejasno osećanje da u ovom trenutku to nije primereno gotovo ga pokrenu na izvinjavanje.

Međutim, Kahebe nije ni trepnuo.

"Zašto da ne? Jedino, tamo nema ljudi vaše rase."

"Nema ni u Raseljenim Zemljama. Ja sam se odvikao druženja sa ljudima."

"Ne biste se navikli ni na druženje sa Putnicima."

Rist još jednom zagrli pogledom dolinu. "Postoji drugi problem..." reče odsutno.

"Ne verujem da je nepremostiv."

"Zavisi sa koje strane posmatrate istinu."

"Recite..."

Rist zakorači par metara po požuteloj travi razmišljajući o tome kako čitavog života nije imao kome da poveri strahove svog detinjstva, narasle iz bakinih

legendi u kasne večernje sate. Svi su se nekako izmakli pre nego što je spoznao da ostaje sam. I sada, jedan stranac, jedan potpuni stranac, posmatra ga svojim upijajućim očima i očekuje da baštini njegovu vezanost za prostore dokle god pogled dopire. Čučnuo je i blago, kao da miluje, prebirao po sasušenim vlatima. Odabrao je jednu i otkinuo. Zagrizao je još pomalo sočan završetak. Suve letnje trave nigde ovako ne mirišu, pomislio je. Prave začinske, opojne trave, što mogu da balsamuju dušu.

"Zašto ne?" rekao je najzad. "I onako više nema nikoga od mojih da im kažem. Eto, zamislite da pristanem. Da pođem sa tom vašom ekspedicijom. Od sveta do sveta. Upoznam ljude i nove krajeve. Poželim da ostanem..."

"Upravo vam to i nudimo..." umeša se Kahebe.

"... i umrem, negde na tuđem svetu..." Rist nije obratio pažnju na upadicu. "Kako bih se vratio, ovamo, posle smrti? Nikada ne bih pronašao put. Postoji li letilica koja iz svemirskih dubina vraća duše tamo gde pripadaju?"

"Ne razumem... ne razumem o čemu govorite."

Rist ustade.

Sada je mogao da se suoči sa Kahebeom. Rekao mu je, i tajne više nije bilo. Čudno olakšanje zastruja kroz njegove žile, mada je rekao jednom strancu...

A stranac se nije nasmejao. Izgledao je zbunjeno, ali ne i zatečeno. Kao da je od Rista očekivao nešto posebno i zbunjujuće, ali ne i nesuvislo. Imao je osjećaj da Putnik iskazuje nerazumevanje da bi dobio na vremenu. Zašto?

"Postoji jedna posebna legenda..." započe Rist.

Kahebe kao da je pažljivo slušao.

"... prenosi se sa kolena na koleno u mojoj porodici. Već četiri stotine godina..."

"Legenda?..."

"Legenda ili istorija, svejedno. Ponekad ima više istine u zamagljenim legendama nego u poznatim istorijama."

"To je vaš, ljudski problem. Šta kaže ta... legenda?"

"Potekla je upravo odavde, iz sela Ilove u podnožju. Taj moj predak, onaj od koga se sve dalje prenosi, došao je u selo da poseti daljne rođake. Starije ljude, bračni par u kasnim sedamdesetim. Domaćini su bili njihovi sinovi, i uz meze i

dobro odstojalu dudovu rakiju, zapodenu se razgovor o nečemu u što su stari nepokolebljivo verovali.

"Starci su prihvatili igru kasnih večernjih sati i ispripovedali svoje verovanje da svi ljudi posle smrti žive nov život. Bilo bi to samo prosto ponavljanje, da taj drugi život nije bio smešten samo u prostore viđene tokom prethodnog. Starica je u čitavom svom životu napuštala selo samo jednom, da bi otišla do Banjskog. Zamerala je svom suprugu što je bez nje odlazio u Skopi. I tako, kad god mu bude dosadno, tada posle smrti, moći će da pobegne u Skopi, a ona neće moći za njim. Svi su se smejali. Samo je moj predak pomislio: šta ako je to istina, ako ljudi posle smrti zaista ostaju samo u prostorima gde su živeli?"

Rist uzvrati pogled Kahebeu koji ga je netremice posmatrao.

"Šta ako su stari Mita i njegova Stojna bili u pravu? Kako ću se vratiti posle smrti, ako sada odem? Niko iz moje porodice nije rizikovao već četiri veka pa neću ni ja."

"Skerli, mislite li da možete da mi pobegnete, kad tako otvoreno pokazujete da vam je sve poznato?"

"Da pobegnem? Šta je to meni poznato?"

Nervozan pogled mogao je samo da utvrdi neugodnu činjenicu. Kahebe se nalazio između njega i koptera. Još gore, između njega i početaka spasonosne šume gde bi mogao da pokuša da se izgubi. Tek potom, počeo je da procenjuje Putnika kao protivnika. Ukoliko je to uopšte umeo. Bili su približno iste visine. U težini je sigurno imao prednost. I to bi bilo sve, pod uslovom da je višak sala uopšte prednost.

O muskulaturi Putnika nije znao ništa. Ni o njihovim godinama, refleksnim reakcijama, spretnosti i spremnosti za borbu. Prsa u prsa, kao nekada pelivani? Bože, a šta ako je naoružan? Služe li se Putnici oružjem? Kojim? Kako se glupo osećao posle petnaest godina kontakta sa jednom stranom rasom. Zadovoljavao se time da ih šeta po svojoj zemlji i uvek naglašavao da je neizmerno voli. Možda je ta ista zemlja očekivala da i on upozna njih. A on im je pričao o svim putevima i stazama, od njega su naučili kako žive planine i reke, ukazao im je na najplodnije doline i opisao sve gradove i sela, koja su ranije ili još ranije ovde postojala. A ništa, baš ništa nije saznao o njima. Nije ga bilo briga. Koliko je ljudske gluposti naplavljeno na sprudu tolerancije?

Kahebeove oči postadoše nekako sitnije, kao da se iz njih istočila

radoznalost, a preostala pretnja.

"Neobičan ste vi tip, Skerli. Na drugačije ljude sam upozoren, čitao o njima. Vaše istorije su herojskije od vaših postupaka. Kao da su uvek bile namenjene obmanjivanju. Vas samih ili onih koji tek treba da dođu? Ima li u njima intuicije? Mimikrije? Kada sam dobio zadatak da vas otpremim u Spoljne Svetove očekivao sam čoveka, ne, ljudinu, kako vi to volite da kažete. A vi se migoljite kao da gomila laži može nešto da promeni. Uvijate u pseudolegendu činjenicu da ste otkrili da nas zapravo zanima baš onaj prostor Zemlje u koji se odlazi posle smrti. A vi ga u svojoj nesavršenosti ni ne zaslužujete. Buncate o sličnosti, a ja je potvrđujem. Ko sa vama želi da bude sličan? Vodič ste kroz Raseljene Zemlje... Ha! Ne možete ni da zamislite ono što bilo koji Putnik može da ispriča o ovim krajevima. Vi to čak ni ne vidite. U odnosu na nas ste potpuni slepci..."

"Gospodine Kahebe...!"

"Sad ćete da apelujete na dostojanstvo, na potrebu razumevanja i sporazumevanja među galaktičkim rasama. Odavno smo se mi sporazumeli sa Centralnom Vladom Zemlje. Za razumnu sumu i nerazumno podmićivanje proglasili su Raseljene Zemlje za planetarni etnopark. Ne pitajući zašto nam je to zapravo potrebno. Obezbedili su plaćenu vodičku službu. U kojoj više niko ne želi da radi osim vas. Pokušali smo i vas da namirimo visokim naknadama za vaš nepotreban posao. Kao da ste gramzivi, hteli ste još i još. Ja sam ovde da vas konačno isplatim, ali, vi ste neizlečiva nostalgična budala. Zato putujete sa Zemlje bez vaše saglasnosti. Ne treba nam. Niko neće primetiti da vas nema. Već sam javio da po vas dođe naš brod. Ovde. Moja je obaveza samo da vas sačuvam živog..."

Rist je drhtao od glave do pete. Nije mogao da prepozna razlog. To što će ga ubiti dublje nego što je zamišljao? Strah od konačnog suočavanja sa pravom prirodom došljaka iz svemira? Ili sa usamljenošću u saznanju da je izdaja potekla od ljudi sopstvene rase? Poželeo je da zaplače od sramote. Njemu je zapalo da ponese sramni krst. Da sagne glavu i sačeka strani brod koji će ga odvesti ko zna gde. Samo zato da ne bi umro ovde. I ukaljao prostore koje su za sebe uzeli Putnici. Prodat je i sudbinu su mu odredili ljudi, koji Balkan nisu razlikovali od Arabijske Pustinje.

Sa osećanjem da na sebe preuzima odgovornost za sve ljude koji su ikada živeli na Zemlji, sa suzama samosažaljenja koje je mrzeo, prestade da razmišlja

o smirenoj starosti i šetnjama po padinama Bele Planine, između usamljenih jezerskih površina...i dalje, ka jugu, do Doirane i Solunskog zaliva, ponekad...

Potrudio se da mu glas bude čvrst:

"Mislim da ću to uspeti da vam uskratim..."

I nasrnu na Kahebea.

Kestenova šuma ponekad zna da bude isuviše tiha. Nisu odsutna cvrčanja cikada, toliko uobičajena za južna podneblja. Cikade vole senku, ali ne onu koju prave kestenove krošnje. Zato ostaju izvan šume, ili na njenim obodima. Deo tišine koja nastaje iz njihove odsutnosti nije neuobičajen. Tu je još i potok. Vode vole da bar deo njihovog toka bude zaštićen od vazduha isušenog Suncem, željnog da ih ispije. On uvek žubori među korenjem divovskih stabala, koje ne mora da se krije pod zemljom.

Nedostaje glasanje kreja i drugih ptica, posakrivanih u debeloj hladovini za predah između dva sunovratna lova na leteće insekte, koje tek velika toplota raspaljuje životnim impulsima.

Ometaju ih tri čoveka. Sede na kvrgavom korenju i u vodi hlade bose noge posle napornog trčanja. Razgovaraju.

"Glupo, Pari, taj be'eše vodič. Š'o 'e toa vodič? Šetač na stranskite luge?" Anglak je sa nevericom saslušao deo Ristove priče. "No, posigurno zna'em deka be'eše taka raskazna vo ovata kotlina. Mi sliči na toa š'o se do'aga. Koga pristigneš na mesto kade ne be'eše, nema ič da viđaš. Osem magla. Belo. I koj' ke vleze, nema da izleze. Se sekavam, eden dojde po mnogu godini. Lud. Mi lažaše da go vide Aleksandar Peonski i tatko mu..."

"Pusti to, Dime. Zadesio nas je ovakav svet i tu nema pomoći. Pitam se, samo, jesu li Ristovi Putnici oni isti za koje mi znamo da su Jabani? To bi značilo da su već prisutni i na onom i na ovom svetu. I to bi bilo gadno."

"Zašto, Pari?" upita Rist.

"Zato što bi onda bilo prilično jasno zašto im je bilo važno da Rist ode što pre iz tih, Raseljenih Zemalja, zašto im je smetao i zašto je i dobro i loše što je sad tu..."

"Pa, reci i nama da znamo..." Rista ponovo poče da nervira nemoć da spozna razloge zbog kojih mu se dešavalo ono što mu se dešava.

"Vidite, ta rasa iz svemira je po svoj prilici poreklom sa Zemlje, bez obzira na to koliko insistiraju na razlikama. Ako oni u prethodnom životnom prostoru pokušavaju da do detalja upoznaju prostore Raseljenih Zemalja, oni su im možda potrebni upravo ovde!"

"Eh, ovde..."

"Za š'o, bre?" Tržnu se do tada smireni Anglak.

"Ko zna zašto. Možda moraju da se vrate. U neki od životnih nivoa Zemlje. Mi smo svedoci da postoje bar dva. No, nagađanje bi moglo da me odvede u pogrešno zaključivanje. Više volim da istina dođe do nas nego mi do nje. Ali, ako sam do sada bio u pravu, onda je jasno zbog čega bi morao da im smeta Rist. On je bio poslednji koji je toliko dobro poznavao ove krajeve, da bi ovuda, posle smrti, mogao da se kreće kao da nema magle. I vidi ono što oni ne žele. To se njemu, upravo, i događa. On možda nikada neće doživeti šok bespuća u magli. Sem ako se ne uputi ka Agri i dalje na Zapad..."

"Zašto bih išao tamo?"

"Rekoh li vam ja da ne valja kad ja počnem da se upuštam u pretpostavke. Onda nikad kraja. A za Agru i dalje... već ćemo naći neki dobar razlog. Možda i tamo u nekim svojim čaurama postoje ljudi zarobljeni u paklu koji su za njih zatvorili Jabani. Svilene bube za koje nema mesta na Zemlji. Pre toga, imaćeš dosta posla i ovde. Naprimer, mene će veoma zanimati prilaz ka Tembiju. Ima tamo, u Stomionu, jedna dobra ženska. Jes' da će potrajati dok predamnom raščistiš maglu..."

"Čini mi se da to ne bi trebalo da bude moguće, ako je legenda bila istinita. Svako je svilena buba u svojoj čauri..."

"Može. Teško je i mukotrpno, ali može. Ja sam kroz maglu slučajno nabasao na Anglakov prostor. Postojao je zajednički delić, jedna staza, zid polusrušene kuće, deo voćnjaka sa jabukama... Ostalo smo prokrčili zajedno. On je meni do detalja opisivao sv e što vidi tamo gde je za mene bila magla. Zatim ja njemu..."

"To bi išlo lakše sa kompjuterskim popunjavanjem prostora..." ote se Ristu.

"Eto, vidiš da je bolje sačekati rešenja da se pojave sama. Jedino, ti ćeš morati da pronađeš odgovarajući kompjuter. Ovi koje smo mi našli nemaju takvu sposobnost."

"Ima u Naisu..."

"Ne bev vo Nais", ulete Anglak.

"Ista priča", sleže ramenima Pari. "U svakom slučaju, mi smo već naišli na više slobodnih ljudi, tako da nismo sami. Doduše, natračali smo i na Jabanije i shvatili da je njihov cilj da spreče naše napore. Nikada nismo uspeli da stupimo sa njima u kontakt. Nisu nam dozvolili. Uspostave to svoje titravo polje i posmatraju nas kao da smo ribe u nekom njihovom divovskom akvarijumu. Nakom uklanjanja polja zidovi magle očvrsnu i postanu neprobojni. Tako smo izgubili neke drugove. Riste, da završim, ta bića sigurno nisu naseljavala Zemlju ni u moje ni u Anglakovo vreme. Ti si prvi koji ih povezuješ sa Putnicima i možda su to ista bića..."

"Ke bidaš siguran, ako si trgneš glavata!" Anglak naglo ustade.

Pari i Rist se osvrnuše.

"Jabani!"

"Putnici! Bio sam u pravu!" ne propusti da zaključi Pari.

"Ne sasvim. Ovo su žene. Kahebe i svi ostali Putnici, koje sam do sada susreo, bili su bez polnih obeležja..."

Četiri ženske prilike uspinjale su se kroz šumu. Primetile su ih ili čule dosta davno, tako da su već bile raspoređene u polukrug. Odevene u kratke bele tunike podsećale su, sa tim svojim krupnim očima, na likove Amazonki sa antičkih fresaka i grnčarije. Jedino su u rukama, umesto krčaga, imale nešto što je sigurno bilo oružje. Talas straha odjednom preplavi trojicu ljudi i noge ih ponesoše na suprotnu stranu, uzbrdo. Kad počnu nevolje, beži uz potok, govorio je Ristov deda.

Rist krajem oka primeti petu figuru, koja im je zašla za leđa i sada se nalazila iznad njih. Iz ispruženih ruku suknu svetlost. Ona se zbog širine pokreta razvi poput vela. Vazduh poče čudno da treperi i sva trojica naleteše na zid. Saznali su čime su naoružani Jabani.

Ljudi se razdvojiše i kliznuše kraj zida, svako na svoju stranu.

Bijesnu još dva puta i Rist morade da se okrene. Njegovi prijatelji su ostali zarobljeni u neobičnom trouglu fatamorgane.

Još jedan zrak i sve je gotovo, pomisli Rist. Nastavio je da trči siguran samo u jedno: Jabani nisu imali nameru da ubiju. Za sada. Panika klaustrofobičnog osećaja, da prostor koji su mu namenili možda nosi sudbinu goru od smrti,

potisnu rasuđivanje iz njegovih misli.

Kada se našao na samo nekoliko koraka od pete prilike Jabanija, do njegove svesti prodre činjenica da trči pravo ka biću koje će ga ograditi zidovima. Mrzeo je to biće koliko i Kahebea, tamo na ivici provalije kamenoloma.

Ličilo je na Kahebea.

Bio je Kahebe.

"Opet se vidimo, Skerli! Ovoga puta ću te sigurno isporučiti. Ali ne tamo gde bi išta moglo da ti se dopadne. Oduzeo si mi prvo biće i moraću da prođem kroz ciklus Promene. Suviše rano. Zato ćeš umreti u paklu, da bi ti svi kasniji životi bili pakao..."

"Ja ću sve učiniti da to opet bude ovde...!"

Rist je likovao zbog tokova adrenalina koji su ga ispunjavali hrabrošću, zbog omaške Kahebea koji je propustio da razvije novi zid, zbog dodira kože njegovog vrata na jagodicama svojih prstiju...

Borba za novu smrt je otpočela...

Uspeo je da iznenadi Putnika. I da ga udari. Traljavo, poluotvorenom pesnicom, što se odmah osvetilo strahovitim bolom. Mora da sam polomio sve prste, pomisli. Udahnu duboko ne bi li zaustavio vrisak i podiže ozleđenu ruku do očiju. Najmanje dva, tri prsta visila su nemoćno. Kako li je Kahebeu? Kroz prste nije mogao da ga vidi. Mora da je pao. Ja sam ga oborio! Ipak se ispunjavaju fantastična predskazanja: čovek je započeo sukob sa vanzemaljcima! Pa, gde je Kahebe? Potražio ga je pogledom. Zaista je ležao na zemlji!

Kahebe jeste ležao na zemlji, ali nije izgubio svest. Ječao je pokušavajući da vrati jedno ozleđeno oko u očnu duplju. Rist se okrete i povrati. Gospode, pa ja sam ga teško povredio! Mahinalno je krenuo da mu pomogne, da ga uteši. Međutim, u nepovređenom oku, koje ga je netremice posmatralo, video je mržnju i pretnju. Kahebe poče da ustaje. Rist se okrete i pobeže ka kopteru. Dovoljno je da ga pokrene i nestane negde u Raseljenim Zemljama. On najbolje zna gde. Tamo ga nikada neće pronaći ni Zemaljska policija, ni Putnici željni osvete. Na ulazu je posrnuo u žurbi. Umalo nije zaglavio nogu. Proklinjao je i svoju povređenu desnu ruku i svoje detinjstvo u kome nikada nije doživeo nijednu propisnu tuču. Čak ih je i izbegavao. Možda je poneki krvav nos ili

raskliman zub mogao da mu uštedi ovu povredu, koja bi mogla da ga staje života!

Kako će pokrenuti kopter, kako leteti? Uzdahnu duboko i dovuče se do svog sedišta. Komandna ploča zaleluja pred njim. Bol u prstima postajao je nesnošljiv.

"Moram da uspem, moram..." jecao je dajući kontakt levom rukom. Motor zabruja i letilica se pokrenu.

Gotovo mu promače šum iza njegovih leđa, negde kod ulaznih vrata. Kahebe! Ušao je...

Nevoljno ustade i krenu da se ponovo suoči sa svojim protivnikom. Želudac mu se pokrenu naviše. Zašto ja, zašto baš ja, pitao se? Bio je tamo, na samom ulazu. Visio napola iz koptera čije mu je kretanje izmaklo tlo pod nogama. Ali, uvlačio se, kao gmizavac, kao kobra sa svojim kobnim šarama. Levo oko mu je bilo naduto i zatvoreno. Drugo je piljilo u Rista.

Nadam se da imaju neki genetski mehanizam zarastanja, poželeo je Rist. I još: gluposti, pa ja opet moram da ga povredim! Kako udariti? Pre nego što uđe? Dok je još bespomoćan? Znao je da više ne sme da okleva, da ovo nije ni igra ni san. Kolenom? Opet u glavu?

Bes nadvlada tupo razmišljanje i Rist snažno nagazi na Kahebeove prste. Izgubivši oslonac telo poče da klizi napolje. Taman je hteo da zgazi i drugu ruku, kada ova zagrabi vazduh, zahvati petu njegove čizme i povuče ga za sobom.

Dok su padali na tlo, Rist zapazi da kopter klizi pravo ka provaliji. Pazi, pa ovaj me je spasao! Ili ja njega?

Stezao je Kahebeovo grlo očekujući da mu oči ponovo iskoče. Međutim, one su ga gledale hladno, nepovređene. Ovo je bio drugi Kahebe, kao što je on bio drugi Rist. Putnici ili Jabani imali su još jednu sličnost sa ljudima. Smrt ih je potpuno obnavljala. Ipak su ga zbunjivale te velike oči. Možda one vide više i bolje nego ljudske, možda na ovom svetu za njih nema magle i možda je sudbina Zemlje da njima pripadne. Ali, ne ovom, ne ovom...! Rist se zastide svoje mržnje.

"U koliko života ćemo se nas dvojica ubijati?..." procedi kroz zube pojačavajući stisak.

"Sve dok ne umreš tamo gde nisi opasan", prokrklja Kahebe nanoseći mu bolan udarac kolenom.

Kroz senke bola Rist primeti da se nalaze tik uz stablo kestena. Ogromno kao zid, isprečilo se i zaklonilo vidik. Ko zna šta sada rade Jabani-žene? Šta je sa mojim zazidanim prijateljima? Besno povuče rukama i tresnu Kahebeovu glavu o stablo. Ovaj ostade pripijen uz njega, ali kao da snaga iz njega nestade.

Sručiše se na ovlaženu zemlju.

Zakotrljaše se među stablima...

Zakotrljaše se po ledini...

Naniže, ka ivici provalije. Negde u spoljnjem vidnom polju kopter se opasno naginjao ka bezdanu.

Kahebe ispusti metalni predmet kojim ga je do tada udarao. Oružje za razastiranje polja! Maglotvorac! Rist oslobodi jednu ruku i zagrabi po zemlji i sagnjilom lišću. Kao grabuljom. Mora da dohvati - to! Njegov protivnik je polako dolazio do daha i za koji tren bi mogao da postane opasan...

Očiju suznih od bola u polomljenim prstima, Rist ispusti Kahebea i pokuša da dohvati točak koptera. Kahebe se uzdiže na kolena: "Pusti ga, čoveče, pašće!" kriknuo je, kao da odjednom nije važan njihov obračun, kao da to što se događalo nije bila borba na život i smrt.

On ne želi da ja padnem, pomisli Rist. I inat ga preplavi. Pa, sve ovo je i započelo zbog toga što sam želeo da umrem ovde, u svojoj postojbini. On je hteo u tome da me spreči. Ranije ili kasnije, svejedno. Možda je ovo najbolja prilika? Zagrabi bolnom rukom i zakači se za Kahebeov okovratnik.

"Hajdemo, bratac, skupa. Možda i tamo ima ponešto da ti pokažem..."

Kopter konačno izgubi oslonac i povuče ih u provaliju.

Dok je padao, video je izokrenuti svet i mahnitanje vremena. Pomislio još: Sigurno neće udariti, eksplozija koptera će biti mnogo, mnogo brža...

Negde ispred i iznad Rista siknu svetlost i prozračna membrana ponese

Kahebea uvis. Sve se zaustavilo kod prvih grana kestena koji je zatvarao pogled ka nebu. Kahebe je ostao da visi, kao prošiven, Karađoz razmahanih ruku i nogu, kao da je još živ. Njegovo oružje je čvrsto počivalo u Ristovoj šaci.

Mržnja se uskovitla. Ubio je istog čoveka dva puta. Zbog čega? Zbog toga što je neko negde odlučio da je vreme ljudi u Raseljenim Zemljama zauvek prošlo. E, pa nije!

Ustade i potraži pogledom Jabani žene. Stajale su u neposrednoj blizini. Zapanjeno su gledale uvis, kao da ne shvataju da je uređaj za podizanje zidova između njih i ljudi postao smrtonosno oružje.

Ovaj je to shvatio i iscerio se. "Čoveku je oduvek sve bilo oružje! Najpre oružje!"

Šuma se osvetli blještavom svetlošću dok ih je precrtavao, brisao iz prostora kome nisu pripadale.

Ponovo mu je bilo muka. Disao je teško i duboko. Mora da nekako oslobodi svoje drugove. Mora da im pokaže svaki detalj Raseljenih Zemalja kako bi ljudi ovde ponovo mogli da žive.

Mora im pomoći da pronađu mesta gde su se naselili Jabani.

Mora da nađe način kako da upozori ljude na onom svetu kuda ih vodi sporazum sa Putnicima.

Mora da...

Mora da zaboravi ovo mesto u kome za njega više nikada neće biti čarobnog mira.

Toliko toga, bilo je krajnje vreme da nešto počne.

Ursula K. Le Guin

BUFALO CURE, NEĆETE LI IZAĆI VEČERAS

1

"Pala si sa neba", reče kojot.

Još uvek zgrčeno, ležeći postrance, leđa pritisnutih uz izbočenu stenu, dete je gledalo kojota jednim okom. Preko drugog oka držalo je skupljenu šaku, leđima u prašini.

"Jedno mesto na nebu je gorelo, tamo gore uz rubnu stenu, i onda si ti ispala odatle", ponovio je kojot, strpljivo, kao da je novost već pomalo bajata. Jesi li povređena?"

Sa njom je bilo sve u redu. Bila je u avionu sa gospodinom Majklsom, i motor je bio toliko glasan da nije mogla razumeti šta kaže čak ni kad je vikao, i od načina na koji je vetar ljuljao krila bilo joj je loše, ali sve je bilo u redu. Leteli su u Kenjonvil. Avionom.

Pogledala je. Kojot je još sedeo tamo. Zevnuo je. Bio je veliki, u dobrom stanju, srebrnastog i gustog krzna. Tamna suzna linija unatrag iz dugog žutog oka bila je jasno vidljiva, kao kod tigraste mačke.

Polako je ustala, još uvek držeći desnu ruku pritisnutu na desno oko.

Jesi li izgubila oko?" upitao je kojot, zainteresovano.

"Ne znam", reče devojčica. Ostala je bez daha i stresla se. "Hladno mi je".

"Pomoći ću ti da ga potražiš", reče kojot. "Hajde! Ako se krećeš, nećeš morati da drhtiš. Sunce je izašlo."

Hladan, usamljen sjaj prostirao se jesenjom zemljom, stotine milja žbunja kadulje. Kojot je poslovno trčkarao, njuškajući pod busenjem zečje trave i stoklasa, razgrćući kamenje šapom. "Zar ti nećeš da potražiš?" upitao je, iznenada seo na sapi i prekinuo potragu. "Jednom sam znala trik kako da bacim oči u drveće i odozgo vidim sve, a onda zviznem i one mi se vrate u glavu. Ali ona prokleta plava šojka ih je ukrala, i kada sam zviznula ništa nije došlo. Morala sam da stavim grudvice borove smole u glavu da bih išta videla. Mogla bi to da probaš. Ali, imaš jedno oko koje je u redu; šta će ti dva? Dolaziš li, ili umireš tamo?"

Dete je čučnulo, drhtureći.

"Dobro, dođi ako hoćeš", rekao je kojot, opet zevnuo, škljocnuo zubima na buvu, ustao, okrenuo se i otkasao među retko žbunje zečje trave i kadulje, duž

duge padine koja se protezala sve niže i niže u ravnicu, ispruganu dugačkim senkama žbunja kadulje. Vitku sivo-žutu životinju je bilo teško držati na oku, nestala je dok je devojčica gledala.

Sa mukom je ustala i - bez reči, iako je u sebi stalno ponavljala "Čekaj, molim te čekaj" - šepesala za kojotom. Nije ga mogla videti. Držala je ruku pritisnutu na desnu očnu duplju. Gledajući jednim okom, nije bilo dubine; sve je bilo kao velika, ravna slika. Kojot je odjednom sedeo usred slike, gledajući natrag u nju, otvorenih usta, suženih očiju, isceren. Noge su joj bile čvršće, u glavi joj nije toliko dobovalo, iako je dubok crn bol stalno bio prisutan. Skoro je dostigla kojota, kada je ovaj opet otkaskao. Ovoga puta je progovorila. "Molim te, sačekaj!", rekla je.

"Važi", rekao je kojot, ali je nastavio da kaska. Sledila ga je, hodajući nizbrdo u veliku sliku, koja je sa svakim korakom bivala jasnija.

Svaki korak je bio drugačiji pod nogama; svaki kaduljin žbun je bio drugačiji, a svi isti. Sledeći kojota, izašla je iz senke litice rubne stene, i sunce u nivou očiju zaslepilo joj je levo oko. Njegova svetla toplina odmah joj se uvukla u mišiće i kosti. Vazduh, koji je cele noći bio težak za disanje, postao je sladak i lak.

Žbunovi kadulje uvlačili su svoje senke, i sunce joj je grejalo leđa dok je sledila kojota duž ruba klanca. Posle nekog vremena kojot je skrenuo niz podsečenu padinu, i dete se skoprcalo za njim, kroz vrbov gustiš do tankog potoka u širokom peščanom koritu. Oboje su pili.

Kojot je prešao potok, ne uz bezbrižan juriš i prskanje kao pas, već brzim korakom i tiho kao mačka; uvek je držao rep nisko. Devojčica je oklevala, znajući da mokre cipele nažulje noge, i pregazila potok sa što manje koraka. Desna ruka ju je bolela od napora da je drži preko oka. "Treba mi zavoj", rekla je kojotu. Ovaj je nakrivio glavu i nije rekao ništa. Istegao je prednje šape i ležao gledajući vodu i odmarajući se, ali na oprezu. Dete je selo blizu na vreli pesak i pokušalo da pomeri desnu ruku. Bila je slepljena sasušenom krvlju za kožu oko oka. Na mali bol odvajanja, zacvilela je; iako je bol bio mali, plašio ju je. Kojot je prišao blizu i gurnuo joj svoju dugu njušku u lice. Njegov jak, oštar miris bio joj je u nozdrvama. Počeo je da liže užasno, bolno slepilo, čisteći i čisteći svojim savijenim, preciznim, jakim, mokrim jezikom, dok dete nije bilo u stanju da malo zaplače od olakšanja, utešeno. Glava joj je bila nagnuta do sivo-žutih rebara, i videla je tvrde bradavice, beličasto krzno stomaka. Obujmila

je ženku kojota rukama, milujući grubu dlaku na leđima i rebrima.

"U redu", reče kojot, "hajdemo!" I krene ne gledajući unatrag.

Devojčica se nespretno podigla i sledila ga.

"Gde idemo?" upitala je, a kojot, kaskajući duž potoka, odgovorio: "Dalje duž potoka..."

Mora da je neko vreme spavala i hodala, jer se osećala kao da se budi, ali je hodala samo na drugačijem mestu. Još su sledili potok, iako se klanac izravnao do ničega, i još je bilo bokora kadulje dokle god oko seže. Oko - ono zdravo je bilo odmoreno. Drugo je još bolelo, ali ne tako oštro, i nije bilo svrhe misliti na to. Ali gde je bio kojot?

Zastala je. Provalija hladnoće u koju je upao avion ponovo se otvorila, i ona je pala. Stajala je propadajući, u grlu joj se oblikovao tih plač.

"Ovamo!"

Devojčica se okrenula.

Videla je kojota kako glođe polusasušene ostatke vrane, crnih pera zalepljenih za crne usne i usku vilicu.

Videla je tamnoputu ženu kako kleči pored logorske vatre, sipajući nešto u kupasti lonac. Čula je vodu koja je ključala u loncu, iako je bio između dve stene, dalje od vatre. Ženina kosa je bila žuta i siva, povezana kanapom. Noge su joj bile bose. Tabani okrenuti nagore izgledali su tamni i tvrdi kao đonovi na cipelama, ali luk stopala je bio visok, i nožni prsti su činili dva ravnomerna zakrivljena reda. Nosila je farmerice i staru belu košulju. Pogledala je devojčicu. "Dođi, jedi vranu!" rekla je.

Devojčica je polako prišla ženi i vatri, i čučnula. Prestala je da ponire i osećala se vrlo laganom i praznom; a jezik joj je bio kao parče drveta zabodeno u usta.

Kojot je sada duvala u lonac, ili košaru, ili šta je to već bilo. Posegnula je unutra sa dva prsta, i trgla ruku natrag, tresući je i vičući "Jao! Sranje! Zašto nikad nemam kašiku?" Odlomila je suvu grančicu kadulje, umočila je u lonac, i liznula. "Super", rekla je. "Hajde!"

Dete se malo primaklo, odlomilo grančicu, umočilo. Grudvasta ružičasta kaša lepila se za grančicu . Liznula je. Bilo je ukusno.

"Šta je ovo?" upitala je nakon dosta umakanja i lizanja.

"Hrana. Kaša od sušenog lososa", rekla je Kojot. "Hladi se." Ponovo je umočila dva prsta u kašu, ovoga puta zahvativši više, i to pojela vrlo uredno. Kada je dete probalo, razmazalo je kašu po bradi. Kao sa štapićima, trebalo je prakse. Vežbala je. Naizmenično su jele dok u loncu nije ostlo ništa sem tri kamena. Olizale su kamenje. Kojot je olizala unutrašnjost lonca-korpe, jednom ga isprala u potoku, i stavila na glavu. Pristajalo joj je, kao kupasti šešir. Skinula je farmerice. "Pišaj na vatru!" uzviknula je, i uradila to, stojeći, opkoračivši je. "Ah, para među nogama!", rekla je. Devojčica je, postiđena, pomislila da se to očekuje i od nje, ali nije to želela, i nije uradila. Gologuza, Kojot je zaigrala oko mokre vatre, izbacujući svoje duge, tanke noge i pevala:

Bufalo cure, nećete li izaći večeras

Izaći večeras, izaći večeras,

Bufalo cure, nećete li izaći večeras,

I igrati po mesečini?

Obukla je farmerice. Dete je zakopavalo ostatke vatre u potočnom pesku, zatrpavajući, ozbiljno, želeći da bude kako treba. Kojot ju je gledala. "Jesi li to ti?" upitala je. "Bufalo cura? Šta je bilo sa ostalima?"

"Sa ostalima?" Dete je pogledalo, uznemireno.

"Svima tvojima".

"A- Dobro. Mama je odvela Bobija - on je moj mali brat - sa ujka Normom. On nije zapravo moj ujak ili bilo šta. Pa je gospodin Majkls ionako išao tamo, pa sam letela s njim svom pravom ocu, u Kenjonvil. Linda - moja maćeha, znaš - rekla je da je u svakom slučaju u redu da leto provedem tamo, a za posle ćemo videti. Ali avion..."

U tišini je lice devojčice postalo tamnocrveno, a onda sivkasto belo. Kojot je posmatrala, fascinirana. "Oh", rekla je devojčica, "oh... oh, gospodin Majkls... on mora da je... Je li..."

"Hajde!" rekla je Kojot, i krenula dalje.

Dete je povikalo. "Moram da se vratim..."

"Zašto?" upitala je Kojot. Zastala je da se osvrne na dete, a onda nastavila još brže. "Hajde, Curo!" rekla je to kao da je ime; možda je to bilo ime deteta,

Majra, kako ga Kojot izgovara. Dete, zbunjeno i očajavajuće, protestvovalo je, ali ju je sledilo. "Gde mi idemo? Gde smo mi?"

"Ovo je moja zemlja", odgovorila je Kojot dostojanstveno, praveći dug, spor pokret rukom oko ogromnog horizonta. "Ja sam je stvorila. Svaki prokleti žbun kadulje"

I nastavile su. Hod Kojot je bio lagan, čak pomalo gegav, ali je dosta prevaljivala; dete se trudilo da ne zaostane. Senke su ponovo počele da se izvlače ispod kamenja i žbunja. Kojot i devojčica su pošle uz dugu, nisku, neravnu padinu koja se završavala dalje prema nebu uz rubnu stenu. Tamno drveće je stajalo jedno tu, drugo čak tamo; ono što su ljudi zvali klekovom šumom, pustinjskom šumom, sa mnogo više mesta među drvećem nego drveća. Svaka kleka koju su prošli mirisala je oštro - deca u školi su to zvala mačjom pišaćkom - ali devojčici se sviđalo; izgledalo je da joj prodire u misli i budi je. Ubrala je bobicu kleke i držala je u ustima, ali ju je kasnije ispljunuta. Bol se vraćao u velikim crnim valovima, i stalno se spoticala. Otkrila je da sedi na zemlji. Kada je probala da ustane, noge su joj se tresle i nisu stale pod nju. Osećala se glupavo i uplašeno, i počela je da plače.

"Kod kuće smo!" dozivala je Kojot odozgo sa brda.

Devojčica je pogledala jednim suznim okom, i videla žbunje kadulje, kleku, stoklas, rubnu stenu. Čula je lavež kojota, dalek u suvom sutonu.

Videla je mali grad gore pored rubne stene: daščare, kolibe, sve neofarbane. Čula je Kojot kako ponovo doziva: "Hajde, štene! Hajde, Curo, kod kuće smo!"

Nije mogla da ustane, pa je probala da ide na sve četiri, dugim putem uz padinu do kuća pod rubnom stenom. Mnogo pre nego što je stigla, nekoliko ljudi joj je došlo u susret. Svi su bili deca, tako je u prvi mah pomislila, a onda je počela da shvata da su većina njih odrasli, ali svi veoma niski; bili su širokih tela, debeli, sa finim delikatnim šakama i stopalima. Oči su im bile sjajne. Neke od žena su joj pomogle da ustane i hoda, nagovarajući je: "Nema još mnogo, dobro ti ide." U kasnom sutonu, svetlo je blistalo žutim sjajem kroz vrata i nezapušene pukotine između dasaka. Dim gorućeg drveta visio je u mirnom vazduhu, sladak. Niski ljudi su stalno pričali i šalili se, tiho.

"Gde će ona ostati?"

"Stavite je kod Crvendaća, oni su svi već zaspali!"

"O, može kod nas."

Dete je promuklo zapitalo: "Gde je Kojot?"

"Napolju, lovi", rekli su niski ljudi.

Jedan dublji glas je progovorio: "Neko nov je došao u grad?"

"Da, nova osoba", odgovorio je jedan od kratkih ljudi.

Među tim ljudima čovek dubokog glasa je impresivno štrcao; bio je širok i visok, jakih ruku, velike glave, kratkog vrata. S poštovanjem su mu se uklanjali s puta. Kretao se vrlo lagano, poštujući i on njih. Njegove oči, kada je pogledao nadole na dete, bile su čudesne. Kada je trepnuo, to je bilo poput mahanja rukom ispred plamena sveće.

"To je samo mala sova", rekao je. "Šta si to pustila da ti se desi sa okom, nova osobo?"

"Ja sam... Leteli smo..."

"Ti si premlada da letiš", rekao je krupni čovek svojim dubokim, mekanim glasom. "Ko te doveo ovamo?"

"Kojot."

I jedan od niskih ljudi je potvrdio: "Došla je sa Kojot, mlada Sovo."

"Onda bi, možda, trebalo da ostane u Kojotinoj kući noćas", reče krupni čovek.

"Tamo su sve same kosti i usamljeno je", rekla je niska žena debelih obraza u prugastoj košulji. "Može doći kod nas."

To je izgleda presudilo. Žena debelih obraza je potapšala devojčicu po ruci i povela je pored nekoliko daščara i koliba do niske kuće bez prozora. Dovratak je bio toliko nizak da se i dete moralo sagnuti da uđe. Unutar je već bilo dosta ljudi, neki već tu, a neki su se tiskali da uđu za ženom debelih obraza. Nekoliko beba je spavalo u kolevkama u uglu. Bilo je lepe vatre, i prijatnog mirisa, kao pržene semenke sušama. Devojčici je data hrana i pojela je malo, ali vrtelo joj se u glavi, i crnina iz desnog oka joj je prelazila u levo, pa ponekad nije videla ništa. Niko je nije pitao za ime ili joj rekao kako njih da zove. Čula je kako deca zovu ženu debelih obraza: Veverica. Najzad je skupila hrabrosti da upita: "Ima li negde gde mogu da spavam, gospođo Veverice?"

"Naravno, dođi", rekla je jedna od kćerki: "ovamo", i odvela dete u zadnju sobu, ne sasvim ograđenu od prepune prednje, ali mračnu i bez gužve.

"Upadaj!" rekla je Veveričina ćerka, tapšući detetovu ruku na taj njihov utešan način. Devojčica se popela u nišu, pod ćebe. Spustila je glavu. Pomislila je "Nisam oprala zube."

2

Probudila se; opet je spavala. U Veveričinoj spavaćoj sobi bilo je uvek zagušljivo, toplo i polumračno, i noću i danju. Ljudi su dolazili i spavali, ustajali i odlazili, noću i danju. Dremala je i spavala, silazila da pije iz kante sa kutlačom u prednjoj sobi, i vraćala se da spava i drema.

Sedela je u niši, noge su joj visile sa strane, nije se više osećala loše, ali kao u snu, slaba. Potražila je džepove svojih farmerica. U levom prednjem je bio džepni češalj i omot žvakaće gume; u desnom prednjem, dve dolarske novčanice i novčići od 25 i 10 centi.

Veverica i još jedna žena - veoma lepa, tamnooka, bucmasta - su ušle. "Znači, probudila si se za svoju igru!" pozdravila ju je Veverica, smejući se, i sela pored nje zagrlivši je.

"Sojka priređuje igru za tebe", rekla je tamna žena. "On će te izlečiti. Hajde da te pripremimo!"

Gore pod rubnom stenom bio je izvor, koji se razlivao u bazen muljevitih, trščanih obala. Čopor bučne dece koja su se prskala otrčao je i ostavio devojčicu i dve žene da se kupaju. Voda je bila topla na površini, hladna dole oko nogu i stopala. Sasvim nage, dve nasmešene žene mekog glasa, čiji su se okrugli stomaci i dojke, široki kukovi i zadnjice toplo blistali na popodnevnoj svetlosti, polile su devojčicu vodom, oprale i istrljale joj udove i ruke i kosu, čistile je oko jagodice i obrve desnog oka beskrajno meko, divile joj se, nasapunale je, isprale, prskanjem je isterale iz vode, osušile je, osušile jedna drugu, obukle se, obukle nju, uplele joj kosu, uplele kosu jedna drugoj, vezale pera na vrhove pletenica, divile se opet njoj i jedna drugoj, i dovele je natrag u mali raštrkani grad i do nekakvog igrališta ili prašnjavog parkirališta među kućama. Nije bilo ulica, samo staze i prašina; nije bilo travnjaka i vrtova, samo žbunje kadulje i prašina. Dosta ljudi se skupljalo ili vrzmalo oko otvorenog prostora, izgledali su svečano obučeni, sa jarkim košuljama, svetlim haljinama,

nizovima perli, naušnicama. "Hej, Veverice, Mišice!" pozdravljali su žene.

Muškarac u novim farmericama, sa svetloplavim somotskim prslukom preko čiste, izbledele plave radne košulje, došao im je u susret, veoma zgodan, napet i važan. "U redu, Curo!" rekao je grubim, jakim glasom, koji je bio zaprepašćujući među svim tim ljudima mekog glasa. "Skroz ćemo da sredimo to oko večeras! Ti samo sedi ovde i nemoj ništa da brineš."

Uhvatio ju je za ručni zglob, nežno i pored svog zapovednog, glasnog načina govora, i poveo je do pletene prostirke koja je bila rastrta u prašini blizu sredine otvorenog prostora. Tamo je ona, osećajući se vrlo glupo, morala da sedne i bilo joj je rečeno da miruje. Uskoro je izgubila osećaj da je svi gledaju, jer na nju niko nije obraćao više pažnje od povremenog pogleda ili, od Veverice i Mišice i njihovih porodica, ohrabrujućeg namigivanja. Svaki čas Sojka bi joj pritrčao i rekao nešto kao "Biće kao novo!" i opet otišao da organizuje ljude, mašući svojim dugim plavim rukama i vičući.

Dolazila je uzbrdo do otvorenog prostora, vitka, opuštena, tamnoputa prilika

- i dete je krenulo da skoči, setilo se da treba da sedi mirno, i sedelo mirno, tiho dozivajući: "Kojot! Kojot!"

Kojot je dotumarala. Nacerila se. Stajala je gledajući dole u dete. "Ne daj da te ta Sojka sjebe, Curo", rekla je i nastavila da tumara.

Pogled deteta ju je žudno pratio.

Ljudi su sada sedali s jedne strane otvorenog prostora, čineći neujednačen polukrug, kome je stalno dodavano na krajevima dok nije bio skoro krug ljudi koji sede u prašini oko deteta, deset do petnaest koraka od nje. Svi su nosili odeću na kakvu je devojčica navikla - farmerice i teksas jakne, košulje, prsluke, pamučne haljine - ali su svi bili bosi; i mislila je kako su lepši od ljudi koje je znala, svaki na svoj način, kao da je svako od njih izmislio lepotu. Ipak, neki od njih su bili veoma čudni: mršavi crni sjajni ljudi šaputavog glasa, dugonoga žena sa očima poput dragulja. Krupni čovek zvani Mlada Sova je bio tamo, pospanog izgleda i dostojanstven, kao sudija Mek Koun koji je imao ranč od šezdeset hiljada jutara. Pored njega je bila žena za koju je dete mislilo da mu može biti sestra, jer je kao i on imala kukasti nos i velike, jake ruke; ali ona je bila mršava i tamna, i u njenim plahovitim očima belesao je luđački pogled. Žute oči, ali okrugle, ne dugačke i iskošene kao kod Kojot. Tamo je bila Kojot sedeći, zevajući, češući pazuho, dosađujući se. Sada je neko ulazio u krug:

muškarac, koji je nosio samo neku vrstu kilta i ogrtač oslikan ili izvezen romboidnim oblicima, igrajući po ritmu zvečke koju je nosio i tresao u brzom, zujavom ritmu. Njegovi udovi i telo bili su jaki ali gipki, njegovi pokreti glatki i tečni. Dete je držalo pogled na njemu dok je igrao pored nje, oko nje, opet pored nje. Zvečka u ruci mu se tresla skoro brže nego što se može videti; u drugoj ruci je imao nešto tanko i oštro. Ljudi su sada pevali duž kruga, par nota ponavljanih u ritmu sa zvečkom, meko i bezvučno. Bilo je uzbudljivo i dosadno, čudno ali poznato. Zvečarka je pleo svoj ples sve bliže i bliže njoj, ubadajući prema njoj. Prvi put je ustuknula, zaplašena zamahom i njegovim ravnim, hladnim licem uskih očiju, ali je posle sedela mirno znajući svoju ulogu. Igranje se nastavilo, pevanje se nastavilo dok je nisu odveli preko dosade, u lebdenje koje se moglo nastaviti večno.

Sojka je ušao šepureći se u krug i stajao pored nje. Nije mogao da peva, ali je povikao "Hej! Hej! Hej! Hej!" svojim jakim, grubim glasom i svi unaokolo su uzvratili, i na drugi takt je stigao odjek od rubne stene. Sojka je držao štapić sa loptom u jednoj ruci, i nešto kao kliker u drugoj. Štapić je bio lula: uvukao je u usta dim iz nje i dunuo ga na četiri strane i gore i dole, a onda preko klikera, jednim dahom svaki put. Onda je zvečka najednom stala, i sve je bilo tiho nekoliko udisaja. Sojka je čučnuo i pogledao napeto detetu u lice, glave nagnute na jednu stranu. Ispružio je ruku, mrmljajući nešto u ritmu sa zvečkom i pevanjem, koji su ponovo počeli još jače nego ranije; dodirnuo je desno oko deteta u crni centar bola. Ona je ustuknula i istrpela. Njegov dodir nije bio nežan. Videla je kliker, mutnu žutu loptu poput pčelinjeg voska, u njegovoj ruci; onda je zatvorila oko kojim je gledala i stegnuta zube.

"Evo!" uzviknuo je Sojka. "Otvori ga. Hajde! Da vidimo!"

Vilice stegnute poput klešta, otvorila je oba oka. Kapak desnog je zapinjao i vukao se sa takvim žareće belim bolom da je skoro povratila sedeći tu nasred svačijeg pogleda.

"Hej, možeš li videti? Je l' radi? Izgleda odlično!" Sojka joj je drmao ruku, peckajući je. "Kako se oseća? Radi li?"

Ono što je videla bilo je zbrkano, nejasno, žućkasto. Počela je da otkriva, dok su se svi gurali okolo zagledajući je - smeškajući se, milujući i tapšući je po rukama i ramenima - da ako zatvori bolno oko i gleda drugim, sve je bilo jasno i ravno, ako ih upotrebi oba, stvari bi bile mutnije i žućkaste, ali bi imale dubinu.

Tamo, baš blizu, bio je dugi nos i uske oči i smešak Kojot. "Šta je to, Sojko?" upitala je, zagledajući novo oko. Jedno od mojih što si onomad ukrao?"

"To je borova smola", povikao je Sojka besno, zar misliš da bih upotrebio neko glupo polovno kojotovo oko? Ja sam doktor!"

"Ooooho, ooooho, doktor", reče Kojot. "Ej, ala je ovo ružno oko. Što nisi tražio od Zeca zečju balegu? Ovo oko izgleda kao govno." Primakla je svoje mršavo lice, dok dete nije pomislilo da će je poljubiti; umesto toga, tanki čvrsti jezik je još jednom precizno liznuo preko bola, hladeći, čisteći. Kada je dete opet otvorilo oba oka, svet je izgledao prilično dobro.

"Odlično radi", rekla je.

"Ej!" povikao je Sojka. "Ona kaže da odlično radi! Radi odlično, ona kaže! Šta sam vam rekao?" Otišao je mašući rukama i vičući. Kojot je nestala. Svi su se razilazili.

Dete je ustalo, ukočeno od dugog sedenja. Skoro se smračilo; samo je dugi zapad imao dubinu bledog sjaja. Na istoku, ravnica se spuštala u noć.

U nekim od daščara je bilo svetla. Dalje uz rub grada, neko je svirao na škripavoj violini; usamljena cvrkutava melodija.

Neko je prišao do nje i tiho progovorio: "Gde ćeš ostati?"

"Ne znam", rekla je devojčica. Bila je razdražljivo gladna. "Mogu li ostati sa Kojot?"

"Ona nije mnogo kod kuće", rekla je žena mekog glasa. "Bila si kod Veverice, zar ne? A tu su i Zec i Kunić; oni imaju porodice..."

"Imate li vi porodicu?" upitala je devojčica, gledajući nežnu ženu mekih očiju.

"Dva laneta", odgovorila je žena sa smeškom. "Ali ja sam samo došla u grad zbog igre..."

"Zaista bih volela da ostanem sa Kojot.", reklo je dete posle pauze, bojažljivo ali uporno.

"U redu, to je odlično. Njena kuća je ovamo." Srna je išla pored deteta do rasklimane kolibe na višoj ivici grada. Iznutra nije sijalo svetio. Dosta đubreta je bilo razbacano ispred. Nije bilo stepenika do poluotvorenih vrata. Na olupanoj borovoj dasci, nakrivo zakucanoj, pisalo je: *Stani-Malo.*

"Hej, Kojot? Imaš posetu", rekla je Srna. Ništa se nije desilo.

Srna je gurnula vrata i zavirila unutra. "Ona je napolju u lovu, pretpostavljam. Ja bih morala da se vratim lanadima. Hoće li ti biti dobro? Svako ovde će ti dati nešto da pojedeš, znaš... U redu?"

"Aha. Dobro sam. Hvala", reklo je dete.

Gledala je Srnu kako odlazi u bistri suton; strogo elegantan hod, sitnih koraka, kao žena na visokim štiklama, brz, precizan, veoma lak.

Unutar Stani-Malo je bilo suviše mračno da bilo šta vidi, i toliko zakrčeno da se saplitala na svakom koraku. Nije mogla da se snađe kako da zapali vatru. Bilo je nešto na dodir nalik krevetu, ali kada je legla na to, više je ličilo na hrpu prljavog veša, a tako je i mirisalo. Nešto ju je ujedalo po nogama, rukama, vratu i leđima. Bila je strašno gladna. Po mirisu, našla je put do nečega što je moralo biti mrtva riba, koja je visila sa plafona u jednom uglu. Pipajući, odlomila je masan komadić i kušala. Bio je dimljeni, sušeni losos. Jela je jedan sočan komadić za drugim dok se nije zadovoljila, i lizanjem očistila prste. Blizu otvorenih vrata, zvezdana svetlost se odražavala na vodi u nekakvoj posudi; dete je oprezno pomirisalo, oprezno kušalo, i popilo samo toliko da ugasi žeđ, jer je imala okus na blato i bila topla i ustajala. Onda se vratila do kreveta od prljavog veša i buva, i legla. Mogla je otići u Veveričinu kuću, ili drugo prijateljsko domaćinstvo; mislila je o tome dok je ležala napuštena u Kojotinom prljavom krevetu. Ali nije otišla. Pljeskala je buve dok nije zaspala.

Kasnije duboko u noć, neko je rekao "Mrdni malo, štene" i bio topao pored nje.

Doručak, pojeden sedeći na suncu u dovratku, je bio kaša od praha sušenog lososa. Kojot je lovila, ujutro i uveče, ali ono što su jele nije bila sveža divljač već losos, i sušene stvari, i svakakve bobice kojima je bila sezona. Devojčica nije pitala o tome. To joj je bilo razumno. Htela je da pita Kojot zašto ona spava noću, a budna je danju kao ljudi, umesto obrnuto kao kojoti, ali kada je u mislima oblikovala pitanje, najednom je videla da je noć kada spavaš a dan kada si budan; i to je bilo razumno. Ali jedno pitanje je postavila, jednog vrelog dana kada su se izležavale pljeskajući buve.

"Ne razumem zašto svi vi izgledate kao neko", rekla je.

"Mi jesmo neko."

"Mislim, neko kao ja, ljudi."

"Sličnost je u oku, reče kojot. "Kako je ono loše oko, uzgred rečeno?"

"Odlično je. Ali... mislim nosite odeću... i živite u kućama... sa vatrom i tako..."

"To *ti* misliš...Da se onaj vrbljivac Sojka nije nametnuo, mogla sam stvarno dobro da obavim posao."

Dete je dobrano naviklo na Kojotinu nenaklonost pridržavanju bilo kojoj temi, i na njeno hvalisanje. Kojot je bila poput mnogih klinaca koje je znala, u nekim stvarima. Ne u drugim.

"Hoćeš reći da ono što vidim nije istina? Nije stvarno... kao TV ili tako nešto?"

"Ne", reče Kojot. "Ej, imaš krpelja na kragni." Posegnula je, stresla krpelja, podigla ga na jednom prstu, zagrizla, i ispljunula parčiće.

"Fuuuj!" reklo je dete. "Pa?"

"Pa, meni ti izgledaš pretežno sivkasto žuta i ideš na četiri noge. Onima tamo" - mahnula je prezrivo prema zečinjaku malenih kuća nizbrdo - "ti skakućeš okolo stalno mrdajući nosom. Za Sokola, ti si jaje, ili ti tek raste perje. Shvataš? Zavisi kako gledaš na stvari. Postoje samo dve vrste osoba."

"Ljudi i životinje?"

"Ne. Vrsta koja kaže 'Postoje dve vrste osoba' i vrsta koja to ne kaže." Kojot se presavila od smeha, lupajući se po sapima i vrišteći od užitka zbog svoje šale. Detetu nije bilo jasno, pa je sačekalo.

"Dobro.", rekla je Kojot. "Postoji prvi narod, a onda drugi. To su te dve vrste."

"A prvi narod su?..."

"Mi, životinje... i stvari. Sve staro. Znaš. I vi, klinci, štenad, poletarci. Sve su to prvi."

"A oni - drugi?"

"Oni", rekla je Kojot "Znaš. Drugi. Novi narod. Oni koji su došli." Njeno fino, čvrsto lice se uozbiljilo, prilično strašno. Pogledala je pravo, što je retko radila, u dete; brza zlatna oštrina. "Mi smo ovde", rekla je. "Uvek smo ovde. Uvek smo ovde. Gde smo mi je ovde. Ali sada je to njihova zemlja. Oni upravljaju njom... Sranje, čak sam i ja bila bolja!"

Dete je razmislilo i pokušalo sa rečju koju je često slušalo: "Oni su ilegalni useljenici."

"Ilegalni!" rekla je Kojot, rugajući se, prezrivo. "Ilegalna je bolesna ptica. Šta kog kurca ilegalan znači? Ti hoćeš pojmove o pravdi od jednog kojota? Derište, odrasti!"

"To ne želim."

"Ne želiš da odrasteš?"

"Pripadaću drugoj vrsti ako odrastem."

"Aha. Tako." Kojot je rekla i slegnula ramenima. "Takav je život." Ustala je i otišla iza kuće, i dete ju je čulo kako piša u zadnjem dvorištu.

Mnogo stvari nije bilo lako prihvatiti kod Kojot kao majke. Kad bi njeni momci došli u posetu, dete je naučilo da ode i ostane kod Veverice ili Zečeva tu noć, jer Kojot i njen prijatelj ne bi ni sačekali da dođu do kreveta, već bi počeli da to rade tu na podu ili čak napolju u dvorištu. Par puta, Kojot bi se kasno vratila iz lova sa prijateljem, i dete je moralo da leži uza zid u istom krevetu i čuje i oseća ih kako to rade baš pored nje. Bilo je nešto kao borba i nešto kao igranje, ritmično, i nije joj previše smetalo osim što je bilo teško da usni. Jednom se probudila i jedan od Kojotinih prijatelja joj je milovao stomak na način od kojeg joj se ježila koža. Nije znala šta da radi, ali Kojot se probudila i shvatila šta se događa, jako ga ujela, i izbacila iz kreveta. Proveo je noć na podu, i izvinio se ujutro - "Maa, k vragu, Ki, zaboravio sam da je mala tu; mislio sam da si to ti..."

Kojot je, neumirena, povikala: "Misliš da ja nemam nikakvih merila? Misliš da bih pustila nekog dripca da siluje dete u mom krevetu?" Izbacila ga je iz kuće, i gunđala zbog njega ceo dan. Ali nešto kasnije je opet proveo noć tu, i on i Kojot su uradili ono tri ili četiri puta.

Još jedna stvar koja je bila nezgodna bio je način na koji je Kojot pišala svuda, skidajući gaće na javnom mestu. Ali većini tamo to izgleda nije smetalo. Ono što je možda najviše brinulo dete, bilo je kada bi Kojot uradila broj dva bilo gde i onda se okrenula i pričala s njim. To je izgledalo baš grozno. Kao da je Kojot bila - kako je često izgledalo, ali zaista nije bila - luda.

Devojčica je sakupila sva stara sasušena govanca oko kuće jednog dana dok je Kojot spavala, i zakopala ih u pesku blizu mesta gde su ona i Ris i još neki obično išli da obave i zakopaju svoje broj dva.

Kojot se probudila, izašla iz Stani-Malo razvlačeći se, provlačeći ruke kroz svoju gustu, svetlu, lepu, sivkastu kosu i zevajući, pogledala jednom okolo tim uskim očima, i rekla: "Hej! Gde su?" Onda je povikala: "Gde ste? Gde ste?"

I slabašan hor se začuo iz jarka: "Mamice! Tu smo!"

Kojot je otkasala tamo, čučnula, iščeprkala sva govanca, i dugo pričala sa njima. Kada se vratila, nije ništa prigovorila, ali je dete, pocrvenelo i uz lupanje srca, reklo: "Žao mi je što sam to uradila."

"Samo je lakše kada su sva tu blizu unaokolo", rekla je Kojot, perući ruke (i pored prljavštine u njenoj kući, sama je bila prilično čista, na svoj način).

"Stalno sam gazila po njima", reklo je dete, pokušavajući da opravda svoj čin.

"Jadna mala govna", reče Kojot, vežbajući korake igre.

"Kojot", reklo je dete bojažljivo. Jesi li ikad imala dece? Mislim pravu štenad?"

Jesam li? Jesam li imala dece? Legla! Onaj što je probao da te izvata, znaš? To je bio moj sin. Najbolji iz legla... Slušaj, Curo. Imaj kćerke. Kad budeš imala nešto, imaj kćerke. One se bar isele."

3

Dete je o sebi mislilo kao o Curi, ali ponekad i kao o Majri. Koliko je ona znala, ona je bila jedina osoba u gradu sa dva imena. Morala je da misli o tome, i o onom što je Kojot rekla o dve vrste bića; morala je da misli o tome gde pripada. Neke osobe u gradu su jasno pokazivale da, što se njih tiče, ona tu ne pripada i nikad neće pripadati. Sokolov besni pogled ju je pekao skroz; deca Tvora su pravila glasne primedbe na račun njenog mirisa. I iako su Miš i Veverica i njihove porodice bili ljubazni, bila je to velikodušnost velikih porodica, gde jedno više ili manje ne znači ništa. Kada bi jedan od njih, ili Kunić, ili Skočimiš, naišao na nju u pustinji kako leži izgubljena i poluslepa, da li bi ostali s njom, kao Kojot? To je bilo ludilo Kojot, ono što su zvali njenim ludilom. Nije se plašila. Ona je bila između dve vrste; prelazila je. Srndać i Srna i njihova prelepa deca stvarno su se bojali, jer su toliko stalno bili u opasnosti. Zvečarka se nije plašio, jer je bio tako opasan. Pa ipak se možda plašio nje, jer

nikad nije progovorio i nikad joj nije prišao blizu. Niko od njih nije prema njoj postupao kao Kojot. Čak i među decom, njen jedini stalni drug u igri je bio mlađi od nje, smešan i neustrašiv dečačić zvani Dete Rogate Žabe. Kopali su i gradili zajedno, napolju među kaduljom, i igrali se lova i skupljanja i održavanja kuće i priređivanja plesova, svih velikih igara. Bledunjavo, zdepasto dete resastih obrva, bilo je povučen ali veran prijatelj; i za svoje godine je dosta znao.

"Ovde nema nikog kao ja", rekla je dok su sedeli pored jezerca na jutarnjem suncu.

"Nigde nema nikog ko bi bio kao ja", reče Dete Rogate Žabe.

"Ma, znaš šta hoću da kažem."

"Aha... Bilo je ljudi kao ti okolo, pretpostavljam."

"Kako su se zvali?"

"Oh... ljudi. Kao svako..."

"Ali gde *moji* žive? Oni imaju gradova. Živela sam u jednom. Ne znam gde su, to je sve. Trebalo bi da saznam. Ne znam gde mi je sada majka, ali tata je u Kenjonvilu. Tamo sam išla kad..."

"Pitaj Konja", reklo je Dete Rogate Žabe pronicljivo. Odmaknuo se od vode, koju nije voleo i nije nikad pio, i pleo trsku.

"Ne poznajem Konja."

"On se mota dole oko brda dosta dugo. Čeka da njegov ujak ostari, pa može da ga šutne i da bude glavni dasa. Stari i žene ga ne žele u blizini do tada. Konji su šašavi. U svakom slučaju, njega treba pitati. Dosta se muva okolo. A i njegov narod je došao ovamo sa novim narodom; bar tako kažu."

Ilegalni doseljenici, pomislila je devojčica. Poslušala je savet Rogate Žabe, i, jednog dana kada je Kojot otišla na jedan od svojih nenajavljenih i neobjašnjenih putovanja, uzela je torbicu suvog lososa i kupina i otišla sama do brda sa ravnim vrhom, udaljenog miljama na jugozapadu.

U podnožju brda bio je predivan izvor, do kojeg je vodio put sa dosta otisaka stopala. Čekala je tamo pod vrbama pored bistrog jezerca, i nešto kasnije Konj je dotrčao, prekrasan, bakarnocrvene kože i dugih, snažnih nogu, jakih grudi, crne kose koja ga je šibala po leđima dok je trčao. Stao je, nimalo zadihan, i frknuo kad ju je pogledao. "Ko si ti?"

Niko u gradu to nije pitao - nikad. Videla je da je istina: Konj je došao ovamo sa njenim narodom, onima koji su morali jedni druge da pitaju ko su.

"Živim sa Kojot", rekla je oprezno.

"O, naravno, čuo sam za tebe", reče Konj. Kleknuo je da pije iz jezerceta. Dugački, duboki gutljaji, ruku uronjenih u hladnu vodu. Kada se napio, obrisao je usta, seo na pete, i izjavio: "Ja ću biti kralj."

"Kralj konja?"

"Tačno! Sad uskoro. Već bi mogao da pobedim starog, ali mogu da čekam. Neka uživa u svome dok traje", rekao je Konj, razmetljiv, velikodušan. Devojčica se zagledala u njega, već zaljubljena, zauvek.

"Mogu ti očešljati kosu, ako hoćeš", rekla je.

"Odlično!" rekao je Konj, i mirno sedeo dok je ona stajala iza njega vukući svoj džepni češalj kroz njegovu grubu, crnu, sjajnu, metar dugu kosu. Dugo je trebalo da je izravna. Zavezala ju je vrbovom korom u masivan konjski rep kada je završila. Konj se nagnuo nad jezerce da se nadivi sebi. "To je odlično", rekao je. "To je stvarno divno!"

"Da li ikad ideš... tamo gde je drugi narod?" upitala je tiho.

Nije joj odgovorio toliko dugo da nije mislila da hoće; onda je rekao: "Misliš na metalna mesta, staklena mesta? Rupe? Zaobilazim ih. Tamo sad ima zidova. Nije ih bilo toliko mnogo. Baka kaže da nekad nije uopšte bilo zidova. Poznaješ li Baku?" upitao je naivno, gledajući u nju svojim velikim, tamnim očima.

"Tvoju baku?"

"Pa, da - baku - znaš. Koja pravi Mrežu. Pa, u svakom slučaju znam da ima mog naroda, konja, tamo. Video sam ih preko zidova. Ponašaju se stvarno blesavo. Znaš, mi smo doveli novi narod ovde. Nisu mogli doći ovamo bez nas: imaju samo dve noge i imaju one metalne školjke. Mogu ti ispričati celu tu priču. Kralj mora da zna priče."

"Jako volim priče."

"Treba tri noći da se ispriča. Šta želiš da znaš o njima?"

"Mislila sam da bi možda trebalo da odem tamo. Gde su oni."

"Opasno je. Stvarno je opasno. Ne možeš proći - uhvatili bi te."

"Htela bih samo da znam put."

Ja znam put", rekao je Konj, zvučeći po prvi put odraslo i pouzdano; znala je da on zna put. "Dug je to trk za jedno ždrebe." Ponovo ju je pogledao. "Imam rođaku sa očima različite boje", rekao je gledajući sa njenog desnog na levo oko. Jedno smeđe i jedno plavo ali ona je Apaluza."

"Sojka je napravio žuto", objasnilo je dete. Ja sam izgubila svoje. U... kad... Misliš li da bi ja mogla stići do tih mesta?"

"Zašto želiš?"

"Nekako osećam da moram." Konj je klimnuo. Ustao je. Ona je stajala mirno. "Mogao bih te povesti, pretpostavljam", rekao je.

"Bi li? Kad?"

"Oh, sad, pretpostavljam. Jednom kad budem kralj neću moći da odlazim, znaš. Moram da štitim žene. A sigurno ne bih dopustio svom narodu ni da se približi tim mestima!" Drhtaj je prošao njegovim veličanstvenim telom, ali je ipak rekao, zabacivši glavu: *Mene* ne bi mogli uhvatiti, naravno, ali drugi ne mogu da trče kao ja..."

"Koliko bi nam trebalo?"

Konj je mislio neko vreme. "Pa, najbliže takvo mesto je preko crvenih stena. Ako sada odemo, bili bi smo natrag oko podneva sutra. To je samo mala rupa." Nije znala šta mu znači *rupa,* ali nije pitala. "Hoćeš da ideš?" upitao je Konj zabacujući svoju kosu.

"Važi", reče devojčica osećajući kako gubi tlo pod nogama.

"Možeš li da trčiš?"

Odmahnula je glavom. "Ali, dopešačila sam dovde."

Konj se nasmejao, jakim vedrim smehom. "Hajde", rekao je, i kleknuo posta vivši ruke okrenute prema natrag poput uzengija da mu se popne na ramena. "Kako te zovu?" začikivao je, lako se dižući, krenuvši odmah laganim kasom. "Komarac? Mušica? Buva?"

"Krpelj, jer se prikrpim!" uzviknulo je dete, hvatajući traku od vrbove kore sa kojom je crna griva bila uvezana, smejući se od užitka što je najednom dva i po metra visoka i što juri preko pustinje bez muke, kao suvi žbun nošen vetrom, brzo kao vetar.

Mesec, noć posle punog, uzdigao se da im osvetli ravnicu. Konj je i dalje

lako trčao. Negde duboko u noć zastali su u logoru Patuljaste Sove, malo jeli i odmorili se. Većina sova je bila vani u lovu, ali jedna stara gospođa ih je zabavljala uz logorsku vatru pričajući im priče o duhu jednog cvrčka, o velikom nevidljivom narodu, priče koje je devojčica čula isprepletane sa svojim snovima dok je dremala i napola se budila i opet dremala. Onda ju je Konj stavio na svoja ramena i ponovo su krenuli neumornim, polaganim kasom. Mesec se spustio iza njih i ispred njih je nebo izbledelo u ružičasto i zlatno. Mekani noćni vetar je nestao; vazduh je bio oštar, hladan, nepomičan. Na njemu, u njemu, bio je slab, kiseo miris paljevine. Dete je osetilo kako se korak Konja menja, postaje uži, zategnut.

"Hej, Prinče!"

Sitan, blago svadljiv glas; devojčica ga je znala, i setila ga se čim je videla osobu koja je sedela pored klekovog drveta, uredno odevenu, sa starom crnom kapom.

"Hej, Senice!" rekao je Konj prilazeći i zaustavljajući se. Dete je primetilo, još u Kojotinom gradu, da se svi ophode prema Senici sa poštovanjem. Nije shvatala zašto. Senica je izgledala kao obična osoba, živahna i pričljiva kao većina malih ptica, ne tako umiljata kao Prepelica ili impresivna kao Soko ili Velika Sova.

"Ideš dalje na onu stranu?" upitala je Senica Konja.

"Mala hoće da vidi da li njen narod živi tamo", rekao je Konj iznenadivši dete. Je li to ono što je htela?

Senica je izgledala kao da joj to nije po volji, kao što je često izgledala. Odzviždala je zamišljeno par tonova - još jedna od njenih navika - i onda ustala. "Idem sa vama."

"To je odlično", zahvalno je rekao Konj.

"Ja ću izviđati", rekla je Senica i krenula, iznenađujuće brza, ispred njih dok je Konj nastavio svoj ravnomerni, dugi kas. Kiseli smrad je bio jači u vazduhu.

Senica je zastala, daleko ispred na blagoj uzvišici, i stala mirno, Konj je usporio u hod i onda stao.

"Tamo", rekla je tiho.

Dete se zabuljilo. U čudnoj svetlosti i izmaglici pred izlazak sunca, nije mogla videti jasno i kad se napregla i zagledala, osećala se kao da levim okom

ne vidi uopšte. "Šta je to?" prošaputala je.

Jedna od rupa. Preko zida... vidiš?"

Izgledalo je da postoji linija, prava, trzava linija, povučena preko ravnice pune žbunja kadulje i na drugoj strani - ništa? Je li to bila magla? Nešto se pokrenulo...

"To je stoka!" rekla je.

Konj je stajao tih, nemiran. Senica se vraćala prema njima.

"To je ranč", reklo je dete. "Ono je ograda. Ima mnogo Hereforda", reči su imale okus gvožđa, okus soli u njenim ustima. Stvari koje je imenovala treperile su joj pred očima i nestale, ostavljajući ništavilo - rupa u svetu, progorelo mesto kao rupa od cigarete.

"Priđi bliže!" potaknula je Konja. "Želim da vidim."

Kao da je dužan da je posluša, krenuo je napred, napet ali slepo poslušan.

Senica je prišla. "Nema nikoga", rekla je svojim tihim, suvim glasom - "ali dolazi jedna od onih brzih kornjačastih stvari."

Konj je klimnuo, ali je nastavio da ide napred.

Stežući njegova široka ramena, dete je zurilo u prazninu, i kao da su Seničine reči fokusirale njene oči, ponovo je videla: razbacana bela lica, od kojih je par gledalo gore plavkastim, prevrćućim očima - ograde - preko uzvisine, krov kuće sa dimnjakom i visoki ambar - a onda u daljini, nešto što se kreće brzo, prebrzo, jezdeći preko zemlje pravo ka njima užasnom brzinom. "Trči!" viknula je Konju "Beži odavde! Trči!" Kao oslobođen veza, obrnuo se i otrčao, pravo odatle, velikim koracima, pravo od izlaska sunca, usijane vatrene kočije, mirisa kiseline, gvozda, smrti. A Senica je letela pred njima poput žeravice u vazduhu zore.

4

"Konj?" rekla je Kojot. "Taj drkadžija? Mačja hrana!"

Kojot je bila tamo kada se dete vratilo kući u Stani-Malo, ali ona očigledno nije brinula gde je Cura, a možda čak nije ni primetila da je nema. Bila je gadno

raspoložena i skroz pogrešno reagovala kada je devojčica pokušala da joj kaže gde je bila.

"Ako ćeš da radiš proklete gluposti, drugi put ih radi sa mnom; ja sam bar stručnjak", rekla je, mrzovoljna, i bezvoljno se pognula pored vrata. Dete ju je videlo kako kleči, gurkajući štapićem jedno staro belo govance, pokušavajući da ga natera da odgovori na pitanja koja mu je uporno postavljala. Govance je bilo nepopustljivo nemo. Kasnije tog dana dete je videlo dva muškarca kojota, jednog mladog i jednog starijeg, na izgled šugavog, kako dangube pored izvora pogledavajući Stani-Malo. Odlučila je da bi tu noć bilo dobro provesti negde drugde.

Pomisao na pretrpane sobe Veveričine kuće nije bila privlačna. Biće opet topla noć napolju i obasjana mesečinom. Možda će spavah napolju. Kad bi mogla bid sigurna da neki ljudi neće naići, kao što je Zvečarka... Neodlučno je stajala na pola puta kroz grad kada je suvi glas rekao "Hej, Curo."

"Hej, Senice."

Uredna, ženica sa crnom kapom je stajala na svom pragu istresajući prostirku. Održavala je svoju kuću pospremljenom, urednom kao i ona sama. Pošto se vratila preko pustinje sa njom, dete je sada znalo, iako još ne bi mogla da kaže, zašto je Senica bila poštovana osoba.

"Mislila sam da bih mogla da spavam napolju noćas", reklo je dete provizorno.

"Nije zdravo", rekla je Senica. "Zašto postoje gnezda?"

"Mama je nešto u poslu", reče dete.

"Tsk!" oglasila se Senica i protresla prostirku neodobravajućom živošću. "A šta je sa njenim malim prijateljem? Oni su bar pristojni ljudi."

"Rogata-žaba? Njegovi roditelji su tako stidljivi..."

"Dobro. Uđi da pojedeš nešto, svakako", rekla je Senica. Dete joj je pomoglo da skuva večeru. Sada je znala zašto je kamenje u loncu za kašu.

"Senice", rekla je, "još uvek ne razumem; mogu li tebe da pitam? mama kaže da to zavisi ko gleda, ali opet; mislim, ako vas vidim da nosite odeću i sve kao ljudi, onda otkud to da kuvate na ovaj način, u korpama, znaš, i nema nikakvih... nikakvih stvari kakve oni imaju... tamo gde smo bili sa Konjem jutros?"

"Ne znam", rekla je Senica. Glas joj je u kući bio sasvim mek i prijatan. "Pretpostavljam da mi radimo stvari kako su se uvek radile kada su tvoj i moj narod živeli zajedno, znaš. I zajedno sa svim ostalim ovde. Kamenjem, znaš. Biljkama i svim." Pogledala je na korpu od vrbove kore, korena paprati i katrana, na kamenje koje se grejalo u vatri. "Vidiš kako sve ide zajedno..."

"Ali imate vatru - to je drugačije..."

"Ah!" rekla je Senica, nestrpljivo. "Vi ljudi! Mislite li da ste izmislili Sunce?"

Uzela je drvene mašice, ubacila ugrejano kamenje u korpu napunjenu vodom uz strašno šištanje i paru i glasno ključanje. Dete je ubacilo izmrvljeno seme i promešalo.

Senica je iznela košaru finih borovnica. Sedele su na novoistresenoj prostirci i jele. Detetova dvoprstna tehnika sa kašom je sad bila usavršena.

"Možda ja nisam uzrokovala svet", rekla je Senica, "ali bolje kuvam od Kojot."

Devojčica je klimnula kljukajući se.

"Ne znam zašto sam naterala Konja da ode tamo", rekla je kad se najela. "Uplašila sam se kao i on kada sam videla. Ali sada se ponovo osećam kao da moram da odem tamo. Ali želim da ostanem ovde. Sa svojim prijateljima, sa Kojot. Ne razumem."

"Kada smo živeli zajedno, sve to je bilo jedno mesto" Senica je rekla svojim polaganim, mekim kućnim glasom. "Ali sada oni, drugi, novi narod, oni žive odvojeno. I njihova mesta su tako teška. Naležu svojom težinom na naše mesto, pritiskaju ga, izvlače ga, sišu ga, jedu ga, izjedaju rupe u njemu, istiskuju ga... Možda će kad prođe još malo biti sve opet jedno mesto, njihovo mesto. I nikog od nas ovde. Znala sam Bizona, preko planine. Znala sam Antilopu, upravo ovde. Znala sam Grizlija i Sivog Vuka, gore na zapadu. Odoše. Svi odoše. I lososi koje jedeš u Kojotinoj kući, to su lososi snova, to je prava hrana; ali u rekama, koliko lososa sad? Ko sada igra kada Prvi Losos ponudi sebe? Ko igra pored reke? O, trebala bi da pitaš Kojot o svemu ovom. Ona zna više od mene! Ali ona zaboravlja... Beznadežna je, gora od Gavrana; mora svaki stub da zapiša; strašno je loša domaćica..." Seničin glas je postao oštriji. Odzviždala je ton-dva i nije više ništa rekla.

Nešto kasnije dete je vrlo tiho zapitalo: "Ko je Baka?"

"Baka", rekla je Senica. Pogledala je dete i zamišljeno pojela nekoliko borovnica. Pogladila je prostirku na kojoj su sedele.

"Kada bih naložila vatru na ovoj prostirci, ona bi progorela rupu", rekla je. "Je li tako? Zato ložimo vatru na pesku, prašini...Stvari su isprepletene. Pa pletača zovemo Bakom." Odzviždala je četiri tona gledajući na otvor za dim. "Na kraju krajeva", dodala je, "možda je celo ovo mesto - druga mesta, takođe - možda su sva samo jedna strana pletiva. Ne znam. Ja mogu da gledam samo jednim okom u nešto, kako ja da odredim koliko je duboko?"

Ležeći te noći umotano u ćebe u Seničinom zadnjem dvorištu, dete je čulo vetar kako zavija i besni u topolama u klancu, i onda zaspalo dubokim snom, umorno od prethodne duge noći. Probudila se baš kada je sunce izlazilo. Planine na istoku bile su oblačno tamnocrvene, kao da je jednolična svetlost sjala kroz njih, kao kroz ruku držanu ispred vatre. U leji duvana - jedina poljoprivreda kojom se iko bavio u ovom gradu bilo je malo uzgajanja divljeg duvana - Gušter i Buba su pevali nekakvu pesmu za rast ili pesmu blagoslova, tihu i nepovezanu, huh-huh-huh-huh, huh-huh-huh-huh, i dok je ležala toplo-skupljena na zemlji, od pesme se osećala ukorenjena u zemlju, kao u kolevci u njoj i na njoj, tako da nije znala gde prestaju njeni prsd a počinje zemlja, kao da je bila mrtva - ali bila je potpuno živa; bila je život zemlje. Ustala je igrajući, ostavila ćebe uredno složeno na Seničinom gnezdu i već praznom krevetu, i igrala uzbrdo do Stani-Malo. Pred poluotvorenim vratima, zapevala je:

Igrah sa curom sa čarapom bušnom,

I kolena su joj klecala a stopala krčkala

Igrah sa curom sa čarapom bušnom

Igrah na mesečini!

Kojot se pojavila, raščupana i teturava, i uzano je pogledala. "Sraaanje", rekla je. Zamljackala je na prazno i otišla da se polije po glavi iz tikve pored vrata. Zatresla je glavom i kapljice vode su se razletele. "Hajdemo odavde", rekla je. "Dobila sam svoje. Ne znam šta me spopalo. Ako sam opet trudna, u mojim godinama, eto sranja. Hajdemo iz grada. Treba mi promena vazduha."

U zagušljivom mraku kuće dete je moglo da vidi bar dvojicu muškaraca kojota kako hrču izvaljeni na krevetu i podu.

Kojot je otišla do starog belog govanceta i šutnula ga. "Zašto me ti nisi zaustavio?" povikala je.

"*Rekao* sam ti", promrmljalo je govance zlovoljno.

"Glupavo govno", rekla je Kojot. "Hajdemo, Curo. Idemo. Kamo?"

Nije čekala na odgovor. "Znam. Dođi!"

I krenula je kroz grad tim svojim na izgled lenjim, gipkim hodom, koji je bilo teško pratiti. Ali dete je bilo puno poleta i sledilo ju je igrajući, tako da je i Kojot počela da igra, poskakujući i praveći piruete i zezajući se celim putem niz dugu padinu do široke ravnice. Tu je iskosila njihov pravac na severoistok. Konjsko Brdo im je bilo za leđima smanjujući se sa razdaljinom.

Kada se podne približilo, dete je reklo: "Nisam ponela ništa za jelo."

"Nešto će se naći", rekla je Kojot. "Sigurno." I uskoro je skrenula u stranu, pravo ka maloj sivoj daščari, skrivenoj parom polusasušenih kleka i izdancima zečje trave. Mesto je strašno zaudaralo. Na znaku na vratima je pisalo: *Lisica. Privatan posed. Zabranjen prolaz!* - ali Kojot je otvorila vrata i istrčala napolje sa polovinom omanjeg dimljenog lososa. "Vidi, vidi, nije bilo nikog kod kuće", rekla je slatko se smejući.

"Zar to nije krađa?" upitalo je dete, zabrinuto.

"Jeste", odgovorila je Kojot idući dalje.

Pojele su lososa koji je mirisao na lisicu, pored presušenog potoka, malo odspavale i nastavile.

Nedugo zatim dete je osetilo kiseli smrad i stalo. Bilo joj je kao da je velika, teška ruka gura u grudi, odgurkuje je, a istovremeno i kao da je zagazila u jaku struju, koja je vuče napred, bespomoćnu.

"Hej, približavamo se!" rekla je Kojot i zastala da piša pored klekinog panja.

"Približavamo se čemu?"

"Njihovom gradu. Vidiš?" Pokazala je na par kaduljom istačkanih brda. Između njih je bilo područje sivkaste praznine.

"Ne želim da idem tamo."

"Nećemo ići skroz do tamo. Nikako! Samo ćemo se još malo približiti i pogledati. Zabavno je", rekla je Kojot, naslanjajući glavu, laskava. "Oni rade sve te čudne stvari u vazduhu."

Dete je oklevalo.

Kojot je postala poslovna, odgovorna. "Bićemo jako pažljive", izjavila je. "I

pripazi na velike pse, važi? Male pse mogu da sredim. Dobri su za užinu. Sa velikim psima bude obrnuto. Jasno? Hajdemo onda."

Na izgled nemarna i opuštena kao uvek, ali sa napetim oprezom u načinu na koji je držala glavu i u žutom pogledu svojih očiju, Kojot je ponovo pošla, ne osvrćući se; i dete ju je sledilo.

Svuda oko njih povećavali su se pritisci. Bilo je kao da ih i sam vazduh pritiska, kao da vreme ide prebrzo, pretvrdo, kao da ne teče već udara, udara, udara, brže i jače dok nije zujalo kao Zvečarkina zvečka. "Žuriti, morate da žurite!" sve je govorilo. "Nema vremena!" sve je govorilo. Stvari bi projurile vrišteći i tresući se. Stvari su se okretale, bleštale, urlale, smrdele, nestajale. Pojavio se jedan dečak - odjednom je ušao u fokus, ali ne na zemlji; kretao se desetak santimetara iznad zemlje, veoma brzo, savijajući noge postrance u nekakvoj frenetičnoj, talasavoj igri, i prošao. Dvadesetoro dece je sedelo u redovima u vazduhu, sva pevajući krešťavo, a onda su se zidovi zatvorili nad njima. Korpa, ne, lonac, ne, kanta za đubre, puna lososa koji divno miriše, ne, puna smrdljivih jelenjih koža i trulih stabljika kupusa - drži se podalje. Kojot! Gde je bila ona?

"Mama!" zazvalo je dete. "Majko!" - stojeći na momenat na kraju obične gradske ulice pored benzinske pumpe i sledećeg momenta u užasu praznine, nevidljivih zidova, užasnih zadaha i pritisaka i silne navale Vremena pravo napred, koja ju je nosila bespomoćnu kao grančicu u brzaku iznad vodopada. Hvatala se, držala pokušavajući da ne padne - "Majko!"

Kojot je bila pored velike korpe lososa, približavajući se, oprezna ali na otvorenom, na jasnoj sunčevoj svetlosti, u punoj struji. Dečak i čovek nošeni istom strujom dolazili su niz dugo, kaduljom išarano brdo iza benzinske pumpe, obojica sa puškama, crvenim šeširima - lovci; bila je sezona ubijanja. "Hej, vidi onog prokletog kojota na suncu, velikog kao guzica moje žene", rekao je čovek, zapeo, nanišanio, opalio — sve dok je Majra vrištala i trčala protiv silne daveće struje. Kojot je projurila pored nje urlajući "Gubi se odavde!" Okrenula se i bila odnesena.

Daleko od pogleda na to mesto, u maloj udolini među niskim brdima, sedele su i udisale vazduh žarećim gutljajima dok nije, posle mnogo vremena, opet ulazio lako.

"Mama, to je bilo glupo", reklo je dete besno.

"I te kako", rekla je Kojot. "Ali jesi li videla svu onu hranu!"

"Nisam gladna", reklo je dete zlovoljno. "Ne dok ne odemo što dalje odavde."

"Ali to su tvoji", rekla je Kojot. "Sve tvoji. Tvoji rođaci i prijatelji i rodbina i vrsta. Bang! Pam! Eno kojota! Bang! Eno guzice moje žene! Pam! Eno bilo čega - BUUUM! Razduvaj to, čoveče! BUUUM!"

"Hoću da idem kući", reklo je dete.

"Ne još", rekla je Kojot. "Moram da serem." To je i učinila i okrenula se prema svežem govancetu naginjući se nad njega. "Kaže da moram da ostanem" izvestila je, smešeći se.

"Nije reklo ništa! Slušala sam!"

"Ti znaš koga da razumeš? Ti čuješ sve, gospođice Velike Uši? Čuješ sve... Vidiš sve svojim bednim, jadnim gumenim okom..."

"I ti imaš oči od borove smole! Rekla si mi!"

"To je priča", zarežala je Kojot. "Ti ne znaš ni šta je priča kad je čuješ! Slušaj! radi šta hoćeš; ovo je slobodna zemlja. Ja se muvam ovde noćas. Sviđa mi se šta se dešava." Sela je i počela da lupka rukama po prašini u mekom četvoročetvrtinskom ritmu i peva ispod glasa, jednu od onih beskrajnih, nemelodičnih pesama koje sprečavaju vreme da prebrzo teče, koje pletu korenje drveća i žbunja i paprati i trave u mrežu koja drži tokove u koritima i kamen na mostu za kamen i zemlju zajedno. I dete je ležalo i slušalo.

"Volim te", rekla je.

Kojot je nastavila da peva.

Sunce je zašlo niz zadnju padinu na zapadu i ostavilo bledozelenu bistrinu nad pustinjskim brdima.

Kojot je prestala da peva. Pomirisala je vazduh. "Hej", rekla je "Večera." Ustala je i zabazala duž male jaruge. "Jeste", tiho je dozvala unatrag. "Hajde!"

Ukočeno, jer joj se kristali straha još nisu otopili u zglobovima, devojčica je ustala i prišla do Kojot. Na jednu stranu duž brda pružala se jedna od linija, ograda. Nije gledala na nju. Bilo je u redu. Bile su van nje.

"Vidi ovo!"

Dimljeni losos, ceo jedan severni, ležao je na malom podmetaču od kedrove

kore. "Ponuda! E, nek me nose!" Kojot je bila toliko impresionirana da čak nije ni opsovala. "Nisam nešto ovakvo videla već godinama! Mislila sam da su zaboravili!"

"Ponuda kome?"

"Meni! Kome drugom? *Ej, pogledaj* to!"

Dete je sumnjičavo osmotrilo lososa. "Miriše čudno."

"Kako čudno?"

"Kao izgoreno."

"Pa dimljen je, glupačo! Hajde."

"Nisam gladna."

"Dobro. Ionako nije tvoj losos. Moj je. Moja ponuda, za mene. Hej, vi ljudi! Vi ljudi tamo! Kojot vam zahvaljuje! Samo nastavite ovako, pa ću i ja učiniti nešto dobro za vas!"

"Nemoj, nemoj vikati, mamice! Oni nisu toliko daleko..."

"Svi su oni moj narod", rekla je Kojot, uz veliku gestu sela prekrstivši noge, odlomila veliko parče lososa i pojela.

Zvezda Večernjača je svetlela kao duboki, svetli zdenac vode na vedrom nebu. Dole preko jednakih brda javljalo se blago rumenilo, poput magle. Dete je okrenulo pogled od njega, unatrag u zvezdu.

"Oh", rekla je Kojot. "Oh, sranje."

"Šta nije u redu?"

"Nije baš bilo pametno pojesti ono", rekla je Kojot, a onda se uhvatila i počela da se trese, da vrišti, da se guši - oči su joj zakolutale; njene duge ruke i noge su izletale trzajući se i igrajući; pena joj je izbila između zuba. Celo telo joj se jako izvilo unatrag, i dete je, pokušavajući da je drži, bilo odbačeno grčevima udova. Dete se uzveralo natrag i držalo telo dok se grčilo, drhtalo, drhturilo, umirilo.

Do izlaska meseca Kojot je već bila hladna. Dotle je pod žutosmeđim krznom bilo toliko toplote da je dete stalno pomišljalo da je možda živa, da će se ako samo nastavi da je drži, da je greje, Kojot oporaviti, da će joj biti dobro. Dete ju je držalo priljubljenu ne gledajući crne usne povučene sa zuba, bele lopte očiju. Ali kada je hladnoća došla kroz dlaku kao prisutnost smrti, dete je ostavilo

maleni, ukočeni leš da leži u prašini.

Otišla je blizu i iskopala rupu u kamenitom pesku jaruge, plitku raku. Kojotin narod nije zakopavao svoje mrtve; znala je to. Ali njen narod jeste. Odnela je mali leš do rake, položila ga i pokrila svojom plavo-belom maramom. Nije bila dovoljno velika; četiri ukočene šape su virile. Dete je zatrpalo telo peskom i kamenjem i ljuspama kadulje i korova, pritisnutim sa još kamenja. Takođe je natrpala i kamenje na zatrovano truplo lososa. Onda je ustala i otišla ne osvrćući se.

Na vrhu brda stala je i pogledala preko udoline prema maglovitom sjaju svetlosti grada, koji je ležao u prolazu između dva brda.

"Nadam se da ćete svi umreti u bolovima", rekla je glasno. Okrenula se i otišla u pustinju.

5

Senica je bila ta koja ju je srela, druge večeri, severno od Konjskog Brda. "Nisam plakala", reklo je dete.

"Niko od nas ne plače", rekla je Senica. "Dođi ovamo sa mnom sada. Dođi u Bakinu kuću."

Bila je pod zemljom, ali jako velika, mračna i velika, i Baka je bila tamo u centru, za svojim razbojem. Pravila je prostirku od brda i crne kiše i bele kiše, uplićući munje. Dok su govorile ona je plela. "Zdravo, Senice. Zdravo, Nova Osobo."

"Bako", pozdravila ju je Senica.

Dete je reklo: "Ja nisam jedna od njih."

Bakine oči su bile sitne i mutne. Smešila se i tkala. Čunak je drndao kroz pređu.

"Stara Osobo, onda", rekla je Baka. "Bolje da odeš tamo natrag, Unuko, ti tamo živiš."

"Živela sam sa Kojot. Ona je mrtva. Oni su je ubili."

"O, ne brini za Kojot!" rekla je Baka uz kratak smešak. "Nju stalno ubijaju."

Dete je stajalo mirno. Videla je beskrajno tkanje.

"Onda ja... Da li bi mogla da odem natrag kući... u njenu kuću?"

"Ne mislim da bi to išlo", rekla je Baka. "A ti Senice?"

Senica je jednom odmahnula glavom, nema.

"Bilo bi sad mračno, i prazno tamo, i buve... Ti si izašla iz vremena svog naroda u naše; ali mislim da te je Kojot vodila natrag, vidiš. Na svoj način. Ako sada odeš natrag, još možeš živeti sa njima. Zar ti otac nije tamo?"

Dete je klimnulo.

"Tražili su te."

"Zaista?"

"O, da. Još otkad si pala s neba. Čovek je bio mrtav, ali tebe nije bilo tamo - nastavili su da traže."

"Tako im i treba. Tako im svima i treba,", reklo je dete. Pokrila je lice rukama i počela užasno da plače, bez suza.

"Hajde, malena, unuko", rekla je Pauk. "Ne plaši se. Tamo možeš lepo živeti. Biću i ja tamo, znaš. U tvojim snovima, u tvojim idejama, u mračnim uglovima podruma. Nemoj me ubijati, jer ću izazvati kišu..."

"Ja ću doći", rekla je Senica. "Napravi vrtove za mene."

Dete je držalo dah i stiskalo šake dok jecaji nisu prestali i pustili je da govori. "Hoću li ikada videti Kojot?"

"Ne znam", odgovorila je Baka.

Devojčica je prihvatila to. Rekla je posle još jednog zatišija: "Mogu li da zadržim svoje oko?"

"Da. Možeš da zadržiš svoje oko."

"Hvala ti, Bako", reklo je dete. Onda se okrenula i pošla uz dugu padinu prema sledećem danu. Ispred nje u vazduhu zore dobar deo puta je letela mala ptica, crnoglava, lakokrila.

Orson Scott Card

REKA HATRAK

Mala Pegi je bila veoma pažljiva sa jajima. Gurala je ruku kroz slamu sve dok prsti ne udare u nešto tvrdo i teško. Bila ju je baš-brigica za pileća *gonga.* Pa, najzad, mama se nikad nije namrštila ni kad je otvarala pelene koje je Keli najviše *napunila.* Zato je Pegi bila baš-brigica čak i kad je taj pileći izmet bio mokar i končast i ulepljivao joj prste zajedno. Samo je odgurivala slamu da se razmakne, obavijala šaku oko jajeta, i izdizala ga iz nasadne kutije. Sve to, stojeći na vrhovima prstiju na klimavoj hoklici, i posežući visoko iznad glave. Mama je govorila da je ona suviše mlada za jajarenje, ali Pegi će njoj da pokaže. Svaki dan ona ispipa svaku nasadnu kutiju, i donese svako jaje, ama baš svako svakcijato, eto šta Pegi uradi.

Baš svako, govorila je ona u svom umu, ponavljajući to mnogo puta. Moram da ćuškam ruku u svaki nasad.

Onda je mala Pegi gledala nazad, u severoistočni ugao, u najmračnije mesto u celom kokošinjcu, a tamo sedi Krvava Meri u svojoj nasadnoj kutiji, i izgleda kao rđav san đavola samog, mržnja joj cakli iz opakih očiju, kaže: dođi, dođi, devojčice mala, i daj mi grizove. Hoću da ti griznem parče prsta, da ti iskljucnem i parče palca, i ako dođeš stvarno blizu i pokušaš da uzmeš jaje, uzeću ti i jedan ključ iz oka.

Životinje većinom nemaju mnogo srcovatre, ali kod Krvave Meri srcovatra je jaka i dimi se otrovnim dimom. To niko drugi nije mogao da vidi, ali je mala Pegi mogla. Krvava Meri je sanjala smrt celog naroda, ali, specijalno, baš i smrt izvesne curice od pet godina, a ovo je mala Pegi mogla i dokazati, ožiljcima na prstima. Pa, dobro, jedan ožiljak ima, doduše tata kaže da ga ne vidi, al' mala Pegi pamti kako ga je zadobila, prema tome niko ne može bacati krivicu na nju ako ona ponekad zaboravi da posegne pod Krvavu Meri koja tamo sedi kao razbojnik u zasedi rešen da poubija ljude koji prvi naiđu. Niko se neće naljutiti

ako ona ponekad samo zaboravi da potraži tamo.

Ja sam zaboravila zaboravila zaboravila. Ćuškala sam ruku u sve nasade, a ako u jedan nisam, to sam ja zaboravila zaboravila zaboravila.

Svako zna da je Krvava Meri kokoška niske vrste i, u svakom slučaju, previše zla da snese ijedno jaje koje nije već trulo.

Zaboravila sam.

Unela je korpu sa jajima u kuću čak pre nego što je mama razgorela vatru, pa je mama bila tako zadovoljna da je pustila malu Pegi da stavlja jaja jedno po jedno u hladnu vodu. Onda je mama okačila taj kotlić o kuku, i jednim njihajem - tačno nad vatru. Kad kuvaš jaja ne moraš da čekaš da vatra popusti, nego odmah, dok je još dim i sve to.

"Peg", reče tata.

Tako se zvala mama, ali tata to nije rekao onim svojim glasom za mamu. Rekao je svojim mala-Pegi-kriva-si glasom, i mala Pegi je znala da je kompletno razotkrivena, i zato se istog trena okrenula i dreknula ono što je čitavo vreme planirala da kaže.

"Zaboravila sam, tata!"

Mama se okrenula i pogledala malu Pegi iznenađeno. Tata, međutim, nije bio iznenađen. Samo je uzvio jednu obrvu. A jednu šaku je držao iza leđa. Mala Pegi je znala da je u toj ruci jaje. Opako jaje Krvave Meri.

"Šta si zaboravila, mala Pegi?" upita tata mekanim glasom.

Tog minuta je mala Pegi zaključila da je najgluplja mala devojčica ikada rođena na licu Zemlje. Jer eto gde poriče pre nego što ju je iko optužio za išta.

Ali nije imala nameru da odustane, ne tek tako. Ona ne može da podnese da se oni ljute na nju, kamo sreće da je oni samo puste da ode i da se nastani u Engleskoj. Zato je namestila svoj nevini izraz lica i rekla: "Ne znam, tata."

Računala je da je najbolje živeti u Engleskoj, zato što Engleska ima lorda protektora. Sudeći po pogledu u tatinom oku, ono što je u njoj sada najpotrebnije jeste, otprilike, lord protektor.

"Šta si zaboravila?" tata opet upita.

"Kaži šta je, i svrši s tim, Horas", reče mama. "Ako je učinila naopako, učinila je naopako."

"Zaboravila sam jednom, tata", reče mala Pegi. "Ona je zla stara kokoška, i ona me mrzi."

Tata je odgovorio blago i sporo. "Jednom", reče on.

Onda pruži napred ruku koju je bio držao iza sebe. Ali, u njoj nije držao samo jaje, nego celu korpu. A korpa je bila ispunjena nagužvanom slamom - po svoj prilici je to bila sva slama iz kutije Krvave Meri - a ta slama je bila kao kaša, čvrsto ulepljena sasušenim sirovim jajima i delićima ljusaka, što je bilo pomešano sa tri-četiri jako iskljucana tela tek izleglih pilića.

"Da li si to morao da uneseš u kuću pre doručka, Horas?" reče mama.

"Ne znam šta me ljuti više", reče Horas. "Što je učinila rđavu stvar, ili što je smislila kako da o tome laže."

"Nisam smišljala i nisam lagala!" povika mala Pegi. Pa, dobro, bar je nameravala da poviče. Ono što se iz njenih usta začulo, zvučalo je nešto mnogo nalik na plakanje, iako je mala Pegi odlučila baš juče da više nikad u životu neće plakati.

"Vidiš?" reče mama. "Već joj je pokvareno raspoloženje."

"Njoj je pokvareno raspoloženje zato što je uhvaćena", reče Horas. "Suviše joj popuštaš, Peg. Ima lažljivu dušu. Neću da moja kćer odraste zla. Radije bih je video mrtvu, kao njene sestrice-bebe, nego zlu."

Mala Pegi vide kako se vatra srca njene mame rasplamsava od uspomena, a vide ispred sebe i sliku: beba položena u malu kutiju, sva lepa; i drugu sliku, samo ne tako lepu, jer je to bila druga beba Misi, ona koja je umrla od boginja tako da nije smeo da je pipne niko sem njene mame, koja je od boginja bila i sama tako slaba da nije mogla mnogo učiniti. Mala Pegi je videla tu scenu, i znala je da je tata pogrešio što je rekao, jer je mamino lice postalo hladno iako je njena srcovatra bila vruća.

"To je najzlija stvar koju je iko ikad rekao u mom prisustvu", reče mama. Onda ona podiže sa stola tu košaru punu truleži i iznese je napolje.

"Krvava Meri mi grize ruku", reče mala Pegi.

"Videćemo mi šta grize", reče tata. "Za to što si ostavljala jaja, dajem ti jednu šibu, jer računam da ta poludela kokoška izgleda strašno devojčici koja je, kao ti, veličine žabe. Ali za laganje, dajem ti deset šiba."

Mala Pegi, čujući te vesti, poče stvarno da plače. Tata je časno brojao i

potpuno domeravao sve, ali šibe - najnaročitije.

Tata je dohvatio leskov štap sa visoke police. Tu ga je držao od kad je mala Pegi stavila onaj stari u vatru i sagorela je dibidus.

"Radije bih da čujem hiljadu teških i gorkih istina od tebe, kćeri, nego jednu meku i laku laž", reče on, a onda se poguri i razvuče šibom preko njenih butina. Švić! švić! švić! Brojala je jednu po jednu, i svaka pojedina ju je zabolela do srca, toliko su bile pune gneva. A najgore je bilo to što je znala da je sve to nepošteno, jer je vatra njegovog srca buktala, kao i uvek, iz sasvim drugog razloga. Tatina mržnja prema zloći uvek je dolazila iz njegove najtajnije uspomene. Mala Pegi nije razumela sve, jer je bilo zbrkano i izobličeno a ni sam tata se nije sećao baš najbolje. Jedina stvar koju je, u tome, mala Pegi ikad uspela da vidi jasno, bila je, da se radilo o nekoj dami, koja nije bila Pegina mama. Tata je mislio na tu damu kad god bi nešto pošlo kako ne valja. Kad je beba Misi umrla ni od čega, pa kad je zatim sledeća beba nazvana takođe Misi umrla od boginja, pa kad je onda ambar izgoreo jednom, pa krava crkla, sve te stvari koje su polazile naopako navodile su ga na misli o toj dami, onda je počinjao da priča koliko mrzi zloću, i to su bili dani kad je leskov prut leteo oštro i jako.

Radije bih da čujem hiljadu teških i gorkih istina, tako je rekao, ali mala Pegi je znala da postoji jedna istina koju on ne želi nikad da čuje, zato je tu istinu čuvala za sebe. Nikad mu neće tu istinu doviknuti, pa makar on o nju lomio leskov prut, jer kad god je pomislila na mogućnost da kaže išta o toj dami, nametnula joj se slika njenog oca mrtvog, a Pegi se nadala da tu sliku nikad neće ugledati u stvarnosti. Sem toga, ta dama koja je uznemiravala svojim pohođenjem njegovu srcovatru nije imala ništa odeće na sebi, a mala Pegi je znala da će dobiti šibe sigurno ako bude pričala o golim ljudima.

Zato je pretrpela šibe, a onda plakala sve dok po ukusu nije osetila da joj nos curi. Tata je odmah otišao iz sobe, a mama se vratila da napravi doručak za kovača, posetioce i radnike na imanju, ali njoj niko ni *bu* da kaže, nju kao da niko nije ni primećivao. Plakala je još jače i glasnije, jedan minut, ali nije pomoglo. Najzad je uzela svog Bagija iz korpe za šivenje i otišla, sve nešto krutim nogama, do dedicine kućice, i probudila ga odmah.

Njenu priču je, kao i uvek, saslušao.

"Znam za Krvavu Meri", rekao je, "i kazao sam tvom tati pedeset puta, ako ijednom: zavrni šiju toj koki i gotovo. To je luda ptica. Otprilike jednom u

svakih sedam dana, poludi i porazbija sva svoja jaja, čak i ona koja samo što se nisu izlegla. Ubija sopstvenu piladiju. Ko ubija svoje, taj je luđak."

"Tata zamalo da me ubije", reče mala Pegi.

"Men' se čini, ako možeš bar malo da hodaš, nije baš toliko dibidus strašno."

"Ne mogu mnogo."

"Ne, pa vidim ja, malo fali pa da si osakaćena zauvek", reče dedica. "Al da ti kažem, koliko ja vidim, tvoja mama i tvoj tata su ponajviše ljuti jedno na drugo. Onda, zašto ti ne bi jednostavno nestala na sat-dva?"

"Kamo sreće da mogu da se pretvorim u pticu i letim."

"Ali najbolja stvar, osim te", reče taj stariji tatica, "je imati neko tajno mesto gde te niko neće tražiti jer ga niko ne zna. Imaš li takvo mesto? Ne, nemoj mi reći - stvar je propala ako kažeš makar i jednoj jedinoj drugoj osobi. Samo ti idi na to mesto, i ostani neko vreme. Samo da je bezbedno, da nije u šumama gde bi neki Crveni mogao da uzme tvoju lepu kosu, i da nije na visini pa da možeš pasti, i da nije tako majušno da se možeš zaglaviti."

"Veliko je, nisko je, i nije u šumama", reče mala Pegi.

"Onda idi tamo, Megi."

Mala Pegi je napravila onakvo lice kao i uvek kad je dedica tako nazove. Podigla je Bagija, i Bagijevim cijukavim visokim glasom rekla: "Ona se zove Pegi."

"Onda idi tamo, Pigi, ako ti se to više sviđa."

Mala Pegi je Bagijem lupila dedicu po kolenu.

.Jednog dana će Bagi to uraditi to jednom prečesto, procepiće se, i umreti", reče stariji tatica.

Ali je Bagi samo zaigrao tačno ispred njegovog lica, insistirajući: "Nije Pigi, Pegi!"

"Ja-pa-da, Pugi, idi ti na to tajno mesto, a ako iko kaže: moramo naći tu devojčicu, ja ću reći: znam gde je, vratiće se ona kad joj bude pravo vreme i volja."

Mala Pegi je otrčala do kabinskih vrata, stakla, i okrenula se. "Dedice, ti si najbolji odrastao na celom svetu."

"Tvoj tata ima drukčiji pogled na mene, ali to je sve u vezi sa jednim drugim

leskovim štapom na koji sam ja spuštao ruku daleko prečesto. A sad trkiš."

Ali opet je stala trenutak pre nego što je zatvorila vrata za sobom. "Ti si jedini fini odrastao!" To je viknula stvarno glasno, napola se nadajući da će čuti čak oni tamo, u kući. Onda je odjurila, preko bašte, pa pored kravlje ispaše, uz breg, u šumu, i stazom u izvorsku kuću.

Jedna dobra, platnom natkrivena kola jesu imali, ti ljudi, i za vuču - dva dobra konja. Čak bi neko mogao pretpostaviti i da su bogati, imajući u vidu da je među njima šestorica velikih momaka, u rasponu od sasvim odraslih do dvojice blizanaca koji su, rvući se, učinili jedan drugog znatno jačim nego što bi se od dvanaestogodišnjaka očekivalo. Da i ne pominjemo jednu veliku kćer i celo jato curica. Velika porodica. Baš bogata, ako ne znaš da su pre manje od godinu dana bili vlasnici jednog mlina, i živeli u velikoj kući na obali reke u zapadnom Novom Hempširu. Mnogo su pali, u pogledu svog položaja u svetu, to jesu, i od svega im ostadoše samo ova *vagon* kola. Ali bili su nadežni, i vozili su se ka zapadu putevima koji su prelazili Hio, ka otvorenom zemljištu koje se moglo zaposedati besplatno. Ako ste porodica sa mnogo jakih leđa i pametnih šaka, to vam je bila i dobra zemlja, da, samo ako vas vremenske prilike posluže, i ako Crveni ne izvedu napad na vas, i ako svi advokati i bankari ostanu u Novoj Engleskoj.

Otac je bio krupan čovek, malo dat gojaznosti, što nije čudo jer vodeničar po ceo dan uglavnom stoji tu negde. Ta omekšalost trbuha ne bi potrajala ni godinu dana na novozaposednutom imanju u dubokim šumama. On se zbog toga nije mnogo brinuo - teškog rada se nije plašio. Brinula ga je danas njegova supruga, Feit. Došlo joj je vreme za bebu, znao je to. Doduše, ona nikad o tome ne bi pričala direktno. Žene jednostavno ne razgovaraju o takvim stvarima sa muškarcima. Ali on je znao koliko je narasla i koliko je meseci prošlo. Osim toga, pri podnevnom zaustavljanju mu je promrmljala: "Alvine Mileni, ako ima neka gostionica pokraj ovoga puta, ili čak neka oronula brvnarica, računam da bi mi mali odmor dobro došao." Čovek nije morao da bude filozof da bi je razumeo. A posle šest sinova i šest kćeri, on bi morao imati mozak cigle pa da ne shvati u kom pravcu se, otprilike, stvari kreću, kod nje.

Zato je poslao najstarijeg dečaka, Vigora, da pojuri napred tim drumom i osmotri teren.

Mogao si pogoditi da su iz Nove Engleske, jer taj momak je pošao bez ikakve

pucaljke. Da se našao koji razbojnik u zasedi, taj se mladi čovek nikad ne bi vratio, a činjenica da se vratio sa kosom na glavi bila je dokaz da ga nijedan Crveni nije primetio - jer, Francuzi su gore, ka Detroitu, plaćali za engleske skalpove pićem, pa je zato Crveni, ako vidi u šumi nekog belca bez puške i samog, odnosio, u svome vlasništvu, skalp toga belca. Zato bi neko možda mogao pomisliti da je sreća najzad stala na stranu te porodice. Međutim pošto ti Jenkiji pojma nisu imali da drum nije bezbedan, Alvin Miler ni za trenutak nije pomišljao na svoju dobru sreću.

Vigor donese reč da postoji gostionica tri milje dalje. Dobra je to vest bila, izuzev što se između njih i te gostione nalazila reka. Neka mršuljava rečica, a gaz plitak, ali je Alvin Miler naučio da u vodu nikad nema poverenja. Makar koliko mirna izgledala; posegnuće i pokušaće da te uzme. Imao je već pola volje da kaže Feiti da će oni provesti noć na ovoj strani reke, ali ona je samo najmalešnije zastenjala i njemu je istog trena bilo jasno da za to šansi nema. Feit mu je rodila dvanaestoro živuće dece, ali od poslednjeg je minulo četiri godine, a kod mnogih žena stvari krenu loše kad imaju bebu tako kasno. Mnogo žena umre. Dobra gostionica znači i žene koje će pomoći oko porođaja, zato će oni morati da rizikuju preko reke.

A Vigor jeste rekao da to nije neka jaka reka.

Vazduh je u izvor-kući bio prohladan i težak, mračan i vlažan. Dešavalo se da mala Pegi tamo zadrema, pa da se probudi grabeći vazduh kao da je celo to mesto pod vodom. Sanjala je ona vodu i kad nije bila ovde - iz tog, i još nekih razloga neki ljudi su govorili da je Pegi ipak natapalica, a ne plamenka. Ali, sanjajući napolju, svaki put je znala da sanja. Ovde je voda bila stvarna.

Stvarna u kapima koje su se formirale kao znoj na ležištima za ćupove sa mlekom, u potoku. Stvarna u hladnoj vlažnoj glini od koje je bio sačinjen pod izvor-kuće. Stvarna u gutajućem zvuku potoka koji hita kroz sred kuće.

I drži hladnoću u toj kući tokom celog leta, jer hladna voda lije iz samog brda pa pravo u ovu kuću, a usput je svuda u seni drveća tako starog, da se mesec posebno trudi da prolazi kroz njegovo granje samo da bi čuo neke dobre stare priče. Zbog toga je mala Pegi uvek dolazila ovde, čak i kad je tata nije mrzeo. Ne zbog vlage u vazduhu, bez nje joj je bilo sasvim fino. Nego zbog načina kako vatra ovde sasvim izađe iz Pegi, tako da Pegi više ne mora da bude vatruša. Ne mora da zaviruje u sva ona mračna mesta gde se ljudi skrivaju.

Od Pegi su skrivali svoje ličnosti, kao da im je to moglo nešto pomoći. Šta god kod sebe najviše nisu voleli, to su pokušavali da zaćuškaju u neki mračan kutić, ali nisu znali kako sva ta mračna mesta gore u očima male Pegi. Čak i u vreme kad je bila tako mala da je ispljuvavala svoju kukuruznu kašicu nadajući se da će dobiti da sisa mleko, znala je sve priče koje je narod oko nje držao u punoj skrivenosti. Viđala je one delove njihove prošlosti koje su oni najviše želeli da sahrane, i one deliće njihove budućnosti kojih su se najviše plašili

Zato je stekla naviku da dolazi ovde, u izvorsku kuću. Ovde nije morala da vidi te stvari. Čak ni onu damu u tatinim uspomenama. Ničeg ovde nije bilo osim teškog vlažnog hladnog mračnog vazduha koji ugasi vatru i uguši svetlost tako da ona, Pegi, može biti — samo nekoliko minuta dnevno — mala petogodišnja devojčica sa slamnom lutkom zvanom Bagi, koja ne mora ni da *pomisli* ni na jednu od tih odraslih tajni.

Nisam zla, reče ona sebi. Opet, i opet to reče, ali nije vredelo jer je znala da jeste zla.

Pa, u redu, onda, reče ona sebi, jesam zla. Ali neću više biti. Govoriću istinu kako tata kaže, ili neću govoriti ništa.

Iako je imala samo pet godina, mala Pegi je znala da će, ako se bude držala te zakletve, biti bolje za nju da ne govori ništa.

Zato nije ništa ni govorila, čak ni samoj sebi, samo je ležala tu na mahovinastoj vlažnoj ploči stežući Bagija u pesnici dovoljno čvrsto da ga zadavi. Zvek zvek zvek.

Mala Pegi se probudila. Ljutila se samo minut. Zvek zvek zvek.

Tako se razbesnela, jer njoj niko nije rekao, mala Pegi, nećeš se ljutiti ako mi nagovorimo ovog mladog kovača da se nastani ovde dole, a?

Ma nimalo, tata, rekla bi ona da su je pitali. Znala je šta znači imati kovačnicu. Znači da će tvoje selo odlično napredovati, i da će dolaziti narod iz drugih mesta, a kad dolazi, bude i trgovine, a ako ima trgovine, velika kuća njenog oca može biti šumska gostionica, a kad postoji šumska gostionica, svi drumovi se kao, malo, saviju samo da bi prošli pokraj nje, ako nije suviše udaljena od pravca putovanja - sve to je mala Pegi znala, sa istim pouzdanjem sa kojim farmerska deca znaju ritmove farme. Gostionica pokraj kovačnice je gostionica koja će prosperirati. Zato bi ona rekla, ma svakako, pustite ga da ostane, upišite zemljište na njegovo ime, ozidajte mu dimnjak, hranite ga

besplatno, dajte mu da spava u mom krevetu a ja neka budem sa rođakom Piterom, koji stalno pokušava da zaviri pod moju spavaćicu, u istom krevetu; sve ću to trpeti — samo pod uslovom da ga ne stavite blizu izvor-kuće, jer bi se onda neprestano, čak i kad hoću da budem sama sa vodom, čulo ono tras bup šššššš baaam, buka bez prestanka, vatra bi gorela ka nebu i zacrnjivala ga, mirisalo bi na gorenje ćumura. To je dovoljno da telo poželi da pođe vodenom strujom natrag, pravo u planinu, samo da bi našlo malo mira.

Dabome, potok je mesto gde je pametno napraviti kovačnicu. Osim zbog vode, kovač bi mogao da radi ama baš bilo gde. Gvožde mu dolazi u teretnim *vagon* kolima pravo iz Nove Holandije, a ćumur — pa, ima puno farmera koji su voljni da trampe ćumur za dobru potkovicu. Ali voda, to je ono što je kovaču potrebno a što mu niko neće doneti, i zato su ovog namestili odmah nizvodno od izvor-kuće, na istom bregu ali malo niže, i sad njegovo zvek zvek zvek nju budi i vraća vatru u nju, na onom jedinom mestu gde je Pegi do tad bila u stanju da vatru priguši i svede maltene do hladnog mokrog pepela.

Poče se valjati grmljavina.

Pegi se u sekundi našla na vratima. Mora da vidi munju. Uhvatila je samo poslednju senku svetlosti ali je znala da će biti još. Od podneva nije prošlo mnogo, valjda, ili je ona možda prespavala ceo dan? Uz ovoliko crnotrbušnih oblaka, nije znala sigurno - sasvim je moguće i da su poslednji minuti sutona. Vazduh je bio sav bockast od munja koje su samo čekale čas da sevnu. Znala je to osećanje, znala je da ono znači da će munja udariti blizu.

Pogledala je dole, da vidi da li je kovačeva štala još puna konja. Da, štala je bila puna. Potkrivanje nije obavljeno, drum će se sasvim raskvasiti, to znači da će onaj farmer sa dva sina, iz Vest Forka, ostati ovde i neće moći da ode. Nema šanse da oni krenu kući kroz ovo, jer munja je spremna da baci vatru u šumu, ili da obori drvo na njih, ili možda da ih prosto tresne kako valja i položi ih sve u krug, mrtve, kao ono petoro kvejkera o kojima se još priča — to se desilo još u devedesetim godinama, kad su se prvi belci doseljavali ovde. Narod još priča o *krugu petorke* i celoj toj stvari, neki se pitaju nije li Bog to petoro oborio da bi ućutkao kvejkere, jer je video da ih ništa drugo nikad ne može ućutkati, neki drugi ljudi se pitaju nije li ih Bog podigao u nebo kao prvog lorda protektora Olivera Kromvela koji je u devedeset sedmoj godini života pogođen munjom i koji je tada jednostavno nestao.

Ne, taj farmer i njegovi veliki stari momci ostaće još jednu noć. Mala Pegi je

gostioničareva kćer, zar ne? Indijančići, *papusi*, nauče da love; crnčići, *pikantniji*, nauče da nose stvari i vode konje; farmerska deca upoznaju vremenske prilike, a krčmareva kćer zna ko će ostati u krčmi preko noći, zna to čak i pre nego što samim tim gostima bude jasno.

Njihovi konji su u štali grizli đemove, frktali i upozoravali jedan drugog na oluju. U svakoj grupi konja, smatrala je mala Pegi, mora postojati jedan koji je izuzetno glup, zato svi ostali moraju da govore šta se dešava. Gadna oluja, govorili su sad. Bićemo sasvim mokri, ako nas pre toga ne tresne munja. A onaj glupavi je samo njištao i govorio, kakva je to buka, kakva je to buka.

Onda se nebo prosto otvorilo i istreslo vodu na zemlju. Otkidalo je lišće sa drveća: kiša tako jaka. I tako gusta, da mala Pegi tokom jednog minuta nije videla ni kovačnicu, pa je pomišljala da je možda i kovačnica poplavom odneta niz potok.

Dedica joj je pričao da potok vodi pravo dole u reku Hatrak, a Hatrak se izliva u Hio, a Hio se gura kroz šume do Mizipija, koji ide do mora; rekao je dedica i to da more pije toliko vode, da dobija loše varenje, i podriguje, a to je onda najveće podrigivanje koje si ikad čuo, i kad to bude, uvis polaze oblaci. Podrigivanje iz mora, a sad će kovačnica otploviti sve do tamo, biti progutana pa podrignuta napolje, i jednog dana dok Pegi prosto gleda svoja posla, neki oblak će se otvoriti i spustiti kovačnicu na zemlju, fino kao što poželeti možeš, i unutra će biti stari Mejkpis Smit koji će još uvek zvek zvek zveketati po gvožđu.

Onda je kiša malčicko popustila, a Pegi pogledala dole i videla da kovačnica još stoji. Samo, ona nije kovačnicu gledala. Ne, videla je vatrene iskre daleko u šumi, nizvodno ka Hatraku, tamo dole gde je gaz, međutim oni nisu imali ni slučajno mogućnosti da pređu taj gaz danas, uz ovu kišu. Varnice, mnogo varnica, a Pegi je znala da je svaka varnica čovek. Sad je, već, radila ovakve stvari bez nekog posebnog razmišljanja; baci pogled i vidi vatru nečijeg srca, i odmah zaviri duboko u nju. Možda u budućnost, možda u prošlost, sve vizije žive zajedno u vatri srca.

Sad je u srcima njih tamo videla jedno isto. Jedna kola sa poluvaljkastim platnenim krovom, koja stoje na sredini Hatraka; voda se diže, a sve, sve što oni na celom celcijatom svetu imaju, nalazi se u tim kolima.

Mala Pegi nije mnogo pričala, ali svi su znali da je *buktinja*, plamenka, pa su zato dobro slušali kad god je progovarala o nevoljama. A naročito o ovoj vrsti

nevolja. Naselja u ovim krajevima bila su, dabome, već prilično stara, u dobroj meri starija nego Pegica, ali ljudi u njima još nisu zaboravili da je propast ma čijih kola u poplavi gubitak za svakoga.

Niz travnati breg je potrčala, samo što nije poletela; preskakala je rupe goufer-glodara, klizala se niz strma mesta, zato nije prošlo ni dvadeset sekundi od kad je videla te daleke srcovatre, a ona je već govorila u samoj kovačnici. Taj farmer iz Vest Forka u prvi mah je želeo da je natera da čeka dok on završi svoj pripovedanje o gorim olujama koje je video. Ali Mejkpis je znao sve o maloj Pegi. Saslušao ju je odmah a onda rekao tim momconjama da osedlaju konje, potkovane ili nepotkovane, jer su neki ljudi uhvaćeni u gaz na Hatraku, i vremena za gluposti nema. Mala Pegi nije dobila čak ni priliku da vidi njihov odlazak Mejkpis ju je već poslao u veliku kuću da dovede svog oca i sve radnike i goste kojih tamo ima. Među njima nije bilo nijednoga koji nije jednom stavio sve što na ovome svetu ima u vagon-kola i potegao na zapad planinskim putevima i u šume. Nijednoga nije bilo koji nije osetio kako reka usisava ta kola, pokušava da ih ukrade. Svi krenuše istog časa. Tako je to tada bilo, vidite. Ljudi su na tuđe nevolje obraćali pažnju jednako brzo kao na svoje sopstvene.

Vigor je predvodio momke u pokušajima da poguraju kola, a Eleanor je povicima podsticala konje. Alvin Miler je trošio vreme na taj način što je iznosio devojčice jednu po jednu na daleku obalu, u bezbednost. Vodena struja je bila đavo koji ga grabi kandžama i šapuće: "Imaću ja tvoje bebe, imaću sve", ali Alvin je govorio ne, govorio je to svakim mišićem svog tela dok se upinjao da stigne do obale, govorio je ne tom šapatu i najzad su devojčice stajale sve do jedne na obali, sa odećom u potpunom neredu, a kiša se slivala niz njihova lica poput sveg jada ovog sveta.

Preneo bi on i Feit, takođe, skupa sa tom bebom u njenom stomaku, ali se Feit nije dala pomaći. Samo je sedela u kolima, i upirala se rukama i nogama o grede i nameštaj dok su se kola tresla i naginjala. Treštale su munje, odlamale su se grane; jedna grana je pocepala platno, i voda je pojurila u unutrašnjost kola, ali se Feit samo držala; zglavci na prstima bili su joj beli, oči su zurile negde napolje. Alvin je po njenim očima znao da je nikakvim rečima ne može naterati da pusti. Postojao je samo jedan način da se Feit i nerođena beba izvuku iz te reke: izvući kola.

"Konji ne nalaze uporište, tata", povikao je Vigor. "Samo se spotiču, lako će

slomiti nogu."

"Pa ne možemo da izvučemo bez konja!"

"Konji su *nešto,* tata. Ako ih ostavimo ovde, gubimo i kola i njih!"

"Tvoja mama neće da izađe iz kola."

Vide shvatanje u Vigorovim očima. U kolima su stvari radi čijeg spašavanja rizikovati smrt - ne vredi. Ali radi mame, vredi.

"Ipak", reče Vigor. "Na obali ta zaprega može da vuče jako. Ovde u vodi ne može ništa."

"Reci momcima da ispregnu konje. Ali prvo veži konopac za neko drvo da zadrži kola!"

Ni dva minuta nije prošlo, a već su blizanci Vejstnot ("ne rasipaj...", prim. prev.) i Vontnot ("... pa nećeš biti u oskudici", prim. prev.) bili na obali, i tvrdo vezivali konopac za jedno stameno drvo. Dejvid i Mežer ("mera, umerenost", prim. prev.) su drugim konopcem vezali, za drvo, zapregu, a Kalm ("smirenost", prim. prev.) je sekao veze koje su spajale zapregu sa kolima. Dobri momci, a svoj posao su radili tačno kako treba i valja. Vigor je izvikivao naređenja a Alvin je samo mogao da gleda, bespomoćan, zadnju stranu kola, i Feit koja se trudila da ne rodi bebu, sad kad reka Hatrak pokušava da odgura sve njih u pakao, dole.

Neka mršuljava rečica, bile su Vigorove ranije reči, ali naišli su oblaci, pala je kiša, i Hatrak je ipak postao nešto malo veće. Pa i tako, izgledao je prelazan, kad su do njega stigli. Konji su zagazili snažno, i Alvin je upravo govorio Kalmu, koji je držao uzde: "Pa, stigosmo mi u poslednjem minutu", kad reka polude. Za jedan jedini tren je udvostručila i svoju brzinu, i snagu, konji su se upaničili i izgubili pravac i počeli da vuku jedan protiv drugog. Momci su svi uskočili u reku i pokušali da ih povedu ka obali, ali zamah kola bio je izgubljen a točkovi su se slegli u blato i tvrdo zaglavili. Maltene kao da je reka znala da oni dolaze, pa sačuvala svoj najgori bes za trenutak kad oni budu već u njoj i nemoćni da se izvuku.

"Pazi onamo! Pazi onamo!" vrisnuo je Mežer sa obale.

Alvin je pogledao uzvodno da vidi kakva vražja posla reka ima na umu, a kad tamo, celo jedno stablo plovi niz reku, donjim krajem napred kao *ovan* za probijanje tvrđavskih vrata: nišani svojim korenskim krajem tačno u centar

kola, tačno tamo gde sedi Feit sa bebom koja samo što se nije rodila. Alvin nije mogao da smisli šta bi, nije mogao uopšte ništa da misli, nego je samo kriknuo ime svoje žene, iz sveg glasa. Možda je u srcu mislio da je može održati u životu ako njeno ime na svojim usnama održi, ali tu nade nije bilo nikakve, baš nikakve.

Sem što Vigor nije znao da nade nema. Iskočio je kad je drvo bilo jedva pet metara daleko, i pao na drvo taman iznad korenskog dela. Zamah njegovog skoka je malo okrenuo drvo, onda se ono obrnulo kao da se kotrlja, i usmerilo na drugu stranu a korenskim krajem sasvim promašilo kola; udarom postrance očešalo se o njih.

To deblo je u skokovima prejurilo preko matice i zarilo se u jednu stenu na obali. Alvin je bio nekih dvadeset pet metara daleko, ali je prizor ostao u njegovom pamćenju, od tad pa zauvek, kao da je bio u neposrednoj blizini. Sjurivanje stabla ka steni, a između ta dva, Vigor. Samo delić sekunde, koji je potrajao čitav život, Vigorove oči raširene od iznenađenja, krv mu već kulja na usta, lije po drvetu koje ga je ubilo. Onda je reka Hatrak ponela to drvo opet u maticu, naglo. Vigor je skliznuo pod vodu, jedino njegova ruka zapletena u korenje ostade da strši u vazduh kao da komšija posle posete maše za doviđenja.

Alvin je toliko napeto posmatrao svog umirućeg sina, da nije ni primetio šta se dešavalo sa njim samim. Udar stabla bio je dovoljno jak da iščupa točkove iz rečnog dna; struja je poduhvatila kola i ponela ih nizvodno, Alvin se držao za zadnja vrata, Feit je unutra glasno plakala, Eleanor je sedela na vozačkom sedištu i dernjala se tako da su joj se pluća cepala, a oni momci koji su se našli na obali vikali su nešto. Vikali su "Drži! Drži! Drži!"

Konopac je izdržao, jednom krajem vezan za jako drvo, drugim za kola, izdržao je. Reka nije uspela da odtumba kola nizvodno: samo ih je, umesto toga, lučno odgurala do obale, kao kad dečko njiše kamen na kanapu, i kad su se zaustavila, podskakujući, bila su tik uz samu obalu, a njihov prednji kraj bio je okrenut uzvodno.

"Izdržalo!" povikaše momci.

"Hvala Bogu!" povika Eleanor.

"Dolazi beba", prošaputa Feit.

Ali Alvin, on je čuo samo onaj jedan, nejak uzvik - poslednji zvuk što izađe

iz grla njegovog prvorođenog sina; on je video samo kako se taj momak čvrsto drži za drvo koje se u vodi okreće i okreće, i sve što je uspeo reći bila je samo jedna reč, jedna zapovest. "Živi", promrmljao je. Vigor ga je ranije uvek poslušao. Vredan radnik, dobro raspoložen pratilac, više prijatelj i brat nego sin. Ali je Alvin znao da ovoga puta Vigor neće poslušati. Ipak je to šaputao. "Živi."

"Jesmo li bezbedni?" reče Feit, drhtavim glasom.

Alvin se okrete da se suoči s njom. trudeći se da razbije jad na svom licu. Nema smisla da ona sazna koju je cenu Vigor platio da spase nju i bebu. Biće dovoljno vremena da sazna posle rođenja bebe. "Možeš li izaći iz kola?"

"Šta nije u redu?" reče Feit posmatrajući njegovo lice.

"Uplašio sam se. To drvo je moglo da nas pobije. Možeš li ti da izađeš, sad kad smo prislonjeni uz obalu?"

Eleanor se naže unutra, s prednje strane kola. "Dejvid i Kalm su na obali, oni ti mogu pomoći. Konopac drži, mama, ali ko zna koliko će dugo?"

"Hajde, majko, samo jedan korak", reče Alvin. "Bolje ćemo se snaći sa kolima ako znamo da si ti bezbedna na obali."

"Dolazi beba", reče Feit.

"Bolje na obali nego ovde", reče Alvin oštro. "Polazi *sad.*" Feit je ustala i odgegala se nespretno ka prednjem delu kola. Iza nje Alvin se peo kroz kola, da joj pomogne u slučaju da se ona spotakne. Čak i on je video koliko joj se stomak spustio. Mora biti da se beba već grabi za vazduh.

Na obali sad nisu bili samo Dejvid i Kalm. Bili su tu i neki neznanci, ljudi krupnog rasta, i nekoliko konja. Čak i jedna mala vagon-kola, a to je bio dobrodošao prizor. Alvin pojma nije imao ko su oni, niti kako su znali da dođu i pomognu, ali nije bilo ni trenutka za gubljenje na upoznavanja. "Vi ljudi! Ima li babica u gostionici?"

"Gudi Gester radi oko porađanja", reče jedan čovek. Krupan, sa rukama poput volovskih nogu. Kovač, sigurno.

"Možete li preneti moju ženu u ta kola? Vremena više nema za čekanje, ni malo." Znao je Alvin da je sramota da muškarci tako otvoreno pričaju o rađanju, baš pred ženom koja treba da se porodi. Ali Feit nije bila glupa - znala je šta je najvažnije, a u ovom času važnije je bilo da se za nju nađe krevet i stručna babica, nego da se o toj stvari govori sa cinculiranjem.

Dejvid i Kalm su sa pažnjom pomagali svojoj majci da dođe do čekajućih kola. Feit se teturala od bola. Ne bi trebalo da trudne žene budu prisiljavane da hodaju sa sedišta vagon-kola na rečnu obalu, to je bilo jasno. Eleanor je išla ukorak iza nje, i zapovedala, kao da nije mlađa od svih momaka osim blizanaca. "Mežer! Sakupi devojčice. One će se voziti u kolima sa nama. Takođe i vas dvojica, Vejstnot i Vontnot! Znam da možete pomoći velikim momcima, ali ste mi potrebni da pazite na devojčice dok sam ja sa majkom." Eleanor nikad nije bila osoba prema kojoj si se mogao ophoditi neozbiljno, a sad je situacija bila tako ozbiljna da su je slušali bez pogovora, čak je nisu nazivali ni "Eleanorom Akvitanskom". Čak su se i male devojčice odrekle svog uobičajenog prepiranja, ušle su pravo u kola.

Eleanor je na trenutak zastala na obali, osvrnula se i pogledala natrag, ka mestu gde je njen otac stajao na sedištu kola. Bacila je pogled nizvodno, onda opet pogledala u njega. Alvin je razumeo pitanje, i odmahnuo glavom odrečno. Feit ne treba da sazna za Vigorovo žrtvovanje. Suze pođoše nedobrodošlo na oči Alvinove, ali ne i na Eleanorine. Njoj je bilo samo četrnaest godina, ali kad nije htela da plače, nije plakala.

Vejstnot je konju viknuo "Hoo!" i ta mala vagon-kola su, cimnuvši se, krenula napred; Feitino lice se trzalo, devojke su je tapšale, kiša je lila. Feitin ukočeni pogled imao je sumornost kravljeg pogleda, i bio podjednako bezrazuman: gledala je nazad ka svom mužu, nazad ka reci. U vremenima kao što je porođaj, razmišljao je Alvin, žena postaje zver, njem um se opusti a telo preuzima vlast i radi svoj posao. Kako bi drukčije mogla izdržati bol? Kao da duša zemlje ovlada ženom, na onaj način kako vlada dušama životinja, pa žena postane deo života celog sveta, a ispregne se iz svih obaveza prema svojoj porodici, svome mužu, iz svih zaprega ljudske rase, ode u dolinu zrelosti i žetve i kosidbe i krvave smrti.

"Sad će biti bezbedna", reče kovač. "A mi ovde imamo konje da izvučemo naša kola."

"Kiša popušta", reče Mežer. "Slabije pada, i rečni tok nije tako jak."

"Čim je tvoja žena stupila na obalu, kiša je popustila", reče drugar farmerskog izgleda. "Ta kiša zamire, to je sigurno."

"Na vas je naletelo najgore, baš dok ste bili u vodi", reče kovač. "Ali sad ste u redu. Ovladaj sobom, čoveče, ima posla, treba ga obaviti."

Tek tad je Alvin došao k sebi u dovoljnoj meri da shvati da plače. Treba svršavati poslove, tako je, ovladaj osobom, Alvine Mileru. Nisi ti neki slabić, da cmizdriš kao beba. Drugi ljudi su gubili i po desetoro, i dvanaestoro dece, i nastavljali da žive svojim životom. Ti si imao dvanaestero, a Vigor je doživeo da bude čovek, mada ne i da se oženi i da dobije svoju decu. Možda je Alvin morao da plače zato što je Vigor poginuo tako herojski; možda je plakao zato što se stvar dogodila tako iznenadno.

Dejvid dotače kovačevu ruku. "Ostavi ga samog za minut", reče tiho. "Našeg najstarijeg brata je odnelo, evo nema ni deset minuta. Zapleo se u drvo koje je plovilo nizvodno."

"Nije to bilo *zaplitanje*", reče Alvin oštro. "On je skočio na to drvo i spasao naša kola, i tvoju majku unutra! Ta reka mu se osvetila, eto šta je učinila, kaznila ga je."

Kalm tiho progovori meštanima. "Ponelo ga je i udarilo o onu stenu tamo." Pogledaše svi. Na steni se videla mrlja krvi.

"Ima Hatrak nešto opako u sebi", reče kovač, "ali ja nikad ranije nisam video da se ta reka toliko raspomami. Žao mi je zbog vašeg momka. Ima jedno sporo, ravno mesto, niz vodu, gde će on sigurno isploviti. Tamo dospe sve ono što reka uhvati. Kad oluja bude popustila, možemo sići tamo da donesemo - da ga donesemo."

Alvin obrisa oči rukavom, ali pošto mu je rukav bio skroz mokar, od toga nije bilo mnogo koristi. "Dajte mi još minut vremena, pa ću moći da povučem svoju težinu."

Upregnuše još dva konja; četiri životinje bez po muke izvukoše, protiv jako oslabljene rečne struje, vagon-kola. Postaviše kola na drum kako valja i treba, a do tad poče čak i sunce da se probija.

"Dakle, stvarno", reče kovač. "Ako ti se ikad ne dopadnu vremenske prilike u ovom kraju, baci čaroliju i one će se promeniti."

"Ne ovoga puta", reče Alvin. "Ova oluja je bila postavljena u zasedu, za nas."

Kovač prebaci jednu ruku Alvinu preko pleća, i progovori stvarno blago. "Bez uvrede, gospodine, ali, to je lud govor."

Alvin sleganjem ramena zbaci njegovu ruku. "Ta oluja i ta reka su hteli nas."

"Tata", reče Dejvid, "umoran si i ožalošćen. Najbolje će biti da miruješ dok

ne stignemo do gostionice i ne vidimo kako je mami."

"Moja beba je dečak, videćete", reče tata. "Bio bi to sedmi sin sedmoga sina."

Ovo je privuklo njihovu pažnju, jošte kako, pažnju i toga kovača i ostalih ljudi. Svako je znao da sedmi sin ima izvesne nadarenosti, i da je sedmi sin sedmog sina — rođenje otprilike najjače što može biti.

"To menja stvari", reče kovač. "Bio bi rođeni gasilac, sigurno, a voda to mrzi." Ostali mudro klimnuše glavama.

"Voda je postigla šta je htela", reče Alvin. "Postigla, i sve je gotovo. Da je mogla, ubila bi Feit i bebu. Ali pošto nije mogla, ubila je mog dečaka Vigora. I sad, kad ta beba dođe, biće šesti sin, jer ja imam samo pet živih."

"Neki kažu da ne čini razliku jesu li prva šestorica živi ili nisu", reče jedan farmer.

Alvin ne reče ništa, ali, znao je da od te razlike sve zavisi. Bio je verovao da će ta beba biti čudesno dete, ali reka se potrudila da to spreči. Ako te voda ne zaustavi na jedan način, zaustavi te na neki drugi. Nije trebalo da se nada dolasku čudesnog deteta. Cena je bila previsoka. Sad je ispred njegovih očiju bila i ostala, celim putem do kuće, samo jedna slika: Vigor visi zahvaćen korenjem, tumba se kroz maticu kao list uhvaćen u vazdušni kovitlac zvani *prašni đavo,* a iz Vigorovih usta krv curi, da utaži ubilačku žeđ Hatraka.

Mala Pegi je stajala na prozoru gledajući van, u oluju. Videla je sve te srcovatre, a naročito jednu, jednu toliko bleštavu da je izgledala kao sunce, kad je Pegi u nju gledala. Ali uokolo svih tih srcovatri bilo je crno. Ne, ne čak ni crnina - nego ništavilo, kao da Bog nije dovršio stvaranje tog dela univerzuma, i da se taj deo jednim zamahom omotao oko tih srcovatri, želeći da raskine jednu od druge, da ih raznese kud koju, da ih proguta. Mala Pegi je znala kakvo je to ništavilo. Gledajući vrele žute srcovatre, Pegine oči su, obično, videle još tri boje. Bogati tamni oranž zemlje. Tanko sivo vazduha. I duboku crnu prazninu vode. Voda je sad napadala njih, tamo. Reka; ali Pegi nikad nije videla reku toliko crnu, jaku, strašnu. A srcovatre su bile, u toj noći, tako majušne.

"Šta vidiš, dete?" upita dedica.

"Odneće ih reka", reče mala Pegi.

"Nadam se da neće."

Mala Pegi poče da plače.

"Hajde, hajde", reče dedica. "Nije uvek mnogo fino, gledati na taj način u daljinu, a?"

Odmahnula je glavom.

"Ali možda zlo neće ispasti onoliko veliko koliko ti misliš."

Baš u tom trenutku, videla je kako se jedna srcovatra otkida i odlazi, tumbajući se, u tamu. "Jao!" uzviknula je, i pružila ruku, kao da bi mogla tu srcovatru uhvatiti i vratiti. Ali to naravno nije mogla. Njen vid je bio dalek i jasan, ali doseg kratak.

"Jesu li izgubljeni?" upita "stariji tatica" tj. dedica.

"Jedan", šapnu Pegica.

"Zar Mejkpis i ostali još nisu stigli tamo?"

"Evo stižu", reče ona. "Konopac je izdržao. Sad su bezbedni."

Dedica je nije pitao kako to zna, niti šta je videla. Samo ju je potapšao po ramenu. "Zato što si im ti kazala. Upamti to, Margaret. Jedan je izgubljen, ali da ti nisi videla i poslala pomoć, možda bi svi izginuli."

Odmahnula je glavom. "Trebalo je ranije da ih vidim, dedice, al' zaspala sam."

"I na sebe bacaš krivicu?" upita dedica.

"Trebalo je da pustim da me Krvava Meri kljucne, onda tata ne bi bio ljut, onda ne bih bila u izvor-kući, pa ne bih ni zaspala, onda bih poslala pomoć na vreme...".

"Svi mi možemo da pravimo takve cvetne lance od upletenih krivica, Megi. To ništ' ne znači."

Ali ona je znala da znači, nešto. Nećeš okrivljavati slepog čoveka ako te nije upozorio da ćeš nagaziti na zmiju - ali svakako hoćeš okriviti nekog ko ima oči a ne kaže ti ni reč o toj opasnosti. Pegi je svoju dužnost znala još od kad je, po prvi put, uvidela da ostali narod ne može da vidi baš sve što ona vidi. Bog je njoj dao specijalne oči, da bi ona mogla bolje videti, i upozoravati; ako to ne bude radila, đavo će odneti njenu dušu. Đavo, ili duboko crno more.

"Ništ' ne znači", promrmlja dedica. Onda se naglo ispravi, kao da ga je neko ćušnuo gredom u leđa, i reče: "Izvor-kuća! Pa jašta, izvor-kuća." Privuče Pegi do sebe. "Slušaj ti mene, mala Pegi. Nije krivica nimalo tvoja, i to je istina. Ta

ista voda koja juri po Hatraku, teče i potokom kroz izvor-kuću, to je ona ista voda, ista je na celom svetu. Ista koja je htela da oni poginu; znala je da ti možeš da upozoriš i pošalješ pomoć. Zato ti je pevala, i uspavala te."

To je Pegi zvučalo na neki način razumno, jeste. "A kako to može biti, dedice?"

"E, pa, to je prosto priroda tih stvari. Čitav svemir je napravljen od samo četiri vrste materijala, mala Pegi, a svaka vrsta hoće da istera po svome." Pegi pomisli na one četiri boje koje je viđala kad vatre srca blistaju, i dok je dedica govorio, ona je već imala u svome umu šta koja boja jeste. "Vatra čini stvari vrućim i sjajnim, i potroši ih. Vazduh čini da stvari budu prohladne, i uvlači se svuda krišom. Zemlja čini da stvari budu solidne i robusne, da traju. Ali voda, ona razdire, pada s neba i odnosi sve što može, odnosi u daljinu pa dole u more. Kad bi bilo kako voda hoće, bio bi sav svet ravan, samo veliki okean, ništa ne bi bilo izvan dohvata vode. Sve mrtvo i ravno. Zato si zaspala. Voda hoće da pokida i raznese te neznance, ko god da su, da ih raznese i ubije. Čudo je da si se uopšte probudila."

"Probudio me kovačev čekić", reče mala Pegi.

"Onda je to, vidiš? Kovač je radio sa gvoždem, najtvrđom zemljom, i sa žestokim udarima vazduha iz meha, i sa vatrom tako vrućom da sažiže travu izvan dimnjaka. Voda nije mogla njega dosegnuti i ućutkati."

Maloj Pegi nije bilo baš lako da poveruje u sve ovo, ali je znala da tako nekako mora biti. Kovač ju je izvukao iz vodenog sna. Taj kovač joj je *pomogao.* Pa, to je stvarno da se nasmeješ; pomisli samo! ovoga puta joj je taj kovač bio prijatelj.

Nastade vika dole u tremu, otvoriše se i zatvoriše vrata. "Neki ljudi su već stigli", reče dedica.

Mala Pegi je videla te srcovatre u prizemlju, i našla onu sa najviše straha i bola. "To im je mama", reče Pegi. "Ide joj beba."

"Pa, stvarno, to je sreća u ovome. Izgubiš jednog, a evo već bebe da zameni smrt životom." Dedica se odgega iz sobe, pa niz stepenište, da pomogne.

Mala Pegi, međutim, ostade na istom mestu, da posmatra ono što je u daljini videla. Ona izgubljena srcovatra nije bila uopšte izgubljena, u ovo je Pegi bila sigurna. Videla ju je kako gori, u daljini, iako se reka trudila da je pokrije. Nije on mrtav, samo je odnet, možda mu neko može i pomoći. Zato je tad istrčala,

prestigla dedicu, i sjurila se niz stepenice, jako lupajući nogama.

Baš kad je Pegi utrčavala u veliku sobu, mama ju je uhvatila za ruku. "Rađanje je", reče mama, "pa ćeš nam trebati."

"Ali mama, onaj koji je otišao niz reku, još je živ!"

"Pegi, nemamo vremena za..."

U razgovor se uguraše dvojica dečaka sa istim licem.

"Onaj nizvodno!" povika jedan.

"Još živ!" uzviknu drugi.

"Otkud znaš!"

"Ne može biti!"

Tako su jedan drugog nadvikivali da je mama morala da ih ućutka samo da bi ih čula. "Bio je to Vigor, naš veliki brat, odnelo ga..."

"E pa živ je", reča mala Pegi, "ali reka ga je uhvatila."

Blizanci pogledaše u mamu očekujući potvrdu. "Je l' ona zna o čemu priča, Gudi Gester?"

Mama klimnu glavom, a oni jurnuše na vrata, dernjajući se: "Živ je! Još je živ!"

"Jesi li sigurna?" upita mama sa žestinom u glasu. "Surovo je unositi nadu u njihova srca na takav način, ako nije istina."

Od sevanja maminih očiju mala Pegi se uplašila, pa nije znala šta da kaže.

Ali do tad ju je već sustigao dedica. "Ma, Peg", reče on, "kako bi ona znala da je jednoga odnela reka, da nije vid'la?"

"Znam ja to", reče mama. "Ali ova žena je predugo odlagala porođaj, a meni je stalo do te bebe, zato sad, mala Pegi, govori, meni je potrebno da mi kažeš šta vidiš."

Uvela je malu Pegi u onu spavaću sobu pokraj kuhinje, mesto gde tata i mama spavaju kad god ima posetilaca. Na krevetu je ležala ta žena, čvrsto držeći za šaku jednu visoku devojku sa dubokim, dostojanstvenim očima. Njihova lica nisu bila poznata maloj Pegi, ali njihove vatre je prepoznala, naročito bol i strah te majke.

"Neko je vikao", reče ta majka.

"Ne govori sad", reče Pegina mama.

"Da je on još živ."

Dostojanstvena devojka uzvi obrve i pogleda Peginu mamu. "Da li je to tako, Gudi Gester?"

"Moja kćer je vatrenka. Zato sam je dovela u ovu sobu. Da vidi bebu."

"Da li je videla mog dečaka? Je li živ?"

"Mislila sam da joj niste rekli, Eleanor", reče Pegina mama.

Dostojanstvena devojka odmahnu glavom.

"Videla sam iz kola. Je li živ?"

"Reci joj, Margaret", reče Pegina mama.

Mala Pegi se okrete da pogledom potraži njegovu vatru srca. Zidova nije bilo, kad neko na taj način gleda. Njegov plamen još bejaše tamo, ali, znala je, daleko. Ovoga puta, međutim, primakla se na onaj svoj način, i pogledala pobliže. "On je u vodi. Sav je zapetljan u korenje."

"Vigore!" kriknu majka iz kreveta.

"Reka ga hoće. Reka govori: umri, umri."

Pegina mama dotače ruke te žene. "Blizanci su otišli da kažu ostalima. Krenuće tragačka grupa."

"Po mraku!" prošaputa ta žena podrugljivo.

Mala Pegi opet progovori. "Mislim da se on moli. Izgovara reči - sedmi sin."

"Sedmi sin", prošaputa Eleanor.

"Šta to znači?" upita Pegina mama.

"Ako ova beba bude dečko", reče Eleanor, "i ako se rodi dok je Vigor živ, onda će to biti sedmi sin sedmog sina, a svi sedmorica živi."

Mama jeknu. "Onda nije ni čudo da reka — " Nije bilo potrebno završiti tu misao. Zato ona samo dohvati malu Pegi za šake i povede je do žene na krevetu. "Pogledaj ovu bebu i reci mi šta vidiš."

Naravno da je mala Pegi ovo radila i ranije. Narod je vatruše koristio prvenstveno za ovaj posao: pogledati nerođenu bebu neposredno pre porođaja. Delom zato, da se vidi kako beba leži u materici, a delom i zato što vatruša ponekad može da vidi ko je ta beba, što će postati, može da ispriča poneku

priču o vremenima koja dolaze. Još pre nego što je dotakla trbuh te žene, videla je srcovatru bebe. To je bila ona koju je već videla, ona toliko razbuktala da je svojim sjajem, u odnosu na sjaj majke, bila kao sunce prema mesecu. "Dečko", reče ona.

"Onda dajte da rodim ovu bebu", reče majka na krevetu. "Nek počne disati dok Vigor još diše!"

"Kako je postavljena beba?" upita mama.

"Baš kako treba", reče mala Pegi.

"Glavom napred? Licem nadole?"

Mala Pegi klimnu glavom.

"Onda zašto ne kreće?" upita Pegina mama.

"Ona mu je govorila da ne krene", reča mala Pegi, gledajući tu majku.

"U kolima", reča ta majka. "Bio je krenuo, pa sam položila vračariju."

"Pa trebalo je odmah da mi kažeš", reče Pegina majka oštro. "Očekuješ da ti pomognem a čak mi i ne kažeš da je vračka na njemu. Ti, devojko!"

Nekoliko mladih su stajale uz zid, i gledale raširenih očiju; nisu znale na koju je mislila.

"Ma koja od vas — treba mi taj gvozdeni ključ sa prstena na zidu."

Najveća od njih uze ključ nespretno, i donese ga zajedno s prstenom. Pegina mama poče da njiše tim prstenom i ključem iznad trbuha te majke, tiho napevajući:

"Krug je ovo, on otvoren stoji, za izlazak, ključevi su moji. Gvozden-zemljo, vatra neka blista, puštaj vodo, do vazduha čista."

Ta majka kriknu u iznenadnom silnom bolu. Pegina mama odbaci ključ, odbaci pokrivač sa kreveta, podiže ženina kolena, i, sa žestinom u glasu, naredi maloj Pegi da *vidi.*

Mala Pegi dotače matericu te žene. Dečakov um je bio prazan, izuzimajući, u njemu, osećanje pritiska i sve jače hladnoće, jer izlazio je na vazduh. Ali upravo ta praznina njegovog uma omogućila joj je da vidi stvari koje više nikad neće biti jasno vidljive. Pred tim dečakom ležalo je milijardu milijardi otvorenih staza njegovog života, čekajući njegove prve izbore, čekajući da prve promene u svetu oko njega počnu da eliminišu po milion raznih budućnosti svake

sekunde. Budućnost je bila prisutna u svakom čoveku, kao trperava senka koja se nikad ne može videti dalje od trenutnih misli: ali ovde je, tokom nekoliko dragocenih momenata, mala Pegi mogla jasno da vidi tu budućnost.

I videla je na svakoj stazi smrt. Davljenje, davljenje, svaka staza budućnosti vodila je ovo dete ka vodenoj smrti.

"Zašto ga mrziš toliko!" uzviknu mala Pegi.

"Šta?" upita Eleanor.

"Tiše", reče Pegina mama. "Pusti je da vidi što vidi."

U detetu još nerođenom, tamna mrlja vode oko srcovatre izgledala je tako užasno jaka, da se mala Pegi bojala da će taj dečko biti progutan. "Izvadi ga da diše!" kriknu mala Pegi.

Pegina mama zari prste unutra, iako je time izazvala kod te majke strašno cepanje, omota jake prste bebi oko vrata, izvuče je napolje.

U tom trenutku se tavne vode u bebinom umu povukoše donekle, i Pegi vide, neposredno pre prvog bebinog daha, kako deset miliona smrti od vode iščezava. Tek sad su se neke staze otvorile, pa i neke koje vode ka zasenjujućoj budućnosti. A sve staze koje se nisu okončavale ranom smrću, imale su jedno podudarno mesto. Na svima njima je mala Pegi videla sebe kako čini jednu prostu stvar.

Zato je tu jednostavnu stvar i učinila. Digla je ruke sa opuštajućeg ženinog trbuha i hitro se zavukla ispod ruke svoje majke. Bebina glava je izašla, ali bila je još prekrivena krvavom posteljicom, delom one mekane kožaste vreće u kojoj je beba do maločas plovila u materici svoje majke.

Bebina usta su bila otvorena, pokušavala su da usisaju vazduh, ali uzalud, kožica se napinjala ka unutra ali nije prskala, te beba nije mogla da udahne.

Mala Pegi je uradila, sad, to što je u bebinim budućnostima videla da je uradila. Pružila je ruku, poduhvatila opnu negde ispod bebine vilice, i svukla je sa bebinog lica. Opna se skinula cela, u jednom mokrom komadu, a beba je tog istog trena, imajući slobodna usta, usisala jedan veliki dah vazduha, a onda kmeknula onim plačem koji, u sluhu porodilje, odzvanja kao pesma života.

Opnu placente Pegi je ispresavijala. Pegin um bio je još uvek pun vizija koje je ugledala na stazama života ove bebe. Još nije znala šta te vizije znače, ali slike koje su u njenom umu nastale bile su tako jasne, da je Pegi bila sigurna da

ih neće zaboraviti. Ispunjavale su je i strahom, jer, tako mnogo će zavisiti od nje, i od načina kako će ona upotrebiti tu porođajnu opnu koja joj je sad, još topla, ležala u šakama.

"Dečko", reče Pegina mama.

"Je l' jeste", reče ta majka. "Sedmi sin?"

Pegina mama je upravo podvezivala pupčanu vrpcu, zato nije mogla da odvoji vreme da baci pogled ka Pegi; samo je šapnula: "Pogledaj."

Mala Pegi je pogledom potražila onu usamljenu srcovatru daleko na reci. "Da", reče ona, jer ta vatra je još i sad gorela.

Sledećeg trenutka je pred njenim očima zatreperila i umrla.

"Sad ga više nema", reče mala Pegi.

Žena na krevetu zaplaka gorko, a njeno telo, porođajem izmučeno, poče se stresati.

".Jadovati, na rođenje", reče Pegina mama. "Strašno."

"Ćuti", šapnu Eleanor svojoj majci. "Budi radosna, inače ćeš bebi zamračiti čitav život!"

"Vigore", promrmlja žena.

"Bolje da ne bude ništa, nego suze", reče Pegina mama. Podiže uplakanu bebu, koju Eleanor preuze u kompetentne ruke - jasno se videlo da je već imala prilike da prigrli mnogo beba. Pegina mama ode do stola u uglu i uze vunenu maramu crno obojenu još u predivu, maramu koja je skroz-i-skroz bila boje noći. Prevukla ju je polako preko lica rasplakane žene, govoreći: "Spi, majko, spi."

Kad marama ode, plakanju već bejaše kraj, ta je žena, snage potrošene, spavala.

"Nosi bebu iz ove sobe", reče Pegina mama.

"Pa zar ne treba da počne da sisa?" upita Eleanor.

"Nikad ona ovu bebu neće dojiti", reče Pegina mama. "Osim ako hoćeš da posisa mržnju."

"Ne može ona ovog dečka da mrzi", reče Eleanor. "Nije on kriv."

"Meni se čini da njeno mleko to ne zna", reče Pegina mama. Je li tako, mala

Pegi? Koju sisu je ta beba sisala?"

"Svoje majke", reče Pegi.

Mama je pogledala oštro. "Sigurna si?"

Klimnula je glavom.

"No, dobro, onda, donećemo joj bebu kad se probudi. Bebi ionako nije potrebno da jede išta, prve noći."

I tako Eleanor odnese bebu van, u veliku sobu, gde je gorela vatra da osuši ljude, koji su na trenutak prestali da razmenjuju pripovesti o kišetinama i poplavama gorim od ovog, prestali dovoljno dugo da pogledaju bebu i dive joj se.

Međutim, u manjoj sobi, mama dohvati Pegi za vrh vilice, i zagleda joj se jako u oči. "Reci mi istinu, Margaret. Ozbiljna je stvar, ako beba sa majčinim mlekom usisava mržnju."

"Neće ona njega mrzeti, mama", reča mala Pegi.

"Šta si videla?"

Odgovorila bi mala Pegi na ovo, ali, nije znala reči za većinu stvari koje je bila videla. Zato pogleda u pod. Po načinu kako je mama uvukla dah, ocenila je da lako može doći do žestoke grdnje. Ali mama je sačekala, a onda je njena ruka došla blago, i pogladila obraz male Pegi. "E, dete, kakav si ti dan imala. Ta je beba mogla umreti, da mi ti nisi rekla da je izvučem. Čak si i pružila ruku i otvorila bebi usta - to si uradila, je li tako?"

Mala Pegi klimnu glavom.

"Dovoljno, od jedne male devojčice, dovoljno za jedan dan." Mama se okrete drugim devojčicama, onima koje su se, u mokrim haljinama, naslonile na zid. "A vi, tu, i vama je za ovaj dan dosta. Izađite napolje, pustite svoju majku da spava, idite da se sušite pored vatre. Počeću da pravim večeru za vas, to hoću."

Ali u kuhinji je već bio dedica, i uveliko petljario; nije hteo ni da čuje da mama išta radi. Uskoro se ona našla izvan kuhinje, sa bebom, muškarce je rasterala da bi mogla bebu da uspava ljuljanjem; puštala je bebu da sisa njen prst.

Mala Pegi je posle nekog vremena zaključila da nikom neće nedostajati, pa se iskrala uz stepenice, do tavanskih merdevina, pa uz merdevine u bezsvetlosni,

ustajali prostor. Pauci joj nisu mnogo smetali, a mačke su uspevale da, manje-više, rasteraju miševe, zato se nije plašila. Otpuzila je pravo u svoje tajno skrovište i izvadila onu izrezbarenu kutiju koju joj je dedica svojevremeno dao, za koju je rekao da ju je njegov tata doneo iz Alstera kad je dolazio u Kolonije. Ta kutija je bila puna dragocenih sačuvanih drangulija detinjstva - kamenčića, kanapa, dugmića - ali Pegi je sad znala da to, sve skupa, ne predstavlja ništa u poređenju sa poslom koji je pred njom, a koji će potrajti do kraja njenog života. Jednostavno je sve to istresla napolje, i dunula u kutiju da iščisti prašinu. Onda je položila presavijenu opnu unutra, i spustila poklopac.

Znala je: u budućnosti će otvarati tu kutiju desetak puta. Kutija će je dozivati, buditi iz sna, otrzati od njenih prijatelja, krašće sve snove od nje. Sve zbog toga što taj bebac muškić dole, u prizemlju, nema nikakvu budućnost osim smrti od mračne vode, ako Pegi ne bude koristila tu opnu da očuva njegovu bezbednost, slično načinu kako ga je opna nekad čuvala u materici.

U jednom trenutku je obuze bes što će njen život biti toliko izmenjen. Pa to je gore od dolaska kovača, stvarno; gore nego tata sa leskovim prutom kojim je bije; gore nego mama kad su joj oči besne. Nije fer, sve će biti zauvek drugačije. Samo zbog jedne bebe koju Pegi nikada nije pozvala, nikad zamolila da dođe ovamo, ama šta se nje tiče tamo neka beba?

Pružila je ruku i otvorila kutiju, planirajući da izvuče posteljicu i hitne je u neko mračno tavansko ćoše. Ali i u toj pomrčini, videla je jedno mesto još tamnije: mesto blizu njene sopstvene srcovatre, mesto gde se nalazila praznina duboke crne reke, potpuno spremna da od nje načini ubicu.

E ne od mene, reče ona vodi. Ti nisi deo mene.

Jesam, jesam, prošaputa voda. Ja tebe skroz prožimam, ti bi se bez mene sasušila pa bi umrla.

Onda bar nisi moj gazda, uzvrati Pegi.

Spustila je poklopac kutije, otišla i skliznula niz merdevine. Tata je uvek govorio da će Pegi, čineći to, da zaradi drvene cepke u turu. Sad ispade da je bio u pravu. Bolelo je baš grozno, zato Pegi ude u kuhinju hodajući kao malo postrance. Tamo je bio dedica. I, nema pogreške, prekinuo je posao i povadio joj cepke.

"Moje oči nisu dovoljno oštre za ovo, Megi", žalio joj se.

"Imaš ti oči orlovske. Kaže tata."

Dedica se tiho nasmeja. "Zna on to, zna."

"Šta ima za večeru?"

"A, dopašće ti se ova večera, Megi."

Mala Pegi namreška nosić. "Miriše na piletinu."

"Tačno."

"Ne volim pileću supu."

"Nije samo supa, Megi. Ovo je i pečeno, celo sem šije i krilaca."

"Mrzim i *pečenu* piletinu, takođe."

"Da li tvoj dedica ikad laže?"

"Nee-p."

"Onda je najbolje da mi veruješ kad ti kažem, da je ovo pileća večera kojoj ćeš se *radovati*. Zar ne možeš da se dosetiš na koji način bi jedna određena pileća večera mogla da te obraduje?"

Mala Pegi je razmišljala i razmišljala, a onda se osmehnula. "Krvava Meri?"

Dedica namignu. "Uvek sam govorio da je to kokoš rođena da postane masni sok."

Mala Pegi ga zagrli tako silno jako, da on poče da hripi kao da se guši, a onda počeše da se smeju, i smeju.

Kasnije te noći, znatno posle odlaska male Pegi u krevet, donesoše telo Vigorovo kući, pa tata i Mejkpis prionuše na posao da mu naprave mrtvački sanduk. Alvin Miler jedva da je uopšte izgledao živ, čak i kad mu je Eleanor pokazala bebu. Sve dok Eleanor ne reče: "Ona cura plamenka. Rekla je da je ova beba sedmi sin sedmog sina."

Alvin se poče osvrtati, da mu neko kaže da li je to istina.

"O, možeš imati poverenja u nju", reče Pegina mama.

Nove suze linuše Alvinu iz očiju. "Taj moj dečko se držao", reče on. "Tamo u vodi, držao se dovoljno dugo."

"Znao je koliko ti polažeš na to", reče Eleanor.

Onda Alvin pruži ruke, uze bebu; držao ju je neko vreme čvrsto, i gledao dole, u bebine oči. "Niko ga još nije imenovao, a?" upita on.

"Dabome da nije", reče Eleanor. "Mama je krstila sve druge dečake, ali ti si uvek govorio da će sedmi sin imati..."

"Moje sopstveno ime. Alvin. Sedmi sin sedmog sina, sa imenom istim kao što nosi njegov otac. Alvin junior." On pogleda oko sebe, onda se okrete licem ka reci, koja se nalazila daleko, u noćnoj šumo. "Čuješ li to, reko Hatrak? On ima ime Alvin, i eto, posle svega, nisi ga ubila."

Uskoro potom, unesoše mrtvački sanduk, pa u njega opružiše Vigorovo telo, i postaviše sveće, da označavaju onu životnu vatru koja je njega napustila. Alvin diže bebu, nadnese je nad sanduk. "Svoga brata pogledaj", prošaputa on novorođenčetu.

"Ta beba ne može još ništa da vidi, tata", reče Dejvid.

"Nije tačno, Dejvide", reče Alvin. "On još ne zna šta vidi, ali njegove oči vide. A kad bude dovoljno star da sasluša priču o svom rođenju, kazaću mu da je svojim sopstvenim očima video svoga brata Vigora, koji je život položio za spas ove bebe."

Tek posle dve nedelje Feit se oporavila dovoljno da putuje. Ali Alvin se pobrinuo da on i njegovi momci tvrdo odrade za troškove svoga boravka. Raščistili su jedno dobro parče zemlje, nacepali drva za zimu, nagrnuli nekoliko kućišta za pravljenje ćumura za Mejkpisa Smita, i proširili drum. Takođe su oborili četiri velika stabla i načinili most preko Hatraka, tako stamenit da su ljudi od tad mogli i u vreme provale oblaka prelaziti tu reku a da ih ni kap vode ne dohvati.

Vigorov grob je tu bio treći po redu, uz dva groba Peginih mrtvih sestara. Na dan odlaska, ujutro, porodica je došla da iskaže poštovanje i da se Bogu pomoli. Onda uđoše u svoja vagon-kola i krenuše na zapad. "Ali ostavljamo deo sebe ovde zauvek", reče Feit, a Alvin klimnu glavom.

Mala Pegi je posmatrala njihov odlazak, onda otrčala gore, na tavan, otvorila kutiju, i uzela opnu malog Alvina u ruku. Nema opasnosti, bar za sad. Trenutno je bezbedan. Ostavila je opnu i spustila poklopac. Biće bolje da se ti stvarno pokažeš kao nešto, bebo Alvine, reče ona, inače si napravio grdno mnogo nevolja nizašta.

Tim Powers

NOĆNA KRETANJA

Kada topli ponoćni vetar doplovi preko planina iz pustinje i naduva prozorske zastore ka unutra, pa onda, trenutkom svoga oklevanja, dopusti da padnu natrag i lupnu o prozorski okvir, stanovnici južne Kalifornije se probude i znaju da je to došao vetar Santa Ane, i da će sutra njihove biljke u saksijama biti razasute po uličicama i trotoarima; ali on obećava plava neba i čist vazduh, pa se oni pridignu u krevetu i nekoliko sekundi osluškuju kako rese palmi zvekeću i škripe napolju u tami.

Smeće leti ka zapadu, hartije, lišće, i dugi velovi prašine sa poljana gde traktori čekaju jutro, a noćas jedan suvi otpadak projuri, kotrljajući se i klizajući, kroz noćne ulice Santa Margarite; zadržavši se kratko u visokim granama, otpadak odskakuta preko krovova parkiranih automobila, čak izvede i jedan spori skakutavi ples celom dužinom severnog prozorskog praga na Giljermovoj kantini *Todo Noće.* Jedina osoba koja je primetila taj otpadak bio je jedan starac koga su svi zvali Kiklop, a koji je za šankom te kantine već satima pio kafu, u zamenu za toplo i osvetljeno mesto gde će noć provesti; sve dok se ta stvar nije stumbala sa zapadnog kraja prozorske daske, Kiklop ju je gledao, okrećući glavu da bi svojim jedinim zdravim okom mogao dobro videti.

Liči, razmišljao je on, liči na one sitne ribe đavoluše koje se prodaju na malim buvljim pijacama; pre sušenja, na telu takve ribe naprave tri zaseka, pa kad se osuši, izgleda kao neki majmunčić zakržljalih udova i neproporcionalno velike glave sa ogromnim, praznim očnim dupljama. Kad izlaziš, u kasno popodne, iz takve tržnice, napuštajući senku velikog platna auto-bioskopa, dešava se da nagaziš na poneko takvo kruto telašce medu ostacima šećerne vate i tortilje i medu pikavcima.

Kiklop je zapazio da taj otpadak pleše ka zapadu; oslušnuo je, i čuo šapat toplog vetra kroz paralelne ulice napolju sličan sporom dahu kroz kanale harmonike kome samo još dašak nedostaje pa da probudi čujni akord. Uvidevši

da to više nije noć od koje bi mu trebalo sklonište, Kiklop položi dva novčića od po dvadeset pet centi na šank, osovi se na noge, i teškim hodom zaputi ka vratima.

Napolju, on zabaci na potiljak svoji pohabani šešir i onjuši noć. Bio je to, zaista, onaj stari pustinjski vetar, sa nagoveštajima žalfije i meskita, a Kiklop je osećao i kako se grad meškolji u snu - ali noćas je u vetru bila i neka rđava primesa, takva da ju je starac osećao više umom nego čulima, te mu postade jasno da je noćas u grad ušlo i nešto drugo, nešto što pokreće drugačije stvari a ne prašinu ili lišće.

Ova noć je davala osećaj da je izvijena, podvrgnuta naprezanju, kao staklena ploča koju savijaju. Kiklop, vrlo budne pažnje, izađe gegavim koracima na sredinu ulice Mejn, stade tu, i zagleda se ka jugu.

Posle jedanaest sati semafori prekinu ciklusno smenjivanje svojih svetlosti i prebace se na postojano metronomsko sevanje, i to tako da sva svetla na pravcu sever-jug sevaju žuto za oprez, a sva istočna i zapadna sevaju crveno za zaustavljanje. Stojeći na sred pešačke zebre, Kiklop je video više od kilometar i po žutih nasumičnih bljeskanja opruženih u daljinu, ka jugu, niz Mein, a približno jednom u svakom minutu ti bljeskovi bi se sinhronizovali u relejni puls koji bi jurnuo niz dugu ulicu i proleteo iznad njegove glave hitajući ka trgu Bejli gde saobraćaj ide u krug oko sredine trga, nekih osamsto metara severno od mesta gde je Kiklop stao.

Često je on tu stajao, pozno u noći, izvlačeći zaključke o stvarima na osnovu posmatranja tih obrazaca nereda i sinhronizacije u dugom uličnom tunelu sevajućih žutih svetlosti, i brzo je shvatio da semafori noćas hvataju korak češće nego što je normalno, i to samo u pulsevima koji lete ka severu, kao da ocrtavaju uputstva za sletanje nečega.

Kiklop, smrtno uozbiljen, klimnu glavom. Ova noć je, zaista, izopačena - jaču iskrivljenost od ove još nije video. Noćas će veliki sivi makazari navaliti masovno.

Zgurio se, pa krenuo energičnim dugim koracima uz tu, glavnu, ulicu, a jednominutni relejni pulsevi žute svetlosti preletahu ga kao svetleće ptice.

Beni Kemp iznese svoje piće na mračni trem i sede na klupu koju je njegov otac tu ugradio pre više od pedeset godina. Neko je svojevremeno pokušao da

pretesteriše tu klupu, ali se masivna hrastovim pokazala pretvrdom, pa je taj pokušaj, očigledno, napušten pre nego što je naneta ikakva ozbiljnija šteta. Prelazeći sada šakom preko drveta u apsolutnom mraku, Kemp nije uspevao ni da nađe tu neravnu zasekotinu.

On otpi vino, dišući plitko i praveći se da u vazduhu lebdi miris noćnocvetajućeg jasmina i rosnih livada, a ne drveta kiselog od starosti i glodarskih gnezda, i da se vazduh pokreće. U mašti je gledao kako moljci naleću na odavno nestalu svetiljku pod tremom.

Nikad nije palio pravo svetlo; znao je da njegova draga fantazija ne bi preživela prizor neprekinutog zida koji se pribio uz samu ogradu trema. Na mestu gde su nekad bile tremne stepenice sad su bila vrata, ali ona su vodila u ulazni hol stambene zgrade sa apartmanima za iznajmljivanje u koju je kuća njegovog oca još davno bila pretvorena, a tamo se nalazio samo jedan platežni telefon, jeftine ploče koje su se već ljuštile sa novih zidova, i, najčešće, jedna ili dvoja kolica za kupovinu. Taj ulazni hol, i jedna kancelarija, dozidani su direktno na fasadu stare kuće - pri čemu je trem obuhvaćen sa svih strana i pretvoren u nekakvu ekscentričnu sobu — ali je Beni tamo retko prolazio, jer je u kuću radije ulazio, i iz nje izlazio, zadnjim stepeništem koje je ostalo manje-više nepromenjeno.

Zavali se sada unazad i pusti da mu vino pomaže da se pretvara. Nikad nije govorio nikome iz dugog niza stanara i stanovlasnika da je u ovoj kući odrastao - plašio se da će širenje te informacije umanjiti njegovu vezu sa starom zgradom, te da će mu onda biti nemoguće da ovde ovako sedi mirno i, pozno u noći, neprimetno klizi u prošlost.

Mušice mekano lupkaju i lepršaju na sijalici, a Kemp, uzdišući kroz vinska isparenja, oseća jedan talas jasminovog mirisa, onda ga topli povetarac dotiče po obrazu a trenutak kasnije on čuje vrlo tiho kuckanje cveća jakarande koje, streseno sa drveta ispred kuće, pada kao sejačev razbacaj mrtvih leptira po trotoaru i po kolovozu.

On otvori oči i vide kako se grane tog drveta polako miču naspram noćnog neba, i kako se novčići blistave mesečine pojavljuju, kreću, i nestaju u nemirnoj senci drveta. Kemp ustade, pažljivo kao čovek sa poslužavnikom krhke, drevne staklarije u rukama. Pođe do tremnih stepenika, obazrivo siđe niz njih, i iskrade se prolazom, na trotoar.

Desno od sebe video je prostranstvo železničke stanice i, iza toga,

uskomešani sjaj autoputa. Previše... tvrdo, pomisli Kemp, previše stvrdnuto, premnogo izvesnosti a nedovoljno mogućnosti. Pogleda levo, ka saobraćajnom krugu. Mirnije bejaše na toj strani, a izuzev mesečine jedini izvor svetlosti - žuto sevanje mnogih semafora. I vetar kao da je tamo bio topliji. Drhteći, on pohita ka kružnom trgu; i mada mu se činilo da je nazreo dvojicu-trojicu visokih, mršavih ljudi u sivim baletanskim trikoima pripijenim uz telo - ili je to možda bio samo jedan, u hitrom pretrčavanju iz jedne u drugu zonu senke - Kemp je bio odlučan da noćas, za promenu, ne dopusti da ga oni zastraše.

Vetar je vrtložio jače ispod mosta Haton Park, pa je plastična kesa u jednim samoposlužnim kolicima, trbušasto naduvena poput brodskog jedra, povukla čitava kolica napred sve do jednog stopala, u košarkašku patiku obuvenog, starice koja je na domak kolica spavala. Meri Frensis se probudi i osvrte. Sve vatre u kantama za smeće već su dogorele - znači, mora biti da je ovo vreme bliže jutru nego sutonu.

Ona njušnu taj nametljivi pustinjski vetar, i srce joj zakuca brže, jer su u vetru bili mirisi koje nije osetila već četrdeset godina, još od onih vremena kad je u ovom kraju bilo više plantaža pomorandži nego ulica.

Petljajući rukom, potražila je u svom najgornjem kaputu, onom koji je bio navučen preko svih ostalih, jedno od svojih ogledala, a kad je izvukla taj nepravilni komad posrebrenog stakla i provela nekoliko trenutaka zureći u njega, ote joj se promukli uzdah divljenja.

Znala je ona da će se ovo desiti ako bude uložila dovoljno truda u sakupljanje - što je, izgleda, konačno i učinila. Ne odvajajući pogled od ogledala, ustade i izgura svoja tržna kolica van, iz prostora pod mostom. Na mesečini, trebalo bi da sve krpe u njenim kolicima izgledaju sive, međutim, sve su blistale svojom pravom bojom, onom specijalnom morskom zelenom bojom koju je ona, od svih krpa, jedino sakupljala u svom svakodnevnom obilaženju kanti i kontejnera za đubre - nikada zaboravljenom bojom u kojoj se Meri pojavila na maturskoj igranci godine 1923- Poslednjih godina, palo joj je na um da, ako bi ona uspela da pronađe makar i dronjak od te haljine, i da ga potom čuva duže vremena, dronjak bi se mogao regenerisati... sporo, pa, dabome, ne možeš na brzinu, ali ako si spremna da čekaš... i još je pomišljala, da ta tkanina, ako bude uz nju, može početi da regeneriše i nju... da može prognati i to smežurano, zgužvano matoro lice a umesto njega stvoriti njeno pravo lice, i figuru, tako da

se nanovo pojavi ne samo haljina nego i ona Meri Frensis koja ju je nosila...

I evo, vidi, sada, u ovoj magičnoj noći to se dogodilo. Odraz u ogledalu se mutio, ali je ipak bilo sigurno da je to lice one devojke koja je još uvek ona jer Meri Frensis nikad nije stvarno prestala da bude ta devojka. Ovalno lice, krupne tamne oči, bleda, glatka koža... i neizveštačena nevinost sklona da ljudima poklanja poverenje.

Ona se okrete ka istoku, i slika se izoštri, ali - slika onog šta-ovo-nađosmo-u-dnu-prastare-garaže lica. Brzo se okrete ka zapadu, i ostade obuzeta strahopoštovanjem pred lepotom svog sopstvenog osmeha olakšanja koji je načinila videći da se vratilo, sad jasnije, devojačko lice.

Bila je okrenuta prema saobraćajnom krugu. Gledajući i dalje, neprekidno, u sve jasnije izoštrenu sliku u ogledalu, ona poče gurati svoja tržna kolica ka zapadu, čak i ne primećujući agilne sive figure bez lica koje su ispadale iz drveća ili iskakale, presavijajući se jako u struku, iz kanalizacionih otvora, a onda trčale, nečujnim skokovima, naporedo sa njom, prema krugu.

Taj saobraćajni krug na raskrsnici ulica Mejn i Bejli bejaše najstariji deo grada. Restorani koji su hteli da pokažu malčice lokalnog kolorita morali su uvek da okače par crno-belih fotografija tog kruga na kojima se vidi kako oko njega voze fordovi modela T i *piers-erouzi,* i kako muškarci u cilindar-šeširima i visokim okovratnicima sede na klupama ili se naslanjaju na krović niskog zida oko fontane. Ljudi u restoranima uvek su gledali te stare slike i pokušavali da razaberu na kojoj strani je sever.

Ona spljoštena uštavljeno-kožasta stvarčica za koju je Kiklop mislio da je osušena riba davoluša zaplovila je preko krova Doma mladih hrišćana, preletela preko motociklističkih pandura koji su čekali da neko otkrije svoje pijanstvo nesigurnom vožnjom oko kruga, a onda, kao suvi list, pljusnula u jezerce stare fontane. Otplovila je do stuba, keramičkim pločicama obloženog, u sredini, i ostala malo nagnuta, delimično izvan vode, naslonjena na pločice, zureći - činilo se - svojim velikim praznim očima u vrhove krovova.

"Je l' ti dobro?"

"Jeste", graknu on, skrivajući razdraženost zbog njenog tona, koji kao da je nagovestio da on mora biti ili luđak, ili zahvaćen nekim napadom, čim je na takav način iskočio iz kreveta; međutim, da je on zamerio njoj zbog tog tona,

ona bi odgovorila, povređeno-iznenađeno: "Pa samo sam pitala je l' ti dobro" čime bi on izgubio dva poena a ona dobila pravo da uzdahne u stilu "mene maltretiraju" i da glumi da joj je teško da ponovo zaspi. "Samo sam sanjao nešto", reče on kratko.

"Fino", reče ona, a onda dodade, samo malčice prerano: "Samo sam pitala."

Suzbio je iscerenje na svom licu. Previše željna uspeha, izvela je kontranapad iako je ono maločas bila samo njegova finta. Uputio joj je pogled čuđenja i rekao: "Uuuu, opusti se, mediću. Možda si i ti upravo nešto sanjala, a ?" Tiho se nasmejao, proizvodeći pristojan falsifikat nežnosti. "*Oboje* se ponašamo, reklo bi se, k'o *luđaci.*" Jedan-jedan, prednost za njega.

"A o čemu si sanjao?" upita ona.

A, ne, nećeš, nećeš, pomisli on. "Ne sećam se." Ode do prozora i pogleda dole, na ulicu Mejn. Palme su se povijale, čuo je potmulo urlanje vetra.

Debi se u krevetu obrte na drugu stranu i poče ravnomerno disati, a Rodžer je znao da će, sve dok ona istinski ne zaspi, svaki zvuk s njegove strane dovesti do njenog glumljenog "buđenja sa trzajem", te zato odluči da stoji pored prozora sve dok ne bude siguran da ona ne glumi. Naravno, ona zna da on misli to, pa će pokušati da ga uvuče u grešku tako što će praviti uverljive disajne pauze pa čak - taktička koncesija - i nedostojanstveno hrkati.

Natčekaće on nju. Zagledavši se niz ulicu, poče da razmišlja o svom snu.

Taj san je imao prilično često kad je bio dete, ali nikad od dolaska u Kaliforniju. Isuse, pomisli on, pa ja sam u Kaliforniju došao pedeset sedme, kad mi je bilo šest godina. Šta sad ovo znači, da ja opet to sanjam posle skoro trideset godina? A - evo setio sam se - taj san je svaki put nagovestio da će doći Ivlin, moja, kako su je zvali, imaginarna drugarica.

Noćašnji san je bio tako tačno ponovljen da je Rodžer, budeći se, u prvi mah mislio da se nalazi u jednoj od mnogih spavaćih soba u kojima je boravio dok su još živeli na istoku, one godine - ma, 1956-ta je to bila , sigurno - kad su se njegovi roditelji onoliko često selili. U tom snu uvek je na početku bio voz, viđen iz daljine, kako ide po pruzi obasjanoj mesečinom, preko nekog polja, iza koga su zgrade bile daleka neravnost na mračnom horizontu. Tada bi, u snu ga nikad ne plašeći naročito mnogo, zviždaljka voza zajaukala a iz dimnjaka bi izašla grudva belog dima; taj dim se nije razilazio - nadimao se ali i ostajao unutar svoje zapremine kao kad pljusneš izvesnu količinu mleka u posudu punu

prozirnog ulja; voz bi nestao u daljinama, a grudva bi se polako uobličila u belo lice praznih očiju. Tada bi, sporošću oblaka, ovo lice doplovilo do grada i krenulo mračnim ulicama, zastajući kod prozora svake spavaće sobe i nečujno zavirujući unutra... sve dok ne bi dospelo pred Rodžerov prozor. Tu bi se nasmešilo i najzad se rasulo po vazduhu, a u Rodžerovom umu bi se zadržalo osećanje da je dobio društvo.

On se, sada, priseti kad je taj san poslednji put sanjao; bilo je to u noći uoči onog dana kad su ga roditelji napustili. Posle te noći, rano se probudio, a kad je majka ušla u kuhinju da napravi kafu, on je već bio spremio za sebe zdelu *Ćiriosa.*

"Već si ustao, Rodž?" pitala ga je. "Šta smo ti rekli o diranju frižidera bez pitanja?"

"Izvini", rekao je on tada, i bar godinu dana posle toga čvrsto verovao da su ga ostavili zato što je prekršio to pravilo o frižideru. "Vratila se Ivlin", napomenuo je tad, u želji da promeni temu.

Njegova majka se, držeći konzervu mlevene kafe, sledila, a njeno lice kao da je postalo mršavije. "Šta..." počela je oporo; onda, tonom očajnički razumnim: "Šta hoćeš da kažeš, medeni? Nije mogla da se vrati. Znam da nas je pronašla posle selidbe iz Kiporta u Redbenk, i kasnije posle svake selidbe, ali sad smo u *Njujorku,* skoro nadomak Bafala, nije mogla preko tolike daljine. Sad se samo... *praviš,* a?"

"Jah", odvratio je nemarno. "Ali kaže da je putovala dugo. Kol'ko je vremena prošlo od kad smo se odselili iz Atlantik Sitija?"

Majka je sela za sto naspram njega, još uvek držeći konzervu za kafu. "Pet meseci", prošaputala je.

"Jest, preletela je preko neke reke, kaže ... je l' beše Del Ver? Onda je morala da zaobiđe Fil-a-del-fiju zato što tamo ima suviše ljudi, a oni - kad oni svi misle, i žele razne stvari — počeli su sa savijaju vazduh, kao kad je suviše ljudi na trambulini, to bi se savilo sasvim u krug i ona ne bi mogla da izađe, da se vrati na stvarna mesta. A onda je, kaže, išla oko Skrentona i Elmire, i sad je stigla ovamo."

Tad je šestogodišnji Rodžer digao pogled sa svojih pahuljica, i po prvi put shvatio da se njegova majka plaši te Ivlin. A sada, dok je stajao na prozoru svoje spavaće sobe u Santa Margariti, i dok se Debi u krevetu iza njega

pretvarala da spava, njemu dođe iznenada i zakasnela misao da su njegovi roditelji te godine išli u selidbe tako često baš zbog Ivlininih izuzetnih tragačkih sposobnosti.

Ali zašto bi se njih dvoje toliko plašili, upita se on, imaginarne drugarice jednog deteta? Ivlin nije mogla da pomiče predmete, niko nju nije mogao videti, nije mogla kazati gde se nalaze izgubljeni časovnici ili prstenovi... a ni govora da bi mogla ikog povrediti kao "imaginarna drugarica" u onoj priči Džona Koliera. Jedina osoba s kojom se Ivlin ponašala makar i izdaleka nasilno bio sam *ja,* cenzurisala je moje snove kad god sam sanjao o stvarima koje se njoj nisu dopadale. A do vraga, kad sam počeo da pričam o Ivlin, mamu je to samo zabavljalo... imala je običaj da me pita kako je Ivlin, čak je izrezala i parče torte za nju kad je bio moj peti rođendan. Tek kada sam počeo da pričam mami stvari koje sam od Ivlin čuo - kao ono da je Ivlin tri godine starija od mene, u mesec tačno - tek kad je mami ideja o mom igranju sa zamišljenom devojčicom prestala da izgleda šarmantno.

Rodžer porazmisli o trenutno neplaćenom računu koji je od privatnog detektiva stigao. Ako on bude u stanju da te nađe pre nego što toliko zađem u besparicu da više ne mogu da ga plaćam, pomisli Rodžer, dobiću šansu da te *pitam* šta te je uznemiravalo u vezi sa Ivlin, *mama* - samo, prvo ću dobro da ispitam i tebe i tatu o etičnosti tog postupka kad pošalješ dečaka od šest godina u prodavnicu sa novčićem od dvadeset i pet centi da kupi slatkiše, a onda, dok je on unutra, pokreneš automobil i odvezeš se zauvek. A moglo bi to skoro biti - ako još važi ono što je detektiv zaključio proučavajući uplatnice i rate socijalnog osiguranja, i ako ti tata zaista živite samo nekoliko blokova daleko odavde.

Neko se žestoko dernjao, daleko niz ulicu... ali, sudeći po zvuku, taj je išao na ovamo. Muški glas, primeti Rodžer - biće da je to matori Kiklop. Zašto je, kog vraga, toliki broj uličnih propaliteta sklon dernjavi? Babe na autobuskim stanicama koje dreknu tako, da se glave okreću i dva bloka daleko, zbog glasnoće i zbog čiste razbesnelosti njihovih skoro potpuno nerazumljivih tirada; muškarci koji zalaze u saobraćaj tako da škripa kočnica uleće u njihove besno izgovorene kataloge raznovrsnih stvari koje oni više neće trpeti... i ljudi koji, kao ovaj Kiklop noćas ovde, jednostavno hodaju uz i niz prazne noćne ulice izvikujući upozorenja i izazove imaginarnim neprijateljima: mora biti da je to neka bolest urbanih sredina, i to, koliko je meni poznato, nova u ovoj

civilizaciji. Može biti da je to i zarazno, pa ćemo se jednog dana Debika i ja pojaviti tamo dole da mašemo pesnicama prema pustim trotoarima i vrištimo *Ajde, ajde, kurvini sinovi?*

Osvrnuo se i bacio pogled na Debi. Pre će ona nego ja, pomisli. Da njeni roditelji ne stanuju u Balboau, i da nisu vlasnici brodića i brvnare gore u Big Bearu, i zemljišnjih poseda odavde do pakla, zar bih ja imao nameru da se ženim jednom takvom mršavom zlicom? Ama ni slučajno. I, ako li samo uspem da nađem svoje roditelje, i ako se potvrdi da su tako bogati kao što moje uspomene o njihovim kolima i kućama nagoveštavaju, poslaću ovo oživelo ptičije gnezdo puno neuroza i opsesija natrag njenim roditeljima. Moj dobitak, njihov gubitak.

Uzdrhta. Nije bilo hladno u sobi, ali, osetio je promajno kretanje vazduha kao... kao da uspeh prolazi pokraj njega; dah predstojeće bede uznemirio je prašinu pod vratima spavaće sobe; učini mu se da su računi na radnom stolu blago zašuštali zbog strujanja ustajalog vazduha u kome je, nekako, lebdeo i miris sede kose, i sumornog rada od-devet-do-pet, rada u stilu trideset-godina-čekati-penziju, i miris vreća smeća koje su pune ispražnjenih konzervi kukuruzne kaše i *Spama* i mlevene kuvane govedine.

Ne mogu da je ispustim, pomisli on, dok ne budem *siguran* o svojim roditeljima - dok ih ne samo nađem, nego i utvrdim koliko para vrede, a onda ih putem posuđivanja ili čak ucene navedem da mi daju gomilu love, i da me učine svojim naslednikom. E, tek tad ću moći da šutnem blesavu jadnicu Debi...što bi svaki normalniji, ili manje ambiciozan, čovek nego što sam ja učinio neposredno posle onog njenog prvog bežanja roditeljima.

A to je bilo pre oko četiri meseca. Čim je shvatio da ga je ostavila, znao je i kuda je morala otići. Sledećeg dana je seo u autobus i otišao kod njenih roditelja. Bio je spreman da tvrdi da voli njihovu ugojenu, manično-depresivnu monsterku od kćerke, i da objasni da njih dvoje žive zajedno samo zato što se još ne mogu venčati: spremio se da izdrži veliku količinu roditeljskog neodobravanja, čak nasilja...ali za ono što ga je sačekalo, nije bio spreman.

Debina majka je otvorila vrata kad je pokucao, ali kad se, nervozno prkosan, predstavio, samo se nasmešila. "A, vi ste Rodžer. *Baš* mi je drago da Vas vidim, Debi nam je *toliko* pričala o Vama. Svakako uđite da je pozdravite, znam da će je vaša poseta razveseliti..." Hteo je da objasni da je došao da vodi Debi sa sobom, ali je njena majka, vodeći ga unutra, i dalje govorila, pa i kad su ostavili

sunčevu svetlost iza sebe a ušli u dnevnu sobu gde su zavese bile navučene preko svih prozora a nijedno svetlo upaljeno. Na sred poda, stolica. "Da, naša Debi voli da izađe i pronađe nove prijatelje", nastavljala je majka veselo, "ali", dodala je odmahujući rukom prema toj stolici, "kao što vidite, uvek se vrati kući."

Naprežući oči u polumraku, Rodžer konačno primeti da Debi sedi nepomično na toj stolici i prazno zuri... onda primeti i to da je *vezana* za stolicu, kaiševima oko struka, i oko ručnih i nožnih zglavaka. Bez ikakve svesne misli, izašao je iz te kuće, i prepešačio znatnu distancu glavnom ulicom pre nego što se dosetio da mora uzeti autobus ako misli da stigne kući pre mraka.

Kasnije se opet vratio u tu zgradu, i uhvatio Debi u jednom pristupačnijem segmentu njenog ko-zna-kakvog ciklusa raspoloženja, i nagovorio je da se vrati u apartman gde su zajedno stanovali: u svojim glupavijim trenucima govorio je sebi da je tada otišao po nju da bi je spasao od te sredine i od njene evidentno lude majke, ali kasno u uplašenim noćima poput ove mogao je da prizna, bar samom sebi, da je njegova briga prema Debi briga kakvu čovek oseća prema svojoj poslednjoj neponištenoj kreditnoj kartici.

Debi sad ispusti jedan dugi zvuk na pola puta između hrkanja i rečenice, te on uvide da je sigurno stvarno zaspala. Sačekaću da prođe stari Kiklop, pomisli Rodžer, a onda ću se ušunjati polako u krevet. Pitam se da li će Ivlin i dalje cenzurisati moje snove. Šta beše ono što joj je smetalo? Snovi njoj nedopadljivi bili su svi podstaknuti nečim što sam doživeo, pa, prema tome, Ivlin je verovatno bila moj podsvesni um u nastojanju da suzbije one uspomene koje sam, na neki nepriznati način, doživeo traumatično. Još uvek pamtim ono kad su me roditelji odveli u zabavni park *Kristalno jezero* u Nju Džersiju — bili su vrlo dobro raspoloženi tokom prve polovine vožnje, ali kad siđosmo sa autoputa, oni kao da prepoznaše, neočekivano, tu oblast, postadoše vrlo napeti - a Ivlin mi, posle toga, nije dopuštala da sanjam o tom kraju. A jednom sam gledao kaubojac u kome u jednom trenutku upucaju nekog vojnika američke konjice i on pada s konja ali mu se jedna noga zaglavi u uzengiju tako da ga konj onda vuče preko prerije a on odskače kao krpena lutka - Ivlin je uvek poništavala svaki san u kome bi se počeo pojavljivati taj deo. Kad su mi izvadili krajnike, nije mi više dopuštala da sanjam o mirisu etera: ostala mi je sloboda da sanjam o bolnici, i o groblju, i o sladoledu, ali o tom mirisu ne.

"Vraćajte se dole u vaše rupe, kopilani", dernjao se Kiklop dole na trotoaru.

Debi se pomakla i nešto progunđala, a Rodžer mentalno prokle bučnu matoru propalicu. *"Samo se usudite da mi priđete",* nastavio je Kiklop, "*pa ću vam porazbijati ta vaša siva lica. Te vaše noge k'o makaze — polomiću vam ih."*

I protiv sopstvene volje zainteresovan, Rodžer baci pogled dole na ulicu - a onda pogleda ponovo. Kiklop se, kao i obično, teturao pločnikom i uzmahivao pesnicama ka svojim opakim protivnicima, ali činilo se da noćas, po prvi put, viče na neke stvarno prisutne ljude. Pet-šest tamnih figura je odskakivalo po travnjacima u senkama i izvodilo fantastične kolutove na slabo osvetljenim prostorima između uličnih lampi. Rodžerova prva pomisao bila je da bi to mogli biti studenti glume iz nekog lokalnog koledža, koji su imali neku svoju probu ili maskaradu a onda izašli da se zafrkavaju i da zadirkuju pijance, jer, sve te figure kao da su bile obučene u pripijene sive kostime od glave do pete i sa sivim najlon-čarapama navučenim na lice. Onda Rodžer vide jednu od tih figura kako se iz čučnja vinula uvis u stilu skakavca ... sve do trećeg sprata jedne kancelarijske zgrade, a tamo se držala za prag jednog mračnog prozora trenutak, i onda paučjim doskokom vratila na pločnik.

Žuta svetla semafora bila su čudno koordinirana, bacala su, kao da se međusobno dodaju, talase svetlosti niz ulicu, ti žuti pulsevi proletali su u visini Rodžerovog prozora, a prisustvo Ivlin osećao je veoma jako. *Izlazi, Rodžere,* pozvala ga je iz noći tople poput daha. *Odluči šta želiš, da bih ti to mogla dati.*

"Možeš li mi naći majku i oca?" prošaptao je.

Istog trena Debi se u krevetu iza njega podigla u sedeći položaj.

"Šta?" reče ona. "Jesi lud?"

Da, stiže Ivlinin odgovor od napolje. *Vidi. Evo su. Izvešću ih napolje za tebe.*

Rodžer odstupi od prozora i poče da navlači pantalone.

"Rodžer", reče Debi oštro. Kroz njenu refleksnu zlu volju počela se probijati i istinska zabrinutost. "Hodaš u snu. Vraćaj se u krevet."

"Ma budan sam", reče on, ukoračujući u svoje cipele, ne gubeći vreme oko čarapa. "Izlazim. Ti se vrati na spavanje."

Svesna da će biti izostavljena iz nečega, Debi izlete iz kreveta.

"Idem i ja."

"Ne, do vraga", reče on maltene molećivo, dok je na svojoj košulji zakopčavao svako drugo dugme. "Zašto ti se ide?"

"Zato što ti nećeš da ja pođem", reče ona, glasom koji se prigušeno čuo ispod haljine koju je navlačila preko glave. Polazeći ka vratima, ukoračila je u svoje cipele i stigla da otvori vrata još pre nego što je on dovršio uvlačenje košulje u pantalone. "Bar te čekam."

Prođoše kroz vrata stana i požuriše niz satepenište, do trotoara. Lišće i zgnječene papirne čaše kovitlali su se kroz vazduh kao noćne ptice, a Kiklop je Rodžeru i Debi izmakao već za čitav jedan blok zgrada. Gledajući pokraj tog starca, Rodžer vide da semaforska svetla severno od saobraćajnog kruga šalju sinhronizovane žute pulseve ka jugu; pulsevi iz južnog, i iz severnog dela ulice Mejn sretali su se na krugu kao svetleći meci koje neko iz dva pravca ispaljuje ka istoj meti.

Na stopalima mu je odjednom bilo toplije; bacajući pogled dole, on primeti da sad ima čarape, i, takođe, da su mu sva dugmad na košulji zakopčana, a cipele, tako se bar činilo, izglancane.

Potrča prema svijajućim palmama koje su rasle u obruču oko saobraćajnog kruga. Trčeći korak iza njega, Debi ga pozva glasom koji je, od straha ili od divljenja, postao bojažljiv. "Kuda idemo?"

"Možda grešim", povika on ne osvrćući se, "ali mislim da je ono, bar noćas, mesto gde se snovi ostvaruju."

Džek Singer popravi čvor svoje kravate, udalji se jedan korak od ogledala, i sa divljenjem osmotri svoju refleksiju. Sumnje nije bilo - dobro skrojeno odelo utiče na čovekov izgled; ne samo što je izgledao vitak i čvrst, i nekim čudom bez ikakvog traga onog ispupljenog trbuha, nego je i njegovo lice dobilo preplanuli i koncentrisani izgled, a kosa izgledala punija i tamnija. On se potapša po grudnom džepu sakoa, oseti tanki novčanik tamo; znao je, i bez gledanja, da se unutra nalazi kreditna kartica Diners kluba, i karta organizacije "Viza" (i to sa onom zvezdicom koja znači da imaš više nego prosečni čovek), i zlatna kartica Ameriken Ekspresa, i nekoliko šuškavih novih novčanica od po sto dolara, za napojnice.

Odšeta se od ogledala i otpi jedan mali gutljaj rakije iz čaše na ormariću. Baš valja, ovaj "Kurvoazije" sa pet zvezda. "Bližiš se kraju, draga?" doviknu u pravcu garderobe njegove supruge.

"Gotova sam za minut", reče ona. "Iz jednog nokta mi ispao dijamant, i, sad,

dok se osuši super-lepak."

On klimnu glavom, ali, iako njegov osmeh nije popustio, njegove fino oblikovane obrve skupiše se u mrštenje. Dijamant iz *čega?* Ispao iz *nokta?* Nikad nije čuo za tako nešto... ali znao je da mu ne bi bilo pametno da joj postavi pitanje o tome, jer je to, očigledno, bio samo još jedan deo ove uvrnuto divne večeri.

Samo u jednom trenu, kad su se probudili pre približno jedan sat, on je pomislio da je sredina noći, a njihov apartman je imao izgled... nalik na onaj otrcani gde su nekada stanovali. Ali onda je dunuo, kroz prozor, topli vetar santaanski, i Džek se setio da je noć tek počela, i da se od njegove supruge i njega očekuje da odu na večeru koja će u njihovu čast biti priređena u... kako se ono zvaše taj hotel?... prosto, najfiniji hotel u ovoj saveznoj državi... a, hotel "Splendid", tako je.

On baci pogled kroz prozor. "Stigla limuzina, draga", doviknu joj.

"Evo me." Pojavi se njegova supruga, izlazeći iz svoje sobe za oblačenje. Fina odeća je na nju delovala čudesno - izgledala je za dest kilograma mršavija, tako da bi sad moralo biti reči o njenim "raskošnim oblicima" a nikako o običnoj prokletoj debljini.

Šofer blago zakuca na vrata, a Singer namesti ruku tako da ga supruga uhvati pod ruku.

U limuzini su, kao što se od njih i očekivalo, popili oboje po jedno piće, dok ih je glatko nosila ka zapadu, ulicom Bejli; iako se nisu mogli setiti kad su zapravo gutali ta pića, čaše su bile prazne do trenutka kad je šofer načinio široki zaokret oko tri četvrtine saobraćajnog kruga, a onda, bez i najmanjeg trzaja, skrenuo južno u Mejn i stao uz pločnik ispred hotela "Splendid". Jedan čovek u maltene luđački ukrašenom crvenom kaputu i sa šeširom obloženim zlatnom koricom otvori vrata limuzine za njih.

Singer izađe i pomože svojoj ženi da izađe, čineći to, on primeti da je trotoar, sa znacima hotela "Splendid" utisnutim u cement otprilike na svakih metar rastojanja, tako blistavo obsjan reflektorima sa travnjaka i desetinom ogromnih lustera u holu, da njegova supruga i on ne bacaju nikakve senke.

"Očekuju vas na salonu 'Napoleon', *M'sieur",* reče portir ponizno se klanjajući, "pića i ordevr su tamo, a onda treba da večerate u velikoj balskoj dvorani."

Negde je, izvan vidika, neki orkestar bogato izvodio potpuri omiljenih melodija iz 1940-tih godina.

Singer izvuče jednu stotku i dopusti da ta novčanica nestane u portirovoj urukavičenoj šaci. "Hvala Vam, Armande."

Pođoše preko tepiha, osmatrajući neupadljivo ali sa divljenjem svoje refleksije u visokim ogledalima koja su se na svim zidovima smenjivala sa mermernim pločama; a kad prodoše ispod pozlaćenog luka i stupiše u salon "Napoleon", dočekaše ih oduševljeni uzvici drugih gostiju.

Svi elegantni - divna mlada žena u morsko-zelenoj haljini, upadljivo lepoj; piratski zgodan stari momak sa crnom pokrivkom na jednom oku; onaj mladi par koji je punio dva tanjira kod jednog od stolova za meze... a naročito ova žena koja hoda ka njima, ruku pruženih za dobrodošlicu, sa osmehom na svom porcelanski bledom licu...

"Dobro veče", kaže im ta žena. Ja ću biti vaša domaćica večeras - zovem se Ivlin."

Rodžer, dižući pogled sa tanjira u koji je trpao kavijar i tanke kriške nekog crnog hleba sa preobiljem semenki kima, vide da su se pridošlice trgli, jedva primetno, kad se Ivlin predstavila, i istog časa je bio siguran da to moraju biti njegovi roditelji. Oni su brzo vratili svoje smireno držanje i pustili da ih Ivlin povede unutra, a Rodžer ih je proučavao krajičkom oka dok je, trudeći se da ne oda drhtanje ruku i silovito lupanje srca, viljuškom nabadao pečeno jaje i maleni ukiseljeni klip mladog kukuruza i prebacivao ih u svoj tanjir. Baš izgledaju bogati, razmišljao je sa opreznim zadovoljstvom.

Ivlin je vodila taj par pravo prema stolu kraj koga su stajali Rodžer i Debi. "Džek, Irma", reče ona Rodžerovim rditeljima, "ovo su Debi i Rodžer." Opet licem njegovih roditelja prođe trzaj, a Irma se zapilji u Rodžera tvrdim, bezizražajnim pogledom i tek posle dve-tri sekunde pruži ruku. Ona zausti da nešto kaže, ali Ivlin progovori prva.

"Aaa, evo stižu poslužitelji", reče ona. "Naravno, kokteli su ovde svi prvoklasni, a na stolu je lista posebnih specijaliteta kuće. A sada me morate izviniti - mislim da naš gospodin Kemp ima jedno pitanje." Ona se osmehnu i hitro okrete preme jednom sredovečnom čoveku koji je posmatrao poslužitelje pomalo uzbunjeno. Rodžer, koliko zbog žeđi toliko i zbog želje da odloži konfrontaciju sa svojim roditeljima, poče žmirkavo da osmatra list, načinjen

evidentno od pravog, najfinijeg pergamenta, na kome su bila razigranom kaligrafijom opisana ta specijalna pića, ali to su bila sve neka penušava pića kao "roze veverica" i "beli rus" i "egnog", pa Rodžer odluči da postupi u skladu sa svojom uobičajenim ponašanjem u tim izuzetno otmenim barovima: da zatraži "šivas regal rojal salut" 25 godina star... *u velikoj čaši za mirisanje.* To uvek impresionira ljude.

Poslužitelj koji je prišao njihovom stolu, visoki, mršavi drugar u tamnosivoj odeći, uz naklon reče: "Mogu li vam doneti nešto iz bara?"

"Ja ću jednu 'roze vevericu' ali sa *viskijem* a ne *burbonom*", reče Debi u svom najboljem *pogrešne-predstave-na-kvadrat* stilu.

Rodžer diže pogled da uputi poslužitelju mig u smislu "popustljivi budite sa budalom", ali hitro ustuknu sa prigušenim uzvikom, jer je lice tog čoveka, samo tokom jednog delića sekunde, izgledalo kao siva uglovitost bez crta, kao plastična vreća za đubre razapeta preko prednje strane lobanje.

Sledećeg trenutka bilo je to samo jedno nejasno lice, ali Rodžer reče: "Hm, dobro, i skoč za mene, i, izvinite me", pa načini par koraka preme centru dvorane.

Onaj dostojanstveni sa pokrivkom na oku zurio je u njega, i Rodžer uvide da je to Kiklop, i da u starinskoj plavoj uniformi ratne mornarice ne izgleda ni izdaleka onako smešno kako bi se moglo očekivati. Kiklop, koji nije držao nikakvu čašu, priđe Rodžeru i tiho mu reče: "Video si toga, a? Za trenutak si video da to nije kelner nego jedan od velikih sivonogih makazara."

O, Isuse, pomisli Rodžer nesrećno. Gde je kog vraga moj skoč? "Jedan od *kojih?"*

"O, izvini, u pravu si - to ih ja tako zovem samo zbog onog tipa u staroj dečjoj pesmici, pamtiš? Veliki crvenonogi makazar, koji pritrčava sa ogromnim parom makaza i odseca palčeve klincima koji sisaju palčeve? Kako se ono završava? 'Znao sam da će cviknuti, joj! - onome ko sisa palac svoj'."

"Oni će..." poče Rodžer, toliko ludo dezorijentisan da mu je bilo teško da udahne duboko ili da se uzdrži od kikotanja, "... nama će oni odseći palčeve, je l' to?"

Kiklop je izgledao zgadeno. "Ne. Jesi pijan? Pa *rekao* sam da ih tako zovem samo zato što izgledaju kao momak na onoj slici koja je išla uz tu pesmu. Sem što su ovi skroz sivi. Ne, *ovi* iskrsnu niotkud kad god dođe neko ko ima

sposobnost pojačavanja snova, kao ono kad se kapi kiše pojave niotkud čim naiđe polje niskog pritiska. Možda su ti sivljaci ustvari duboki koreni naše sopstvene svesti, sklupčani i odmaknuti tako da izvire iz tla i izgledaju zasebni, kao onaj crv koji samome sebi izvrši oplođenje; ili su to možda duhovi koje možeš videti samo u duhovnom svetlu kojim zrači svako od tih amplifikatora imaginacije." Klimnuvši glavom prema Ivlin, on nastavi. "Ona to radi ovde noćas. Nevolja je u tome što takvi ljudi savijaju noć, a što je više umova koje ona uvodi u pojačano funkcionisanje, to je oštriji ugao zakrivljenja, kao kad duvaš u jednu od onih dečjih petljica na kojima je razapet tanak sloj sapunice, znaš? Što jače duvaš, sloj sapunice se ispupljuje sve više, postaje sve okrugliji, a onda - hop, otkinuo se mehur i leti sve dalje i dalje."

"Dobro", reče Rodžer, klimajući glavom više puta i osvrćući se ne bi li našao, bar, čašu pića koju je neko ostavio. "Dobro - mehur će otploviti, kapiram. Makazari. Ne vidiš neko *piće* negde, mo..."

"To će i biti, noćas", reče Kiklop oštro. "Prokleto brzo. Primetio si semafore? Znaš zašto sad svi sevaju tako često, i u sekund složno? Zato što smo u intersekciji sa samo još nekoliko njih, izgleda kao da ih je mnogo ali to su samo refleksije od dva-tri. Kad uhvate korak perfektno, to će značiti da je ostao samo još jedan, i da je veza između ovog mehura i realnog sveta svedena samo na tanki, tanki tunel."

"Sigurno, ali..."

"Odlazim ja sada", prekide ga Kiklop. "Ako si iole pametan, poći ćeš i ti. Za pet minuta može biti prekasno."

"Eeeee..." Rodžer zamišljeno spusti pogled ka elegantnom odelu od firme "Iv Sen Loran" koje je bio primetio na sebi tokom približavanja hotelu, i zatim prenese pogled na jako dekoltiranu, obiljem šljokica ukrašenu haljinu koju je Debi - isto tako neobjašnjivo - nosila. Sad on ispruži ruku, dlanom nagore, sa prstima nalčice povijenim; malo koncentracije, i - iznenada je ta šaka držala veliku loptastu čašu na čijem se dnu kružno vrtela ćilibarna tečnost dva i po santimetra duboka. Rodžer se osmehnu dižući pogled ka strogom starcu. "Pojačivači mašte, je l' tako?" reče on polako. "Pa, hvala, ali ostaću još malo. Pakla mu, pet minuta - to je obilje vremena."

Kiklop se nasmeši sa prezirom i sažaljenjem, okrete se i snažnim koracima napusti dvoranu. Rodžer okrete pogled ka Ivlin, Zapilji se u nju. *Ko* je ona, *šta* je ona? Očito nešto više od izmišljene drugarice u igri jednog deteta, ili - šta je

ono pretpostavio, ranije, o njoj? - samo funkcija njegove podsvesti. Dabome, moglo bi biti da je za njega mudrije da ne sazna, mudrije da ne postavlja nezgodna pitanja.

Noseći svoje piće, vratio se do mesta gde su Debi i njegovi roditelji stajali. "E dobro!" reče on razdragano. "Mama, tata - dobro je videti vas posle toliko godina."

Ostade šokiran fizičkim promenama koje su zbog tih njegovih reči nastale kod to dvoje ljudi: otac se smežurao, proćelavio i posiveo, a prostori između dugmadi na njegovom loše-pristajućem odelu iznenada se razvukoše zbog velikog isturenog trbuha; majka postade smešno debela a njen izraz otmene razonođenosti pretvorio se u hirovitu nesrećnost - Rodžeru sa zakašnjenjem pade na um da bi njihovo prividno bogatstvo moglo biti isto tako efemerno kao njegovo odelo i ta njegova snifter-čaša sa skočem.

"*To...jest* Rodžer, je li tako?" prošaputa starica. "A ovo", nastavi ona užasnuto, okrećući se njihovoj domaćici, "ovo je Ivlin."

"Jest", reče Rodžer, pomalo iznenađen saznanjem da je njegovo večerašnje avanturističko oduševljenje odjedanput i u celosti isparilo, ostavljajući ga sa osećanjima da je star i da je ogorčen. "Tek noćas je našla put povratka do mene. Za taj put joj je bilo potrebno više od dvadeset pet godina... ali, sećaš se, oduvek je izbegavala gusto naseljene zone."

"Sve do noćas", ukaza njegov otac tiho.

"Sve do noćas", saglasi se Rodžer.

Osmeh njegovog oca bio je bolešljiv.

"Vidi", reče stari, "ima puno stvari o kojima treba da diskutujemo, priznaću - mnogo zbog kojih bi, ovaj, trebalo i da molimo za oproštaj - ali zar ne možemo da *izađemo* odavde ovog trenutka? A da ne primeti naša... domaćica?"

Rodžer pogleda uokolo. Ivlin je vedro ćaskala sa jednom grupom ljudi na drugom kraju sale, a kad god je podigla pogled lusteri su počinjali da blistaju još jače, poslužavnici sa ordevrom su dospevali u oštriji fokus, ali su se poslužitelji izduživali, mršavih, njihove crte lica bledele kao slike bačene iz projektora čija sijalica popušta; perifernim delom vidnog polja Rodžer vide kako jedan od tih poslužitelja skače sve do plafona i onde ostaje držeći se kao muva.

"Jest", reče Rodžer iznenada uplašen, sada shvatajući Kiklopova upozorenja ozbiljno. Dopusti svom piću da ispari, zajedno sa celom čašom. "Ako nas iko pita, recite da samo idemp malo na svež vazduh - i onda pričajte kao se super provodite." On dohvati Debi za ruku. "Hajde", reče joj.

"A ne, ja ostajem. Znaš šta su stavili u ovo piće iako sam im rekla da *ne* stave?"

"Mi idemo samo da se prošetamo, samo da malo pogledamo fasadu ove zgrade... ali, ti ostani, svakako, ako to želiš."

"Ne, idem i ja." Ostavila je svoje piće na sto, a Rodžer vide da se čaša, ispuštena, odmah razbila u nefokusiranu mrlju.

Njih četvoro stigoše do hola neometeni - Ivlin ih je čak i videla kako odlaze, ali se na njoj videlo više ogorčenog zaprepašćenja nego gneva - a Rodžer ih povede oko tog bića bez lica koje je čučalo na tavanici, pa preko tepihovanog poda, kroz glavna vrata, niz mermerne stepenike, na trotoar.

"Ka jugu, u Mejn, idemo", reče on, pokušavajući da ne panici iako je video koliko su već sinhronizovani semafori, "što dalje od tog kruga."

Dok su pešačili, Rodžer oseti iznenadnu klizavost oko stopala, i uvide da su njegove čarape nestale. Nije morao da pogleda ustranu da bi znao da se Debi vratila u onu staru vrećastu haljinu koju je bila navukla preko glave čim je iskočila iz kreveta. Iza njega, tik-tok zvuk potpetica njegove majke, i kucanje cipela njegovog oca, postadoše šljapkanje - papuče iz spavaće sobe, sudeći po zvuku. Dobro je, pomisli Rodžer, izgleda da nismo zakasnili.

Diže pogled, i celo nebo se okretalo polako, kao ogroman, iskricama posut točak, a Rodžer nije mogao zaključiti da li je to dobar ili loš znak. *Baš je smešno kako se noć kreće,* pomisli on nervozno. I ne bih rekao da je to ono na šta je Bob Seger mislio.

A onda je njegovim stopalima opet bilo udobno, a on, iako su neprekidno išli u pravoj liniji, vide saobraćajni krug ispred sebe i, iza ugla desno, blistanje glavnog ulaza u hotel "Splendid".

Ovo su primetili i drugi, i usporili hod. "Išli smo duž Mejna ka jugu", reče Debi. "... udaljavali smo se od saobraćajnog kruga."

"A sad, iako nismo menjali pravac", reče Rodžer umorno, "idemo ulicom Bejli ka istoku, prema krugu. Predugo smo čekali."

Džek Singer se široko osmehivao. "Zajebi ti ovo", reče glasom vedrim ali nešto piskutavim. "Vidimo se svi kasnije." Okrete se i potrča tamo otkud su došli, gubeći već u prvih nekoliko metara svoje tek rekonstituisano odelo i cipele, ostajući samo debeljko u pidžami i papučama koji trči zaduvan i razmlataran kao klovn.

Rodžerova majka učini jedan neodlučni korak za njim, ali je Rodžer dohvati za mišicu. "Ne gubi vreme, mama - prilično sam siguran da je najbrži način da se uhvati korak s njim taj da produžimo pešačenje pravo napred."

Debi je rukom tapšala tkaninu svoje šljokičaste haljine. "Nadam se da će mi biti dato da ovo zadržim",reče ona.

Sad su semafori bili perfektno usklađeni. Rodžer je pomislio na mogućnost da povede te dve žene oko kruga i onda pravo niz ulicu Bejli, ka istoku, ali je bio fatalistički uveren da bi bulevar Bejli, dok bi njime hodali, posle otprilike pola bloka postao ulica Mejn, i da bi se oni opet suočili sa krugom. Ni njegova majka, ni Debi se ne usprotiviše kad ih on povede, na uglu Mejna, desno, ka "Splendidu".

Sad je ulaz bio obasjan blistavije nego ikad, ali oštrim zasenjujućim svetlom kao od elektrolučnih lampi, a automobili koji su pristizali pred hotel ili odatle odlazili kretali su se u iznenadnim skokovima, kao pauci, ili kao automobili u filmovima iz kojih je isečen veliki broj kvadrata filmske trake. Muzika je bila umorno, otegnuto jecanje limenih i gudačkih instrumenata. Džek Singer, opet u odelu, kljakavo izađe iza dalekog ugla zgrade hotela i pridruži im se na stepeništu.

Rodžer pomisli da kaže nešto oštro, nešto u smislu: "A nije baš tako lako otresti se mene, ovoga puta, a, ćale?" - ali oboje njegovih roditelja su izgledali tako nesrećni, a on sam je bio tako uplašen, da nije imao srca da to kaže.

"O, Bože", cvilela je njegova majka, "hoćemo li se ikada vratiti kući?"

Rodžer je gledao ka hotelu, ali, čujući neko pljuskanje, okrete se. Fontana je pljuskala - jer se sad saobraćajni krug nalazio tačno pred hotelom, a trotoar pod tim stepeništem više nije bio deo ulice Mejn, nego samo betonska staza između travnjaka saobraćajnog kruga i stepeništa hotela. Tamne zgrade, bezdetaljne kao nafarbane pozorišne kulise, nagurale su se uz ostale strane kruga; Rodžer je mogao videti samo jedan semafor, koji je sevao sporije i čija je žuta boja dobila blagu narandžastu nijansu.

"Uđite, uđite", pozva ih Ivlin sa otvorenih vrata hola. "Upravo je vreme da se sedne za večeru."

Lice joj je bilo bleđe, činilo se da drhti.

Rodžer baci pogled ka svojoj majci. "Možda", reče on. Tada se okrete prema krugu i poče se koncentrisati; bilo je teže nego prizvati čašu rakije da se stvori, ali, koji trenutak kasnije, projektovao je, poništavajući mutni saobraćajni krug, jednu gradsku ulicu koju je zapamtio iz davnih dana kad je u Nju Džersiju išao prema zabavnom parku "Kristalno jezero". Bio je to jedan od onih prizora o kojima mu Ivlin nikad nije dopustila da sanja.

Iznenadio se videći koliko mu je jasno projekcija uspela - sve dok nije primetio da je nebo iza otrcanih kancelarijskih zgrada Nju Džersija naoblačeno i sivo a ne brilijantno plavo kao u njegovim uspomenama, posle čega je shvatio da još neke osobe, možda nehotice, možda čak i protiv svoje volje, pomažu da se ta slika popuni, koristeći pritom svoje uspomene o njoj.

Iza njega Ivlin jeknu - a jedini vidljivi semafor poče bljeskati malo brže, i gubiti deo te svoje narandžaste nijanse.

O-kej, pomisli Rodžer, spojna vrpca još nije sasvim presečena. Šta ono još beše? A, pa da...

Naterao je ulicu Nju Džersija da iščezne, i zamenio je istog trena prerijom preko koje su konj i jahač išli galopom. U početku je taj jahač bio pripadnik američke konjice, kao u jednoj filmskoj sceni koju je Rodžer pamtio, ali onda projekcija od neke druge osobe poče da menja scenu - jahač nekako manji, nije više u plavom... nije se moglo jasno videti koja je noga ostala zaglavljena u uzengiju...

Proširio se trotoar pred njim, Rodžer sad vide i drugi semafor. Oba su radila jednovremeno, ali, bar, svojom normalnom brzinom i bojom.

On zameni viziju konja u galopu i mučeničke figure iza konja prikazom bolničke sobe u kojoj se probudio posle operacije kojom su mu izvadili krajnike... ali se ovog puta slika promenila momentalno i totalno, iako se u-grlu-zaostajući miris etera zadržao i, šta više, pojačao. Rodžer vide sobu bez prozora, u kojoj su, po podu, bile posvuda uredno rasprostrte novine, i u kojoj je bio nekakav, valjda, sto, sa...

Noć se uzdrma, i Rodžer iznenada vide celu dužinu ulice Mejn — i u njoj, daleko na jugu, jedno žuto svetlo koje je namigivalo izvan sinhronizacije.

"Ovamo je izlaz", reče on, iskoračujući na trotoar i polazeći ka jugu. "Hodajte kroz vizije - gradim most za nas."

Opet iskrsnu ta ulica iz centra Nju Džersija, a u sliku, bez Rodžerove volje, uđe jedan mladi par — jedva nešto stariji od tinejdžera. Oboje su izgledali čvrsto rešeni, ali i uplašeni, dok su hodali trotoarom i osmatrali adresne brojeve na zgradama.

Rodžer je nastavljao da vodi svoju grupu ka jugu, a kad slika iz Nju Džersija izblede i nestade, on vide da je onaj nesinhronizovani semafor sada bliži. Debi je pažljivo koračala tik do njega. Hvala Bogu, pomisli on, što nije odabrala ovu priliku da bude teška - ali gde su moji roditelji?

Nije se mogao okrenuti da pogleda iza sebe, jer već se pojavljivala sledeća projekcija; prosecala je sebi put iz Ivlininog implodujućeg lažnog sveta. Očigledno, Ivlinina averzija prema tim uspomenima bila je snažna, jer je od njih njena sopstvena projekcija uzmicala kao što živa ostriga uzmiče od mesta gde si na njeno telo kapnuo limunov sok.

Od uspomene na onaj kaubojski film jedva da je ostalo išta prepoznatljivo, iako je baš ta uspomena uticala najuspešnije od savih dosadašnjih na rerandomizaciju semafora; sad je to bila devojka a ne pripadnik konjice, i to devojka čije su, nekako, *obe* noge još bile u uzengijama, krvi je bilo ali nije se videlo da nju iko vuče preko ikakve prerije... zapravo je ležala na stolu u toj besprozornoj sobi sa novinama po celom podu, a neugodni miris etera bio je sveprisutan kao miris ugnjilih krušaka, a njen momak je hodao po trotoaru ispred te otrcane kancelarije, tamo-amo, a tmurno nebo je najzad počelo da ispušta kišu tako da on više nije morao da se bori da suzdrži suze...

"Bila bi devojčica, rek'o bi' ja", začu se višestruko zapamćeni glas jednog čoveka...

Šok i iznenadno shvatanje usporiše Rodžerove korake, i on se nevoljno okrete i pogleda Ivlin; od gorčine i gubitka, grlo mu se zatvorilo a suze grunule na oči. Taj čovek je znao svoj posao, pomisli on. "Zbogom, Ivlin", prošaputa Rodžer.

Zbogom, Rodžer, začu se glas - glas koji se udaljavao - u njegovoj glavi.

Ta scena projektovana pred njega bila je sada čak i jasnije vidljiva, ali su iza nje ležale realne predzorne ulice Santa Margarite.

"Hajmo", reče Rodžer, zakoračujući opet napred. "Već smo maltene izašli iz

toga."

Debi je bila odmah iza njega, ali svoje roditelje nije čuo, pa zastade i okrete se.

Bili su zaustavljeni nekoliko metara iza njega i zurili su u pločnik.

"Idemo", reče Rodžer grubo. "Ovamo je izlaz."

"Mi ne možemo kroz to da prođemo", reče njegov otac.

"Ne ponovo", dodade njegova majka jedva čujno.

"Nismo još bili *venčani,* tada, četrdeset osme..." poče njegov otac; ali Rodžer je već dohvatio Debi za šaku i nastavio hod napred.

Putovali su sporim kretanjem kroz tu sobu bez prozora, prelazili su svakim svojim punim dugim korakom po pet-šest santimetara poda prekritog novinama, onda se začu lepetavi pad nečega bačenog u plastikom obloženi koš za smeće, i evo njih opet na ulicama, vazda hladan, Rodžer bez čarapa, a semafori, spremni za sve ranojutarnje prigradske putnike, uključeni u svoje cikluse sa dugom zelenom, kratkom žutom i dugom crvenom, jednooki stari beskućnik stoji na ulici i kratkim klimanjem glave pozdravlja njihov prolazak i odmah im pokazuje da se sklone u stranu jer jedna izuzetno stara žena zadihano ide iza njih i gura kupovna kolica puna zelenih krpa, iza nje skakuće jedan mršavi dedica koga Rodžer pamti jer ga je mnogo puta video kako hoda ulicama Santa Margarite i zadržava se oko praznih placeva kad su radnici poodlazili kućama i kad se betonske siluete davno nestalih kuća još mogu videti između blata i smeća i traktorskih gusenica. Nikog drugog na ulici nije bilo. Nebo već bledoplavo iako sunce još nije izašlo.

Debi spusti pogled na sebe i ljutito skupi usne, videći da je njena fina haljina opet nestala. "Jesi gotov sa tom tvojom igrom?" kresnu ona. "Je l' možemo sad kući?"

"Ti idi", reče joj Rodžer. "Ja bih da malo prošetam."

"Ne, vraćaj se sa mnom."

On odrečno odmahnu glavom i ode od nje, pljeskajući se po džepovima pantalona da nađe sitninu i pokušavajući da se priseti gde je ono video celonoćni meksikanski restoran sa tablom na kojoj se pominje *menjudo* doručak.

"A kad se ipak vratiš kući", doviknu Debi za njim, kipteći od besa, "mene

tamo neće biti! I ne gubi vreme da ideš kod mojih roditelja, jer ni u njihovoj kući me neće biti!"

To je dobro za tebe, pomisli on.

A kad prvi zraci sunca dotakoše visoke palme oko saobraćajnog kruga, jedan otpadak nečega, ni od koga primećen, potonu na dno fontanskog jezerceta, najzad nalazeći mir.

Clive Barker

SIN CELULOIDA

1. Najava

Barberio se sasvim dobro osećao, i pored metka u telu. Naravno, preseklo bi ga u grudima kad bi dublje disao, a rana na bedru nije preterano lepo izgledala, ali i ranije su ga bušili no on bi to pregurao s osmehom. Ako ništa drugo, slobodan je: a to je najvažnije. Niko, zakleo se, niko njega više neće da zatvara, pre će se ucmekati nego da ga opet strpaju pod okrilje države. Ako bude baksuz i sateraju ga u ćošak, strpaće cev u usta i prosuti sebi mozak. Nema šeme da ga vrate živog u onu ćeliju.

Život je prokleto dug ako si iza brave i odbrojavaš ga u sekundama. Trebalo mu je par meseci da nauči tu lekciju. Život je dug, i mononton i zatupljujući, i ako ne budeš oprezan uskoro ćeš da razmišljaš kako bi bilo bolje da si mrtav nego da postojiš u govnima u koja su te bacili. Bolje da se okačiš o kaiš usred noći nego da čekaš na čamotinju sledećih dvadeset četiri časa, svih onih osamdeset šest hiljada četiri stotine sekundi.

Zato je odlučio da zbriše.

Prvo je kupio pucu na zatvorskoj crnoj berzi. Koštalo ga je svega što ima i pride nekoliko priznanica koje će morati napolju da isplati ako hoće da ostane živ. Zatim je odigrao najočigledniji potez iz knjige: preskočio je zid. I koji god Bog da je zadužen za sitne pljačkaše dragstora ovog sveta, te noći ga je sačuvao, i neka ga prži pakao ako ga je jedan pas onjušio kada je uhvatio maglu preko onog zida.

A pajkani? Oni se bogami akaju zbog njega još od nedelje, traže ga gde nikada nije ni prismrdeo, priveli su mu brata i snaju zbog sumnje da ga kriju, a oni ne znaju ni da je pobegao, izdali su Specijalni Bilten, sa opisom njegove prezatvorske malenkosti, deset kila teže nego sada. Sve ovo je saznao od Džeraldine, dame kojoj se udvarao u staro dobro vreme, i koja mu je umotala nogu i dodala još bocu Južnjačke Utehe, sada skoro praznu u njegovom džepu. Uzeo je piće i simpatije i nastavio put, pun vere u legendarni idiotizam zakona i u Boga koji ga je doveo ovako daleko.

Tog Boga je zvao Sing Sing. Zamišljao ga kao debelog momka sa osmehom okačenim o oba uva, delikates salamom u jednoj ruci i šoljom crne kafe u drugoj. Sing Sing je u Barberijevoj maštи mirisao kao pun stomak u Maminoj kući, u ono doba kada je Mama još bila čitava u glavi, a on njen ponos i veselje.

E, pa Sing Sing je na nesreću gledao na drugu stranu kada je valjda jedini oštrooki pub u gradu provalio Barberija kako mokri u jednom budžaku, i prepoznao ga sa onog nepodnošljivog SB-a. Mlad pajkan, u vrh glave dvadesetpetogodišnjak, rođen da bude heroj. Bio je suviše glup da shvati lekciju Barberijevog hica upozorenja. Umesto da zauzme zaklon, i lepo pusti Barberija da ide s milim bogom, izazvao je ono što ga je snašlo krenuvši na njega u budžak. Barberio nije imao izbora. Otvorio je vatru.

Pajkan je uzvratio. Sing Sing mora da se tu već umešao i pokvario pubovo ciljanje pa je metak koji je trebalo da završi u Barberijevom srcu završio u nozi, ali je uzvratni hitac usmerio pravo u pajkanov nos. Oko Sokolovo se srušio k'o da se baš tada setio da ima zakazan randevu sa zemljom, a Barberio je pobegao, psujući, krvav i uplašen. Prvi put je ubio čoveka, pa odmah žacu. Vraški uspešno ulaženje u zanat.

Sing Sing ga ipak nije napustio. Metak u nozi je boleo, ali Džeraldinino petljanje je zaustavilo krvarenje, piće se čudesno postaralo za bol, i eto ga, pola dana kasnije, umornog ali živog, pošto je preskakutao pola grada, koji je bio tako preplavljen panduracijom žednom osvete da je bilo kao na paradi luđaka na Policijskom Balu. Sada je svog zaštitnika molio samo za mesto gde bi se malo odmorio. Ne za dugo, samo da dođe do daha i isplanira dalje kretanje. Sat ili dva sove ne bi bilo na odmet.

U stvari, brine ga taj bol u stomaku, dubok, dosadan bol koji se u poslednje vreme sve češće vraća. Možda će, kad se malo izduva, da nađe neki telefon i ponovo nazove Džeraldinu, da obrlati doktora da ga pogleda. Planirao je da do ponoći već bude van grada, ali to sad više nije izgledalo kao najprimamljivije rešenje. Moraće da se muva tuda, koliko god bilo opasno, još ove noći i možda dobar deo sledećeg dana; pokušaće da se probije na otvoreno kad malo povrati energiju i izvadi metak iz noge.

Bogo, kako taj stomak čupa. Nagađao je da ima čir, zarađen od onih prljavih splačina u kaznionici, koje su tamo nazivali hranom. Mnogi momci su unutra imali probleme sa stomakom i sranjem. Biće mu bolje posle nekoliko dana uz piće i pivo, prokleto je siguran u to.

Reč rak nije postojala u Barberijevom rečniku. Nikad nije razmišljao o nekoj fatalnoj bolesti, posebno u vezi sa sobom. To bi bilo kao kad bi goveče u klanici brinulo o uraslom papku, idući pod nož. Čovek njegove branše, okružen letalnim oruđem, najmanje očekuje da mu dođe glave tumor u stomaku. Ali

njegov bol je bio baš to.

Lokal iza bioskopa Filmska Palata nekad je bio restoran, ali ga je pre tri godine progutao požar, i zemljište nikad nije raščišćeno.

Mesto nije imalo neku perspektivu za ponovnu gradnju, i niko nije pokazao bogzna kakav interes da tu nešto počinje. Kraj je nekad bio vrlo bučan, ali je to bilo šezdesetih, i početkom sedamdesetih. Celu jednu dekadu tu su cvetala mesta za zabavu - restorani, barovi, bioskopi. Zatim je došlo neizbežno izduvavanje. Klinci su sve manje i manje dolazili ovamo da potroše novac: otvorena su nova mesta za obilazak, nova mesta da budeš viđen u njima. Barovi su otišli pod katanac, za njima restorani. Ostala je samo Filmska Palata, kao poslednji podsetnik na jedno nevinije vreme, u kraju koji je svake godine postajao sve mračniji i opasniji.

Džungla zamršenih i trulih trupaca koja je gušila dvorište, savršeno je odgovarala Barberiju. Noga ga je đavolski mučila, teturao se od čistog umora, a bol u stomaku se pogoršavao. Trebalo mu je mesto da odmori otežalu glavu, i to prokleto hitno. Da dokusuri Južnjačku Utehu i sanjari o Džeraldini.

Bilo je jedan i trideset posle ponoći; mesto je bilo sastajalište mačaka. Razbežale su se, uplašene, kroz korov čovekove visine kada je gurnuo u stranu nekoliko dasaka iz ograde i zamakao u senke. Njegovo utočište je zaudaralo na mokraću, ljudsku i mačju, đubre, stara zgarišta, ali je njemu izgledalo kao majčina utroba.

Tražeći oslonac na zadnjem zidu Filmske Palate, Barberio se naslonio na podlakticu i povratio pun stomak Južnjačke Utehe i kiseline. Malo dalje uz zid neki klinci su sklepali improvizovano sklonište od nosećih greda pocrnelih od vatre i zarđalog gvozda. Idealno, pomisli on, utočište unutar utočišta. Sing Sing mu se široko smešio, sav musav od salame. Pomalo stenjući (stomak mu se baš prozlio ove noći) zateturao je duž zida prema oslonjenom skloništu, i povio se, ulazeći.

Neko je već koristio mesto da prespava: mogao je da oseti pod rukom vlažne džakove kada je seo, i negde levo od njega je boca zazveckala o ciglu. Skoro pod nosem mu je mirisalo na nešto o čemu nije hteo ni da razmišlja, kao zagušena kanalizacija. Sve u svemu štrokavo: ali ipak sigurnije nego na ulici. Smestio se leđima uz zid Filmske Palate i izbacio svoje strahove jednim dugim,

sporim uzdahom.

Najviše jedan blok odatle, možda pola bloka, začu se *beba-u-noći* zavijanje sirene patrolnih kola, i njegovo novostečeno osećanje sigurnosti nestade bestraga. Spremali su se za odstrel, znao je. Sve vreme su se poigravali sa njim, puštali ga da misli da se izvukao, kružeći oko njega kao ajkule, meko i nečujno, dok ga ne umore toliko da više ne bude u stanju da im se odupre. Bogo moj, pa ubio je pajkana, što se njemu neće desiti ako ga uhvate. Njega će razapeti.

O.K. Sing Sing šta sad? Skidaj taj iznenađeni pogled sa lica i vadi me iz ovoga.

Za trenutak, ništa. Onda se Bog u njegovoj mašti naceri, i on tada oseti kako mu nekakve šarke žuljaju leđa.

Sranje! Vrata. Oslanjao se na vrata.

Okrenuo se, zastenjavši od bola, i prešao prstima preko spasonosnog prolaza iza leđa. Sudeći po dodiru bila je to mala rešetka za ventilaciju, ne više od metra u promeru. Možda vodi u tunel ili nečiju kuhinju - pa šta onda? Sigurnije je unutra nego napolju: prva lekcija koju šamari utuve svakom detetu.

Sirena je i dalje pevala svoje, od čega se Barberiju ježila koža. Gadan zvuk. Srce bi mu pojurilo kada bi ga čuo.

Njegovi debeli prsti tragali su duž ivice rešetke za nekakvim ka tancem, i on je bio tamo, neizbežan k'o sranje, hrapav od rđe kao i ostatak rešetke.

Hajde, Sing Sing, molio se, sve što tražim je još jedna provala, pusti me unutra i tvoj sam zauvek, kunem se.

Vukao je rešetku, ali je prokletinja odbijala da se tek tako preda. Ili je bila jača nego što je izgledala, ili je on bio slabiji. Možda pomalo od oba.

Kola su svakog sekunda bila sve bliža. Zavijanje je utopilo zvuk njegovog uspaničenog disanja.

Izvukao je revolver, ubicu pajkana, iz džepa jakne i upotrebio ga kao ćuskiju. Nije mogao da postigne neki naročit oslonac sa tom stvari, bila je pre kratka, ali je par jakih trzaja praćenih psovkama obavilo posao. Brava popusti i lice mu zabiberi kiša čestica rđe. On samo bezvučno zazvižda od zadovoljstva.

Sada još samo da otvori rešetku, da izađe iz ovog kukavnog sveta, u tamu.

Zavukao je prste kroz otvore na rešetki i povukao. Bol, cela večnost bola mu

pojuri iz utrobe kroz nogu. Otvaraj se, prokleta bila, naredio je rešetki, otvori se, Sezame.

Rešetka posluša.

Otvorila se naglo, i on pade nazad na vlažne džakove. Sledećeg trenutka je bio na nogama, zureći u tamu unutar tame koja je vladala u Filmskoj Palati.

Neka samo dođu pubovska kola, pomislio je veselo, ja sad imam svoju rupicu zaštitnicu da me greje. A da je topla, jeste: u stvari skoro vruća. Vazduh koji je dolazio iz otvora mirisao je kao da se unutra nešto poprilično dugo krčkalo.

Noga mu je bila ukočena i jebeno je bolelo dok se provlačio kroz otvor u potpunu pomrčinu iza. Još je bio na pola puta kada je sirena zašla iza ugla i zavijanje je prestalo. Zar to što je čuo nije bio topot koraka zakona na pločniku?

Nespretno se okrenuo u mraku, noga mu je bila mrtav teret, stopalo kao lubenica, i povukao je rešetkasta vrata za sobom. To mu je pružilo zadovoljstvo kao da je podigao viseći most i ostavio neprijatelja sa one strane kanala, više mu uopšte nije bilo važno što mogu da otvore vrata podjednako lako kao i on, i da pođu za njim unutra. Detinjasto je verovao da ga ovde niko ne može naći. Dokle god ne vidi svoje gonioce, ne vide ni oni njega.

Ako su se pajkani i zavukli u dvorište da ga traže, ne čuju se. Možda se prevario, možda su bili za petama nekoj sitnoj propalici na ulici, a ne njemu. Pa, što se njega tiče, to je O.K. Pronašao je sebi finu malu nišu za predah, i to je em lepo em ljudski.

Čudno, unutra vazduh i nije bio tako loš. Nije to bio ustajali vazduh tunela ili nekakvog tavana, atmosfera u njegovom utočištu je bila življa. Ne svež vazduh, ne to, mirisalo je sasvim dovoljno na bajato i zatvoreno, ali je ipak bilo nekako resko. Zvonilo mu je u ušima, ježilo mu kožu kao hladan tuš, zavlačilo mu se u nos i ispunjavalo mu glavu najčudnijim stvarima. Bilo je kao da se ufiksao: tako se dobro osećao. Noga ga više nije bolela, a ako i jeste, on je bio suviše zanet prizorima u svojoj glavi. Punila se do presipanja slikama: igračice i parovi koji se ljube, rastanci na stanicama, stare mračne kuće, komičari, kauboji, podvodne avanture - scene koje ne bi mogao da doživi za milion godina, ali su ga sada prožimale kao sirovo iskustvo, živo i neosporno. Hteo je da plače na oproštajima, ali je hteo i da se smeje komičarima, da očijuka sa devojkama, da se krvi i sa kaubojima.

U kakvo je to mesto upao? Zavirio je iza raskoši slika od čijeg je sjaja bio

prokleto blizu da izgubi oči. Bio je u prostoru ne širem od metar i po, ali visokom i osvetljenom treperavom svetlošću koja se probijala kroz pukotine u unutrašnjem zidu. Barberio je bio suviše ošamućen da prepozna izvor svedosti, a zbog šuma u ušima nije mogao da razazna dijalog sa ekrana sa druge strane zida. Bio je to *Satirikon,* drugi od dva Felinijeva filma koje je Filmska Palata prikazivala ove subote kao dvostruku predstavu.

Barberio nije gledao taj film, u stvari nije ni čuo za Felinija. Ionako bi mu se smučio (pešovanski film, italijansko sranje). Više su mu se dopadale podvodne avanture i ratni filmovi. O da, i igračice. Bilo šta sa igračicama.

Čudno, iako je bio sam u svojoj jazbini, imao je šašav osećaj da ga posmatraju. Kroz kaleidoskop Bazbi Berklijevih rutina koje su igrale unutar njegove lobanje, osećao je oči, ne nekoliko - hiljade - kako ga posmatraju. Osećaj nije bio tako loš da moraš da ga spereš pićem, ali su oči bile uvek tamo, zureći u njega kao da je on nešto vredno gledanja, ponekad mu se smejući, ponekad plačući, ali uglavnom blenući u njega gladnim očima.

Iskreno rečeno, tu ionako ništa nije mogao da preduzme. Udovi su mu odumrli; nije osećao ni šake ni stopala. Nije znao, i verovatno je bilo bolje što ne zna, da je ponovo otvorio ranu dok se uvlačio unutra, i da će potpuno da iskrvari.

Oko dva i pedeset pet noću, kada je Felinijev *Satirikon* došao do svog dvosmislenog kraja, Barberio je umro u prostoru između spoljnog zida zgrade i zadnjeg zida bioskopa.

Filmska Palata je nekada bila Misija, i da je podigao pogled dok je umirao, možda bi opazio ovde neprikladnu fresku Anđeoskog Domaćina, koja se još videla ispod prljavštine, i uzdiglo bi ga sopstveno Uzdizanje. Ali on je umro gledajući igračice, i to mu je sasvim odgovaralo.

Lažni zid, onaj što je propuštao svetlost sa pozadine platna, bio je podignut kao improvizovani odeljak, koji je trebalo da pokrije Domaćinovu fresku. Činilo se da je uviđavnije da se to uradi nego da se Anđeli zauvek prefarbaju, a pored toga, čovek koji je naručio ove izmene verovao je da je posao sa bioskopom mehur koji će pući pre ili kasnije. U tom slučaju bi jednostavno srušio taj zid, i ponovo bi bio u poslu obožavanja Boga umesto Bogarta.

To se nikad nije dogodilo. Mehur, iako krhak, nikad nije pukao, i filmovi su i dalje igrali. Neverni Toma (pravo ime Hari Klivlend) je umro, i taj prostor je

zaboravljen. Niko živ više nije znao da postoji. Da je pretražio grad od krovova do temelja, Barberio ne bi pronašao skrivenije mesto da umre.

Prostor, i vazduh u njemu, živeli su svojim životom već pedeset godina. Sabirali su, kao rezervoar, električne poglede hiljada očiju, desetina hiljada očiju. Pola veka su ljubitelji filmova živeli kroz ekran Filmske Palate, utiskujući svoje dopadanje, svoje strasti u treperavu iluziju; energija njihovih emocija je skupljala snagu kao stari konjak u tom skrivenom džepu vazduha. Pre ili kasnije, morao se isprazniti. Nedostajao je samo katalizator.

Sve do Barberijevog raka.

2. Glavna predstava

Pošto se motala po skučenom predvorju Filmske Palate nekih dvadeset minuta, mlada devojka u haljini višnjeve i limun boje počela je da izgleda vidno uznemirena. Bilo je skoro tri ujutru, i kasne noćne projekcije su bile odavno završene.

Prošlo je osam meseci otkako je Barberio umro u ujnom budžaku bioskopa, dugih osam meseci u kojima je posao bio u najboljem slučaju sastavljanje kraja s krajem. Doduše, kasna noćna dvostruka predstava petkom i subotom još uvek je okupljala zaluđenike. Ove večeri su to bila dva Istvudova filma: špageti vesterni. Ptičici nije izgledalo da je devojka u višnjevoj haljini veliki ljubitelj vesterna; to uostalom i nije ženski žanr. Možda je došla više zbog Istvuda nego zbog nasilja, mada Ptičica nikad nije shvatala u čemu je privlačnost tog večno žmirećeg lica.

"Mogu da pomognem?" upita Ptičica.

Devojka je nervozno pogleda.

"Čekam dečka", reče. "Zove se Din."

"Ne možeš da ga nađeš?"

"Otišao je u WC posle filma i još ga nema."

"Da nije... ovaj... bolestan?"

"Ma ne", reče brzo devojka, štiteći svog pratioca od ovog napada na njegovu trezvenost.

"Dovešću nekog da ga potraži", reče Ptičica. Bilo je kasno, ona je bila umorna, a spid više nije delovao. Ideja da provede u ovoj buvari i minut duže nego što je neophodno nije joj bila preterano privlačna. Htela je da ide kući: da legne i da spava. Samo da spava. U svojoj tridesetčetvrtoj, odlučila je da je prerasla seks. Krevet je za spavanje, posebno za debele cure.

Gurnula je pokretna vrata i provirila u bioskopsku salu. Zapahnu je težak miris cigareta, kokica i ljudi; ovde je bilo nekoliko stepeni toplije nego u predvorju.

"Riki?"

Riki je zaključavao zadnji izlaz, na drugom kraju sale. "Onaj miris je potpuno

nestao", doviknu joj.

"Dobro."

Pre nekoliko meseci je pakleno smrdelo tamo kod ekrana. "To je nešto crklo u dvorištu do nas", reče on.

"Hoćeš li načas da mi pomogneš?" doviknu mu ona.

"Šta treba?"

Vukao se prema njoj uz prolaz postavljen crvenim tepihom, na pojasu su mu zveckali ključevi. Na majici je imao natpis SAMO MLADI UMIRU DOBRI.

"Problem?" upita, izduvavajući nos.

"Devojka, tamo napolju. Kaže da joj je momak nestao u klonji."

Riki je izgledao kao da ga je nešto zabolelo. "U klonji?"

"Tako je. Hoćeš da pogledaš? Ako ti nije teško?"

Mogla bi za početak da prekine sa mudrovanjem, pomisli on, kiselo joj se nasmešivši. Ovih dana jedva da su razmenjivali po koju reč. Suviše zajedničkih tripova: to na duže staze uvek pokvari prijateljstvo. A Ptičica je, sem toga, izrekla nekoliko ne baš slatkih (doduše tačnih) primedbi o njegovim prijateljima, i on je uzvratio paljbom iz svih oruđa. Posle toga nisu govorili više od tri nedelje. Sada je vladalo nelagodno primirje, više zbog duševnog mira nego zbog nečeg drugog. Ako se ne posmatra suviše cepidlački.

Okrenuo se, polako sišao niz prolaz i pošao kroz red E prema klozetu, usput podižući sedišta. Videla su i bolje dane, ova sedišta: negde u vreme *Now Voyagera*. Sada su izgledala kao da ih je neko izrešetao: vapila su za opravkom ili, još bolje, zamenom. Samo u redu E četiri sedišta su bila iskasapljena bez nade za opravku, a upravo je primetio i peto sakaćenje, počinjeno ove večeri. Neki klinac bez mozga, dosađujući se filmom i/ili svojom devojkom, suviše natreskan da bi otišao. Nekada je i sam to radio, i verovao daje to sabotaža u ime slobode a protiv kapitalista koji vode ove rupe. Nekada je radio mnoge prokleto glupe stvari.

Ptičica ga je posmatrala kako se saginje ulazeći u Muške Odaje. Ovo mora da mu ludo prija, pomisli sa pakosnim smeškom, pravo zanimanje za njega. Kad samo pomisli da se nekad ložila na njega, u ono davno vreme (pre šest godina),

kada su momci tanki k'o žilet, sa Duranteovim nosinama i enciklopedijskim poznavanjem De Nirovih filmova, bili po njenom ukusu. Sada ga vidi onakvog kakav jeste: naplavina sa torpedovanog broda nade. Još uvek gutač pilula, još uvek teoretski biseksualac, još zaljubljen u rane filmove Polanskog i simbolični pacifizam. Kakav trip mu je strujao između ušiju? Isti kao tebi, naruga se, kada si mogla da pomisliš da je ta propalica seksi.

Sačekala je nekoliko sekundi, posmatrajući vrata. Pošto se nije pojavljivao, ona se vrati u predvorje, da vidi šta je sa devojkom. Ova je pušila cigaretu, kao amaterska glumičica, koja nikako da provali tu veštinu. Bila je naslonjena na ogradu, podigla je haljinu i češala butinu.

"Ovaj halter", objasni.

"Nastojnik je otišao da potraži tvog Dina."

"Hvala", drapala se dalje. "Izaziva mi strašan svrab, alergična sam na njega." Po njenim lepim nogama su izbile mrlje, što je prilično kvarilo utisak. "Mora da je od vrućine i sekiranja", nagađala je, "kad god mi je vruće i živciram se, izađe mi alergija."

"Je l'?"

"Din je verovatno zbris'o, znaš, čim sam mu načas okrenula leđa. Tako on ponekad. Boli ga k... Boli ga briga."

Ptičica je videla da se sprema da zaplače, i smuči joj se. Nije umela sa suzama. Nadvikivanje, čak i tabaža, OK. Suze, nema boga.

"Biće sve O.K.", bilo je sve čime ja raspolagala protiv suza.

"Ne, neće biti", reče devojka. "Neće biti O.K, jer je to jedno kopile. Za njega su svi đubre."

Zgazila je napola popušenu cigaretu oštrim vrhom svoje cipelice boje višnje, pomno pazeći da ugasi svaki delić suvana koji je još goreo.

"Muškarci baš ne mare, zar ne?" reče, gledajući Ptičicu srceparajućom neposrednošću. Pod stručno nanesenom šminkom, imala je možda sedamnaest godina, sigurno ne mnogo više. Maškara joj je bila pomalo umrljana, i pod očima je imala umorne senke.

"Ne", odvrati Ptičica, iz gorkog iskustva. "Nimalo ne mare."

Ptičica potišteno pomisli kako nikad nije izgledala tako privlačno kao ova

umorna nimfica. Oči su joj suviše sitne, a ruke debele. (Budi poštena, curo, sve ti je debelo.) Ali ruke su joj ipak najkritičnija stavka, u to je ubeđena. Ima muškaraca, i to podosta, koji se pale na velike sifone, na pozamašno dupe, ali nije znala nijednog koji voli debele ruke. Oni bi uvek da mogu da obuhvate zglob šake svoje dragane između palca i kažiprsta, mereći tako na primitivan način svoju privrženost. Njeni zglobovi, ako bude brutalna prema sebi, su potpuno neprepoznatljivi. Njene debele šake postaju debele podlaktice, koje se pretvaraju, posle debelog intervala, u debele mišice. Muškarci ne mogu da joj obuhvate zglobove iz prostog razloga što ih nema, i to ih odbija. Pa, to je svakako jedan od razloga. Takođe je i vrlo bistra: a to je uvek minus ako želiš muškarce pod nogama. Ali ako su to mogući razlozi zašto nikad nije imala uspeha u ljubavi, ona iz sve snage navija za debele ruke kao najverovatnije objašnjenje.

A ova curica ima ruke vitke kao igračica sa Balija; zglobovi su joj prozirni kao staklo, i otprilike tako lomljivi.

Stvarno da ti se smuči. Verovatno je zauzvrat nikakav sagovornik. Bože, pa ta devojka ima sve prednosti.

"Kako se zoveš?" upita je.

"Lindi Li", odgovori devojka.

Moglo se očekivati.

Riki pomisli da je nešto pobrkao. Ovo ne može biti toalet, reče sebi.

Stajao je na mestu koje je izgledalo kao glavna ulica jednog od onih gradova na granici koje je gledao u bar dve stotine vesterna. Činilo mu se da besni peščana oluja, primoravajući ga da zažmiri pod naletima peckavog pes ka. Kroz uskovitlani oker-sivi vazduh nazirao je, valjda, Dženeral Stor, Šerifov Ured i Salun. Nalazili su se na mestu kabina toaleta. Iluzorni kotrljajući korov projuri kraj njega gonjen vrućim pustinjskim vetrom. Pod nogama mi je bio nabijeni pesak; ni traga pločicama. Ni traga bilo čemu klozetolikom po prirodi.

Riki pogleda na desno, niz ulicu. Tamo gde je trebalo da bude suprotni zid klonje, ulica se gubila u lažnoj perspektivi, prema naslikanoj daljini. Kada bi se koncentrisao sigurno bi mogao da prozre kroz iluziju kako je ostvarena: projekcije, skriveni svetlosni efekti, kulise, minijature; svi trikovi zanata. Ali iako se napregao koliko je njegovo pomalo pomućeno stanje dopuštalo, nikako

mu nije uspevalo da podvuče nokte pod varku da bi je demaskirao.

Vetar je i dalje duvao, kotrljajući korov se kotrljao. Negde u oluji su lupala vrata ambara, otvarala se i opet treskala pod naletima vetra. Mogao je čak da namiriše konjski izmet. Utisak je bio tako prokleto savršen, da ga je ostavljao bez daha od divljenja.

Ali ko god da je postavio ovu izvanrednu scenu, postigao je svoje. Očarao ga je: sad je vreme da se igra završi.

Okrenu se prema vratima toaleta. Nestala su. Izbrisao ih je zid prašine, i on je odjednom bio izgubljen i sam.

Vrata ambara su treskala. Glasovi su se dozivali u sve bešnjoj oluji. Gde su Salun i Šerifov Ured? Pomrčina je progutala i njih. Riki okusi nešto čega nije bilo još od detinjstva: paniku zbog gubitka ruke vodilje. Izgubljeni roditelj je u ovom slučaju bilo njegovo duševno zdravlje.

Negde s leva odjeknu pucanj iz dubina oluje, i on začu kako mu nešto zazvižda kraj uva, zatim oseti oštar bol. Obazrivo podiže ruku do usne školjke i dotaknu bolno mesto. Bio mu je odnesen deo uva, osećao je preciznu ivicu.

Nestao mu je gornji deo školjke, i bilo je krvi, prave krvi, na prstima. Neko ili je za dlaku omanuo da mu otkine glavu ili se igrao neke jebeno glupe igre.

"'Ej čoveče", požali se u lice glupavoj maštariji, okrenuvši se na petama da vidi može li da utvrdi gde se nalazi njegov napadač. Ali nikoga nije video. Prašina ga je uskoro potpuno zarobila: nije mogao sa sigurnošću ni napred ni nazad. Strelac je mogao biti vrlo blizu, čekajući ga da pođe prema njemu.

"Ne sviđa mi se ovo", reče glasno, nadajući se da će ga stvarnost nekako čuti, i umešati se da sačuva njegov rastrojeni um. Prekopavao je po džepovima ne bi li našao koju pilulu, bilo šta što bi popravilo situaciju, ali je instant-razvedravanje bilo potrošeno, ni najobičniji valijum da se pritaji negde u naborima džepa. Osećao se go k'o pištolj. Pravi trenutak da se izgubi usred košmara u režiji Zen Greja.

Odjeknu drugi pucanj, ali ovoga puta ništa ne zazvižda. Riki je bio siguran da to znači da je pogođen, ali pošto nije bilo ni bola ni krvi, bilo je teško biti sasvim siguran.

Zatim začu nezamenljivi zvuk pokretnih vrata saluna i stenjanje drugog ljudskog bića negde u blizini. U oluji načas nastade procep. Je li to u njemu

video salun, i mladića kako tetura iz njega, ostavljajući iza sebe naslikani svet stolova, ogledala i revorveraša? Pre nego što je uspeo da se uveri, procep je bio zakrpljen peskom, i on posumnja u svoj vid. Tada se na korak od njega, šokantno iznenada, stvori mladić koga je tražio, pomodrelih usana zbog blizine smrti, padajući mu na ruke. Nije bio ništa bolje opremljen za ulogu u ovom filmu nego Riki. Njegova pilotska jakna je bila dobra kopija pedesetih, na majici je nosio nasmejano lice Mikija Mausa.

Mikijevo levo oko je bilo podliveno krvlju, i još je curilo. Metak je nepogrešivo našao mladićevo srce.

On upotrebi svoj poslednji dah da upita: "Koji se to kurac dešava?" i izdahnu.

Pomalo bez stila, za poslednje reči, ali bar duboko proživljeno. Riki je na trenutak zurio u mladićevo ukočeno lice, a onda mu mrtvi teret u naručju postade pretežak, i bio je primoran da ga ispusti. Kada je telo udarilo o zemlju, prašina na trenutak postade veoma slična popišanim pločicama. Zatim ponovo preovlada fantazija, i kovitlala se prašina, korov se kotrljao, a on je stajao nasred glavne ulice Suve Jaruge, sa mrtvacem pod nogama.

Riki oseti nešto veoma nalik na apstinentsku krizu u svom sistemu. Mišići mu zaigraše ples Svetog Vita, i dođe mu potreba da piša, i to pod hitno. Još pola minuta, i upišao bi se u pantalone.

Negde, pomisli, negde u ovoj divljini postoji pisoar. Postoji zid išaran grafitima, sa telefonskim brojevima za seksualno ugrožene, sa OVO NIJE ATOMSKO SKLONIŠTE nažvrljanim na pločicama, i gomilom obscenih crteža. Tu su kazančići za vodu i držači za toalet papir bez papira i slomljene klozetske šolje. Tu je odurni miris mokraće i bajatih prdeža. Samo ga nađi! za ime Boga nađi tu stvar pre nego što ti mašta ozbiljno naškodi. Ako su, da se tako izrazimo, Salun i Dženeral Storove radnje klozetske kabine, pisoar mora biti iza mene, razmišljao je. Zato pođi korak nazad. Ne može da bude gore nego da stojiš tu na sred ulice dok neko na tebi vežba gađanje.

Dva koraka, dva oprezna koraka, i napipao je samo vazduh. Ali, na treći - vidi, vidi, šta to imamo ovde? - njegova ruka dodirnu hladnu površinu pločica.

"Uuu-daaa!" reče on. Bio je to pisoar, i to što ga je dotakao činilo mu se isto kao kad nađeš zlato u gomili đubreta. Da li to nepodnošljivi miris dezinfekcionog sredstva isparava iz slivnika? Jeste, burazeru, jeste.

Još uvek uzdišući od olakšanja, raskopča se i poče da se oslobađa bola u

bešici, zapišavajući u žurbi sopstvene noge. Ma šta ima veze: najzad je pobedio iluziju. Ako se okrene, otkriće da je fantazija raspršena, sto posto. Saluna, ustreljenog mladića, oluje, ničega neće biti. To mora da je bio neki hemijski zajeb, neka rđava droga mu se zadržala u sistemu i izvodila neslane šale sa njegovom maštom. Kada je protresao poslednje kapi na svoje plave Šveđanke, začu glas glavnog junaka ovog filma.

"Koj ti rek'o da pišaš po mojoj ulici, dečko?"

Bio je to pljunuti glas Džona Vejna, tačan do poslednjeg progutanog sloga, i bio je tu iza njega. Riki nije ni pomišljao da se okrene. Dasa bi mu bez sumnje otkinuo glavu. Osećalo mu se u glasu, preteći spokoj koji je opominjao: ja sam spreman da potegnem, a ti izvoli pa uprskaj. Kauboj je bio naoružan, dok je Riki u ruci imao samo svog đoku, a ovaj i nije baš neki takmac revolveru, iako je bolje pripasan.

Veoma oprezno je spakovao svoje oružje i zakopčao se, zatim je podigao ruke. Ispred njega je treperava slika toaleta ponovo nestala. Oluja je zavijala; krvario je iz uva niz vrat.

"O.K, dečko, sad ima d' skineš taj opasač i spustiš ga na zemlju. Jes' čuo?" reče Vejn.

"Jesam."

"Samo fino em polako, i drž' te ruke da mogu da ih vidim."

Sine, ovaj to izistinski misli.

Fino em polako, kao što mu je čovek savetovao, Riki je otkopčao kaiš, izvukao ga iz farmerki i spustio na pod. Trebalo je da ključevi zazveckaju na pločicama, svesrdno se molio da se to dogodi. Ali nije bio te sreće. Čuo se potmuli zvuk udara metala o pesak.

"O.K", reče Vejn. "To je već pristojnije. Šta imaš da izjaviš u svoju odbranu?"

"Da mi je žao", reče Riki slabašno.

"Žao?"

"Što sam mokrio po ulici."

"Ne bih rek'o da je žao dovoljno kajanje", reče Vejn.

"Ali stvarno. Bio je nesporazum."

"Već su nam dojadili stranci u ovim krajevima. Onomad sam zatek'o onog drugog sa smaknutim pantalonama kako balega nasred saluna. E pa ja to zovem bezobrazluk! Gde ste se bre vi kučki ni sinovi učili redu? Je 1' vas tome uče u onim kicoškim školama tamo na Istoku?"

"Ne znam kako da se izvinim."

"Prokleto tačno", razvlačio je Vejn. Jesi 1' doš'o sa onim momkom?"

"U izvesnom smislu."

"Kakvo je to pešovansko prenemaganje?" revolver se zabode u Rikijeva leđa: bio je to vrlo stvaran osećaj. "Jesi 1' sa njim ili nisi?"

"Mislio sam..."

"Nemaš d šta da misliš u ovim krajevima, mister, poslušaj šta ti kažem."

Napeo je oroz, vrlo glasno.

"Što se sad ne bi okren'o, sine, da vidimo od kakvog si materijala?"

Riki je već video ovaj trik. Čovek se okrene, potegne skrivenu pucu, i Vejn ga izbuši. Nema rasprave, nema vremena da se razmotri etička strana problema, metak to obavi efikasnije nego reći.

"Rekoh da se okreneš."

Riki se vrlo polako okrenu i suoči se sa pobednikom iz hiljade obračuna, bio je tu, on lično, ili njegova perfektna kopija. Vejn iz srednjeg perioda, pre nego što se ugojio i dobio bolestan izgled. Vejn sa Rio Grandea, prašnjav od dugog jahanja po tragu, stisnutih očiju od veka provedenog u osmatranju horizonta. Riki nikad nije mnogo mirisao vesterne. Mrzeo je nametljivi mačoizam, glorifikaciju stroke i jeftinog junaštva. Njegova generacija je gurala cveće u puščane cevi i on je jednom mislio da čine pravu stvar; u stvari, još uvek tako misli.

Ovo lice, tako cinično muževno, tako beskompromisno, bilo je otelovljenje nekoliko pogubnih laži - ideje da se slava Amerike začela na granicama, moralnosti pravde po kratkom postupku, nežnosti u srcu sirovih tipova. Riki je mrzeo to lice. Ruke su ga svrbele da raspali po njemu.

Jebi ga, ako glumac, ili ko je već, namerava da ga izreže ta, šta može da izgubi ako tom kopiletu odvali jednu? Misao pređe u čin: Riki stegnu pesnicu, razmahnu i pogodi Vejna u bradu. Glumac je bio sporiji od svog filmskog lika.

Omanuo je da eskivira udarac, i Riki iskoristi priliku da mu izbije revolver iz ruke. Zatim nastavi pravim baražom udaraca u telo, baš kao što je video u filmovima. Bila je to spektakularna demonstracija.

Krupniji čovek se teturao unazad pod udarcima, a onda se spotače, zakačivši mamuzom kosu mrtvog mladića. Izgubi ravnotežu i pade u prašinu, poražen.

Hulja je na kolenima! Riki oseti nešto što nikad ranije nije okusio: ushićenje zbog fizičkog trijumfa. Bokca mu! Oborio je najvećeg kauboja na svetu. Njegove kritičke stavove nadjača radost.

Oluja se najednom pojača. Vejn je još bio na zemlji, poprskan krvlju iz slomljenog nosa i rasečene usne. Pesak ga je već prekrivao, navlačeći zavesu preko sramote poraza.

"Diž' se", naredi Riki, pokušavajući da se okoristi situacijom dok još ima priliku.

Činilo se da se Vejn ceri dok ga je gutala oluja.

"Pa, momče", kezio se, trljajući bradu, "još ćemo mi da napravimo čoveka od tebe..."

Tada mu se telo rasu i odnese ga prašina na vetru, i na trenutak je na njegovom mestu bilo nešto drugo, oblik koji Riki nije mogao da razazna. Oblik koji je bio i nije bio Vejn, i brzo se topio u nešto neljudsko.

Prašina je sada već divlje bombardovala, punila mu oči i uši. Riki se slepo okrete od scene borbe, gušeći se, i nekim čudom napipa zid, vrata, i pre nego što je shvatio gde se nalazi, urlajuća oluja ga ispljunu u tišinu Filmske Palate.

I tu, iako je obećao sebi da je sa tim gotovo još otkako su mu porasli prvi brkovi, on dopusti da mu se otme jecaj koga se ne bi postidela ni Fej Rej, i onesvesti se.

U predvorju je Lindi Li objašnjavala Ptičici zašto ne voli filmove. "Mislim, Din voli kaubojce. Meni se to u stvari ništa ne dopada. Možda ne bi trebalo da ti to govorim..."

"Ma, u redu je."

"... jer pretpostavljam da ti zaista voliš filmove. Pošto radiš ovde."

"I volim, neke filmove. Ne sve."

"A." Izgledala je iznenađeno. Uopšte se činilo da je iznenađuju mnoge stvari. "Znaš, ja volim filmove o divljini."

"Da?"

"Znaš? Životinje... i to."

"Aha..."

Ptičica se priseti svog nagađanja o Lindi Li: i nije neki sagovornik. Tu je potrefila iz prve.

"Pitam se što ih nema", reče Lindi.

Vek koji je Riki proveo u peščanoj oluji nije trajao više od dva minuta u stvarnosti. Ali u filmovima je vreme elastično.

"Idem da pogledam", premišljala se Ptičica.

"Verovatno je otiš'o bez mene", ponovi Lindi.

"Videćemo."

"Hvala ti."

"Nema frke", reče Ptičica, položivši u prolazu ruku na devojčinu tanku mišicu. "Sigurna sam da je sve O.K"

Ona nestade kroz pokretna vrata, ostavivši Lindi Li samu u predvorju. Lindi uzdahnu. Din nije prvi dečko koji ju je ostavio, samo zato što nije htela da mu da. Lindi je imala svoju ideju kada će i kako ići do kraja sa mladićem; ovo nije taj čas a Din nije taj mladić. Suviše je klizav, suviše prevrtljiv, i kosa mu miriše na dizel gorivo. Ako joj je zbris'o ona neće isplakati jezero nad tim gubitkom. Kao što njena majka uvek kaže, ima još dosta ribe u moru.

Odsutno je buljila u plakat koji je reklamirao događaj sledeće nedelje, kada je čula nešto iza sebe, i otkrila da je to šareni zečić, punačko, preslatko pitomo malo stvorenje, koje je sedelo nasred predvorja i gledalo gore u nju.

"Zdravo", reče ona zecu.

Zeka se umiljato obliznu.

Lindi Li je obožavala životinje; volela je Filmske Avanture iz Života gde su životinje snimane u svojim prirodnim obitavalištima uz zvuke Rosinijeve muzike, i škorpije su plesale dok su se parile, i svako meče su dražesno zvali

mali obešenjak. Gutala je te stvari. Ali više od svega je volela zečeve.

Zečić načini dva skoka prema njoj. Ona kleknu da ga pomazi. Bio je topao i oči su mu bile okrugle i ružičaste. Odskakutao je pored nje uz stepenice.

"A, mislim da ne bi smeo tamo gore", reče ona.

Prvo, gore je bio mrak. Drugo, postojao je znak SAMO ZA OSOBLJE na zidu. Ali zeka je izgleda bio odlučan da pokuša, i mali obešenjak joj je mudro odmicao dok ga je pratila uz stepenice.

Gore na vrhu je bio mrkli mrak, i zec je nestao.

Umesto njega u tami je sedelo nešto drugo, plamtećih očiju.

Sa Lindi Li su iluzije bile jednostavne. Nije bilo potrebe da joj dočarava kompletnu fantaziju, da bi je zaveo, kao onog momka. Ona je već sanjala. Lak ulov.

"Zdravo", reče Lindi Li, pomalo uplašena od prisustva u tami ispred nje. Zagledala se u tminu, pokušavajući da nazre neki obris, nagoveštaj lica. Ali nije bilo ničeg. Ni daha.

Zakoračila je na niži stepenik, ali ono iznenada posegnu prema njoj i uhvati je pre nego što je mogla da se skotrlja niz stepenice, ućutkujući je brzo, bez buke.

Ova možda nije imala strasti koje bi vredelo uzeti, ali je ono ovde slutilo drugu svrhu. To nežno telo još je pupilo, njegovi otvori nisu navikli na prodiranja. Ono odnese Lindi uz nekoliko preostalih stepenica i skloni je za kasnije istraživanje.

"Riki? Oh Bože, Riki!"

Ptičica kleknu kraj Rikijevog tela i protrese ga. Još diše, to je već nešto, i iako na prvi pogled ima dosta krvi, jedina rana je u stvari obična posekotina na uvetu.

Ponovo ga je protresla, sada jače, ali nije bilo odgovora. Posle panične pretrage konačno mu je pronašla puls: bio je jak i pravilan. Očito ga je neko napao, možda Lindi Liin nestali dečko. U tom slučaju, gde je? Možda je još u klonji, naoružan i opasan. Nema šeme da bude tako jebeno glupa da ide da proverava, taj film smo suviše često gledali. Dama-u-Opasnosti: uobičajeni kliše. Zamračena soba, zver koja vreba. E, pa umesto da padne naglavačke u taj

kalup, učiniće ono što je uvek smatrala da heroine treba da urade: zanemariće radoznalost i pozvati pajkane.

Ostavivši Rikija da leži, ona pođe prolazom između redova, i nađe se ponovo u predvorju.

Predvorje je bilo prazno. Lindi Li ili je potpuno digla ruke od svog momka, ili je našla nekog na ulici da je odbaci kući. Šta god da je bilo, pri izlasku je zatvorila vrata za sobom, ostavivši tek nagoveštaj Džonsonovog Bebi-Pudera u vazduhu. O.K, to svakako olakšava stvar, pomisli Ptičica, ulazeći u Biletarnicu da okrene pajkane. Bilo joj je drago što je mala imala dovoljno zdravog razuma da odustane od onog šugavca.

Podigla je slušalicu i odmah čula glas.

"Zdravo tamo", glas je bio unjkav i nametljiv, "da nije malo kasno da se telefonira?"

Bila je sigurna da nije telefonista. Nije još ni otkucala broj. Pored toga, zvučao je kao Piter Lori.

"Ko je to?"

"Zar me ne prepoznaješ?"

"Hoću da zovem policiju."

"Voleo bih da ti pomognem, stvarno bih voleo."

"Skini se sa linije, važi? Hitno je! Treba mi policija."

"To sam već čuo", unjkanje se nastavilo.

"Ko si bre ti?"

"To smo već odigrali."

"Ovde imamo povredenog. Hoćeš li molim te..."

"Jadni Rik."

Zna mu ime. Jadni Rik, rekao je, kao da su bliski prijatelji.

Osetila je kako joj po čelu izbija znoj: osetila ga je iz svake pore. Zna Rikijevo ime.

"Jadni, jadni Rik", ponovi glas. "Ali siguran sam da ćemo imati *hepi-end*.. Ti ne?"

"Ovde se radi o životu ili smrti", insistirala je Ptičica, impresionirana kako joj

glas zvuči sigurno.

"Znam", reče Lori. "Zar nije uzbudljivo?"

"Proklet bio! Skidaj se sa tog telefona! Ili ću, tako mi..."

"Tako ti čega? Šta može jedna debeljuca u ovakvoj situaciji, osim da brblja?"

"Ti jebeni gade."

"Drago mi je."

"Da li te ja poznajem?"

"Da i ne", ton glasa je podrhtavao.

"Ti si Rikijev drugar, zar ne? Jedan od onih lešinarskih narkosa sa kojima je visio. A ovo je neka vaša idiotska igra. U redu, uspela vam je šala", reče ona, "a sad silazi sa te linije pre nego što napraviš veću štetu."

"Iznervirana si", reče glas, mekše. "Razumem te..." glas se magično menjao, bio je viši za oktavu, "pokušavaš da pomogneš čoveku koga voliš..." Glas je sad bio ženstven, promenio se akcenat, mrmljanje se pretvaralo u predenje. Odjednom je to bila Garbo.

"Siroti Ričard", reče ona Ptičici. "Suviše se naprezao, zar ne?" Nežno kao jagnje.

Ptičica je ostala bez reči: imitacija je bila besprekorna kao ona Lorijeva, ženstvena kao što je prethodna bila muževna.

"U redu, impresionirana sam", reče Ptičica, "sad me pusti da razgovaram sa žacama."

"Zar nije divno veče za šetnju, Ptičice? Samo mi devojke."

"Znaš moje ime."

"Naravno da ti znam ime, vrlo sam ti bliska."

"Kako to misliš, bliska?"

Odgovor je bio smeh, divni smeh pokojne Garbo.

Ptičica to više nije mogla da podnese. Varka je bila suviše uverljiva; osećala je kako zaboravlja da je to imitacija, kao da govori lično sa zvezdom.

"Ne", reče u telefon, "nisi me ubedio, čuješ?" Tada joj popusti kontrola. Završišta: "Ti si lažnjak!" u slušalicu, tako glasno da je osetila kako vibrira, zatim, je tresnu. Otvorila je vrata Biletarnice i pošla prema izlazu. Lindi Li nije

samo zatvorila vrata. Bila su zaključana i zakatančena iznutra. "Sranje", reče Ptičica tiho.

Iznenada je predvorje izgledalo manje nego što ga je ranije doživljavala, a takve su bile i njene rezerve suzdržanosti. Ona se u mislima ošamari preko lica, standardno rešenje za heroinu na rubu histerije. Promisli malo, naloži ona sebi. Pod jedan: vrata su zaključana. Lindi Li to nije učinila, Riki nije mogao, ona sigurno nije. Što znači...

Dva: unutra je neki luđak. Možda isti on, ona ili ono sa telefona. A to znači...

Tri: on, ona ili ono mora da imaju pristup drugoj liniji negde u zgradi. Jedina za koju zna je ona na spratu, u skladištu. Ali nema boga da sad ide gore. Za razlog videti Heroinu-u-Opasnosti. Znači...

Četiri: moraće da otvori vrata Rikijevim ključevima.

Tako je, eto imperativa: uzeti Rikijeve ključeve.

Ušla je u salu. Svetla su iz nekog razloga treperila, ili se to panika poigravala sa njenim optičkim nervom? Ne, zaista su pomalo treperila; cela unutrašnjost sale lagano se talasala, kao da diše.

Zaboravi to: nađi ključeve.

Požurila je kroz prolaz, svesna, kao i uvek kad bi potrčala, da joj grudi poskakuju i tresu se, a i butine. Divan sam prizor, pomislila je, ako me neko sad posmatra. Riki je ječao u nesvesti. Ptičica potraži ključeve, ali je njegov opasač nestao.

"Riki...", reče ona primakavši se njegovom licu. Jecanje se pojača.

"Riki, čuješ li me? Ptičica ovde, Rik. Ptičica."

"Ptičica?"

"Zaključani smo, Riki. Gde su ključevi?"

"... ključevi?"

"Opasač nije na tebi, Riki", govorila je sporo, kao da se obraća idiotu, "gde su ti ključevi?"

Pitalica koju je Riki rešavao u bolnoj glavi najzad se skocka i on se izdiže u sedeći položaj.

"Dečko", reče.

"Kakav dečko?" "U klozetu. Mrtav u klonji."

"Mrtav? Hriste. Mrtav? Jesi li siguran?"

Riki je izgledao kao da je u transu. Nije je ni pogledao, samo je zurio u prazno, u nešto što ona nije videla.

"Gde su ključevi?" upita ga ponovo. "Riki. Važno je. Koncentriši se."

"Ključevi?"

Dođe joj da ga ošamari, ali lice mu je već bilo krvavo, i to joj se učini sadistički.

"Na podu", reče on posle nekog vremena.

"U klozetu? Na podu u klozetu?"

Riki potvrdi. Taj pokret glavom kao da je podstakao neke užasne pomisli: iznenada je izgledao kao da će da zaplače.

"Sve će biti u redu", reče Ptičica.

Rikijeve ruke su pronašle lice, i opipavao je svoje crte, taj ritual ga je valjda umirivao.

"Jesam li ja ovde?" tiho se pitao. Ptičica ga nije čula, već je bila pošla prema klozetu. Mora da uđe tamo, nema druge, bilo tamo telo ili ne. Ući, uzeti ključeve, ponovo izaći. I to sada.

Zakoračila je kroz vrata. Usput joj pade na pamet da nikada nije bila u muškom toaletu, i iskreno požele da ovo bude prvi i poslednji put.

Toalet je bio u skoro potpunom mraku. Svetlost je treperila na isti grčevit način kao u bioskopu, ali je bila slabija. Zastala je na vratima da joj se oči priviknu na pomrčinu, i osmotrila mesto.

Toalet je bio prazan. Nije bilo nikakvog momka na podu, živog ili mrtvog.

Ali su ključevi bili tamo. Rikijev opasač je ležao u odvodu pisoara. Nekako ga je upecala, sinusi su je boleli od odbojnog mirisa dezinfekcionog sredstva. Skidajući ključeve sa alke, izašla je iz toaleta u relativnu svežinu bioskopske sale. Sve je bilo tako jednostavno.

Riki se pridigao na jedno od sedišta i ležao je otromboljeno u njemu, izgledao je bolesnije i jadnije nego ikad. Podigao je oči kada je čuo da dolazi.

"Našla sam ključeve", reče ona.

On zastenja. Bože, kako bolesno izgleda, pomisli ona. Njeno sažaljenje je već počelo da bledi. Mora da ima halucinacije, i to najverovatnije hemijskog porekla. E, vala sam je sebi zakuvao.

"Tamo nema nikakvog tela, Riki."

"Šta?"

"Nema nikakvog tela u klozetu; baš nikog. Je li, šta si to uzimao?"

Riki se zagleda u svoje drhtave ruke.

"Ništa. Časna reč."

"Prokleto glupo", reče ona. Skoro je posumnjala da joj je on sve to zamesio, ali praktične šale nisu bile njegov stil. Riki je na svoj način bio priličan puritanac: jedna od njegovih privlačnih strana.

"Treba li ti doktor?"

On mračno odmahnu glavom.

"Siguran si?"

"Rek'o sam da ne treba", odseče on.

"O.K, ponuđen k'o počašćen."

Već je marširala uz prolaz, gunđajući nešto ispod glasa. Zastala je na vratima i doviknula mu preko sale.

"Mislim da imamo uljeza ovde. Neko je bio na pomoćnoj liniji. Hoćeš li da pripaziš kod ulaza dok ne pozovem policiju?"

"Odmah ću."

Riki je sedeo pod treperavim svetlom i preispitivao svoj razum. Ako je Ptičica rekla da momak nije tamo, verovatno je u pravu. Najbolji način da se uveri jeste da pogleda sam. Tako će se osigurati da je imao samo manju krizu realnosti, izazvanu lošim tripom, otići će kući, leći i probuditi se sutra, izlečen. Ne valja samo što mora da ulazi u onu smrdljivu jazbinu. Šta ako je ona pogrešila, ako *ona* ima krizu? Zar ne postoje i takve stvari kao prividna normalnost?

Podigao se, nesigurno, proteturao se između sedišta i gurnuo vrata toaleta. Unutra je bilo dosta mračno, ali je dovoljno video da bi bio siguran da nema

oluje, ili mrtvih mladića, kauboja sa rukama na revolverima, ni jednog jedinog kotrljajućeg korova. Silna stvar ovaj moj mozak, pomisli. Uspeo je sam od sebe da stvori ceo jedan imaginarni svet, tako zastrašujuće stvarnan. Divan trik. Šteta samo što to ne može da se iskoristi bolje nego da se ukenjaš od straha. Jedno dobiješ, drugo izgubiš.

Tada spazi krv. Na pločicama. Mrlju krvi koja nije poticala iz njegovog uva; bilo je mnogo više. Aha! Znači da nije bilo priviđenje. Tu je krv, tragovi potpetica, svaki znak da je video ono što je video. Ali blagi Bože na nebu, šta je gore? Videti, ili ne videti? Zar ne bi bilo bolje da je pogrešio, da je večeras malo otkačio, nego da je sto puta u pravu i u rukama sile koja može doslovno da menja realnost?

Riki pođe pogledom duž krvavog traga na podu sve do kabine sa leve strane. Vrata su bila zatvorena: malopre nisu bila. Ko god bio ubica, smestio je onog dečka unutra, Riki je to znao i bez proveravanja.

"O.K." reče, "sad te imam."

Gurnuo je vrata. Ona se otvoriše, i momak je bio tu, podignut na sedište klozetske šolje, raširenih nogu, opuštenih ruku.

Oči su mu bile iskopane. Ne precizno: ne hirurški čisto. Bile su istrgnute, ostavivši sluzav trag tkiva na obrazima.

Riki pokri usta šakom i reče sebi da ne sme da povrati. Stomak mu se pobuni, ali posluša, i on izjuri iz toaleta kao da će telo svakog časa da ustane i zatraži natrag novac za ulaznicu.

"Ptičice... Ptičice..."

Debela kučka se prešla, debelo prešla. Smrt je bila tu, i nešto još gore. Riki se zalete iz klozeta u utrobu bioskopske sale.

Zidna svetla su sablasno igrala iza svojih Deko senila, trepereći kao napola ugašene sveće. Tama bi sad bila poslednja kap; definitivno bi poludeo.

Učini mu se da ima nečeg poznatog u načinu na koji je svetlost treperila, nečeg što nije mogao da odredi. Zastao je na trenutak nasred sale, beznadežno izgubljen.

Tada začu glas, i mada je slutio da je to ovoga puta smrt, on podiže pogled.

"Ćao, Riki", reče ona, dolazeći prema njemu kroz red E. Ne Ptičica. Ne, Ptičica nikad nije nosila labuđe belu haljinu, nikad nije imala napućene usne,

niti tako meku kosu, oči pune slatkih obećanja. Prema njemu je išla Monro, zgažena ruža Amerike.

"Zar mi nećeš reći zdravo?" blago ga je pecnula.

"...ovaj..."

"Riki. Riki. Riki. Posle toliko vremena."

Toliko vremena? Šta je time mislila: posle toliko vremena?

"Ko si ti?"

Ona mu se blistavo osmehnu. "Kao ne znaš."

"A, nisi ti Merilin. Merilin je mrtva."

"Na filmu niko ne umire, Riki. Ti i ja to dobro znamo. Treba samo ponovo da premotaš celuloid..."

...pa da, na to ga je podsećalo ono treperenje, na promicanje trake ispred lampe projektora, slika za slikom, iluzija života nastala iz savršenog sleda malih smrti.

"... i eto nas opet, govorimo, pevamo." Ona se nasmeja: zveckanje leda u čaši. "Nikada ne zaboravljamo tekst, nikad ne ostarimo, nikad ne kasnimo..."

"Ti ne postojiš", reče Riki.

Izgledala je pomalo iznervirana ovom primedbom, kao da je terao mak na konac.

Ali sad je bila na kraju reda i stajala je ne više od metra udaljena od njega. Iluzija je i sa ove razdaljine izgledala božanstvena i savršena kao uvek. On odjednom požele da je uzme, tu, između sedišta. Koga je briga što je to samo fantazija, i fantazija se da pojebati, ako nećeš da je ženiš.

"Želim te", reče on, iznenađen svojom direktnošću.

"Ja želim *tebe*", odgovori ona, što ga još više iznenadi. "U stvari, potreban si mi. Veoma sam slaba."

"Slaba?"

"Nije to lako, biti u centru pažnje, znaš. Otkriješ da ti je to potrebno, sve više i više. Želiš da te ljudi gledaju. Ceo dan, celu noć."

"Ja gledam."

"Jesam li lepa?"

"Ti si boginja: ko god da si."

"Tvoja sam: eto ko sam."

Bio je to savršen odgovor. Opisala se kroz njega. Ja sam tvoje sredstvo: načinjena za tebe od tebe. Savršena maštarija.

"Nastavi da me gledaš; gledaj me *zauvek,* Riki. Želim tvoje ljubavne poglede, ne mogu da živim bez njih."

Što je više zurio u nju, njena slika je postajala potpunija. Treperenje je gotovo prestalo; na mesto se spustio mir.

"Hoćeš da me dodirneš?"

Već je pomislio da nikad neće pitad.

"Da", reče.

"Fino."

Nasmešila mu se ohrabrujuće, i on pruži ruku prema njoj. Ona u poslednjem trenu izmače njegovim prstima i potrča, smejući se, niz prolaz prema platnu. On pođe za njom, željno. Znači hoće da se poigra; pa lepo.

Utrčala je u ćorsokak. Iz tog dela bioskopa nije bilo izlaza, i, sudeći po pozivima koje mu je slala, znala je to. Okrenula se i naslonila na zid, malo raširenih nogu. Bio je na par metara od nje kada joj vetrić niotkuda zalepršа haljinu iznad pojasa. Ona se nasmeja, poluskloplјenih očiju, kada se svileni talas podiže i otkri je. Ispod je bila gola.

Riki posegnu za njom i ovoga puta ona nije ni pokušala da izbegne njegov dodir. Haljina zalepršа malo više i on se zagleda, skamenjen, u onaj deo Merilin koji nikad nije video, krzneni procep koji je bio san miliona.

Tamo je bilo krvi. Ne mnogo, tek par otisaka prstiju na unutrašnjem delu bedra. Besprekorni sjaj njenog mesa bio je neznatno umrljan. I dalje je zurio; ona pokrenu bokove i usne joj se malo razmakoše, i on shvati da svetlucanje njene unutrašnjosti nije vlaga tela već nešto sasvim drugo. Na pokret njenih mišića pokrenuše se i oči koje je zakopala u sebe, i zaustaviše se na njemu.

Po njegovom pogledu znala je da ih nije sakrila dovoljno duboko, ali gde bi drugo devojka čiju je nagost pokrivao samo veo tkanine sakrila plodove svog rada?

"Ti si ga ubila", reče Riki, gledajući i dalje u usne, i u oči koje su virile

između njih. Prizor je bio tako užasan, tako halucinantan, da mu još jače razgore pakao u utrobi. Odvratnost mu je na perverzan način samo pojačala požudu umesto da je ubije. Pa šta ako je ubica: ona je legenda.

"Voli me", reče ona. "Voli me zauvek."

On joj priđe, znajući da to znači smrt. Ali smrt je relativna pojava, zar ne? Merilin je umrla, ali je ovde, živa, u njegovoj mašti, ili u zujećoj matrici vazduha, ili u obe. I on sad može da bude sa njom.

Zagrlio je, i ona njega. Poljubiše se. Bilo je lako. Usne su joj bile mekše nego što je zamišljao, i on oseti u preponama nešto nalik na bol, tako je želeo da bude u njoj.

Vilinski vitke ruke mu se ovise oko struka, i on se nađe u krilu raskoši.

"Činiš me jakom", reče ona. "Kad me tako gledaš. Potrebno mi je da me gledaju, bez toga umirem. To je prirodno stanje iluzija."

Njen zagrljaj je sve više stezao: ruke na njegovim mišicama nisu više bile tako vilovite. On se malo promeškolji od nelagodnosti.

"Nema svrhe", zagugutala mu je na uvo. "Moj si."

Izvio je vrat da vidi šta ga to drži i, na njegovo zaprepašćenje, ruke više nisu bile ruke, već samo omča neke tvari oko njega, bez šaka i prstiju i zglobova.

"Isuse Hriste!" reče on.

"Pogledaj me, dečko", rekla je.

Glas joj je izgubio svu suptilnost. Nije više bio u naručju Merilin: ni traga od nje. Zagrljaj se još jednom pojača, i dah mu je bio isteran iz pluća, dah koji nije mogao da povrati jer je zahvat bio sve tešnji. Kičma mu zaškripa od pritiska i telom mu projuri bol kao vatra, eksplodirajući mu u očima, u svim bojama.

"Trebalo je da napustiš grad", reče Merilin, i kroz glatku površ njenih jagodica izroni Vejnovo lice. Izraz mu je bio podsmešljiv, ali je Riki imao samo tren da to primeti pre nego što se i ta slika istopila i u fokus došlo nešto drugo ispod fasade čuvenih lica. Poslednji put u životu, Riki upita:

"Ko si ti?"

Njegov tamničar nije odgovarao. Hranio se Rikijevom fascinacijom; na njegove oči iz onog tela izbiše dva organa kao rogovi puža, možda antene, oblikujući se u pipke. Približavali su se Rikijevoj glavi.

"Trebaš mi", reče stvar, glasom koji više nije pripadao ni Vejnu ni Merilin, hrapavim, sirovim glasom, glasom nasilnika. "Tako sam jebeno slab; iscrpljuje me to što sam živ."

Stvar se priključivala na njega, hraneći se njegovim pogledom, do malopre punim obožavanja - sada užasnutim. Osećao je kako mu ispija život kroz oči, gosteći se pogledima iz duše koja je predosećala svoje gašenje.

Znao je da je blizu smrti, jer tako dugo nije udahnuo vazduh. Činilo mu se minutima, ali nije mogao da bude siguran.

I dok je osluškivao zvuk svog srca, rogovi mu se razdvojiše oko glave, i zavukoše mu se u uši. Osećaj je čak i u toj oduzetosti bio nepodnošljivo odvratan i dođe mu da zavapi da prestane sa tim. Ali su ti prsti prodirali u njegovu glavu, cepajući mu bubne opne, rijući kroz mozak i lobanju kao neki radoznali crvi. Bio je živ, čak i sad, zureći i dalje u svog mučitelja, i znao je da prsti traže njegove oči, i pritiskaju ih iznutra.

Oči mu se odjednom iskolačiše, i izleteše iz ležišta, prskajući iz duplji. Na trenutak je video svet iz drugog ugla dok mu je čulo vida klizilo niz obraz. Video je usnu, bradu...

Bilo je to zastrašujuće iskustvo, i milosrdno kratko. Zatim se film koji je Riki živeo trideset sedam godina prekinu u sred rolne, i on pade u naručje fantazije.

Rikijevo zavođenje i umiranje trajali su ne više od tri minuta. U međuvremenu je Ptičica isprobala svaki ključ iz Rikijevog svežnja, i nijedna prokleta stvar nije htela da otvori vrata. Da nije bila tvrdoglava, mogla je da se vrati u salu i zamoli Rikija za pomoć. Ali su mehaničke stvari, pa i brave i ključevi, uvek bile izazov za nju kao ženu. Mrzela je onu instinktivnu superiornost koju muškarci pokazuju nad njenim polom kada se radi o mašinama, sistemima i logičkim procesima, i neka bude prokleta ako se sad vrati da cmizdreći prizna Rikiju da nije mogla da otvori jedna jebena vrata.

Baš negde u vreme kada je digla ruke od ćorava posla, i Riki je. Bio je mrtav, pokojni. Sočno je opsovala ključeve, i priznala poraz. Riki ume sa tim šugavim stvarima koje ona nikada nije baš kapirala. Nek mu je sa srećom. Sve što ona ovog časa želi jeste: napolje odavde. Postajala je klaustrofobična. Nije joj se dopadalo da bude zaključana, ne znajući ko vreba gore na spratu. A da stave tačku na "i", svetla u predvorju su trnula, gaseći se treptaj po treptaj.

Šta se kog đavola dešava ovde?

Svetla se bez upozorenja ugasiše, i bila je sigurna da čuje kretanje iza vrata bioskopske sale. Sa one strane se prosu svedost, jača od reflektorske, pulsirajuća, višebojna.

"Riki?" upita ona tamu. Ova kao da proguta njene reči. Ili je bilo tako ili ona sama uopšte nije verovala da je to Riki, pa je nešto upozorilo da pitanje postavi, ako baš mora, šapatom.

"Riki?"

Usne pokretnih vrata nežno coknuše, sklapajući se, kad ih je nešto pritisnulo iznutra.

"... jesi 1 'ti?"

Vazduh je bio naelektrisan: pod nogama joj je varničilo dok je išla prema vratima, svaka dlačica na rukama je stajala uspravno. Svetlost iza vrata se pojačavala svakim korakom.

Zaustavila se, predomislivši se u vezi istraživanja. Ono nije Riki, znala je. Možda je onaj čovek ili žena sa telefona, neki luđak specijalizovan za debele žene.

Zato napravi par iskričavih koraka do Biletarnice, i posegnu ispod tezge, gde se nalazio Jebačmajke, gvozdena poluga koju je tamo čuvala još otkako su je zarobila u Biletarnici tri nazovi lopova, obrijanih glava, sa električnim bušilicama. Stravično je zavrištala i oni su se razbežali, ali se zaklela da će sledeći put radije ubiti Boga u jednom od njih (ili u svima) nego da dozvoli da je terorišu. A Jebačmajke, celom svojom dužinom od skoro metar, je bio njeno izabrano oružje.

Naoružana, okrenu se vratima.

Vrata se iznenada raskriliše s treskom i urlik bele buke joj ispuni glavu, i glas reče kroz urlik, onu Bogartovu: "Bog te vid'o, mala."

Vrata je ispunjavalo oko, jedno jedino neizmerno oko. Buka je zaglušivala; oko je treptalo, ogromno i vlažno i lenjo, studirajući curu ispred sebe s ohološću Jedinog Boga Istinitoga, Tvorca celuloidnog Neba i celuloidne Zemlje.

Ptičica je bila prestravljena, ništa manje od toga. Ovo nije bila ona *pogledaj-iza-sebe* jeza, niti slatko iščekivanje, ili prijatna zastrašenost. Ovo je bio pravi strah, iz utrobe, nimalo romantičan, ružan kao govno.

Mogla je da čuje sopstveno jecanje, da oseti kako joj klecaju kolena pod nepopustljivim pogledom oka. Uskoro će se srušiti na tepih ispred vrata, i biće to njen kraj, bez sumnje.

Tada se seti Jebačamajke. Dragi Jebačmajke, Bog blagoslovio njegovo falusno srce. Ona podiže polugu dvoručnim zahvatom i pojuri prema oku, zamahujući.

Ali pre nego što je pogodila oko, ono se sklopi, svetlost utrnu, i ponovo se nalazila u tami, mrežnjača joj je gorela od vizije. Iz tame, stiže glas: "Riki je mrtav."

Samo to. Bilo je još gore nego oko, gore nego svi mrtvi glasovi Holivuda, zato što je znala da je istina. Lindi Liin Din je umro baš kao što je Riki rekao, a sada je i Riki mrtav. Sva vrata su zaključana, igra se svela na dvoje. Ona i to.

Potrčala je prema stepenicama, nije bila sigurna u plan akcije, ali je znala da bi ostajanje u predvorju bilo jednako samoubistvu. Kada je stala na prvi stepenik, pokretna vrata ponovo uzdahnuše, otvarajući se iza nje, i nešto pođe za njom, brzo i treperavo. Bilo je korak ili dva iza nje dok se bez daha uspinjala, proklinjući svoju težinu. Kraj nje su šibale erupcije zaslepljujuće svetlosti iz tela te stvari kao prvi odsevi Rimske Sveće. Pripremalo je novi trik, bila je sigurna.

Stigla je do vrha stepeništa sa svojim obožavaocem još za petama. Hodnik napred, osvetljen jednom jedinom umazanom sijalicom, nije pružao veliku utehu. Prostirao se celom dužinom bioskopa, i granao se u nekoliko skladišta, nagomilanih otpadom: plakatima, 3-D naočarima, plesnjivim kodovima. U jednom od skladišta se nalazio i pomoćni izlaz, bila je sigurna u to. Ali u kojem? Samo je jednom bila ovde gore, i to pre dve godine.

"Sranje, sranje, sranje", ponavljala je. Pojurila je ka prvom skladištu. Vrata su bila zaključana. Udarila je šakom po njima, negodujući. Vrata ostadoše zaključana. Sledeća takođe. Treća isto tako. Čak i da se setila u kom je skladištu izlaz, vrata su bila preteška da bi se provalila. Da ima deset minuta, uz pomoć Jebačamajke možda bi i uspela. Ali Oko joj je dahtalo u potiljak: nije imala ni deset sekundi, kamoli deset minuta.

Znači da je preostalo samo suočenje. Okrenula se na petama, moleći se, prema stepeništu i goniocu. Nije bilo nikog. Zagledala se u samotni prizor mrtvih sijalica i oljuštene farbe kao da će videti nevidljivo, ali stvar uopšte nije

bila ispred nje, već iza. Za leđima joj ponovo buknu bleštavilo, i Rimska Sveća ovoga puta uhvati, vatra postade svetlost, svetlost postade slika, i niz hodnik se prema njoj prosuše skoro zaboravljena čuda. Oslobođene scene iz hiljadu filmova: svaka sa svojom jedinstvenom asocijacijom. Po prvi put poče da joj sviće istina o poreklu ove retke zverke. Bio je to duh u mašini bioskopa: sin celuloida.

"Daj mi svoju dušu", reče hiljadu zvezda.

"Ne verujem u dušu", odgovorila je iskreno.

"Onda mi daj ono što daješ filmskom platnu, ono što svi daju. *Daj mi malo ljubavi*."

Upravo zbog toga su sve te scene igrale pred njom, i reprizirale se, i ponovo igrale. Bili su to oni trenuci kada se auditorijum čudesno sjedinjavao sa ekranom, krvareći kroz njegove oči, gledajući i gledajući i gledajući. I ona je to činila, često. Videla film i osetila se tako duboko potresena da bi to bio skoro fizički bol kada bi se odvrteli svi oni natpisi koji su značili kraj filma i kada bi iluzija bila raspršena; sve se ovo dešavalo zato što je osećala da je na onom platnu ostavila deo sebe, deo svog unutrašnjeg bića izgubljen tamo gore među njenim herojima i heroinama. Možda i jeste. Možda je vazduh nosio naboj njenih želja i negde ga skladištio, praveći koktel sa nabojima drugih srca, sakupljajući ih sve u nekom zakutku, sve do...

Do ovoga. Ovog deteta njihovih kolektivnih strasti; ovog tehnikolor-zavodnika, otrcanog, bezveznog i potpuno očaravajućeg.

Svaka čast, pomisli ona, ali jedna je stvar shvatiti svoga dželata, a sasvim druga odgovoriti ga od njegovih profesionalnih namera.

Čak i sada, kada je razrešila zagonetku, gutala je slike u toj stvari: nije mogla drugačije. Bile su tako privlačne, slike iz života koje je vodila, lica koja je volela. Miki Maus u plesu sa medom, Gišova u *Rascvalim pupoljcima,* Džudi Garland (i Toto kraj nje) kako posmatra pijavicu tornada na nebu Kanzasa, Aster u *Top Hetu,* Vels u *Kejnu,* Brando i Krafordova, Trejsi i Hepbernova - ljudi tako urezani u naša srca da im nisu potrebna krštena imena. I kako je bilo bolje, mnogo bolje biti izluđivan fragmentima, videti poglede pre poljupca, a ne sam poljubac; šamar, a ne pomirenje; senku, a ne čudovište; ranu, a ne smrt.

Imalo ju je u vlasti, nije bilo sumnje. Držalo joj je oči tako sigurno kao da ih ima u šaci i to okovane.

"Je li lepo?" reče stvar.

O da bilo je lepo.

"Zašto mi se ne predaš?"

Više nije mislila, bila joj je iscpljena sposobnost analize, sve dok iz baruštine slika nije izronilo nešto što ju je vratilo sebi. *Dambo.* Debelo slonče. *Njeno* debelo slonče: ništa više, samo to, debelo slonče za koga je nekada mislila da je njeno.

Magija se raščinila. Ona odvoji pogled od te stvari. Na trenutak, krajičkom oka, spazila je nešto bolesno i puno muva ispod raskoši. Kao dete zvali su je Dambo, sva deca iz kraja. Živela je sa tim komičnim sivim užasom dvadeset godina, nemoćna da ga se oslobodi. Njegovo debelo telo je podsećalo na svoju gojaznost, njegov izgubljeni pogled na sopstvenu izdvojenost. Pomislila je na Damba, šćućurenog uz telesinu svoje majke, obeležene kao Luda Slonica, i zaželela da udara do besvesti po toj sentimentalnoj stvari.

"To je jebena laž!" siknula je.

"Ne znam na šta misliš", protestovalo je.

"Dobro, onda, šta je ispod oblande? Nešto vrlo gadno, rekla bih."

Svetlost poče da treperi, parada se pokoleba. Mogla je da nazre neki drugi oblik, mali i mračan, kako vreba iza kulisa od svetlosti. I u njemu sumnju. Sumnju i strah od smrti. Bila je sigurna da može da namiriše njegov strah na deset koraka.

"Šta se to krije, tamo ispod?"

Zakoračila je prema njemu.

"Šta to kriješ? A?"

Pronašlo je glas. Uplašen, ljudski glas.

"Nemaš ti nikakvog posla sa mnom."

"Pokušao si da me ubiješ."

"Hoću da živim."

"I ja."

Postajalo je mračno, tu u dnu hodnika, i osećao se miris, gadan miris, truleži. Poznavala je trulež, a ova je bila životinjskog porekla. Upravo ovog proleća,

kada se istopio sneg, pronašla je nešto u dvorištu iza stana. Manjeg psa, ili krupnu mačku, bilo je teško odrediti. Neku domaću životinju koja je uginula od zime za vreme iznenadnih snegova u decembru. Našla je leš pun crva, žućkastih, sivkastih, rozikastih: pastelno leglo muva sa hiljadu pokretnih delova.

Imalo je oko sebe isti zadah kao ovaj što se oseća ovde. Možda je upravo to krv i meso ove fantazije.

Skupljajući hrabrost, očiju još ranjenih vizijom *Damba,* krenula je na sliku koja je treperila, podigavši Jebačamajke, u slučaju da stvar pokuša još neku šalu.

Pod nogama su joj škripale podne daske, ali je ona bila suviše obuzeta svojom kampanjom da bi obratila pažnju na ova upozorenja. Bio je čas da dograbi ubicu i natera ga da ispljune istinu.

Prešli su skoro ceo hodnik, ona je napredovala, ono se povlačilo. Više nije imalo kuda.

Iznenada se daske pod njenim nogama i njenom težinom pretvoriše u prašnjave komadiće, i ona propade kroz pod u oblaku prašine. Odbacila je Jebačamajke, raširivši ruke da bi se uhvatila za nešto, ali je sve bilo crvljivo, i popustilo je pod njenim stiskom.

Pala je nezgodno i teško se prizemljila, u nešto meko. Miris raspadanja je tu bio neuporedivo jači, podizao joj je utrobu u grlo. Pružila je ruku da se orijentiše u tami, i svuda je bila sluz i hladnoća. Osećala se kao da je bačena u sanduk rasporene ribe. Iznad nje je dopiralo nešto nesigurne svetlosti, i osvetljavalo njen ležaj. Pogledala je, iako Bog zna da nije htela, i videla da leži u ostacima čoveka, rasutim od njegovih žderača preko prilične površine. Dođe joj da zaurla. Htela je da ždere sa sebe suknju i bluzu, već natopljene tom tvari, ali nije smela da ostane gola, ne u prisustvu sina celuloida.

Jer je i dalje posmatrao, odozgo.

"Sad znaš", reče on, izgubljen.

"Ovo si ti..."

"To je telo u kome sam jednom obitavao, da. Zvao se Barberio. Kriminalac; ništa posebno. Nikad nije težio veličini."

"A ti?"

"Njegov rak. Ja sam bio onaj deo njega koji je težio, čeznuo da bude više od obične ćelije. Ja sam bolest koja sanja. Nije čudo što volim filmove."

Sin celuloida se cedio preko ivice urušenog poda, njegovo pravo telo bilo je izloženo pogledu jer više nije bilo razloga da održava iluziju.

Bila je to prljava stvar, tumor odebljao od pogrešnih strasti. Parazit u obliku crva, izgledom kao sirova džigerica. Na trenutak mu se u glavi otvoriše bezuba, loše oblikovana usta i on reče: "Moram da pronađem neki drugi način da ti prožderem dušu."

Pljusnuo je u budžak pored Ptičice. Bez svog svetiucavog kaputa u tehnikoloru bio je veličine malog deteta. Uzmakla je kada je pružio pipak da je dodirne, ali je uzmak ovde bio ograničeno rešenje. Prostor je bio uzak, a malo dalje i zakrčen nečim što je izgledalo kao slomljene stolice i odbačeni molitvenici. Nije bilo izlaza osim onog kojim je tu dospela. A taj joj je bio pet metara iznad glave.

Rak joj ispitivački dotaknu nogu i njoj se smuči. Bilo je to jače od nje, iako se stidela što popušta tako primitivnom nagonu. Gadilo joj se kao nikad ranije, prizivalo joj slike nečeg abortiranog, nečeg iz odvoda.

"Idi do đavola", poruči mu, ritajući ga u glavu, ali je ono i dalje napredovalo, njegova masa nalik na proliv prikivala joj je noge.

Njegov trup na njenom krilu bio je gotovo seksualan osećaj i ona se zapita, odsutno, zgađena svojim sledom misli, da li ta stvar možda želi seks. Nešto u navaljivanju njegovih stalno oblikujućih ticala na njenu kožu, koja su blago zalazila pod njenu bluzu, rastezala se da joj dotaknu usne, navodilo je da pomisli na požudu. Neka ga onda, pomislila je, neka dođe ako baš mora.

Dopustila mu je da je preplavi sve dok nije potpuno ležao na njoj, boreći se sa neizdržljivom željom da ga zbaci - a onda je aktivirala zamku.

Prevrnula se preko njega.

Kada se poslednji put merila imala je 110 kilograma, a sada verovatno i više. Stvor je bio ispod nje pre nego što je shvatio šta se i kako dogodilo, i iz pora mu pokulja bolesna sluz tumora.

Borio se, ali nije mogao da se izvuče ispod nje, koliko god se otimao. Ptičica zari nokte u masu i poče da kida, cele komade sunđerastog tkiva, od čega smrdljiva tečnost još obilnije poteče. Njegovi urlici besa postadoše urlici bola.

Posle kraćeg vremena, bolest koja sanja prestade da se bori.

Ptičica je ležala još neko vreme. Ispod nje nije bilo pokreta.

Konačno, ona ustade. Bilo je nemoguće utvrditi da li je tumor mrtav. Nije, po bilo kom merilu kojim je raspolagala, ni živeo. Ona ga svejedno više neće dotaći. Radije bi se ponela sa samim Satanom nego da još jednom zagrli Barberijev rak.

Pogleda u hodnik iznad glave i obuze je očaj. Zar joj je suđeno da ovde umre, kao Barberio pre nje? Tada, pogledavši svoga protivnika na podu, spazi rešetku. Dotad nije bila vidljiva jer je napolju još bila noć. Sada je svitalo, i kroz otvore su proricali zraci svetlosti boje prljave vode.

Sagla se do rešetke, snažno je gurnula i dan je odjednom bio u jazbini, sa njom, svuda oko nje. Bio je pravi podvig provući se kroz uski otvor; neprestano joj se činilo da joj onaj stvor puzi preko nogu, ali je, kada se izvukla nazad u svet, mogla da se potuži samo na izgrebane grudi. Napušteni plac se nije bitno promenio od Barberijeve posete. Bio je samo još više obrastao koprivom. Stajala je tu neko vreme, udišući nalete svežeg vazduha, zatim pođe prema ogradi i ulici iza nje.

Raznosači novina i psi lutalice podjednako su zaobilazili debelu ženu izmučenog lica u smrdljivoj odeći koja se vraćala kući.

3. Cenzurisane scene

To nije bio kraj.

Policija je stigla u Filmsku Palatu posle pola deset. Ptičica je pošla s njima. Pretraga je otkrila iskasapljena tela Dina i Rikija, kao i ostatke 'Soni' Barberija. Na spratu, u uglu hodnika, pronašli su cipelu višnjeve boje.

Ptičica nije ništa rekla, iako je znala. Lindi Li nije otišla.

Ptičici je suđeno zbog dvostrukog ubistva iako niko nije verovao da ih je počinila, i oslobođena je zbog nedostatka dokaza. Ukazom suda određen joj je psihijatrijski nadzor za period od najmanje dve godine. Možda nije počinila ta ubistva, ali je svima bilo jasno da je razum napušta. Priče o hodajućim tumorima nikom nisu popravile ugled u društvu.

U rano leto sledeće godine Ptičica nije jela nedelju dana. Najveći deo onog što je izgubila bila je voda, ali je to bilo dovoljno da uveri njene prijatelje da je konačno spremna da načne Problem Broj Jedan.

Tog vikenda je nestala na dvadeset četiri časa.

Pronašla je Lindi Li u napuštenoj kući u Sietlu. Nije bilo teško pronaći je: sirota Lindi je u poslednje vreme imala grdne probleme da se kontroliše, da ne govorimo o zavaravanju mogućih gonilaca. Ispostavilo se da su roditelji digli ruke od nje još pre nekoliko meseci. Samo je Ptičica nastavila da traži, čak je platila detektiva da pronađe devojku, i najzad je njeno strpljenje bilo isplaćeno pogledom na njenu krhku lepotu, krhkiju nego ikad, ali još uvek lepotu, dok je sedela u toj goloj sobi. Vazduh je bio pun muva. Na sred poda je bilo govno, možda ljudsko.

Ptičica je izvukla revolver pre nego što je otvorila vrata. Lindi Li je pogledala, budeći se iz misli, možda njegovih misli, i nasmešila joj se. Pozdrav je trajao još trenutak, dok parazit u Lindi Li nije prepoznao Ptičicu, ugledao joj pištolj u ruci i shvatio zašto je došla.

"Pa", reče, ustajući da dočeka gosta.

Lindi Li provali iz očiju, provali joj iz usta, provali iz pičke i čmara, iz ušiju i nosa, i tumor pokulja napolje u šokantnim ružičastim mlazevima. Poteče joj iz dojki bez mleka, iz posekotine na palcu, iz oderotine na bedru. Izlazilo je gde

god je Lindi Li bila otvorena.

Ptičica podiže revolver, i opali, tri puta. Rak se još jednom pruži prema njoj, povuče se, zadrhta i omlitavi. Kada se potpuno smirio, Ptičica mirno izvuče iz džepa bocu sa kiselinom, odvrnu poklopac i isprazni izjedajući sadržaj preko tela i tumora, podjednako. Nije se oglasio, dok se topio, i ona ga ostavi da leži tamo, na mestu obasjanom suncem, dok se iz gomile dizao ljut dim.

Obavivši dužnost, izašla je na ulicu, i pošla svojim putem, čvrsto uverena da će živeti dugo pošto se odvrte završni natpisi ove komedije.

George R.R. Martin

PORTRETI NJEGOVE DECE

Ričard Kantling je našao taj paket, koji je bio uspravno oslonjen o njegova prednja vrata, jedne večeri u poznom oktobru, kad je polazio u šetnju. Ljutnuo se zbog ovoga. Pa rekao je svome poštaru više puta, da zazvoni kad god isporučuje nešto što je preveliko da bi prošlog kroz poštanski prorez, međutim ovaj uporno ostavlja pakete na tremu, gde ih svaki prolaznik može jednostavno odneti. Doduše, Kantlingova kuća je, pošteno govoreći, prilično izolovana, sedi nad strminama rečne obale, na kraju slepe ulice, a drveće je efektivno zaklanja od ulice. Ipak, postoji uvek i opasnost oštećenja od kiše, vetra ili snega.

Kantlingovo nezadovoljstvo trajalo je samo jedan tren. Paket je, umotan u teški mrki pakpapir i pomno zalepljen trakom, govorio, svojim oblikom, sve. Umetnička slika, očigledno. A ruka koja je debelim zelenim markerom, blok-slovima, ispisala njegovu adresu bila je, nedvosmisleno, Mišelina ruka. Znači, još jedan autoportret. Kaje se, nema sumnje.

Bio je iznenađen i više nego što je hteo da prizna, čak i samome sebi. Oduvek je bio tvrdoglav. Umeo je da se ljuti zbog nečeg godinama, da ostaje kivan čak i decenijama; bilo mu je izuzetno teško da prizna da ma u čemu nije u pravu. Ove njegove osobine kao da je u celosti preuzela Mišel, njegovo jedino dete. Nije očekivao gest ove vrste s njene strane. Gest... pa, sladak.

Ostavio je postrani svoj štap za šetnju, da bi odvukao paket unutra, gde će moći da ga razmota izvan domašaja vlažnog i naglog oktobarskog vetra. Oko devedeset santimetara visok paket, neočekivano težak. Nosio ga je nespretno, vrata je zatvorio nogom, onda se sa paketom borio celom dužinom dugog foajea sve do svoje jazbine. Draperije braon boje bile su čvrsto sklopljene; soba puna

mraka, i otežala od mirisa prašine. Kantling je morao da ostavi paket na pod, i da pipanjem traži svetlo.

Nije u svojoj jazbini mnogo boravio od one noći, pre dva meseca, kad je Mišel kao oluja izjurila van. Njen autoportret još uvek sedi, uspravno naslonjen, iznad široke škriljčane gornje ploče kamina. Ispod toga bilo je ložište koje bi neko zaista morao da očisti, a na ugrađenim policama za knjige njegovi romani, svi ukoričeni u zgodnu tamnu stavljenu kožu, stajahu prašnjavi i u neredu. Kantling pogleda tu staru sliku, i vrati mu se kratki talas gneva, iza kojeg naiđe depresija. Baš je ogavno postupila. Nekada je to bio baš dobar portret, zaista. Mnogo više je odgovarao njegovom ukusu nego izmučene apstrakcije koje je Mišel volela da slika radi svog zadovoljstva, ili banalne korice za knjige mekog poveza, koje je slikala da bi zaradila za život. Ovaj portret je naslikala kad joj je bilo dvadeset godina; bio je to rođendanski poklon njemu. Uvek je tu sliku voleo. Tu je Mišel bila uhvaćena bolje nego ikada na ijednoj fotografiji, ne samo crte njenog lica, visoke uglaste jagodice i plave oči i umršena pepeljasto-blond kosa, nego i personalitet unutra. Izgledala je tako mlada, sveža i samopouzdana, a njen osmeh toliko ga je podsećao na Helen, na način kako se Helen smeškala na dan njihovog venčanja. Rekao je on Mišeli, i to na jednom, koliko mu se taj osmeh dopadao.

I zato je, dabome, krenula od osmeha. Upotrebila je jedan od prastarih bodeža iz njegove kolekcije; izrezala je, pomoću četiri neravna zaseka, usta. Onda je iskopala te široke plave oči, kao da hoće da oslepi sliku, a kad je on uleteo, za njom, upravo je sekla platno na trake, dugim krivim rezovima. Kantling taj momenat nije mogao zaboraviti. Baš ružno. Učiniti tako nešto svom sopstvenom delu... nezamislivo, za njega. Pokušao je da predstavi sebi kako bi izgledalo kad bi kasapio neku svoju knjigu, pokušao je da shvati šta bi moglo čoveka da navede na takav akt, ali su mu pokušaji sasvim propali. Nezamisliv čin, onostran čak i imaginacije.

Tako iskasapljen, portret je još uvek visio na svom mestu. Kantling je bio odveć zadrt da ga skloni, ali, opet, nije mogao ni da podnese da ga gleda. Zato je počeo da izbegava svoje leglo. Ovo nije bilo teško učiniti. Ogromna je bila ova stara kuća, razvučena, sa više soba nego što bi on ikada mogao trebati ili želeti, obzirom da živi kao samac. Sagrađena je pre sto godina, kad je Perot bio, na ovoj reci, grad u ekonomskom bujanju; pričalo se da su u toj kući stanari bili kapetani parobroda, jedan za drugim. Parobrodsko-gotska arhitektura, i sav taj

đumbir-hleb, svakako su prizivali vizije slavnih vremena na reci: Kantling je imao fini pogled na Misisipi, sa svojih prozora na trećem spratu i sa "udovičkog šetališta". Posle tog incidenta, premestio je svoj radni sto i pisaću mašinu u jednu od nekorišćenih spavaćih soba, rešen da ostavi jazbinu u istom onom stanju u kome ju je Mišel ostavila, sve dok se Mišel ne vrati sa izvinjenjem.

Nije, međutim, očekivao da će izvinjenje stići tako brzo, niti baš u ovoj formi. Jedan suzni telefonski poziv, to da - ali ne drugi portret. Ipak, ovo je nekako lepše, ličnije. Znači određeni gest, prvi korak prema pomirenju. Ričard Kantling je znao i predobro, da nije sposoban da on taj korak načini, pa ma koliko usamljen postao. A u usamljenost jeste zapao, po tom pitanju nije pokušavao da laže sebe. Ostavio je sve svoje njujorške prijatelje kad se doselio u ovaj rečni grad u Ajovi, a nije formirao nikakva lokalna prijateljstva kao zamenu. To nije bilo ništa novo. Nikad nije bio ekstrovertan. Imao je neku stidljivost zbog koje je ostajao po strani, čak i od svojih malobrojnih prijatelja. Čak i od svoje porodice, zaista. Helen ga je često optuživala da mu je više stalo do njegovih likova iz knjiga, nego do stvarnih ljudi; tu optužbu je Mišel preuzela kad je dospela u tinejdž-godine. Odavde je otišla i Helen. Razvedoše se pre deset godina; mrtva je već pet godina. Mišel je, ma koliko ga ponekad mogla razbesneti, bila zapravo sve što mu je ostalo. Nedostajala mu je, od kad je otišla, nedostajale su mu čak i raspre.

Razmišljao je o Mišel dok je cepao pakpapir. Pozvaće je, jasna stvar. Pozvaće je, i kazaće joj kako je dobar taj novi portret, koliko mu se dopada. Reći će joj da mu je nedostajala, pozvaće je da dođe za Dan zahvalnosti. Da, to je valjda najbolji način da se ovom situacijom rukuje. Ne pominjati njihovu svađu, jer on ne želi da s tim počinje ispočetka, a ni on ni Mišel nisu od takve sorte da bi se sa svojih pozicija povlačili elegantno. Porodična crta: inadžijski svojeglavi ponos, ugrađen baš kao i visoke jagodice i četvrtasta vilica. Nasleđe Kantlinga.

Vide da je slika u vrlo starom ramu. Drvenom, kitnjasto izrezbarenom, vrlo teškom, tačno kako on voli. Uklopiće se u njegov viktorijanski dekor mnogo bolje nego tanki mesingani ram onog starog portreta. Kantling je potezao i skidao pakpapir, željan da vidi šta je njegova kćer ovog puta uradila. Njoj je već blizu trideset - ili je već prebacila tridesetu? Nikad nije uspeo da održi uvid u to koliko je njoj godina, pa čak ni kad su joj rođendani. U svakom slučaju, sad je mnogo bolja slikarka nego u svojoj dvadesetoj. Trebalo bi da novi portret bude

impresivan. Razbucao je poslednje ostatke omota, i okrenuo sliku ka sebi.

Njegova prva reakcija bila je, da je to fino, fino slikarsko delo, možda najbolje koje je Mišel Kantling ikad napravila.

Onda je, sa zadrškom, to divljenje bilo sprano, zamenjeno besom. Nije bila ona. Nije to bila Mišel. Što je značilo da ovo nije zamena za portret koji je onako, iz ćefa, vandalizovala. Ovo je... nešto drugo.

Neko drugi.

Lice koje nikad ranije nije očima ugledao. Ali lice koje je prepoznao spremno kao da ga hiljadu puta gledao. O, da.

Čovek na portretu bio je mlad. Dvadeset godina, možda i mlađi, iako je njegova kovrdžava smeđa kosa bila već dobro prošarana sedim. Neposlušna kosa, razbarušena kao da se sad digao iz kreveta, kosa koja mu pada napred, u oči. Te oči su bile svetle zelene boje, na neki način lenje oči, sjajne od neke tajne zabavljenosti. Imao je visoke kantlingovske jagodice, ali liniju vilice ni približno kako bi kod rođaka trebalo da bude. Ispod širokog, ravnog nosa, ironični osmejak; cela njegova poza bila je nekako drska. Na portretu je bilo prikazano da je obučen u izbledele farmerice i u zgužvani gornji deo trenerke sa natpisom "WMCA dobri momak", i da u jednoj ruci drži do pola pojedenu sirovu glavicu crnog luka. Pozadinu je činio cigleni zid nadrljan grafitima.

Njega je stvorio Kantling.

Edvard Donohju. Ili "Danahu", kako su ga zvali njegovi prijatelji i drugari, drugi likovi u prvom romanu Ričarda Kantlinga, čiji naslov je bio *Izvisivanje*. Danahu je tu bio protagonista. Mudrica, sklon da kaže pametne stvari, previše prokleto inteligentan da bi to za njegove interese bilo dobro. Dok je gledao, odozgo, na taj portret, Kantling se osećao kao da je tog čoveka poznavao pola svog života. Kao što, na neki način, i jeste. Poznavao i, da, sa ljubavlju pazio, na onaj neobičan način kako pisac može voleti neki lik iz svojih dela.

Mišel ga je dobro dočarala. Dok je zurio u sliku, Kantlingu su sve vraćalo, svi događaji nad kojima je krvario pre toliko dugog vremena, svi oni ljudi koje je uobličio i opisao sa takvom volećom pažnjom. Setio se Džokoa, i Sipe, i Nensi, i one Ričijeve picerije u kojoj se odigrao toliki deo radnje te knjige (piceriju je u mašti sagledavao živo), i onih događaja oko Artura i motocikla, i kulminacijske bitke picama. I Danahua. Danahua specijalno. Kako mudrijaši, glupira se, "visi" unaokolo, odrasta. "Zajebi ih, ako nisu u stanju da prihvate

šalu", bile su Danahuove reči. Desetak puta je to rekao. To su bile i poslednje reči u knjizi.

Na trenutak, Ričard Kantling oseti kako u njemu navire ogromna, čudna naklonost, kao da je upravo sad doživeo ponovni susret sa nekim starim, izgubljenim prijateljem.

A onda se, skoro kao poslemisao, setio vih ružnih reči koje su on i Mišel bacili jedno na drugo one večeri, i sve je odjednom postalo shvatljivo. "Kučko", reče on glasno. Okrete se, razbešnjen, bespomoćan pošto za njegov gnev nije bilo mete. "Kučko", reče ponovo, i zalupi za sobom vrata jazbine.

"Kučko", tako joj je bio kazao.

Okrenula se sa nožem u ruci. Oči su joj bile sirove i crvene od plača. Osmeh, taj osmeh, je držala u ruci. Zgužvala ga je i bacila na njega. "Evo ti, kopile jedno, voliš toj prokleti osmeh toliko, evo ti ga."

Osmeh mu je odskočio od obraza. lice mu se počinjalo crveneti. "Ista si kao tvoja majka", reče on. "I ona je večito razbijala stvari."

"Davao si joj dobre razloge da razbija, zar ne?"

Kantling je ovo ignorisao. "Šta kog pakla nije u redu s tobom? Šta kog pakla misliš da ćeš postići ovim stupidnim melodramatičnim gestom? Jer samo je to i ništa više, znaš. Loša melodrama. Šta kog đavola misliš da si, neka junakinja iz drame Tenesija Vilijamsa? Ostavi se toga, Mišel. Kad bih ja napisao ovakvu scenu u nekoj od mojih knjiga, ljudi bi mi se smejali."

"Ovo nije jedna od tvojih bogomprokletih knjiga!" dernjala se ona. "Ovo je stvarni život. Moj život. Stvarna sam osoba, kučkin sine jedan, nisam lik u nekoj prokletoj knjizi." Okrenula se naglo, uzdigla nož, navalila opet da seče i seče.

Kantling je prekrstio ruke na grudima, stajao i stajao. "Nadam se da uživaš u tom besciljnom trudu."

"Uživam ga ja tako da ništa neće ostati", bio je njen uzvratni povik.

"Dobro. Mrzeo bih pomisao da je sasvim uzalud. Sve ovo i otkriva mnogo, znaš. Ti to 'radiš' na svom sopstvenom licu. Nisam mislio da u sebi imaš toliko mržnje prema samoj sebi."

"Ako imam, znamo ko ju je tamo stavio, zar ne?" Završila je. Okrenula se opet njemu, bacila nož dole. Opet je počela plakati, uz teško disanje. "Odlazim.

Kopilane. Nadam se da ćeš biti zauvek tako jebano srećan, stvarno se nadam."

"Ja nisam učinio ništa čime bih ovo zaslužio", reče Kantling nezgrapno. Nije to bilo baš neko izvinjenje, a ni mnogo dobar most za povratak ka razumevanju, ali to je bilo najbolje što je mogao da učini. Ričardu Kantlingu nikad nije bilo lako da se izvini.

"Zaslužio si ti i hiljadu puta gore", vrištala je Mišel na njega. Tako lepa devojka, a tako ružno je tad izgledala. Sve one gluposti da ljudi, navodno, u gnevu postaju lepi, jesu jedan grozan kliše, neistinit štaviše; Kantlingu je bilo drago što ga nikad nije upotrebio. "Ti bi trebalo da si mi otac", reče Mišel. "Trebalo bi da me voliš. Trebalo bi da si mi otac, a ti si me *silovao,* kopile jedno."

Kantling je bio plitak spavač. Probudio se u sred noći, pridigao se u sedeći položaj, i ostao tako u krevetu, drhteći, sa osećanjem da nešto nije kako treba.

Ta spavaća soba je izgledala mračna i tiha. Šta je bilo? Neki zvuk? On je vrlo osetljiv na zvuke. Sad iskliznu ispod pokrivača i gurnu stopala u papuče. Ona vatra, u kojoj je uživao pre nego što se povukao na spavanje, sad se svela na žar, a u sobi je zavladala hladnoća. Pipanjem je potražio svoj kućni ogrtač od tartana sa škotskim kvadratnim šarama, koji je bio prebačen preko uznožnog kraja velikog, starinskog, četvorostubnog kreveta; obukao je to, pritegao opasač, i pošao tiho ka vratima spavaće sobe. Ta vrata su umela ponekad da zaškripe malčice, zato ih je otvarao vrlo sporo, vrlo oprezno. Slušao je.

Nekog je dole bilo. Čuo ih je kako se kreću.

Strah se namota u dnu njegovog želuca. On ovde nije imao pištolj, ništa slično. Nije verovao u to. Osim toga, ovde je, po pretpostavci, bio bezbedan. Nije ovo Njujork. Trebalo bi da je bezbedan ovde u staromodnom starom Perotu, Ajova. A sad mu je šunjač u kući, događaj sa kakvim se nije morao suočiti ni jedan jedini put tokom svih njegovih godina u Menhetnu. Šta bi kog pakla, trebalo sad da uradi?

Policija, pomisli on. Zaključaće vrata pa će pozvati policiju. Pođe nazad, do bočne strane kreveta, i pruži ruku ka telefonu. Koji zazvoni.

Ričard Kantling je zurio u telefon. On je imao dve telefonske linije; jedan broj za biznis, sa priključenom mašinom za snimanje, i drugi broj, koji u imeniku nije bio naveden, lični, njega je davao samo vrlo bliskim prijateljima. Obe svetlosti su bile upaljene. Znači, zvoni njegov privatni broj. Oklevao je,

onda dohvatio slušalicu. "Alo."

"Baš on lično", reče glas. "Nemoj da mi se otkačinješ, ćale. Mislio si pandure da zoveš, a? Glupo. To sam samo ja. Siđi i razgovaraj."

Kantling je imao osećaj da mu je grlo sirovo i stisnuto. Nikada ranije nije čuo taj glas, ali znao ga je, znao ga je. "Ko je to?" zapita on.

"Smešno pitanje", odgovori pozivač. "Znaš ti ko je."

Znao je. Ali reče: "Ko?"

"Nije *ko* nego Danahu", stiže odgovor[1].

Tu rečenicu napisao je Kantling. "Nisi ti *stvaran*."

"To je reklo i par kritičara. Čini mi se da pamtim koliko si bio zbog toga besan, tada."

"Nisi ti stvaran", insistirao je Kantling.

"E poseče me do živca", reče Danahu. "Ako nisam realan, to je tvoja krivica. Zato prestani da me uzimaš u postupak po tom pitanju, okej? Nego pokreći dupe i donesi ga niz stepenice da malo izvisujemo zajedno." Spustio je slušalicu.

Svetla na telefonu se pogasiše. Ričard Kantling sede na ivicu svog kreveta, ošamućen. Kako bi trebalo da shvati ovo? San? Nije san. Šta može da učini?

Ode niz stepenište.

Danahu je bio založio vatru u kaminu dnevne sobe, i smestio se u Kantlingovu veliku kožnu fotelju sa naslonom nagnutim unazad; pio je "Pabst plavu traku" iz flaše. Lenjo se osmehnuo kad se Kantling pojavio pod ulaznim lukom. "Pravi čovek", reče. "E, da l' izgledaš polumrtav. Oš pivo?"

"Ko si ti kog pakla?" zapita Kantling.

"Ej, taj blok smo već obišli. Ne gnjavi me. Ščepaj jedno pivo i parkiraj dupe pored vatre."

"Glumac", reče Kantling. "Ti si nekakav bogomprokleti glumac. Mišel te nagovorila na ovo, je l' tako?"

Danahu se isceri. "Glumac? Pa, to je jebano slabo verovatno, a? Reci mi, da l'

---

1 U engleskom izgovoru rimuju se reči *who* i *Dunnahoo*

bi strp'o nešto toliko nenormalno u neki od tvojih romana? Nikako, Hoze. Nikad ti to ne bi učinio, a kad bi neko drugi, u nekoj književnoj radionici ili u knjizi koja ti je data da o njoj napišeš kritiku, ti bi njemu istrgao jebanu džigericu."

Ričard Kantling uđe polako u sobu, piljeći u mladog čoveka opruženog po njegovoj fotelji. Nije bio glumac. Bio je to Danahu, klinac iz njegove knjige, faca sa portreta. Kantling sede u jednu visoku, pretvrdo napunjenu fotelju, zureći neprestano. "Ovo nema smisla", reče on. "Ovo je kao nešto iz Dikensa."

Danahu se nasmeja. "Ovo nije jebana 'Božićna pesma', stari, a ja sigurno nisam duh prošlog Božića."

Kantling se namršti; ko god ovo bio, ova rečenica mu nije bila u skladu sa likom. "Pogrešno", reče on oštrim tonom. "Danahu nije čitao Dikensa. Betmena i Robina, da, ali ne i Dikensa."

"Film sam vid'o ćale", reče Danahu. Podiže pivsku flašu do usana i poteže jedan gutljaj.

"Što me stalno zoveš ćale?" reče Kantling. "Pogrešno je to. Anahrono. Danahu je bio ulični klinac, a ne bitnik."

"Ti to mene obaveštavaš? A ja kao ne znam?" Nasmejao se. "Sranje, čoveče. Pa kako bih drukčije mogao, jebi ga, da te zovem?" Prošao je prstima kroz kosu, da je skloni sa očiju. "Pa, najzad, ja sam još uvek tvoj jebani prvorođeni."

Ona je želela da mu daju ime Edvard, ako bude dečko. "Ne budi smešna Helen", reče joj on.

"Mislila sam da ti se dopada ime Edvard", reče ona.

Nije mu bilo jasno šta ona uopšte traži u njegovoj kancelariji. Radio je, ili pokušavao da radi. Rekao joj je da nikad ne dolazi u njegovu kancelariju kad on sedi za pisaćom mašinom. Kad su se venčali, Helen je bila vrlo dobra u tom pogledu, ali od kad je zatrudnela, s njom se nije moglo izaći na kraj. "Zaista mi se sviđa ime Edvard", reče joj, silno se trudeći da njegov glas ostane miran. Mrzeo je kad ga neko prekida. "Mnogo mi se dopada ime Edvard. Volim bogomprokleto ime Edvard. Zato ga koristim za svog protagonistu. Edvard, tako se on zove. Edvard Donohju. Tako mi ne možemo dati to ime bebi, jer već sam ga dao. Koliko puta moram to da objasnim?"

"Ali ti ga u knjizi nikad ne nazivaš Edvard", protestovala je Helen.

Kantling se namršti. "Opet si čitala knjigu? Do vraga, Helen, *rekao* sam ti da ne želim da se petljaš sa manuskriptom dok ne bude završen."

Nije dozvolila da bude skrenuta s pravca. "Nikad ga ne *nazivaš* Edvard", ponovi ona.

"Ne", reče on. "Tačno. Nikad ga ne nazivam Edvard. Zovem ga Danahu, jer je on ulični klinac, a to mu je ulično ime, i jer on ne voli da ga zovu Edvard. Samo, to mu je još uvek ime, vidiš. On se zove Edvard. To mu se ne dopada, ali to je njegovo jebano *ime,* i on na kraju kaže nekome da se zove Edvard, i to je zaista prokleto važno. Znači ne možemo klincu dati ime Edvard, jer se *on* zove Edvard, i umoran sam od ove diskusije. Ako bude dečko, možemo ga nazvati Lorens, po mom dedi."

"Ali ja *neću* da mu dam ime Lorens", cvilela je. "To je tako staromodno, a sem toga, ljudi će ga zvati Lari, a ja mrzim ime Lari. Zašto ne možeš da nazoveš lik u svojoj knjizi imenom Lorens?"

"Zato što se zove Edvard."

"Ovo ja nosim našu bebu", reče ona. Položila je šaku na svoj naduveni stomak, kao da je Kantlingu bilo potrebno vizuelno podsećanje.

Bio je umoran od raspravljanja. Bio je umoran od diskusije. Bio je umoran od toga da ga neko prekida. Oslonio se o naslon svoje stolice. "Koliko dugo nosiš tu bebu?"

Helen je izgledala zbunjeno. "Znaš. Sad ima sedam meseci. I jednu nedelju."

Kantling se nagnuo napred i šakom pljesnuo po hrpi rukopisa pokraj pisaće mašine. "E, a ja nosim ovu bebu već tri proklete godine. Ovo je četvrta jebana verzija, poslednja. Nosio je ime Edvard u prvoj verziji, i u drugoj, i u trećoj, i prokleto je sigutno da će se zvati Edvard i kad knjiga izađe. Zvao se Edvard godinama pre one noći u dragoj uspomeni kad si odlučila da me iznenadiš tako što ćeš odbaciti dijafragmu, da bi zaglavila."

"Nije fer", žalila se ona. "On je samo karakter iz knjige. Ovo je naša beba."

"Fer? Hoćeš fer? Okej. Učiniću da bude fer. Naš prvorođeni sin biće nazvan Edvard. Je 1' fer?"

Helenino lice je omekšalo. Osmehnula se stidljivo.

Digao je šaku pre nego što je imala šansu da kaže išta. "Naravno, ja računam da imam još oko mesec dana do završetka ove prokletinje, ako ikad prestaneš

da me prekidaš. Tebi preostaje još malo duže. Ali to je najpoštenije što mogu postaviti. Ako istreseš bebu napolje pre nego što ja otkucam reč KRAJ, ime je tvoje. A ako ne, ova moja beba" - on opet tresnu po manuskriptu - "je prvorođena."

"Ne možeš", poče ona.

Kantling je nastavio sa svojim kucanjem.

"Moj prvorođeni", reče Ričard Kantling.

"Telesno prisutan", reče Danahu. Uzdiže pivsku flašu u znak pozdrava, pa reče: "Za sinove i očeve, hej!" Iskapio je flašu jednim dugim gutljajem, pa je bacio tako da se tumbala kroz vazduh dok je letela na drugi kraj sobe. U kaminu se razbila u paramparče.

"Ovo je san", reče Kantling.

Danahu mu "dade malinu". "Čuj, matori, suoči se s tim, ja sam ovde." On skoči na noge. "Zabludeli sin se vraća", reče i nakloni se. "Znači šta, gde je koji kurac ugojeno tele, i svo to seranje? Bar si mog'o naručiš picu."

"Igraću tu igru", reče Kantling. "Šta hoćeš od mene?"

Danahu razvuče usta u širok osmeh. "Šta *hoću*? Ko, ja? Jebem li ga, ko zna? Znaš da nikad nisam znao šta hoću. Niko u celoj jebenoj knjizi nije znao šta hoće."

"Pa u tome je bila poenta", reče Kantling.

"Ooo, kapiram", reče Danahu. "Nisam glup. Dečko starog Dikija Kantlinga ni slučajno nije glup, je 1' tako?" Odlunjao je prema kuhinji. "U frižderu ima još piva. Oš jedno?"

"Zašto ne?" reče Kantling. "Ne dolazi mi svaki dan najstariji sin u posetu. 'Dos ekvis' sa kriškom limuna, molim."

"Sad srčemo specijalne španske pivčuge, a? Sranje. A šta je bilo sa 'pilsom'? Mogao si da piješ 'pils' rame uz rame sa najboljima, nekada." Nestade kroz kuhinjska vrata. Vratio se noseći dve boce piva 'dos ekvis', držeći ih za vratove ali sa po jednim prstom zabijenim u grlić svake. U drugoj šaci imao je glavicu crnog luka, sirovu. Flaše su zvečale jedna o drugu dok ih je nosio. Jednu dade Kantlingu. "Evo. Posrkaću i ja malo kulture."

"Limun si zaboravio", reče Kantling.

"Idi sam po svoj jebani limun", reče Danahu. "Š'a ćeš uradiš, da mi smanjiš mesečno izdržavanje?" Iscerio se, bacio luk lako u vazduh, uhvatio ga, i odgrizao veliki zalogaj. "Crni luk", reče. "Za to sam ti dužan, ćale. Nije dovoljno gadno što mora jedem sirovi crni luk, mislim, jebi ga, ali ti si udesio da mi se taj jebeni luk čak i *ne dopada*. Čak si to i rekao u prokletoj knjizi."

"Jakako", reče Kantling. "Taj crni luk je imao dvojnu funkciju. Na jednom nivou, to si radio samo da bi dokazao koliko si tvrd. To je bilo nešto što nije mogao niko drugi od onih koji su visili kod Ričija. Tako si sticao izvestan status. Ali na jednom dubljem nivou, kad zagrizeš u crni luk ti činiš simboličnu izjavu o svom apetitu prema životu, o svojoj gladi za svim onim što život jeste, i za gorkim i ljutim delovima a ne samo za slatkim."

Danahu uze još jedan zalogaj crnog luka. "Baleganje", reče on. "Trebalo bi da te nateram da pojedeš jedan jebani crni luk, da vidimo kako će ti se dopasti."

Kantling je pijucako pivo. "Bio sam mlad. Bila mi je to prva knjiga. Ovo je izgledalo kao lep fazon, u to vreme."

"Da ga pojedeš sirov", reče Danahu. Dokrajči luk.

Ričard Kantling zaključi da je ova udobna domaća scena potrajala dovoljno dugo. "Znaš, ti, Danahu ili ko god da si", reče on konverzacionim tonom, "nisi ono što sam očekivao."

"A šta si očekivao, stari?"

Kantling slegnu ramenima. "Napravio sam te svojim umom a ne svojom spermom, zato u sebi imaš više mene, nego što bi ijedno dete moga mesa ikad moglo imati. Ti si ja."

"Eeej", reče Danahu, "optuženi, jebi ga, nije kriv. Ne bih ni slučajno da budem ti."

"Nemaš izbora. Tvoja priča je izgrađena od moje sopstvene adolscencije. Prvi romani bivaju takvi. Ričijev lokal, to je ustvari picerija 'Pompeja' u Njuarku. Tvoji prijatelji bili su moji prijatelji. A ti, ja."

"Je 1' to tako?" uzvrati Danahu sa iscerenim osmehom.

Ričard Kantling klimnu glavom.

Danahu se nasmeja. "E trebalo bi da imaš jebano mnogo sreće, ćale."

"Šta to znači?" skresa Kantling.

"Živiš u svetu snova, matori, znaš? Možda voliš da se praviš da si bio kao ja, al' nema šeme da to bude istina. Ja sam kod Ričija bio glavni dasa. U 'Pompeji', ti si bio onaj četvorooki koji visi u zadnjem ćošetu uz fliper. Meni si obezbedio da tucam pičke do besvesti sa šesnaest godina. Ti nisi dobio ni golu sisu do posle svoje dvadesete godina, tamo u tom tvom koledžu. Nedelje su ti bile potrebne da smisliš one dobre fazone koje si onda dao meni da ih izgovaram svaki put kad se okrenem. Sve one divlje i lude stvari koje ja u toj knjizi radim, desile su se, neke Daču, neke Džoiju, a neke se nisu ni desile, ali nijedna se nije desila tebi, matori, elem, ne zasmejavaj me."

Kantling malo pocrvene. "Pisao sam literaturu izmišljenog. Da, ja sam u mladosti bio malo neuklopljen, ali..."

"Šonja", reče Danahu. "Ne ulepšavaj."

"Nisam bio šonja", reče Kantling, uboden žaokom. "U *Izvisivanju* je data istina. Bilo je razumno upotrebiti protagonistu koji je u radnji centralniji nego što sam ja bio u realnom žvotu. Umetnost crpe iz života, ali mora i da ga oblikuje, rearanžira, strukturiše, ne može ga jednostavno replicirati. To sam učinio."

"Naeee. *Ti* si srkao stvari od Dača i Džoija i ostalih. Mažnjavao si njihove živote, čo'eče, a pripisivao sve sebi. Čak si došao i na blentavu jebanu ideju da sam ja zasnovan na tebi, i toliko dugo si to mislio, da sad to veruješ. Ti si pijavica, ćale. Ti si bogomprokleti lopov."

Ričarda Kantlinga je obuzeo bes. "Izlazi napolje!" reče on.

Danahu ustade, poče se protezati. "E jesam jebano ranjen. Izbacuješ svog maleckog sinka u hladnu ajovsku noć, stari? Šta nije u redu? Baš sam ti se dopao, kad sam bio u tvojoj prokletoj knjizi, kad si mogao da kontrolišeše sve što ja činim i kažem, a? A manje ti se dopadam sad kad sam pravi. To je tvoj problem. Nikad ti nisi voleo stvarni žviot ni upola onoliko koliko si voleo knjige."

"Meni se život baš fino dopada, hvala ti", odreza Kantling.

Danahu se osmehnuo. Stojeći tu, odjednom dobi neki ispran izgled, nematerijalan. "A je 1'?" reče. Glas kao da mu je bio slabiji nego maločas.

"Jeste!" uzvrati Kantling.

Sad je Danahu vidno bledeo. Njegovo telo ostalo je bez ikakvih boja,

izgledao je skoro providan. "Dokaži to", reče on. "Idi u svoju kuhinju, stari čoveče, i uzmi jedan veliki zalogaj tvog jebanog sirovog crnog luka života." Zabacio je kosu unazad, pa se smejao, i smejao, i smejao, dok nije sasvim nestao.

Ričard Kantling je stajao i zurio, dugo, u mesto gde je Danahu maločas bio. Najzad se, veoma umoran, popeo uz stepenice. Legao je u krevet.

Ujutro napravi sebi veliki doručak: sok od pomorandže, kafa sveže ukuvana, engleske pogačice sa obiljem butera i džema od kupina, kajgana u koju je udrobljen i sir, šest traka debelo rezane slanine. Trebalo je da spremanje, i jedenje, ove hrane posluže kao razbibriga. Nije uspelo. Neprekidno je mislio na Danahua. San, da, nekakav ludi san. Nije imao nikakvo spremno objašnjene za slomljeno staklo u kaminu niti za prazne pivske flaše u svojoj dnevnoj sobi, ali postupno je do objašnjena ipak došao. Njemu se dogodila nekakva luđačka, pijana, somnambulna epizoda, zaključi Kantling. Razlog je stres zbog neprekinute svađe sa Mišel, naravno; stres aktiviran tim portretom koga mu je poslala. Možda bi trebalo da on zbog ove stvari ode kod nekoga, kod doktora ili psihologa ili tako nešto.

Posle doručka Kantling ode pravo u svoju jazbinu, rešen da se sa problemom konfrontuje direktno i da ga razreši. Mišelin iskasapljeni portret još uvek je visio iznad kamina. Zagnojena rana, pomisli on; inficirala ga je, došlo je vreme da je se otarasi. On naloži vatru. Kad se dobro razgorela, skide ruiniranu sliku, razmontira metalni ram - on je, ipak, štedljiv čovek - i spali isečeno, bezoblično platno. Taj uljasti dim učini da se on oseti, opet, čistim.

Zatim je trebalo učiniti nešto sa portretom Danahua. Kantling se okrete da to pitanje razmotri. Dobar rad, zaista. Uhvatila je taj karakter. On bi sliku mogao spaliti, ali to bi značilo igrati Mišelinu igru destrukcije. Umetnost ne treba nikad uništavati. On je svoj trag u svetu ostavio stvaranjem, a ne uništavanjem, a sad je prestar da se menja. Taj portret Danahua bio je smišljen kao svirepo ruganje, ali Kantling odluči da baci ruganje nazad, svojoj kćeri u zube, da sliku veličanstveno proslavi. Okačiće je na zid, i to na istaknuto mesto. A i zna baš pravo mesto.

Gore, na vrhu stepeništa, postoji dugo odmorište; ornamentisana drvena ograda nadnosi se nad foaje prvog sprata, i nad ulazni hol. To odmorište je dugo pet metara, a zadnji zid potpuno prazan. Biće to izvanredna galerija za portrete,

zaključi Kantling. Ko god ude u kuću, moći će tu sliku da vidi, a pored nje će, sasvim blizu, proći svako ko hoće da uđe u ma koju sobu na drugom spratu. Pronađe čekić i neke eksere, i okači Danahua na počasno mesto. Kad se Mišel vrati radi pomirenja, videće ga tu, i nesumnjivo će skočiti na zaključak da je Kantling totalno promašio poentu njenog poklona. On treba da ima na umu da joj se tom prilikom obilato zahvali na poklonu.

Sad se Ričard Kantling osećao mnogo bolje. Konverzacija od prošle noći povlačila se u rđave uspomene. Čvrsto ju je izgurao iz svog uma, i utrošio ostatak dana pišući pisma svom agentu i izdavaču. Kasno popodne, prijatno umoran, nasladio se šoljom kafe i strojselima sa buterom, koje je bio sakrio u frižder. Onda je krenuo u svoju svakodnevnu šetnju, i propešačio dobrih devedeset minuta duž rečnih litica, dok mu je svež, hladan vetar duvao u lice.

Kad se vratio, na tremu ga je čekao jedan veliki četvrtasti paket.

Naslonio je tu sliku, uspravljenu, na jednu fotelju, onda seo u onu sa naslonom nagnutim unatrag, da sliku prostudira. Donosila mu je određenu nelagodnost. I imala izvesno dejstvo, nesumnjivo. Osećao je kako mu se erekcija pomiče uz nogu, pritiska nezgodno o pantalone.

Portret je bio... pa, otvoreno erotičan.

Nalazila se u krevetu, u velikom, starom, staromodnom četvorostubnom krevetu koji je bio poprilično nalik na njegov. Bila je gola. Na slici je bila poluokrenuta, gledala je osvrćući se, preko svog desnog ramena; mogao si videti glatku liniju njene kičme, krivinu desne dojke. Bila je to velika, lepo oblikovana, vrlo lepa dojka; aureola je bila bledoroze boje i vrlo velika, a bradavica erektirana. Čaršav je stisnula jednom rukom tako da se zgužvao i podigla do vrha vilice, ali se njime nije osobito uspešno sakrila. Kosa joj je bila crvenozlatna, oči zelene, osmeh veseo. Ta glatka mlada koža joj se rumenela, na način kao da se ta devojka baš sad diže iz kreveta posle jedne runde vođenja ljubavi. Visoko na desnom guzu imala je istetoviran simbol mira. Jasno se videlo da je veoma mlada. Ričard Kantling je znao tačno koliko mlada: osamnaest, dete-žena, uhvaćena u onom dragocenom vremenu između nevinosti i iskustva, kad je seks samo nova, divno uzbudljiva igračka. O, da, znao je on mnogo o njoj. Poznavao ju je dobro.

Cisi.

Okačio je njen portret uz Danahua.

Mrtvo cveće je bio Kantlingov naslov za knjigu. Urednik ga je promijenio u *Crne ruže*; evokativniji, rekao je, romantičniji, optimističniji. Kantling se borio protiv promene iz umetničkih razloga, i izgubio.

Posle toga, kad je roman dospio na listu najprodavanijih, uspio je skupiti gracioznosti i priznati da je pogrešio. Posalo je Brajanu bocu njegovog omiljenog vina.

Onog dana kad je taj roman konačno pao sa poslednje liste, ona nije mogla u celosti da sakrije svoje zadovoljstvo. "Znala sam da neće trajati večno", rekla je.

Kantling ljutito tresnu novinama nadole. "Dovoljno dugo je istrajavao. Šta kog pakla nije u redu s tobom? Nije ti se sviđalo ranije, kad smo jedva uspevali da preživimo. Detetu treba korektivni ortodontski aparat da ispravi zube, detetu treba bolja škola, dete ne bi trebalo da bude prisiljeno da jede proklete sendviče sa buterom od kikirikija i želeom svaki dan. Pa dobro, sve to je iza nas. A ti si nadrkanija nego ikad. Daj priznaj i meni nešto u zaslugu. Da li ti je prijalo da budeš udata za neuspešnog čoveka?"

"Ne prija mi da budem udata za pornografa", prasnu Helen na njega.

"Ko te jebe", reče Kantling.

Uputila mu je ogorčen osmeh. "A kad ćeš? Nisi me pipnuo već nedeljama. Ti bi radije jebao svoju Cisi."

Kantling je zurio u nju. "Jesi li luda, ili šta? Ona je lik u knjizi koju sam napisao. To je sve."

"Aaaa, idi u pakao", reče Helen razbešnjeno. "Tretiraš me kao da sam bogomprokleta idiotkinja. Misliš da ne umem da čitam? Misliš da ne znam? Pročitala sam tvoju govnjivu knjigu. Nisam glupa. Ta supruga, Marsa, tupača, neznalica, dosadna Marsa, preživarka, nalik na miša, ta kravetina, ta čantrača, taj ogroman bol-u-dupetu, to sam ja. Misliš da mi nije jasno? Jasno mi je, a i mojim prijateljima. Svi oni osećaju veliko sažaljenje prema meni. Voliš me koliko i Ričardson Marsu. Cisi je samo karakter, aha, jeste, vraga jeste." Sad je plakala. "Zaljubljen si u nju, proklet bio. Ona ti je erotski san, samo tvoj. Kad bi ona sad ušla kroz ta vrata, ti bi me se otarasio istom onom brzinom kojom se Ričardson otarasio stare dobre Marše. Kaži da nije tako. Ajd poriči, izazivam te!"

Kantling je gledao svoju ženu sa nevericom. "Ne verujem ti. Ljubomorna si

na lik iz moje knjige. Ljubomorna si na nekog ko ne postoji."

"Ona postoji u tvojoj glavi, a to je kod tebe jedino važno mesto. Naravno da se tvoja prokleta knjiga super prodavala. Misliš da je to zbog tvog pisanja? Prodavala se zbog seksa, zbog *nje*!"

"Seks je važan deo života", reče Kantling defenzivno. "On je savršeno legitimna tema za umetnost. Hoćeš da navučem zavesu kad god neko od mojih likova ode u krevet, je 1' to ti hoćeš? Realno prihvatanje seksualnosti, to je tema *Crnih ruža.* Dabome da se moralo napisati eksplicitno. Da nisi takva prokleta moralistkinja, shvatila bi to."

"Nisam moralistkinja!" vrištala je Helen na njega. "I ne usuduj se da me tako zoveš." Podigla je jedan od tanjira sa doručkom i bacila ga na njega. Kantling se izmakao; tanjir se razlupao o zid iza njega. "Ako ne volim tvoju prokletu prljavu knjigu to ne znači da sam odmah moralistkinja."

"Nema roman nikakve veze s time", reče Kantling. Prekrstio je ruke na grudima, ali glas mu je ostao miran. "Moralistkinja si zbog stvari koje radiš u krevetu. Ili, treba li da kažem zbog stvari koje nećeš da uradiš?" Osmehnuo se.

Helenino lice bilo je crveno, crveno kao cvekla, pomisli Kantling, i odbaci to poređenje, previše je staro, previše otrcano. "O, da, ali ona hoće te stvari da uradi, je li tako?" Njen glas bio je čista kiselina. "Cisi, tvoja cakana mala Cisi. Ona će dati da joj se uradi i mali seksi tetovaž na dupetu ako od nje to zatražiš, zar ne? Radiće te stvari i na javnom mestu, i na svakojakim drugim mestima gde ima ljudi svuda okolo. Nosiće erotski donji veš, ona misli da je to zabavno. Uvek je spremna, nema strije od istezanja stomaka, ima osamnaestogodišnje sise, i *uvek* će imati osamnaestogodišnje sise, zar ne? Kako, do pakla, da se ja takmičim sa tim, a? Kako? KAKO?"

Za razliku od njenog, gnev Ričarda Kantlinga bio je nešto hladno, kontrolisano, ironično. Suočen sa njenom furioznošću, ustao je i osmehnuo se slatko. "Čitaj tu knjigu", reče on. "Pravi beleške."

Probudio se iznenada, u mraku, zbog toga što je nečija koža ovlaš doticala njegovo stopalo.

Cisi je sedela navrh uznožne krevetske uspravne ploče, umotana u crveni satenski čaršav; jedna njena duga, vita noga istraživala je ispod njegovih prekrivača. Flertovala je s njim, smešeći se nestašno. "Haj, ćale", reče ona.

Kantling se plašio ovoga. Celo veče mu je to bilo na umu. San nije došao lako. Povukao je nogu dalje od nje, i izborio se do sedećeg položaja.

Cisi je napućila usne. "Zar nećeš da se igraš?" upita.

"Ja", reče on, "ne verujem u ovo. Ovo ne može biti realno."

"Ipak može biti zabavno", reče ona.

"Šta mi to Mišel kog pakla radi? Kako se može ovo dešavati?"

Slegnula je ramenima. Čaršav je malo kliznuo; izvirila je jedna perfektna osamnaestogodišnja sisa sa ružičastim vrhom.

"Još uvek imaš osamnaestogodišnje sise", reče Kantling otupelo. "Ti ćeš uvek imati osamnaestogodišnje sise."

Cisi se nasmeja. "Sigurno. Možeš ih uzeti na pozajmicu, ćale, ako ti je volja. Kladim se da možeš da smisliš nešto interesantno što bi s njima radio."

"Prestani da me zoveš ćale", reče Kantling.

"O, ali ti *jesi* moj ćale", reče Cisi svojim izmenjenim, detinjastim glasićem.

"Prestani s time!" reče Kantling.

"Zašto? Želja ti je, ćale, želja ti je da se igraš sa svojom curicom, zar nije?" Namignula je. "Brat sestri najbolje smesti. Porodica koja se igra zajedno ostaje zajedno." Pogledala je oko sebe. "Volim četvorostubnjake. Oćeš da me vežeš, tatice? To bih volela."

"Ne", reče Kantling. Odgurnu pokrivače, izađe iz kreveta, nađe svoje papuče i ogrtač. Erekcija mu je pulsirala uz nogu. Mora se udaljiti, mora nastati izvesna distanca između njega i Cisi, inače... nije hteo da razmišlja o tom inače. Da bi zaposlio sebe, poče da loži vatru.

"To volim", reče Cisi kad je vatru razgoreo. "Vatre su tako romantične."

Kantling se okrete da se opet suoči s njom. "Zašto ti?" upita, trudeći se da sačuva mirnoću. "Ričardson je bio protagonist *Crnih ruža,* ne ti. I zašto skok na moju četvrtu knjigu? Zašt ne neko iz *Porodičnog stabla* ili *Kiše*?"

"Ona tupljenja?" reče Cisi. "Nema tamo nikog stvarnog. Nisi ti stvarno hteo Ričardsona, a? Ja sam mnogo zabavnija." Ustala je i ispustila satenski čaršav. Čaršav se sroza oko njenih gležnjeva, pretvarajući se u baricu u čijim sjajnim naborima su se reflektovali plamenovi. Telo joj bejaše mekano, slatko i mlado. Ritanjem se oslobodila čaršava, i pošla mekanim koracima ka njemu.

"Batali to, Cisi", izlaja Kantling.

"Neću te ujesti", reče Cisi. Zakikotala se. "Osim ako hoćeš da te ugrizem. Možda bi trebalo da vežem ja *tebe,* a?" Zagrlila ga je, stisnula ga uz sebe, okrenula lice nagore u očekivanju poljupca.

"Puštaj me", reče on nejako. Prijale su njene ruke. Prijalo je kako se pribila uz njega. Odavno Ričard Kantling nije imao ženu u rukama; nije mu se dopadalo da razmišlja od kad. A ženu kao što je Cisi nije imao nikad, nikad takvu, nikad. Ali se plašio. "Ne mogu ja ovo", reče. "Ne mogu. Neću."

Cisi pruži ruku kroz naboje njegovog ogrtača, pa njemu u gaće, i stisnu ga nežno. "Lažovčino", reče. "Hoćeš ti mene. Oduvek si me hteo. Kladim se da si pisanje seks-scena prekidao da ga izdrkaš."

"Ne", reče Kantling. "Nikad."

"Nikad?" Napućila se. Njena ruka poče da se kreće gore-dole. "E pa onda se kladim da si hteo. Ili bar da ti se dizao. Kladim se da ti se krutio svaki put kad si opisivao mene."

"Ja", reče on. Ne uspe da izgovori reč poricanja. "Cisi, molim te."

"Molim te", promrmlja ona. Njena ruka je nastavljala da radi. "Da, molim te." Povukla je njegove gaće sa kratkim nogavicama, i one padoše na pod, lepršavo. "Molim", reče ona. Razvezala je njegov kućni ogrtač i pomogla mu da ga skine. "Molim." Njena šaka pođe duž njegovog boka, pa se poigra sa njegovim bradavicama sisa; stupila je bliže, i njene dojke su se ovlašno naslonile na njegova prsa. "Molim te", reče ona, i diže pogled ka njemu. Prošla je jezikom između usana.

Ričard Kantling zastenja i zagrli je uzdrhtalim rukama. Bila je drukčija nego ijedna žena koju je ikad imao. Njen dodir je vatra i saten, bio je električan, a njena tajna mesta bila su slatka kao med. Ujutro nije bila tu.

Kantling se probudio pozno; od silne iscrpljenosti, nije bio u stanju da spremi sebi doručak. Zato se obukao i otpešačio u grad, do jednog kafića u staromodnoj, sto godina staroj ciglenoj zgradi u podnožju litica. Pokuša, nad kafom i palačinkama sa džemom od borovnica, da sagleda stvari sređeno.

Nikakvog smisla u ovome nije bilo. Nedogodljivo, a ipak se događalo. Nije vredelo poricati. Kantling viljuškom strpa u usta zalogaj tih, na domaći način

pravljenih, palačinki sa borovnicom, ali jedini ukus u njegovim ustima ostade strah. Plašio se za svoje mentalno zdravlje. Plašio se jer nije razumeo, nije hteo da razume. A postojao je još jedan, dublji, bazičniji strah.

Plašio se šta će doći sledeće. Ričard Kantling je objavio devet romana.

Pomisli na Mišel. Mogao bi da joj telefonira, da je moli da sa ovim prestane pre nego što on poludi. Ona je njegova kćer, krv i meso njegovo, svakako bi ga poslušala. Ona njega voli. Pa naravno da ga voli. A i on voli nju, bez obzira šta ona o tome možda misli. Kantling je bio svestan svojih mana. Preispitao je samoga sebe nebrojeno mnogo puta, pod različitim prerušavanjima, na stranicama svojih knjiga. On je nemoguće zadrt, tvrdoglav, sklon da istera po svome. Ponekad rigidan, nepopustljiv. Ponekad hladan. Ipak, sebe je smatrao pristojnim čovekom. Mišel... nasledila je nešto od njegove perverznosti, silno se naljutila na njega, mržnja je tako blizu ljubavi, ali svakako nema nameru da mu nanese ozbiljnu štetu.

Da, on bi mogao telefonirati Mišeli, zamoliti je da prestane. A da li bi prestala? Možda, ako bi on molio za oproštaj. Onog dana, onog užasnog dana, rekla mu je da mu nikada neće oprostiti, nikada, ali nije moguće da je to mislila ozbiljno. Ona je njegovo jedino dete. Ili bar jedino dete njegovog tela.

Kantling odgurnu svoj prazni tanjir i osloni se unazad. Usne su mu bile stisnute u tvrdu, krutu liniju. Moliti za milost? Ne dopada mu se to. Pa šta je, najzad, on učinio? Zbog čega njih dve ne mogu da razumeju? Helen nikad nije razumela a Mišel je bila podjednako slepa kao i njena mater. Pisac mora da živi za svoj rad. Šta je on to tako stašno učinio? Koji je to njegov postupak zbog koga je sad potrebno opraštanje? Trebalo bi da Mišel bude ta koja će telefonirati njemu.

Do vraga sa tim, pomisli Kantling. Ne pristaje on na popuštanje iz straha. On je u pravu; ona u krivu. Nek zove Mišel njega, ako joj je stalo do popuštanja zategnutosti. Neće ona njega naterati zastrašivanjem na kapitulaciju. I čega se on, uopšte, toliko plaši? Neka ona šalje svoje portrete, nek pošalje sve koje je voljna da naslika. On će ih kačiti po zidovima, izlagaće te slike ponosito (one su uistinu *omaž* njegovom stvaralaštvu, ako baš hoćemo), pa, ako te proklete stvari noću oživljavaju i šunjaju se kroz njegovu kuću, nek tako bude. On će u njihovim posetama uživati. Kantling se nasmeši. Svakako je uživao u Cisi, tu sumnje nema. Jedan deo njega se nadao da će se ona i vratiti. Čak i Danahu, eto, drzak klinac, ali ne čini stvarnu štetu, samo voli da se razbacuje

pričancijama.

Pa, kad čovek stane i razmisli, ove mogućnosti imaju i neki opojni šarm. Kantling je dobio jedinstvenu privilegiju. Skot Ficdžerald nije otišao ni na jednu od Getsbijevih famoznih zabava, Konan Dojl nikad nije stvarno seo sa Holmsom i Votsonom, Nabokov nijednom nije stvarno preturio Lolitu. Šta bi oni rekli o ovoj ideji?

Što više je razmatrao stvari, sve je boljeg raspoloženja bio. Mišel pokušava da ga ukori, da mu utera strah, ali zapravo mu pruža predivno iskustvo. On bi mogao igrati šah sa Sergejom Tederenkom, ciničnim emigrantom muvarošem iz *An pasana.* Mogao bi da diskutuje o politici sa Frenkom Korvinom, sindikalnim organizatorom iz njegovog romana o vremenima ekonomske depresije, *Vremena su teška.* Mogao bi da flertuje sa lepom Bet Makenzi, da pleše sa ludom matorom gospođicom Agi, da zavede bliznakinje Dancinger i tako ispuni jedinu seksualnu fantaziju koju je Cisi ostavila nedotaknutom, da, još kako, pa čega se on kog pakla uplašio? To su njegova sopstvena stvorenja, njegovi likovi, njegovi prijatelji i porodica.

Dabome, mora se misliti i na ovu novu knjigu. Kantling se namršti. To je bila uznemiravajuća misao. Ali Mišel je njegova kćer, ona ga voli, pa ne bi valjda otišla toliko daleko. Ne, naravno ne. Tu ideju je čvrsto odgurnuo u stranu, i uzeo kelnerov račun.

Očekivao je to. Maltene se unapred radovao tome. Pa kad se vratio sa svoje večernje telesne vežbancije, obraza rumenih od vetra, srce mu je kucalo samo malo brže zbog anticipacije; a stvar - tamo, na svom mestu, čeka njega, dobro znani pravougaonik umotan u braon pakpapir. Ričard Kantling ga pažljivo unese unutra. Prvo je sebi spremio šolju kafe, pre odmotavanja, namerno prolongirajući napetost da bi uživao u tom momentu, oduševljen pomišlju kako je vešto obrnuo Mišelin surovi plančić na glavu.

Popio je svoju kafu, nasuo još jednu šolju, popio i to. Paket je stajao metar-dva daleko. Kantling je igrao malu igru sa samim sobom, pokušavajući da pogodi čiji bi portret mogao biti unutra. Cisi je bila rekla nešto u smislu da niko od likova iz *Porodičnog stabla* i *Kiše* nije dovoljno realan. Kantling je u mislima počeo pregledati svoje životno stvaralaštvo, pokušavajući da utvrdi koji likovi izgledaju najrealniji. Kao spekulacija, prijalo je, ali nikakve čvrste zaključke nije mogao izvesti. Konačno je gurnuo svoju solju za kafu u stranu, i pristupio odmotavanju. I, evo ga.

Bari Lejton.

Još jednom, slika sama po sebi odlična. Lejton sedi u "gradskoj" sobi novinske redakcije, lakat je oslonio na sivi metalni oklop stare, ručne pisaće mašine. Na njemu zgužvano smeđe odelo i košulja, bela, oko vrata raskopčana, znojem zalepljena za telo. Nos razbijan više puta, razmrljen preko celog njegovog širokog, domaćinskog, nekako udobnog lica. Oči dremljive. Lejton je bio podgojen, opuštenih obraza, ćelavio je naglo. Odrekao se pušenja, ali ne i cigareta; iz jednog ugla usana visila je neupaljena cigareta marke "Kamel". "Dokle god ne pripališ prokletušu, bezbedan si", rekao je on nekoliko puta i Kantlingovom romanu *Rečenica za kraj*.

Ta knjiga nije postigla neki naročit uspeh. Bila je to deprimirajuća knjiga, cela se odnosila na poslednjih sedam dana postojanja jednog slavnog starog lista koji je ušao u rđava vremena. Ali ne samo o tome. Kantlinga su interesovali ljudi, ne novine; upotrebio je propast tog dnevnog lista kao metaforu za neuspešne živote. U to vreme Kantlingov urednik je želeo da u knjigu utrpa nekakav jak, senzacionalan sekundarni zaplet, da postavi Lejtona i ostale na trag neke gigantske priče koja bi dala šansu za spas, ali Kantling je tu ideju odbacio. Želeo je da ispriča priču o malim ljudima koji, dejstvom vremena i starenja, bivaju neumoljivo samleveni, priču koja govori o neizbežnosti usamljenosti i poraza. Napisao je roman siv i krt poput novinskih stranica. Veoma se ponosio time.

Taj roman nije čitao niko.

Kantling podiže portret i odnese ga na sprat, da ga okači uz portrete Danahua i Cisi. Večeras bi trebalo da bude interesantno, pomisli on. Bari Lejton, za razliku od ovih ostalih, nije spadao u mlađariju; bio je to čovek Kantlingovih godina. Veoma inteligentan, zreo. Bilo je gorčine u Lejtonu, Kantling je to dobro znao; gorčine zato što je život, na kraju svega, tako malo dao, što su svi Lejtonovi članci i velike priče zaboravljani jedan dan po objavljivanju. Ali taj reporter je uprkos svemu sačuvao smisao za humor, držao je demone na odstojanju samo svojim zajedljivim duhovitistima i nepripaljenom "Kamel" cigaretom. Kantling se divio tom čoveku, uživao bi u razgovoru s njim. Večeras se, zaključi on, neće ni truditi da ide na spavanje. Skuvaće lonac jake crne kafe, spremiće i zalihu "Sigramsa" uz to, i čekaće.

Prošla je ponoć, Kantling je čitao, ponovo, u kožu koričeni primerak

Rečenice za kraj; onda je začuo kuckanje kockica leda u kuhinji. "Posluži se, Bari," doviknu.

Lejton uđe kroz njihajuća kuhinjska vrata, koja se oprugama vratiše u zatvoren položaj. U ruci je držao tambler, visoku ravnu čašu bez posebnog postolja. "Poslužio sam se", reče on. Pogledao je Kantlinga kroz oči sa teškim kapcima, i malo frknuo. "Izgledaš dovoljno mator da mi budeš otac", reče on. "Nisam mislio da iko može da izgleda *tako* star."

Kantling zaklopi knjigu i ostavi je. "Sedi", reče. "Koliko pamtim, tebe bole stopala."

"Mene uvek bole stopala", reče Lejton. Smestio se u fotelju, napunio usta viskijem, progutao. "Ah", reče, "sad je bolje."

Kantling kucnu vrhom prsta po romanu. "Moja osma knjiga", reče. "Mišel je preskočila tri romana, sasvim. Šteta. Imao sam volju da sretnem neke od tih ljudi."

"Možda ona želi da pređe na poentu", sugerisao je Lejton.

"A poenta je šta?"

Lejton slegnu ramenima. "Proklet neka budem ako znam. Ja sam samo novinar. Pet W i jedno H^2. Ti si romanopisac. Ti kaži meni u čemu je poenta."

"U mom devetom romanu", sugerisao je Kantling. "Ovom novom."

"Poslednjem?" reče Lejton.

"Naravno ne. Samo najnovijem. Upravo radim na nečemu novom."

Lejton se nasmešio. "To nije ono što mi moji izvori kažu."

"O? Šta ti tvoji izvori kažu?"

"Da si starac koji čeka da umre", reče Lejton. "I da ćeš umreti sam."

"Imam pedeset dve", reče Kantling kruto. "To nije baš starost."

"Kad na tvojoj rođendanskoj torti ima više sveća nego što možeš duvanjem da ugasiš, onda si star", reče Lejton suvo. "Helen je bila mlađa od tebe, a umrla je je pre pet godina. To je u umu, Kantling. Video sam ja mlade osamdesetogodišnjake i stare adolescente. A ti, ti si imao staračke pege na

---

2 *Who, What, When, Where, Why, How* – engleske upitne reči, inače, šest osnovnih novinarskih pitanja.

mozgu pre nego dlake na mudima."

"Nije to fer", bunio se Kantling.

Lejton nastavi da pije svoj "Sigrams". "Fer?" reče on. "Suviše si ti mator da veruješ u fer, Kantling. Mladi ljudi žive život. Stari sede i gledaju ga. Ti si rođen star. Ti si gledalac a ne živilac[3]. On se namršti. "Nisi jetra, Isuse, al' je metafora. Bolje i jetra, nego žučna kesica, pretpostavljam. Ali nisi ti nikad bio ni žučna kesica. Godine si proveo pun pišaćke, ali žuči nemaš uopšte. Možda si bubreg."

"Natežeš, Bari", reče Kantling. Ja sam pisac. Oduvek sam bio pisac. To je moj život. Pisci osmatraju život, raportiraju o životu. To spada u opis tog posla. Trebalo bi da znaš."

"Pa i znam", reče Lejton. "Reporter sam, nisi zaboravio? Proveo sam mnogo dugih sivih godina stavljajući na hartiju priče drugih ljudi. Nemam sopstvenu. Znaš ti to, Kantling. Vidi šta si mi uradio *u Rečenici za kraj.* Propao 'Kurir', ja odlučio da napišem memoare, i šta se desilo?"

Kantling je to pamtio. "Zablokirao si se. Počeo si da pišeš iz početka svoje stare priče, one od pre dvadeset i od pre trideset godina. Imao si to neverovatno pamćenje. Mogao si da se setiš svih ljudi o kojima si ikad pisao reportaže, datuma, detalja, citata. Mogao si da izrecituješ prvu priču koju si ikada potpisao, i to od reči do reči, ali nisi mogao da se setiš kako se zvala prva devojka sa kojom si išao u krevet, niti telefonskog broja svoje bivše supruge, nisi mogao... nisi mogao..." Glas ga izdade.

"Nisam mogao da se setim kad je mojoj kćeri rođendan", reče Lejton. "Gde nalaziš te luđačke ideje, Kantling?"

Kantling je ćutao.

"Iz života, mož' biti?" reče Lejton blago. "Bio sam dobar reporter. To je otprilike sve što o meni možeš reći. Ti si, možda, eto, dobar romanopisac. O tome treba da se izjasne kritičari, a ja sam samo znojavi novinar koga bole stopala. Ali čak i ako jesi dobar romanopisac, čak i ako si jedan od velikih, bio si vašljiv muž, i mizeran otac."

"Ne", reče Kantling. Bio je to slab protest.

---

3 Za ***živalac*** upotrebio je englesku reč ***liver*** koja znači i jetra, džigerica.

Lejton zakomeša piće u tambleru; ledene kockice zazveckaše, zalupkaše. "Kad te Helen ostavila?" upita.

"Ja ne... pre deset godina, otprilike. Bio sam na sredini pisanja finalne verzije *An pasana*."

"Kad je razvod postao definitivan?"

"O, godinu dana kasnije. Pokušali smo pomirenje, ali nije pustilo koren. Mišel je bila u školi, to pamtim. Ja sam pisao *Vremena su teška*."

"Pamtiš predstavu u kojoj je igrala u trećem razredu?"

"Je 1' to bila ona predstava koju sam propustio?"

"Ona koju si propustio? Zvučiš kao Nikson kad kaže: 'Je 1' to bilo onda kad sam ono lagao?' To je bila ona predstava u kojoj je Mišel imala glavnu ulogu, Kantling."

"Nije bilo u mojoj moći da dođem", reče Kantling. "Želeo sam. Ali uručivali su mi nagradu. Čovek ne može da ne prisustvuje večeri Nacionalne literarne lige. Ne može."

"Ma naravno da ne može", reče Lejton. "Kad je umrla Helen?"

"Pisao sam *Rečenicu za kraj*", reče Kantling.

"Interesantan ti je taj sistem datiranja. Treba da objaviš kalendar." On proguta nešto viskija.

"U redu", reče Kantling. "Neću poricati da mi je moj rad važan. Možda i preterano važan, ne znam. Da, pisanje je bilo najveći deo mog života. Ali ja sam pristojan čovek, Lejtone, i uvek sam davao sve od sebe. Nije sve bilo tako kao što ti impliciraš. Helen i ja smo imali naše dobre godine. Voleli smo se jednom. A Mišel... ja sam voleo Mišel. Kad je bila mala devojčica, pisao sam priče za nju. Smešne životinje, svemirski pirati, neozbiljne pesmice. Zapisivao sam ih u svom slobodnom vremenu, pa sam joj ih čitao pred spavanje. To je bilo nešto što sam radio samo za Mišel, samo iz ljubavi."

"Jeste, da", reče Lejton cinično. "Ni na kraj pameti da ih objaviš."

Kantling načini grimasu. "To... ti praviš implikaciju... to je izobličeno prikazivanje. Mišel je toliko volela te priče, da sam pomislio da bi se možda mogle dopasti i drugim klincima. Bila je to samo jedna ideja. Nikad ništa u tom pravcu nisam preduzeo."

"Nikad?"

Kantling je oklevao. "Vidi, Bert mi je bio i prijatelj, a ne samo agent. Imao je i on curicu. Pokazao sam mu te priče jednom. Jednom!"

"Ja ne mogu biti trudna", reče Lejton. "Pustila sam ga da me jebe jednom. Jednom!"

"Čak mu se nisu ni svidele", reče Kantling.

"Šteta", odvrati Lejton.

"Stvarno lopatom trpaš na mene, a kriv nisam. Ne, nisam bio najbolji otac godine, ali nisam bio ni monstrum. Mnogo puta sam ja njoj promenio pelene. Pre *Crnih ruža,* Helen je morala raditi, pa sam se ja brinuo o bebi svaki dan, od devet do pet."

"Bio si ogorčen kad ona zaplače pa ti moraš da se odvojiš od svoje pisaće mašine."

"Jeste", reče Kantling. Jeste, mrzeo sam da me prekidaju, uvek sam mrzeo da me prekidaju, pa nek se radi i o Helen ili Mišel ili mojoj majci ili mom sobnom kolegi u koledžu, ja kad pišem, ne volim da me prekidaju. Je 1' je to jebani kapitalni zločin? Da li me to čini nečovekom? Kad je plakala, odlazio sam do nje. Nije mi se dopadalo, mrzeo sam to, ozlojeđivalo me je to, ali *odlazio sam do nje*."

"Kad si je čuo", reče Lejton. "Kad nisi bio u krevetu sa Cisi, ili plesao sa gospođicom Agi, tabao šibadžije sa Frenkom Korvinom, kad ti glava nije bila puna njihovih glasova, da, poneki put si čuo, pa kad si čuo, odlazio si. Čestitam, Kantling."

"Učio sam je da čita", reče Kantling. "Čitao sam joj *Ostrvo s blagom* i *Vetar u vrbama* i *Hobita* i *Toma Sojera*, svakojake stvari."

"Sve knjige koje si ionako želeo da ponovo pročitaš", reče Lejton. "Helen je obavljala stvarno poučavanje, uz pomoć 'Dik i Džejn'."

"Mrzim 'Dik i Džejn'!" povika Kantling.

"Znači?"

"Ne znaš ti o čemu pričaš", reče Ričard Kantling. "Nisi bio tamo. Mišel je bila tamo. Volela me je, i još uvek me voli. Kad god se povredila, ogrebala koleno, raskrvavila nos, šta god, trčala je do mene, nikad do Helen. Dotrčala bi

do mene plačući, a ja bih je zagrlio i obrisao joj suze i rekao joj... obično bih joj rekao... " Ali nije mogao da nastavi. Bio je i sam na domaku suza; osećao ih je kako se kriju u uglovima njegovih očiju.

"Znam šta si joj obično govorio", reče Bari Lejton tužnim, blagim glasom.

"To je zapamtila", reče Kantling. "Toga se sećala tokom svih tih godina. Helen je dobila starateljstvo, njih dve su se odselile, nisam je mnogo viđao, ali Mišel je uvek pamtila, pa, kad je odrasla, i posle Helenine smrti ostala da se brine sama o sebi, dogodilo joj se jednom da bude povređena, i ja... ja..."

"Da", reče Lejton. "Znam."

Telefonirala mu je policija. Detektivka Džojs Brenan, tako se zvala, to ime on nikada neće zaboraviti.

"Gospodin Kantling?" reče ona.

"Da?"

"Gospodin Ričard Kantling?"

"Da", reče on. "Ričard Kantling, pisac." Dobijao je čudne pozive i ranije. "Šta mogu učiniti za vas?"

Predstavila se. "Moraćete da siđete do bolnice", reče ona. "Radi se o vašoj kćeri, gospodine Kantling. Bojim se da je bila napadnuta."

Mrzeo je izbegavanja, mrzeo eufemizme. Kantlingovi likovi nikada ne preminjavaju, oni umiru; nikad ne puštaju vetar, nego prde. A kćer Ričarda Kantlinga... "Napadnuta?" reče on. "Mislite li da je napadnuta, ili mislite da je silovana?"

Ćutanje da drugom kraju žice. "Silovana", reče ona najzad. "Silovana je, gospodine Kantling."

"Silazim odmah", reče on.

Istina je bila, da je silovana više puta, i to brutalno. Mišel je bila tvrdoglava poput Helen, tvrdoglava isto koliko i Kantling sam. Nije htela da primi njegove pare, nije slušala njegove savete, nije prihvatala pomoć koju je on njoj mogao, kroz svoje kontakte u izdavaštvu, obezbediti. Kelnerisala je u nekom kafiću u Vilidžu, a stanovala u jednom velikom, promajnom, oronulom magacinskom tavanu pokraj dokova. Bilo je to grozno susedstvo, opasno susedstvo, i Kantling

joj je to rekao sto puta, ali Mišel nije htela da sluša. Nije mu čak dozvolila ni da plati za instalisanje dobrih brava i bezbednosnog sistema. Ono što se dogodilo bilo je vrlo rđavo. Taj čovek je provalio unutra, u petak ujutro pre zore. Mišel je bila sama. Istrgao je telefon iz zida i držao Mišel u zarobljeništvu sve do ponedeljka u noć. Najzad se jedan od momaka koji u tom kafiću sklanjaju sudove zabrinuo, pa je navratio; tad je silovatelj otišao preko požarnih merdevina.

Kad su ga pustili da je vidi, njeno lice je bilo jedna ogromna purpurna modrica. Na celom telu je imala tragove opekotina, gde ju je taj čovek pekao cigaretom. Tri rebra su joj bila slomljena. Bila je daleko onostran histerije. Vrištala je kad god je iko pokušao da je dodirne; doktori, bolničarke, svejedno, krici su počinjali čim se iko primakne. Ali je dopustila da Kantling sedne na ivicu njenog kreveta, i da je zagrli, i drži. Plakala je satima, plakala sve dok u njoj više nije bilo suza. Jednom ga je nazvala "tata", zagrcnutim jecajem. To je bila jedina reč koju je progovorila; činilo se da je izgubila moć govora. Najzad su je trankvilizovali da bi zaspala.

Mišel je ostala u bolnici dve sedmice, u stanju dubokog šoka. Njena histerija se smanjivala iz dana u dan, konačno se Mišel sasvim smirila, tako da su mogli da joj rastresaju jastuke i da je vode u kupatilo. Ali još nije mogla, ili nije htela, da govori. Psiholog je rekao Kantlingu da je moguće da ona neće nikad progovoriti. "Ne prihvatam to", rekao je Kantling. Sredio je da Mišel bude puštena iz bolnice. Istovremeno je odlučio da oboje treba da idu iz te gnusne paklene jame zvane "grad Njujork". Ona je oduvek volela velike stare avetinjske kuće, to je pamtio, ali i vodu, more, reku, jezero. Kantling se konsultovao sa trgovcima nekretninama, razmotrio jednu veliku zgradu na obali Mejna, konačno se opredelio za staru parobrodsku gotsku kućerinu visoko na obroncima Perota u Ajovi. Nadgledao je svaki detalj preseljenja.

Malo po malo, oporavak je počeo.

Bila je opet kao malo dete, radoznala, nemirna, puna iznenadne energije. Nije pričala, ali je sve istraživala, svuda išla. U proleće poče provoditi sate gore, na udovičkom hodalištu, gledajući plovidbu velikih šlepova po Misisipiju daleko dole. Svako veče šetali su zajedno po liticama, a ona ga je držala za ruku. Jednog dana se okrenula i poljubila ga iznenada, impulsivno, u obraz "Volim te, tata", rekla je, i otrčala od njega, a Kantling, posmatrajući njeno trčanje, vide divnu, ranjenu ženu u srednjim dvadesetim godinama, i takođe vide onu

nekadašnju dugačku, mršavu, ždrebastu muškaraču, kakva je bila.

Posle tog dana, brana je bila provaljena. Mišel je počela opet da govori. Kratkim, detinjastim rečenicama u početku, sa puno detinjastih strahova i detinjaste naivnosti. Ali sazrevala je brzo, i dok si trepnuo, već se s njim upuštala i u diskusije o politici, o knjigama, o likovnoj umetnosti. Mnoge fine konverzacije su imali na svojim večernjim šetnjama. Doduše, nikzd o tom silovanju nije pričala; ni jedan jedini put, ni jednu reč.

U roku od šest meseci, već je kuvaia, pisala pisma prijateljima koji su ostali u Njujorku, pomagala u kućnim poslovima, postizala divote u vrtu. U roku od osam meseci vratila se slikanju. To je bilo vrlo dobro za nju: sad kao da je cvetala iz dana u dan, ozarivala se sve više i više. Ričard Kantling nije stvarno razumeo apstrakcije koje je njegova kćer volela da slika, više je voleo predstavljačku umetnost, a najviše od svega je voleo onaj njen autoportret koji je za njega uradila kad je bila student slikarstva u koledžu. Ali je mogao da oseti bol u tim njenim novim platnima, mogao je da nasluti da ona izvršava svojevrsni egzorcizam, pokušava da istisne gnoj iz neke rane duboko unutra, i to je odobravao. Njemu je pisanje, ne jednom, bilo melem za njegove sopstvene rane. Sad joj je na neki način i zavideo. Ričard Kantling nije napisao ni jednu reč već više od tri godine. Totalni komercijalni slom *Rečenice za kraj,* njegovog najboljeg romana, ostavio ga je u stanju blokade i nemoći. On se bio nadao da će pramena okoline pomoći i njegovom, a ne samo Mišelinom, oporavku, ali to je bila jalova nada. Sad je bar neko od njih dvoje živo radio.

Konačno, jedne pozne noći, kad je Kantling već bio otišao u krevet, njegova su se vrata otvorila i Mišel je tiho ušla u njegovu spavaću sobu i sela na ivicu njegovog kreveta. Bosa bejaše, u flanelskoj spavaćici sa majušnim roze cvetovima. "Tata", reče ona smrljanim glasom.

Kantling se bio probudio kad su se vrata otvorila. Digao se u sedeći položaj, i osmehnuo se za nju. "Zdravo", reče on. "Pila si."

Mišel klimnu glavom. "Vraćam se", reče ona. "Trebalo mi je nešto hrabrosti, da bih mogla da ti kažem."

"Vraćaš se?" reče Kantling. "Ne misliš valjda u Njujork? Ne može biti da ti to ozbiljno!"

"Moram", reče ona. "Ne budi besan. Sad mi je bolje."

"Ostani ovde. Ostani sa mnom. Njujork je nenastanjiv, Mišel."

"Ne želim ja da se vratim. To me plaši. Ali moram. Tamo su mi prijatelji. Tamo je moj posao. Moj život je tamo, nazad, tata. Moj prijatelj Džimi, sećaš se Džimija, on je umetnički direktor te male kuće za papirnokorična izdanja, kaže da može da mi nabaci ugovore za izvestan broj korica. Pisao je. Neću morati više da kelnerišem."

"Ne verujem da ovo slušam", reče Ričard Kantling. "Kako možeš da se vratiš u taj prokleti grad posle onog što ti se tamo dogodilo?"

"Zato i moram da se vratim", insistirala je Mišel. "Taj tip, ono što je uradio... ono što mi je uradio..." Glas joj je zapeo u grlu. Udahnula je duboko, uspostavila kontrolu nad sobom. "Ako se ne vratim, ispašće kao da me je isterao iz grada, kao da mi je oduzeo čitav moj život, moje prijatelje, moju umetnost, sve. Ne mogu mu dopustiti da mu to pođe od ruke, da me istera. Moram se vratiti i ponovo preuzeti ono što je moje, da bih dokazala da se ne plašim."

Ričard Kantling je gledao svoju kćer bespomoćno. Pružio je ruku, blago dotakao njenu dugu, meku kosu. Konačno je kazala nešto što, u sistemu njegovih shvatanja, ima smisla. Znao je; i on bi odlučio isto. "Razumem", reče on. "Ovde će biti usamljeno bez tebe, ali razumem, stvarno."

"Plašim se", reče Mišel. "Ja sam kupila avionsku kartu. Za sutra."

"Tako skoro?"

"Želim da to uradim brzo, dok ne izgubim petlju", reče ona. "Mislim da nikad nisam bila ovoliko uplašena. Čak ne... čak ne ni kad se to dešavalo. Smešna stvar, a?"

"Ne", reče Kantling. "Logična."

"Tata, drži me", reče Mišel. Nagurala se u njegovo naručje. Zagrlio ju je i osetio drhtaje njenog tela. "Ti se treses", reče on.

Nije htela da ga pusti. "Sećaš se, kad sam bila stvarno mala, imala sam one košmare, pa sam dolazila plačući na sav glas u vašu spavaću sobu usred noći i uvlačila se u krevet između tebe i mame."

Kantling se nasmešio. "Pamtim", reče on.

"Hoću da ostanem ovde večeras", reče Mišel, grleći ga još tešnje. "Sutra ću biti tamo, nazad, sama. Ne bih da budem sama noćas. Je 1' mogu, tata?"

Kantling se oslobodio iz njenih ruku blago, pogledao je u oči. "Jesi li

sigurna?"

Klimnula je glavom, sitno, hitro, stidljivo klimanje. Detinje.

Zabacio je pokrivače na jednu stranu, i ona se uvukla uz njega. "Nemoj da odeš", reče ona. "Nemoj čak ni do kupatila, važi? Samo budi tu, baš tu, uz mene."

"Tu sam", reče on. Zagrlio ju je, a Mišel se sklupčala ispod pokrivača, sa glavom na njegovom ramenu. Dugo su tako ležali zajedno. Osećao je otkucaje srce u njenim prsima. To bejaše smirujući zvuk; uskoro Kantling poče opet da tone u san.

"Tata?" prošaputa ona uz njegova prsa.

Otvorio je oči. "Mišel?"

"Tata, moram da se oslobodim toga. To je u meni, a otrov je. Neću to da ponesem nazad sa sobom. Moram da se oslobodim toga."

Kantling ju je gladio po kosi, dugim sporim postojanim pokretima, ništa ne govoreći.

"Kad sam bila mala, pamtiš, kad god bih pala ili se potukla, dotrčavala sam do tebe, sva u suzama, i pokazivala ti moj buubuu. Tako sam govorila za povredu, seti se, govorila sam da imam buubuu."

"Pamtim", reče Kantling.

"A ti, ti si me svaki put zagrlio i rekao, 'Pokaži mi gde boli', što bih ja i učinila, a ti bi onda poljubio to mesto, i odmah je bilo bolje, sećaš se? Pokaži mi gde boli?"

Kantling klimnu glavom. "Da", reče on blago.

Mišel je tiho plakala. Osećao je kako ta vlaga natapa jedno mesto na gornjem delu njegove pidžame, prodire. "Ne mogu to da vraćam nazad sa sobom, tata. Hoću da ti pokažem gde boli. Molim te. Molim te."

Poljubio ju je u teme. "Hajde."

Počela je od početka, šapatom, zastajkujući.

Kad se zora probila kroz prozore spavaće sobe, još uvek je govorila. Nijednog trenutka nisu zaspali. Plakala je mnogo, par puta i vrisnula, često drhtala uprkos težini pokrivača: Ričard Kantling je nikako nije ispuštao, ni jedan jedini put, ni za jedan tren. Pokazala mu je gde boli.

Bari Lejton uzdahnu. "To ti je bio daleko, daleko bolji postupak nego ijedan drugi u životu", reče on. "E da si samo ostavio stvari da daleko, daleko bolje miruju na toj tački, bilo bi sve kako treba." Odmahnuo je glavom. "Nikad nisi znao kad treba napisati 'Trideset', Kantling."

"Zašto?" upita Kantling. "Ti si dobar čovek, Lejton, reci mi. Zašto se ovo dešava. Zašto?"

Reporter je slegnuo ramenima. Već je počinjao da bledi. "To je ono slovo *W* - why - koje mi je uvek zadavalo najviše muka", reče umorno. "Odaberi priču, i pusti me s lanca, i ja ti mogu reći ko, šta, kada, gde, pa čak i kako. Ali zašto... Aaa, Kantling, ti si novelist, pitanja 'zašto' su u tvojoj teritoriji a ne mojoj. Jedno 'zašto' sa kojim sam ikad bio u stvarno dobrim odnosima nalazilo se na T-majici u sastavu jednog natpisa."

Kao kod češirske mačke, njegov osmeh se zadržao u vazduhu još dugo posle potpunog iščeznuća svih ostalih delova njega. Ričard Kantling je sedeo, piljio u praznu fotelju, u napušteni tambler, gledao kako se kockice leda, viskijem natopljene, tope polako.

Nije mu ostalo u sećanju kad je zaspao. Tu noć je proveo u fotelji, probudio se ukočen, sa bolovima, hladan. Sni su mu bili tmurni, bezobrični, i puni straha. Tek kad je popodne odmaklo, probudio se; otišlo mu je pola dana. Načinio je sebi doručak bez ukusa, okružen nekom vrstom magle. Činilo mu se da je od svog sopstvenog tela dalek, svaki mu je pokret bio trom i trapav. Kad je kafa bila gotova, nasuo je šolju, podigao, i ispustio je. Debela velika šolja se razbila u desetak parčića. Kantling je glupavo zurio dole, u to, posmatrao kako rečice vruće mrke tečnosti teku između pločica. Nije imao energiju da to počisti. Uzeo je novu šolju, sipao još kafe, uspeo da progura nekoliko gutljaja niz grlo.

Slanina je bila presoljena; jaja su curila kao sline, odvratno. Kantling je odgurnuo jelo napola pojedeno, i popio još gorke crne kafe. Osećao se mamurnim, ali je znao da problem nije u alkoholu.

Danas, pomisli on. Stvar će biti okončana danas, na ovaj ili na onaj način. Ona se neće kretati unazad. *Rečenica za kraj* je bila njegov osmi roman, pretposlednji. Danas će stići finalni portret. Neki lik iz devetog, njegovog poslednjeg romana. Onda će biti kraj.

Ili možda tek početak.

Koliko ga Mišel mrzi? Koliko veliko zlo joj je naneo? Kantlingu se ruka tresla; kafa je pljusnula preko ruba šolje, opekla mu prste. Lice mu se trznulo, jauknuo je. Bol je tako neartikulisan. Peče. Pomisli na žareće cigarete, čiji su vrhovi kao male crvene oči. Želudac mu se podiže. Kantling skoči na noge, odjuri u kupatilo. Stigao je tamo tačno na vreme da svoj doručak preda klozetskoj šolji. Posle je bio odveć slab da se pomakne. Ležao je klonulo, naslonjen na hladni beli porculan, a u glavi mu je sve plivalo. Zamišljao je kako mu neko prilazi s leđa, gura mu lice dole u vodu, poteže vodu iz rezervoara WC-a, pa ponovo i ponovo, i smeje se čitavo vreme, kaže: prljava, prljava, očistiću te ja, mnogo si prljava, pušta vodu, pušta vodu, tako da u WC-u stalno protiče, ali gura njegovo lice dole u vodu tako da mu izbljuvci pune usta, i nozdrve, tako da on najzad jedva diše, svet postaje skoro crn, sasvim se primakao svršetak, ali onda mu ovaj opet podiže glavu, smeje se dok on usisava vazduh, pa ga opet gura licem nadole, opet poteže vodu, i opet i opet i opet i opet. Ali sve je to bilo samo u njegovoj mašti. Nikog tu nije bilo. Nikoga. Kantling je u kupatilu bio sam.

Prisilio je sebe da ustane. U ogledalu, lice mu je bilo sivo i prastaro, kosa odvratno prljava, i nečešljana. Iza njega je, kezeći mu se preko ramena, bilo drugo lice. Muško, bledo, otegnuto lice, sa crnom kosom koja je na sredini razdvojena razdeljkom pa zalizana unazad. Iza sitnih okruglih cvikera, oči boje prljavog leda, oči koje se kreću konstantno, frenetično, dve divlje životinje uhvaćene u zamku. Bile su spremne da odgrizu sebi nogu samo da se oslobode, te oči. Kantling žmirnu i tog lica nestade. Otvori hladnu slavinu, gurnu skupljene šake pod mlaz, ispljuska se vodom po licu. Osećao je "strnjiku" zbog neobrijanosti, na svom licu. Treba se obrijati. Ali nema sad vremena, nije to važno, on mora... mora da...

Mora nešto da učini. Da kidne odavde. Izvuče se, ode na neko bezbedno mesto, gde ga njegova deca ne mogu naći.

Ali sad više nema bezbednih mesta, znao je to.

Mora dobiti vezu sa Mišel, razgovarati sa njom, objasniti, moliti. Ona ga je volela. Oprostiće mu, *hoće,* pa mora. Ona će ovu akciju opozvati, a njemu će reći šta da radi.

U freneziji, Kantling jurnu nazad u dnevnu sobu, dočepa se telefona. Nije se mogao setiti Mišeiinog broja. Poče da traži po sobi, pronađe adresar, poče ga

divlje prelistavati. Evo, evo; on otkuca te cifre.

Telefon je zazvoni četiri puta. Onda ga neko podiže.

"Mišel..." poče on.

"Haj", reče ona. "Ovo je Mišel Kantling, ali trenutno nisam kod kuće. Ako ostavite svoje ime i adresu kad čujete ton, javiću Vam se kasnije, osim ako prodajete nešto."

Začu se "biiip". "Mišel, jesi li tamo?" reče Kantling. "Znam da se ponekad kriješ iza mašine, kad nećeš da razgovaraš. To sam ja. Molim te digni slušalicu. Molim te."

Ništa.

"Onda me pozovi", reče on. Hteo je da postigne da kaže sve: njegove reči su se tumbale jedna preko druge u žurbi da izađu. "Ja, ti, ne možeš ovako, molim te, da objasnim, nije mi bila namera, nije mi bila namera, molim..." Opet kratki pisak, zatim zujanje isključenog telefona. Kantling je zurio u telefon, polako spustio slušalicu. Zvaće ga ona. Mora, ćerka mu je, njih dvoje se vole, ona mora njemu dati šansu da objasni.

Dakako, on je već jednom, ranije, pokušao da objasni.

Zvono na njegovim vratima bilo je od one starinske vrste gde iz vratiju viri jedan mesingani ključ. Njega moraš da uhvatiš i okreneš, a onda se čuje bučna, nestrpljiva metalna zvonjava. Tog dana, neko je furiozno okretao ključ, okretao i okretao i okretao. Kantling je pojurio do vratiju, potpuno zbunjen. Prijateljstva nikad nije sklapao lako, a ponajmanje sad kad se u svojim navikama toliko ustalio. U Perotu nije imao ni jednog pravog prijatelja, možda samo nekoliko poznanika, nikoga ko bi došao u posetu tako neočekivano, i uvrtao zvono tako energično i odlučno.

Otkačio je lanac i otvorio vrata naglim zamahom, tako da je istrgao ključ zvona Mišel iz ruke.

Na sebi je imala kišni mantil pritegnut kaišem, pletenu skijašku kapu, i maramu koja se slagala sa tim. Vetar je zahvatao i nemirno pomicao tu maramu i nekoliko izmaklih pramenova njene kose. Imala je visoke, moderne čizme i veliku kožnu torbu okačenu preko ramena. Izgledala je dobro. Već je skoro godinu dana bilo prošlo od kad ju je Kantling poslednji put video, a to je bilo

tokom njegove poslednje božićne posete Njujorku. Dve godine je minulo od njenog povratka na istočnu obalu.

"Mišel", reče Kantling. "Nisam ... ovo je baš iznenađenje. Toliki put od Njujorka, a nisi mi ni rekla da dolaziš?"

"Nisam", odseče ona. Nešto je bilo pogrešno u njenom glasu, u njenim očima. "Da ti ne dam nikakvo upozorenje, kopile jedno. Nisi ni ti meni."

"Uznemirena si", reče Kantling. "Uđi da popričamo."

"Ući ću ja još kako." Progurala se pored njega, i nogom zalupila vrata tako jako da je zvono još jednom zazvrčalo. Izvan vetra, lice joj postade još tvrđe. "Hoćeš da znaš zašto sam došla? Reći ću ti šta mislim o tebi. Onda ću se okrenud i otići, izaći ću pravo iz ove kuće i iz tvog jebanog života, baš kao što je mama uradila. Ona je bila pametna, ne ja. Ja sam bila dovoljno glupača da pomislim da me voliš, dovoljno luda da pomislim da ti je stalo do mene."

"Mišel, nemoj", reče Kantling. "Ne razumeš. Zaista te volim. Ti si moja devojčica, ti..."

"Ne *usuđuj se*!" povikala je na njega. Zavukla je ruku u svoju oramensku tašnu. "Ti ovo nazivaš *ljubavlju*, kopilane pokvareni!" Izvukla je tu stvar i gađala ga.

Kantling nije više bio brz kao nekad. Pokušao je da se izmakne, ali udarilo ga je u vrat, s jedne strane, i zabolelo. Mišel je bacila jako, a knjiga je bila velika, debela, teška, izdanje u čvrstim koricama, ne neko lako, meko ukoričeno. Stranice su lepršale dok se knjiga tumbala ka patosu; Kantling se zagleda u svoju sopstvenu fotografiju na zadnjoj strani omotača knjige. "Ista si kao tvoja majka", reče on trljajući mesto na vratu udareno knjigom. "I ona je večito bacala stvari. Samo, ti bolje gađaš." Osmehnuo se nejako.

"Ne zanimaju me tvoje šale", reče Mišel. "Nikad ti neću oprostiti. Nikad. Ama baš nikad. Jedino želim da znam kako si mogao ovo da mi uradiš, to je sve. Reci mi. Reci mi sad."

"Ja", reče Kantling. On bespomoćno ispruži ruke. "Vidi, ja... uznemirena si sada, zašto ne popijemo malo kafe ili tako nešto, pa da popričamo o ovome kad se malo smiriš. Neću veliku svađu."

"Jebe se meni šta ti 'oćeš", ciknu Mišel. "O ovome hoću da razgovaram smesta!" Ritnula je palu knjigu.

Ričard Kantling oseti nagomilavanje sopstvenog besa. Nije u redu da se ona ovako izdire na njega, on nije zaslužio ovaj napad, on nije ništa uradio. Pokušavao je da ne kaže ništa, jer se plašio da će reći nešto pogrešno i eskalirati situaciju. Kleknuo je i podigao svoju knjigu. Ne razmišljajući ništa, otresao ju je od prašine, okrećući je po rukama maltene sa nežnošću. Naslov je drečao u njega: opaka, zgrčena crvena slova na crnoj pozadini, i izobličeno lice jedne zgodne mlade žene čija su usta u vrisku otvorena. *Pokaži mi gde boli.*

"Plašio sam se da ćeš primiti stvar na pogrešan način", reče Kantling.

"Na *pogrešan način*!" reče Mišel. Preko njenog lica pređe izraz neverovanja. "Jesi li mislio da će mi se dopasti?"

"Ja, ja nisam bio siguran", reče Kantling. "Nadao sam se... mislim, nisam bio siguran u pogledu tvoje reakcije, pa sam zato pomislio da bi bilo bolje da ne pominjem na čemu radim, dok, ovaj.."

"Dok ta jebana stvar ne bude u knjižarskim izlozima", dovrši Mišel umesto njega.

Kantling obrte na stranicu posle naslova. "Vidi", reče, pružajući knjigu ka njoj, "posvetio sam je tebi." Pokaza joj: *Za Mišel, koja je znala taj bol.*

Mišel zamahnu rukom i izbi mu knjigu iz ruku. "Kopile jedno", reče ona. "Misliš da od toga stvar postaje bolja? Misliš da je tvoja smrdljiva posveta izvinjenje za ono što si uradio? Nema takvog izvinjenja. Nikad ti neću oprostiti."

Kantling se uzmakao jedan korak, povlačio se pred njenom razbesnelošću. "Nisam ja uradio ništa", reče on uporno. "Napisao sam knjigu. Roman. Je li to zločin?"

"Ti si mi *otac*", dreknula je prodorno. "Znao si... znao si, kopilane, znao si da ne mogu podneti da pričam o tome, da pričam o onome što se desilo. Ni svojim ljubavnicima, ni prijateljima, čak ni svom terapeutu. Ne mogu, prosto *ne mogu,* ne mogu čak ni da razmišljam o tome. Znao si. Rekla sam tebi, rekla sam jedino tebi, zato što si bio moj tata i što sam imala poverenje u tebe i što sam morala da istresem to iz sebe, pa sam ti rekla, to je bilo privatno, bilo je samo između nas dvoje, znao si, a šta si uradio? Napisao si to i napravio prokletu knjigu od toga i *objavio* da milioni ljudi čitaju! Proklet budi, proklet budi. Jesi li od početka planirao da to učiniš, kujin sine? Jesi li? One noći u krevetu, jesi li memorisao svaku reč?"

"Ja", reče Kantling. "Ne, nisam ništa memorisao. Ja sam samo, ovaj, ja sam samo zapamtio. Sve to primaš na pogrešan način, Mišel. Ta knjiga nije o onome što se desilo tebi. Da, inspirisana je time, jeste to bilo startna tačka, ali knjiga spada u literaturu izmišljenog, promenio sam stvari, to je samo jedan roman."

"O, jeste, tata, promenio si stvari jako. Umesto o Mišel Kantling govori se o Nikol Mičel, a ona je modni kreator a ne slikarica, takođe je i malo glupava, a? Da li je to bila promena ili je to ono što ti misliš, da sam bila glupa što sam tamo stanovala, i glupa što sam ga onako pustila da uđe? Sve literatura izmišljenog, aha. Čista je koincidencija da se radi o toj devojci koja je zarobljena, silovana i mučena, i terorisana i još silovana, a da si ti imao kćer koja je zarobljena, silovana i mučena i terorisana i još silovana, dabome, jebana koincidencija!"

"Ne razumeš", reče Kantling bespomoćno.

"Ne, ti ne razumeš. Ne razumeš kako je to. Ovo je tvoja najuspešnija knjiga u poslednjih mnogo godina, tačno? Prva na listi bestselera, nikad ranije nisi bio prvi, nisi uopšte ni bio na listama još od *Vremena su teška,* ili *Crnih ruža,* kako ono beše? A i zašto da ne bude, zašto ne prvo mesto, nije to neka dosadna priča o propalim novinama, ovo je *silovanje,* eej, šta bi moglo bid vrelije? Gomila seksa i nasilja, torture i jebanja i užasa, a jes' čuo, to *stvarno bilo,* eeej." Usta su joj se izvijala, tresla. "Bilo je to najgore što mi se ikad dogodilo. Bilo je - svi košmari koji su ikad bili. Još uvek se ponekad budim vrišteći, ali moje stanje se popravljalo, ostavila sam tu stvar iza sebe. A evo je sad u svakom knjižarskom izlogu, i svi moji prijatelji znaju, svako zna, neznanci mi prilaze na zabavama da mi saopšte koliko im je žao." Zamalo da zajeca, ali je taj jecaj ugušila; našla se negde na pola puta između besa i suza. "I kad sam uzela tvoju knjigu, tvoju jebanu lošu knjigu, eto te stvari opet, crno na belom, sve napisano. Toliko si jebano *dobar* pisac, tata, postigneš da sve izgleda tako stvarno. Knjiga koju čovek ne može da ispusti iz ruku. E, pa, ja sam je ispustila ali nije pomoglo, stvar će uvek biti unutra, zar ne? Svakog dana će neko na svetu uzimati tvoju knjigu i čitati je i ja ću biti ponovo silovana. To si ti uradio. Dovršio si njegov posao, tata. Izvršio si nasilje nadamnom, uzeo si me bez mog pristanka, baš kao i on. Silovao si me. Ti si mi otac, a *silovao si me*!"

"Nisi fer", reče Kantling. "Nijednog trenutka nisam imao nameru da te povređujem. Ta knjiga.. Nikol je jaka i pametna. Monstrum je taj muškarac. Služi se svim tim različitim imenima zato što strah ima hiljadu imena, ali, vidiš,

samo jedno lice. On nije samo čovek, on je tama pretvorena u meso, on je bezumno nasilje koje tamo, napolju, čeka na sve nas, to su oni bogovi koji se igraju nama kao muvama, on je simbol svih... "

"On je čovek koji me je silovao! Nije simbol!"

To je izvrištala tako glasno da je Ričard Kantling morao uzmicati pred njenom furioznošću. "Ne", reče on. "To je samo lik. On je... Mišel, znam da to boli, ali ono kroz šta si ti prošla, to je nešto o čemu bi ljudi trebali da znaju, i razmišljaju, to je deo života. Govoriti o životu, unositi smisao u njega, to je posao literature, to je moj posao. Morao je neko da ispriča tvoju priču. Pokušao sam da je učinim istinitom, pokušao sam da uradim svoj..."

Lice njegove kćeri, crveno, mokro do suza, na trenutak je izgledalo maltene kao lice zveri, neprepoznatljivo, neljudsko. Onda čudnovata mirnoća pređe preko njenih crta. Jedno si pogodio", reče. "Nikol nije imala oca. Kad sam bila malo dete, dolazila sam plačući do tebe i onda bi moj tata kazao 'pokaži mi gde boli', i to je bila jedna privatna stvar, specijalna stvar, ali u knjizi Nikol nema oca, to govori on, njemu si to dao, on govori 'pokaži mi gde boli', on to govori čitavo vreme. Tako si ironičan. Tako si pametan. Zbog načina kako to govori, on izgleda toliko realan, realniji nego kad je *bilo realno.* I dok si to pisao, bio si u pravu. To su reči monstruma. Pokaži mi gde boli. Monstrumova rečenica. Nikol nema oca, on je mrtav, da, i to je bilo tačno. Ja nemam oca. Nemam."

"Nemoj ti tako sa mnom da pričaš", reče Ričard Kantling. Ono u njemu bilo je - strah; bilo je stid. Ali izašlo je u obliku gneva. "Ne dopuštam ja to, bez obzira šta si propatila. Ja sam ti otac."

"Nisi", reče Mišel, cereći se sada luđački, i uzmičući od njega. "Nisi, nemam ja oca, a ti nemaš nijedno dete, nemaš, osim ako je to u knjigama. Tamo su tvoja deca, tvoja jedina deca. Tvoje knjige, tvoje proklete jebane knjige, to su tvoja deca, to su tvoja deca, to su tvoja deca." Onda se okrete i protrča pored njega, niz foaje. Stade pred vratima njegove jazbine. Kantling se plašio šta bi mogla učiniti. Potrča za njom.

Dok je stigao do jazbine, Mišel je već našla nož i navalila na posao.

Ričard Kantling je sedeo pored svog ućutanog telefona i gledao kako na starom zidnom časovniku iskucavaju sati prema tami.

Zvao je Mišelin broj u tri popodne, u četiri, u pet. Mašina, uvek mašina, koja

govori podrugljivom imitacijom njenog glasa. Njegove poruke bile su sve očajne. Napolju se smračivalo. Kantlingova svetlost je nestajala.

Nije začuo nikakve korake na svom tremu, ni kucanje na vratima, nijedan parajući poziv iz svog starog mesinganog zvona. Bilo je to popodne tiho kao grob. Ali kad je palo veče, on je znao da se paket tamo nalazi. Veliki četvrtasti paket u pakpapiru, adresovan rukopisom koji je njemu dobro znan. Unutra, portret.

On nije razumeo, nije stvarno, zato ga ona sad poučava.

Časovnik je kuckao. Tama se zgušnjavala. Kuću kao da je ispunilo osećanje da iza vratiju čeka jedno prisustvo. Kantlingov strah je rastao već satima. Sedeo je u fotelji; noge je podvukao pod sebe, usta su mu visila otvorena, razmišljao je, sećao se. Slušao surovi smeh. Video u senkama mutne crvene vrhove cigareta, kako se kreću, kruže. Zamišljao njihove male, vrele poljupce na svojoj koži. Osećao ukus mokraće, krvi, suza. Spoznavao je nasilje, spoznavao je kršenje ljudskog integriteta, kršenje na svaki način koji postoji. Njegove ruke, njegov glas, njegovo lice, njegovo lice, njegovo lice. To je od sve njegove dece najmlađe. Njegova beba. Njegova monstruozna beba.

U ono vreme, njegova spisateljska blokiranost je trajala već toliko dugo, pomisli Kantling. Samo kad bi mogao da postigne da Mišel shvati. Ne pisati: bila je to jedna vrsta impotencije. Pre toga je bio pisac, više ne. Ranije je bio muž, ali žena mu je umrla. Bejaše bio otac, ali eto, ona se oporavila, vratila se u Njujork. Ostavila ga samog, ali one poslednje noći, obuhvaćena njegovim rukama, ispričala mu je priču, pokazala mu je gde boli, dala mu je sav taj bol. I šta je trebalo sa time učiniti?

Kasnije, nije mogao zaboraviti. Konstantno je o tome razmišljao. On poče to da preoblikuje u glavi, da traga za rečima, scenama, simbolima koji bi razotkrili smisao toga. Događaj je bio grozomoran, ali - bio je život, sirov snažni život, mlivo za Kantlingovu vodenicu, upravo ono što mu je bilo potrebno. Pokazala mu je gde boli; sad je on bio u mogućnosti da pokaže svima. Jeste se opirao, jeste pokušavao da se uzdrži. Počeo je da piše neku kratku priču, pa neki esej, dovršio je neke kritičke prikaze knjiga. Ali, vraćalo se. Svake večeri je bilo s njim. Nije dopuštalo da ostane nezadovoljeno.

Napisao je to.

"Kriv", reče Kantling u mračnoj sobi. Čim je izgovorio tu reč, neka vrsta

prihvatanja kao da se staložila na njega, i odagnala strah. Kriv je. Učinio je delo. Prihvatiće, dakle, kaznu. Jedino tako je pravedno.

Ričard Kantling ustade i pođe do svojih vrata.

Paket je bio tamo.

Uvukao ga je unutra, i odneo, ne odmotavajući ga, uz stepenice. Okačiće ga pored ostalih, pored Danahua i Cisi i Barija Lejtona, sve u isti red, da. Otišao je po čekić, izmerio pažljivo, ukucao ekser. Tek tad je odmotao portret i pogledao ono lice unutra.

Umetnik ju je dočarao bolje nego ijedan umetnik ikad, ne samo crte njenog lica, visoke uglaste jagodične kosti, plave oči, umršenu pepeljasto-blond kosu, nego i personalnost unutra. Izgledala je tako mlada i sveža i samopouzdana; Kantling je video snagu unutra, hrabrost, tvrdoglavost. Ali ponajviše mu se dopadao njen osmeh. Divan je to osmeh bio, osmeh koji je iluminisao celo njeno lice. Taj osmeh kao da je podsetio Kantlinga na nekog koga je nekad poznavao. Nije se mogao setiti koga.

Ričard Kantling oseti kratko, čudno olakšanje, a onda ga zahvati osećanje gubitka, koje se pojačavalo: osećanje gubitka tako užasnog, konačnog i totalnog da je tu moć reči, moć koju on obožava, sasvim nedovoljna.

Onda i to osećanje prođe.

Kantling je koraknuo unazad, prekrstio ruke na grudima; proučavao je ta četiri portreta. Izvrsni radovi; gledajući te umetničke slike, mogao je maltene da oseti prisutnost tih ličnosti u svojoj kući.

Danahu, njegov prvorođeni, dečak kakav je on, Kantling, želeo da bude.

Cisi, njegova prava ljubav.

Bari Lejton, njegov mudri i umorni *alter ego.*

Nikol, ona kćer koju nikad nije imao.

Njegovi ljudi. Njegovi karakteri. Njegova deca.

Nedelju dana kasnije stiže drugi, mnogo manji paket. U njemu kutija od kartona, a u njoj neki od njegovih romana. Četiri. Uz te četiri knjige, i račun, i učtivo pisamce od strane umetnika, sa pitanjem da li će biti još narudžbina.

Ričard Kantling je rekao ne, a račun platio čekom.

Kim Stenli Robinson

BEKSTVO IZ KATMANDUA

I

U principu mene tuđa pošta ne zanima. Mislim, ako ćemo baš, mene ni moja sopstvena pošta ne interesuje nešto mnogo. Većinom je to bezvredna pošta, ili su računi, a čak i prava pošta mi je u fazonu: službena vest od moje svastike, fotokopirana za ceo klan; ili, u najboljem slučaju, koji se retko dešava, pismo od nekog planinarskog drugara, napisano kao rukopis koji bi trebalo ponuditi *Magazinu za nepismene planinare.* A tek da se mučim i da čitam verziju nekog neznanca, opet sa tom gnjavažom o planinarenju? Ma, hajte molim Vas.

Međutim, u mrtvoj pošti u hotelu *Zvezda* u Katmandu u bilo je nečeg što me je privlačilo. Svakog dana sam po nekoliko puta uspevao da pobegnem iz prašine i buke Alisinog Drugog grada, da pređem osunčano, popločano dvorište *Zvezde*, uđem u hol i uzmem svoj ključ od jednog od do-besvesti-ufiksanog Hindusa recepcionara - sve su to fini momci - i pođem neravnim spiralnim stepeništem gore ka mojoj sobi. a tamo, u podnožju stepeništa, velika drvena polica za poštu, zakovana za zid, i doslovno prepuna. Bar dvesta pisama i razglednica bilo je tu uglavljeno - neka pisma debela poput paketa; plavi aerogrami; razglednice iz Tajlanda ili Perua, presavijene na uglovima; obična pisma sa komplikovanim adresama i sa purpurnim poštanskim oznakama - i sve to poleglo po drvenim rešetkama police , klonulo, savilo se na pola, sve sivo od prašine. Iznad police platno sa štampanim likom boga Ganeša, koji zuri nadole svojim turobnim slonovskim pogledom, kao da hoće da dočara izgled svih onih koji su ta pisma slali i čije poruke nikada neće stići na odredišta. Bila je to najmrtvija varijanta mrtve pošte.

I posle nekog vremena, dohvatila me je. Obuzela me radoznalost. Po deset puta na dan sam prolazio pokraj tog tužnog prizora, koji se nikad nije menjao - niko nije ta pisma uzimao, niti nova dodavao. Koliko straćenog truda! Jednom, davno, ta su imena poletela ka Nepalu; negde je još pre toga, neko od rodbine, prijatelja ili ljubavnika investirao svoje vreme da sedne i napiše pismo, a za mene je taj posao zanimljiv koliko i da ispustim ciglu sebi na nogu. Podvig, zapravo. "Dragi Džordž Frederiks!" uzvikivali su oni. "Gde si, kakav si? Tvoja svastika se porodila, a ja se vraćam u školu. Kad ćeš kući?" Potpis, Iskreni Prijatelj, Na Tebe Mislećі. Ali Džordž je otputovao na Himal, ili našao smeštaj u nekom drugom hotelu a u *Zvezdu* nije ni svratio, ili je još pre stizanja pisma otišao u Tajland, u Peru, ili već bilo kuda; pa je iskreni, od srca učinjeni napor

da se do njega stigne, propao.

Ušao sam jednog dana, i sam pomalo *propao*, u taj hotel, i zapazio pismo upućeno tom Džordžu Frederiksu. Čisto onako sam bacao poglede na ta pisma, znate, iz radoznalosti. Zovem se i ja Džordž - Džordž Ferguson. A to pismo Džordžu bilo je najdeblja koverta u polici, sasvim prašnjava i trajno savijena preko polovine. *Džordž Frederiks - Hotel Zvezda - Komšiluk Thamel - Katmandu -NEPAL.* Na koverti, trio nepalskih maraka: kralj, pa Čo Ojo, pa opet kralj - a poštanski datum nečitak, kao i uvek. Polako, nevoljno, gurnuh to pismo natrag u policu. Da bih smirio svoju radoznalost, uzeh da čitam jednu razglednicu iz Ko Samuia.

Glasila je: *Helou! Sećate li se mene? Morao sam odem u decembru kad mi je otišla i poslednja lova. Vratiću se iduće godine. Pozdrav za Franca i Badim Badur —Mišel.*

Ne, ne. Vratio sam razglednicu na mesto i počeo da se vučem na sprat. Sve su razglednice jednake. *Sećate li se mene?* Baš tako. Eh, ali to pismo Džordžu. Debelo valjda santimetar i po! Težine oko dvesta grama — neki ep, nesumnjivo. I to, po svemu sudeći, pisano u Nepalu, čime je, prirodna stvar, postajalo interesantnije za mene. Ja sam, vidite, proveo glavninu prethodne godine u Nepalu, penjući se po planinama, vodeći grupe turista, i zadržavajući se u prirodi; pa je ostatak sveta počeo da mi izgleda prilično nestvarno. U poslednje vreme imao sam o listu *Internešenel Herald Tribjun* isto onakvo osećanje kao nekada o *Nešenal Inkvajereru.* "Iiiisuse", razmišljao bih stojeći ispred neke knjižare u Thamelu i posmatrajući primerak *Tribija.* Na njemu članci o čudnim ratovima, slabo verovatnim samitima, bizarnim otmicama aviona. "Kako uspevaju ovo da smisle?"

E, ali ep iz Nepala. Epos. To je nešto stvarno. Pa adresiran je na *Džordža F.* Ako su pogrešili u ispisivanju prezimena, hm? Najzad, i po načinu kako je ostalo presavijeno, i po koverti koja se već raspadala, jasno je bilo da ono tu čami već godinama. Čist gubitak za svet, ako ga neko ne spase i pročita. Sva ta agonija nečijih osećanja, nečijih moždanih ćelija, i mišića u prstima, sve to za džabe. Prokleta sramota.

Zato sam ga uzeo.

2

Moja soba, jedna od najlepših u celom Thamelu, nalazila se na četvrtom spratu *Zvezde.* Iz nje se pogled prostirao na istok, prema visokim, slepih miševa punim krošnjama drveća koje raste kod kraljevske palate. Ispod prozora je bila gomila Thamelskih dućana. Pravi džumbus od građevina, a između njih mnoštvo visokog zimzelenog drveća; sa visine mog prozora činilo se kao da je to grad drveća. U daljini sam mogao videti zelene bregove između kojih leži dolina Katmandu, a u toku ranih jutarnjih sati, pre formiranja oblaka, mogao sam čak da vidim i neke od belih klinova Himalaja, na severu.

Sama soba bila je jednostavno uređena: jedan krevet i jedna stolica, pod svetlošću jedne gole sijalice koja je visila sa plafona A šta vam je još, sem toga, stvarno potrebno? Istina, krevet je bio džombast; ali kad ja preko njega položim ležaj od pene, koji je deo moje planinarske opreme, onda je to fini krevet. Imao sam i svoje zasebno kupatilo. Istina, WC šolja nije imala sedište, a i curila je prilično gadno, ali pošto je curio i tuš čija se voda slivala direktno na pod, curenje WC-a nije smetalo. Istina je bila i to da se tuš sastojao od dva dela i to od česme u visini pojasa i tušne glave pod plafonom, pri čemu tušna glava nije radila, tako da sam morao, da bih se tuširao, da sedim na podu tačno ispod česme. Ali i to je bilo u redu - sve je bilo o-kej - zato što je taj tuš bio *vruć.* Grejač vode se nalazio tačno tu, u samom kupatilu, iznad WC-a, a voda koja je iz njega dolazila bila je toliko vruća da sam ja, tuširajući se, morao da odvrnem i slavinu za hladnu vodu. Već na osnovu ovoga može se reći da sam imao jedno od najboljih kupatila u Thamelu.

U svakom slučaju, ta soba i to kupatilo bili su moja tvrđava tokom približno mesec dana, dok sam čekao da se završi monsun i da pristigne moja sledeća grupa turista poslatih od strane kompanije *Planinska avantura.* Kad sam ušao sa maznutim pismom u ruci, morao sam ritanjem da prokrčim sebi put kroz odeću, penjačku opremu , vreću za spavanje, hranu, *Tribiće* — pa da jednim zamahom zbacim hrpu sličnih stvari sa stolice - i da raskrčim mesto za stolicu, pokraj prozorske daske. Tad sam seo i pokušao da otvorim tu savijenu staru kovertu nekako tako da je baš ne pocepam.

Neizvodljivo. Nije to bila nepalska koverta. Na preklopu je postojala izvesna količina pravog lepka. Učinio sam što sam mogao, ali, CIA se ne bi ponosila mnome.

Napolje s tim. Osam listova hartije sa linijama, presavijene napola kao kod većine pisama, i zatim još jednom napola u polici. Listovi ispisani sa obe strane. Rukopis minijaturan i neurotično pravilan, za čitanje lak kao džepna knjiga. Na prvoj strani datum "Juni 2, 1985". Ovogodišnje pismo! Dakle nisam baš pogodio starost. A mogao sam se zakleti da je koverta imala izgled kao da je stajala već četiri ili pet godina. Eto, vidite šta čini ta katmanduovska prašina. Blizu početka nalazila se jako podvučena rečenica: "Ne smeš NIKOME pričati o ovome!!!" O-pa-lac! Odmah sam pogledao čak i kroz prozor. Pismo u kome su neke tajne! Super, super! Nagnuo sam stolicu unazad, poravnio stranice, i počeo da čitam.

Jun 2, 1985. Dragi Freds -

znam, čudno je dobiti od mene makar i razglednicu, a kamoli pismo kao što će ovo biti. Ali desilo mi se nešto zapanjujuće a ti si jedini prijatelj u koga mogu imati poverenja da će to zadržati samo za sebe. Ne smeš NIKOME pričati o ovome! !! Važi? Znam da nećeš - još od kako smo bili cimeri u Domu, ti si bio onaj s kim sam mogao o svemu da razgovaram, poverljivo. I drago mi je što imam prijatelja kao što si ti, jer zaključio sam da ovo stvarno moram nekome kazati, inače bih poludeo.

Možda pamtiš, a možda i ne, da sam magistrirao na zoologiji na Univerzitetskom koledžu Dejvis, i tamo sahranio više svojih godina nego što mi je milo setiti se, u pokušaju da steknem doktorat, dok mi se nije najzad smučilo i dok nisam odustao. Nisam imao nameru da ostanem u ma kakvoj vezi sa svim tim, ali prošle jeseni mi je stiglo pismo od jedne prijateljice sa kojom sam nekada delio kancelariju, izvesne Sare Hornsbi. Nameravala je da učeestvuje u zoološkoj i botaničkoj ekspediciji na Himalaje, sa logorom po modelu Kroninove ekspedicije, gde širok raspon specijalista dođe u blizinu linije drveća, u divljini najpotpunijoj što je oni mogu zgodno dosegnuti. Hteli su da krenem i ja zbog mog *velikog iskustva u Nepalu*, što je značilo da sam im trebao kao sirdar, komandant ekspedicije. Moja diploma s tim nije imala nikakve veze. Taj aranžman mi je odgovarao. Prihvatio sam to zaposlenje i navalio da krčim put kroz birokratski korov u Katmanduu. Centralno imigraciono; pa Ministarstvo turizma, šuma i parkova; pa RNAC; cela ta stravična rutina koju je evidentno izmozgao neko ko je čitao suviše Kafke. Posle dužeg vremena posao je bio obavljen, i ja rano u proleće pođoh sa četvoro stručnjaka za ponašanje životinja, troje botaničara, i hiljadu kila zaliha. Odleteli smo smo na sever. Na

poletno-sletnoj stazi nas dočekaše dvadeset trojica meštana-nosača, i jedan pravi sirdar, i mi krenusmo planinskim stazama.

Neću ti reći egzaktno kuda smo otišli. Ne zbog tebe, nego zato što je suviše opasno staviti tako nešto na hartiju. Ali bili smo blizu vrha jedne od vododelnica, blizu kreste Himalaja, i blizu granice Tibeta. Znaš kako se takve doline završavaju: pritoke zalaze ka sve većoj nadmorskoj visini, i najzad dođeš do poslednje grupe kanjonskih dolina koje koje se kao prsti zavlače ka najvišim vrhuncima. Podigli smo svoj logor na mestu gde se sreću tri takve slepoulične doline, tako da su članovi grupe mogli da se kreću uzvodno ili nizvodno svako u skladu sa svojim projektom. Do logora je vodila jedna staza, bila je tu reka i preko nje jedan most, ali gornji delovi tih triju dolina bili su divljina, i nije bilo lako probijati se kroz njih uzvodno, kroz šumu. Međutim ti drugari su tačno to želeli - netaknutu divljinu.

Kad smo dovršili logor, nosači su otišli, a nas osmoro je ostalo. Naš ornitolog bila je moja stara drugarica Sara Hornsbi - dobro ona zna taj posao, neko vreme sam radio s njom. Ali sa sobom je bila povela i svog mladića, Fila Adrakiana, mamologa (što ne znači *ono* Freds). Već u startu mi se nije osobito dopao. Bio je vođa ekspedicije, i apsolutni majstor za ŽIVOTINJSKO PONAŠANJE - ali mu nije bilo ni najmanje lako da nađe ikakve mamalije tj. sisare tamo gore. Entomolog tj. insektolog nam je bila Valerija Badž - za nju uzorke nije bilo teško naći, šta misliš? (Aha, a i zujala je - oko mene. Još jedna od onih koje su u tome stručne.) Herpetolog je bio Armaat Rej, a na kraju je ispalo da je mnogo pomogao Filu sa zastorima. Botaničari su se zvali Kiti, Dominik, i Džon; mnogo vremena su provodili družeći se međusobno, u jednom velikom šatoru punom uzoraka bilja.

I eto - logorski život sa zoološkom ekspedicijom. Koliko znam, ti to nikad nisi iskusio. U poređenju sa planinarskom ekspedicijom, penjačkom, nije baš uzbudljivo, to ću ti kazati. U ovoj sam proveo prvih nedelju-dve prelazeći taj most i određujući najbolje staze kroz šumu nagore u te tri visoke doline; a posle toga sam uglavnom pomagao Sari oko njenog projekta. Ali čitavo vreme sam se zabavljao posmatrajući tu ekipu - bio sam, da se tako izrazim, animalni bihejviorist za animalne bihejvioriste.

S obzirom da sam ja pokušao pa odustao, živo me zanima zbog čega drugi nastavljaju. Idu za životinjama, onda nalaze objašnjenja za svaku sitnicu, i zatim se intenzivno raspravljaju sa svima ostalima o tačnosti ili netačnosti tih

objašnjenja - i to im dođe kao *karijera*? Pa zašto bi, za ime sveta, iko to radio?

O ovome sam razgovarao sa Sarom, jednog dana kad smo zašli uz srednju dolinu tražeći pčelinjake. Rekao sam joj da imam jedan sistem klasifikacije za to. Nasmejala se. "Taksonomija! Ne možeš se otrgnuti svom obrazovanju!" Onda je zatražila da joj to ispričam.

Prvo, rekao sam, postoje ljudi koji su iskreno i jako fascinirani prizorom životinja. Rekao sam joj da je i ona takva: kad vidi pticu u letu, na njenom licu se pojavi jedan izraz koji... pa, kao da vidi čudo.

Nije bila sigurna da li joj se to dopalo ili ne; jer, znaš, moraš biti naučnički nepristrasan. Ali priznala je da taj tip ljudi svakako postoji.

Zatim, rekao sam joj, postoje vrebači. To su ljudi koji vole da se šunjaju po žbunju i prate druga bića, ljudi kojima je to kao dečja igra. Zatim sam dao svoje objašnjenje za jačinu te sklonosti: po mom mišljenju takav način života veoma je sličan onome što su naši primitivni preci radili tokom milion dugih godina. Živeli su u logorima a vrebali životinje po šumama; veoma je prijatno vratiti se u taj stil života.

Sara se složila, i ukazala da je takođe istina da današnji čovek, kad mu dodija logorski život, može da se povuče, pada neko vreme sedi u vrućoj kadi za kupanje, pije rakiju i sluša Betovena. Tako se izrazila.

"Jeste!" rekao sam joj. "A čak i u logoru je itekakav noćni život, vi svi imate svog Dostojevskog i svoje diskusije o Edmundu O. Vilsonu... od oba sveta uzimate ono najbolje. Da, ja mislim da ste vi, većinom, vrebači, na nekom nivou."

"Samo, ti uvek kažeš 'vi ste'", rekla mi je Sara. "Zašto si ti izvan toga, Nejtane? Zašto si odustao?"

Na toj tački, postalo je ozbiljno; jer ona i ja smo nekoliko godina bili na istoj stazi, i to je prestalo, zato što sam ja stazu napustio. Pažljivo sam razmislio kako ću svoje postupke objasniti. "Možda je to zbog trećeg tipa, a to su teoretičari. Jer moramo imati na umu da je animalni bihejviorizam, sada, Veoma Ugledno Akademsko Polje! Kojemu je potrebno intelektualno obrazloženje, ne možeš jednostavno ući u akademski senat i reći 'Cenjene kolege, mi ovo radimo jer nam se sviđa kako ptice lete i jer je zabavno puziti po žbunju!'"

Saru je ovo nasmejalo. "Istina."

Pa sam pomenuo ekologiju, ravnotežu prirode, populacionu biologiju, održanje vrsta, pa evolucionu teoriju i kako je život postao ovo što jeste, pa socio-biologiju i bazične razloge socijalnog ponašanja životinja... ali ona se usprotivila, rekla je da su to istinski važne teme.

"Sociobiologija?" zapitao sam. Trgla se. Onda sam priznao da postoje, zaista, neki odlični načini da se opravda proučavanje životinja, ali sam dodao da je, za neke ljude, to postalo važnije od svega drugog u ovoj oblasti. Rekao sam ovako: "Većini ljudi na našem odeljenju teorije su važnije nego životinje. Ono što na terenu vide, njima je samo izvor dodatnih podataka za njihovu teoriju! Zanima ih jedino ono na štampanoj stranici, ili ono na konferenciji, a mnogi od njih na teren izlaze isključivo zato što moraš dokazati da si sposoban za to."

"O, Nejtane", rekla je. "Zvučiš cinično, ali cinik je samo idealista koji se razočarao. Pamtim tu činjenicu o tebi - ti si takav idealista!"

Znam, Freds - složićeš se ti s njom: Nejtan Houv, idealista. Pa možda i jesam. Tako sam joj i kazao: "Možda i jesam. Ali Isuse, muka mi je bila od atmosfere u odeljenju. Teoretičari jedan drugom zabijaju nož u leđa radi svojih omiljenih ideja, i upinju se da zvuče što naučnije, iako im ideje uopšte nisu naučne! Ne možeš te teorije da proveriš putem eksperimenata koje bi ti smislio, pa gledao šta se u njima ponavlja, izolovao faktore, varirao faktore, koristio kontrolne grupe — nego samo izvršiš osmatranje, postaviš neproverivu hipotezu, pa tako ponovo, i tako uvek ! A ipak su glumili tako solidne naučnike, sa matematičkim modelima i svim tim, kao da su hemičari ili nešto tako. To im je čisti scijentizam."

Sara je odmahnula glavom ka meni. "Suviše si idealističarski nastrojen, Nejtane. Hoćeš da stvari budu savršene. Ali one nisu tako jednostavne. Ko hoće da studira životinje mora da čini kompromise. Što se tiče tvog sistema klasifikacije, trebalo bi da napišeš članak o njemu, za 'Reviju sociobiologije'! Ali to ti je samo teorija, imaj to u vidu. Jer ako to zaboraviš, padaš i sam u tu istu zamku."

To joj je bila tačna poenta, a osim toga, tada smo ugledali neke pčele pak smo morali pohitati uzvodno za njima. Tako se ta naša konverzacija okončala. Ali tokom sledećih večeri u šatoru, kad bi Valerija počela da nam objašnjava sličnosti ljudskog i mravljeg društva - ili kad bi taj Sarin momak, Adrakian, frustriran što nije opazio ni jednog sisara, počinjao da razglaba kojekakve teorije kao da je on najvreliji teoretičar posle Roberta Triversa - Sara bi mi

dobacila jedan pogled i nasmešila se, pa sam znao da moje reči nisu otišle uzalud. Mislim da je loš bio taj Adrakian, iako je stvarao uverljivu galamu: od težine njegovih objavljenih stručnih radova nosač ne bi, baš, uganuo leđa, znaš. Nije mi nikako bilo jasno šta je Sara našla u njemu.

Jednog dana, ubrzo posle tih razgovora, vratili smo se Sara i ja u gornji deo srednje doline da opet tražimo pčelinje košnice. Bilo je bezoblačno jutro, klasično himalajsko penjanje kroz šumu: pređeš most, pošačiš između velikih stena u rečnom koritu, penješ se od jezerca do jezerca; nagore, između vlažnog drveća i žbunja, preko džombastih poljana mahovine. Onda se popneš na vrh zida kojim se graniči donji deo doline, pa stupiš na pod gornjeg dela doline, gde je velika šuma rododendrona, i gde je mnogo prozračnije i sunčanije. Sa svake grane su se još širili cvetovi rododendrona, a pošto su oni intenzivne roze boje, i pošto su kroz lišće dopirali dugi konusi sunčevih zraka, iluminirajući grubu crnu koru, i narandžaste gljive, i blistavo zelene paprati - bilo je kao šetnja kroz san. A tri hiljade stopa iznad nas uzdizao se potkovičasti obruč snežnih vrhunaca. Himalaji - znaš već.

Dakle, bili smo dobro raspoloženi, i pešačili smo rečnim koritom, ka sve višim delovima te doline. Imalo se i sreće, još kako. Rečica se, iznad jednog malog zaokreta i uzdignuća, širila u dugo, uzano jezerce; iznad njega je, sa južne strane, bila litica od slojevitog žućkastog granita, sa velikim horizontalnim naprslinama. Iz tih naprslina su visile grdne košnice. Izgledalo je da pojedini delovi litice crno pulsiraju, ispred nje su plovili oblaci pčela. Čuo sam, osim žubora rečice, i njihovo blago zujanje dok su radile svoj posao. Uzbuđeni, Sara i ja smo seli na jednu osunčanu stenu, izvadili svije dvoglede, i počeli da osmatramo tražeći ptice. Na snegu u gornjim delovima doline, goraksi; preko vrhunca plovi lamer-gajer; zebe pijuču oko nas, kao uvek - a onda sam video još nešto - žuti treptaj, malčice veći od najvećeg kolibrija. Ptičica pevačica iz grupe zvane vorbleri. Stajala je na jednoj uznjihanoj grančici opruženoj ispred te lidce sa košnicama. Sletela je do jednog otpalog komadića voska od saća; kljuc kljuc kljuc; vosak u pticu. Medena vorblerica. Malo sam ćušnuo Saru i ukazao joj na tu pticu, ali ona ju je već bila primetila. Ostali smo dugo nepomični, i gledali. Edvin Kronin, vođa prethodne himalajske ekspedicije ovog tipa, je sačinio jednu od prvih obimnih studija o medenoj vorblerici, a ja sam znao da Sara želi da proveri njegova zapažanja i nastavi taj rad. Medene vorblerice su ptice neobične po tome što uspevaju da prežive jedući višak voska iz pčelinjih saća, uz pomoć nekih bakterija u svom gastro-

intestinalnom sistemu. Taj podvig iz oblasti varenja hrane ne uspeva da izvede praktično nijedno drugo stvorenje na planeti Zemlji, a za vorblericu je očito dobar potez, jer tu je veliki izvor hrane koja ni za jednu drugu živu vrstu nije interesantna. Zato itekako vredi studirati medene vorblerice - a do tog trenutka baš i nisu bile mnogo proučene - i Sara se nadala da u tom pogledu popravi stanje.

Kad je hitra žuta vorblerica odletela sa vidika, Sara se najzad pomakla - duboko je udahnula, nagnula se ka meni i zagrlila me. Poljubila me u obraz. "Hvala ti, Nejtane, što si me ovde doveo."

Bilo mi je nelagodno. Onaj momak, znaš - a Sara je toliko finija, kao osoba, nego on... Osim toga, došla mi je i uspomena, iz vremena kad smo imali onu zajedničku kancelariju, jedne noći je Sara ušla sva uznemirena zato što se njen tadašnji dečko izjasnio za neku drugu, pa je onda, malo po malo - neću o tome da pričam, šta je bilo. Ali bili smo tada *dobri prijatelji*. Osećao sam u sebi još mnogo toga. Znači, meni to nije bio samo poljupčić u obraz, ako shvataš šta hoću da kažem. U svakom slučaju, odmah sam postao sav trapav i formalan, na moj uobičajeni način.

Bilo kako bilo, bili smo prilično zadovoljni svojim otkrićem, pa smo se nedelju dana vraćali svakodnevno do te medene litice. Bilo je to stvarno lepo. Onda je Sara poželela da nastavi neka svoja proučavanja o goraksima, pa sam ja nekoliko puta sam otišao do Medene litice.

I jednog od tih dana se dogodilo. Vorblerica se nije pojavila, pa sam produžio uzvodno da vidim mogu li naći izvor. Oblaci su se, iz donjeg dela doline, valjali nagore, i činilo se da će kasnije biti i kiše, ali na visini gde sam ja bio, još je bilo sunčano. Stigao sam do izvora rečice - udno jedne nagibne osuline, jezerce izvorom hranjeno - pa sam stajao i gledao kako rečica odatle kreće u svet. Jedan od onih tihih momenata himalajskih, kad svet izgleda kao jedna ogromna kapela.

Onda mi pažnju privuče neki pokret s one strane jezerca, u senci, između dva čvornovata hrasta. Ostao sam potpuno nepomičan, ali sasvim na otvorenom prostoru, tako da me je svako mogao videti. Tamo, ispod jednog od hrastova, u senci koja je zbog okolnog sunčevog sjaja izgledala još tamnija: par očiju, koje su me gledale. Od tla udaljene otprilike koliko sam ja visok. Pomislio sam da bi mogao biti medved, i počeo mentalni pregled popenljivosti stabala iza mene, kad se ono opet pomeri - i žmirnu. I tad videh da u tim očima oko zenica

postoje beonjače. Neki seljak krenuo u lov? Nisam smatrao da je to verovatno. Srce je počelo da čekića u meni, i nisam se mogao uzdržati od pokreta gutanja. Ma to mora biti neko *lice* tamo u senci? Bradato?

Naravno da sam znao sa čime bih to, eventualno, mogao razmenjivati poglede. Jeti, planinski čovek, neuhvatljiva kreatura iz snežnih predela. *Strašni snežni čovek,* za ime božije! Nikad mi srce nije brže kucalo. Šta učiniti? Beonjače...šimpanze imaju bele očne kapke pomoću kojih izražavaju pretnju, pa ako gledaš pravo u šimpanze, oni vide tvoje beonjače i pomisle da im pretiš; na osnovu malih izgleda da ovo stvorenje ima neki sličan hod, sagnuo sam glavu i gledao ga iskosa. Kunem se da sam dobio utisak da mi je stvorenje uzvratilo klimanjem glave.

Onda je žmirnulo još jednom, ali ovog puta se njegove oči nisu ponovo otvorile. Nestala je i ta bradata faca, i ona figura ispod nje. Pčeo sam ponovo da dišem. I ako sam osluškivao najpažljivije što sam mogao, nisam čuo ništa sem pljuskanja vodotoka.

Posle minut-dva pređoh rečicu i pregledah tlo ispod onog hrasta. Bilo je mahovinasto; po nekim delovima mahovinaste površine se videlo da ih je nagazilo nešto teško bar koliko i ja; ali jasnih tragova, dabome, nije bilo. Niti ikakvih daljih tragova u bilo kom pravcu.

Ošamućeno sam otpešačio dole, do logora; praktično ništa oko sebe nisam video, a na svaki i najmanji zvuk sam se trzao. Možeš zamisliti kako sam se osećao - takvo stvorenje!...

I baš te noći, dok sam pokušavao da jedem svoju čorbu tiho i da ne otkrijem drugima da se išta desilo, njihov razgovor se usmerio ka temi jetija. Malo je falilo da mi ispadne viljuška iz ruke. Opet je počeo Adrakian - frustriran zbog činjenice da je i pored tolikih tragova vidljivih na sve strane, on uspeo da osmotri samo neke veverice i jednog ili dva majmuna u daljini. Naravno da mu je moglo biti od koristi da je malo češće koristio noć za osmatranje. Uglavnom, želeo je da raščačka neku temu, da privuče pažnju na sebe i popne se na pozornicu kao Ekspert "Vama je poznato da su gornji delovi ovih dolina upravo zona gde žive jetiji", saopštio je činjeničnim tonom.

Tad me je viljuška zamalo napustila. "Dabome, da oni postoje, to je skoro sasvim izvesno", nastavio je Adrakian sa čudnim osmehom.

"O, Filipe", reče mu Sara. To mu je tih dana često govorila, što meni uopšte

nije išlo na živce.

"Istina je." Onda je celu priču, nama svima naravno poznatu, ispričao iz početka: tragovi koje je fotografisao Erik Šipton, podrška Džordža Šalera toj tezi, otisci koje je našla Kroninova grupa, mnoga druga osmatranja... "Ovde ima na hiljade kvadratnih milja nedostupne planinske divljine, što je nama iz prve ruke poznato."

Meni, naravno, nikakvo ubeđivanje nije bilo potrebno. A ostali su bili savršeno voljni da prihvate ideju o jetiju. "Ali bi bilo dobro da mi nađemo jednog!" rekla je Valerija. "Dobro ga islikamo..."

"Ili nađemo leš" reče Džon. Botaničari razmišljaju u terminima mirujućih uzoraka.

Fil je polako klimnuo glavom. "Ili uhvatimo jednog živog..."

"Bili bi slavni", reče Valerija.

Teoretičari. Bili bi čak u stanju da latinizuju svoja imena i ugrade ih u naziv nove vrste. *Gorilla montani adrakianias-badžoni.*

Nisam se mogao uzdržati; morao sam progovoriti. "Kad bismo našli dobre dokaze o jetiju, bila bi naša dužnost da ih se otarasimo i zaboravimo ih", rekao sam, možda malo preglasno.

Svi su zurili u mene. "Ama zašto?" reče Valerija.

"Radi dobrobiti jetija samog, naravno", rekao sam hladno. "Kao stručnjaci za ponašanje životinja, vi ste, pretpostavilo bi se, zainteresovani i za dobrobit onih životinja koje proučavate, je l' tako? I njihovih ekosfera? Ali ako bi egzistencija jetija bila potvrđena, bilo bi to katastrofalno i za jetije i za njihovu ekosferu. Nastala bi invazija raznih ekspedicija, pa turista, pa lovokradica - jetiji po zoološkim vrtovima, u kavezima za najzanimljivije predmete, u laboratorijama pod nožem, punjeni jetiji u muzejima..." Počeh da se uznemiravam. "A inače, mislim, kakva je stvarna vrednost jetija za nas?" Ćutke su zurili u mene: vrednost? "Njihova *vrednost* sastoji se u tome što su nepoznati, što su onostran nauke. Deo su divljine nama nedohvatan."

"Jasno mi je šta Nejtan hoće da kaže", primetila je Sara u nastaloj tišini, i pogledala me tako da sam zaboravio šta sam dalje hteo da kažem. Njena podrška mi je značila mnogo više nego što sam očekivao...

Ostali su odmahivali glavama. "Lepe emocije", reče Valerija. "Ali, u

stvarnosti, proučavanja ne bi ostavila nikakve posledice ni na jednog, ili praktično ni na jednog, od njih. A pomislite šta bi oni dodali našem znanju o evoluciji primata!"

"Naći i samo jednog, bio bi doprinos nauci", reče Fil, besno zureći u Saru. I to je kazao iz iskrenog ubeđenja, toliko ću mu priznati.

Armaat lukavo reče: "A ne bi uopšte škodilo ni našim šansama za turneju."

"E to postoji", reče Fil. "Ali prava poenta je sledeća: moramo se držati *istine.* Kad bismo našli jetija, bili bismo obavezni to da saopštimo, jer bi to bila istina - bez obzira kakva bi naša osećanja prema toj istini bila. Inače čovek zapada u prikrivanje informacija, menjanje informacija, i sve te takve stvari."

Odmahnuo sam glavom. "Postoje vrednosti koje su važnije od naučnog integriteta."

Rasprava se nastavila, ali su u glavnom ponavljane dotadašnje tvrdnje. "Ti si idealista", rekao mi je Fil u jednom trenutku. "Ne možeš se *zoologijom* baviti a ne uznemiriti neke od posmatranih životinja do neke mere."

"Možda sam i zato i napustio to polje", rekoh. Morao sam se uzdržati da ne krenem dalje. Kako sam mu mogao kazati da je korumpiran strašnim pritiscima koji se vrše na zoologe, do te mere da je spreman da učini bilo šta samo da bi stekao reputaciju - kako sam mu to mogao reći, a da ne izbije svađa? Neizvodljivo. A i Sara bi se naljutila na mene. Samo sam uzdahnuo. "A šta bi se desilo sa posmatranim uzorkom?"

Valerija je indignirano odgovorila. "Trankvilizovali bi ga, proučili, i pustili opet u njegovu životnu sredinu. Možda bi zadržali jednog u zarobljenuštvu, gde bi on živeo mnogo udobnije nego u divljini."

Korupcija stoprocentna. Videlo se da je to poslednje što je rekla zasmetalo čak i botaničarima.

"E bolje da se nadamo da nikad nećemo naći jetija, reče Sara mršteći se. "Pa se ni problem nikad neće pojaviti."

"Mislim da se ne moramo brinuti", reče Armaat sa svojim lukavim osmehom.

"Jer", nastavi on, "vidite, pretpostavlja se da je to noćna životinja." — Zato što Fil nije pokazao entuzijazam za noćno osmatranje, vidiš.

"I baš zato ću početi sa noćnim osmatranjima u gornjim dolinama", odreza tada Fil, zamoren Armaatovim bockanjem. "Nejtane, biće potrebno da pođeš i

ti, da mi pomogneš da namestimo osma tračnicu."

"I da nađeš put", rekoh ja. Ostali su nastavili diskusiju. Sara je branila moju, ili bar mojoj sličnu, poziciju; a ja se povukoh na spavanje, brižan zbog one figure koju sam tog dana video u senkama. Dok sam izlazio, Fil me je sumnjičavo gledao.

I tako, učinjeno je što je Fil želeo, namestili smo jednu majušnu osmatračnicu u gornjem delu jedne doline, i to one koja leži zapadno od doline u kojoj sam jetija video. Nekoliko noći provedosmo u krošnji jednog hrasta. Uočili smo mnoštvo himalajskih istačkanih jelena, i, zorom, izvestan broj majmuna. Trebalo je da Fil bude zbog toga zadovoljan, međutim on se samo natmurio. Na osnovu nekih njegovih gunđanja, palo mi je na um da je on od početka želeo da nađe jetija; došao je čeznući za dm velikim otkrićem.

Jedne noći se dogodilo. Mesec srpast, ali su oblaci bili tanki tako da su glavninu njegove svetosti propuštali. Nekih dva sata pred zoru, dremež me uhvatio, kad, Adrakian me gurka laktom. Bez reči je uperio prst ka udaljenoj strani jednog malog proširenja u rečici.

Pomicanje nekih senki među senkama. Traka mesečine na vodi - a onda, iznad trake, ocrtana silueta, neka figura, uspravna. Na tren sam jasno ugledao glavu njegovu, lobanju uvis izduženu, čudnog oblika, krznatu. Izgledala je maltene ljudski.

Poželeo sam da viknem upozorenje; umesto toga, premestio sam svoju težinu na platformi. Platforma je škripnula, vrlo tiho, i tog časa figura je nestala.

"Idiote!" Prošaputao je Fil. U onoj mesečini, izgledalo je kao da će me ubiti. "Odoh ja za njim!" Skočio je iz krošnje i potegao nešto, činilo mi se da je pištolj za uspavljivanje, iz svoje jakne punjene paperjem.

"Noću ništa ne možeš tamo dole naći!" prošaputao sam, ali, već je bio otišao. Sišao sam sa drveta i krenuo za Filom, ne znajući zašto .

Pa, znaš kakva je to šuma noću. Nema šanse da vidiš neku životinju, ali ni da se osobito lako krećeš. Moram Adrakianu priznati da je išao i brzo, i tiho. Odmah sam ga izgubio, i posle toga sam samo čuo poneko lomljenje grane u daljini. Prošlo je tako više od sat vremena, a ja sam jednostavno lutao kroz šumu. Kada sam se vratio do te rečice, mesec je već bio zašao, a na nebu praskozorje.

Zaobiđem ja jednu veliku stenu koja je ležala na obali i maltene naletim

pravo na jetija koji je dolazio iz suprotnog smera, kao da smo na nekom prometnom trotoaru obojica, u želji da jedan drugog izbegnemo, zakoračili na istu stranu. Bio je nešto niži od mene; tamnim krznom bili su mu pokriveni i glava i telo, ali mu je lice bilo čisto - mala površina ružičaste kože koja je u slaboj svetlosti izgledala gotovo ljudski. Nos mu je bio koliko ljudski, toliko i majmunski - širok, ali izdignut iz lica - kao neki nastavak ocipitalne kreste koja je na njegovoj lobanji činila pravolinijski greben od čela ka potiljku. Usta su mu bila široka, a vilica, zarasla u kovrdžavo krzno, veoma široka - ali na njemu nije bilo ničeg što bi ga izbacivalo iz parametara ljudskih mogućnosti. Obrve su mu bile guste, srpasto povijene, i nalazile su se visoko iznad očiju, što mu je davalo izraz permanentnog iznenađenja, kao kod jedne mačke koju sam svojevremeno imao.

Siguran sam da je u tom momentu bio stvarno iznenađen. Obojica smo stajali nepomično poput šumskih stabala, njišući se blago na vetru našeg suočenja - ali bez ikakvih drugih pokreta. Nisam čak ni disao. Šta učiniti? Primetio sam da nosi mali, uglačani štap, i da se u krznu oko njegovog vrata nalaze neki predmeti na kanapu. Negovo lice - alat - ornamentacija: jedan deo mene, onaj deo koji je ostao nešokiran svim tim stvarima, razmišljao je (pretpostavljam da sam još uvek u srcu zoolog): *ovi nisu samo primati, ovi su hominidi.*

I kao da je hteo da potvrdi tu ideju, obratio mi se. Zujnuo je kratko; pisnuo; nekoliko puta jakim ušmrkivanjem omirisao vazduh; podigao usnu (žestok očnjak se tu ukazao) i vrlo tiho zazviždao. U njegovim očima bilo je pitanje, postavljeno tako smireno, blago i inteligentno da sam jedva mogao poverovati da ne umem da ga shvatim i na njega odgovorim.

Uzdigao sam ruku, oprezno, i pokušao da kažem "Helou". Glupo, znam, ali šta čovek treba da kaže kad sretne jetija? U svakom slučaju, istisnuo sam samo jedan pridavljeni zvuk "Hnnn."

On je upitno nagnuo glavu na stranu, pa ponovio taj zvuk. "Hnnn. Hnnn. Hnnn."

Iznenada je nagnuo glavu napred i zapiljio se mimo mene, uzvodno. Široko je otvorio usta, i ostao tako, slušajući. Piljio je i u mene, trudio se da me oceni. (Kunem se da sam znao da on to čini!)

Uzvodno su se lomile grančice; dohvatio me je za mišicu, i, zzzip, odosmo mi na rub obale rečice, i preko ruba, u šumu. Hopa-cupa, između stabala, a onda smo legli potrbuške iza jednog palog debla, jedan uz drugog, na žmićkavu

mokru mahovinu. Mišica me je bolela. Pojavio se Fil Adrakian. Išao je niz rečicu, i izgledao znatno lošije nego pre. U nekom trnjaku pocepao je najlon svoje jakne na nekoliko mesta, pa je iza njega, dok je hodao, u vazduhu ostajalo lebdeće paperje. A i pao je negde u neko blato, ranije. Gledajući Fila, jeti je jako žmirkao, zbunjen bežanjem paperja.

"Nejtaa - neeee", poče Fil da se dernja. "Neeeej - taneeee!" Činilo se da je još uvek pun energije. "Video sam jednog! Nejtane, gde si, do vraga!" Ode on niz rečicu vičući, a jeti i ja ostadosmo ležeći i gledajući njegov prolazak.

Nije mi poznato da sam ikad u životu doživeo prijatnije trenutke.

Kad je Fil nestao iza jedne okuke u rečnom koritu, jeti se pridigao u sedeći položaj, a onda se naslonio na balvan i opustio kao umorni ruksakist. I sunce je izgrejalo, a jeti je samo cijukao, zviždukao, disao sporo, gledao me. Šta li je mislio? U tom času o tome nisam imao nikakvih nagoveštaja. Čak sam ga se pomalo i plašio; pojma nisam imao šta bi se sledeće moglo dogoditi.

Njegove šake, izduženije a mršavije od ljudskih, počeše da čupkaju moju odeću. Potegao je svoju ogrlicu i skinuo je preko glave. Na kanap od upredene konoplje bili su nanizani objekti nalik na debele morske školjke. To su bili fosili, ostaci morskih školjki veoma sličnih ostrigama - dokaz da su Himalaji nekad bili na dnu mora. Kako li ih je jeti sebi objašnjavao? Nije bilo načina da to saznam. Ali, evidentno, te su školjke bile cenjene, bile su deo jedne kulture.

Dugo vremena je samo gledao tu svoju ogrlicu. Onda ju je veoma pažljivo stavio meni preko glave, oko vrata. Odjednom sam pocrveneo kao da mi se sva koža zapalila, sve mi se zamutilo kroz suze, grlo me je zabolelo - osećao sam se kao da je lično Bog iskoračio iza drveta i blagoslovio me, i to bez ikakvog razloga, znaš? Nisam ja to zaslužio.

Bez ikakvog daljeg oklevanja, skočio je na noge i otišao, hodajući krivonogo. Nije se osvrnuo. Ostadoh sam u svetlosti jutra, bez ičega osim te ogrlice koja mi je bila solidno polegla po prsima. Ostao mi je i bol u ruci. Dakle, zaista se dogodilo, nisam sanjao. Na mene je pao blagoslov.

Kad sam se pribrao, otpešačio sam niz vodotok, do logora. Kad sam do logora stigao, ogrlica je već uveliko mirovala u jednom od obloženih džepova moje jakne sa paperjem, a moja priča bila je do detalja pripremljena.

Fil je već bio tamo, i čavrljao sa celom grupom. "Eto tebe!" povikao je. "Gde si, do đavola, bio? Počeo sam da pomišljam da su te skembali."

"Tražio sam tebe", rekao sam, otkrivajući da mi je veoma lako da odglumim razdraženost. "A koji su to *oni*?"

"Jetiji, budalo! Video si ga i ti, ne poriči to! A ja sam ga pratio i video ga još jednom, tamo uzvodno."

Slegnuo sam ramenima i pogledao ga podozrivo. "Ja ništa nisam video."

"Nisi bio na pravom mestu! Trebalo je da budeš sa mnom."

Okrenuo se ostalima. "Preselićemo logor i boravićemo tamo nekoliko dana, vrlo tiho. Ovo je šansa bez presedana!"

Valerija je klimala glavom. Armaat takođe. Čak je i Sara izgledala ubeđeno. A botaničari su izgledali srećni što se dešava nešto uzbudljivo.

Zamerio sam da će biti teško preseliti toliki broj ljudi uzvodno, i da ćemo time narušiti život svih onih bića koja tamo postoje. Nagovestio sam da je Fil možda video medveda. Ali Fil nije padao na to. "Ono što sam ja video imalo je veliku ocipitalnu krestu, i hodalo je uspravno. To je bio jeti."

I tako, mojim protestima uprkos, oni napraviše planove da premeste logor u gornji deo doline i da otpočnu intenzivno traganje za jetijima. Nisam znao šta da činim. Da sam se još bunio, samo bih postigao to da bi svi posumnjali da sam uistinu video ono što je Fil video. Nikad nisam bio veliki majstor u izmišljanju tajnih kombinacija za rušenje tuđih planova; zato sam i napustio univerzitet.

Već sam bio na kraju pameti, kad mi u pomoć priskočiše atmosferske prilike: rani monsunski olujni pljusak. To mi je dalo ideju. Vododelnica naše doline bila je velika i strma, pa će jedan dan jake kiše, što smo dobili, dovesti do brzog nadolaženja nivoa vode u našoj rečici. A taj most smo morali u startu preći, da bismo išli ka gornjim delovima triju dolina, a posle smo u povratku do avio-poletišta morali još dva mosta da pređemo.

Znači, imao sam šansu. Usred noći sam se iskrao i sišao do mosta. Bio je načinjen kako to seljaci ovde obično rade: sa svake strane po jedna gomila vrlo krupnog kamenja, a preko toga položena tri poludebla, koja čine raspon mosta. Rečica je već zapljuskivala dno obeju gomila kamenja; upirući jednom dugom granom kao polugom, srušio sam gomilu na našoj obali. Čudno je to osećanje bilo, rušiti most, jer mostovi spadaju među najdragocenije ljudske tvorevine na Himalajima, ali navalio sam srčano. Brzo su klonuli balvani, razdvojili se, a onaj nizvodni zaplovio jednim svojim krajem po vodi. Lako je bilo srušiti i

preostala dva. Onda sam se ušunjao natrag u logor i u krevet.

I to je bilo to. Sledećeg dana sam odmahivao glavom nad tim otkrićem, izražavajući žaljenje, i napomenuo da će poplava nizvodno biti još gora. Glasno sam se zapitao imamo li dovoljno hrane da presedimo čitavu sezonu monsuna tu, a toliko hrane, dabome, nismo imali; još jedan sat je padala žestoka kiša, i to je ubedilo Armaata, Valeriju i botaničare da je sezona za nas gotova. Fil je piskavo protestovao, ali je izgubio, pa smo spakovali logor i sledećeg jutra krenuli kući, kroz izmaglicu koja se, oko podne, pretvorila u mokri sunčani sjaj. Ali do tog trenutka već smo dobrano odmakli stazom nizbrdo, i već smo bili opredeljeni.

Eto tako ti je to, Freds. Da li još čitaš? Zaposlila me je ekspedicija sačinjena od mojih starih kolega, a ja sam tu ekspediciju lagao, skrivao sam fakte od nje, i najzad je zastrašivanjem oterao. Ali vidiš da sam morao. Tamo gore živi jedno biće koje je inteligentno i ispunjeno mirom. Civilizacija bi ga satrla. A taj jeti koji se skrivao sa mnom - on je na neki način znao da sam ja na njihovoj strani. Sad je to jedno poverenje za koje sam spreman i život svoj položiti, zaista. U takvom nečem izdajnik ne možeš biti.

Dok smo pešačili natrag, Fil je i dalje insistirao da je video jetija, a ja sam i dalje omaložavao tu ideju, sve dok Sara nije počela čudno da me gleda. Sa žalje-
njem izveštavam da su se ona i Fil opet zbližili dok smo se mi primicali Dž___u, kraju našeg povratnog pešačenja. Možda je osećala sažaljenje prema njemu, a možda je nekako znala da lažem. Nesumnjivo je znala; ona mene poznaje prilično dobro. U svakom slučaju to njihovo obnovljeno prijateljevanje, bez obzira iz kog razloga se dogodilo, bilo je rastužujuća pojava. I ja tu ništa nisam mogao. Morao sam da prikrivam ono što sam znao, i da lažem, bez obzira koliko ću time pokvariti naše prijateljstvo, bez obzira koliki će bol bid. I tako, kad smo stigli u Dž___, ja sam svima njima rekao zbogom. Bio sam manje-više siguran da će finansijske teškoće, koje su u zoologiji endemična pojava, onemogućiti njihov povratak u doglednoj budućnosti, pa s te strane nije postojao problem. A što se tiče Sare... pa, prokleto bilo... rekao sam joj zbogom, tonom malo prekornim. I vratio se u Katmandu pešice a ne avionom, jer sam želeo da se sklonim od nje i da malo sredim misli.

Moje noći, tokom tog povratka, bejahu tako duge, da sam konačno odlučio da ovo zapišem, da bi nečim zaposlio svoj um. Nadao sam se da će zapisivanje

pomoći i u drugom smislu, ali, ne, osećam se usamljenijim nego ikad ranije, eto to je istina. Tešio sam se zamišljajući kako ćeš ti poludeti nad ovom mojom pričom - prosto te vidim kako skačeš po sobi i vičeš iz sveg glasa "ZEE-ZAAŠ-SEE!" kao što je bio tvoj običaj. Nadam se da ću ti ispričati i eventualno propuštene detalje kad se vidimo jesenas u Katmanduu. Do tad - tvoj prijatelj, Nejtan."

3

Pa, da izgubiš pamet. Kad sam završio čitanje tog pisma jedino sam mogao da kažem "A-uh". Vratio sam se na početak i zapeo da ga celo ponovo čitam, ali sam ubrzo preskočio mnoge delove i dopro do dobrih mesta. Susret sa proslavljenim *strašnim snežnim čovekoml* Kakav je to događaj! Naravno da taj tip, taj Nejtan, nije mogao da kaže ništa sem "hnnn". U tako neobičnim okolnostima učinio je, pretpostavljam, najbolje što je mogao.

I ja sam oduvek želeo da sretnem jetija. Bezbrojna su jutra bila gore na Himalu kad ja ustanem u praskozorje i odlutam napolje da piškim i da vidim kakav će dan biti; i, skoro u svako takvo jutro, a naročito kad sam u visinskim šumama, osvrćem se i pitam se nije li onaj pomicaj u uglu mog oka, zakorenog od sna, nešto strašno i *pokretno.*

Nikad dosad nije bilo to, bar koliko je meni poznato. Uvideh da malčice i zavidim tom Nejtanu, zato što je u tako ogromnoj meri bio srećne ruke. Zašto se taj jeti, pripadnik najstidljivije rase u centralnoj Aziji, tako relaksirano ponašao uz njega? O toj misteriji sam razmišljao dok sam se šetao po gradu sledećih nekoliko dana, obavljajući svoje poslove. Poželeo sam da nekako učinim i više od samog razmišljanja. Pregledao sam u *Zvezdi* knjigu posetilaca tražeći i Nejtana i Džordža Frederiksa. Našao sam Nejtanov savršen maleni potpis u sredini juna, ali ni traga od Džordža, ili *Fredsa* kako ga je Nejtan zvao. Pismo je impliciralo da će obojica biti tu negde, jesenas, ali gde?

Onda sam morao da pošaljem neke tibetanske ćilime u SAD, a moje preduzeće je zatražilo da od Ministarstva turizma dobijem dozvolu za tri *video-pohoda* u planine; istovremeno je Centralna imigraciona kancelarija zaključila da sam u toj državi već dovoljno dugo bio; a izlaženje na kraj sa svim tim stvarima, u gradu gde vam za slanje jednog pisma može biti potreban ceo dan, zaista je zahtevalo da se jako angažujem. Jetija sam maltene zaboravio.

Ali kad sam se, kasno jednog plavog sunčanog po podneva, vratio u *Zvezdu* i video da je neki tip poludeo pred policom za poštu, da ju je skinuo sa zida i razasuo jadne papirne leševe po celom prvom nizu stepenika, obuzelo me je osećanje da možda znam u čemu je problem. Bio sam iznenađen, možda i pomalo obuzet osećanjem krivice, ali ni u kom slučaju nezadovoljan. Zgnječio sam onaj mali osećaj krivice, zakoračio mimo dvojice hotelskih službenika koji su protestvovali brzim nepalskim. "Mogu li ti ja pomoći da nešto nađeš?" rekao

sam uznemirenoj osobi koja je načinila taj haos.

Uspravio se i pogledao me pravo u oči. Tip koji kreše pravo ispred sebe i ništa ne zaobilazi. "Tražim jednog svog prijatelja koji obično odseda ovde." Još nije bio u panici, ali ni daleko od nje nije bio. "Službenici kažu da se godinu dana nije pojavio, ali ja sam mu letos poslao pismo, i sad pisma nema."

Kontakt! I ne trepnuvši, rekao sam: "Možda je svratio i odneo pismo a nije uzeo sobu."

Lice mu se trglo kao da sam ga ubo nožem. Izgledao je otprilike onako kako sam ja na osnovu njegovog epa i očekivao: visok, uspravan, crnokos. Imao je bradu gustu i crnu kao krzno, uredno potkresanu od vrata pa do ispod očiju - zapravo, bradu praktično perfektnu. Ta brada, i sako sa kožnim laktovima, mogli su mu doneti tenuriju na ma kom univerzitetu u Americi.

Ali sad je njegov duševni mir bio ozbiljno narušen, iako se on trudio da to ne pokaže. "Onda ne znam kako ću ga naći..."

"Siguran si da je u Katmanduu?"

"Trebalo bi da bude. Kroz dve nedelje se uključuje u jednu veliku penjačku ekspediciju. Ali on uvek odseda ovde!"

"Ponekad je hotel pun. Možda je morao da ode negde drugde."

"A, jest." Odjednom je izašao iz svoje rastresenosti u dovoljnoj meri da primeti da priča sa mnom, pa su njegove jasne, sivo zelene oči suzile da me osmotre.

"Džordž Ferguson", rekoh ja pružajući ruku. Njegovom pokušaju da je smrvi odupro sam se u zadnji čas.

"Zovem se Nejtan Houv. Čudna stvar, oko tvog imena", nastavio je bez osmeha. "Ja Džordža Frederiksa tražim."

"Zaista! Kakva koincidencija." Počeh da skupljam svu tu *Zvezdinu* presavijenu poštu. "Pa možda ti mogu pomoći. I ranije sam imao potrebu da tražim prijatelje po Katmanduu - nije lako ali je izvodljivo."

"Je l'?" Bilo je kao da sam mu dobacio pojas za spašavanje; šta je to njega mučilo?

"Sigurno. Ako će na uspon, morao je u Centralnu imigracionu da kupi dozvole za sve to. A na dozvolu moraš napisati svoju ovdašnju adresu. Proveo

sam u CI. i previše sati, pa imam neke prijatelje tamo. Ako im tutnemo *baksheesh* u iznosu od par stotina rupija, naći će ga za nas."

"Fantastično!" Sad je bio Nada Otelotvorena, bukvalno se tresao od nade. "Možemo li odmah?" Video sam da ga je njegova srcolomka, cura Beskrupuloznoga, okačila o tačan čiviluk: bio je idealist, a njegove su ideje prosijavale kroz njega kao košuljica upaljene Koulmanove lampe kroz staklo. Samo slepa žena ne bi primetila kakva su njegova osećanja prema njoj; zapitao sam se kakva su Sarina osećanja prema njemu.

Odmahnuo sam glavom. "Prošlo je dva - zatvorili su za danas." Zakačili smo policu natrag na zid, a službenici su se vratili na recepciju. "Ali postoji par drugih stvari koje možemo pokušati, ako hoćeš." Nejtan je klimnuo glavom, trpajući poštu i gledajući me. "Kad god ovde pokušam da dobijem sobu pa bude puno, jednostavno svratim u hotel do ovog. Mogli bismo pogledati tamo."

"O-kej", reče Nejtan, kompletno uspaljen. "Ajmo."

Tako izađosmo iz *Zvezde* i skrenusmo desno da vidimo šta ima u "Prijatnoj loži" ili "Fazanskoj loži" - firma je bila napisana tako da se mogla shvatiti i kao jedno i kao drugo.[4]

I, nema da nema, Džordž Frederiks je bio donedavno gost tamo. Otputovao tačno tog jutra. "O, moj bože, neee", uzviknu Nejtan kao da je ovaj upravo umro. Vreme za paničenje se zaista primicalo.

"Yes", reče recepcionar blistavog lica, zadovoljan što je u svojoj debeloj knjizi pronašao to ime. "On ide penje."

"Ali još dve nedelje nije trebalo da krene odavde!" bunio se Nejtan.

"Verovatno je prvi krenuo, on sam", rekao sam. "Ili sa prijateljima."

To je za Nejtana bilo to. Panika, očajanje; morao je da ode i sedne. Razmislio sam o ovome. "Ako je pošao avionom, čuo sam da su svi letovi RNAC prema planinama danas bili otkazani. Znači, možda se vratio u grad i otišao na večeru. Poznaje li on Katmandu dobro?"

Nejtan sumorno klimnu glavom. "Niko bolje."

"Pokušajmo, onda, u 'Staroj bečkoj krčmi'".

---

4 (Lodge Pheasant – Lodge Pleasant)

4

U Thamelu je, u plavetnilu rane večeri, bio džumbus kao i obično. Pouključivala su se svetla u izlozima i na fasadama, a narod se razmileo. Veliki lendroveri i mali taksiji tojote navaljivali su da razgrnu gomilu ispred sebe, zloupotrebljavajući pritom svoje sirene; krave su na ulici žvakale svoj preživak i zurile u sve to sa izrazima blagog iznenađenja, kao da su pre dve-tri sekunde magično dopremljene sa nekog pašnjaka.

Nejtan i ja smo išli jedan iza drugog, tik uz prodavnice, izbegavajući bicikle i preskačući česte barice. Prolazili smo pored ćilimarnica, pored prodavnica planinarske opreme, pored restorana, antikvarnica, agencija za organizovanje uspona, pored hotela, pored štandova sa suvenirima. Hodajući, odbijali smo stotine ponuda izvesnih mladića sa ulica: "Menja pare?" "Ne." "Kupi fino ćilim?" "Ne." "Puši drogu?" "Ne." "Dobar hašiš!" "Ne." "Menja pare?" "Ne." Odavno sam pojednostavio svoj metod kretanja kroz ulice u ovom kraju, jednostavno sam govorio "ne" svakome pored koga sam prolazio. "Ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne." "Nejtan je imao drugačiji metod, koji je uspevao isto tako dobro, pa možda i bolje, jer muvatori nikad nisu izgledali ubeđeni da sam dovoljno kategorično odbio; on je svakom učtivo klimao glavom, uz onaj pogled iskrenjaka, i rekao "Ne, hvala", posle čega su ti momci ostajali otvorenih usta na ulici.

Prošli smo pored KC-a, provukli se nekako kroz "Tajms skver", krivu raskrsnicu sa večitim zagušenjem saobraćaja, i pošli jednom ulicom koja je vodila iz Thamela u ostatak grada Katmandua. Dvojica trgovaca stajahu na ulazu svoje radnje, pevajući zajedno sa kasetom *Zid* grupe *Pink Flojd:* "Ne treba nam obrazovanje, ne treba nam kontrola misli." Umalo da me pregazi jedan motocikl. Na mestu gde se ulica proširivala, i gde je započinjao pločnik, odgurnuo sam u stranu jednu crnu kozu, onda smo skočili preko jedne velike bare i uleteli u hol nalik na tunel koji je prodirao kroz jednu od sklepanih zgrada ove ulice. Duž hola, pa levo uz betonsko stepenište.

"Jesi bio nekad ovde?" pitao sam Nejtana.

"Ne, ja uvek idem u KC ili u *Crveni trg*." Izgledalo je da mu i nije žao što ovde nije dolazio.

Na vrhu stepeništa otvorismo vrata, i zakoračismo u carevinu Austro-

Ugarsku. Beli stolnjaci, duboki separei odvojeni pregradama koje su obložene drvenim pločama, crveni papirni tapeti sa šarama u vidu krinova, nameštaj tapaciran plišem, iznad svakog stola okačena po jedna ukusna lampa u kič-stilu; a vazduh prožet prodornim, vodenoparovitim mirisima kiselog kupusa i gulaša. Iz džuboksa, Štrausovi valceri. Apsolutno prava stvar, ako se izuzmu slabi zvuci saobraćajnog trubakanja koji su dopirali odozdo, sa ulice.

"Gospode bože", reče Nejtan, "kako su ovo dovukli ovamo?"

"Uglavnom je to ona uradila." Vlasnica, i ujedno ovde nastanjena genijalka kulinarstva, jedna krupna, debeljušna, prijateljski nastrojena žena, dođe do nas i pozdravi nas na engleskom jeziku sa krutim nemačkim izgovorom.

"Zdravo, Eva. Tražimo jednog prijatelja..." Ali Nejtan nas je već ostavio, i zaleteo se prema jednom malom separeu u zadnjem delu restorana.

"Ja mislim mi njega nađemo", reče Eva sa osmehom.

Dok sam stigao do tog stola, Nejtan se već uveliko rukovao, *pumpajući* rukom gore-dole, sa jednim niskim, dugokosim, plavokosim muškarcem u poznim tridesetim godinama života, pljeskao ga po leđima, brbljao sa olakšanjem -potpuno obuzet osećajem olakšanja, činilo se. "Freds, hvala bogu da sam te našao!"

"I ja se radujem da te vidim, drugar! Tu je zapravo bilo mnogo sreće - trebalo je da sevamo u brda neki Britosi i ja još jutros, ali je stara Radi-Nikad-Avio-Kompanija opet pala k'o bomba." Freds je imao neki ovlašan južnjački ili seljački izgovor engleskog, a govorio je brže nego iko drugi koga sam ikad čuo; ponekad brže čak i od toga.

"Znam", reče Nejtan. Diže pogled i ugleda mene. "Zapravo je to ukapirao ovaj moj novi prijatelj. Ovo je Džordž Ferguson, ovo je Džordž Frederiks."

Rukovasmo se. "Fino ime!" reče Džordž. "Zovi me Freds, svi me tako zovu." Uklizili smo na mesta oko njegovog stola, a za to vreme je Freds objasnio da ti prijatelji sa kojima je trebalo da krene, sada idu po gradu tražeći sobe za sve njih. "Šta muvaš sad, Nejtane? Nisam ni znao da si u Nepalu. Mislio sam da si nazad u Državama na poslu, da spašavaš utočišta divljih životinja ili tako nešto."

"Bio sam", reče Nejtan, a na njegovom licu opet se pojavi sumoran izraz tipa izvršiti-ili-umreti. "Ali sam se morao vratiti. Čuj - moje pismo nisi dobio?"

"Nisam, a jesi mi pisao?" reče Freds.

Nejtan se zapiljio pravo u mene, a ja sam nastojao da izgledam maksimalno nevino. "Moraću da ti otkrijem neke moje poverljive stvari", reče on meni. "Ne poznajem te baš dobro ali danas si mnogo pomogao, a s obzirom kako stvari trenutno stoje, ja stvarno ne mogu biti suviše..."

"Suviše veliki probirač?"

"Ne, ne, ne - ne mogu biti preterano oprezan, vidiš. Sklonost je moja, da budem previše oprezan, što će ti i Freds reći. Ali sad mi je potrebna pomoć, odmah." To je govorio smrtno ozbiljno.

"Video sam da te nešto krupno muči", rekao sam trudeći se da ga ospokojim, da izgledam kao čovek od poverenja, lojalan, i tako to; ovo je bilo teško izvesti u prisustvu tog Fredsa koji se cerio od uva do uva.

"Dakle, evo", reče Nejtan, obraćajući se nama, obojici."Moraću vam kazati šta mi se desilo u ekspediciji kojoj sam pomagao proletos. Nije ni sad lako govoriti o tome, ali..."

I on nam ispriča, saginjući glavu, naginjući se napred, stišavajući glas, onu istu priču koju sam ja u njegovom izgubljenom pismu bio već pročitao. Freds i ja smo se takođe naginjali napred, tako da su se naše glave praktično sudarale iznad stola. Trudio sam se kako sam najbolje umeo da prikažem, kod najuzbudljivijih mesta u priči, da sam iznenađen i šokiran, ali oko ovoga nisam morao odveć da se brinem, jer je Freds isporučio sve potrebne količine zaprepašćenosti. "Zezaš se", govorio je. "A ne. Neverovatno. To ja ne mogu da poverujem. I prosto je *stajao tamo? Zezaš se*\ Ne-jebano-verovatno, čoveče! Ne mogu da VEEErujem! Kol'ki? Šta? - o, ne! Nisi *vaaaaljda*!" A kad je Nejtan ispričao kako je od jetija dobio ogrlicu, Freds je, dabome, baš kao što je Nejtan bio predskazao, iskočio iz separea, nagnuo se opet unutra, i povikao: "ZEE-ZAAŠ SEE!!"

"Šššš!" ućutkivao ga je Nejtan, spuštajući lice sve do stolnjaka. "Ne! Dole sedi, ovamo, Freds! Molim te!"

Freds je seo, a Nejtan je nastavio, izazivajući kod Fredsa reakcije iste vrste ("Šta, ti si jebani MOST SRUŠIO?" "ŠŠŠŠ!"); a kad je priču svršio, sva trojica se zavalismo unazad na svojim sedištima, iscrpljeni. Malo po malo, ostali gosti prestadoše da zure u nas. Nakašljao sam se i rekao: "Ali danas si, hm, indicirao da neki problem još uvek postoji, ili da se nov pojavio?..."

Nejtan je klimnuo glavom, skupljajući usne. "Adrakian se vratio i obezbedio pare od jednog matorog bogataša u SAD čiji hobi je *lov na krupnu divljač.* Neki Dž. Rivz Ficdžerald. Taj sad ima na jednom velikom imanju neku vrstu foto-zoo vrta. Rivz je doputovao ovamo sa Adrakianom, i sa Valerijom, i čak sa Sarom, pa su otišli direktno u onaj logor koji smo proletos imali. O ovome sam čuo od Armaata i došao ovamo najbrže što sam mogao. Odmah posle mog dolaska, oni su odseli u jednom apartmanu u 'Šeratonu'. Jedan hotelski dečko mi je rekao da su stigli u lendroveru sa zavesama na prozorima; video je kako nose, sa frkom, nekog čudnog stvora uz stepenice, a sad su se zatvorili u taj svoj apartman kao u tvrđavu. I ja se bojim - ja mislim - da su oni *uhvatili jednog i drže ga tamo*."

Freds i ja se pogledasmo. "Pre koliko vremena je to bilo?" pitao sam.

"Pre samo dva dana! Još od tada sam se trudio da ulovim Fredsa, nisam znao šta drugo da činim!"

Freds reče: "A ta Sara? Još je sa njima?"

"Jeste", promuklo će Nejtan spuštajući pogled ka površini stola. "Ne mogu da verujem da jeste, ali - jeste." Odmahnuo je glavom. "Ako skrivaju jednog jetija gore — ako ga imaju - pa, onda je za jetije sve završeno. Biće to njihova propast."

Smatrao sam da je to najverovatnije tačno. Freds je automatski klimao glavom, saglašavao se samo zato što je Nejtan nešto govorio. "Znači bio bi im to zoološki vrt tamo gore, ha ha."

"Znači pomoći ćeš?" upita Nejtan.

"Dabome čoveče! Jasna stvar!" Činilo se da je Freds iznenađen što Nejtan uopšte postavlja to pitanje.

"Rado bih i ja pomogao", rekao sam. I to je bila istina.

Taj Nejtan nekako navodi čoveka da ispolji takve svoje sklonosti.

"Hvala", reče Nejtan. Izgledao je kao da mu je mnogo laknulo. "A šta će biti sa usponom na koji je trebalo da kreneš, Freds?"

"Nema prob. I onako su me naknadno dodali, samo radi zabave. Fino će njima biti. I bez ovoga sam počinjao da se pitam da li ovog puta da idem s njima. Poneli su sa sobom materijal za igru 'Trivijalne teme', da ne bi u šatorima ludeli od dosade. Juče smo igru isprobali a ti znaš da sam ja u

'Trivijalnim' stvarno dobar, osim u kategorijama istorije, literature i zabave, ali ovo je bila njihova, *britanska* verzija. Uključimo mi zvonce i počnemo igru i odjednom ja k'o da sam upao u šou Monti Pajtona, mislim, oni to uopšte ne igraju isto! Znaš kako kad mi igramo pa neko ne zna odgovor svi kažu ha! baš šteta - a ovi, ja došao na red i zatražio sportove i odmor što mi je prirodna jaka strana, a oni izvlače kartu i pitaju me, 'Ko je oborio trista še'set pet uzastopnih stiki-viketa u kriketskom meču na Zapadnoindijskim ostrvima 1956. godine' ili već nešto u tom fazonu, a onda praktično *umiru* od smeha. Skaču oko mene, plešu i zaurlavaju. "Neu znaute, jeu l' te! Neumate ni naujblažu jeubanu *iderju* kou je obourieu te stiki-vikete, jeu l' te!" Bilo je stvarno teško koncentrisati se na odgovor. Elem. Poći s njima ovog puta bila bi i inače možda greška. Bolje je ostati ovde i pomoći tebi."

Nejtan i ja smo se mogli samo složiti.

Onda je došla Eva sa našom hranom, koju smo naručili posle Nejtanovog epa. Ono što u *Staroj bečkoj krčmi* zapanjuje jeste činjenica da je hrana bolja čak i od dekora. Bila bi dobra ma gde, ali u Katmanduu, gde sve ima, pomalo, ukus kartona, prosto je neverovatna. "Vidi tu šniclu!" reče Freds. "Otkud im do vraga meso?"

"Zar se nisi nikad zapitao kako održavaju uličnu populaciju krava pod kontrolom?" upitah ga.

Fredsu se to dopalo. "Lepo mogu da zamislim kako krišom uvlače jednu od tih velikih blekulja ovamo, na zadnji ulaz, i, *tras*!"

Nejtan poče sumnjičavo da bocka svoju *šniclu.* I onda počesmo, nad perfektnom klopom, da diskutujemo o problemu s kojim smo se suočili. Ja sam, kao i obično u takvim situacijama, imao plan.

5

U životu nisam čuo da u Katmanduu *bakšiš* omane, ali te sedmice, u hotelu *Everest Šeraton Internešenal,* zaposlenici su bili kao čvrsto zapušene flaše. Nisu hteli ni da *čuju* o ma čemu što bi odstupalo od uobičajenog, a kamoli da uzmu učešće, bez obzira na novčani dobitak. Nešto se tu dešavalo, i ja sam počeo da podozrevam da Dž. Rivz Ficdžerald ima zaista veliki bankovni račun. Tako je propao plan A za prodor u Adrakianovu sobu, pa sam se povukao u bar tog hotela, gde se nalazio Nejtan, skriven u jednom separeu u uglu, pogodno maskiran naočarima za sunce i australijskim pustinjskim šeširom. Moje vesti mu se nisu dopale.

Taj *Everest Šeraton Internešel* nije baš kao *Šeratoni* na drugim mestima, po kvalitetu je kao prosečan *Holidej In,* ali za Katmandu to je kao da ima pet zvezdica, a to opet znači da je sa svojim okruženjem neusklađen kao *Stara bečka.* Taj bar je bio poput nekog aerodromskog bara, a kasino, koji se nalazio u sali do naše, verovatno je bio takav da ga niko nije mogao uzeti ozbiljno - bar ako je suditi po talasima smeha koji su odatle dopirali. Nejtan i ja smo sedeli i čuvali svoja pića i čekali Fredsa, koji je osmatrao upotrebljivost fasade hotela.

Nejtan me iznenada zgrabi za podlakticu. "Ne gledaj!"

"Važi."

"O bože moj, pa ovi mora biti da su unajmili celu gomilu privatnih agenata za obezbeđenje. Isuse, vidi te momke. Ne, ne gledaj ih!"

Neprimetno sam virnuo prema toj grupi koja je upravo ulazila u bar. Identične čizme, identične jakne sa malim ispupčenjima ispod miške; izgled "čisto rezanog", držanje uspravno i maltene vojničko... Iskreno govoreći, ličili su pomalo na Nejtana ali bez brade. "Hmmm", rekao sam. Nikako obični turisti. Ficdžeraldov tekući račun je morao biti veoma veliki.

Onda je Freds, sav razmahan i kao na krilima, uleteo u bar i kliznuo u naš separe. "Problemi čoveče."

"Šššš!" reče mu Nejtan. "Vidiš one tipove tamo?"

"Znam", reče Freds. "Agenti Tajne službe."

"Štaa su oni?" rekosmo Nejtan i ja u glas.

".Agenti Tajne službe."

"E pa nemoj mi reći da je ovaj Ficdžerald neki Reganov blizak prijatelj", počeh ja, ali Freds je već odmahivao glavom i osmehivao se široko.

"Ne. Ovi su sa bivšim predsednikom i njegovom ženom. Sa Džimijem i Rozalin Karter. Niste čuli za to?"

Nejtan je odmahnuo glavom, a mene odjednom obuze osećaj tonjenja: setio sam se nekih glasina koje sam čuo pre nekoliko nedelja. "Bivši predsednik Sjedinjenih Američkih Država - zapeo da vidi Mont Everest?..."

.Jeste. Sreo sam ja sve njih gore u Namčeu prošle sedmice zapravo. Ali sad su se vratili i ostaće ovde."

"O bože moj", reče Nejtan. "Agiše Tajne službe, ovde."

"To su zapravo fini momci", reče Freds. "Puno smo razgovarali s njima u Namčeu. Naravno, vrlo su ispravni - *vrlo* ispravni - ali ipak fini. Pričali su nam kako ide i bejsbolu, i kako im je na tom poslu, i sve to. Naravno da smo im ponekad postavljali pitanja o porodici Karter, a oni su tad samo šarali pogledima unaokolo kao da niko ništa nije kazao, što je bilo uvrnuto, ali, u većini drugih stvari, bili su stvarno normalni."

"I Karterovi ovde rade *šta*?" rekao sam, još ne sasvim sposoban da poverujem u to.

"Pa Džimi je poželeo da dođe da vidi Everest. Zato su svi dojurili helikopterima u Namče kao da ne postoji jedna pojavica zvana visinska bolest, i krenuli na Everest! Evo baš maločas sam popričao sa jednim od tih agenata koje sam tamo gore susretao, i čovek mi je ispričao kako se završilo. Rozalin je stigla do na petnaest hiljada stopa pa se vratila nazad, ali Džimi je gazio dalje. Oko njega sve sami mladi agenti 'Sikrit servisa' koji bi trebalo da ga štite, znaš, al' jedan za drugim se razboljevaju, helikopteri svakog dana odnesu po nekoliko njih dole zbog visinske bolesti, ili zapaljenja pluća, ili već čega, i najzad ih više i ne bude, takoreći nijedan ne ostane! Pešačio je tako da je celu svoju ekipu začukao direktno u zemlju! A kol'ko ima, šezdeset godina? Mladi agenti oko njega padaju k'o muve, a on motoriše sve do Kala Patara i onda još do baznog logora *Everest.* Jako mi se to dopalo!"

"Ma super", rekoh ja. "Mnogo mi drago za njega. Nego, sad su ovde."

"Jest, malo će kao da doživljavaju kulturnu scenu Katmandua."

"Mnogo nezgodno."

"A! Niste imali sreće u pogledu mažnjavanja ključa od jetijeve sobe, je l' u tome stvar?"

"Šššššš", zašišta Nejtan.

"Pardon, zaboravio sam se. Pa moraćemo nešto drugo da smislimo, a? Karterovi ostaju još jednu sedmicu."

"Prozori?" upitah.

Freds odmahnu glavom. "Mog'o bih ja da se popnem do njih bez problema, ali oni prozori koji vode u njihovu sobu vide se iz bašte, koja neće biti baš pusta."

"Bože, to je rđavo", reče Nejtan i iskapi svoj skoč. "Fil bi mogao doneti odluku da otkrije postojanje - toga što on ima - na jednoj konferenciji za štampu, dok su Karterovi još ovde. Perfektan način da se brzo stekne pojačani publicitet - ličilo bi to sasvim na njega."

Sedeli smo i tokom nekoliko pića razmišljali o ovome.

"Znaš, Nejtane", rekao sam polako, "postoji jedan pravac pristupa o kome dosad nismo razgovarali, a gde bi ti morao da pre uzmeš vodeću ulogu."

"A to je?"

"Sara."

"Šta? O, ne. Ne. Ne bih mogao. Ja ne mogu s njom da razgovaram, zaista. To prosto - ma, jednostavno ne želim."

"Ali zašto?"

"Ne bi ona marila za moje reči." On se zagleda u čašu i nervozno zavrtloži ono u čaši. Njegov glas postade gorak: "Verovatno bi samo kazala Filu da smo tu, pa bismo se onda *zaista* našli u frci."

"O, pa ne znam. Ne verujem da je ona osoba takve vrste, da bi tako nešto učinila, šta misliš, Freds?"

"Ne znam ja", reče Freds, iznenađen. Ja je nisam nikad video."

"Ma, sigurno ne bi mogla biti." Posle toga, sve do kraja našeg boravka u baru, navaljivao sam na njega, računajući da nam je to, na toj tački, najbolja šansa. Ali se Nejtan tvrdoglavo opirao, i nimalo nije popustio, a onda je energično zatražio da pođemo.

Platili smo račun i krenuli. Ali dok smo išli kroz hol, baš kad smo se

približavali širokoj grupi ulaznih vrata, Nejtan se iznenada zaustavio. Upravo je bila ušla jedna visoka , zgodna žena sa velikim naočarima nalik na oči sove. Nejtan, ni da makne. Pogodio sam ko bi ta žena morala biti, pa sam ga malo podgurnuo. "Seti se koja stvar je u pitanju."

To mi je bila dobra fora. Udahnuo je duboko. Upravo kad je zakoračila da prođe mimo nas, on munjevitim pokretom skide svoj šešir i naočare. "Saro!"

Žena odskoči unazad. "Nejtane! Zaboga! Šta - šta ćeš ti ovde!"

Mračnim tonom: "Znaš ti zašto sam ovde, Saro." Ispravio se, tako da je postao još uspravniji nego obično, i zagledao se ljutito u nju. Mislim da je ne bi mogao pogledati pogledom jače optužujućim od toga, pa sve i da je tog trena osuđena za ubistvo njegove majke.

"Šta je..." I tu je glas izdade.

Nejtanova usna se prezrivo iskrivi. Smatrao sam da preteruje sa tim fazonom nabacivanja krivice, i čak sam pomišljao da se umešam i probam sa nekim manje konfrontacionim pristupom, kad se njegov glas, u sred sledeće rečenice, izvi pravim bolom: "Nisam verovao da ćeš ti biti u stanju to da radiš, Saro."

Ona je, sa tom svetlobraon kosom sa šiškama, i sa tim velikim naočarima, izgledala kao učenica škole. Sada je ta učenica osećala bol; njena gornja usna je zadrhtala, ona poče brzo da trepće; "Ja... ja..." I tad se njena faca zgužvala, a ona se, jeknuvši tiho, zateturala prema Nejtanu i sručila na njegovo široko rame. Potapšao ju je po glavi, izgledajući totalno zapanjeno.

"O, Nejtane", reče ona tužno, počinjući da šmrca. "Tako je *grozno*..."

"U redu je", reče on, krut kao daska. "Znam."

Neko vreme su se njih dvoje tako družili. Nakašljah se. "Što ne bismo otišli negde na pićence", predložio sam, obuzet osećanjem da su naše šanse malčice poboljšane.

6

Otišli smo u kafedžinicu hotela *Anapuma*, a tamo je Sara potvrdila sve Nejtanove najgore strahove. "Drže ga tamo zaključanog u *kupatilu*." Koliko se moglo zaključiti, jeti je jeo sve manje i manje, pa je Valerija Badž navaljivala na gospodina Ficdžeralda da jeti bude odmah prebačen u mali, bedni zoološki vrt ovog grada, ali Ficdžerald je organizovao da avionom stigne jedna grupa pisaca o nauci i o prirodi pred kojima će držati konferenciju za štampu, sutra ili prekosutra, i zbog toga su on i Fil nameravali da čekaju. Nadali su se da će Karterovi prisustvovati činu *dizanja vela*, kako je to Freds nazvao, ali još nisu mogli biti sigurni da će im se to ostvariti.

Freds i ja smo postavljali Sari pitanja o načinu kako su stvari u hotelu bile organizovane. Evidentno, dužnost stražarenja pred tim kupatilom obavljali su na smenu, neprestance, Fil, Valerija Badž, i Ficdžerald. A kako ga hrane? A da li je tih i miran? Pitanje, odgovor, pitanje, odgovor. Posle onog svog početnog sloma, Sara se pokazala kao čvrsta i razumna osoba. Nejtan je, međutim, trošio vreme ponavljajući: "Moramo ga izvući, moramo to uskoro uraditi, inače je *gotov*." Sara je držala ruku na njegovoj ruci, ali je time samo raspirivala plamen. "Mi ga jednostavno moramo *spasti*."

"Znam, Nejtane", rekao sam, pokušavajući da mislim. "Već nam je to poznato." U mojoj glavi se već počeo sklapati jedan plan. "Saro, ti imaš ključ tog apartmana?" Klimnula je glavom. "U redu, krećemo."

"Šta, sad?" uzviknu Nejtan.

"Dabome! Žurimo se, je l' tako? Oni će primetiti Sarino odsustvo, ti reporteri će stići... A mi prvo moramo da skrpimo izvesnu opremu."

7

U *Šeraton* smo se vratili tek kasno popodne. Freds i ja smo se vozili na iznajmljenim biciklima, a Nejtan i Sara u taksiju iza nas. Dobro smo proverili da naš taksista shvata da želimo da nas čeka ispred prednjeg ulaza; onda smo Freds i ja ušli, dali Nejtanu i Sari znak *sve čisto,* i krenuli pravo ka telefonima u holu. Nejtan i Sara su prišli recepciji i uzeli sobu za sebe; bilo nam je potrebno da se njih dvije sklone s vidika za neko vreme.

Pozvao sam sve sobe na najvišem (četvrtom) spratu hotela, i, dabome, više od pola je bilo popunjeno Amerikancima. Objašnjavao sam da sam ja Dž. Rivz Ficdžerald, asistent Karterovih, koji su takođe gosti u ovom hotelu. Svako je znao za Karterove. Objašnjavao sam da će porodica Karter biti domaćin jednog malog prijema za Amerikance koji se nalaze u hotelu, i da se mi nadamo da će nam se oni pridružiti u kasino-baru kad im bude pogodno - a Karterovi će sići kroz otprilike jedan sat. Ovim pozivom su svi bili oduševljeni (svi izuzev jednog zlovoljnog republikanca koga sam morao da prekinem spuštanjem slušalice), i svi su obećali da će uskoro sići.

Poslednjim pozivom dobio sam Fila Adrakiana, u sobi 355; predstavio sam se kao Lajonel Hoding. Uspelo je kao i kod drugih; Adrakian je možda ispoljio i veći entuzijazam nego oni. "Odmah silazimo, hvala - a zapravo je naša intencija da uputimo recipročni poziv." Istina je da sam imao predrasude protiv njega, ali ipak mogu objektivno reći da je zvučao odvratno. Nejtanov epitet, *teoretičar,* nije mi se činio odgovarajućim; Adrakiana bih pre opisao nekim terminom kao što je, na primer, *čmar.*

"Fino. Radovaćemo se da vidimo celu vašu ekipu, naravno."

Freds i ja smo čekali u baru i gledali liftove. Ameri obučeni u svoju najbolju safarijsku odeću počeše da izlaze u gomilama i da kreću prema kasinu; čovek ne bi verovao da u celom Katmanduu ima toliko poliestera, ali, valjda je dobar za putovanja.

Širokim stepeništem pored liftova siđoše dvojica muškaraca i jedna debeljušna žena. "Oni?" upita Freds. Klimnuo sam glavom; tačno su odgovarali Sarinim opisima. Fil Adrakian je bio onizak, vitak, i zgodan u fazonu *kalifomijski zlatni dečak.* Valerija Badž je imala naočare i obilje kovrdžave kose, povučene uvis; izgledala je kao intelektualka za razliku od Sare koja je

izgledala samo kao studiozna osoba. Bogatun, Dž. Rivz Ficdžerald, bejaše tip šezdesetak godina star, veoma vitak i čvrst, iako je pušio cigaru. Na sebi je imao safari-jaknu sa osam džepova. Dok su išli preko hola prema kasino-baru, Adrakian je sa Rivzom o nečemu diskutovao, i čuo sam kad je Rivzu rekao: "... *bolje* nego konferencija za štampu".

Naiđe mi finalna inspiracija, i ja se vratih telefonima. Zatražih od hotelske telefonistkinje Džimija Kartera, i dobih vezu; ali mi se odazvao jedan ravni, srednjezapadni, uistinu jako poslovni, glas. "Halo?"

"Halo, je li to apartman Džimija Kartera?"

"Mogu li upitati ko govori?"

"Ja sam Dž. Rivz Ficdžerald. Želeo bih da informišem Karterove da su Amerikanci u ovom *Šeratonu* organizovali prijem za njih, u kasino-baru hotela, ovog popodneva."

"...Nisam siguran da li će im njihov vremenski plan za danas dopustiti da tome prisustvuju."

"Razumem. Ali, ako biste im samo preneli vest."

"Svakako."

Natrag do Fredsa. Tu sam iskapio jedno pivo *Zvezda* u dva gutljaja. "E, dobro", rekao sam, "*nešto* će se već dogoditi, valjda. Idemo gore."

8

Zazvonio sam Nejtanu i Sari i oni nam se pridružiše pred ulazom u sobu 355. Sara nam otključa i mi uđosmo. Unutra, veliki apartman - po stilu, čisti *Holidej In* - ma, mogli smo biti u ma kom gradu na Zemlji. Sem što se osećao blagi miris mokrog krzna.

Sara ode do vrata od kupatila i otključa ih. Unutra, neki zvuk. Nejtan, Freds i ja smo se, iza nje, nelagodno premeštali s noge na nogu. Ona otvori vrata. Nađoh se oči u oči sa jetijem.

Na turističkoj sceni Katmandua postoje kalendari, razglednice, i izvesne T-majice sa crtežom jetija. Uvek je to jedan isti crtež, što nikad nisam uspeo da shvatim: zašto bi se svako saglasio da koristi jedno isto nagađanje? To mi je išlo na živce: malo, krznato, loptasto biće, koje vam je okrenuto leđima, koje gleda preko ramena standardnim majmunskim licem, i koje pokazuje taban jednog svog velikog bosog stopala.

Srećan sam što mogu da izvestim da pravi jeti uopšte ne izgleda tako. A, dlakav jeste, o-kej; ali visok otprilike kao Freds, i sa licem izrazito čovekolikim, koje je okruženo ćebastim crvenkastim krznom veoma nalik na bradu. Ličio je po malo na Abrahama Linkolna - dabome, vrlo skraćenog i poružnelog Linkolna, sa zgnječenim nosem i žestoko ojačanim lukovima obrva, ali sličnost je postojala. Laknulo mi je kad sam video kako je ljudski njegova faca izgledala; od te face je zavisio moj plan, i bilo mi je drago što Nejtan u svojim opisima nije preterivao. Jedina stvar zaista neobičnog izgleda bila je ta ocipitalna kresta, greben kosti i mišića koji se pružao u pravoj liniji preko njegovog temena, pravcem od čela prema potiljku, kao da je sama njegova lobanja imala neku svoju indijansku *Mohok* frizuru.

Dakle, stajali smo svi tamo kao statua nazvana *Susret ljudi sa jetijem*, i najzad Freds odluči da probije led; iskorači napred i pruži tom tipu ruku. "Namaste!" reče on.

"Ne, ne..." Nejtan se progura pored Fredsa i ispruži ruku u kojoj je držao onu ogrlicu sa fosilnim školjkama koju je tog proleća dobio.

"Je l' to ona ista?" graknuh ja, momentalno nešto malo zbunjen u glavi. Jer do časa otvaranja tih kupatilskih vrata, jedan deo mene uopšte nije stvarno verovao u sve to.

"Pa jeste, rekao bih."

Jeti pruži ruku i dotače ogrlicu i Nejtanovu ruku. Još jedan period statua. Onda je jeti zakoračio napred i dodirnuo Nejtanovo lice svojom dugom, krznatom šakom. Zazviždao je nešto tiho. Nejtan je drhtao; u Sarinim očima bilo je suza. I ja sam bio impresioniran. Freds reče: "On pomalo liči na Budu, šta kažete? Nema onaj trbuh, ali oči, čoveče. Maksi Buda."

Pređosmo na posao. Otvorio sam svoj ranac i izvadio jedno vrećasto svepokrivno odelo u stilu radnog *kombinezona,* jednu žutu T-majicu sa parolom *Slobodni Tibet,* i jednu veliku vindjaknu tipa *anorak* tj. *parka.* Nejtan je skidao pa oblačio svoju košulju da bi dočarao jetiju šta mi imamo na umu.

Polako, pažljivo, blago, uz mnogo blagih izgovorenih zvukova i laganih pokreta, ubacismo jetija u odeću. Najteži deo je bila T-majica; malo je zacičao kad smo mu je navlačili preko glave. Jakna je, srećom, imala rajsferšlus. Ja sam uz svaki svoj pokret govorio: "Namaste, blagosloveni gospodine, namaste."

Šake i stopala su predstavljali probleme. Šake su mu bile čudne, prsti mršavi i skoro dvaput duži od mojih, a i dlakaviji; ali nositi rukavice na rukama, danju, u Katmanduu, bilo bi, maltene, još gore. Odložio sam ocenu o tome i posvetio pažnju stopalima. To je bilo jedino u čemu je turistički crtež bio blizak istini; stopala su mu bila ogromna, krznata, i praktično kvadratnog oblika. Njegov nožni palac izgledao je kao veoma udebljan palac ljudske ruke. Čizme koje sam doneo, najveće koje sam u žurbi mogao naći, nisu bile dovoljno široke. Najzad sam navukao jetiju tibetanske vunene čarape i sandale marke "Birkenštok" koje sam perorezom modifikovao tako da je palac mogao da visi sa strane.

Na kraju sam mu na glavu stavio moju plavu sportsku kapu bejsbol ekipe *Dodžers.* Ta kapa je perfektno sakrila ocipitalnu krestu, a svojim štitnikom za sunce znatno je sakrila njegovo prilično nisko čelo sa toliko upadljivim obrvama. Preko svega toga dodao sam ogledalske *skroz-uokolo-lica* naočare. "Hej, dobro mu je to", primeti Freds. I, oko vrata, jednu šerpasku ogrlicu, načinjenu od pet komada korala i tri gromade grubog tirkiza, sve nanizano na crno uže. Princip skretanja pažnje, znate.

Za sve to vreme Sara i Nejtan su pretresali fioke i prtljag, kradući sve filmove, sveske, isve drugo što je moglo sadržavati neke dokaze o postojanju jetija. A jeti je, čitavo vreme, stajao, smiren, pažljivo gledajući: motrio je šta radi Nejtan, gurao ruku niz rukav kao milioner kome sobar pridržava odeću, stupao oprezno u sandale, nameštao štitnik kape *Dodžersa,* sve. Bio sam zaista

impresioniran; Freds, takođe. "Baš jeste kao Buda, a?" Ja sam smatrao da je fizička sličnost malčice nejasna u tom trenutku, ali da je blagost njegovog držanja takva da se mirnijim ne bi mogao pokazati ni sam gospodin Gautama Buda lično.

Kad su Nejtan i Sara završili pretragu, digli su poglede ka rezultatu našeg truda. "Bože, ala nenormalno izgleda", reče Sara.

Nejtan je samo seo na krevet i zgrabio se šakama za glavu. "Nikako neće uspeti", reče on. "Ama nikako."

"Nego šta će nego uspeti!" uzviknu Freds, potežući rajsferšlus jakne još malo uvis. "Na Frik Stritu stalno imaš ovakve prolaznike! Čoveče ja kad sam bio u školi igr'o sam ragbi sa celim *timom* tačno ovakvih momaka! U mojoj državi on bi, zapravo, mogao da se kandiduje za *senatora*..."

"Hoo-oou", rekoh ja. "Nemamo ovde vremena za gubljenje. Dajte mi makaze i četku, ostalo je još da mu sredim kosu." Pokušao sam da mu četkom navučem kosu preko ušiju, što nije uspelo uopšte, onda sam počeo da mu potkresujem kosu pozadi. Jedan prolazak, razmišljao sam; samo jedan kratak silazak do taksija. I to kroz hodnike u kojima svetlo nije nešto mnogo jako. "Je l' mu jednaka s obe strane?"

"Za ime božje, Džordž, idemo!" Nejtana je već poduhvatala nervoza, a i jesmo se zadržali malo duže. Pokupismo sve svoje stvari, napunismo rance, i izvukosmo staroga Budu u hodnik.

9

Oduvek sam se ponosio svojim osećajem za vreme. Mnogo puta sam iznenadio i sebe savršenstvom svog stizanja na pravo mesto u pravi čas; to je nešto što ide onostran svih svesnih kalkulacija, zalazi u duboko mistično spajanje sa ciklusima kosmosa, itd, itd. Ali, u ovoj stvari, po svemu sudeći, našao sam se u istoj ekipi sa ljudima čije je osećanje za vreme bilo tako kosmički grozno, da je moje sasvim potopljeno. Jedino tako mogu objasniti ono što se desilo.

Jer, pošli smo, prateći jetija niz hodnik *Everest Šeraton Internešenela,* hodali smo nonšalantno, jeti i malo krivonogo - *mnogo* krivonogo - i dugoruko - toliko, da sam se stalno brinuo da bi on mogao produžiti četvoronoške - ali, u svemu ostalom, do prihvatljive mere normalni. Prosto, jedna grupa običnih turista u Nepalu. Opredelili smo se za stepenište, da bismo izbegli neku eventualnu gužvu u liftu. Kroz jedna njišuća vrata, iskoračismo u *bunar* u kojem se stepenište nalazilo. Kad, niz stepenište silaze, ka nama, Džimi Karter, Rozalin Karter, i petorica agenata Tajne službe.

"O-pa!" uzviknuo je Freds. "Proklet neka sam, ako ono nije Džimi Karter! I Rozalin takođe!"

Pretpostavio sam da je to najbolji način da odglumimo stvar; Freds je postupio savršeno prirodno. Ne znam da li su Karterovi bili pošli na nešto svoje, ili su baš krenuli dole da bi se pojavili na mom prijemu; ako je to drugo, onda je moja zadnjominutna inspiracija da pozovem i njih bila zaista loša. Bilo kako bilo, oni dođu i zaustave se na odmorištu. Mi se zaustavismo na odmorištu. Ale iz Tajne službe, motreći pomno na nas, zaustavljaju se na stepeništu.

Šta sad? Džimi nam je dao svoj proslavljeni osmeh, i kao da se pred nama uzdigla naslovna stranica časopisa *Tajm.* toliko nam je bio poznat taj prizor; isti onaj Karter sa slika. Ali ne baš isti. Ne sasvim. Lice mu je bilo malo starije, prirodna stvar, ali imalo je i izgled nekoga ko je nedavno uspeo da preživi tešku bolest ili veliku prirodnu katastrofu. Izgledalo je kao da je prošlo kroz vatru i vratio se u svet znajući, bolje nego većina ljudi, šta je vatra. Bilo je to dobro lice, pokazivalo je šta čovek može izdržati. Bio je relaksiran; upadice ove vrste bile su deo njegove svakodnevnice, deo posla za koji se on dobrovoljno javio pre devet godina.

A ja sam bio vrlo daleko od relaksacije. Zapravo, u trenutku kad su agenti rutinski preleteli pogledom i preko Bude, a onda ostali netremice zagledani u njega, osetio sam kako se moje srce zaustavlja, pa sam morao malo da cimnem grudni koš, pokretom uvrtanja, da bi opet proradilo. Nejtan je prestao da diše još u času kad je ugledao Karterove, i njegovo je lice, iznad oštro ocrtane linije brade, već počinjalo da dobija belu boju. Iz sekunde u sekundu situacija se pogoršavala, a onda je Freds koraknuo napred i pružio ruku:" Hej, gospodine Karter, namaste! Srećni smo što vas vidimo."

"Zdravo svima, kako ste." Nove količine tog slavnog osmeha. "Odakle ste svi vi, narode?"

A mi odgovorismo: "Arkanso", "Kalifornija", "M-Masačusec", "Oregon", i on se osmehnuo svakome, i zaklimao glavom svakome u znak sagledavanja i zadovoljstva, a i Rozalin se smeškala i govorila "Zdravo, zdravo" sa onim bledim izrazom lica koji sam već viđao tokom njegovih predsedničkih godina i koji je nagoveštavao da bi ona bila podjednako srećna i na nekom drugom mestu, i svi smo se premeštali da bi svako mogao da se rukuje sa Džimijem - dok nije došao red na Budu.

"Ovo je naš vodič, B-Badim Badur", rekoh ja. "On uopšte ne govori engleski."

"Shvatam", reče Džimi. I dohvati Budu za ruku i poče je pumpati gore-dole.

Dakle, ja sam bio odlučio da Buda treba da ostane golih šaka, ali sad zbog te odluke počeh ozbiljno da žalim. Jer tu je stajao čovek koji je u životu protresao bar milion šaka, možda deset miliona; nije na svetu moglo biti boljeg eksperta za rukovanje. I, čim je dohvatio Budinu šaku, znao je da je to nešto različito. Ta šaka nije bila nalik ni na jednu od miliona šaka koje je on dotad prodrmao. Mreži finih linija oko njegovih očiju pridružiše se dve duboke bore, i on se zagleda u Budinu neobično ukomponovanu odeću. Na svome čelu osećao sam izlaženje i nizanje kapljica znoja. "Hm, Badim je malo stidljiv", rekoh, i upravo dok sam to izgovarao jeti se vrlo tiho oglasio.

"Naa-maas-teej", reče taj stvor promuklo-šaputavim glasom.

"Namaste!" odgovorio je Džimi, opet sa svojom slavnom iscerenošću.

I to je, narode, bio prvi zabeleženi razgovor između jednog jetija i jednog ljudskog bića.

Buda je, naravno, pokušavao da nam na taj način pomogne - u to sam

siguran, jer imam u vidu šta se kasnije desilo - ali, u taj mah, iako smo pokušali, nismo uspeli da sakrijemo svoju zapanjenost njegovim govorom. Posledica: agenti su praktično ozrikavali šarajući pogledima po nama, sve unakrst, i posmatrajući naročito Budu.

"E hajde da mi pustimo ovaj narod da nastavi sa svojim stvarima", rekao sam nesigurnim glasom, i dohvatio Budu za mišicu ruke. "Bilo je lepo sresti vas", rekao sam Karterovima. Još jedan trenutak smo stajali kao okačeni. Činilo se da nije učtivo krenuti ispred jednog bivšeg predsednika Sjedinjenih Američkih Država niz stepenice, ali, opet, momci iz *Sikrit Servisa* nikako ne bi želeli, to je prokleto sigurno, da mi idemo iza njih niz te stepenice; zato ja konačno krenuh prvi, držeći i dalje Budu za mišicu, niz stepenice. Držao sam se čvrsto za njega.

Do hola smo stigli bez incidenta. Sara je vedro ćaskala sa agentima, koji su stupali u korak iza nas, i, činilo mi se, vrlo uspešno odvlačila njihovu pažnju. Sticao se utisak da ćemo klisnuti iz ove situacije bez daljih teškoća. Onda se vrata kasino-bara jednim izmahom unazad otvoriše, i odatle izađoše Fil Adrakian, Dž. Rivz Ficdžerald, i Valerija Badž. (Hoće li neko da razgovara o tempiranju?)

Adrakian je situaciju sagledao jednim pogledom. "Kidnapuju ga!" dreknu on. "Ej! *Kidnapovanje!*" Agenti - kao da ih je neko povukao uvis kablovima za skakanje. Doduše, nije jasno zašto biste želeli da ubijate bivše predsednike, ali ako mislite da ga uzmete kao taoca pa tražite otkupninu, ili nešto tako, onda vam je eks-prezident prvoklasna meta. Pokrenuše se oni kao mungosi, zbijajući se oko Karterovih i uzmičući, zajedno sa njima, jedan korak; u trenu su svima bili pištolji u rukama. Freds i ja smo pokušavali da izguramo Budu kroz prednja vrata ali da, čineći to, ne pokrećemo svoje noge; nismo prevaljivali neku veliku razdaljinu, i ja ne sumnjam da smo, kao nagradu za svoj trud, lako mogli dobiti i nekoliko metaka, da nije bilo Sare. Ona je skočila tačno pred Adrakiana, koji je bio već krenuo na juriš, i zaprečila mu put.

"*Ti* si kidnaper, lažovčino jedna", povika ona i razvuče mu preko lica tako dobar šamar, da se zateturao: *"Upomoć!*" povika ona zatim, obraćajući se agentima Tajne službe, ali i odgurujući Valeriju Badž tako da se ova sudarila sa Ficdžeraldom. Sara je izgledala tako raščerupano, ratoborno i divno da su se agenti zbunili; situacija uopšte nije bila jasna. Freds, Buda i ja se nekako iskobeljasmo kroz ta prednja vrata i navalismo da bežimo.

Našeg taksija nigde. "Sranje", rekoh ja. Vremena za razmišljanje nije bilo.

"Bajsovi?" upita Freds.

"Da." Drugog izbora nije bilo - pojurismo za ugao zgrade, i tamo otključasmo svoja dva bicikla. Ja se popeh na svoj, a Freds pomože Budi da sedne na maleni, četvrtasti prtljažni prostor iznad zadnjeg točka. Ispred hotela je bila tarapana, ljudi su vikali, činilo mi se da sam čuo i Adrakiana među njima. Freds me gurnu odostrag i mi krenismo; ustadoh da bih jačim okretanjem pedala postigao brzinu, i naš se bicikl opasno zaklimata levo-desno.

Krenuo sam drumom ka severu. Širina mu je bila malo više od jedne trake. Bio je upola popločan a upola sa zemljanom površinom. Biciklistički i automobilistički saobraćaj na njemu bio je gust, kao i obično; ja sam vrdao da nas ne pregaze vozila, zaobilazio rupčage, osvrtao se da vidim gde su gonioci, i pazio da se bicikl ne prevrne zbog Budine težine koja se stalno premeštala, te se može reći da sam bio podosta zauzet.

Bio je to standardni katmanduški bicikl za iznajmljivanje, marke *Heroj džet,* teška konstrukcija, debele gume, nizak upravljač, jedna brzina. Kočiš tako što okrećeš pedale unazad, ali imaš i jednu ručnu kočnicu; tu je i veliko, bučno zvono, koje predstavlja bitni deo opreme. Ovaj bicikl i nije bio tako loš primerak, jer, ručna kočnica je radila, upravljač nije bio rasklimatan, a sedište nije pokušavalo da me ubode nekom oprugom u dupe. Ali, istina je cela, ovaj *herojski mlažnjak* je vozilo za jednoga. A Buda nije bio lak. Bio je građen kao mačka, zbijeno, kompaktno, i kladio bih se da je težio preko devedeset kila. Sa njim na prtljažniku, zadnja guma je bila zgnječena - ostajalo je možda tri milimetara prostora između obruča točka i tla. Kad god bih u obilaženju neke rupe pogrešio, usledio bi gadan tresak, sudar našeg obruča sa drumom. Znači, nijedan brzinski rekord nismo obarali, a kad smo skrenuli levo kod Dili Bazara, Freds povika od pozadi: "Jure nas! Eno su Adrakian i još neki u taksiju!"

I zaista, par stotina metara iza nas bio je taksi, mala bela tojota, iz čijeg bočnog prozora se naginjao Fil Adrakian i vrištao na nas. Mi navalismo na pedale, pređosmo most Dobo Kola, projurismo pored zgrade Centralne imigracione kancelarije, a ja sam za to vreme razmišljao da li bih mogao povikati nešto što bi izvelo gomilu naroda na ulicu. "Freds!" rekoh zadihano. "Diverziju napravi! Zaustavi saobraćaj!"

"Tako je." Istog časa je zakočio na sred puta, skočio sa svog "herojskog mlažnjaka" i bacio ga na tlo. Iza njega je išao motorni tricikl, čiji vozač nije imao vremena da zakoči, tako da bicikl ode pod točkove. Freds poče da izvikuje

uvrede, pa izvuče bicikl, i odmah ga gurnu pod jedan datsun koji je nailazio iz suprotnog smera. Ta kola zgnječiše bicikl i zaustaviše se uz škripu kočnica. Nove uvrede od strane Fredsa, koji pojuri tamo- amo, izvlačeći vozače iz njihovih vozila, dernjajući se na njih, i koristeći pri tom celokupno svoje poznavanje nepalskog jezika: *Čizo bova!* (Hladan vetar.) *Tato pani!* (Vruća voda.) *Ramrao din!* (Lep dan.)

Samo na trenutke sam uspevao da vidim ponešto od ovoga, dok sam biciklirao udalj, ali bilo mi je jasno da je Freds uspeo da kupi bar malo vremena, pa sam se koncentrisao na probijanje kroz saobraćaj. Ulica Dili Bazar je jedna od najzagušenijih u Katmanduu, a time je zaista mnogo rečeno.

Ima dve saobraćajne trake, obe veoma uzane. Direktno na njih izlaze trospratne zgrade u kojima su piljari i prodavci štofova, čije radnje su otvorene ka ulici, kase su na ulici, i tako dalje, iako veliki deo kamionskog saobraćaja prolazi tu.

Dodajmo tome uobičajeni broj pasa, koza, kokoši, učenica koje hodaju po tri naporedo a sa rukama ispreplitanim, pedikeba - nožnih taksija, tj. rikši, u kojima se čitave porodice voze brzinom od tri kilometra na sat dok pedale okreće vozač koji je visok sto pedeset santimetara, i još po neku lutajuću svetu kravu, pa će vam biti jasna težina problema. A nije to ni sve, postoje rupe po putu, za koje bi čovek pomislio da su otvoreni šahtovi.

A bregovi! Dotad sam još i dobro vozio, krivudajući kroz gomilu i zvoneći toliko da sam u palcu već imao grčeve. Ali onda me Buda prodrma za mišicu, osvrnuh se, i videh da je Adrakian nekako uspeo da prođe pored Fredsa, i da uzme drugi taksi; sad je opet bio za nama, ali na izvesnoj daljini, u zastoju iza jednog šareno ofarbanog autobusa. A mi smo tek polazili uz prvu od tri prilično jake uzbrdice koje Dili Bazar ima pre nego što dospe u centar grada.

"Heroj džetovi" nisu pravljeni za brda. Građani Katmandua, kad stignu do ovakvih uzbrdica, silaze sa svojih bicikala i nastavljaju peške, vodeći bicikle uz sebe; samo zapadnjaci, koji su čak i u Nepalu još uvek obuzeti žurbom, ostaju na sedalu bicikla i mukotrpno voze uzbrdo. Ja sam tog dana svakako bio zapadnjak obuzet žurbom, pa sam ustao i navalio da *pumpam* po tim pedalama. Ali bilo je teško, naročito posle potpunog zastoja koji sam imao kad sam morao da zakočim da ne bih udario jednog starca koji je stao da izduva nos na zemlju pritiskajući ga prstom. Adrakianov taksi je, uz eksploziju trubljenja, uspeo da zaobiđe taj autobus, i brzo nam se primicao. Seo sam opet na sedalo, hukćući i

dahćući, sa nogama poput panjeva, i već se činilo da ću za ovaj problem morati da nađem neko diplomatsko rešenje, kad me nešto iznenada udari po obe noge i zbaci obe sa pedala, a naš bicikl jurnu napred, za dlaku izbegavajući sudar sa jednim nožnim taksijem.

To je Buda stupio u akciju. Oberučke se držao za prtljažnik na kome je sedeo, a nogama je, od pozadi, okretao pedale.Viđao sam, ranije, dugajlije zapadnjake da na taj način jašu svoje iznajmljene bicikle, da ne bi pri svakom obrtaju pedala udarali kolenima o upravljač. Ali, sedeći tamo pozadi, ne možeš ostvariti mnogo potiska nadole, pa ih zato nikad nisam video da tako voze uzbrdo. Za Budu, ovo nije bio problem. Mislim, taj momak je bio *jak.* Okretao je pedale tako jako da je jadni *heroj džet* cvileo od opterećenja. Odjurili smo uz breg, a onda poleteli nizbrdo kao da smo skočili na motocikl. Motocikl bez kočnica, trebalo bi da dodam. Buda po svemu sudeći nije dobro poznavao teoriju kočenja pedalama, a ja sam par puta pokušao sa ručnom kočnicom i ustanovio da ona samo ciči kao prase i malčice umanjuje našu stabilnost. I zato, dok smo raketirali niz Dili Bazar, šta sam drugo mogao, do da podignem noge na okvir bicikla i da vrdam oko prepreka, kao u nekoj od onih video-igara sa auto-trkama. Zvono sam drndao najžešće što je bilo moguće. Veliki deo vremena provodili smo na desnoj strani ulice, zalećući se dolazećim vozilima u čelo (ovde se vozi levom stranom).

Krajičkom oka sam primećivao pešake koji su iskolačenih očiju pratili naše proletanje; a onda, kad zaobiđoh jedno poluteretno vozilo, putanja ispred nas se raščisti i ja videh da se bližimo Raskršću saobraćajnih inženjera, koje je bilo jedno od mojih omiljenih mesta. Na tom mestu se Dili Bazar ukršta sa još jednom od glavnih ulica, i to je obeleženo prisustvom četiri semafora, s tim što je *na sva četiri istovremeno upaljeno zeleno svetlo, dvadeset četiri sata na dan.*

Na tački za saobraćajnog policajca ovog puta je stajala krava. "Bistarre!" (polako!) povikah ja, ali u Budinom rečniku je, evidentno, još uvek postojala samo reč "namaste", tako da on nastavi da pedalira nesmanjenom brzinom. Isplanirah putanju, stisnuh ručnu kočnicu, zgurih se nad upravljačem, počeh da zvonim.

Prohujali smo kroz prostor između zahuktalog taksija i te krave saobraćajke, sa možda po desetak santimetara slobodnog prostora levo i desno, i napustili tu raskrsnicu pre nego što sam stigao i da trepnem. Nema problema. E *to* vam je *tajming,* ocenjivanje šta u kom trenutku činiti.

Posle toga, trebalo je još samo birati pravac. Poveo sam nas pogrešnim smerom kroz jednosmernu zonu Durbar Marga, da bih skratio naše putovanje i definitivno se otresao gonilaca, a kad smo odatle izašli živi, bilo je jednostavno prevaliti ostatak puta do Thamela.

Prilazeći Thamelu, prošli smo pored vrtova kraljevske palate; a u tamošnjem visokom drveću danonoćno borave, kao što sam već pomenuo, ogromni smeđi slepi miševi, koji naglavce vise sa ogolelih gornjih grana. Dok smo mi prolazili pokraj palate, slepi miševi su, valjda, osetili miris jetija, ili tako nešto; jer, iznenada, čitavo njihovo jato prasnu iz tog granja, cičeći poput moje ručne kočnice i lepetajući svojim velikim kožnim krilima kao sto malih Drakula. Buda je usporio da bi zurio gore u taj prizor, a svi ostali u tom bloku, pa čak i krava na uglu, stadoše i takođe digoše poglede, posmatrajući taj oblak slepih miševa kako ispunjava nebo.

Zbog takvih momenata volim Katmandu.

U Thamelu smo se savršeno uklopili. Iznenađujući broj ljudi na ulici izgledao je po mnogo čemu slično Budi - čak toliko da mi pade na um pomisao da su prerušeni jetiji otpočeli tajnu infiltraciju u grad. Pripisao sam takvo razmišljanje histeriji izazvanoj Raskršćem saobraćajnih inženjera, i usmerio naš herojski mlažnjak u dvorište hotela *Zvezda.* Tu su nas zidovi okružili, i Buda je pristao da prekine okretanje pedala. Siđosmo sa bice, i ja, tresući se, povedoh jetija gore, u moju sobu.

10

Tako dakle. Oslobodili smo zarobljenog jetija. Doduše morao sam priznati, dok sam zaključavao nas dvojicu u moju sobu, da je on bio samo delimično slobodan. Moglo bi se pokazati da nije tako lako prebaciti ga u potpunu slobodu, na njegov zavičajni teren. Još uvek nisam tačno znao gde je to. Iznajmljivanje automobila u Katmanduu se ne praktikuje, a autobuske vožnje su, za svaki pravac, duge i prenatrpane. Da li bi Buda smireno izdržao deset sati u prepunom autobusu? Pa, poznajući njega, verovatno bi izdržao. A da li će njegov prerušaj odoleti? To nije bilo verovatno.

U međuvremenu, trebalo je videti šta ćemo sa Adrakianom i Tajnom službom koja nas je imala u vidu. Nisam imao nikakve predstave šta se desilo sa Nejtanom, Sarom i Fredsom, pa sam se brinuo za njih, osobito za Nejtana i Saru. Priželjkivao sam da dođu. Sad kad smo bili u sobi, i smešteni mirno, osećao sam se malo nezgodno uz ovog mog gosta; s njim unutra, soba je davala osećaj da je užasno mala.

Otišao sam u kupatilo i piškio. Ušao je Buda i posmatrao kako ja to radim, a kad sam ja bio gotov, pronašao je pravu dugmad na svom svepokrivajućem radnom odelu, i uradio isto! Zapanjujuće pametan je bio taj dasa. I još nešto - ne znam da li ovo da pomenem - dakle, u svojevremenoj debati hominid-ili-primat, čuo sam da je muški polni organ kod većine primata vrlo mali, i da su mužjaci muškog roda, u tom pogledu, ubedljivo šampioni veličine. Ura za nas. Ali Buda je bio, to primetih hteo-ne-hteo, bliži ljudskom kraju te skale. Dokazi su se, zaista, nagomilavali. Jeti je hominid, i to vrlo inteligentan. Budino hitro shvatanje, rapidno adaptiranje na promenljive situacije, razlikovanje prijatelja od neprijatelja, njegova *hladnokrvnost*, sve je to indiciralo prvoklasnu pamet.

I to se, naravno, uklapalo. Jer kako bi inače oni uspevali tako dugo da ostanu tako dobro skriveni? Mora biti da uče svoje mladunče svim trikovima, iz generacije u generaciju; paze da ne izgube ni jednu alatku niti artifakt, svoje domove sakrivaju u pećinama koje je najteže pronaći, izbegavaju sva ljudska naselja, sahranjuju svoje mrtve...

Onda mi pade napamet da se zapitam: ako su jetiji tako pametni, i tako vešti u skrivanju, zašto je ovaj stari Buda ovde sa mnom, u ovoj sobi? Šta je krenulo kako ne treba? Zašto se on pokazao pred Nejtanom, i kako je to Adrakian uspeo da ga uhvati?

Uvideh da su moje misli već odlutale prema pitanju koliko se često duševne bolesti javljaju među jetijima... a posledica takvih mozganja je bila, da sam još jače poželeo da Nejtan stigne. U nekim situacijama taj Nejtan nije bio od neke velike koristi, ali je sa jetijem imao blisko razumevanje koje je meni, na žalost nedostajalo.

Buda je čučao na krevetu, zguren iznad svojih kolena, i zurio blistavim pogledom u mene. Kad smo stigli, skinuli smo mu naočare za sunce, ali kapa *Dođdersa* mu je ostala na glavi. Jeti je ostavljao utisak pažljivog motrenja, radoznalosti, i zbunjenosti. Šta dalje? kao da je govorio. Nešto u njegovom izrazu, nešto u nečemu kako se borio sa celom tom situacijom, i kako je bio jednovremeno i hrabar, i dostojan žaljenja - pokrete u meni osećanja njemu u prilog. "Hej, momče. Vratićemo mi tebe tamo gore. Namaste."

Usnama je formirao tu reč. Namaste. Što znači, pozdravljam duh u tebi. Oduvek jedan od mojih omiljenih pozdrava. Namaste, gospodine jeti!

Možda je gladan? Šta čovek da ponudi gladnom jetiju? Da li je on vegetarijanac ili mesožder? U sobi nisam imao mnogo: nekoliko paketića pileće supe začinjene karijem, nešto slatkiša (a ako mu šećer škodi?), *bif-džerki,* trake sušene govedine - e to je mogućnost; i nebiko-molt biskvite, koji su u stvari kolačići od oblande, pravljeni u Nepalu... Otvorio sam paketić tih kolača, i paketić sa trakama govedine, i ponudio mu da uzme izvesnu količinu.

Pomakao se malo unazad, seo na krevet, i prekrstio noge ispred sebe. Potapšao je krevet kao da hoće da pokaže mesto za mene. Sedoh i ja, naspram njega. Uzeo je jednu čvrstu, štapićastu traku *džerkija* svojim dugim prstima, onjušio je, pa je zadenuo između svojih nožnih prstiju. Ja pojedoh svoju traku, za primer. Pogledao me je kao da sam zahvatio salatu pogrešnom viljuškom. Počeo je kolačićem žvaćući ga polako. Zapazih da sam gladan; po zaokrugljenosti njegovih očiju zaključio sam da je i on osećao glad. Ali svoju smirenost nije gubio; stavljao mi je do znanja da tu postoji izvesna procedura; svaki kolačić je prvo opipao, pa onjušio, pa vrlo sporo pojeo; tek tada izvukao govedinu i probao je, odgrizavši polovinu. Gledao je po sobi, gledao i mene, i vrlo sporo žvakao. Tako staložen, tako miran! Opredelih se za gledište da on sme i slatke stvari da jede, pa mu ponudih kesu *dželi binza,* loptastih gumi-bombona obloženih šećerom. Probao je jednu, i njegove se obrve uzdigoše; onda je uzeo iz kese jednu iste boje (zelenu) i dao je meni.

Nedugo potom, sva moja hrana je ležala razasuta po krevetu između nas, pa

smo probali malo ovog, malo onog, ćuteći, polako i svečano kao da je to neki sveti ritual. I, znate šta, posle izvesnog vremena stekao sam osećaj da i jeste sveti ritual.

11

Otprilike jedan sat posle našeg obroka, stigoše Nejtan, Sara, i Freds. "A tu ste!" povikaše. "Dobar si, Džordž! Imalo se i voziti!"

"To Budi zahvalite", rekoh. "On nas je doveo ovamo."

Nejtan i Buda počeše da petljaju oko svoje ogrlice od fosilnih školjki, premećući je po rukama. Freds i Sara mi ispričaše šta se nadogađalo. Sara se borila sa Adrakianom, koji joj je izmakao i pojurio za nama, a zatim je imala okršaj, uz optužbe i udarce, sa Valerijom Badž, koja je ostala u holu, uz Ficdžeralda. "Bilo je uživanje makljati je, uvlačila se Filu već mesecima - mada je meni to sada, naravno, sasvim svejedno". Ove reči je brzo dodala kad ju je Nejtan pogledao. Uglavnom, ona je gurala i ćuškala i zasipala grdnjama Badžovu i Ficdžeralda i Adrakiana, i kad je s time završila, niko živi u *Šeratonu* pojma nije imao šta se dešava. Dvojica agenata Tajne službe su pošli za Adrakianom; ostali su se zadovoljili time da štite Karterove. A Karterovima su se obe strane u sukobu obraćale, tražeći da oni presude ko je u pravu. Naravski da Karter i Karterovica nisu bili voljni da to učine. Ficdžerald i Badžovica nisu želeli da istupe otvoreno i kažu da im je ukraden jeti, tako da se nisu mogli jasno izraziti. Onda se Freds vratio, u trenutku kad su Nejtan i Sara već bili pozvali taksi. "Ja smatram da su Karterovi na kraju bili uz nas", reče Sara zadovoljno.

"Sve je to lepo i krasno", reče Freds, "ali, eto, imao sam starog Džimija tačno ispred sebe, nikakav jeti nije bio tu pa da moram da glumim ljubaznost, a, čoveče koliko je taj Karter meni skrivio! Bio sam u San Dijegu 1980. na dan biranja, i negde oko šest smo pošli ja i gomila mojih prijatelja da glasamo, i ja se upustih s njima u *tešku* diskutačinu, ubeđujući ih da treba da glasamo za Kartera a ne za Andersona, zato što bi Anderson bio samo simbolični gest dok bi Karter još uvek mogao imati neku šansicu da pobedi, jer ja u ankete ne verujem, i, ja stvarno navalim i sve redom ih ubedim, što je verovatno bio vrhunac moje političke karijere, a kad ono dođemo mi kući i uključimo TV i čujemo da je Karter još pre par sati odustao od izborne borbe! Tako su se ti ljudi naljutili na mene da mi je Džon Dramond sipao pivo na glavu i udario me evo ovde. Zapravo okupali su me skroz. Znači, imao sam oko čega da se svađam sa starim Džimijem, jošte kako, i nameravao sam da mu priđem i pitam ga što je onako nešto učinio. Međutim izgledao je zbunjen tim haosom, pa sam

odlučio da to ne činim."

"Istina glasi, da sam ga ja odvukla pre nego što je stigao da pokuša", reče Sara.

Nejtan nas vrati problemu koji je bio neposredno pred nama. "Tek treba da izvučemo jetija iz Katmandua, a Adrakian zna da ga imamo - tragaće za nama. Kako ćemo to izvesti?"

"Imam plan", rekoh ja. Jer ja sam, posle onog obroka sa Budom, razmišljao. "Dakle, gde je Budin dom? Potrebno je da znam."

Nejtan mi reče.

Zavirih u svoje mape. Budina dolina bila je ne mnogo daleko od malene poletno-sletne staze u Dž___u. Klimnuo sam glavom. "O-kej, evo kako ćemo to izvesti..."

12

Glavninu sledećeg dana provedoh s one strane ogledala, u velikoj centralnoj zgradi Kraljevske nepalske vazduhoplovne kompanije, pribavljajući četiri karte za let do Dž___ sledećeg dana. Težak posao, čak iako, koliko sam ja mogao da primetim, mesta u tom avionu nisu bila ni približno rasproda ta. Dž___ se ne nalazi u blizini ma koje turističke staze za uspon, i nije popularno mesto. Ali u RNAC to ne znači ništa. Njihova svrha postojanja kao kompanije, rekao bih ja, nije prvenstveno da prebacuje ljude kroz vazduh od mesta do mesta, nego da *pravi liste.* Spiskove čekanja. Rekao bih da je to njihova tajna namera, ali, ne mogu, jer nije tajna.

Strpljenje, vrlo uzdržana luda zadrtost, i obilje bakšiša - eto, to su ključevi pomoću kojih se prelazi sa lista na status imaoca karte; poduhvat u kome sam ja uspeo, i to za jedan jedini dan. Iz tog razloga, bio sam zadovoljan, ali sam ipak pozvao svog prijatelja Bila, koji radi u jednoj od putničkih agencija u ovom gradu, i s njim izgradio jedan mali rezervni plan. On je u tome bio dobar, jer ima obilje iskustva sa RNAC. Onda sam obavio preostale kupovine, u svojoj omiljenoj prodavnici penjačke opreme u Thamelu. Vlasnica, jedna Tibetanka, ostavila je svoj primerak *Dalekih paviljona* i prekinula svoje aerobik-vežbe za ruke, pa donela svu odeću koju sam zatražio, i to sve baš u onim pravim bojama. Jedino mi nije mogla naći još jednu kapu *Dodžersa,* ali sam umesto te dobio tamno-plavu bejsbol kapu sa natpisom *ATOM.*

Pokazao sam kapu prstom. "Ama, šta je, više, taj ATOM?" Jer se ceo Nepal šareni od kapa i jakni na kojima stoji ta jedna reč. Kompanija? Ako jeste, kakva?

Slegnula je ramenima. "Ne zna niko."

Intenzivno reklamiranje nepoznatog proizvoda: još jedna Velika misterija Nepala. Potrpao sam svoju novu imovinu u ranac i otišao. Na putu kući, primetih da u gomili neko, iza mene, vrda i sakriva se iza ćoška. Jedan jedini pogled, i videh ga kako zabada nos u kiosk sa novinama: Fil Adrakian.

Sad više nisam mogao ići kući, ne direktno. Zato sam ušao u sledeću zgradu, a to je bila *Gostionica Katmandu,* i rekao jednom od tamošnjih naduvenih službenika da kroz deset minuta Džimi Karter stiže u posetu a da će Karterov sekretar naići svakog trenutka. Prošao sam kroz zgradu, i ušao u zgodnu baštu

na kojoj se zasniva tako veliki deo pretenzija te kafane; preskočio sam jedno nisko mesto mesto na zadnjem zidu. Pa niz jednu pustu uličicu napunjenu đubretom, pa oko ugla, pa preko još jednog zida, i pored *Fazanske* ili *Prijatne* krčme, u dvorište *Zvezde.* Bio sam baš u fazonu supertajnosti, i svega toga, kad: ispred *Tantričke prodavnice polovnih knjiga* stoji jedan od Karterovih ljudi iz tajne službe. Pošto sam se već nalazio u dvorištu, krenuo sam dalje, i požurio gore, u svoju sobu.

13

"Po mom mišljenju, mora biti da su vas pratili dovde", rekoh našoj maloj grupi. "Moguće je da veruju da smo mi zaista pokušavali kidnapovanje."

Nejtan jeknu. "Adrakian ih je verovatno ubedio da smo deo one grupe koja je podmetnula bombu u hotel *Anapurna* letos."

"To bi trebalo da ih umiri", rekoh ja. "Kad je bio taj bombaški napad, opozicija je odmah napisala kralju pismo i saopštila da će obustaviti sve operacije protiv vlade sve dok vlasti ne uhvate kriminalce iz njihovih redova."

"Džumbus prave ti budistički gerilci, a?" reče Freds.

"U svakom slučaju", rekoh ja, "to znači da imamo prokleto dobar razlog da sprovedemo svoj plan. Freds, jesi li siguran da to možeš?"

"Sigurno da sam siguran! Zvuči zabavno."

"U redu. Bolje je da noćas ostanemo svi ovde, za svaki slučaj. Zakuvaću pileću supu."

Tako smo pojeli spartansku večeru, sačinjenu od pileće supe s karijem, kolačića *nebiko,* bele čokolade *toblerone,* žele loptica, i jodiniranog pića *tang.* Kad je Nejtan video kako Buda navaljuje na *dželi-binz,* odmahnuo je glavom. "Moramo ga izvući odavde *brzo.*"

Kad smo se smeštali za spavanje, Sara je legla na krevet, a Buda joj se odmah pridružio, sa potpuno nevinim pogledom, kao da očima kaže: ko, ja? A pa tu ja spavam, zar ne? Video sam da je Nejtanu to malčice sumnjivo, može biti da ga je brinuo stari kompleks Fej Rej5, a onda se Nejtan popeo u taj isti krevet i sklupčao na uznožju. Pretpostavljam da se ništa problematično nije dogodilo. Freds i ja smo prostrli po podu moje ubuđale ležaje od pene i legli.

"Zar ne misliš da će Buda da šizne kad budemo sutra leteli?" upita Sara kad smo ugasili svetlo.

"Ništa ga dosad nije uznemirilo", rekoh ja. Ali, nisam bio siguran; ni ja ne volim letenje.

---

5 Fej Rej, glumica iz prvog filma o King Kongu, ljubav velikog majmuna.

"Jest, ali ovo neće biti ni izdaleka slično ma čemu što je on ranije radio."

"Kad stojiš na visokom grebenu, to ti je pomalo kao da letiš. U poređenju sa našom vožnjom biciklom, trebalo bi da bude lako."

"Nisam tako siguran", reče Nejtan, ponovo zabrinut. "Možda je Sara u pravu - letenje može uznemiriti čak i ljude koji znaju šta ono znači.

"Problem obično i jeste u tome što znaju", rekoh ja sa iskrenim osećanjem.

Freds preseče debatu: "Aj' ga ufiksamo pre letenja. Pripalimo lulu sa hašišem i narokamo ga."

"Jesi li lud!" reče Nejtan. "Tek onda bi šiznuo!"

"Neee."

"Ne bi znao šta se dešava s njim", reče Sara.

"A je l'?" Freds se pridiže na jedan lakat. "Ti stvarno misliš da su ti jetiji živeli ovde toliko vremena, među svim tim narkotičnim biljkama, i da ih nisu prokužili? Ma hajde! U istinu, to je valjda i razlog što ih niko nikad ne vidi! Nepokretni su! Jer čoveče, tamo biljke droge rastu visoko kao borovi. Verovatno se jetiji hrane njihovim pupoljcima."

Nejtan i Sara nisu bili uvereni u to, a još manje su bili uvereni da treba počinjati takve eksperimente u ovako presudnim trenucima.

"Imaš haš?" pitao sam Fredsa zainteresovano.

"Nemam. Pre nego što se pojavio ovaj uspon na Ama Dablam, trebalo je da letim u Maleziju da se uključim u džunglaško-planinarsku ekspediciju koju je Daug Skot skrpio, znaš? Pa sam se haša sasvim otarasio. Mislim, pitanje 'oćeš li pokušavati da uneseš droge avionom u Maleziju nije jedno od težih pitanja na testu inteligencije, znaš? Zapravo sam u tom preostalom vremenu imao i previše za pušenje, pa kad sam pešačio od Namčea nadole ka Lukli, punio sam lulu i onda ispustio jednu grudvetinu na zamlju, pravo čudovište od grudve, oko deset grama. I ostavio je na zemlji, tek tako! Ostavio i otišao! Oduvek sam želeo da to učinim."

"U svakom slučaju, ni mrve nemam. To bih mogao srediti za petnaest minuta na ulici ako hoćeš, mada..."

"Ne, ne. U redu je." Već sam čuo ravnomerno disanje Bude, koji je iznad mene, čvrsto spavao. "Biće on sutra relaksiraniji nego bilo ko od nas."

I bilo je tako.

14

Ustali smo pre zore, i Freds se obukao u onu odeću koju je Buda nosio prethodnog dana. Budi smo sa leđa uzeli izvesnu količinu kovrdža krzna pa smo to zalepili Fredu na facu da posluži kao brada. Čak smo zalepili izvesnu količinu tog crvenkastomrkog krzna i za unutrašnjost kape *Dodžersa* tako da visi pozadi. Sa debelim rukavicama, i sa snežnim čizmama, Freds je bio pokriven; kad je dobio još i široku traku ogledalskih naočara na nos, izgledao je bar isto onoliko uvrnuto koliko Buda u *Šeratonu.* On prošeta malo po sobi, oprobavajući se u toj ulozi. Buda ga je gledao tim svojim iznenađenim pogledom, što je Fredsu bilo smešno. "Izgledam kao tvoj davno izgubljeni brat, a, Budo?"

Nejtan se, sav sumoran, sruši na krevet. "Ovo jednostavno neće uspeti."

"To si rekao i prošli put", usprotivio sam se.

"Tačno! I vidi kako je uspelo! Je l' ti za ono juče tvrdiš da je *uspelo*? Ti ono zoveš *uspevanjem*?"

"Pa zavisi kako shvataš tu reč. Mislim, ovde smo, je l' tako?" Počeh da pakujem svoju opremu. "Opusti se, Nejtane." Spustio sam šaku na jedno njegovo rame, a Sara obe šake na drugo njegovo rame. Malo se ohrabrio, a ja Sari uputih osmeh. Čvrsta je to žena bila; u *Šeratonu* je spasla naša dupeta, a sad je, za vreme čekanja, takođe sačuvla prisebnost. Uopšte mi ne bi bilo teško da je pozovem da krenemo, samo nas dvoje, na jedno dugo putovanje pešice kroz Himal, stvarno; a ona je videla da tako razmišljam, pa mi je dala jedan kratki osmeh koji je govorio *hvala, cenim to,* i, ujedno, *nema šanse.* Sem toga, prevariti starog Nejtana bilo bi kao kad bi *Dodžersi* dali Stiva Garvija nekom drugom timu. Takve ljude ne možeš varati, ne ako nameravaš da i dalje gledaš sebe u ogledalu.

Kad je Fred završio sa uzimanjem instrukcija, od Bude, u držanju tela, pošao je sa mnom napolje. Na izlazu je zastao i nostalgično pogledao opet u sobu, a ja sam ga povukao sa sobom, iritiran tim metodom glume; jer, niko izvan *Zvezde* nije nas mogao videti dok ne siđemo u prizemlje.

Ali moram reći da je Freds, sve u svemu, fenomenalno uspeo. On Budu zapravo nije naročito dugo mogao da gleda, pa ipak, dok je hodao preko tog dvorišta i izlazio na ulicu, uhvatio je koračanje jetija savršeno; kukovi pomalo

kruti, pomalo krivonogo, jednim zaljuljanim mornarskim hodom iz koga se u svakom trenu mogao spustiti na sve četiri, ili je bar tako izgledalo. Bilo mi je teško da poverujem.

Ulice bejahu maltene prazne: pekarski kamion, psi lutalice u potrazi za hranom (prošli su pored Fredsa i ne pogledavši ga - da li bi nas to moglo odati?), jedan stari prosjak sa svojom mladom ćerkom, nekoliko fanatičnih ljubitelja kafe ispred *Nemačke pumpernikel pekare,* dućandžije otvaraju svoje radnje... Blizu *Zvezde* prođosmo pored jednog parkiranog taksija u kome su bila trojica ljudi koji su svi pažljivo gledali na drugu stranu. Zapadnjaci. Požurih dalje. *Kontakt,* promrmljah Fredsu. On samo malo zazvižda.

Na Tajms skveru, jedan taksi, a u njemu vozač, zaspao. Uskočili smo i probudili ga, i zatražili da nas odveze do centralne autobuske stanice. Onaj taksi pored kojeg smo prošli pođe za nama. "Na udici", rekoh Fredsu, koji je njušio pepeljare, probao ukus tapaciranih sedišta, naginjao se kroz prozor da jede vetar, kao pas. "Nastoj da ne preteraš", rekoh mu, brinući se da bi moja bejsbol-kapa sa toliko zalepljenih dlaka mogla odleteti.

Prošli smo pored velikog tornja sa časovnikom, zaustavili se, izašli i platili taksi. Naši tajni pratioci se zaustaviše pokraj istog bloka zgrada, ali na izvesnoj daljini. Prijalo mi je da ih vidim. Freds i ja siđosmo niz široki prolaz od razgnječenog blata, ulazeći time u centralnu autobusku stanicu.

Ta stanica je bila jedno veliko blatno dvorište, oko metar i po do dva metra ispod nivoa ulice. Tu se nalazilo nekoliko desetina autobusa parkiranih pod svim mogućim uglovima. Njihove gume su tako razrovale blato, da je ta avlija izgledala kao neka vrsta auto-moto-Verdena. Svi autobusi su bili u vlasništvu privatnih kompanija - obično je jedna kompanija posedovala samo jedan autobus i vozila samo na jednoj liniji - a agenti svih tih kompanija, smešteni u kabine od drveta i platna raspoređene kod ulaza, počeše svi da galame da bi privukli našu pažnju, kao da smo mi mogli ući ovamo nemajući neko konkretno odredište na umu, pa da se sad opredelimo za onog agenta koji učini najglasniju ponudu.

A ovoga puta zamalo da se tačno tako i desi. Međutim, primetio sam zastupnika za autobus ka Džiriju, a pošto sam i bio nameravao da tamo šaljem Fredsa, kupih dve karte, okružen gomilom drugih agenata, koji su se svi skupili i svi kritikovali moj izbor. Freds se ponešto zgurio; izgledao je tačno koliko treba uznemiren. Nadiže se opšte komešanje; jedna kompanija je dokazala svoje

pravo da sad krene, pa je manevrisala svojim autobusom pokušavajući da se nekako izvuče uz taj ulazni blatni prostor; nije postojao nikakav drugi izlaz iz avlije.

Svako takvo izlaženje stavljalo je vozača pred kompletnu probu svih njegovih sposobnosti, i ne samo vozača, nego i gume i kvačilo i savetodavne sposobnosti svih agenata koji su okolo stajali. Taj blistavo našarani autobus najzad se izvuče uz strminu, posle mnogo rada kvačilom, podešavanja, i šljiskanja blatom unazad; od tog časa ponovo se otvori debata o redosledu polazaka. Nezapređen pristup ka blatnoj strmini imala su samo tri autobusa, pa je raspra između njihovih agenata bila žustra.

Dohvatio sam Fredsa za šaku pa smo krenuli u lutanje po izrovanom blatištu, tražeći bus za Džiri. Posle nekog vremena ga nađosmo: bio je, kao i svi ostali, vedro isfarban žutom, plavom, zelenom i crvenom bojom, ali se od drugih izdvajao time što je imao, na vetrobranskom staklu, četrdesetak nalepnica sa likom Ganeša, da bi vozač bolje video. Kao i obično, kompanijin " drugi autobus" je bio odsutan, a ovaj duplo bukiran. Ugurali smo se u autobus, probili se kroz jako zbijenu gomilu u međusedišnom prolazu, i onda našli prazna sedišta pozadi. Nepalci vole da se voze blizu prednjeg kraja autobusa. Pošto se ukrcavanje naroda nastavilo, gomila nas potopi čak i u zadnjem delu autobusa, a situacija se pogorša kad pomagači zaguraše rezervnu gumu u međusedišni prolaz. Ali Fredsa sam imao na prozoru, što je i bio moj cilj.

Kroz staklo blatom isflekano video sam, jedva, naše tajne pratioce: Fila Adrakiana i dvojicu tipova koji su mogli pripadati Tajnoj službi, mada u to nisam bio siguran. Odbijali su od sebe agente autobuskih kompanija, i pokušavali istovremeno da uđu u stanicu: teška kombinacija. Vrdajući ispred agenata, dospeli su na ulaznu strminu, pa je malo falilo da ih pregazi autobus koji je tu upravo navaljivao i proklizavao. Bežeći od autobusa, Adrakian se okliznu u blatu i pade na dupe. Autobuski agenti su smatrali da je to super fora. Onda on i druga dvojica požuriše odatle, gnjacajući kroz blato od autobusa do autobusa i pokušavajući da glume da ne traže ništa. Najuporniji agenti su ih i dalje proganjali; takođe su se, povremeno, njih trojica zaglibljivali u blato; posle nekog vremena počeo sam se brinuti da neće uopšte uspeti da nas nađu. Međutim, posle dvadesetak minuta uspeli su. Adrakian je video Fredsa na prozoru, pa se njih trojica odmah sakriše saginjući se iza jedne autobuske olupine koja je utonula do osovina. Autobuske agente su nastojali da oteraju

mahanjem i očajničkim jezikom znakova. "Udica progutana definitivno", rekoh ja.

"M-hm", potvrdi Freds ne pomerajući usne.

Sad je autobus bio dupke pun; čak uguraše neku babu između Fredsa i mene, što je meni baš odgovaralo. Međutim, predstojalo je još jedno bedno putovanje. "Ti zaista ulažeš svoj deo truda za ovu stvar", rekoh Fredsu. Spremao sam se da izađem, ali sam i razmišljao o stešnjenom danu koji je njemu predstojao.

"Nma hroblma", reče on bez pokretanja usana. "Mngo volm d idm hutob-som!"

I ja sam mu, nekako, verovao. Migoljeći kao lasica, probih se u međusedišni prostor i u njemu zauzeh stojeći stav. Naši pratioci su motrili na jedina vrata autobusa, ali to nije bilo neki naročiti problem. Gurao sam se između Nepalaca, čiji koncept o ličnom *prostoru oko tela* je manje-više podudaran sa onim prostorom koji njihova tela stvarno i zapremaju - nema kod njih onog trućanja o *četrdeset pet santimetara* - i domogao se jednog prozora na suprotnoj strani autobusa. Oni koji su motrili na nas nisu mogli nikako gledati kroz unutrašnjost tog autobusa, pa sam imao slobodu akcije. Izvinio sam se jednome čoveku, Šerpasu, na kome sam sedeo, otvorio sam nekako taj prozor, i zapeo da se provlačim kroz njega. Šerpas mi je veoma učtivo pomogao, bez i najmanje sugestije da ja tu činim nešto nesvakidašnje, i ja iskočih u blato. Šerpas mi je mahnuo za zbogom; praktično niko drugi u tom autobusu nije ni primetio moj izlazak. Kriomice se provukoh kroz ničiju zemlju *zadnjih* autobusa. Ubrzo potom vratio sam se na Durbar Marg i krenuo taksijem ka *Zvezdi*.

15

Naterah taksistu da se parkira praktično u holu *Zvezde,* a Buda se sjuri u zadnje sedište kao ragbista kad se baca ka protivničkoj ciljnoj liniji. Vozio se sagnute glave, za svaki slučaj. Tajdža nas odbaci do aerodroma.

Događaji su tekli tačno po mom planu, pa sam bio, kao što možete i pretpostaviti, podosta zadovoljan, ali, uistinu, i nervozniji nego ikada tog jutra. Jer, vidite, bili smo svakim korakom sve bliže šalteru RNAC...

Kad sam uz šalter stao, i postavio pitanje, činovnica nam reče da je naš let otkazan za danas.

"Šta?" povikah ja. "Otkazan! Zašto?"

E, sad, ta činovnica je bila najlepša žena na svetu, to se u Nepalu neprestano dešava - na selu, prolazite pored sagnute seljanke koja čupa pirinač, ona digne glavu, i to je faca sa naslovne strane magazina *Kosmopoliten* ali dvaput lepša i lišena vampirske šminke. Ova službenica na šalteru za karte mogla bi zaraditi milion dolara kao fotomodel u Njujorku, ali engleski nije mnogo naučila; a na moje pitanje "Zašto?" odgovorila je: "Kiša pada", i pogledala mimo mene, da vidi ko je sledeća mušterija.

Udahnuo sam duboko. Pomislio sam: imaj na umu da je to RNAC. Šta bi rekla Crvena kraljica? Pokazao sam prstom kroz prozor. "Ne pada kiša. Pogledajte."

To je bilo previše za nju. Ponovila je: "Kiša pada." Osvrnula se i pogledom potražila svog nadzornika, i on priđe; mršav Hindus sa crvenom tačkom na čelu.
Kratko je klimnuo glavom. "Pada kiša gore u Dž___u."

Odmahnuo sam glavom. "Izvinite, ali ja sam dobio kratkotalasni izveštaj iz Dž___a, a sem toga možete pogledati ka severu i uveriti se lično. Ne pada kiša."

"Poletno-sletna staza u Dž___u je suviše vlažna za sletanje", reče on.

"Izvinite", rekoh, "ali juče ste dvaput sletali tamo, a od tad kiša nije padala."

"Imamo mehaničke probleme sa avionom."

"Izvinite, ali vi tamo napolju imate celu flotu malih aviona, pa kad jedan ima probleme, vi umesto njega drugi ubacujete. Znam to, tri sam aviona ovde menjao, jednom prilikom." Nejtan i Sara, čujući ovo, kao da nisu bili baš

oduševljeni.

Ovaj razgovor je privukao nadzornikovog nadzornika: još jedan vitak, ozbiljan Hindus. "Taj let je otkazan", reče on. "Radi se o političkoj stvari."

Odmahnuo sam glavom. "Piloti RNAC štrajkuju samo na letovima prema Lukli i Pokhari - jer jedino na njima ima dovoljno putnika da bi štrajk imao ikakav značaj." Moji strahovi u pogledu pravog razloga za otkazivanje postepeno su se potvrđivali.

"Koliko ima putnika za ovaj let?"

Svi oni slegnuše ramenima. "Let je otkazan", reče prvi nadzornik. "Pokušajte sutra."

Tad sam znao da sam u pravu. Prodali su manje od polovine karata, pa su čekali sutrašnji dan da bi leteli sa punim avionom. (Možda i prepunim, ali zar su oni za to marili?) Objasnio sam situaciju Nejtanu, Sari i Budi. Nejtan je odjurio do šaltera zahtevajući da avion poleti u skladu sa saopštenim redom letenja, a nadzornici su uzvili obrve kao da nagoveštavaju da bi ovde moglo, ipak, doći i do nečeg zabavnog; ali ja ga odvukoh. Dok sam okretao telefonski broj jednog mog prijatelja u putnoj agenciji, objasnio sam mu da je azijska birokratija podigla izluđivanje ogorčenih mušterija na nivo sportske discipline (ili možda grane umetnosti). Iz trećeg pokušaja dobih kancelariju moga prijatelja. Javila se sekretarica, rečima "Jeti putnik?" koje su me prepale jer sam bio zaboravio da tako glasi naziv te firme. Onda sam dobio Bila i ukratko mu objasnio situaciju. "Opet pune avione, a?" Nasmejao se. "Pozvaću onu grupu od šestoro koju smo 'prodali' juče, i onda ćete, valjda, krenuti."

"Hvala, Bile." Pustio sam da prođe petnaest minuta, da bi se dotle ta stvar sredila; za to vreme sam, uz Sarinu pomoć, smirivao Nejtana, a Buda je stajao kraj prozora i zurio u avione koji su poletali i sletali. "Moramo *danas* krenuti!" ponavljao je Nejtan. "Posle onog danas, oni više nikad neće uleteti u zamku!"

"To nam je već poznato, Nejtane."

Vratih se do šaltera. "Molio bih propusnice za let broj 2 za Dž___?"

Ispunila je naše propusnice. Ona dvojica nadzornika su stajala iza jedne konzole, pomno izbegavajući moj pogled. U normalnim slučajevima sve ovo me ne bi iznerviralo, ali zbog pritiska da otpravimo Budu bio sam već malčice poživčanio. Kad sam već imao propusnice u šakama, rekao sam činovnici, dovoljno glasno da i ona dvojica čuju: "I da više ne bude otkazivanja, važi?"

"Otkazivanja?"

Digoh ruke od toga.

16

Naravno, propusnica za ukrcavanje je samo parče hartije; i zato, kad videh da u mali dvomotorac ulazi samo osam putnika, opet se unervozih; ali mi poletesmo tačno na vreme. Kad se avion odlepio od tla, zavalio sam se u sedište, a osećanje olakšanja poče da duva kroz mene kao unazadni mlaz vazduha od elisa. Do tog momenta nisam shvatao koliko sam nervozan. Na sedištima ispred mene, Nejtan i Sara su stiskali jedno drugome ruke i široko se osmehivali, a Buda je bio uz mene, na doprozornom sedištu, i zurio u nešto - da li u Katmandušku dolinu, ili u svetlucavi sivi krug elise, to nisam mogao oceniti. Zapanjujući momak, taj Buda: toliko hladnokrvan.

Digli smo se nad zeleno, terasasto, donekle tolkinovsko srednje-zemljinsko savršenstvo Katmanduške doline, i poleteli ka severu, preko planina, uvis ka zemlji snegova. Preostali putnici, četvoro Britonja, gledali su kroz svoje prozore i uzvicima propraćali božanske prizore, ne mareći ama ni ovolicno što je jedan od njihovih saputnika neki čudak. Sa te strane problema nije moglo biti. Kad je avion dospeo na krstareću visinu i prestao da se uspinje, jedan od dvojice stjuarda dođe medusedišnim prolazom i ponudi svakome od nas po jedan mali, u hartiju zamotani slatkiš, baš kao što druge vazduhoplovne kompanije nude pića ili jela. Bilo je to neverovatno šarmantno, maltene kao da gledaš decu kako se igraju vazduhoplovne kompanije; a i sama ta misao je šarmantna i ostaje šarmantna sve dok se ne setiš da se nalaziš na visini od 5.300 metara okružen tim tipovima, i da će te oni sada povesti u preletanje najvećih planina na svetu, da bi te potom spuštali na najmanje poletno-sletne staze. Tog trena šarm ispari i ti počinješ duboko da gutaš, i da se trudiš da ne razmišljaš o silaznim vazdušnim strujama, o osiguranju života, o zamoru metala, o životu posle smrti...

Pomakao sam se napred u svom sedištu, nadajući se da su ostali putnici odveć preokupirani da primete da je Buda progutao svoj slatkiš ne odmotavajući ga. U tom pogledu malo sam se brinuo zbog onih dvoje postrani od mene, ali to su bili Britaći - dakle, i ako bi zapažali čudne stvari kod Bude, utoliko manje bi ga posle toga gledali. Nema problema.

Nedugo potom taj stjuard reče: "Ne pušiti, ako ljubazno izvolite", a avion klonu nadole i ustranu, pa se zalete dole, ka jednoj izuzetno šiljastoj grupi snežnih vrhunaca. Nigde ni traga od poletno-sletne staze; zapravo, i sama

pomisao da bi ona mogla tamo dole postojati bila je apsurdna, ako bi se čovek oslanjao na ono što vidi. Udahnuo sam duboko. Da vam kažem istinu: mrzim letenje.

Pretpostavljam da je nekima od vas poznato kako izgleda poletno-sletna staza Lukla ispod regiona Everest. Nalazi se na jednom proširenju visoko na jednoj od dvaju litica koje čine klisurinu Dud Koši. To je travnata staza, nagnuta za oko petnaest stepeni u odnosu na horizontalu i duga samo dvesta metara, a uperena je pravo u zid doline. Dok se spuštate ka njoj, vi zapravo jedino i vidite taj zid, i čini vam se da ćete se tačno zakucati u njega. U zadnji čas, pilot usporava i dotiče travu, pa se avion, posle neizbežnog drmusanja i odskakivanja, zaustavi brzo, zato što idete takvom uzbrdicom. *Teško* iskustvo; neki ljudi posle njega postanu religiozni, ili, bar, doživotno odustanu od letenja.

Ali istina glasi da u Nepalu ima bar desetak poletno-sletnih staza kompanije RNAC koje su daleko *lošije* od te u Lukli; a, na našu nesreću, staza u Dž___u, gde smo mi išli, bila je otprilike na vrhu te liste. Kao prvo, nije ni pravljena da bi bila poletno-sletni *ranvej* - svoju egzistenciju je počela kao *terasa za ječam,* jedna od mnogih takvih na planinskom obronku iznad jednog sela. Proširili su je i zaboli na jedan kraj *čarapu za vetar,* a ječam dabome počupali, i, gotovo. Instant staza. I ne samo to, nego je dolina tu bila baš duboka - recimo, hiljadu petsto metara - i vrlo strma, sa jednim završnim zidom praktično okomitim, oko milju (gledajući uz vazdušnu struju) daleko od staze, i sa jednim oštrim udubljenjem tipa *pseća noga* jedva nešto više od milju daleko (gledajući niz vazdušno strujanje), tako da, ozbiljno govoreći, niko *normalan* ne bi ni pomislio da postavi poletno-sletnu stazu tamo. U ovo sam bio sve čvršće i čvršće uveren dok smo pikirali tri kilometra u dubinu, prema "psećoj nozi", pa se onda izvukli u horizontalu i produžili naporedo sa jednim zidom doline, tako blizu da sam mogao (samo da mi je bila volja) dobro proceniti koliko će roditi zrna ječma po hektaru. Pokušao sam da umirim Budu, ali on je bio zauzet vađenjem mog papirnatog omotača za slatkiš iz pepeljare, pa nije želeo da ga uznemiravam. Ponekad je fino biti jeti. Ugledao sam našu stazu, pogledom sam pratio kako se ona povećava -recimo, do dimenzija jednog lenjira - a onda smo mi na nju aterirali. Dobar nam je pilot bio: samo smo dvaput odskočili, a onda smo stali imajući još dva-tri metra raspoloživog prostora ispred sebe.

17

I tako se približilo svome kraju naše kratko druženje sa jetijem Budom,koga smo uspešno oslobodili iz ruku ljudi kojima je, posle toga, preostalo još samo da postanu veoma istaknute ličnosti na spisku luckastih predavača u SAD, i da to zauvek ostanu.

Kazati moram, da je Buda bio jedan od najfinijih momaka koje sam ikad imao zadovoljstvo da upoznam, i svakako jedan od najhladnokrvnijih. Taj stvarno nije mogao da prokuva.

Nego, da završim: uzeli smo svoje rance i proveli celo to popodne pešačeći, prvo uz gornju ivicu zida te doline, a zatim jednom šumovitom, visokom dolinom zapadno od te. Te noći smo se ulogorili na jednoj širokoj izbočini iznad jednog kratkog vodopada, između dve gigantske stene.

U jednom šatoru su prespavali Nejtan i Sara. U drugom, Buda i ja. Dvaput sam se budio, i oba puta video Budu kako sedi na ulazu u šator i posmatra ogromni zid doline naspram nas.

Sledećeg dana smo pešačili dugo i naporno, neprestano uzbrdo, i najzad stigli do mesta gde je njihova ekspedicija imala logor tog proleća. Odbacili smo svoje rance, prešli reku novim mostom napravljenim od bambusa, a onda su nas Nejtan i Buda odveli preko šume i polja do onog mesta gde su se prvi put sreli. Dok su do tamo stigli, već je bilo pozno popodne, a sunce je bilo iza zapadnih planina.

Kao i uvek, činilo se da Buda razume plan. Skinuo je i vratio mi moju *Dodžers* kapu. Sve ostale odeće se bio oslobodio još u logoru. Ta kapa mi je oduvek bila dragocena, ali sad je stvarno postala nešto specijalno. Nejtan je njemu vratio, i oko vrata stavio, fosilnu ogrlicu; ali je jeti skide, pregrize kanap, i dade po jednu fosilnu školjku svakom od nas. Bio je to izuzetan momenat. Ko može reći da jetiji nisu te školjke i jeli, u nekoj drugoj epohi? Znam, znam, povezao sam vremenske skale pogrešno, ili bar tako kažu, ali, verujte mi, pogled u očima tog momka, dok nam je davao te školjke, bio je drevni pogled. Mislim, *star*. Sara ga je zagrlila, Nejtan ga je zagrlio. Ja nisam sklon tome, ja sam prodrmao njegovu mršavu jaku desnicu.

"Zbogom i u Fredsovo ime", rekao sam mu.

"Na-mas-te", prošaputa on.

"O, Budo", reče Sara, šmrkćući; Nejtanu je vilica bila stegnuta kao mengele. Moćno sentimentalan trenutak. Okrenuo sam se da pođem, i, na neki način, povukao i njih dvoje sa sobom; jer, posle svega, ni svetlosti više nije mnogo ostajalo,

Buda je otišao uzvodno, i kada smo ga poslednji put ugledali, stajao je na vrhu jedne priobalne stene i radoznalo gledao natrag i dole, ka nama, njegovo divlje mrkocrveno krzno odjednom je, u odgovarajućem kontekstu, dobilo izgled doteranosti i savršenstva. Ponekad je taj jeti bio čovek koga je teško *pročitati,* ali u ovom trenutku sam video tugu u njegovim očima, ili mi se bar tako učinilo. Njegova velika avantura bila je završena.

Dok smo silazili, palo mi je napamet da se zapitam nije li on malo lud, što sam jednom ranijom prilikom pomišljao. Zapitao sam se da li bi on mogao ušetati pravo u sledeći logor koji nađe, sesti, graknuti "Namaste", i upropastiti sav plemeniti trud koji smo uložili da bismo ga spasili od civilizacije. Možda ga je civilizacija već iskvarila, možda je prirodni čovek već definitivno propao. Nadao sam se da nije. Ako jeste, već ste čuli za to.

Dakle, te noći, u starom ekspedicionom logoru, bili su nosevi otegnuti prema zemlji. Šatore smo podigli uz svetlost lampi, pojeli nešto supe, i onda sedeli gledajući u plave plamenove gorionika za kuvanje. Malo je nedostajalo pa da napravim pravu vatru da bih se razvedrio, ali, nisam imao dovoljno volje da to učinim.

Onda Sara, sa puno emocija, reče: "Ja se tobom ponosim, Nejtane", a on poče da izvodi svoju tačku sijanja iznutra poput Koulmanove lampe, toliko je srećan bio. A bio bih i ja. I, uistinu, kad je rekla "Ja se i tobom ponosim Džordž" i dala mi poljupčić u obraz, razvukao sam lice u osmeh i osetio u duši probod... nečega... pa, mnogo čega. Ubrzo oni odoše u svoj šator. Baš fino za njih, i mnogo sam se ja radovao zbog njih, i tako to, ali, osećao sam se pomalo i kao stari Smedli na kraju epizode *Dadlija Pravednika* u kojoj je Dadli dobio devojku. Naravno, ostala mi je moja fosilna školjka, ali to nije bilo baš isto.

Privukao sam plinsku lampu i neko vreme razgledao tu okamenjenu školjku. Čudan predmet. Šta li je mislio onaj jeti koji je bušio rupicu kroz nju? Za šta li ona služi?

Setio sam se onog obroka na mom krevetu, kad smo Buda i ja svečano žvakali kolačiće i birali ovu ili onu od raspoloživih žele-loptica. I onda osetih da je sve u redu; to mi je bilo dovoljno, i više nego dovoljno.

18

Po povratku u Katmandu sreli smo Fredsa i saznali, iznad pariške šnicle i štrudle sa jabukama u *Staroj bečkoj,* šta se s njim dogodilo. "Oko podne sam zaključio da ste vi svi odavno otišli, pa kad je bus zastao radi odmora u Lamosangu, iskočio sam, i pošao pravo ka taksiju tih tipova. Usput sam budovao, a oni kad su videli kako nailazim, malo je falilo da poumiru. Bili su to Adrakian i ona dvojica agiša koji su nas jurili iz *Šeratona.* Naravski kad sam skinuo kapu i naočare pukli su. A ja: "Čoveče al' sam pogrešio! Ja hteo u Pokharu! Ovo nije Pokhara" Od besa su počeli da se dernjaju jedan na drugog. "Šta je sad?" velim ja. "Da niste i vi drugari nešto pogrešili? Uuuuu, baš šteta!" I dok su oni jedan na drugog podvriskivali i tako to, ja se pogodio sa njihovim taksistom da me odveze natrag u Katmandu. Njima se to nije dopalo i nisu hteli da me puste unutra, ali je taksista već bio besan na njih što su ga iznajmili pa onda uputili na tako grozomoran drum, bez obzira što su i plaćali. I zato kad sam mu ponudio mnogo rupija bio je zadovoljan da ih nekako zezne, stavio me u prednje sedište do njega, okrenuo kola i poterao nazad u Katmandu."

Ja sam pitao: "Vozio si se nazad u Katmandu sa Tajnom službom? I kako si objasnio krzno zalepljeno za kapu za bejsbol?"

"Nikako!... Nisam ni objašnjavao!... Nego, pošto je tokom vožnje iza mene bio Grad tišine, i postalo žešće dosadno, zapitam ja njih da li su gledali najnoviji film o katastrofi, proizveden u Bombaju."

"Šta?" reče Nejtan. "Šta ti je to?"

"Zar ti ne ideš to da gledaš? Prikazuju se svuda po gradu. Mi ih gledamo neprestano, super je. Ispušiš nekoliko zdela hašiša i odeš na jedan od tih njihovih mjuzikla koji traju po tri sata otprilike i koji nemaju ni prevode ni ništa.i, ne da su dobri nego ubijaju koliko su dobri! Neverovatno! Rekao sam tim momcima da bi i oni trebali tako..."

"Predložio si agentima Tajne službe da puše zdele *hašiša*?"

"Sigurno! Amerikanci su, zar ne? Uglavnom nisu izgledali previše ubeđeno, a do Katmandua je imalo da se vozi još prokleto daleko, pa sam im ispričao radnju poslednjeg takvog filma koga sam gledao. Još se daje u gradu, jeste li sigurni da nećete ići da ga gledate? Ne bih želeo da vam pokvarim gledanje."

Uverili smo ga da nećemo ići.

"E ovako, to je o tom tipu koji se zaljubio u tu svoju koleginicu na poslu. Ali ona je verena za njihovog gazdu, stvarnog pokvarenjaka, koji je sklopio ugovor da izgradi branu za taj grad. Pokvarenjak gradi branu koristeći nekakav ptičiji izmet, ili je bar tako izgledalo, umesto cementa, međutim dok je to muvao, pao je u mešalicu i uzidan je u branu. Onda se taj momak i ta cura vere, ali ona, paleći vatru u kuhinjskoj peći, izgori sebi lice. Ona se prilično dobro zaleči, ali od tada, on kad god gleda u nju, prozire joj kožu i vidi lobanju, a to ne može da podnese, zato raskida veridbu i mnogo peva, a ona se maskira tako što navuče kosu na tu stranu svog lica i pravi se da je neka druga. On se sreće sa njom, ne prepoznaje je, zaljubljuje se u nju, a ona otkriva ko je i peva da bi trebalo da on malo odjebe. Teško pevanje sa svih strana u tom delu filma, onda on pokuša da je ponovo pridobije ali ona kaže da nema šanse, a sve to vreme pada straobalna kiša, najzad mu ona oprašta i opet su srećni, ali brana se provali tačno na mestu gde ju je pokvarenjak oslabljivao i bujica odnosi ceo grad u kome za to vreme svi pevaju kao ludi. Ali to dvoje uspevaju da se dohvate vrha jedne stupa-kupole na hramu, koja viri iz vode, i onda se poplava povuče a oni ostanu tamo gore držeći se jedno za drugo, i onda srećno žive od tad pa zauvek. Velika stvar, čoveče. Klasika."

"Kako se to dopalo Tajnoj službi?" upitao sam.

"Nisu rekli. Valjda im se nije dopao kraj."

Ali bilo mi je jasno, dok sam gledao Nejtana i Saru preko stola, njihove osmehe i način kako su se držali za ruke, da se njima kraj baš dopao.

Ah, da, još nešto: *ne smete NIKOME pričati o ovome!!! Važi?*

Michael Bishop

TEOEVANĐELJE PREMA GAMALIELU CRUCISU

(iliti Astrogatorovo svjedočanstvo)

1

Gamalielov prolog

U toj godini punoj velikih događaja, o Čovječanstvo, Dvadeseti ekspedicijski korpus, nakon izbivanja iz našega Sunčevog sistema, dugog skoro dva desetljeća, skočio je ponovno kroz prazni podsloj vanjskoga svemira i vratio se noseći, na palubi svog pionirskog broda, *Hodočasnik,* otetog Otkupitelja druge rase.

Gamaliel Rashba, koji kasnije sebi nadjenu ime Crucis, bijaše glavni astrogator Dvadesetoga korpusa. Ovdje on svjedoči otkrovenje transuniverzalne matične istine, i to kako se ljudi iz korpusa od nje pogano odmetnuše, ali je i svjedok Nade koja još nije mrtva, a na koju s pouzdanjem možemo osloniti mirijade naših osobnih ljudskih nada.

Kad se Dvadeseti korpus vrati svome domu, dočeka ga slavlje ljudi na Zemlji i svih njenih okolnih satelita i kolonija; jer samo se pet od naših prvih ekspedicija do sunaca koja bijahu mnogo bliža sretno povrati, a i to se zgodi pre toliko ljeta da neizbježno poče blijediti i samo sjećanje na njihov uspjeh.

Još su četiri karavane na putu prema dalekim zvijezdama, ali deset preostalih flota iz toga dosad najdrskijeg i nadama najispunjenijeg posezanja u nepoznato propade posvema, ispunjajući tugom srca brižnog ljudskog pučanstva zvjezdanog sustava iz kojega potekoše.

Radost ljudi pri povratku Dvadesetog korpusa nakratko ih ujedini. Svetkovina bijaše jača od dugotrajne ubilačke mržnje, svađa oko granica, političko-vjerskih sukoba i mnoštva novih nesuglasica koje članovi posada *Hodočasnika* i njemu pridruženih dvojnika nisu predvidjeli, a nisu ih mogli zamisliti.

Međutim ta krhka pomirenja ne potrajaše dugo, jer što je krhko na kraju mora pući, a kad se stara neprijateljstva i svađe ponovno obnoviše, zapanjujući putnik *Hodočasnika,* ni od krvi ljudske ni od čovjekova roda, poče se žariti svjetlom nove.

Posvećenim prepirkama, kako starim tako i novim, što su podjarivali strasti ljudskoga roda, sad je bila pridodana razorna snaga Spasitelja što ga ukradosmo od naroda kukaca s petoga planeta dalekog dvojnog sustava Alfe Križa.

Ukradosmo ga, međutim, uz njihov blagoslov, otesmo ga uz njihovu djelatnu

pripomoć; jer u njih bijaše još mnoštvo drugih Otkupitelja, a kad im posada Dvadesetoga korpusa ispriča o životu kakav vlada na Zemlji, inteligentnim bićima s tog drugoga svijeta učini se da bi čovječanstvu dobro došao bar jedan iz tog njihovog svrabnoga viška.

Prikazanje vanzemaljskog Mesije

A to je biće koje Gamaliel i ostali nazvaše *Gospom bogomoljnom,* ili *Gottesan-beterinom,* ili *prie-Dieuom,* ili *Bogomoljkom,* ili nekim drugim imenom prepunim straha i divljenja, štovanja i obožavanja, ovisno o zavičaju i idiomima materinjeg im jezika.

Biće u kojem tek malobrojni na *Hodočasniku* polako prepoznaše vanzemaljsku esenciju konsubstancijalnu s drugom božanstvenom osobom već odavna odbačenoga nicejskoga Trojstva. (Činjenica da je Gamaliel prihvatio to gledište njega samog iznenadi isto toliko, ako ne i više, no one kojima bijaše znano njegovo porijeklo i životna priča.)

Bijaše to alfakrucijski Krist, ženka bogomoljke opore nježnosti i snage, a velika poput najvećega ruskoga hrta, obdarena ljupkom bojom avokada i pokretima mehaničke balerine, neobična i ispunjena gracijom, s vječnim odsjajem u oku.

"Zovite me Mantikhora", rekla je sama svojim mednim, ženskim glasom, u prostoru za putnike broda *Hodočasnik.* "Jer ja sam ljudožderka čiji dobar tek ne donosi smrt već obnovu, a tebe, Gamaliel, dopada dužnost da glad svojega roda utažuješ neprestance utažujuć moju."

To što izreče astrogatorove kolege i podređene više je uplašilo negoli utješilo ili obratilo; pa od toga dana nadalje Gamaliel poravnavaše put Božji pred tim šestonogim stvorenjem u najopreznijoj tajnosti i gotovo uvijek na vlastitu pogibao.

Pokazivanje novinarima

U polupraznom Sheolu Clevelandskom, u Ohiu, glavnom gradu Višestranog Saveza Sjeverne Amerike, časnici su Dvadesetog ekspedicijskog korpusa svoj vanzemaljski tovar prikazali na sastanku s piskaralima i superzvijezdama Pansolar Pressa. (Boston, New York, Philadelphia, Baltimore i Washington, bili su sravnjeni za zemljom početnim plotunima Kobaltne svetkovine prije

osamdesetak godina.)

Pri pogledu na Mantikhoru sve te velike ličnosti ustuknuše u nevjerici, desetak ih čak i izgubi svijest; međutim među prvima koji dođoše sebi bijaše holovizijska reporterka Cable-Stara Rachelka Dan, koja se odmah probi naprijed da bi se zapiljila u bogomoljku i obasula nas rafalima pitanja.

Najveću većinu njih usmjeri na kapetana H.K. Bajaja, vođu Dvadesetoga korpusa: "Kako to da ste to stvorenje doveli s njegova planeta? Razumije li ono geopolitičku ravnotežu koja vlada na Zemlji i škakljive međukolonijalne odnose koji strukturiraju politiku Solkozma? Kakvi su njegovi dojmovi o Clevelandu?"

A Rachelka Dan također upita: "Je li vanzemaljac na ovaj razgovor pristao slobodnom voljom? Zašto ste odabrali baš ovaj trenutak i zašto baš ovaj forum da biste ga predstavili čovječanstvu? I umije li on govoriti?" I mnoštvo sličnih pitanja, i odveć mnogobrojnih da bismo ih sva mogli nabrajati.

Kapetan Bajaj odgovori: "Do ovog je sastanka došlo sada i ovdje po naređenju Međuzvjezdanog diplomatskog instrumenta za ekspanziju, trgovinu i izučavanje, iste one institucije koja je organizirala baš sve dosadašnje izvansolarne ekspedicije."

Našto Gamaliel Astrogator progovori: "Ništa se ne bojte. Bogomoljka je na putu od Acruxa V naučila ljudske jezike, ljudsku povijest i etnologiju. Ona zna i govoriti, ali njen čas još nije došao."

"Čas za što?" zagrajaše piskarala i holoreporteri, od kojih mnoge zapanji činjenica da Gamaliel o bogomoljki govori kao o ženki. "Ja vidim samo veliku zelenu bubu, no vi o njoj govorite kao da našem svijetu donosi nekakvu strašno važnu apokaliptičku poruku."

"In religiosa crucensis", ispravi ih Gamaliel. "Porodica Mantidae, red Dictyoptera, božanske supstancije. I molim da je ne nazivate 'velikom zelenom bubom'. I sasvim usput, svi vi koji ste maločas padali u nesvijest, sad se naglo razjunačiste kad vam pitanja gospođice Dan prokrčiše put."

Dobivši tako po nosu, neki od piskarala i holoreportera počeše nešto među sobom mrmljati, odlučni da astrogatoru vrate milo za drago, sprdajući se s njegovim vjerovanjem u nadnaravno podrijetlo toga kukca. "Da vi niste tom kukcu prodali dušu?" upita jedan do njih. "Moramo li svi koji nismo zbog toga otići u kukac?"

Ta je opaska izazvala pravu provalu profanoga smijeha i podrugljivih uzvika, toliku da je kapetan Bajaj rukom dao znak da će smjesta prekinuti konferenciju.

"Ja sam zaista učenik tog Alfakrucijanca!" povikao je Gamaliel nadglasavajući larmu. "I ispovjedam to svim narodima, svakom satelitu i svim kolonijama!"

Nato se graja malo smiri, a Rachelka Dan, okrenuvši se kapetanu, upita: "Je li ta bogomoljka i među drugim časnicima i ljudstvom Dvadesetoga korpusa stekla sljedbenike? Ili je vaš astrogator u svom zapanjujućem ispovijedanju vjere sam?"

Kapetan Bajaj odvrati, zbunjeno oborivši oči: "Još najmanje dvoje na *Hodočasniku* priklonilo se tom svjetonazoru: Andrew Stout, brodski liječnik, i Priscilla Muthinga, pomoćni ksenolog. Ima li ih još, i koliko, to u ovom trenutku još ne bih mogao kazati." I potom ode s podija da izbjegne daljnje ispitivanje.

Mantikhora umiruje mnoštvo

Potom nasta ludnica, a ni Gamaliel niti preostalih pet časnika u tom metežu ne uzmognu upostaviti red; metež bijaše toliki da se i sama bogomoljka poče prebacivati s noge na nogu, time samo pridodajući stravi a dosljedno i buci.

Glasom upravo porculanski čistim i tremulirajućega tembra, bogomoljka povika glasno: "Slušajte što vam Gamaliel zbori!" Ta zapovijed na mnoštvo smjesta spusti tišinu, jer bijaše tako nenadana, pa se svi sa strahom i poštovanjem zapanjeno zapiljiše u stvorenje.

A Gamaliel, jer sad mu put bijaše otvoren, stupi nasred podija i sa strašću prave vjere obrati se svim narodima, satelitima i kolonijama, objavljujući:

2

Spuštanje na Acrux V

"Ova je bogomoljka Mesija, Pomazanik Božji u davnini obećan Židovima, i mada ja u nju vjerujem kao u potomka Abrahamova, siguran sam da će u nju povjerovati čak i pripadnici Petrove crkve i njezini šizmatski nasljednici, jer su i ona i, uostalom vrlo problematični, Isus Krist od iste supstancije kao i sam Bog Otac.

Na Acruxu V, vidite, slučilo nam se da sletimo baš usred mesijanske misije Naše Gospe Bogomoljne i njene spasiteljske braće i sestara, a Jedini na Nebu, obdaren božanskim atributom sveznanja, u svojoj se prevelikoj ljubavi tog atributa odreknu pa ne učini ništa da taj slučaj spriječi.

Narod na tom svijetu jesu kukci obdareni sposobnošću mišljenja, Mantidae svjesne vlastita postojanja, no, baš poput nas, istjerane iz iskonskoga raja i prognane u svijet smrti i grijeha: zbog tih razloga Jedini na Nebu posla im Svetu Obitelj crvolikih larvi.

Svatko iz toga nakota, ovo neka nitko ne smetne s uma, izniknu iz iste jajne čahure, ili *oothecae,* koju pak iz sebe istisnu djevičanska bogomoljka kojoj utrobu blagoslovi nadahnuće dodira Transuniverzalnoga Duha Svetoga.

Acrux V vrvi od razumnih stvorenja, od kojih se sva razmnožavaju na nezaboravan ortopterski način; a kad se Kćer Mantida, naša Mantikhora, među njima pojavila kao jedini izdanak oplođenoga jajeta, bilo je to nešto što je kršilo zakone njihove biologije i očekivanja njihove kulture."

Prekida ga Rachelka Dan

U kojem ga trenutku prekinu Rachelka Dan i reče: "Želite li time reći da je Bog - ili Jedini, ako vam se taj izraz više dopada — poslao Alfakrucijancima punu muholovku tih mesija?" Bilo je to pitanje koje je izazvalo još jednu malu provalu smijeha među predstavnicima Pansolar Pressa.

Vrativši se iz hodnika na podij, kapetan Bajaj je podigao ruku pa izjavio: "To je nešto posve razumljivo čovjeku koji je Hindu, poput mene, i ako dama iz Cable-Stara nema ništa protiv, rado bih razjasnio to pitanje."

Nakon što su holoreporteri spremno pristali, kapetan je nastavio i rekao:

"Višninih je avatara čitavo mnoštvo. Iako ih i nema toliko koliko otjelovljenja božanstva što ih u obliku braće i sestara On posla Alfakrucijancima, čak je i Mahatma Gandhi jednom upitao jednog kršćanskog misionara zašto Bog, kad je već imao jednoga sina, nije imao još jednog i još jednog."

Našto kapetan zaključi: "Na Acruxu V Bog je, bojim se, imao toliko djece koliko i ona žena iz uspavanke koja više nije znala što bi s njom." Na ovu zamjedbu predstavnici tiska veselo zagrajaše, i kapetan Bajaj, vrteći glavom, odstupi od Gamaliela.

Ovdje se nastavlja astrogatorova priča

Tako podržan, astrogator nastavi svoju priču: "Kad je nekoliko stotina kukuljica izmiljelo iz svete oothece, u bezvodnu, stjenovitu pustinju svoje domaje, sve se one baciše jedna na drugu i stadoše se proždirati, u skladu s ortopterskim biološkim porivom, koji domalo njihov broj svede na dvjestotinjak.

Ako vam je baš po volji, mogli biste tu gozbu odmah nakon poroda nazvati svetkovinom euharistije, ili pak prvom večerom, ili razuzdanom pričešću, ili bilo kojim drugim izrazom koji vam se učini prikladnim.

Ne zaboravite, međutim, pritom, ako je Jedini želio da Njegovo insektidno potomstvo bude istodobno i potpuno mantidno i posvema božansko, da su onda ta mnogobrojna otjelovljenja u obliku kukuljica bila posve neizbježna; zbog toga ih Jedini i stvori."

Gamaliel je potom nastavio i rekao: "Stigli smo baš kad je Mantikhora s ostalom svojom preživjelom braćom i sestrama po jajetu, već odavno iz kukuljica izraslima u odrasle individue sposobne da lete, zvrndala od jednog alfakrucijskog sela do drugog, propovijedajući evanđelje i liječeći kljaste i bolesne, te čineći mnoštvo čudesa kojima mi iz Dvadesetog korpusa ne imasmo uvijek radost i čast biti svjedocima.

Taj je evangelizam razbjesnio zakonite kraljice i vijeća toga planeta, i to svojim otvorenim napadom na status quo, što je očito predstavljalo opasnost za njihovu vlast, pa ta djela vladari ocijeniše zločinima kako u vjerskom tako i u svjetovnom pogledu.

Naš dolazak samo je još više zapetljao situaciju, no kako su mnogi od preživjelih mužjaka podlegli bogomoljskoj strasti i tako postali žrtvama

glavosjeka čeljustima svojih inače posve zadovoljenih nevjesta, redovi su se božanske subraće iz dana u dan sve više prorjedivali, da bi na koncu ostale samo ženke da nastave poslanje na put kojeg ih posla Jedini.

Uznemireni propovijedanjem čak i tih preostalih rabija, kojih sad ne preosta više od šezdeset do sedamdeset na broju, najmoćniji alfakrucijski vladari poželješe pribaviti pomoć nas iz Dvadesetog korpusa u suzbijanju te evangelističke djelatnosti.

Bilo je to stoga što često boravismo na dvorovima vladara, promatrajući njihove običaje i razmjenjujući podatke, pa pretpostaviše da smo skloni njihovu stavu prema razornom utjecaju tih pehlivanskih iskupitelja."

U intelektualnom smislu vrlo lucidni no u tehnologiji vrlo zaostali, alfakrucijski vladari u nama vjerojatno vidješe vjesnike vlastite materijalne evolucije, dakako uz uvjet da se tim evanđelistima ne dopusti da narod masovno vrate u okove praznovjerja i podbodu ga u smjeru beznadnog egalitarizma."

Uto povika jedan od holoreportera, koji se već očito počeo dosađivati: "Ovo su već teška razvodnjavanja, Gamaliel! Zašto odmah ne pređeš na stvar?"

Nato astrogator odgovori: "Bitna je stvar u svemu tome da smo nakon pola okretaja Acruxa V oko središnje zvijezde zaključili kako je naša nazočnost već sama po sebi anomalni faktor u životu toga svijeta, i tako počeli stvarati planove o odlasku, simbolički tako perući ruke i od sudbine vladara i od sudbine evanđelista.

Tad reče najugledniji senator najuglednijeg alfakrucijskog savjeta: 'Ako sobom, kao predmet proučavanja, ne povedete koju od Kćeri Mantida, ona će zacijelo izginuti s ostalima kad ih, zbog zločina kultnoga svetogrđa i svjetovne agitacije među građanstvom uhitimo i požderemo.'

I potom taj senator reče, sjajeći široko razmaknutim očima: 'Bilo bi nam jako drago narodu toli naprednom no toli siromašnom brojem potomaka po paru kao što ste to vi, dopustiti da uzajme kojeg od naših drzovitih otkupitelja', pričem, dok je izgovarao tu posljednju riječ, nije bilo moguće oko nje ne čuti čitav oblak prezrivih upitnika.

Taj je senator, shvaćate, jednom na *Hodočasniku* bio posjetio kiruršku dvoranu Andrewa Stouta, pa je vjerojatno mislio kako ćemo mi našega mesijanskog putnika podvrći vivisekciji, razudbi i mikroskopskom ispitivanju,

pri čemu bi krajnji ishod bila smrt.

Umjesto toga, međutim, mi smo tu ponudu prihvatili videći u njoj način da spasimo život tog stvorenja i tako izvršimo našu trojnu dužnost ovlaštenih predstavnika dobre volje Međuzvjezdanog diplomatskog instrumenta za ekspanziju, trgovinu i izučavanje.

A na našem povratku kući iz dvojnog sustava Alfe Križa, stvorenje koje danas nazivamo Gospom Bogomoljnom ili Mantikhorom, uvjerilo me u svoje božansko porijeklo svojom divljom dostojanstvenošću, svojim sveobuhvatnim intelektom, te skromnom gamom znamenja i čudesa."

Nato Rachelka Dan oštro dobaci: "Detalja, malo više detalja, molim vas!"

Gospa Bogomoljna podupire prazninu

A Gamaliel odgovori: "A jednom zgodom, za našega putovanja kroz prazni podsloj ispod vakuuma u užem smislu riječi, Mantikhora je ispružila prednju hvataljku i tako zatvorila sićušnu pukotinu u vanjskoj nepropusnoj pregradi kroz koju se polako počala utakati smrtonosna sila ništavila."

Našto holoreporter ukori astrogatora riječima: "Isto se moglo postići i zakrpom. Znamo za mnoge zgode kad se iz mirakula rodila vjera, no bojim se da je u ovom slučaju vaša vjera rodila mirakul."

"Jednom drugom zgodom", odvrati Gamaliel, "zadovoljna što sam se bio zarekao da ću joj biti sljedbenikom, Gospa Bogomoljna podarila mi je jedan pogled u smrtonosnu prazninu koju će vjera u Jedinoga, ostvarena kroz meditaciju o njenoj osobi, posvema pobijediti.

To učini stojeći sama sa mnom u krmenom dijelu *Hodočasnika,* kad neživim sastavnim dijelovima broda reče 'Maknite se!'

Našto iščeznuše sve nepropusne pregrade, i našto ugledah sve članova posade kao žive marionete što vise u nematerijalnomu mraku, plešući naizgled bez ikakva oslonca i posve nesvjesni goleme praznine što se širila iz njih u središtu.

Uplašen i kao smrt hladan, naprosto se sruših, međutim me Mantikhora podiže i reče: 'To je carstvo smrti, za koje je transdimenzionalno kraljevstvo bez zvijezda, a koje leži u sloju ispod praznine, tek elegantna alegorija.

Ovdje, međutim, čak ni astrogator nema moći da se kreće i manevrira, jer tu ne sjaji nijedna zvijezda. A i kakva bi smisla imalo mijenjanje položaja u jednoj

praznini koja je posvuda jednaka i posvuda jednako negostoljubiva?

Baš kao što ti, Gamaliele, ucrtavaš *Hodočasnikov* kurs kroz prostorni sloj vodeći ga prema svjetlu, tako i ja vodim one koji mi se prepuštaju, jer ja sam ona koja oblikuje bezobličnо: kosti u tijelu i oblice u sunčanomu jedru.'

Tad Mantikhora izreče drugu riječ, i tada se vratiše zidovi broda a paluba mi se ponovno nađe pod nogama: tako spoznah da se dogodilo čudo i prispodoba i mirakulum, i smjesta se predah u ruke njezine."

Tada na podij iziđe kapetan Bajaj da bi objavio kako se smjesta mora prekinuti svo ispitivanje, na što piskarala i holoreporteri povikaše uglas: "Zar vaš astrogator laže? Jesu li i drugi to doživjeli? Kako vi to objašnjavate?"

Našto kapetan odvrati: "Prijatelji, za mene je to bila halucinacija. Taj je podsloj pravo carstvo halucinacija."

Ni Gamaliel ni Gospa Bogomoljna nisu imali prilike da se suprotstave kapetanovoj tvrdnji, zato što su društvo iz Dvadesetoga korpusa brzo izgurali iz prostorije. Bogomoljka je polako koračala na svoj kraljevski, mehanički način, a astrogator je pohitao da s njom održi korak.

Nato jedan kolega prošapta Rachelki Dan: "Što misliš, što će iz ovoga izvesti Thaddeus Thorogood i njegovi Obnovitelji Novoga zavjeta, ha? Nitko od nas nije imao dovoljno soli da postavi i to pitanje, iako je ono vjerojatno najvažnije od svih koja su se mogla postaviti."

"Amen", reče Rachelka Dan upol glasa. "Pustolovina tek počinje. Pazi što sam ti rekla. Pazi što sam ti rekla."

3

Nakon ovog dramatičnog upoznavanja, Međuzvjezdani je diplomatski instrument sklonio Mantikhoru ispred očiju i čovječanstva i Pansolar Pressa, i to tako da čak ni kapetan Bajaj i Gamaliel Astrogator nisu znali gdje se nalazi; na vrhovima, naime, bijahu odlučili da bogomoljku moraju podvrgnuti daljem izučavanju te da se mora zakleti na ovosvjetsku vjernost upravi Višestranog Saveza Sjeverne Amerike, trenutno u stanju rasula.

Što ona i učini naoko bez oklijevanja i gnušanja, oslonivši svoj duh na izreku (vjerojatno apokrifnu), Podaj vremenitoj sili nevažno a Jedinom ono jedino što se stvarno broji.

Let Mantikhorepreko čitavog kontinenta

Na neki način, međutim, bogomoljki uspije postići da je puste, i potom se vlastitim silama zaputi prema lunaparku u Kaliforniji, kamo su, kako je doznala, Andrew Stout, Priscilla Muthinga, Nicholas Morowitz i Gamaliel, svi odreda njeni sljedbenici, pobjegli iz konzerviranog *Hodočasnika* da bi ondje uživali u malo zaslužena odmora i rekreacije.

Za vrijeme tog leta Mantikhora je odozgo gledala porušene gradove, poljoprivedna imanja izrovana kraterima, zagađene rijeke, devastirana brda, ogubavljele šume, izrovane padine i blijeda mrtva jezera VSSA-e, čudeći se kako su ljudi, usred tolike zabiti mogli nastaviti održavati - i to više nego bilo što drugo stadione za profesionalne sportske utakmice i zapanjujuće mnoštvo raznolikih veselih zabavišta.

Jedna je eskadra derutnih nabojnih mlažnjaka pratila Mantikhoru od mjesta njezina zatočenja (Otok Pelee, Jezero Erie) pa sve do Kansas Citya, gdje je naprosto radoznalost navela bogomoljku da se spusti i promatra ljude kako se voze po toboganima, na splavovima i električnim automobilima za sudaranje u pedantno restauriranim ruševinama nekog drevnog lunaparka.

Ugledavši tog vanzemaljskog pridošlicu, ljudi koji su uživali u zabavi vrlo se uskomešaše, pokazujući na nju prstom a pokatkad je čak i dozivajući zvižducima, prepoznaše je s holoemisija, dok ona sa svoje strane osjeti samilost zbog njihove tolike izopačenosti i gorčinu zbog njihove zbunjenosti usred tolikih nedaća.

I onda u parku ona mnogu dječicu povede na kratak let, i popriča s njihovim roditeljima, te dobrodušnošću i ljubaznošću odvrati na mržnju najgrlatijih i najbigotnijih, no namjerno se suspregnu od činjenja bilo kakvih čuda.

Na kraju službenici parka od nje zatraže da ode, izjavljujući da smanjuje promet prodavačima sladoleda i osvježavajućih napitaka, a također i da je uplašila stotine sitne dječice, jer su povjerovala da je pobjeglo nekakvo čudovište: bila je to optužba u kojoj je bio tek sićušni trunak istine.

Nimalo se ne uplašivši, Mantikhora reče svojim novim prijateljima zbogom, pobrinuvši se da svoj put na zapad nastavi u visini vršaka krošnji što joj, otežavši radarsku detekciju, omogući da izbjegne svu buku i pompu neželjene pratnje mlažnjaka.

I tako zujaše iznad žitnih polja i staja, kroz erozijom sprane vododerine i šugave redove topola; i često je za svog leta postajala svjesna radioaktivnih vrelih točaka, ne prestajući se čuditi broju izobličenih ljudi i životinja što su nastanjivali eksplozijama razneseni kontinent.

Dok je letjela preko repa Oklahome, neki je farmer u lakim karucama skine s neba izbojem iz obadvije cijevi colerice, prošupljivši joj desno krilo sitnom ptičjom sačmom, tako da se svali na zemlju u nekakvo sasušeno korito što zaudaraše po sodi, no ipak toli strmih obronaka i vijugavo, da je samo to spasi od zadnjega milosrdnog udarca.

"Ali ja sam taj zadnji udarac iz milosrđa", reče Mantikhora čistom nebu bez oblaka, "ja sam ta koja skraćuje patnju. Ja sam zapravo smrt izbaviteljica koja otvara vrata raja." Ali ne bje nikoga da je čuje.

A nije mogla ni otići zrakom, jer joj krilo bijaše slomljeno, pa se zato spremi da ondje prenoći, moleći oproštaj za Čovjeka koji ju je bio napao, pozivajući se pritom na to da mu se ona zacijelo morala učiniti prethodnicom odista zastrašujuće najezde skakavaca.

Iskušavanje u divljini

Tako otpočeše njeni doživljaji u divljini, gdje proboravi četrdeset dana u neprestanim molitvama, pričem joj se priviđahu ljupki alfakrucijski krajolici, a žeđ joj utaživahu boćatne kapi vlage u sočnim kaktusima i odbačenim limenkama dijetalne coca-cole.

Na kraju se pre Gospom Bogomoljnom ukaza, ili u tijelu ili u snovima njezine groznice, pojava u masnoj vojničkoj košulji, neobrijana i u raspadnutim cipelama, a oči joj se doimahu smežurano poput suhih šljiva; ta je prikaza pozove u nekakvu svoju prastaru krntiju pa pre nju podastre mnoge ponižavajuće prijedloge:

"Poj sa mnom u Vegas, lutko, pa dijelimo šezdeset-četrdeset, meni veća polovica jer je moj prijevoz; a možda i fifti-fifti, ako budeš baš stvarno veelika hitčina."

I vozeći tako Mantikhoru iz Oklahome u New Mexico, njen joj vozač počne nabrajati što bi ih moglo oboje dopasti od redovnih noćnih predstava u Neronovom Bistrou na Stripu, napose pak ako joj ne bi bilo ispod časti izvoditi čudesa.

Reče joj potencijalni impresario: "Znaš curo, samo zbriši čitav jebeni hotel, onako kako si i onaj svemirski brod. A onda, kad se svi dobro zabave i ukenjaju ko zečevi, pljuni im ga natrag prije nego što napune gaće.

Ili možemo na pozornicu izgurati čitavu bateriju automata za igru, i ti onda od svakoga izmoli jackpot, a to će se upravi silno dopasti, jer će ovce povjerovati da se to može i dolje u kasinu."

Mantikhora, hipnotizirana i valovima toplog zraka što su se dizali s asfalta i zbunjujućim bajanjem što je dopiralo s vozačevih usana, na sve ovo ništa ne odgovori.

Opazivši da mu suputnica šuti, ovaj sitni švercer reče: "Ali nije tu fora samo u srebru, ima tu još toga, lutko. Ima tu i cuge, i tričarija i, ovaj, štogod te pali. Možda bismo mogli skupiti krletku vilinih konjica ili vrag zna čega i samo ti ih sve istresti ravno u krevet, ha?"

I tada "Zaustavi i pusti me van", reče Mantikhora. "Nije to moja misija", tako da je, ovako prekoren, rasrđeni vozač naprosto gurnu kroz vrata ne zaustavivši se, pa zabrza praznom cestom prema najbližem suncem spečenom mjestancu od sirove opeke.

Tele

Dok se Alfakrucijanka tako svaljivala u još jednu vododerinu, namah svati da je njezin napasnik bio živo stvorenje a ne san, i tad osjeti žestoku glad, i to ne samo za hranom već i za utjehom;

Našto na nju naiđe slijepo tele s dvije glave, primakne joj se i, nježno blejeći, počne joj njuškom gladiti prsa; ona ga pomiluje hvataljkama i reče:

"Zbog zla što su ti ga nanijeli tvoji gospodari, koji su i sami slijepi, ovim tim riječima dajem *razumnu dušu,* sa svim tom daru pripadajućim pravima i dužnostima."

Te riječi razvezaše teletu jezike, pa ono progovori, te objema glavama istodobno reče: "Ako sam ja postao počasnim vlasnikom razumne duše, tako ti imena, daj me požderi, da postanem baštinikom Kraljevstva Božjeg", jer tele odmah shvati dublji identitet Alfakrucijanke.

Mantikhora zaplaka.

I reče tada dvoglavom teletu: "Prije no što to učinim, moram ti vratiti vid", što smjesta i učini. Tako tele ugleda prve zvijezde kako trepere u smiraju dana, pa zableja prema njima tako zadivljeno i zahvalno, da se od toga paralo srce.

Zagrlivši stvorenje, Mantikhora utaži glad, ostavljajući kožu i papke kao žrtveni prinos Jedinomu na Nebu (kojeg večeras otjelovljivaše jato lešinara što je kružilo nebom); potom se duša oplemenjenog teleta uzvi ravno u nebo.

Ponovno s učenicima

Tako se navrši četrdeset dana za kojih su je uzduž i poprijeko zapadne polovice kontinenta tražili helikopteri, policijske ophodnje i jedinice Građanske avio-patrole; tada Mantikhora, izbjegavši i da je otkriju i da je spase, ponovno poleti.

Međutim, zapadnije od nje, u bogatom zabavnom parku zvanom Začarano kraljevstvo VII, Gamaliel i njegovi suvjernici iz Dvadesetoga korpusa već su se bili zamorili od napora dugotrajnog odmora i rekreacije.

Tad reče Priscilla Muthinga ostalim vjernicima: "Pokoravala sam se najduže koliko sam mogla", našto je jedan od radnika zabavišta, odjeven u zločestoga Patuljka, ubode u gležanj nabadalicom za smeće.

Videći ovaj napad, Gamaliel natjera Priscillu da ispruži i drugu nogu, kako bi je Patuljak mogao ubosti i u drugi gležanj. Nakon toga on i njegovi suvjernici razoružaše namještenika parka i oštro ga upozoriše na moguće posljedice njegove stalne zloporabe pobožnog pravila da treba okrenuti i drugi gležanj.

"Već mi je zlo od ovoga mjesta", reče Andrew Stout kad je Patuljak

odrepeljao pognute šije. "Što da ne skočimo malo do Havaja na rundu Frisbee golfa ili vantjelesnog surfinga u eteričnim kupaćim kostimima Bloomingdalea & Searsa?"

Našto ostali povikaše: "Ja sam za, ja sam za!" pa čak i Gamaliel posumnja da je njihova Gospa još živa i pokoleba se vrlo u svojoj vjernosti pravilima učeničkoga reda.

No baš kad se spremao prikloniti frivolnim planovima ostalih učenika, najednom svi začuju zujanje krila, i sama se Mantikhora u sunovratu spusti k njima preko velikog, kobajagi ledenoga vrha jednog sto metara visokog brda od fiberglasa.

Tad reče Naša Gospa Bogomoljna, spustivši se do svojih sljedbenika: "Pred nama je velika zadaća. Hajmo, prionimo na posao."

4

U eteru

Nedugo nakon toga Mantikhora se pojavila u pansolarnom programu, u holo-emisiji *Parsek naprijed,* s gostom-urednikom Rachelkom Dan, pred živom publikom u ruševnom studiju Cable-Stara u Burbanku, Kalifornija.

Tema večeri bila je navodna božanstvenost naravi posjetiteljke s Acruxa V, pa su realizatori programa pribavili ne samo samu Gospu Bogomoljnu već također i čitav tim znanstvenika koji su je proučavali na Otoku Pelee, za njezina prisilnoga zatočeništva nakon tiskovne konferencije u Clevelandu, Ohio.

Iako su Gamaliel i ostali svojoj Gospi prilično odlučno preporučili da se odbije pojaviti u *Parseku naprijed,* bojeći se da bi se rasprava mogla prometnuti u tek puku zanimaciju koju bi režirala i njome manipulirala vješta gospođica Dan, Mantikhora ih sve prekori zbog njihove pretjerane zabrinutosti i reče:

"Zar ne vjerujete da Kći Mantida, koja je bila očevidac mnogo većih manipulacija od onih koje ćemo ovdje vidjeti, savršeno razumije što je Danovoj na pameti?"

Zbog toga se odazva pozivu da sudjeluje u emisiji, pa u uvodnom razgovoru s Rachelkom Dan, unatoč tome što je kruto odbijala da o sebi kaže išta više osim da je razumna bogomoljka, zapanji sve prisutne preciznošću i poetičnošću svoga govora.

Rachelka Dan i dalje tjeraše svoje, pa reče: "Ali astrogator Dvadesetoga korpusa pripisuje vam još i mnogo više od toga, a za vašega leta iz Clevelanda ili otkud li do Anaheima, koji potraja zapanjujuće dugo vremena, vi ste, kako se šuška, zastali u nekoliko manjih naselja kako biste pokazali, ovaj, svoju moć."

Našto bogomoljka odgovori: "Jedina nadljudska moć koju sam do danas pokazala jest moć letenja bez ikakva mehaničkog pomagala, a to je sposobnost zajednička svim odraslim i svoga postojanja svjesnim primjercima na mom rodnom planetu."

Našto voditeljica *Parseka naprijed* izjavi: "Značajno je, Gospo Bogomoljna, da je riječ o planetu s kojeg vas njegovo vodstvo izbaci i posla ovamo s Dvadesetim korpusom kao perfidnog revolucionera, sjeme zla koje mu je draže bilo zasijati na iscrpljenom no valjano izoranom tlu dobre stare Zemlje.

Zar je onda čudno da mnogi od nas sumnjaju u vaše nakane i da su vaši najgorljiviji pristaše zapravo i nehotice naivne lutke u rukama vladara Alfakrucijanaca? Možda ste ovamo došli da biste potkopali i same temelje našega života."

Mantikhora odgovori, na veliku nepriliku svojih učenika u dvorani: "Ako sam ovamo došla potkopati temelje vašega života, učinila sam to samo zato da bih poduprla vašu ljudskost i uzvisila vaše tragalačke duhove."

Na ovu izjavu, gospođica Dan lupi objema nogama. "Dakle je vaša misija uistinu subverzija? Napokon ste priznali. A također ste dali naslutiti i nadljudski - čak nadnaravni - motiv koji ste maločas zanijekali."

Mantikhorina ticala zadrhtaše u gnostičnom priznavanju, no ona ipak ništa ne odvrati.

Nakon malo podužeg EPP-a (u kojem se, između ostalog, reklamirao paket-aranžman za kružno putovanje do Ganimeda, bioinženjerski komplet po sistemu sam svoj majstor, te zgodušni džepni Geigerov brojač), gospođica Dan publici predstavi jednu skupinu državnih znanstvenika i još jednu nezavisnih teologa, pri čemu svi izjaviše kako su posve shvatili bogomoljkinu genetsku i spiritualnu građu.

Dr. Millard Crews, vanzemaljski anatom koji nikad nije ni bio na Otočju Galapagos, izjavi kako Mantikhora posjeduje nenormalno veliko tijelo orthoptera i neobičan trodjelni mozak kakvomu nikad nije upoznao analoga, unatoč tome, on je do razumne mjere siguran u tvrdnju da je to stvorenje uistinu stvorenje a ne avatar božanstva.

Dr. Scheherezade Tabataba'i, odnedavna zaposlena na Isfahanskom sveučilištu, s prezirom odbaci misao da bi Mantikhora mogla predstavljati dugo očekivanog šiitskog *mahdija,* kojega iz "okultacije" izvuče posada Dvadesetog korpusa; ta islamska teologistica također odbaci kao nezgrapnu i neuvjerljivu tvrdnju da bi bogomoljka mogla predstavljati judeo-kršćanskog Mesiju.

Dr. Joe Bob Newcombe, predsjednik Koledža za Obnovu Novoga zavjeta države Zapadni Texas iz El Pasa, reče gledateljima emisije kako je već samo postojanje te bogomoljke uvreda za Boga, te da njena mnogobrojna huljenja u *Parseku naprijed* traže ništa manje od izgona, a moguće i štogod mnogo gore.

Ostali "stručnjaci" iznesoše svoje mišljenje da je Alfakrucijanka a) spektakuralni specijalni efekt, b) snažan argument za ateizam odnosno

vjerovanje, c) vanzemaljski analog skarabeja, svete životinje drevnih Egipćana, d) napol ludi orthopter kojeg su nam njegovi neodgovorni sugrađani uvalili u kuratelu ili e) genij izgnan iz Acruxa V zbog svojih društvenih nazora.

Psihoskop L.G. Kroebera

Naposljetku dr. Felipe Novello, ovlašteni psihoskopičar i umjereno poznati dubinski oneiromantik, nadglasa sve ostale izjavom da on, što se njega tiče, prihvaća božansku narav bogomoljke, a da posjeduje i nešto što bi se moglo smatrati uvjerljivim znanstvenim dokazom njezine božanstvenosti.

Rachelka Dan gurnu mu krušku pod njušku: "Bravo, bravo, doktore Novello, dajte da čujemo: čitavi svjetovi samo na to čekaju."

A njen gost u studiju reče: "Nesvjesno jednog entiteta identičnog s Vrhovnim Bićem u gotovo svakom pogledu osim u duševnoj sveprisutnosti, za jednog bi dubinskog tumača snova predstavljalo izazov bez presedana, s tim ćete se složiti? Dakle, tako i jest, i ja sam taj izazov i prihvatio."

"Dr. Novello bi zapravo želio reći", objasnila je Rachelka Dan, "da bi maksimum u uspavanoj svijesti stvorenja koje je projekcija Boga, ili Jedinoga, predstavljao mali juriš na svijest samoga Boga."

Dr. Novello je kimanjem glave izrazio svoju kvalificiranu suglasnost s tom parafrazom vlastite izjave, pa su dva mehanička scenska radnika na razmrdanu scenu *Parseka naprijed* dovaljala sjajni psihoskop L.G. Kroebera.

Tad reče psihoskopičar, prilazeći stroju: "A sad ću za vas ponovno odvrtjeti holovrpcu podsvjesne dimenzije Mantikhorine duševne djelatnosti za vrijeme četverosatnog perioda sna u našem istraživačkom laboratoriju u (ovdje je mjesto smetanjama izbrisano iz emisije). Odvrtjet ću vrpcu brzinom dvadeset puta većom od brzine snimanja, kako bih ostao u zadanim vremenskim okvirima emisije."

Sad se trodimenzionalni ekran, ili videozdenac, psihoskopa ispuni kaotičnom maglom, bezobličjem tako dubokim i prožimajućim kao što je duboko i prožimajuće bezobličje sloja što leži ispod međuzvjezdane praznine; i onda ta kaotična magla poče svjetlucati i potresati se u basso-profundo oktavama tišine što je svi gledatelji osjetiše u kostima.

I sve ono što uslijedi potom nitko od prisutnih nije mogao kronologizirati ili sinkopirati, a to stoga što se nekima učini da se nije dogodilo baš ništa, dok je

drugima psihoskop otkrivao blistavi niz slika kozmogeneze, tako brzih i detaljiziranih, da su različite slike, iskočivši, zaokupljale različite ljude.

Tako se, primjerice, Gamaliel iznenada nađe u ljepljivoj koži zemaljske *Mantis religiosae,* vrpoljeći se baš pre odbacivanje hitinske košuljice, dok su se svuda oko njega, poput orijaških sekvoja, uzdizale stabljike trave a svaki je krtičnjak nalikovao minijaturnoj Gibraltarskoj stijeni.

U međuvremenu je Andrew Stout plesao valcer u dostojanstvenoj satelitskoj putanji oko plinskog planeta giganta u nekoj drugoj galaksiji; dok je Priscilla, negdje u Tihom oceanu, skakutala po sjajnom boku čekičarke, čisteći je od gotovo nevidljivh nametnika.

Što su ostali gledatelji iz toga vidjeli i iskusili, to bi zapravo mogli kazati samo oni, no bilo je to posve i jasno i jedinstveno baš koliko je bilo i živo: čitav kaleidoskop slika, jedan beskonačno golem stol, prekrcan đakonijama, s kojeg je trebalo samo ćopati.

Napokon se videozdenac Kroeberova psihoskopa zažari, zračeći snažno bijelo svjetlo koje ujedini gledatelje *Parseka naprijed* u njihovoj viziji svijetlećih televizijskih točaka i uzvitlanih svjetlaca.

A Mantikhora prozbori u to svjetlo, govoreći: "Prisjetite se što vas zasljepljuje, i prozrite kroz to, i s druge strane zasigurno ćete vidjeti ono što je ondje od iskona."

Mnogi glasovi kriknuše od straha, a psihoskop eksplodira u pljusku iskri, i Rachelka Dan povika: "Dajte test-sliku!" i *Parsek naprijed* izgubi se iz etera u urlanju i žarenju što uništi holovizore tri četvrtine Cable-Starove klijentele.

Bijeg iz studija

Tad reče Felipe Novello: "Sad vidite na što sam mislio?", međutim urnebes što je nastao u studiju, kako među kolegama tako i među publikom, posve zagluši njegovo pitanje; a Kći Mantida probi sebi put iz zgrade do parkirališta a da je nitko pritom ne uznemiri. A ondje su zaklon potražili i Gamaliel i ostali.

Tad bijaše ponoć i trideset minuta, i noć bijaše vedra, no nitko od sljedbenika Gospe Bogomoljne ne vidje zvijezde zbog aureole, nebeski blistave, što je bila zaostala na mrežnici nakon eksplozije psihoskopa: tako učenici osjetiše kao da plutaju nošeni i prožeti valom sipine tinte.

Kad se na to potužište, Mantikhora reče: "Od tog ćete sljepila progledati", pa ih iz Burbanka izvede u pustinju, gdje se zvijezde ponovno pokazaše na nebu, i gdje provedoše noć pričajući o vječnosti, trpljenju, nasljedovanju vjere i promjenjivosti holovizijskih rejtinga.

5

Obraćenje Rachelke Dan

Nakon ovoga Mantikhora krene uzduž i poprijeko naseljivog dijela kontinenta, posjećujući bolnice, zabavne parkove, sportske stadione, kockarska kasina (čak i Neronov Bistro), vojne baze, zoološke vrtove i ostale mutantske rezervate.

Njeno uspješno pojavljivanje *uParseku naprijed* učini je smjesta prepoznatljivom i smjesta dobrodošlom gdje god bi se pojavila (s izuzetkom možda samog srca teritorija što su ga zaposjeli Obnovitelji Novoga zavjeta Thaddeusa Tho-rogooda); i ona otpoče dijeliti utjehu i činiti čuda onako kako bi nalagale prilike.

Rachelka Dan postade najnovijim i najgorljivijim obraćenikom na bogomoljkinu vjeru; pa ona i Gamaliel Astrogator počesto bijahu prethodnicom Alfakrucijanke, idući ispred svoje krilate Gospe i u svakom joj novom mjestu pripremajući javne skupove i smještaj.

Budući i rođenjem i odgojem Židovi, Rachelka i Gamaliel zajedno dođoše do zaključka da Mantikhora ne mora nužno biti novim otjelovljenjem bogočovjeka kojega još uvažavahu razbacani ostaci suvremenog kršćanskoga svijeta, već da je, naprotiv, riječ o "čovjeku boli, vičnom patnjama" što ga je bilo proreklo 53-poglavlje Izaije.

Jer u stihovima tog poglavlja rečeno je o sluzi da "ne bijaše u njem ljepote i sjaja da bismo se u nj zagledali", a koji opis kao da i ima nekakve veze sa slikom bogomoljke u očima uskogrudnog ljudskog roda.

Ili, ako to nije Izajijin "čovjek boli", onda je to možda Sin čovječji u vizionarskoj sedmoj glavi proroka Daniela, za kojega veli: "Vlast njegova vlast je vječna i nikada neće proći."

Jer to bijahu mesijanske mogućnosti koje se nisu sukobljavale s vjerom njihova djetinjstva, a koje su se isto tako slagale i s portretom Izajijinog čovjeka boli i Danielova Sina čovječjega što u slavi jezdi u nebeskom olujnom oblaku.

I reče Gamaliel Rachelki: "Razumije se da nikad nisam očekivao da ću na *Hodočasniku* na Zemlju dopratiti Mesiju, međutim mi je taj tako običan dolazak neizmjerno draži od Mesijina dolaska usred apokaliptičkog blitzkriega kojim najavljuje totalni rat između, ovaj, Dobra i Zla."

"Iako nikad nisam vjerovala da će nam doći nekakav ratnički Mesija ili kakav levitski kralj-svećenik da nas oni očiste od grijeha", odvrati Rachelka, "um je Mantikhore očito um Boga, i ja sam njezina i kao sužanj i kao ljubavnica."

Neizvjesnost i stidljivost oduzeše Gamalielu jezik (dopust na obali Acruxa V malo je učinio u smislu usavršavanja njegove društvene uglađenosti), jer u onih nekoliko tjedana za tog uzbudljivog putovanja, on bi lijegao u krevet u motelskim sobama odmah uz Rachelkinu, boreći se da svoju požudu pobijedi divljenjem što ga je osjećao prema njoj kao i svojom odanošću vjeri.

On se, naime, nadao da će Rachelka postati *njegovim* sužnjem i *njegovom* ljubavnicom, a to zato što je želio da ona, zajedno s njim, nastavi propovijedanje vjere, ali ne samo kao sestra u sljedbi, već i kao njegova žena.

Čudesna ozdravljenja

U međuvremenu je Mantikhora obilazila odjele za oboljele od radijacijske bolesti specijalnih sanatorija za žrtve radioaktivnih padavina, pa je održavala razgovore s pacijentima oboljelima od raka čiji maligni tumori bijahu inoperabilni, pa bi na svakom zdravstvenom frontu tražila patnike kojima su liječnici već odbrojali dane, izgubivši nadu da bi ikad mogli izliječiti ikoga na sličan način oboljela.

Gamaliel je vidio kako Kći Mantida moli zajedno s čovjekom čija se koštana moždina na termoskanu pokazivala kao divlja rijeka stroncija 90 . Samo sat potom radioaktivnost se posve izgubila, a broj se krvnih zrnaca stabilizirao na normalnoj razini.

Astrogator je također bio svjedokom slučaja kad je Alfakrucijanka otjerala rak što je metastazirao u jetrima i očima dvogodišnje djevojčice, pretvorivši ga u gvalju sluzi, koju dijete spremno ispljune a doktori je podjednako spremno natopiše špiritom i spališe u kromiranoj zdjelici.

Jednom drugom zgodom, u nekoj straćari na periferiji Tacome, Washington, gdje je vladala prava najezda vukova, Mantikhora naprosto zagrli ženu u zadnjem stupnju bjesnoće, i prije nego što sunce zađe, ova je već radosno jela i veselila se skoroj posjeti Tucsonu.

Posvuda gdje bi došla bogomoljka i njezina svita, prema njoj bi se tiskali ljudi izobličenih tijela, napadnuti opakim boleštinama i gladnih duša, nadajući se vraćanju na pravi put, ili lijeku, ili duševnoj hrani; jer onih koje Mantikhora

izliječi nakon što se pojavi u *Parseku naprijed* bijaše legija.

Neke bi molitelje, međutim, odvraćala riječima: "I tvoj narod posjeduje i znanje i sve što treba da te izliječi", našto bi dolazio Andrew Stout s uputnicom odgovarajućem specijalistu ili klinici, a isto tako i Priscilla Muthinga s dovoljno novca da se plati potrebna terapija.

Nezahvalni molitelj

Jednom zgodom, nakon što je Mantikhora nekog mladića bez obadvije noge posavjetovala da potraži savršeno prirodne proteze od jedne švicarske bioinženjerijske tvrtke, on je prekori s njezine bezdušnosti, pa povika:

"Puca tebi prsluk za moju sakatost, jel? Kad imaš krila! A to što sam ja bez nogu skoro čitav život, za to ti se živo sere, je li da? Ma je li tako, ti golemi jebeni *skakavče*?"

Andrew, koji je smatrao da bi molitelja naprosto trebalo preokrenuti iz invalidskih kolica, sav pocrvenje u licu ukazujući mladiću na postojanje vrlo velike vjerojatnosti da je njegova obogaljenost tek vidljiv znak njegova duševnog siromaštva.

Mantikhora, međutim, utiša Andrewa podigavši svoja papirnata krila, pa reče onom gorčinom ispunjenom čovjeku: "Evo, ja ti ih dajem, mladi čovječe, ako od njih možeš imati ikakve koristi. Pa ipak, iz tvoje te bolesti do ispunjenja neće uzdići ova tjelesna krila, već samo krila vlastite vjere u ono što naučavam."

Nato povika mladić u invalidskim kolicima, posprdno se smijući, pun prezira i omalovažavanja: "Kakva zdjela govana!"

A Mantikhora, pognuvši glavu, zamoli svoje sljedbenike da joj skinu krila s tijela i podadu ih mladiću kao žrtvu ljubavi i odanosti, no Gamaliel i ostali ne mogaše sebe natjerati da izvrše takvo krajnje nedjelo.

Razljutivši se na njih što su joj uskratili poslušnost, bogomoljka zazva mnoštvo, i napokon uspije navesti dva motociklista iz Birminghama, Alabama, da istupe i otrgnu joj krila s prothoraxa. Dok su to poslušno obavljala, obojica su se nervozno smješkala, ne baš posve uvjerena u priličnost takva sakaćenja, pa makar i obavljena uz njenu punu suglasnost.

Tad Mantikhora reče mladiću bez nogu: "Dajem ti svoja krila ne kao zamjenu

za noge, već kao znak svoje spremnosti da s tobom podijelim tvoju patnju."

I dalje tvrdo ustrajan u svojemu grijehu, mladić odgovori: "Nikad neću moći poletjeti, a i dalje neću moći ni hodati. Kakva korist i meni i tebi da ta svoja glupa krila daješ ili meni ili ikome drugome?"

Ponovno se okrenuvši motociklistima, Mantikhora iz zamoli da od njezina tijela odvoje i prednje hvataljke kojima se molila Bogu, kojemu zahtjevu, unatoč burnom negodovanju Gamaliela i ostalih, ta dva mladića, kako se činilo, bijahu spremna udovoljiti.

Napokon ogorčeni mladi čovjek iz invalidskih kolica povika: "Ma zadrži te svoje jebene noge, do sto đavola! Nećeš mi nabiti nikakav kompleks krivice!" I tako se odveze iz mnoštva, noseći sobom Andrewovu uputnicu i Priscillin gotovinski ček.

A Priscilla reče: "Gospo, vaša velikodušnost bijaše naprosto rasuta na tog čovjeka. Njemu bi bilo draže da se čitav svijet nađe u invalidskim kolicima nego da sam prohoda. On vam poštedi prednje udove ne iz milosrđa, već zato da ih ne bi dovijeka imao na savjesti."

Našto bogomoljka odgovori: "Taj sud potvrđuje činjenicu da je ipak ima."

O savjesti

Kasnije, kad se Mantikhora i njeni učenici povukoše na skrovito mjesto, ona im reče: "Savjest je najveći Božji dar razumnoj duši, i ja vam velim da nema nijedne razumne duše kojoj ju je Jedini propustio dati.

Neki taj dar stave u ladicu, ili ga gurnu u ormar i prekriju kaputima, igračkama i šahovskom pločom: no kad se ladica napokon izvuče, ili se ormar otvori da se zrači, dar je i dalje na svome mjestu, možda obrastao paučinom, no ipak spreman za upotrebu."

Na svakih osam do deset učenika privučenih čudesnim ozdravljenjima Gospe Bogomoljne, ili pak njenom nesebičnošću, ili nijemom aurom moći, njeni povremeni komentari o takvim činima (vidi, primjerice, Gamaliel 5,31 -2) gotovo su uvijek dovodili do toga da dva druga obraćenika popuste u vjeri ili se pak posve odmetnu.

Odbijeni tvrdnjama izrečenim prispodobama ili zbunjeni onim što im se krivo pričinjaše pobožnim brbljetanjem, ti bi odveć tankoćutni sljedbenici naprosto

otpali, što bi Mantikhoru pokatkad navodilo na to da svoje vjerne priupita koliko su djelotvorne njezine metode. Posljedica je toga bila da je pobudila nepovjerenje u još nekolicini, koji pomisliše da ona sumnja u vlastite snage.

"Možda u ovom slučaju činim krivo", znala bi kazati. "Čini se da ovo nije doba ni blaženika ni prispodoba."

Tako jednom Rachelka Dan poželi opravdati povremene napade samoispitivanja Kćerke Mantida podsjetivši skupinu poklonika, koji su među sobom nešto gunđali kraj bazena luksuznog hotela u Omahi, da je ljudski rod svog Mesiju posudio od druge razumne vrste iz jednog drugog zvjezdanog sustava.

I reče Rachelka gunđalima: "Pokatkad joj je to vrlo teško. To moramo uzeti u obzir."

Nato joj odgovori jedan iz mnoštva: "Koliko i ona ima obzira prema nama! Mantikhora za sebe uvijek rezervira svadbeni apartman ili kakav sličan debeli jastuk, dok se mi moramo gurati po nekakvim drugorazrednim sobetinama tri dana jahanja izvan grada. Ja u svojoj sobi nemam čak ni holovizor."

Mantikhora, koja je s balkona čula sva ta ceketanja, pokaza se gunđalima i reče: "Ne zamjerajte mi vremenitu udobnost svadbenoga apartmana. Ja s vama neću biti dugo, a sobe koje ću vam pripremiti kad odem, bit će sobe s kojima se luksuzom neće moći mjeriti ni sobe basnoslovnog Conrad Hiltona."

I trpeći od ne baš neuobičajene čežnje za domom, Mantikhora se povuče, ostavljajući ih posramljene i raskajane.

6

Svadba u kotaru Escambia

Nedugo potom, u Pensacoli, Florida, VSSA, Gamaliel zaprosi Rachelku; ona pristade uz uvjet, kojem se lako i brzo udovolji, da se zakletve razmjene pre samom Mantikhorom.

Zbog toga što se činilo da se i samoj bogomoljki žuri da što prije ozakoni astrogatorovu vatrenu strast, mladi par odluči da se odrekne potpune ceremonije s paževima, djeverušama, cvjećaricama i obaveznom trokatnom tortom, u pravilu bajatom.

Uzet će se još iste večeri, a idućeg će jutra Mantikhora taj događaj oglasiti kao *fait accompli*, i to najbolje kad se svi sastanu na doručku u Gulf Sands Budget Resortu.

Tada Gamaliel i njegovi putnici, vukući se u iznajmljenom pustinjskom bagiju, širom otvarahu oči tražeći neku usputnu sinagogu, no činilo se da, što se sinagoga tiče, u ovom izduženom obalnom mjestancu vlada potpuna suša.

Uvjerivši se da mladi par neće doskora naći to što traži, Mantikhora reče astrogatoru da skrene udesno i poveze od obale sve dok ne dođu do bilo kakve čiste građevine posvećene sjećanju na Jedinoga i njegovoj službi.

Tako naiđoše na modernu obnozističku kapelu, izgrađenu od armiranih bloketa i polariziranog stakla osjenčana nijansom purpura. Ograđena palmama, ona je stajala u sjeni mnogokatne kuće s etažnim vlasnicima, a koje su se najviši katovi uzdizali u sumraku nalik na olujni toranj nimbusa osvijetljen iznutra blijedim munjama.

Tad izjavi Gamaliel pri pogledu na kapelu: "Ovo neće proći", no Rachelka mu na usne stavi svoj nježni prst, a Mantikhora reče: "Da smo u Cairu, bila bi to džamija; da smo u Tokiju, budistički hram; da smo na Acruxu V, bila bi to zelena ledina bez stupova i pokrova. Hajdemo unutra."

Vrata na kapeli bijahu otključana; i sumrak u njenoj unutrašnjosti bijaše dublji od noći što je padala, a na zidu iza oltara dirljivi je prikaz Raspetoga visio poput obješena konjokradice u starom vesternu.

Rachelka promrmlja: "Uvijek sam mislila da bi pogled na ljudskoga Boga, bespomoćno pribita na križ, morao ljude slabije srčanosti lišiti njihove vjere";

no ona, međutim, ipak priđe oltaru zajedno s Gamalielom, pa ih Mantikhora vjenča pred Jedinim uhvativši ih oboje za ruke i bezglasno se pomolivši.

Preobražaj

Kad s tim bijahu gotovi, Alfakrucijanka otpusti mladence pa se, poput muhe što se vere uza zid, uspne po bloketima iza oltara da bi na koncu stala kraj lika Raspetoga.

Ovdje Mantikhora zajaši postrance na ramena gipsanoga Krista, i tada iznenada čitav taj kut obnozističke kapele zasja sjajno poput bljeska fuzijske bombe, a orgulje na visokom koru zabrujaše u bas registru, nepogrešivo oponašajući ljudski glas:

"To je još jedna od mojih obljubljenih tehnika", intonirale su orgulje, "pomoću koje obnavljam svoj savez s odlutalima, i bolesnima u srcu, i slomljena tijela; i ja riječ svoju šaljem prerušenu u Ženu da ispravi što se iskrivilo, i u tijelu Vanzemaljca da bih svjetove pripravio za širu ljubav."

Svjetlo iznad oltara malo potamni, a kad su Rachelka i Gamaliel ponovno pogledali, kip se Isusa Mesije pomakao i oživio, pa sišao s hrastova križa da čestita mladencima; Mantikhore, međutim, ne bijaše nigdje na vidiku, i zbog toga se ljudski par silno uplaši.

Rachelka odstupi od oživjela kipa i reče: "Molim te reci nam kamo je otišla našao Gospa; nismo ovamo došli da bismo te uznemiravali." A Gamaliel ne bijaše ništa hrabriji od svoje mlade, pa jednako brzo udari u rikverc, zijajući užasnut i u nevjerici u krv što je kapala iz rane na kipovu boku.

A gipsani Krist, ženskim glasom Mantikhora, na ovo odgovori: "Ja sam još s vama, a Jedini ovo učini da bi i svojim pečatom potvrdio moju vlast, i da bismo tako svo troje izmijenili zakletve koje nas svo troje vjenčavaju. Vidite, sam sam istodobno i čovjek, i bogomoljka, i razumna duša svemira, i vječno milosrđe Božje."

Našto Rachelka odvrati: "A osim toga i krvariš po čitavom tepihu"; tako da se čak Mantikhora, dok se okretala da s oltara uzme kalež, zasmijulji njezinu tonu.

I tada oživjeli kip kaza: "Vino za svadbu", držeći kalež ispod probijena boka i puneći posudu vinom iz najprobranije berbe.

Trenutak potom mlaz se zaustavi, pa se svo troje radosno kucnuše,

sudjelujući tako u sponatanom sakramentu koji istodobno bijaše i priprosta ljudska proslava.

Žmirkajući preko ruba kaleža na preobraženu bogomoljku astrogator izrazi mišljenje da bi im se posao svima vrlo olakšao kad bi Mantikhora i zadržala taj vrlo uočljiv ljudski lik, malo potkresala bradu i uvojke i odjenula se u suvremeno ruho, napose pak ako pritom ne bi trpjela njena sposobnost činjenja čuda.

Rachelka reče: "Ako vam se dopada to tijelo, Gospo, rado bih vam isfrizirala kosu i kupila poštenu garderobu."

"Vrlo sam iznenađena i razočarana", odvrati Mantikhora, "videći da me iskušavaš tražeći od mene nemoguće, jer ovo je bilo samo za vaše oči. Došla sam ovakva kakva jesam ne da suzujem već da širim krug ljubavi.

Svetost života hinduistički je nauk, i oni se pokatkad sustežu da pljesnu čak i kukca koji ih je ubo; i mada ja visoko cijenim to učenje, mene ipak prije svega zanimaju razumne duše, pa bez obzira kakvog oblika bile i iz kakvih elemenata bile sazdane. A svima se njima, razumijte, mora pružiti šansa da potvrde ili se odreknu srodstva s Jedinim i u Njemu.

"Zbog toga ja gipsano tijelo vraćam na njegovo mjesto, a oni koji ga mogu uskrsnuti u svojim srcima, neka to samo i čine, i dobro će činiti, a oni koji to ne mogu, neka potraže neki drugi način, i dobro će činiti, u duhu i u istini."

Kad bogomoljka izgovori te riječi, crkva se još jednom ispuni razornim sjajem, koji mladencima privremeno oduže vid; kad ponovno progledaše, pred sobom ugledaše Mantikhoru u njezinu alfakrucijanskom tijelu, a nepokretan kip Kristov ponovno bijaše na križu.

Mladenci se zaklinju na šutnju

Tad reče bogomoljka: "Stavljam vam u dužnost da nikad ne otkrijete nikome ono čemu večeras bijaste svjedocima; ili točnije, sve dok vam ne budem oduzeta"; to zaduženje ispuni par abolnim slutnjama.

"Kako će se to dogoditi?" upita Gamaliel, a Mantikhora odgovori: "Neka ti, astrogatoru, zbog toga ne klone srce. Sve što vam večeras mogu reći jest da ste svoje bračne zakletve izmijenili u jednoj od malobrojnih obnozističkih kapela istočno od Mississippija, i da će me smrt zadesiti od ruku onih koji slave Boga pod vodstvom i znamenjem obnoga."

Tad, prisjetivši se *Thaddeusa Thorogooda* i *Joea Boba Netvcombea,* Gamaliel zadrhta i glasno se upita hoće li im se Mantikhora nakon nekog vremena vratiti kako bi im podarila pravo da svjedoče o njezinoj čudesnoj preobrazbi.

Na njihovo iznenađenje Kći Mantida samo se nasmija i reče: "U izvjesnom smislu, ja sam se već vratila, zar ne?" Potom, opazivši njihovu zbunjenost, dodade: "Možda i ne budem, Gamalielu, a u ovaj pozni čas to što neću ponovno ustati ne bi te smjelo obeshrabriti. Ti već znaš što vam je činiti."

Potom ih izvede do pustinjskog bagija tako da se mogu vratiti do Gulf Sand Budget Resorta prije nego što im zaračunaju sobu i za idući dan.

7

Mantikhora i cetacenci

Nakon toga, u Miamiu, Alfakrucijanka i njeni sljedbenici posjetiše Morski veseli zabavni park, veliko zabavište izgrađeno usred pustoši ruševnoga grada; i u malom šarenom čamcu na vesla Mantikhora se otisnu na slane vode glavnoga bazena zajedno s Gamalielom, Damarisom Brownom i Nicholasom Morowitzom, da ondje porazgovore s dupinima i razuzdanim triom sabljastih pliskavica.

Kad su njuške tih nasmijanih, toplokrvnih riba izronile kraj broda, Gospa Bogomoljna progovori stvorenjima njihovim vlastitim jezicima, skvičeći tonovima za koje njeni ljudski učenici nalažahu da su čas muzikalni a čas tako prodorni da probijaju uši.

Ne mogavši slijediti tu silnu zbrku rječite propovijedi na ceataceanskim jezicima, Gamaliel upita: "Gospo, što im to govoriš?" U međuvremenu, dupini i pliskavice skakutahu oko njih poput goleme prekooceanske štenadi.

A Mantikhora odgovori: "Isto ono što rekoh tebi i tvojima, Gamaliel, jer oni, baš kao i ti, imaju razumnu dušu, a u svojoj nedužnosti razumiju i ono na što tebe, u tvojoj svjetovnoj umnosti, često treba podsjećati patnjama i borbom."

Bijahu to teške riječi, pa Nicholas Morowitz uloži prigovor, izjavljujući: "Ali ta njihova nedužnost baš i nije uvijek tako prekrasna, zar ne? Hoću reći, i oni su podložni i pogreškama i grijehu baš kao i da imaju ruke, zar ne?"

Našto Kći Mantida odvrati: "Blaženi oni koji nemaju ni ruku ni nogu, jer njima ne mogu činiti zlo. No dvostruko blaženi oni koji imaju i ruke i noge a ipak se *sustežu* da čine zlo."

Ta tvrdnja navede Nicholasa da zaključi kako su ljudska bića u očima Jedinoga nadmoćna cetaceancima, ali ga Mantikhora prekori zbog te pogreške rekavši mu još i ovo: "Oni koji imaju ruke imaju i obavezu, no malo je onih s rukama koji su bili spremni i da je prihvate."

Iz kante pune bijele ribe i komada plosnatica na pramcu maloga čamca Damaris je hranila dupine i pliskavice što su iskakivali iz vode, čudeći se što se kanta nije ispraznila unatoč tome što im je iz nje već dugo bacala ribu.

Naposljetku se na rubu bazena pojavi upravnik Morskog veselog zabavnoga

parka pa prigovori da se bogomoljkin razgovor s životinjama odviše razvukao, a osim toga i da će one, obždrte tolikom ribom, izgubiti volju za javni nastup.

Kad Mantikhora odvrati: "Ali ja *dođoh* zato da ih nahranim", upravnik samo opsova i dade rukom znak jednom od podređenih da rubu bazena priveze jedan stari vatrogasni kamion s vodenim topom koji se mogao okretati. Radnik tako i učini, pa je domalo vodeni top izbacivao snažne mlazove vode prema malome čamcu.

Taj mlaz Gamalielela i Nicholasa grubo gurne preko razme; dupini ih spasiše i položiše, promočene no inače nepovrijeđene, na drugi kraj bazena, odakle promatraše neočekivan završetak bitke.

Zaštitivši svojim tijelom Damaris, Mantikhora izdrža bučni mlaz vode što joj se odbijao od prothoraxa, razlijevajući se poput ovratnika žive čipke. I tada, podigavši jednu od prednjih hvataljki, ona skrenu taj rasuti mlaz i vrati ga na vatrogasni kamion, koji se smjesta izvrnu na bok poput kakve goleme morske školjke, i zatim se otkotrlja preko mokrog betona.

Upravnik i njegov nepovrijeđeni pomoćnik nato se povukoše; i sad Mantikhora, ničim više neometana, nastavi razgovor s cetaceancima sve dok se na zapadu ne podiže Večernjača, a večernji povjetarac ne poče blažiti donoseći svježinu sve od Karolinškog otočja.

Oslobađanje primata

Nedugo poslije ovoga, u Atlanti, Rachelka pođe s Mantikhorom do zoološkog vrta, gdje neki ljudi pomisliše kako je bogomoljka primjerak vanzemaljskoga života, uvezen da bi ga ovdje izložili.

Takvi ljudi, međutim, bijahu u manjini, jer se ispred Alfakrucijanke širiše siloviti glasovi o njoj; i njena sve veća slava posvuda pobudi zavist, podozrivost i mržnju sitnih duša u različitim vladajućim savjetima Višestranog Saveza.

Odnedavna je, zapravo, Mantikhora često sa svojim sljedbenicima razgovarala i o svom skorom odlasku od njih i o putu koji moraju zacrtati i držati ga se jednoga dana kad nje više ne bude među njima.

Ni Rachelka ni Gamaliel a niti itko drugi na takve razgovore ne obraćahu pažnju, a Rachelka se posebice obradova što se Mantikhora šeta stazama zoološkog vrta Grantova parka.

Napokon tako stigoše do kuće majmuna, gdje boraviše mnogi od primata iz mjesnih istraživačkih zavoda sada, kad postadoše neupotrebljivi u svojstvu eksperimentalnih objekata; i Mantikhora odlučno poželi da uđu.

Mračna je unutrašnjost građevine užasno zaudarala, a u kavezima do kaveza majmuna hvatača i kapucina sjedili su ili se zibali čovjekoliki majmuni iz istraživačkoga centra: gorile, čimpanze, giboni i orangutani. Oni nastavahu taj mrak onako kao što robijaši nastavaju bezimene redove ćelija ustanova za preodgajanje, i Rachelka osjeti kako se u nju uvrćuju njihovi ojađeni, sjetni pogledi.

"Što ćemo mi ovdje?" upitala je Kćerku Mantida. "Zar ćeš propovijedati ne samo darom govora obdarenim cetaceidama, već i ovim nijemim i izdrpanim beštijama?"

A Mantikhora odvrati: "Duša može biti razumna čak i kad nije obdarena sposobnošću izražavanja riječima. Ovi nedužni zatvorenici posjeduju sposobnost izražavanja rukama i očima, a to je govor u kojem oni pokazuju govorničku vještinu uvelike nadmoćnu vještini čak i najbistrijim među holoreporterima."

"Prihvaćam", reče Rachelka i porumeni, pa nastavi s bogomoljkom zalaziti sve dublje u majmunsku kuću, tvoreći zajedno s njom upadljivo žarište na koje će se usredotočiti svo neprijateljstvo i sve frustracije čovjekolikih majmuna, koji ih napokon i počeše gađati korama od voća i vlastitim izmetinama.

Tad povika Rachelka: "Idemo, Gospo, mičimo se otale!" Mantikhora, međutim, na to ne obrati nikakvu pažnju, radije dopuštajući da ti razbješnjeli siminidi naizmjence kriče na njih i bombardiraju ih dok su prolazile redom, demonstrativno bespomoćne pre njihovim napadima.

Rachelka prošapta između zubi: "U Morskom veselom zabavnom parku bila si skrenula mlaz vode iz vatrogasnog kamiona. Zašto nas do sto đavola ne možeš zaštititi od tih odvratnih projektila?"

"Najprije je potrebno zatupiti neprijateljstvo onih kojima je pričinjeno zlo", reče Mantikhora, "dopustivši im da ga izraze. Poslije se, međutim, ono što je od te mržnje preostalo ne može iskorjeniti bez ispravljanja nepravde koja ga je izazvala i pothranjivala."

Rachelka se već spremaše kazati "Pa kako to misliš učiniti?", kad li se bogomoljka okrenu i povede je natrag niz red kaveza, zastajući kod svakoga da

bi otvorila vrata i potaknula zbunjene stanovnike da izađu. Uskoro su mnogi od tih oslobođenih majmuna hodali, oslanjajući se na prednje udove, za svojim govnima urešenim osloboditeljicama.

Kad su izašli iz majmunske kuće, Mantikhora reče bivšim zatočenicima neka idu u miru ili da pak svoje sudbine povežu sa sudbinom ljudskih učenika. Bijaše to izbor koji se Rachelkinom načinu mišljenja učini jedva i ikakvim, napose stoga što je sloboda u palom ljudskome svijetu majmunima mogla donijeti skoro ponovno zatočenje, a možda čak i smrt.

To je i rekla svojoj Gospi, no ona je podsjeti da su majmuni slobodni i da se vrate u kaveze, što će mnogi od njih nedvojbeno i učiniti. I potom Mantikhora dodade: "Oni koji ostanu s nama tim će činom potvrditi svoju spiritualnu razumnost koja će ih i iskupiti. To je svojevrsna kušnja."

Zbog toga se dogodi da je od sada na putovanjima Alfakrucijanke diljem kontinenta Andrew Stout za sobnoga druga dobio jednog orangutana, a Priscilla Muthinga slatkog malog gibona u pubertetu, što je za posljedicu imalo da su odsada rezervacije postale uzrokom velikih koškanja i sve većih troškova.

8

Erotska spiritualnost

U noćima provedenim u krevetima desetka različitih gradova i igrališta Gamaliel i Rachelka tražili su jedno drugome dušu, govoreći u rajskim vrtovima tih noćnih svetkovina i tijelima i ustima.

Svetišta u kojima izgovarahu svoje liturgije ljubavi bijahu namirisana (kako se činilo) libanskom kolonjskom vodom i lizolom, cimetom parfimiranim losionima za ruke i različitim industrijskim laštilima za podove, instant kavom i komercijalnim insekticidima.

U međuvremenu, fluorescentne cijevi u kupaoni žmirkale bi sa svakim nepredvidivim rastom napona; a neki od tih rastova napona zbivahu se i u astrogatorovoj krvi, i žmirkanje fluorescentnih cijevi prosvjetljivaše ga iznutra.

U Rachelkinim očima sve to bijaše nalik ribnjacima u Hešbonu, kod vrata batrabimskih, daleko bistrijima od bazena Morskog veselog zabavnoga parka u Miamiu, makar i bilo podjednako svetkovinski veselo zapljusnuto slanovodnom vatrenom strašću.

I tako iz noći u noć u hotelima njima svetog obilaska, lijeva mu ruka bijaše pod njenom glavom, a desnom ju je grlio; a kad bi se isušila rosa u njegovoj glavi, i kad bi mu se ruka povukla s rupe na njenim vratima, i kad bi gore mirisne bile temeljito poharane, Gamaliel i Rachelka brbljetali bi kao školarci.

Mladenci razgovaraju

Gamaliel: Jesam li ti ikada rekao kako sam sretan što sobu, poput Andrewa, ne moram dijeliti s orangutanom?

Rachelka: Ili ja, što nisam cimerica gibonu? A Priscillu neka sad Bog čuva. Uza sve to, još se dobro drži, ali te zadnje isporuke obraćenika - cetaceanaca, simijanaca i kućnih mezimaca s genetički pojačanim mozgovima - ovaj, mislim da nam kod širokih narodnih masa baš ne koriste.

Gamaliel: Već od samog početka fundamentalisti su rogoborili da je Mantikhora sam Antikrist, ali je sad to rogoborenje postalo glasnije, pa su tu tezu počeli prihvaćati čak i neki prilično liberalni teolozi umjerenijih protestantskih sljedbi. Zbog tog me i frka.

Rachelka: Da, to su oni koji sami sebi čestitaju što su imali srčanosti da prihvate primate kao dio evolucijskog stabla Homo sapiensa, no koji se grste na samu pomisao da bi s njima mogli sjesti i popiti čaj. Pa ipak, bojim se da ih posve razumijem. I ja se grstim.

Gamaliel: Ali, Rachelka, Muggaridge ima zaista besprijekorne manire, naravno kad se u obzir uzme da je šimpanza, a Edward je tako sladak gibončić da se ne nadaj da ćeš ikad sresti boljeg; a Bonzo, mislim, Bonzo, taj mangupčić, on je...

Rachelka: Baš mi je on uništio originalnu trenirku Guy de Froissarta, što sam je nosila u majmunskoj kući u Grant Parku, tamo u Atlanti, i stvarno bih morala propišati krv da to zaboravim tom malom guzovanu.

Gamaliel: Ali mislim, ako ni zbog čega drugog, a onda zbog same Mantikhore, moraš bar pokušati. Ona neprestance ponavlja kako se njeno vrijeme među nama bliži kraju, a ako je zaista tako, ljupka moja Sulamko, onda ćemo se morati svojski potruditi da sačuvamo njene zapovijedi što nam ih je bila dala.

Rachelka: Kunem ti se, Gamaliel, da pokatkad pomišljam da ona namjerno ubrzava dolazak svoje muke. To prisilno bratimljenje s neljudskim oblicima života kao da je stvoreno zato da od nje udalji prijatelje i protiv nje okrene fundamentaliste, pa bez obzira na to koliko ti obraćenici sami po sebi bili zgodni i pametni.

Gamaliel: To je nužan dio njezina poslanja. Kako bismo se mogli nadati da ćemo uspostaviti smislene odnose sa vanzemaljskim razumnim bićima iz drugih zvjezdanih sustava ako ne možemo uspostaviti nekakav humani sklad s razumnijim vrstama na našem vlastitom planetu?

Rachelka: A sad, braćo i sestre, pružite ruku pliskavici, ha? Pa mislim, glupost toga, moj budući Mudrače Od Ovoga Svijeta, jest da još danas, četiri generacije nakon Kobaltne svetkovine, možeš naći suvjernike koji pucaju jedan na drugoga, i agnostike koji pucaju na agnostike, i ateiste koji pucaju na ateiste, i odane dijalektičke materijaliste koji pucaju na svakoga koji hoda u cipelama kojima se nije odlijepio đon.

Erotska spiritualnost

Tad astrogator reče: "Mantikhora nam nije nikad obećala... o, što mi to

radiš?... nikad nije obećala kule u oblacima... čak i ako ti se spoj stegana kao niska bisera... i ako ti je, ah, ovaj, pupak kao okrugla čaša koja nikad nije bez pića."

"Daj šuti malo", reče mu Rachelka. "Još nekoliko dana i mi ćemo propovijedati vjeru ljudima koji će se ili obratiti ili nas ubiti, a ja neću izdati svoju vjeru.

Ali noćas, dakle, pohitaj, mili moj, i budi kao srna i kao jelenče na gorama mirisnim!"

Što Gamaliel veoma zdušno i učini; a iz dubina utrobe hotela astrogator i njegova Sulamka začuše, ali ga stvarno i ne slušaše, monotoni *turn turn turn* bas nota što su odzvanjale iz džuboksa u baru.

U međuvremenu, žohari zarepeljaše u mrak, a u sobi na katu Kći je Mantida meditirala o svojoj sudbini.

9

Obnozi

A na Velikim ravnicama Sjeverne Amerike, sa središtem u istočnom Coloradu, no koje na sjeveru zadiru sve do duboko u Kanadu a na jug do u Teksas i dijelove Starog Meksika, živješe nekoliko uspješnih enklava pripadnika kršćanskih sekti koje bijahu poznate pod zajedničkim imenom obnozi, što je neologizam izveden iz imena Obnovitelji Novoga zavjeta.

Njihov vođa bijaše presvijetli gospodin Thaddeus Thorogood, doktor teologije; glavni mu stan bijaše nedaleko od Lamara, Colorado; a njihovo najpoznatije staništa bijaše napuštena mreža podzemnih tunela projektiranih i izgrađenih prije mnogo godina da bi se njima ispod ravnice amo-tamo vozikali projektili s nuklearnim bojevim glavama.

Nakon tri mjeseca zemaljskoga poslanja Mantikhore, Thorogood posla riječ svim obnozističkim uporištima od Four Buttesa, Montana, sve do Brownsvillea, Teksas, pa i šire, da je Alfakrucijanka bjelodano Antikrist, a odnedavna je i Joe Bob Newcombe, njegov najpoznatiji pobočnik, tu istu poruku zabijao svima u glavu, zamijenivši Rachelku Dan u holovizijskoj emisiji *Parsek naprijed.*

Svaki onaj koji pomogne zabludjelim sljedbenicima Kćeri Mantida ili joj pruži zaklon, objavljivala su obojica, ili time posve odbacuje uskrsnuće ili će mu plaća za to, na krajnje poučan način, biti isplaćena u paklu.

Thorogood čitaše nadugo i naširoko iz razgovora na Maslinskoj gori, prema Markovom evanđelju: 'jer će ustati lažni mesije i lažni proroci i činit će čudesne znakove, da zavedu, kad bi bilo moguće, izabranike.'; no baš koliko obnoga pogrdi bogomoljku, toliko ih i požuri da je prigrli.

Kad Mantikhora otpoče svoja putovanja ne samo s rimokatolicima, Židovima, i unijatima, već i s primatima, pliskavicama i psima koji govore, plima obnozističkih otpadnika što je popunjavala redove Alfakrucijanke posusta vrlo upadljivo.

Opazivši to, Thorogood krenu u silovit protunapad, preko Cable-Starove emisije *Parsek naprijed,* ističući izvedene novozavjetne doktrine o "čovjekovoj bitnoj jedinstvenosti" i "trajnoj važnosti ljudske naravi".

Budući da je Predstavnički dom Višestranog Saveza sad s čitava kontinenta imao samo pedeset četiri predstavnika, i budući da se Senat nalazio na stalnom

dopustu sve otkako bijaše pokupio krpice i zbrisao u Cleveland, Ohio, i budući da je većina članova i izvršnih tijela i kvazi-vrhovnog suda još bila utamničena u Vladivostoku, SSSR, Thaddeus Thorogood i njegovi obnoziščki pobočnici složiše nešto što bismo mogli nazvati tijelom od svih tijela (izuzmemo li Sindikat direktora zabavnih parkova, Pansolarni novinarski ceh i Međuzvjezdani diplomatski instrument za ekspanziju, trgovinu i izučavanje) što su još postojala u Sjevernoj Americi ipak najbližim nekakvoj stabilnoj privremenoj vlasti.

I stoga, kad Thorogood odasla dekret Gamalielu Crucisu, astrogatoru, kojim zahtijevaše da njegova alfakrucijska Gospa krene na hodočašće prema Thorogoodovom podzemnom stanu kraj Lamara, kako bi presvijetli otac s Mantikhorom mogao porazgovoriti o njenim djelima, Gamaliel se uplaši da je riječ o stupici, pa tako i reče svojoj Gospi, te je hrlo posavjetova da pod svaku cijenu izbjegne krotak dolazak u bilo koje obnoziščko uporište bilo gdje u zemlji, a napose pak kad je riječ o stanu samoga Thaddeusa Thorogooda.

I doista i sama Rachelka, koja nedavno otkri da je zatrudnjela, pokušavaše odvratiti Mantikhoru od odaziva na nabusit poziv presvijetloga oca, govoreći: "Ta protuha zaista misli da si mu ti taj veliki protivnik; on ti u ime Boga namjerava zakrenuti vratom."

Međutim Mantikhora odgovori: "Iskreno vjerovanje nikad se ne pobjeđuje bez borbe, i ako pobjegnem tom čovjeku ili mu se izmaknem, time ću ga samo utvrditi u njegovoj vjeri da sam samozvanac."

Rachelka se živo usprotivi bogomoljki: "Zar baš svi ljudi moraju doći da se vlastitim očima uvjere tko si ti zapravo? Što ne pustiš tu umišljenu seljačinu k vragu? Njegova je pobožnost tek krinka za slavljenje sebe."

Našto Mantikhora odvrati: "A to je krajnje svetogrđe, čak i za one koji vjeruju u nijemu slučajnost. Ipak ću se suzdržati da mu to kažem. Već je i njegove ime alegorija čiju će rječitu ironiju jednoga dana shvatiti svaki stvor obdaren sposobnošću mišljenja.[6]"

"Pih", reče Gamaliel, jer vjerovaše da je ta egzegeza nepotrebno odveć eksplicitna; međutim Kći Mantida bijaše odlučna da joj nitko ne isklizne iz šaka zbog nekakve mutne doktrine ili opskurne pedagogije, pa zbog toga svojim

6 Thorogood = Thorough good – sasvim dobar

ticalima mahnu gotovo veselo prema astrogatoru.

Sestra spasiteljica & tako dalje

Tako se Alfakrucijanka otputi iz Richmonda, Virginia, prema Lamaru, Colorado, karavanom metanom pokretanih autobusa i s dva vodom napunjena kamiona-cisterne za cetaceance. Bijaše to nabacani zbir vozila svake moguće boje, od svijetlo limunskožute pa sve do magente.

Jedan predstavnik Pansolar Pressa bogomoljki i njezinoj sviti nadjenu ime: "Sestra spasiteljica & tehnicolor opijumski putujući zoološki vrt & medicinski show", ime koje se i zadrža, jer ga Gamaliel i ostali prihvatiše pa se njime počeše služiti i u međusobnom općenju.

U St. Josephu, Missouri, koji nekoč bijaše odskočnom daskom Oregonskoga puta, jedan nametljivi holoreporter upita bogomoljku zašto ona i njezini učenici putuju baš tako veselom karavanom u posjet autoritarnom vođi ozbnoga.

A Mantikhora odvrati: "Ako brdo neće Muhamedu, hoće Muhamed brdu", a to usputno navođenje jednog već upotrebnom posvećenog klišeja komentatori vijesti protumačiše kao sve moguće, od zakučastog predviđanja potresa pa sve do uvijenog odricanja od vlastitog božanskoga poslanja.

Samo putovanje bijaše vrlo halabučno i odvijaše se korak po korak, i za njega Mantikhora izvede nekoliko polučudesnih ozdravljenja, svojom rječitošću prokrčivši put karavni kroz pet-šest protuzakonitih cestovnih barikada, a blagim riječima i iskrenim dobrim raspoloženjem postidi veliki broj adolescenata (bez obzira kolika im bila biološka starost) koji je pokušavahu zbuniti svojim neumjesnim upadicama.

I tad napokon autobusi i kamioni stigoše na svoje odredište; pa se bogomoljka i sva njezina svita, s izuzetkom, dakako, dupina i sabljastih pliskavica, iskrca uz aranžirane zvuke jedne stare kaubojske balade zvane "Kuća u pustari".

Podzemna audijencija

U Lamaru je već sniježilo, no u golemoj podzemnoj vukojebini, selu što ga nastavahu obnozi, temperatura je bila blaga, upravo proljetna. Mantikhora, zajedno s Gamalielom, Rachelkom, Andrewom i Priscillom, doveze se ručnom

derezinom u audijenciju Thaddeusu Thorogoodu.

Thorogood je bio visok čovjek nalik na mrtvaca, jer mu proćelavo tjeme i okerne staračke pjege glavi davaše izgled svježe iskopane lubanje. On pozdravi Alfakrucijance ponešto gorljivo i toplo, zaželivši im dobrodošlicu u svoj sagovima prekriveni brlog u srcu kompleksa.

Rachelka zapazi da je Thorogood, da bi smanjio sličnost svoje glave s mrtvačkom, usne debelo namazao ružem te da safirno-plave oči neprestance pomiče, kao da tim stalnim prebacivanjem pogleda sa strane na stranu želi spriječiti da ga netko zabunom ne proglasi lješinom.

Nakon izvesnih uvodnih radnji (Mantikhora otkloni zdjelicu čaja) glavar obnoga zapita: "Zašto si svoje propovijedanje ograničila na kontinentalni Višestrani Savez kad i izvan njega ima grešnika, a ima ih i u kolonijama Sunčeva sustava, a ima ih, nema sumnje, i na tvom rodnom planetu?"

"Nema dvojbe da je tako", odvrati Mantikhora. "Odgovor, međutim, na tvoje pitanje glasi da sam tu gdje jesam zato što sam ovdje najpotrebnija. Vi ovdje imate zabavne parkove, sportske stadione, i centre za liječenje žrtava radijacije; kasina s ruletima, salone za masažu i rezervate za mutante; kuće s majmunima, Holiday Innove i javne kuće, vojne baze, piceri...

Thorogood (upadajući joj u riječ): Shvatio sam što želiš reći, Gospo Bogomoljna. Pa ipak mislim da si zaboravila spomenuti činjenicu kako pokrivenost javnim medijima u ovom dijelu svijeta uopće nije loša. Uvjeren sam da je i to bio jedan od razloga, zar ne?

Mantikhora: Vaša presvijetlosti, mene su s AcruxaV odveli protiv moje volje. A ono što sam učinila u vašoj kužnoj domovini, učinila sam u ime Jedinoga koji dopusti moju otmicu zbog razloga koji se razotkrivaju u mojem poslanju.

Thorogood: "Mnogi će doći pod mojim imenom i reći: 'Ja sam' - i mnoge će zavesti" Mark 13. 6. Ali ti, Gospo Bogomoljna, neće uspjeti obmanuti pastvu Obnovitelja Novoga zavjeta, ili ti to bar neće uspjeti kad je riječ o njihovom demokratski pomazanom pastiru, Thaddeusu Thorogoodu, doktoru teologije.

Mantikhora: Ali već stih ili dva iza toga, što ne biste smjeli propustiti da zapazite, navode se Isusove riječi u smislu da će se narod dići na narod, i da će doći do potresa i gladi, i da će ti znaci najaviti 'početak strašnih bolova'.

Thorogood: Izvrsno. Znači da si dobro upoznata sa Svetim Pismom.

Međutim i Sotona može citirati Bibliju, Gospo Bogomoljna, a to što si navela zaista će se i dogoditi u ovim danima previranja. Ili, kako bi to rekao pjesnik, 'Drugi je dolazak ziher pred vratima'.

Debata se zagrijava

Rachelka promrmlja ispod glasa: '"Kakva se to gruba zvijer... vuče prema Bethlehemu"', a poglavica obnoga, čuvši je, okrene prema njoj glavu i svisoka se nasmiješi.

Thorogood: Ako mi, mlada ženo, dopuštaš takvu opasku, onda bi se ta vaša Gospa nedvojbeno mogla okvalificirati 'grubom zvijeri'. I unatoč tom što je Yeats bio vidovit heretik, ja gotovo vjerujem da je vaša Gospa Bogomoljna na zemlju došla kao vjesnik istinskog Drugog dolaska.

Mantikhora: Neka mi oprosti Vaša svijetlost, no ti stihovi iz Marka upućuju baš na to da ste vi i vaši, ne ugledavši Mesijin povratak, proživjeli razdoblje bola. Kobaltna svetkovina već je odavno za nama, veliki kalifornijski potres već se dogodio, a čovječanstvo nastavlja živjeti.

Thorogood: Na što to smjeraš? Da smo već proživjeli sve ono što je trebalo najaviti Drugi dolazak?

Mantikhoras: Baš tako. Danas stvari stoje loše, to dopuštam, no one su loše na uobičajen način, pa sad ovako ili onako; a ratovi i glasine o ratu na koje se aludira u govoru na Maslinskoj gori danas već pripadaju prošlosti. Unatoč njihovim ostacima tu i tamo po svijetu, stanovnici Zemlje napokon žive u miru.

Gamaliel (ne mogavši i sam sačuvati svoj mir): To je djelimice i zato što su ljudi odveć i bolesni i iznemogli da bi mogli ratovati. (Međutim se ni Mantikhora ni glavešina obnoga na ovo nisu ni obazreli.)

Thorogood: Želio bih da ovo sasvim razjasnimo. Preživjeli smo doba kušnje; zbog toga ti ne možeš biti Antikrist, jer je on već morao doći. Ali po istom znamenju, ti ne možeš biti ni Krist, jer ti nije prethodio nikakav Antikrist. Je li to suština tvojih tvrdnji?

Mantikhora: Samo utoliko što odbijam da se izjednačim s tvojim vrlo problematičnim Antikristom. A s druge strane, tvoj je drugi izvod posve pogrešan.

Značenje ove posljednje zamjedbe do Thorogoodove svijesti dopre tek vrlo

polako; ali kad ga ovaj primi, usta mu se tako istegoše da mu se na krajevima usana pojaviše uredne šare u obliku ptičje noge.

Thorogood: Što si dakle ti po vlastitim riječima?

Mantikhora: Iako je nedvojbeno da sam se sad ponovno pojavila, ovo nije nikakav Drugi dolazak. Milošću Jedinoga, bezgraničnog u svom razumijevanju i milosti, sve je ovo tek produžetak - nastavak, ako vam je tako draže - mog prvog metahistorijskog posjeta. Ja na ovaj dramatičan naziv, vaša presvijetlosti, obnavljam ono za što vi i tvoji sljedbenici tvrdite da obnavljate, u duhu i u istini.

Thorogood: Drskost tvoga samoveličanja dostojna je prijekora gotovo koliko i to neodrživo svetogrđe! Loša je to teologija, i još ružnije ponašanje! Isus ne bi nikada rekao ništa slično tome, i to te osuđuje, osuđuje bez priziva!

Gamaliel (upadajući u riječ): Ali kako tumačiš izlječenja što ih je postigla, čuda što ih je izvela, obraćenike koje je pridobila, i ljubav između srodnih i stranih stvorova koju je uspjela nadahnuti?

Thorogood: Jednostavno! Telepatska sugestija, telekinetičko opsjenarstvo, lažna obećanja, i sotonsko bacanje u sveopću masovnu histeriju! Ljudi su to već odavna činili! Pa eto, i ja sam po tome bio poznat!

Mathikora: Onda mi nije jasno što...

Thorogood: Svo si vrijeme imala medijsku podršku. Odaje te nazočnost Rachelke Dan u tvojoj sviti. To možda i ne bi bilo tako nepodnosivo da se ne pokušavaš prošvercati kao novo otjelovljenje — burleskno *ortopterenje*, da se tako izrazim - živoga Krista!

Konac audijencije

Tad njegova presvijetlost Thaddeus Thorogood izleti iz betonske komore, ostavljajući svoje pobočnike u opasnoj blizini alfakrucijske bogomoljke, kojoj prednje hvataljke smjesta zauzeše položaj meditativne molitve.

Gamalielovo se srce, međutim, ispuni zlim slutnjama, jer bijahu izloženi na milost i nemilost zgranutih obnoga, a upravo je bio čuo kako je Mantikhora rekla: "Nije mi jasno", što je bila rečenica koju nikad prije nije čuo iz njezinih usta.

Tad reče jedan od Thorogoodovih čuvara, obuvenih u duboke čizme, vitlajući

nekakvim ružnim oružjem, zvanim bacač plamena: "Baš šteta što sa sobom niste ovamo doveli i koju od onih vaših zabaljenih, debeloglavih ribetina. Tako bih je mogao pofrigati na licu mjesta, da vaš šesteronogi Isus ima gotov doručak kad se vrati iz mrtvih."

Tako se smijući, čuvari potjeraše Mantikhoru i njezine učenike, pod stražom, natrag do tunela i derezine kojom su se prije bili dovezli do Thorogoodova privatnog silosa. Tad Gamaliel shvati da su zarobljenici, i da se neće tako skoro vratiti na površinu.

10

A što s Judom?

Tu noć Mantikhora provede s Gamalielom, Rachelkom, Andrewom i Priscillom u podzemnom stanu koji je pripadao dušmanima, jer im ovi ne dopustiše da se vrate Tehnicolor opijumskom putujućem zoološkom vrtu & medicinskom shown, čiji članovi čekahu na njih na plaćenom kampiralištu u blizini Lamara.

Zidovi su se njihova zatvora znojili kondenziranim kapima u boji rđe; i videći u tome znamenje, nitko od bogomoljkinih suzatočenika nije mogao sklopiti oka.

Osim toga, po različitim zakucima ćelije Gamaliel je pronalazio zdjelice s prženim tijelima skakavaca, kojima ih obnozi snabdješe, kao ponižavajućom večerom, prije nego što nastupi čas Gospinih muka, bez obzira kakve one bile.

Ni astrogator a ni itko drugi ne poželje uzeti od te hrane, no Mantikhora im reče neka od ponuđenoga jedu koliko mogu, a onda i sa zidova skupi dovoljno željezom obogaćenog kondenzata da im utaži sve ljuću žeđ, jer niti su jeli niti pili još od jutra.

Učenici mišljahu da će se Gospa svakog časa umiriti i sjesti da jede s njima, ili da će im bar objasniti obredno značenje te večere što ju im prirediše obnozi; međutim ona samo moljaše u zabrinutoj tišini za stolom i otkloni da sama išta uzme.

Na njihovo iznenađenje, pofrigani skakavci bijahu ugodna okusa a i vlaga skupljena sa zidova bijaše podjednako ukusna; i tu Gamaliela obuze gnjevni osjećaj krivice zbog toga što Mantikhora ustraja i u svojoj šutnji i u svome postu.

Naposljetku, u bespomoćnoj tjeskobi i nervozi, on baci zdjelu u zid i povika: "Pa nije teško shvatiti što se ovdje zbiva, Gospo! Koji će te od nas izdati? Koga, si od nas odabrala da ti bude Juda? Jesam li to ja, Gospo Bogomoljna? Ako je tako, reci mi još večeras, još ovaj čas! Bolje da se ubijem sada, nego poslije!"

Rachelka pokuša umiriti svog muža, ali i Andrew i Priscilla počeše moljakati bogomoljku, zahtijevajući da im kaže je li koga od njih izdvojila za ulogu Iskariota i moleći je da ih poštedi te sramote, pozivajući se na veliku ljubav prema njoj i svoje zasluge za pokret.

Tad Mantikhora reče, ponešto tužnim glasom: "Takva vam larma ne priliči, prijatelji moji. Ako se i ovaj put pojavi kakav Juda, to neće biti posljedica *moje* odluke da ti - ili ti - ili ti - odigrate tu ulogu. To će, naprotiv, uslijediti kao posljedica vašeg sljepila ili naredbi vašeg dosad vjernoga srca."

Astrogator prokle takav odgovor i počne mlatiti po oznojenim zidovima, i bjesno zboraše, ako se i ovog puta mora pojaviti nekakav Juda, da će onda jednome od njih neizbježno pripasti ta uloga, a što se njega tiče, šanse mu se ne dopadaju baš ni najmanje: dvanaest apostola, kao u originalu, bilo bi mnogo zgodnije.

Mantikhora reče: "Stišaj srce svoje, Gamaliele, i suzbij i strah svoj gnjev. Zar nisi opazio da sam se ovom zgodom potrudila da *sama sebe izdam*? U očima smrtnika čak i Jedini može sagriješiti; i mada se ne potpisujem pod takvo parohijalno shvaćanje, posve mi je jasna neizbrisiva popularnost koju to shvaćanje uživa među vama."

I potom nastavi, govoreći: "Moje samoizdajstvo, dakle, tek je ustupak vašemu neznanju i izraz milosti prema onima koji su mi dovoljno bliski da bi mogli doći u *potencijalnu* opasnost, misao na koju vas večeras svo četvero muči. Ako sam ja tek podsjetnik, produžetak i obnavljanje ugovora sklopljenog još u Cezarovo doba, onda se mogu s radošću odreći drame povezane s izdajničkim činom Iskariota."

Tad Rachelka reče: "Gospo Bogomoljna, iako si nas milostivo poštedjela Judine sudbine, ti iz te priče ipak nisi isključila hulje. Čini mi se da su obnozi surogati tvojih moćnih farizejskih protivnika iz originalne verzije, a čini mi se da će oni također morati ući u predstavu, baš kao i Rimljani koji su te pogubili."

"Gotovo je nemoguće iz ove priče isključiti huljstvo", odvrati bogomoljka, "a to stoga što je huljstvo nemoguće odvojiti od stanja samopoimanja. I štoviše, nijedan dio populacije koja je svjesna vlastitog postojanja ne posjeduje nikakvu prednost u odnosu na nj, a još manje imunitet prema njemu."

Tada Priscilla izloži svoju pretpostavku: "I zato si ovaj put, da bi dokazala tu činjenicu, namjerno odabrala obnoge?"

A Mantikhora odvrati: "Oni su se sami odabrali. A to što su oni prihvatili tu ulogu u krivoj vjeri da sam ja Antikrist, to tu golemu njihovu iskvarenost, do koje su se sami doveli, doduše objašnjava, ali ne nipošto ne umanjuje."

Napokon Andrew zaključi tu metafizičku raspravu izjavom kako je gotovo sigurno da će članovi Tehnicolor opijumskog & td. krenuti u juriš na tu podzemnu Bastillu i osloboditi ih, baš onako kao što je sama Mantikhora oslobodila čovjekolike majmune iz majmunske kuće u Atlanti.

Alfakrucijanka, međutim, odvrati: "Okupila sam vas da mi budete učenicima, a ne da vodite gerilski rat. Ti sam sebe uljuljkuješ u opijumski san, ali mi to bar rječito govori o snazi i neustrašivosti tvoje vjere i nade." Začuvši te riječi, Andrew se skloni u kut i zaplaka.

Učenici otrovani

Otprilike jedan sat potom svo četvoro ljudskih sljedbenika Alfakrucijanke nasmrt se razboli, pa bogomoljka shvati da je jedan od Thorogoodovih pobočnika otrovao hranu što ju je za njih bio ostavio u prostoriji. Otkriće da je nepažnjom dopustila da njeni ljubljeni posluže kao unajmljeni kušači hrane, jako razgnjevi Mantikhoru.

Zbog toga iz krvotoka svojih učenika brzo izbaci štetne tvari, otpočevši s astrogatorovom ženom kako bi smjesta odvratila svo zlo koje napade ne samo tu ženu već i još nerođenu dušu u utrobi njezinoj, da bi na koncu zaključila s Gamalielom.

Astrogator reče: "To je za obnoge 'humani' nadomjestak pribijanja na križ, Gospo moja. Očito im nikad nije ni palo na um da bi se oduzimanje još pet života (jer Gamaliel brojaše i život nerođena djeteta) nekome moglo učiniti sitnom mrljom koja bi u sumnju dovela humanost njihovih metoda."

A budući da se sad razjari gnjev Mantikhore protiv Thorogooda i obnoga, ona pokupi sve prazne zdjele po sobi i razmrska ih o zidove, baš onako kao što maločas astrogator učini sa svojom.

"Gospo, imate li ikakvu ideju što su to učinili s hranom?" upita Priscilla. "Meni se čini da..."

Međutim je Rachelka prekinu, govoreći: "Priscilla, Mantikhora nije baš *posve* identična s Jedinim. Njeno je znanje ograničeno, baš kao i naše, pa makar i njena mudrost nadilazila mudrost nesavršenih smrtnika."

Međutim se čak i Gamaliel, sada kad je opasnost bila prošla, strahovito razgnjevi što mu žena i nerođeno dijete bijahu dovedeni u takvu pogibao; pa se glasno otpoče pitati kako to da mudrost Alfakrucijanke nije bila dovoljno velika da naslutiti mogućnost da im je netko nešto umiješao u hranu.

Mantikhora sad stade grditi čovjeka kojemu je upravo bila spasila život: "Da su vam obnozi bili ponudili zdjele zamamnog mesa i đakonija, moje bi se sumnje probudile smjesta; oni su vam, međutim, dali kukce, jelo koje biste u običnim prilikama prezreli, i tako sam se ja uljuljkala i zaboravila na opasnost.

Sada, međutim, ja od naših tamničara očekujem samo najgore, i moja je osnova da im strahovito otežam provedbu zlodjela na koje ih nagoni njihovo neznanje i ohola pobožnost.

Što se pak tiče tebe, Gamaliele, riječi što si ih upravo izustio tvore sitnu izdaju, i kao takve služe legitimiranju moje muke. Na svu sreću, riječ je o izdaji koja predstavlja laki, a ne smrtni grijeh; dakle ti ga opreštam."

Čuvši ove riječi, astrogator obori glavu i zatvori oči, pa padne na koljena pred svojom Gospom.

Od učenika zatraženo da sačuvaju živote

Mantikhora kraj vrata pronađe sklopku mikrofona, pritisne je pa raspjevanim no zapovjedničkim glasom obavijesti Thorogooda (pa ma gdje da bio) da mora smjesta pustiti njezine sljedbenike ako se nada da bi mogao uspješno fizički ukloniti njenu bogomoljnu osobu s lica zemlje.

Gamaliel i ostali glasnim negodovanjem popratiše ovu obavijest, govoreći kako žele s njom ostati do samoga kraja, i tvrdeći kako će im ona, prisili li Thorogooda da ih oslobodi, iskazati ne ljubaznost, već ih okrutno odvojiti od sebe.

Međutim Gospa Bogomoljna kaza: "Nužno je da vi sve ovo preživite, prijatelji moji, kako biste s ovog kontinenta krenuli na druge kontinente, i s ovog planeta na druge planete, i iz ovog zvjezdanog sistema u druge zvjezdane sisteme, pa čak i iz ove galaksije u druge galaksije, propovijedajući evanđelje svim stvorovima s dovoljno soli da bi ga razumjeli."

Astrogator međutim nastavi preklinjati bogomoljku da mu dopusti da je otprati do mjesta njenih zadnjih muka (ne bi li se tako iskupio za svoju pokleklu i vjeru i zahvalnosti), i Mantikhora mu podari to dopuštenje pod uvjetom da se, nakon što vidi čitavu agoniju, smjesta vrati Rachelki i ostalima.

Još jedna podlost

Našto progovori glas Thaddeusa Thorogooda, odvojen od tijela, te im reče: "Sedmerostruki jao skotnim gujama, i svakoj zmiji što puže po tragu Velike Guje, jer će izginuti u jami s Otrovnicom koja ih zavede!"

Prije nego što je Gamaliel mogao tu herpetološku metaforu povezati s insektoidnim oblikom svoje Gospe, vrata se komore silovito otvoriše; i unutra nasrne odred obnoških čuvara u uniformama kojima na prsnome džepu bijahu izvezeni drevni kršćanski znakovi, a svaki od njih marno sukljaše oganj iz

svoga bacača plamena.

Mantikhorini učenici vrisnuše i pokušaše se zakloniti bacanjem na pod, dok sama Alfakrucijanka, shvativši da je potrebno poduzeti odlučnije mjere, mahnu jednom od svojih segmentiranih hvataljki i zaustavi vrijeme unutar pretrpanih dimenzija ćelije.

Baš kao na kakvoj holografskoj slici, svaki se od pripadnika jurišnog odreda smrznu na mjestu, dok su u zraku pre njima bezazleno visjele pruge raznobojnoga svjetla i isprepletenih parabola, ocrtavajući putanje metaka i ptičje sačme (jer su neki od njih nosili oružje dobrano starije od bacača plamena).

Tada bogomoljka podiže čaroliju sa svojih učenika pa im reče neka se mimo sleđenih čuvara provuku u hodnik. Ona izađe zajedno s njima, otkri sklopku mikrofona i, aktiviravši je, reče Thorogoodu: "Ako vam je već do mog života, vaša presvijetlosti, onda ćete, prije nego što pristanem na suradnju u vlastitom žrtvovanju, morati pustiti moje ljude da odu."

Međutim poglavar obnoga odvrati ispuštanjem cijanovodika u hodnik, i propuštanjem električne struje kroz pod, i usmjeravanjem na njih, posredstvom stropnog sistema za orošavanje, smrtonosne kiše solne kiseline.

Svaki od tih napada Alfakrucijanka otkloni izgovaranjem jedne jedine riječi ili dizanjem hvataljke; da bi se naposljetku u dnu vlažnog hodnika što je zaudarao po paljevini pojavio i sam Thaddeus Thorogood i pošao prema njima koračajući poput uspravljene lešine.

Pa reče gnjevnim glasom: "Hipnotizirala si moje čuvare i razbenavila mi sisteme za usmrćivanje na kojima temeljimo naše unutrašnje osiguranje. Pa kad si me sve dosad uspjela predriblati, Sestro Spasiteljice, hajde da se nagodimo.

I nikakvih više trikova, jesmo li se razumjeli? Samo spremno pokoravanje sudbini koju si zaslužila. Ako si s tim suglasna, onda ću pustiti sve, osim Gamaliela Astrogatora, da se vrate u taj odvratni pandemonij tog tvog Tehnicolor opijumskog vragbigaznao."

Tad Mantikhora reče živahnim glasom: 'Važi!"

11

Thorogood pokušava, i pokušava, i pokušava

Međutim čak i nakon što su se Rachelka, Andrew i Priscilla našli sigurni na površini zemlje, Alfakrucijanka se nastavila opirati nastojanjima obnoga da je ubiju; tada je Thorogood, sve gnjevniji i isfrustriraniji, optuži da krši obećanje.

Mantikhora mu odvrati da želi umrijeti pri punom svjetlu dana, a ne u utrobi ljudskoga mravinjaka, međutim je privatno rekla Gamalielu da samo želi Thorogoodu i njegovim pomoćnicima pružiti zadnju šansu da odustanu od tog gnusnoga čina koji će ih zauvijek obilježiti i prokleti.

Da bi postigla taj cilj, ona namjerno ne podlegnu još dvjema pokušajima da je ustrijele, još jednom da je otruju, baš kao ni nizu ponešto egzotičnijih napada, među koje bismo mogli ubrojati i udaranje toljagom po glavi, spaljivanje, odsijecanje glave, utapljanje, elektro-egzekuciju, garotiranja, vješanje, izazivanje srčanog udara, prekomjerno šopanje, raspljeskavanje, izgladnjivanje, telemetrijski inducirano zakazivanje organa te vivisekciju do točke bez povratka.

I Gamaliel se sve to vrijeme nalazio u pogibli, no kako ga Mantikhora obmota u zaštitnu košuljicu, on se naposljetku pretvori tek u užasnuta svjedoka svih tih nespretnih zvjerstava; neuspjeha koji Thorogooda nisu ni obratili ni obeshrabrili, već u njemu, naprotiv, samo poticaše sve fanatičniju želju da smoždi bogomoljku.

Putovanje

Naposljetku obnozi staviše Mantikhoru i Gamaliela u željeznički vagon kojemu na prozorima bijahu rešetke, i tri dana podzemni vlak kojemu on bijaše prikopčan putovaše na sjeverozapad ispod Velikih ravnica i Stjenjaka prema Indijanskom rezervatu plemena Sarcee, u Alberti, Kanada, VSSA.

Gamaliel je za tog putovanja počesto zapadao u delirična stanja, jer je crnina zidova tunela što je srljala mimo njih u njemu pobudila uspomene na nediferencirane hodnike međuzvjedanog podsloja; i snivaše mu se da obavlja svoje zvanje kao astrogator na brodu posve ravnodušnom prema njegovu znanju.

"Izvući ćemo se iz ovoga", mrmljaše on u bunilu, "čim nekako transdimenzionalno uhvatim zvijezde. Ali zašto ih ne mogu naći? Zašto ne mogu pronaći te proklete zvijezde?" A Mantikhora bi mu blažila tjeskobu šapćući mu, usred njegovih halucinacija, riječi utjehe i ohrabrenja.

Denver, Casper, Billings i Great Falls (svaki sa svojim nivoom zaostalog zagađenja) nezapaženi su prolazili iznad njihovih glava, sve dok vlak obnoga napokon ne stiže i do radioaktivne goleti Rezervata Sarceea, područja od rninimalne strateške vrijednosti no koje je za Kobaltne svetkovine ipak pretrpjelo četiri - paz' dobro, čak četiri - pogrešno usmjerena ili iracionalno naciljana nuklearna udara.

Calgary

Krajolik oko Calgarya bio je usijani mjesečev krajolik, odavna već stavljen u karantenu; i upravo u tu srditu pustoš Thaddeus Thorogood i njegovi tjelohranitelji, svemirskim odijelima zaštićeni od trajne pogibelji, dovedoše nezaštićenu Alfakrucijanku i njenu pratnju koju je tvorio jedan jedincati učenik.

"Podajte Gamalielu odijelo poput ovog što ga sami nosite", reče Mantikhora, "ili ću ovaj pakao naseliti demonima u kojima ćete prepoznati bivše anđele, a vi, vaša presvijetlosti, vi ćete biti njihov vječiti Lucifer."

Astrogator još nikad prije nije čuo da bi Gospa nekome prijetila, a nije to čuo ni Thaddeus Thorogood, pa su nedugo potom Gamaliela podvrgli postupku dekontaminacije u obližnjoj zgradi prefabriciranoj baš za tu svrhu, da bi mu ubrzo potom podali isto izolirano odijelo snabdjeveno sistemom za filtriranje zraka kakvo su nosili i obnozi.

A Mantikhora reče: "Odvedite ga što dalje s poprišta čim izvrši poslanje svjedoka svih zlostavljanja i gadosti kojima me mislite podvrgnuti u ime jedne od mojih hipostaza. Moje su snage već posve na izmaku."

Nebo se već žarilo rumenilom, a brda su ležala oko ravnice nalik na goleme, karijesom najedene zube; vode su rijeke Elbow gmizale poput rastaljena bakra, a nad zagonetnim Kalgarijskim tornjem dvoglavi su lešinari polako kružili u tihim jatima.

Thorogood ubode bogomoljku u bok prstom u debeloj rukavici. "Ako su ti snage na izmaku, onda ćemo s tobom učiniti što je nas volja, a ni tvoj se astrogator neće provesti ništa bolje kad jednom ostane bez tvoje zaštite, eto toliko na znanje i ravnanje, Gospo moja Bogomoljna." (Gamaliel se, sasvim na svoju ruku, također

brinuo zbog te iste mogućnosti.)

Mantikhora odvrati: "Moja se snaga obnavlja patnjom, a kad je riječ o obrani mojih ljudi - da ja *vama* dam nešto na znanje i ravnanje - moja moć retorzije prezire čak i prepreke što ih postavlja smrt."

U tom se času učini da se čak i Thorogood pokolebao u svojoj odluci da pogubi vanzemaljskog Otkupitelja, no kako su lica pod vizirima njegovih čuvara gledala u nj čekajući daljnje upute, on se napokon odluči ubaciti u ulogu branitelja vjere punog straha i trepeta.

Tad naredi Thorogood: "Počnite!"

Više nalik kukcima od same Mantikhore, obnozi je opsjednuše mukama u sjeni do lomnosti tankog metalnoga tornja do čije svrhe astrogator još ne bijaše dopro. Iako se otimao da pomogne svojoj Gospi, u tome ga spriječiše ruke dva Thorogoodova najgojnija čuvara.

I tako čuvari oslijepiše Mantikhorua na jedno mrežasto oko, pa joj s tijela otkinuše dvije noge s jedne i jednu nogu s druge strane (tako da se, dok su se mrcvarili, gotovo prevrnula), a potom su joj u hitinsko sedlo na tjemenu učvrstili nuklearnu napravu pripremljenu za daljinsko paljenje.

Mantikhora se uspinje na toranj

Obnozi je sada natjeraju da se, s tom napravom za leđima, uspne uz prečke Kalgarijskoga tornja, sprdajući se s njom i smijući se glasovima što su ih prigušivale ograničene unutrašnjosti njihovih šljemova, te ona tako naposljetku dosegnu lomni, zakovicama učvršćeni vidikovac tridesetak a možda i više metara nad zemljom;

I tu joj jedan okretni čuvar, koji ju je slijedio sve do gore, zviždeći joj u uho i podbadajući je, iskopa još mnoštvo očica iz preostaloga oka pa je masivnim lancem učvrsti za platformu.

Obavivši tu zadaću, čovjek skine svoj šljem, uzviknu "Gle alfakrucijskoga boga nultoga reda!" i tada, ponovno pokrivši glavu, spusti se na zemlju usred gromoglasnog (prigušenog) smijeha svojih suvjernika i pobožnog (prigušenog) naricanja Gamaliela Astrogatora.

I tada, budući da je nad mjesečevim krajolikom u Sarceeu urlao arktički vjetar što je dopirao sa samoga pola, svi se oni povukoše u bunker sjeverno od Calgarija te odanle odapeše napravu na leđima bespomoćne bogomoljke.

I reče Thaddeus Thorogood, koji se iznenada pojavi u bunkeru do Gamaliela: "Prijatelju moj, to je prilično čista fisijska sprava. Tvoju ćemo Gospu Bogomoljnu osloboditi tijela i okova tjelesnosti, a uopće neće biti ni mnogo radioaktivnog ostatka."

Gamaliel, koji je znao da će biti mnogo više ostatka nego što je vođa obnoga mogao i zamisliti, na ovo ne odgovori ništa.

Tada golema kupola svjetla, nalik na orijaški mjehur sapunice ili loptu napuhanu iz ogledala, okruži toranj usred ravnice, zasljepljujući i oči i um; tada toranj bude naprosto pometen pregolemim faličnim stupom zraka što se dizao uvis, ispunjenim fosforescentnim ostacima, stupom koji je postajao sve veći, i veći, i veći; i Gamaliel to više nije mogao gledati.

12

Gamaliel se pridružuje ostalima

A kada obnozi, bojeći se iskušavati zadnje riječi Mantikhore, oslobodiše astrogatora, on brzo utvrdi gdje se nalaze ostali učenici pa požuri da im se pridruži.

Maleni ostatak vjernih no obeshrabrenih alfakrucijanaca bio se skupio u South Bendu, Indiana, da ondje uzdigne srca (koliko je to bilo moguće) gledanjem ragbijske utakmice između Sveučilišta Notre Dame i Rabinskog instituta Rock City iz Rock Citya, Tennesse, pri čemu je pobjednik tog tradicionalnog susreta iduću utakmicu trebao odigrati protiv Južnog metodističkog sveučilišta, dva sata kasnije na istom stadionu.

Na nesreću, igra je tekla usred vejavice kiseloga snijega, pa Gamaliel nije mogao doći do svoje žene i ostalih učenika sve do nekoliko minuta prije završetka prvog poluvremena.

Tad reče Rachelka, grleći svog muža u napol praznom gornjem redu, kojim je meo vjetar: "To je nula nula, ljubavi, i ja žalim u ime svih nas što nije zaostalo nikakvo djelo koje bismo mogli zatražiti. To i jest razlog zbog kojeg je Thorogood tako postupio, zar ne? Da bi nam uskratio mogućnost da njezinu tijelu odamo zadnju počast."

Gamaliel se suglasi sa svojom ženom, pa sjedne između nje i nekog čvornatog čovječuljka u krznenom kaputu (za kojeg će otkriti da je Muggeridge Čimpanza u vlastitom krznu), i potom, osvrnuvši se uokolo, rukova se s Andrewom Stoutom, i Nicholasom Morowirzom, i Damarisom Brownom, i Muggeridgeom Čimpanzom, pri čemu se činilo da se svi iskreno raduju što ga ponovno vide.

Potom nježno položi ruku na Rachelkin trbuh (ispod dva džempera i vjetrovke ispunjene guščjim paperjem) pa joj prišapnu na uho: "Mali je sebi prigrabio najbolje mjesto na čitavom stadionu."

A Priscilla Muthinga, primakavši se s šalicom kave što se naglo hladila, pruži je astrogatoru i svima radosno reče da su pahulje što su se kovitlale stadionom "euharistijske čestice pulverizirane Otkupiteljeve esencije", te da svi moraju isplaziti jezike i uzeti je u svoja tijela.

Učenici tako i učiniste, a Gamaliel popi svoju ledenu kavu, i svima se temperatura u kostima spusti na nulu usred te nula-nula utakmice između Notre Dame i Rabinskoga iz Rock Citya.

I tada Andrew, sam sebe grleći oko pleća, reče: "Mislio sam da će nam se vratiti u ortopterskom tijelu u kakvom je poznavasmo, a ne u obliku te proklete 'pulverizirane esencije'!" I potom zatuli na braniča Notre Damea zato što je faulirao sniježni kovitlac što mu se pojavio sdesna.

Rachelka zamijeti kako je prošlo već više od tjedan dana od fisijskog bljeska kraj Calgarya, te da šanse za uvjerljivo uskrsnuće iz dana u dan postaju sve tanje. (U međuvremenu, njeno još nerođeno djetešce učini salto mortale navijajući za RIRC, pa ona stegnu trbuh u grču bola i čuđenja.)

Igra se nastavljala i nastavljala, a euharistijske čestice pulverzirane esencije nastavljaše se vitlati; pa su i razgovor i nada u opipljivije uskrsnuće polako padali prema nuli dok se rezultat nula-nula počeo prijeteći uzdizati kao konačni rezultat utakmice, što se na koncu i dogodilo.

Glasnik

Dok su učenici polako kretali prema izlazu iz stadiona, priđe im prodavač kikirikija u bijelom krznenom kaputiću i maskom Jiminya Cricketa, pa im reče: "Rajo, što ste tako mrke objesili brke? Vidjet ćete je i opet, različito prerušenu. Evo vam malo kikirikija."

Potom im dobaci nekoliko reklamnih kesica, od kojih Muggeridgeu uspije presresti većinu.

Prije nego što su učenici mogli zahvaliti prodavaču, on se već bio izgubio u kovitlacu zapuha bjeline; Priscilla se zakle da su vidjeli anđela iz međuzvjezdanog podsloja, koje mišljenje Andrew dočeka s jednim "pih-pih", a Gamaliel ga u mislima odbaci kao sljepariju odveć lijepu da bi mogla biti istinita.

Kontrapunkt

Prođoše mnogi mjeseci no, nasuprot proročanstvu maskiranog prodavača, Mantikhora se ne ukaza nikome od njih.

Naposljetku, na porodiljskom odjelu bolnice namještenika Međuzvjezdanog instrumenta za ekspanziju, trgovinu i izučavanje, u Port-au-Princeu, Haiti, Rachelka je napokon doživjela trudove.

Gamaliel je bio ovdje da bi bio uz nju dok traju trudovi, a kad je postalo

jasno da Rachelka neće roditi bar još nekoliko sati, jedna je dežurna liječnica odvela Gamaliela u predsoblje u kojem je bio poljski krevet, pa mu rekala da pokuša malo odspavati.

I reče mu ta brižna mlada žena: "Mi ćemo vas probuditi kad nastupi čas. To vam obećavam. Znate, zaista ne bi trebalo da se Rachelka mora brinuti i zbog vas i zbog djeteta." I tako ga ostavi ondje.

I protiv volje i protiv vlastite pameti, Gamaliel je posluša. I tako mu se san prikrade poput duha gnosisa, a u dubokom mu se snu pojavi san s takvim sramnim implikacijama, da se s osjećajem krivice počeo bacakati po krevetu i bezuspješno se boriti da pobjegne mučnom djelu što mu ga je nametao san.

U međuvremenu su kod Rachelke ponovno nastupili spontani trudovi, i liječnica koja je Gamaliela bila odvela do predsoblja nije imala vremena da ga probudi i vrati u rađaonicu, toliko bijaše zazeta onim za što je bijahu obrazovali.

U sobu u kojoj je ležao astrogator uniđe Mantikhora, ušavši na vrata što su stajala nasuprot onima iza kojih bijaše zatočena Rachelka; a mošusni feromon što je do Gamaliela dolebdio iz bogomoljkinih legalica, bijaše za astrogatora poziv i odviše glasan a da bi se na nj mogao oglušiti.

I uzbuđen i uplašen, Gamaliel ustade i krene prema bogomoljki, a ona mu reče: "Mužu moj."

Gamaliel napravi krug oko uskrsloga kukca, kojemu tijelo ponovno bijaše cijelo; sve mu se povrati, sve do zadnje iskopane očice mrežastoga oka; i on je poljubi u čelo, i uhvati za hvataljke kojima se molila Bogu, i na njeno bezglasno navaljivanje priđe joj zguza da konzumira njihov brak.

Doktorica reče Rachelki: "Gurajte, milo, gurajte"; i ova je posluša, mršteći se na svjetlo, pa sićušni ljudski putnik njezine maternice isklizne glavom prema naprijed ravno u nježne ruke opstetričarke.

Međutim je astrogator, već iscrpljen, bio u agoniji postkoitalnog rituala različitog od ijednog dotada doživljenog, mjesečarski plešući tustep u neobičnom zagrljaju bogomoljke i gledajući joj odozdo u zelenu kavernu otvorenih čeljusti.

I Mantikhora reče: "Bolje će biti da te požderem, moj štovatelju i mužu. Bolje da te učinim zauvijek svojim i da isto tako i ja postanem zauvijek tvoja."

I njene se čeljusti sklopiše oko njegove lubanje, i zdrobiše je, i tako on u teškim peristaltičkim gutljajima bude uzdignut sve kost po kost u bestjelesnu svijest gdje su se velike rascvjetale vaze svjetla i zamagljene aureole zvijezda stapale u orgazmičku spoznaju koja se širila bez granica, razarajući i samo vrijeme.

I reče doktorica Rachelki, podižući dijete između njenih nogu u sjaj kromom okruženih fluorescentnih svjetiljaka: "Dečko je! I savršen savršen savršen!"

I tada netko, sjetivši se Gamaliela, pohita da ga probudi, i zateče ga kako leži na podu kraj prevrnuta kreveta, pa ga onako mlitava i još pijana od sna odvede u već poznati sjaj rađaone, gdje se nasmiješi Rachelki i u naručje uzme sjajnu, kmečavu mrvicu koja bijaše njegov sin.

Poslije rođenja, poslije smrti

A poslije su došli i H.K. Bajaj, i Priscilla Muthinga, i Andrew Stout, i mnogi drugi članovi Dvadesetoga korpusa, a s njima i Damaris i Muggeridge i Edward i tako dalje; i kapetan donese vijest da su se dvije ekspedicije, koje već bijahu otpisali kao izgubljene, vratile kući sa zvijezda.

A na jednom od brodova što su se vratili, rekao je kapetan, bila je i jedna žena medij koja je, čak i prije nego što se ekspedicija kroz podsloj sunovratila na Zemlju, pomoću glavoboljnih mentalnih bljeskova koji su je mrcvarili u zadnjim etapama njihova primicanja, bila prorekla rođenje Rachelkinog i Gamalielovog djeteta.

"Opet i opet i opet", reče kapetan Bajaj, "taj dar je život, i baš je to bilo ono što je taj medij neprestano osjećao i kroz bolove razotkrivao. Ona i majci i sinu želi da budu zdravi, sretni i bogati, a od srca šalje čestitke i ocu."

I tada kapetan darova obitelji vazu vrtoglavo visokih suncokreta što ih je medij bila ubrala u brodskom hidroponičnom vrtu.

A na drugom od brodova što su se vratili, ispričao im je kapetan Bajaj, bilo je nekakvo skitalačko biće, plazmoidalni inteligentni stvor skupljen s vanjske ovojnice divovskog plinovitog planeta u zvjezdanom sustavu Alphard, i taj bestjelesni entitet sad sebe uporno proglašava vidljivim fragmentom "duše" Jedinoga.

Tad reče Rachelka, ninajući svoje djetešce: "Zar je moguće da Bog *posjeduje* dušu? Ja bih prije pomislila da Jedini nije ništa drugo, da se tako izrazim, doli

čista duša: transcendentalno duševno biće kojega je sama narav sinonim za, o-vaj... duševnost."

Nato odvrati kapetan Bajaj, uzimajući jedan od suncokreta da ga stavi u zapućak: "No bilo kako mu drago, ta alfardična Plazma želi zavrbovati sve svog postojanja svjesne vrste sa svih planeta, kako bi se ponovno pokrenula nedavna mantoidna križarska vojna, te ona tvrdi, posredstvom energetskih izboja što ih šalje brodskom računalu da su

"A) Sin čovječji i Kći Mantida svoji vlastiti bratski djelioci iste duše i evanđeoska prethodnica i da B) njen dolazak, kao svojevrsnog Svetog Duheka, možda predstavlja povijesni čin kojim On napokon uspijeva prenijeti svoju poruku ovdje na Zemlju. Što velite na ova otkrovenja?"

Izmjenivši poglede teške od značenja no lepršave od radosti nadahnute vjerom, astrogator i žena mu uglas povikaše: "Aleluja!"

U tom trenutku na drugim krajevima svijeta, da bi obilježili taj dan na danima i sve dane koji će nedvojbeno doći, u prašumama Bornea zaplesaše čovjekoliki majmuni, poneseni radošću kojom ih ispuni predosjećaj, a dupini i pliskavice uz obalu Yukatana poskakivaše poput munja gromovnik.

I zavlada duh Mantikhore. *Amen.*

Bruce Sterling

ZELENI DANI U BRUNEJU

Njih dvojica su pecali sa zarđalog ruba jedne priobalne naftaške platforme. Posle mnogo godina zapuš tanja, betonski s tu bovi ispod platforme bili su debelo obrasli školjkama i talasajućim busenjem morske trave. Vazduh je mirisao na rđu i slanu vodu.

"Žao mi je što ti kvarim planove", reče ministar. "Ali mi ne možemo tek tako da zovemo Jenkije i ćaskamo s njima svaki put kad ti na ideš na neku zapreku."

Ministar poče da okreće mehanizam za namotavanje, i uskoro se pokaza gola udica. On izgovori jednu blagu psovku na svom maternjem jeziku, malajskom. "Ajde budi dobar i dodaj mi drugi mamac."

Tarner Čoi posegnu rukom u drvenu kofu za mamce, i dade ministru jednog velikog mrtvog škampi-račića. "Ali meni je ta telefonska veza potrebna", reče Tarner. "Samo na nekoliko sati. Samo koliko je potrebno da se uključim u mrežu u Americi i niztovarim izvesnu količinu bolje dokumentacije."

"Koji grozan žargon", reče ministar, čije formalno ime je glasilo: Yang Teramat Pehin Orang Kaya Amar Diraja Dato Seri Paduka Abdul Kahar. On je bio ministar industrijske politike u Brunejskom Darusalamskom Sultanatu, majušnoj državi na severnoj obali ostrva Borneo. Dužina titula brunejskih aristokrata stoji u obrnutoj proporciji sa veličinom te zemlje.

"Time bismo sebi uštedeli mnogo vremena, tuan ministre", reče Tarner. "Ti roboti su programovani u jednom zastarelom jeziku, četrdeset godina starom. Striktno neandertalskom."

Ministar spretno nabode mamac na udicu i zatim ga izbaci daleko, jednim zamahom, pri čemu se mehanizam za najlon silno zavrte. "Znao si, pre nego što si došao ovde, kakav je stav Sultanata prema svetskom informacionom poretku. Moraćeš, prosto, da razrešiš tu zapetljanciju sam."

"Ali, ti od tri sata posla praviš nekoliko nedelja, ili čak meseci!" reče Tarner.

"Dragi moj druže, ovo ti je Borneo", reče ministar dobroćudno. "Prestani da gledaš u svoj časovnik, i posveti pažnju zadatku da nam uhvatiš nešto za večeru."

Tarner je uzdahnuo i počeo da namotava svoj najlon. Iza njih dvojice, na starom helikopterskom poletištu, nalazili su se samovlasno naseljeni stanovnici ove platforme, pripadnici naroda Dajaka; zbijeni u gomilu, krpili su mreže i žvakali betel-orahe.

Bejaše to još jedan spori petak u *Brunei Darussalam-u*. S one strane plitkog

zaliva udizao se, u tropskom suncu, grad Brunej, na čijim je oblakoderima sve vrvelo od improvizovanih solarnih krovova, vetrenjača, i nabreklih staklenobaštenskih balkona. Zlatnokrovnu džamiju na obali okruživalo je visoko nasleđe dvadesetvekovog petrolejskog prosperiteta: kockasti kancelarijski blokovi, sada bizarno transformisani u urbane farme.

Sto hiljada stanovnika je živelo u gradu Bruneju, prestonici Sultanata Brunej: Malajci, Kinezi, Ibanci, Dajaci, sve to ovlaš poprskano Evropljanima. Ali to je bio grad pod pokrovom tišine. Bez kola. Bez aerodroma. Nema televizije. Viđen sa distance, grad je podsećao Tarnera na jednu drevnu zapadnjačku bajku; onu o uspavanoj lepotici Aurori. Sve te skalamerije nadodate na solitere; obilje zelenila visi niz fasade; kao da se na jednom mestu našlo stotinu zamkova zaogrnutih trnjem. Brunejci su mu izgledali kao mesečari, od sveta odsečeni, umotani u čaroliju svoje ideologije.

Tarner namače novi mamac na svoju udicu, nervozan što nije u fabrici. Ovom ministru kao da je bilo više stalo da ga preobrati, nego da ga pusti da radi. Po mišljenju Brunejaca, ti roboti su samo još jedna beskorisna uspomena na njihovu odavno mrtvu romansu sa Zapadom. Korišćenje stare robotske proizvodne trake prestalo je još pre dvadeset godina, kad je počelo novo stoleće.

Ipak, kraljevska vlada je odlučila da osposobi tu robotsku liniju za jedan novi projekat. Za tehničku pomoć su se obratili "Kioceri", japanskoj multinacionalnoj korporaciji. "Kiocera" je poslala Tarnera Čoija, jednog od svojih novih regruta, dvadesetšestogodišnjeg kineskog Kanađanina, inženjera za CAD/CAM (kompjuterski podržano projektovanje i proizvodnju) iz Vankuvera.

Posao nije bio osobito težak - neka vrsta industrijske arheologije čiji su glavni alati žica za kokošinjce i čekić sa glavom dole ravnom a gore poluloptasto zaokrugljenom - ali to je Tarneru bio prvi poduhvat u struci, i zato je bio rešen da postigne uspeh. Relaksiranost Brunejaca dostizala je stupanj kome, ali Tarner Čoi je imao pred sobom budućnost sa "Kiocerom". Dugoročno gledano, "Kiocera" će oceniti njegov rad ovde. A Tarneru je ponestajalo vremena.

Ministar, podvriskujući trijumfalno, poče jako potezati najlon. Debela pegava riba probi površinu, praćakajući se na udici. Tarner donese odluku: prekršiće pravila, pa nek ide sve u vraga.

Lokalni organizovani komšiluk, takozvani *kampong,* prikazivao je neki film besplatno, u parkiću, četrnaest spratova ispod Tarnerovog prozora. Blistave slike su puzile preko sumorno belog "Bauhaus" zida susedne mnogospratnice.

Tarner virnu kroz prečage roletne, dole. Celo veče je, dovršavajući svoje ilegalno petljanje, gledao i taj filmić. Brunejci su, kao i Malajci svuda, obožavali avetinjske priče. U ovom filmu je glavni heroj (ili glavni monstrum - Tarneru nije bilo jasno je li jedno ili drugo) bio jedan akrobatski demon-majmun sa britvasto oštrim podlakticama. On je upravo provalio u jednu izopačenu krčmu, i sad je kasapio pijandure, mašući kao vetrenjača; mećavu svojih udaraca i ritanja pratio je kricima. Gigantski mesnati zvuci makljanja, kao da se sudaraju teretni vozovi puni govedine, doplovljavali su, veoma oslabljeni, gore, do Tarnera.

Tarner sede pred svoju tastaturu, napravljenu *na crno,* i uzdahnu. Da će do ovoga doći, znao je, još od dana kad su mu Brunejci, na carini, konfiskovali telefonski aparat. Pet meseci je učtivo pokušavao da zaobiđe tu prepreku. Sad mu je ostalo još samo tri meseca. Nije više imao dovoljno ni vremena ni strpljenja.

Roboti su, pod debelim naslagama masnoće koja je postepeno žutela, bili dobro čuvani. Takvi su, ispod cirada, uvezani konopcima, proveli godine. Ali priručnici za njihov softver bili su masa iskidanih dronjaka.

I od same pomisli na ovo, Tarner je počinjao da oseća neko hladno tonjenje u stomaku. Bio je to jedan specijalni, privatni užas koji je njega pratio, i nervirao, još od detinjstva. Bio je to onaj strah koji je Tarner osećao kad god je bio prisiljen da se suoči sa svojim dedom.

Pomislio je na ledene, nemilosrdne oči svog dede, kako ga fiksiraju onim pogledom u stilu *rđavi policajac u Hong Kongu.* U sedamdesetim, Tarnerov deda je bio jedan od onih neslavnih *milionera poručnika* honkonške policije koji su pokupili kajmak iz burmanske trgovine heroinom. Emigrirao je tokom podmićivačkih skandala Trijade u 1973-oj.

Posle četrdeset sedam godina svilenih odela i letova prvom klasom između svoje vile u Tajpeju i Vankuvera, Deda Čoi imao je još uvek taj hladni izraz u očima i taj surovi i iznuđivački izgled. Bila je to za Tarnera zla uspomena: uspomena o tome kako je izveden na merenje i kako se pokazalo da nije

dovoljno težak.

Dokumentacija je bila beznadežna, raspadnuta, ubuđana, prepuna insekata zvanih *silverfiš.* Bezazleni Brunejci nisu znali, u ono vreme, da su informacije u tim kupusarama ključne za čitavo to preduzeće. Sultanat je fabriku kupio još davno, poslednjim mlazom brunejskih petrolejskih para, kao elegantni, beznadežni gest u pravcu zapadnjačke industrije otmenosti. Robotizacija, iz nekog razloga, nikad nije stvarno krenula na Borneu.

Ali Tarner je svoju šansu morao da iskoristi. Morao je da dokaže da je sposoban da uspeva sam, bez Dede Čoija i gušeće težine njegovog novca.

Danima je Tarner njuškao po lučkom delu grada, kroz redove majušnih kineskih starinarnica. Bio je to Tarnerov omiljeni deo grada Bruneja, belo-slonovsko groblje mrtve tehnologije. Prodavnice su bile od drveta i bambusa, iznutra obložene mrtvim, pocrnelim televizorima kao trulećim zubima.

Tu je pristupio sastavljanju, *na crno,* modernog telefona. Iz jedne od tih prodavnica spasao je tastaturu, vodom izmrljanu, i ekran. Modem i rikorder je uzeo sa radnog mesta. Tu, na *frontu vode,* našao je jedan panamski teretnjak čiji je kapetan bio voljan da dopusd ilegalnu upotrebu svoje satelitske navigacijske antene.

Grad Brunej bio je pun telefonskih govornica koje, činilo se, niko nikad nije koristio; bile su od plastike i stakla, prljave i stare, sa pričvršćenim natpisima na malajskom, engleskom i mandarinskom jeziku. Jedna tipična govornica ove vrste stajala je na ulici ispred Tarnerovog solitera. Stara, dvadesetvekovska, sa ubacivanjem metalnog novčića i obrtnim brojčanikom, a bez video-ekrana.

U gluvo doba jedne noći Tarner se odšunjao tamo dole, da ugradi radiovezu sa svojim apartmanom na četrnaestom spratu. Njegove ilegalne pozive neko bi mogao pratiti do te govornice, ali ne dalje. Zahvaljujući radio-vezi, njegov stan će ostati bezbedan.

Međutim, kad je polugom odigao i skinuo oklop telefona, otkrio je da se tu već nalazi ilegalni radio-priključak. I to u odličnom radnom stanju. Tad je Tarner uvideo da nije sam, i da Brunej, uprkos svoj retorici o neokolonijalnom svetskom informacijskom poretku, nije potpuno slobodan od globalne komunikacijske mreže. Ožičen je bio i Brunej, baš kao i Zapad, samo je mreža otišla u podzemlje.

Od dana kad je ovo otkrio, sve te napuštene telefonske govornice dobile su,

za njega, jedno novo, blago zloslutno, značenje; bio je, međutim, rešen da se ne rita. Svi njegovi planovi sad su zavisili od toga hoće li uspeti da se probije.

I danas je, evo, spreman. Još jednom je proverio šta piše na zadnjim strankama njegovog ASME priručnika. *Arabsat 7* je gore, u svojoj ležernoj nisko-orbitnoj šetnji iznad tropskih krajeva. Tarner otkuca poziv nadole, iz svog stana ka telefonskoj govornici napolju, i dalje, ka panamskoj tanjirastoj anteni. Poveza se kroz *Arabsat* sa američkim geosinhronim satelitom, a odade nadole, sa američkom zemaljskom mrežom. Odatle uputi direktan poziv ka kući svoga brata.

Džordži Čoi je upravo doručkovao, u Vankuveru, obučen u francusku prugastu košulju sa manžetnama i džemper u stilu univerzitetskog sportskog tima - *varsiti*. Iza njega je Tarnerova glatka snaja, Mardžori, predsedavala nad stolom koji je bio prenatrpan srebrnim escajgom i krutim lanenim salvetama. Tarnerove dve mlade nećake otmeno su razmazivale džem po trouglovima prepečenog hleba.

"Jesi li to ti, Tarneru?" reče Džordži. "Ne dobijam video uopšte."

"Nisam mogao da nabavim kameru", reče Tarner. "U Bruneju sam - telefonski karantin, pamtiš? Morao sam čak i radi zvuka da se uključujem na crnjaka."

Ispred Tarnerovog prozora dunu monsunski vetar. Elektrogeneratorske vetrenjače našrafljene na zidove solitera zavrteše se i oživeše, nabacujući široke pruge grubih smetnji horizontalno preko ekrana. Džordžijevo glatko čelo se elegantno nabora. "Pa ovaj prijem je grozan! Čak ti ni ton nije stereo." Nasmešio se neodlučno. "Nema veze, snaći ćemo se nekako. Već vekovima te nismo čuli. Stvari su u redu?"

"Biće u redu", reče Tarner. "Kako je deda?"

"Doleteo je sa Tajpeja na dijalizu i promenu krvi", reče Džordži. "On mrzi bolnice, ali, imao sam dobre vesti za njega." Zastao je. "Imamo novo praunuče na putu."

Mardžori diže pogled i podari jedan od svojih svetlucavih *osmeha supruge* kameri.

"E fino", reče Tarner refleksno. Deca su bila osetljiva tema za razgovor sa Tarnerom. Nije se još oženio, iako ga je familija beskonačno podgurkivala i gunđala mu da treba da se ženi.

Sa osećajem krivice pomisli da je trebalo da provodi više vremena sa Džordžijevom decom. Džordži je već bio u nekoj bogataškoj Zemlji Nedođiji, ali njegova deca nisu kriva za to. Klinci su nevini. "Ćao klinci", reče on na mandarinskom. "Doneću vam nešto što volite."

Mlada devojčica diže pogled; njena elegantna dečja usta bila su umazana džemom

od jagoda. "Ja hoću sušenu smanjenu ljudsku glavu", reče ona na engleskom.

"Eto, vidiš?" reče Džordži sa lažnom veselošću. "To ti je, kad pobegneš na Borneo."

"Potreban mi je izvestan modemski softver", reče Tarner izbegavajući ovo pitanje. Deda, svojevremeno, nije odobravao Borneo. "Da li bi ga ti mogao podići iz starog 'Hejsa' u mojoj sobi?"

"Ako nemaš modemski protokol, kako mogu da ti pošaljem program?" reče Džordži.

"Izprintuj ga, pa ga drži gore da ga ja vidim na ekranu", objasni Tarner strpljivo. Ja ću ga snimiti i kasnije prekucati ručno."

"Pametno", reče Džordži. "Vi inženjeri."

Ode da to pripremi. Tarner otpoče, obazrivo, razgovor sa Mardžori. Tu ženu nikad nije uspeo da shvati. Rado bi znao njena prava osećanja o hladnookom zlo-policijskom Dedi i o njegovih osam miliona dolara trijadskog heroinskog novca.

Ali je Mardžori bila do te mere hladnokrvno elegantna, tako brilijantno dizajnirana, da Tarner nikad nije smogao snage da istražuje njena stvarna osećanja.

Bilo bi to kao da silom otvaraš neku perifernu jedinicu koja je u fabrici zapečaćena, i koja je još pod garancijom, samo da bi mogao krišom pogledati u cirkjutne table.

Čak ni razgovori između njega i Džordžija više nisu bili, ni u jednoj prilici, iskreni. Ne od kad je dedino zdravlje jako popustilo. Perspektiva konačnog nasleđivanja tih para nabacila je preko familije jednu belu utišanost sličnu petometarskom sloju kanadskog snega.

Taj grozni starac je uživao u njihovom takmičenju za njegovu naklonost. Insistirao je na tome. Deda je imao, u Tajpeju, drugo domaćinstvo; Tarnerove ujake i rođake. Ako bi se Deda opredelio za te ljude, a ne za svoj kanadski nakot, Džordžijev perfektni život bi se raspao na komade.

Jedna uspomena iz detinjstva dotače, poput četke, Tarnera: Džordžijeve igračke, male, blistavo ofarbane, iz Hong Konga, sa pogonom na navijanje; delovi su se držali jedan za drugi pomoću malenih limenih preklopnih polukružića. Kao dete, Tarner je proveo mnogo srećnih, tajnih sati spretno rasklapajući Džordžijeve igračke.

Mardžori je čavrljala o Tarnerovoj majci, neurotičnoj udovici koja je vodila jednu prodavnicu antikviteta u Atlanti. Iza nje, služavka Kineskinja poče da raščišćava sto, povremeno dižući prema kameri pogled, pokazujući pri tome smućene oči

imigrantkinje koja tek što je sišla sa broda.

Tarner je bio već navikao na telefonske kamere, pa je sad, iako takvu kameru nije imao, održavao na licu fiksirani osmejak, iz navike. Međutim osećao je da mu se raspoloženje kvari, a faca učvoruje u onaj nasleđeni zlo-policajski uporni pogled. Tarner je imao lice svoga dede, sa udubljenim obrazima, i utonutim očima ispod teških, impresivnih obrva.

Ali je Kanada, u kojoj se rodio, ostavila na Tarneru svoj trag. Godine šnicli i vander-hleba dale su mu visinu telesnog okvira od preko sto osamdeset santimetara, i građu beka u ragbiju.

Vrati se Džordži, sa izštampanim tekstom. Tarner reče zbogom i prekide vezu.

Podiže roletne da vidi klimaks filma, dole, na ulici. Majmun-demon je upravo masakrirao jednu omanju armiju muslimanskih ekstremista u korodiranim ostacima neke "Šelove" rafinerije. Muslimanski fanatici bejahu standardni nevaljalci u Bruneju još od neuspeha njihovog državnog udara godine devedeset osme.

Poslednji deo tog kotura filmske trake zatreperi i izmače se iz projektora. Tarner odmota jedan omot od lišća banane, i zabode svoje štapiće za jelo u ponoćnu užinu sačinjenu od pirinča uprženog sa zelenim ananasom. Digao je jednu nogu, sa čizmom, i oslonio je na otvoreni prozor, tačnije na masivni prozorski sanduk sa gustim redovima zasađenih biljaka - crnog luka i bibera.

Ovaj poziv u Vankuver izazvao je, u njemu, drhtaje kulturološkog šoka. Video je, sad, ovaj svoj stan novim očima. Stan ukrašen kućogrejućim darovima od ostalih članova njegovog kamponga. Lutka za pozorište senki, pljosnata, od stavljene kože, sva u perforacijama i uvojcima. Zlatno uramljen fotos: rukovanje sultana sa kraljem Engleske. Ručno farbana staklena *farma mrava* puna dva i po santimetara dugih bornejskih mrava, koji dremaju jer su se najeli melase. I jedno mlado banjan-drvce, namenjeno patuljastom *bonsai* gajenju, poklon od predsednika kamponga.

Taj glavešina, jedan postariji Malajac, bio je ovde lokalni politikant za brunejsku vladajuću partiju, Zelene ili *Partai Ekolojasi*. Na Zapadu, Zeleni su davno kooptirani u veće partije. Ali brunejska Partaj Ekolojasi je imala dvadesetogodišnje duboko korenje.

Uz to maleno banjan-drvo stiglo je i pet stranica pomno sastavljenih instrukcija o negovanju i hranjenju, ali, i pored Tarnerovih najvećih napora, to patuljasto stablo je žutelo, i gubilo lišće. To drvo je bilo ne samo poklon, nego i test, a Tarner je to znao. Članovi kamponga su se osmehivali, ali su imali i

svoje načine isprobavanja; posmatrali su.

Tarner refleksno baci pogled ka svojoj rezi na vratima. Brave nisu bile baš zabranjene, ali na njih se loše gledalo. Zeleni su preobratili stare kancelarijske zgrade Bruneja u ogromne mnogoslojne seoske *dugačke kuće.* Zapadnjačke ideje o privatnosti bile su nepopularne.

Ali je Tarneru, za njegov posao, bilo potrebno da zamandali vrata. Morao je biti diskretan. Brunej je možda izgledao labav i neformalan, ali to je, ipak, bila jednopartijska država pod autokratskom vladavinom.

Pre dvadeset godina, kad se dogodio naftni slom, činilo se da toj monarhiji nema spasa. Muslimanski buntovnici su pokušali, jednostavno, da pobiju kraljevsku porodicu. Tada su čak i Zeleni imali neke veće snove. Tarner je imao prilike da vidi njihove zidne plakate, ljušteće, zaboravljene, sa globalnim likovnim simbolom o "Celoj Zemlji", napola pokopane ispod mnogogodišnjih slojeva oglasa za zapošljavanje i rasporeda fudbalskih utakmica.

Kraljevska porodica se izborila za opstanak. Bila je simbol tradicije i stabilnosti. Odoleli su oluji muslimanskog pobunjeništva, i ugušili prve, divlje ambicije Zelenih. Posle pet meseci u Bruneju, Tarner je, poput kraljevske porodice, shvatio skrivenu dinamiku Bruneja. Vladao je a*dat,* malajski sistem običaja. A prvi zakon adata je, da ne smeš dovoditi komšije u neprijatnu situaciju.

Tarner otkači sa zida svoj najomiljeniji filmski plakat, veliki, promocionalni, za neku brunejsku istorijsku epopeju. Na drečavoj četvorobojno štampanoj slici, pun brodić herojskih malajskih pirata smelo je plovio ka zloslutno izgledajućem portugalskom galeonu. Tarner je bio izdubio skrovište u zidu od *pločastog kamena* iza tog plakata. Tu sad smesti svoj telefon.

Neko pokuša da uđe na vrata, nalete na rezu, pa pokuca tiho. Tarner žurno izgladi plakat i zakači ga.

Otvorio je vrata. Bio je to njegov komšija Australijanac, Makginti, penzionisani televizijski reporter iz Melburna. Taj je voleo Brunej zbog totalnog odsustva televizije ovde. Brunej je bio jedno od poslednjih mesta na planeti gde je čovek mogao zaista da se odvoji od svega toga.

Makginti baci pogled uz i niz hodnik, zakorači unutra, i zavuče ruku u svoju labavu pamučnu bluzu. Izvuče hladnu četvrditarsku konzervu *Fosterovog* lager-piva. "Oš pivo, drugar?"

"Fantastično!" reče Tarner. "Gde ga nađe?"

Makginti se osmehnu evazivno. "Prokleti frižider se pokvario, pa sam pomislio da bi ti se dopalo jedno dok su još hladna."

"Ispravno", reče Tarner otkidajući zatvaračku pločicu na gornjoj strani. "Baciću pogled na tvoj fridž čim uništim ove dokaze." Kampong funkcioniše na principima trampe i uzajamne obavezanosti. Tarnerove veštine bile su u to uključene. Zamorno, ali plata je dobra: *Fosterov* lager. Veliko poboljšanje u odnosu na tečno oštećenje mozga iz ilegalne pecare dole na četvrtom spratu.

Odoše u Makgintijev stan. U neposrednom susedstvu Makgintijevom stanovali su i njegovi roditelji; četvoro, jer su se njegovi otaci i majka razveli i oboje ponovo sklopili brakove. Tim vrlo starim Australijancima bilo je odlično u brunejskoj dremljivoj atmosferi, gde su prčkali po vrtovima kamponga obučeni u kratke pantalone *gurka* stila, žutomrke prerijske jakne, i sa šupljikavim šlem-šeširima na glavi. Makginti je bio sličan mnogima iz svoje generacije po tome što nije imao dece. Sada se činilo da je, u penziji, zadovoljan da čuva, kao pastir, te starije ljude, i da ih ojačava megavitaminima i jutarnjim *tai či* vežbama.

Tarner je razmontirao frižider. "To ti je zbog kompresora", reče. "Pronaći ću *ti* jedan, u luci. Sklepaću nešto. Znaš *ti* mene. Večno petljam."

Makginti je izgledao kao da mu je nelagodno što je sad Tarnerov dužnik. Odjednom se ozari. "Biće sutra uveče zabava kod dvorskog savetnika. To je Džimi Bruk. Znaš ga?"

"Čuo sam za njega", reče Tarner. Čuo je neka ogovaranja o Bruku: nagoveštaje o korupciji, o nekom davno zatrpanom skandalu. "On je bio nešto krupno, kad je partija počinjala, a? Ministar nečega."

"Komunikacija."

Tarner se nasmeja. "E jak mi je to posao - ovde."

"Dobro, ali još uvek poznaje mnoge iz filmskog sveta." Makginti snizi ton. "Ima i privatni bar. U dobrim je odnosima sa kraljevskom porodicom. Zato mu oni čine popuste."

"A je l'?" Tarneru se nije dopadalo da se meša u taj Makgintijev socijalni krug bogatih penzionera, ali to bi moglo biti, u političkom smislu, mudro. Reč-dve sa starim kom-ministrom, i mnogi njegovi problemi mogli bi biti rešeni.

"Važi, reče on. "Zvuči zabavno."

Taj dvorski savetnik, Yang Amat Mulia Pengiran Indera Negara Pengiran Džimi Bruk, bio je jedan od čudnijih zaostataka iz brunejske prošlosti. Bio je britanski poreski emigrant, naturalizovani Brunejac, koji se ovde pojavio u poznim devedesetim godinama, posle petrolejskog sloma. Njegovo bogatstvo dopririelo je ublažavanju udarca, i donelo mu mesto u vladi.

Neke veće, bolje organizovane vlade mogle su da porazmisle dvaput hoće li kooptirati ovog gluvog, belokosog ekscentrika, bivšeg pop-idola, čoveka sa parazitskom grupom pratilaca, ćelavećih boema. Ali omatorela rok-zvezda se, sa sjajem svoje raspadajuće slave, lako uklopila u komično-opersko blistanje brunejske vrlo malobrojne aristokratije. Bio je vlasnik kancelarijskog bloka stare Banke Singapura, i tu je sad bio kampong izuzetno labave discipline, gde su razne neobičnosti cvetale pod Brukovom vladavinom u stilu *noblesse oblige* — otmenost obavezuje.

Monsunska kiša je silovito zasipala grad. Brukovi telohranitelji, trbušasti tipovi na kojima je teksas-platno bilo zategnuto nadimanjem iznutra, bili su zatvorili staklena vrata apartmana i uključili erkondišn. Na zabavu je došlo blizu stotinu ljudi, pretežno penzionisanih Zapadnjaka iz Evrope i Australije. Ispoljavali su ono gušeće klupsko drugarstvo izgnanika koji se već predugo poznaju između sebe. Nekoliko izbeglica Amerikanaca, još uvek napuderisanih i narumenjenih svojom naviknutom video-šminkom, žvakalo je uvozne pivske oraščiće pokraj dugog mahagonijskog bara.

Okružena obožavaocima, brunejska glumica Devi Serudin sedela je, kao kakva kraljica, na kauču od pletene trske. Bioskop je na Zapadu bio izgubljena umetnost, konačno ubijena i pokopana od strane videa, ali je neobična brunejska politika dala bioskopu poslednje maleno uporište. Kod Tarnera je postojala izvesna blaga, daljinska zaljubljenost u tu glumicu; on se sad provuče između dvojice nadežnih emigranata. Jedan je bio neki debeli producent iz Madrasa, obučen u dugački napred otvoreni *džubab* kaputić i u *doti* pregaču, a drugi, neki nervozni režiser iz Hong Konga, u crnom pamučnom žaketu sa našivenim ukrasnim gajtanima.

Gospođica Serudin je, u bluzi od zlatastog lamea i suknji od prastarog ultra-somota, igrala tu ulogu do balčaka, čavrljajući radosno i lančano izgarajući uvozne *Rotman* cigarete u muštikli od žada. Imala je onu ritualnu koncentraciju

kojom plesačica sa Balija priziva u život poze nasleđene od pre mnogo vekova. Bila je, takođe, i starija nego što je Tarner mislio.

Tarner dokrajči svoj *kiseli* (sa limunom) viski, i dade čašu jednom od Brukovih proćelavih poslužitelja. Osećao se depresivno i usamljeno. Odluta iz te gomile, pa onda, nasumice, jednim hodnikom. Po zidovima su bili okačeni zlatni albumi i stare, požutele fotografije iz kafana: Bruk i njegova muzička grupa, zaogrnuti veštačkim dijamantima, potpetice scenske, kosa im led, izdašno prosvetljena reflektorima otpozadi.

Tarner prođe pored biblioteke, i pored bilijarske sale u kojoj su dvojica smežuranih, turbanovanih Sika nameštali loptice za igru snuker na jednom stolu. Idući dalje hodnikom, uskoro baci pogled kroz jedan lučno nadsvođen prolaz, i vide *konverzaciono udubljenje*, niže od okolnog poda, bogato tepihovano prastarim, neuništivim sintetičkim plišem.

U toj prostoriji sedela je jedna koščata mlada Malajka u crnim farmericama i somotskom žaketu, sama, čitajući mesec dana star primerak *Novog muzičkog ekspresa*. Naslov na prvoj strani bio je: "Lenjingradski pop otkida!" Svoja sandalovana stopala oslonila je na kafe-stočić, pokraj olupanog srebrnog poslužavnika na kome su se nalazili bokal i kofa sa ledom. U njenoj blistavo crvenoj, do ramena dugoj kosi primećivali su se crni korenovi pet santimetara dugi.

Digla je pogled, prazan od iznenađenja, ka njemu. Tarner je na ulazu oklevao, onda zakoračio unutra. "Haj", reče on.

"Zdravo. Koji je tvoj kampong?"

"Zgrada 'Sitibenk'", reče Tarner. Na to pitanje je već bio navikao. "Radim u ministarstvu industrije, inženjer konsultant. Kanađanin sam. Tarner Čoi."

Presavila je novine, i osmehnula se. "A-ha, ti si onaj dasa koji radi oko robota."

"Znači, saznalo se", reče Tarner zadovoljno.

Zagledala se u njega suženo. "Seria Bokiah Muizadin Vadaulah."

"Žao mi je, ne govorim, malajski."

"To mi je ime", reče ona.

Tarner se nasmeja. "O Gospode. Vidi, ja sam samo jedan bezvrati Kanuk sa senom u kosi. Imaj u vidu te olakšavajuće okolnosti, važi?"

"Ti si zapadnjački tehničar", reče ona. "Kako je to egzotično. I, kako ti ide posao?"

"Zadatak je čudan", reče Tarner. Seo je na kauč, na učtivoj distanci od nje, čudeći se njenom bizarnom akcentu. "Provela si neko vreme u Britaniji?"

"Školovala sam se tamo." Studirala je njegovu facu. "Izgledaš pomalo kao kineski Kit Ričards."

"Žao mi je, ne znam ga."

"Gitarista 'Rolingstonsa'."

"Nisam u toku sa tim bendovima", reče Tarner. "Možda znam ruski pop, pomalo." Osećao je neku neobičnu tenziju u ovoj situaciji. Hitro baci pogled ka njenim šakama. Nema venčanog prstena, znači, nije to.

"Da l' bi popio nešto?" reče žena. "Ovo je sok od grejpfruta."

"Svakako", reče Tarner. "Hvala." Nasula je graciozno: nevini sok grejpfruta, preko leda. Ovo je muslimanka, pomisli Tarner, iako farba kosu. Možda zato drži tako veliku udaljenost.

Opet će on morati da *savije* pravila. Ova ovde nije konvencionalno lepa, ali ima onu vrstu neurotičnog intenziteta kojoj Tarner nikad nije mogao da odoli. A njegov ljubavni život je na Bruneju loše išao: ti kamponzi sa svojim špijunirajućim očima i seoskim ogovaranjem onemogućavali su mu da se razmahne u svom stilu.

Pitao se kako bi mogao da udesi susret sa njom. Ovde se ne radi samo o tome da je pozoveš na večeru - sve će zavisiti od njenog kamponga. Neki kamponzi su striktniji od drugih. Moglo bi mu se desiti da na večeru dođe i šest muslimanki pod velovima, u svojstvu pratilja; ili da se pojavi banda mišićavih rođaka i braće, koji o zapadnjačkim razvratnicima imaju mrko mišljenje.

"Kad planiraš da počneš proizvodnju, gospodine Čoi?"

Tarner reče:"Već smo napravili nekoliko ribarskih dugih skif-čamaca, ali to su sitnice. Imamo veće planove, čim roboti prorade."

"Prava fabrika", reče ona. "Kao u stara vremena."

Tarner se nasmeši, sagledavajući svoju šansu. "Možda bi ti se svidelo da dođeš u obilazak fabrike?"

"Zvuči romantično", reče ona. "Ti roboti su besplatna radna snaga. Trebalo je da budu zamena za našu besplatnu naftu kad nje nestane. Brunej je, znaš, nekada bio bogat. Naftom je plaćano sve. Zvali su nas *Država Šelostanja*." Čežnjivo se osmehnula.

"Može u ponedeljak?" reče Tarner.

Pogledala ga je iznenađeno, i iznenada porumenela. "Bojim se da neće moći."

Tarner je pogleda u oči. Ne radi se tu o meni, pomisli on. Neka prepreka se isprečila, neki adat, tako nešto. "Nema problema", reče on. "Voleo bih da te vidim - da li je to tako loše? Dovedi ceo kampong ako hoćeš."

"Moj kampong je Palata", reče ona.

"A-ou." Odjednom je opet bio obuzet onim hladnim osećanjem.

"Nisi znao", reče ona trijumfalno. "Mislio si da sam neka rok-grupnjakinja."

"Onda, ko si?"

"Ja sam Duli Yang Maha Mulia Dirani... ma, princeza. Princeza Seria." Osmehnula se.

"Gospode Bože." On je sedeo i flertovao sa kraljevskom princezom Bruneja. Bizarno. Napola je očekivao da u prostoriju nagrne četa evnuha sa bronzom na sebi i krivim sabljama u šakama.

"Ti si sultanova kćer?"

"Ne smeš pridavati tome preveliki značaj", reče ona. "Naša država ima samo dve hiljade kvadratnih milja. Tako je mala, da je zapravo samo porodično preduzeće, ništa više. Gradonačelnik tvog Vankuvera vlada nad većim brojem ljudi nego moja porodica."

Tarner poče pijuckati sok, da prikrije zbunjenost. Država Brunej je, ipak, članica Komonvelta, ima aristokratiju školovanu u Britaniji. Sultan poseduje konje za polo, i terene za kriket. Ipak, princeza...

"Ja nisam kazao da sam iz Vankuvera", reče joj. "Od početka si znala ko sam."

"U Bruneju nema mnogo Kineza koji su visoki a obučeni u košulje drvoseča." Osmehnula se nevaljalo. "I te čizme."

Tarner pogleda dole. Noge su mu bile do kolena oklopljene inženjerskim čizmama, masom blistave stavljene kože i kopči za pritezanje. Majka mu ih je kupila, ubeđena da će na taj način spasti njegov život od ujeda zmija na divljem Borneu. "Obećao sam da ću ih nositi", reče on. "Porodična obaveza."

Izgledala je kiselo. "I ti? To mi zvuči odveć poznato, gospodine Čoi." Sad kad je čarolija anonimnosti bila srušena, Seria je izgledala zajapureno. Njihova hitro uspostavljena veza usporavala se sa škripom, i bližila potpunom zaustavljanju. Seria

podiže muzičke novine, šušteći njima. On vide da su joj nokti izgrickani do živca.

Iz nekog perverznog razloga njegov libido je ovim prizorom tresnut u punu brzinu. Seria je imala onaj izgled kao da će svakog trenutka pući od nervoze, izgled koji čoveka uvlači u nevolju sa velikim slovom "N". Ironično se podesilo da je Seria, tačno, njegov tip.

"Poznajem kćer gradonačelnika Vankuvera", reče o promišljeno. "Ova lokalna verzija mi se mnogo više dopada."

Pogledala ga je u oči. "Baš šteta, te porodične obaveze..."

Na zasvođenom ulazu izenada se pojavi dvorski savetnik, osedela rok-zvezda u odelu krem boje od lake pamučne *siersaker* tkanine, sa rubinskim manžet-dugmadima. Bio je to matori lešinar, mrtvačkog izgleda, staračkizamućenih očiju, zbrčkanog vrata. Nakovrčana masa snežno bele kose širila se od njegove glave, naduvano, kao vata iz flašice sa aspirinom.

"Visosti", reče on jako glasno. "Treba nam četvrti za bridž."

Princeza Seria ustade držeći se kao mučenica. "Evo odmah dolazim", povika iz sveg glasa.

"A ovaj mladić ko je?" reče Bruk, otkrivajući nelagodnim osmehom zube. Tarner pristupi bliže. "Tarner Čoi, tuan dvorski savetniče", reče pojačanim glasom. "Privilegija je susresti Vas, gospodine."

"Koji Vam je kampong, gospodine Čoi?"

"Gospodin Čoi radi u robotskom brodogradilištu!" reče princeza.

"U čemu? Brodogradilištu? O, izvrsno." Bruku kao da je laknulo.

"Rado bih porazgovarao sa Vama, gospodine", reče Tarner. "O komunikacijama."

"O čemu?" Bruk primače kupasto savijenu šaku jednom uvu.

"O telefonskoj mreži, ser! O izlaznoj liniji!"

Princeza kao da se trgla zbog ovoga. Međutim Bruk, koji ni sad nije shvatio, prazno klimnu glavom. "A, da. Vrlo interesantno... Moja pratnja i ja navratićemo jednog dana, kad vam linija bude proradila! Volim zvuk kad dobre mašine rade!"

"Svakako", reče Tarner, uviđajući poraz. "To bi bila, hm, maksi fora."

"Brunej računa na Vas, gospodine Čong", reče Bruk, čije su namreškane oči

svetlucale lažnom iskrenošću. "Dobro je videti Vas ovde. Lepo se provodite." Rukovao se sa Tarnerom, i pri tome ugurao Tarneru nešto u dlan. Onda mu je namignuo, i otišao za princezom, kao njena pratnja, u hodnik.

Tarner pogleda šta mu je u šaci. Starac mu je dao cigaretu marihuane. Tarner se strese, nasmeja, i baci je.

Još jedan spori ponedeljak u *Brunei Townu.* Sredinom prepodneva polako je domeandrovala Tarnerova radna ekipa. Bejahu to brunejski Kinezi; teglili su pletene korpe natrpane svežim povrćem iz vrtova, i male lakovane kutije za ručak, u kojima je svako nosio *satej šiškabob* i ljutu pastu od račića. Počeše jutarnju trampu hrane, ćaskajući ležerno na mandarinskom jeziku sa malajskim akcentom.

Tarner je imao vrlo malu moć nad njima. Njih je unajmilo ministarstvo industrije, a platu su dobijali vrlo malu, ili je nisu ni dobijali. Njihov rad bio je deo nevidljive kamponške ekonomije domaćinstava. Radili su da bi od kamponga dobili ponešto dodatno, na primer pile ili karte za bioskop.

To brodogradilište je bilo jedna gigantska prostorija nalik na ambar, sa šinama i čekrcima ispod tavanice, i sa uljem zamrljanim betonskim podom. Prednji deo, od koga su gole šine za porinjavanje vodile koso dole do duboke vode, svojevremeno bejaše kampong Dajaka. Ti Dajaci su zidove od betonskih blokova islikali sprejom, stvarajući neonski blistave murale zloduhova *banšija* kako umiru pri porađanju, i skakutavih cvrčak-duhova sa zlim očima od ultraljubičaste *dejglou* boje.

Zadnji deo je bio dvospratni: u parteru je bila robotska mašinska radionica, a na spratu kancelarija sa staklenom fasadom, iz koje se moglo gledati dole, na dvorište.

Unutrašnjost kancelarije bejaše dekorisana u prostačkom *visokotehnološkom-modernom* stilu iz osamdesetih godina, sa kompjuterskim radnim stolovima zaobljenih uglova, i glatkim modularnim pregradama; posvuda cevasti hromirani metal i zrnasta plastika bež-boje. Plastika je za četrdeset godina jezivo ostarila, apsorbujući sive brljotine sačinjene od otisaka prstiju i od čađi.

Tarner je radio sam u ovom, do njegovog vrata visokom, lavirintu zakrivljenih pregrada, gde je nekada čitavo jedno zavereničko jato uvezenih ćata i programera usisalo, efikasnim postupcima, poslednje ostatke brunejskih

petrolejskih para. Ukucavao je prošvercovani modemski softver u IBM kompjuter; bio je rešen da pozove Ameriku i da izvuče ovu proizvodnu liniju iz kamenog doba.

Ekipa je pristupila poslu, i dvorište je zasmrdelo na vruću epoksi-smolu. Ti roboti su bili jednoruki, hidraulični, u suštini ulepšani čajni stočići sa točkovima i sa po jednim obrtnim manipulacionim izdužetkom. Tarner je već ranije uspeo da ih podigne do nekog primitivnog nivoa rada, do magarećih poslova: da seku drvo u tanke slojeve, da mešaju lepak, da tegle teške svežnjeve drvne grade.

Ali sve finije zanatske radove obavljali su, za sad, ljudi. Spajali su, na principu laminacije, duge trake tanko rezanog drveta u robusne panele epoksi-šperploče. Te panele su, još mokre, savijali u oblike korita i paluba čamaca, koristeći za to povijene kalupe, prese, i vodenu paru. Rubove su preklapali i zamazivali lakom, a na pramcu crtali simbol oka, za dobru sreću.

Dosad ova fabrika nije proizvela ništa veće od šestmetarskog skif-čamca. ali na tablama za crtanje bili su planovi za ploveće kamponge, veličine trgovačkog broda, i to trotrupce-trimarane, masivne, sa pogonom na jedra, namenjene za okeansku plovidbu, sa zatvorenim staklenim baštama na palubama.

Tri brodovi trebalo bi da budu jeftini a spori, kao i većina stvari u Bruneju, ali, pretpostavljao je Tarner, dovoljno prijatni. Mnogo sporih zlatnih popodneva na tropskim morima, uz obilje svežeg voća. Činilo se da je ceo taj poduhvat prilično besciljan, ali da će, bar, probiti izolaciju Bruneja od sveta, i dati Brunejcima nekakvu primitivnu trgovačku flotu.

Predradnik, jedan krepak stari Kinez po imenu Leng, povika, iz dvorišta, Tarneru da dođe. Tarner stavi program na čuvanje, ustade, i pogleda, kroz kancelarijsko staklo, dole. Stigao je ministar industrijske politike, i upravo je vezivao za dok svoj čamac, jedan prastari motorni brzinac od fiberglasa naknadno opremljen prugastim latinskim jedrima.

Tarner požuri niz stepenice, u sebi stenjući, očekujući da će biti pozvan da napusti posao da bi slušao još jedno ujačko pridikovanje. Ali minis trova zenu slična umrtvljenost bila je probijena. Ministar je takoreći prvog trenutka prešao na poentu, zastajući samo da dobroćudno primi izvesnu količinu mleka od predradnika.

"Radi se o Njegovom visočanstvu Sultanu", reče ministar. "Neko mu je stavio bubu pod kapu, u vezi sa tim robotima. Sad hoće da obiće fabriku."

"Kada?" reče Tarner.

"Kroz dve nedelje", reče ministar. "Možda tri."

Tarner je razmislio o ovome, pa se nasmešio. Osetio je princezinu ruku u ovome, i zato primio je čitavu stvar kao veliki kompliment.

"Vidi, vidi", reče ministar. "Nešto si silno zadovoljan, a inače si ti onaj momak koji je još prošlog petka predskazivao katastrofu."

"Našao sam još jedan deo priručnika", slaga Tarner glatko. "Nadam se da ću postići stvarna poboljšanja, vrlo skoro."

"Veličanstveno", reče ministar. "Pamtiš onaj prototip o kome smo diskutovali?"

"Model u jednoj četvrtini prave veličine?" reče Tarner. "Tuan ministre, čak i tako minijaturizovan, to je ipak trimaran petnaest metara dug."

"Jeste-da! I može li to? Šta misliš, da li bi ti mogao da razastreš planove tu i tamo, da namestiš robote da prolaze zujeći i izgledajući zauzeti, da bude mnogo piljevine i lepka?"

Politika, pomisli Tarner. Dade ministru svoj zlopolicajski pogled. "Misliš nekakvo Potemkinovo selo. Pa zar ne želiš da taj brod bude sagrađen?"

"Ne vidim kakve veze sa ovim ima neki Pumpkin", reče ministar uvređeno. "Radi se o državnom događaju. Biće kamere za filmski žurnal. Dabome da ćeš da izgradiš brod. Ja samo hoću da bude impresivno, to je sve."

Impresivno, pomisli Tarner. Dabome. Ako će Seria gledati, zašto ne?

Srećom, onaj panamski teretnjak još se nalazio u luci, a njegov odlazak bio je predviđen tek za sredu. Naoružan svojim novim softverom, Tarner u deset sati uveče pokuša još jedan protivzakoniti prodor. Uhvatio je brazilski komunikacioni satelit-komsat, i uključio se u Detroit.

Prijem je bio loš, a Doris se preselila, od onih vremena, već dvaput. Ipak ju je, konačno, pronašao, u jednom otrcanom viševlasničkom stambenom bloku, u *Renesansnom centru,* istorijskom delu grada.

"Gde ti je video, čoveče?"

"Ne radi", slaga Tarner, ne želeći da opterećuje svoju negdašnju devojku pričama o onome što je tokom dve godine bilo i prošlo. On i Doris su svojevremeno, u Torontu, tokom dva semestra, živeli zajedno, dok je on

studirao CAD-CAM. Doris je bila dizajner drumskih vozila, rđopojasna izbeglica iz kolapsa Detroita.

Za Tarnera, škola je bila blažena šansa da živi danima u jednim istim farmerkama, ali u Pojasu Rđe vremena su bila teška, i Doris je živela do kosti siromašno. Na kraju je ispalo, da Tarner plaća račune, što njemu nije smetalo (pare Zlog Policajca), ali je uznemiravalo Dorisin um. Meseci su proticali, a ona je iz meseca u mesec trošila sve više. On je bez ijedne reči uzimao i plaćao njene račune, a ona je tiho otišla preko ruba provalije. Na kraju je pijano bljuvala po svojim novim satenskim pokrivačima, nemoćna da ode u prizemlje i pokupi poštu ako pre toga ne ušmrče liniju kokaina.

Ali onda je stigla reč o smrti njegovog oca. Prastari maserati njegovog oca zakucao se čeono u kamion-šleper sa robotskim upravljanjem. Tarner i njegov brat prisustvovali su kremaciji, pod sipećom vankuverskom kišicom. Položili su pepeo na porodični oltar i klekli pred sive tračiće tamjanskog dima. Niko nije mnogo pričao. Nisu govorili o tatinoj sklonosti piću. To se dedi ne bi dopalo.

Kad se vratio u Toronto, otkrio je da se Doris spakovala i otišla.

"Sad sam sa 'Kiocerom'", reče joj. "To su oni konsultacioni inženjeri."

"Zaposlio si se, Tarneru?" reče ona, začetkavajući unazad u vršaje kovrdžave blond kose. "To se dalo očekivati. Siromasi čekaju u redovima za šansu da peru sudove." Namrštila je veđe. "Kakvo to radno vreme imaš, čoveče? Sad je sedam ujutro. Uhvatio si me bez video-šminke."

Obrnula je kameru na drugu stranu i izšetala iz kadra. Tarner poče pročavati njen stan: betonski blokovi i sanduci za transport robe, vinilske fotelje u vidu vreća za pasulj, ljušteći zidovi iskačeni printautom. Ona je i sad priključena na mrežu, to se vidi jasno. Pravim mrežoglavcima smeta svaki novčić potrošen na nešto što nije informacija.

"Treba mi izvesna pomoć, Doris. Treba da mi nađeš nekog ko može da ovlada sistemom jednog starog IBM-ovog robotskog jezika koji se zvao AML."

"A je l?" doviknu ona. "Deset posto posredničke provizije?"

"Naravno. Ali da bude u tišini, o-kej? Nije 'Kiocerin', nego samo moj, biznis."

Čuo je njene povike iz tesnog kupatila tog stana. "Dve godine te nisam čula! Ne ljutiš se što sam kidnula, a?"

"Ne."

"Nije bilo zato što si Kinez, znaš? Mislim, ti si kinesko stvorenje isto koliko je javorov šećerni sirup kineska stvar, je l' tako? Bilo je samo zato, što su od onog visokog života počeli da mi krvare sinusi."

Tarner napravi mrgodnu grimasu. "Vidi, nema frke. Stvar je bila privremena."

"Ja sam tad bila luda. Al' već neko vreme sam uključena u jedan dobar psihoterap program, koji je za mene učinio čuda, stvarno." Vratila se na ekran, napuderisana i narumenjena. Osmehnula se, dotakla obraz. "Kvalitet, a? To je ona vrsta kojom se maže Predsednik."

"Izgledaš fino."

"Terapista me tera na džoging svaki dan. Nego, kako si ti, čoveče? Viđaš li ikog?"

"Pa ne baš." Osmehnuo se. "Osim jedne bornejske princeze."

Nasmejala se. Ja sam mislila da će već da se skućiš do sad, čoveče. Sa nekom porodičnom ribom iz otmenog dela grada, je l' tako? Kao tvoj brat i ona kako-li-se-zvala faca."

"Nije ispalo tako."

"Ti voliš ludajke, Tarneru, to je tvoj problem. Pamtiš ono kad je svratila tvoja mama. Ona je leza, pa eto zato."

"A-ma, Isuse Hriste, Doris", reče Tarner, "ako mi treba psihoanalitičar, mogu da niztovarim jednog."

"O-kej", reče ona uvređeno. Dotače daljinac. U ćošku sobe televizor sevnu u život, uz prašteću video-muziku. Doris se nije potrudila da to i gleda. Televiziju je uključila refleksno, i zatim u tu galamu, kablom docevčenu, ulegla kao u kadu sa vrućom vodom. "Vidi, pogledaću šta mogu da ulovim u Mreži za tebe. Jezik AML, a? Mislim da znam jed..."

BREAK

Ekran se izblankovao. Planuše alfanumerici: ENTERING (C) HAT MODE

Taj red teksta je naglo poleteo gore, preko ekrana. Reči su bile iskucane u jednom stupcu, širine 80 znakova, a njihova boja bila je blistava svetlozelena. ŠTA RADIŠ TI NA OVOJ LINIJI?

PARDON, otkuca Tarner.

ENTER-UKUCAJ SVOJU LOZINKU:

Tarner je razmišljao brzo. Upao je, dakle, u podzemnu brunejsku mrežu. I ranije je znao da je to moguće, zato što se služio već domontiranim platežnim telefonom na ulici. JAVOROV SIRUP, otkuca on nasumično.

CHECKING... TO NIJE VAŽEĆA LOZINKA.

ISKLJUČLUJEM SE, otkuca Tarner.

ČEKAJ, reče ekran. MI OVDE UPADAČE NE SHVATAMO OLAKO. TEBE SMO POSMATRALI. OVO TI JE DRUGI PUT DA SI PRISTUPIO SATELITU. ŠTA ĆEŠ TI U NAŠOJ MREŽI?

Tarnerov prst je mirovao na prekidaču za isključeje.

Prosu se još reči. ZNAMO MI KO SI, *JAVOROV SIRUPE*. TI SI TARNER ČONG.

"Tarner *Čoi*", reče Tarner glasno. Onda se doseti ko je činio tu grešku. Oseti nagli napliv zluradosti. Otkuca: VAŽI. UHVATIO SI ME - TUAN SAVETNIČE DŽIMI BRUK!

Dugo ostade praznina na ekranu. Onda Bruk otkuca: PAMETNO. SERIA TI REKLA. SERIA, JESI LI NA OVOJ LINIJI??

HOĆU NJEN BROJ!! otkuca Tarner smesta.

ONDA OSTAVI PORUKU - (P) - ZA IME *GAMELAN ROCKER, o*tkuca Bruk. JA SAM *MREŽNI GLAVOLOVAC*.

HVALA, otkuca Tarner.

UVEŠĆU I TVOJU ŠIFRU U UPOTREBU, *JAVOROV SIRUPE*. POŠTO SI VEĆ UNUTRA, BOLJE JE DA BUDEŠ UNUTRA POD NAŠIM USLOVIMA. ALI ZAPAMTI SAMO OVO: OVO JE NAŠ ELEKTRIČNI KAMPONG. ZNAČI ŽIVIŠ PO NAŠIM PRAVILIMA. PO NAŠEM *ADATU*, VAŽI?

UPAMTIĆU, SER.

I DA VIŠE NE BUDE SATELITSKIH VEZA NA CRNO, TO NAM KVARI ZEMALJSKE LINIJE.

OKAY, otkuca Tarner.

MOŽEŠ IZNAJMLJIVATI VREME NA NAŠIM ANTENAMA. SLEDEĆI PUT ZOVI 85-1515 DIREKTNO. UZGRED REČENO, NAŠOJ SEKCIJI ZA IGRE DOBRO BI DOŠLA NOVA UTOVARIVANJA.

Te reči nestadoše, zamenjene uredno poredanim komandama kompjuterskog biltena. Tarner otvori sebi pristup do sekcije za poruke. Posle toga je sedeo, neodlučan, i preznojavao se. U njegovom umu, njegova hitra poruka Seriji naglo se razgranavala u izuzetno osetljivo i neizvesno ljubavno pismo.

Ovo je bilo dobro, ali nije bilo po njegovom planu. Zalazio je u vodu koja će mu biti preko glave. Moraće prvo da porazmisli.

Isključio se iz te table. Istog časa pojavilo se Dorisino lice. "Gde si kog pakla bio, čoveče?"

"Izvinjavam se", reče Tarner.

"Našla sam ti nekog dedu-drdu na Jorktanun Hajtsu", reče ona. "Kaže da je radio za Velikog Plavog svojevremeno, u praistoriji."

"Uvek bude neki matori drda", reče Tarner rezignirano.

Doris slegnu ramenima. "A š'a bi ti očekiv'o, čoveče? Kontrola rađanja je eliminisala sve ostale."

Dole, u dvorištu, sultan Bruneja ćaskao je sa svojim ministrom, dok su se tehničari obučeni u saronge i gumene sandale borili sa svojim ogromnim, prastarim kamerama. Sultan je bio u svojoj kompletnoj svečanoj odeći: crvena vojna jakna sa visokim okovratnikom i zlatnoopletenim epoletama na ramenima, otežala od medalja i privesaka. Bio je Malajac, zašao u godine, sa uredno potkresanim belim brčićima i tužnim, mudrim očima.

Njegov sin, krunski princ, imao je svileni *askot* i pilotsku jaknu ratnog vazduhoplovstva. Tarner je već ranije čuo da je taj princ lud za helkopterima. Serijina svečana odeća izgledala je kao dodatno nakićena uniforma vodič-devojke, sa urednom plisiranom suknjom i sa ešarpom preko ramena; na ešarpi je bilo mnoštvo medalja.

Tarner je u programerskoj sobi sedeo sam, proveravajući po drugi put jednu od *konzerviranih rutina* koje je nedavno *niztovario* iz Amerike. Ti programi su za ovu fabriku već učinili čuda: roboti su kompletirali jedno od korita za trimaran. Ljudska ekipa je radila delikatni deo posla, staklenu baštu. Kablovima

držani segmenti stakla visili su sada sa platonskih koturača, sjakteći fotogenično u svojim geodezijskim drvenim ramovima.

Tarner je proučavao svoj ekran.

IF QMONITOR(FMONS(2)) EQ 0 ONDA VRATI ("PREMALENO")

TOGO = HVATAČ-OTVARAČ+MIN-OFS-QPOSITION (HVATAČ)

DPOKRET(XYZ=(HVATAČ),(-TOGO/2*RUČNIOKVIR) (2,2))#(TOGO), FMONS(2));

Ovo je već ličilo na dobro! I pored svoje primitivnosti i male snage, AML ga je počinjao opsedati, lepeći se svojim ritmovima za Tarnerovu svest kao poezija. On dohvati šoljicu sa kafom, razmišljajući:

POSEGNUTI-UHVATITI-TOGO=(USTA)+PIJUCNUTI; VRATITI.

Čim se Tarner ukopčao u Mrežu, brunejska tromost je nestala - preko noći. Ekran je pojeo Tarneru život. Od onog prvog uključivanja na crno, prošlo je mesec dana. Po čitav dan Tarner je radio na AML; a noću je išao kući da razmenjuje elektronsku poštu sa Seriom.

Kroz Mrežu je njihova romansa rasla; ne kroz moderni video, nego kroz anonimni zeleni tekst na drevnoj bilten-ploči. Iz dana u dan romansa je postojala sve intenzivnija, jer je u celosti čuvana u privatnoj sekciji memorije, odakle se ništa nije moglo vraćati. Na tajnim diskovima njih dvoje bilo je već preko stotinu poruka; u početku su bile hladne i provokativne, polako su se uzdigle do prave strasti, najzad su stigle do neke vrste obostrane panike.

Nisu planirali da bude ovako. Bilo je to deo dinamike Mreže. Za Seriju, bila je to retka šansa da se izvuče iz svoje role i popriča sa jednim interesantnim neznancem. Tarner je samo tražio onu vrstu olake ženske utehe koju nikad nije bilo teško naći. Mreža ih je prevarila.

Zato što se nisu mogli gledati. Tarner je sad uviđao da ga nijedna žena nikad nije poznavala i shvatala kao Seria, iz tog prostog razloga što ni sa jednom nikad nije morao toliko da priča. Da je išlo kako na Zapadu treba, razmišljao je, njih dvoje bi svoju naklonost gonili do kreveta, i u krevetu ubili. Njihova dva sveta bi se sudarila na povređujući način, ujutu bi se njih dvoje smeškali preko soka od pomorandže, a onda bi uljudno rekli zbogom.

Međutim, nije išlo tako. Tokom više tjedana, između njih dvoje prosulo se sve: njegova familija, njena familija, njihovo nezadovoljstvo, njegova

usamljenost, njene sitne sprečenosti, sve one iritantne stvari koje kod jedne osobe, same, stvore čir, ali kod dve dovedu do smirenja. Imali su — bizarna stvar - daleko više zajedničkog nego što su ikako mogli očekivati. Zajedničke su im bile one prave stvari, one važne.

Bolno jednostavna, ovdašnja Mreža je filtrovala ljudske odnose svodeći ih na jedan jedini kanalić štamapanih reči, tako da je ostajala samo uzvišena platonska esencija. Njihov odnos je izrastao u klasičnu, beskrvnu, spiritualnu romansu u najintenzivnijem i najopasnijem smislu. Bile su to uloge neprimerene životu ljudskih bića. Uloge iz visokoparnih drama, uloge koje vrlo lako mogu potisnuti čoveka prema ludilu.

Tarner je kao na iglama čekao ovu njenu posetu brodogradilištu. Potrajalo je ne dve sedmice, nego mesec dana, ali on je to i očekivao. Brunejska posla.

"Zdravo, Javorov Sirupe."

Tarner se silno trže, onda ustade. "Seria!"

Bacila mu se u naručje, naletela na njega baš jako. On se zateturao unazad, grleći je. "Nema ljubljenja", reče ona žurno. "To je, gahhh, odvratno."

Bacio je pogled dole ka dvorištu, zatim brzo odvukao Seriju da ne bude vidljiva odatle. "Kako si se popela ovamo?"

"Krišom uz stepenice. Oni ne paze. Morala sam da te vidim. Pravog tebe, ne samo reči na ekranu."

"Ovo je ludo." Odigao ju je od poda, pritegao je jako uz sebe. "Bože, divno prijaš."

"I ti. Jaoc! moje medalje, pazi."

Spustio ju je opet na pod. "Moramo nešto bolje da izvedemo. Čuj, gde te mogu videti?"

Grozničavo je ščepala njegove šake. "Završi brod, Tarneru. Bruk ga hoće, to mu je nova igračka. Možda možemo nešto da sredimo." Izvukla je njegovu košulju iz pantalona i počela šakama da prelazi preko njegovih slabina. Tarner oseti nalet seksualnog paljenja, tako jak, da mu poče zvoniti u ušima. Poseže dole i pođe šakom uz zadnju stranu njene butine. "Ne da mi izgužvaš suknju!" reče ona, tresući se. "Moram pred kameru!"

Tarner reče: "Ovo mesto je nigde. Nije ovo za tebe, ti treba da imaš brza kola i daikirije i televiziju i mlazna putovanja na bogomproklete Bahame."

"Super romantično", prošaputa ona vrelo. "Kao i rok-zvezde, Tarneru. Ogromne gomile naslaganih pojačala, mase ljudi na aerodromu. Tarneru, kad bi mogao da vidiš šta nosim ispod ovoga, poludeo bi."

Onda je okrenula facu na drugu stranu. "Prestani pokušavati da me poljubiš! Uvrnuti ste vi Zapadnjaci. Usta su za jedenje."

"Moraš se navići na zapadnjačke stvari, dragulju."

"Da me odvedeš, ne možeš, Tarneru. Moji ti ne bi dopustili."

"Smislićemo nešto. Možda Bruk može pomoći."

"Čak ni Bruk ne može da ode", reče ona. "Ovde su mu sve pare. Kad bi pokušao, zamrzli bi mu sve. On bi ostao bez ijednog centa."

"Onda ostajem ovde", reče on odbacujući svaki oprez. "Pre ili kasnije, dobićemo svoju šansu."

"A svih tvojih para da se odrekneš, Tarneru?"

Slegnuo je ramenima. "Znaš da ih ne želim."

Osmehnula se tužno. "To mi sad pričaš, ali sačekaj samo dok vidiš opet tvoj stvarni svet."

"Ne, čuj..."

Uključiše se bleštave svetlosti u dvorištu.

"Moram da idem, nedostajaću im. Puštaj, puštaj." Otrgla se iz njegovih ruku, ogromnom, cepajućom nevoljnošću. Onda se okrenula, i otrčala.

U danima koji su usledili, Tarner je radio opsesivno; povezivao je subrutine kao informacione igračkice, učio je tokom rada, i dodavao je napredak postignut svakog dana, u master-program. Kad sve dovrši, i kad iščisti redundanciju, stvar će biti samoodržavajuća. Roboti će preuzeti vlast, transformisaće informacije u brodove. Tarnerov rad biće okončan. A njegovi spori dani u Bruneju biće istorija.

Imao je, ranije, neki neodređeni plan da posle ovog posla ode u Tokio, u sentimentalnu posetu korporacijskom glavnom štabu "Kiocere". Tarnera su regrutovali kroz Mrežu; on nikada nije uživo sreo nikoga iz "Kiocere".

Bila je to standardna praksa. "Kiocerina" prava egzistencija bila je u obliku podataka a ne u obliku nekretnina. Moderna multinacionalna kompanija ne

sastoji se od svojih građevina niti od svojih deonica. Njena esencija je njena sposobnost da se pojavi na ekranu, i da kanališe onu specijalnu informaciju, zvanu *novac,* kroz globalni limbo elektronskog bankarstva.

O ovim činjenicama nikada nije posebno razmišljao. Bile su davno poznate. Ali, filtrujući i svoj rad i svoj ljubavni život kroz ekran, dospeo je do osećanja *mrežne izgorelosti.* Poče odlaziti u duge jutarnje šetnje kroz grad Brunej, posle maratonskih sedenja pred ekranom, da ispruži zgrčene mišiće; ošamućeno je, na AML jeziku, odlučivao kako će postaviti jedno stopalo ispred drugog: TOGO =DPOKRET (KOLENO) + QPOSITION (STOPALO).

Osećao se kao duh, u tim pustim ulicama; u Bruneju nije bilo praktično nikakvog noćnog života, i, slično tome, praktično nijednog uličnog otimača novca i dragocenosti, niti drugih grabljivaca. Ovde je svako sedeo svakom u krilu, svako je prao veš za nekog drugog, svi su ustajali u zoru uz kreštanje kamponških petlova. Ako otimaš pare i stvari prolaznicima, ljudi počnu da govorkaju o tebi. Nedugo potom, zaduže te da iznosiš *noćnu zemlju* tj. izmet, a što se tiče hrane, primoraju te da jedeš nagnječene mangoe.

Kad bi ga uhvatila kiša, a to se u ranim satima jutra često dešavalo, sklanjao se u autobuske stanice, koje su bile po ćoškovima. Bile su izgrađene od visokih staklenih cevi, akvakulturskih cilindara; u svakom, smuljana zelena supa puna algi i debelih, lenjih šarana.

Tada je razmišljao o ostajanju, o mogućnosti da u Bruneju, zaklonjen, ostane zauvek, kao šaran iza tog toplog stakla. Kao jedno od tih bonsai-drveta, majušnih, u udobnom tesnom lončiću, gde te ljudi uvek motre, i potkresuju te da bi se uklapao. Eto šta je Brunej: eto šta je, zapravo, čitav Istok: divno zajedništvo, ali stalno ti se ljudi zapliću u noge, i guraju u oči...

No da li je Zapad nešto bolji? Starci, zaključani u pune i prepune staračke domove... Nezaposlenost ogromna, niko ne zna kad će neki robotski ili ekspertni sistem učiniti njegov rad zastarelim... Ljudi razgovaraju posredstvom televizije, a nikad nisu ni videli lice najbližeg komšije...

Da li bi on mogao zaista dići ruke od Zapada, pitao se, napustiti svoju porodicu, upropastiti svoju karijeru? Pa to je najluđa vrsta romantičnog gesta, pomišljao je, jer čak i ako bi on bio dovoljno hrabar, ili glup, da pogazi sva pravila, Seria ne bi. Od svog adata Seria neće pobeći nikad. Biti član kraljevske porodice, to ti je gore nego da si član Trijade.

Lavirint planova kovitlao se kroz njegovu glavu kao greško-hvatajuća petlja, i uvek ostajao prazan. Tarner je ošamućeno sedeo i gledao kako ribe kruže po mutnoj vodi; osećao se kao propao čovek, i pitao se da li gubi um.

Dvorski savetnik Bruk kupio je taj brodić. Pojavio se neočekivano u brodogradilištu jedno popodne, sa svojom klikom pratilaca. Dovukli su i pun kamion sadnica, u buradima sa zemljom. Odmah počeše to da utovaruju u brodić, u staklenu baštu, trupkajući po merdevinama koje su vodile do lakirane palube.

Bruk je neko vreme nadzirao utovarivanje, upoređujući ga sa planom koji mu je bio u džepu belog svilenog sakoa. Onda je trzajem palca pokazao gore, ka zastakljenoj fasadi informacionog centra. "Hajmo gore da malo popričamo, Tarneru."

Bruk je, milosrdno, bio poneo svoje slušno pojačalo. Sedoše u dve od tamošnjih škriputavih, buđavih obrtnih stolica. "Dobar je to brod", reče Bruk.

"Hvala."

"I znao sam da će biti. To je bila, znaš, moja ideja."

Tarner nali kafu. "Ne iznenađuje", reče on.

Bruk se zacereka. "Ti misliš da je pomisao blesava, a? Upotrebljavati robote da bi se proizvodili burići od jeftinog lepka i lošeg drveta. Ali, glava ti je našrafljena naopačke, dečko. Vi inženjeri ste svi mistici. Večito čačkate Boga nekom novom Vavilonskom kulom. Gospodari prirode, gospodari prostora i vremena. Gađaj ka zvezdama, pa pogodi London."

Tarner se namršti. "Vidi, tuan savetniče, uradio sam svoj posao. Nigde u ugovoru ne piše da moram da delim i tvoja politička ubeđenja."

"Ne piše", reče Bruk. "Ali sultanatu bi koristio čovek poput tebe. Ti si *bricoleur,* Čong. Snađeš se. U stanju si da retrofituješ - da naknadno središ i popraviš nešto što je u startu napravljeno loše. To ti je brikolaž: napraviti, od razlupanih delova i kojekakvih parčića, nešto vredno. Sad je Brunej suviše siromašan da startuje iz početka, sa čistim novim planovima. Ništa mi nemamo, osim kršina koje nam je Zapad na prevaru prodao, sve do poslednje proklete konzerve koka-kole i do poslednje dvoautomobilske garaže. Sad u kršu moramo živeti, i pretvoriti ga u zajednicu. Težak je to posao, taj brikolaž. Potrebna je specijalna vrsta čoveka, specijalno oko, da bi se postiglo da ruševine

procvetaju."

"Ja ne", reče Tarner. Bio je u jednom od svojih *tvrdih* raspoloženja. Bruk je, iz nekog razloga, izazivao kod Tarnera zlovoljno nepoverenje. Imao je Bruk neku posebnu tajnovitu ljigavost. Verovatno zato što je proveo čitav život izvrdavajući od zakona protiv droga.

A Tarner je već od ranije očekivao ovo finalno pogurivanje; u njegovom kampongu ljudi su već nedeljama nabacivali izvesne nagoveštaje. Kao: oni ne žele da on ode; malo, malo, pa neko svrati sa nekim jadnim poklončićem. "Ovo mesto je jedna velika staklena bašta", reče on. "Vaši mali kamponzi su kao orhideje, mogu da rastu samo pod staklom. Brunej je već sav prorešetan Mrežom. Jednog dana, ona će razbucati vaš stakleni mehur, i omogućiti da ostatak sveta nahrupi unutra. Onda će padati tvrda kiša."

Bruk je buljio u njega. "Voliš Boba Dilana?"

"Koga?" reče Tarner, zbunjen.

Bruk, u konfuziji, poče pijuckati kafu, onda načini grimasu. "Ti si *ovo* pio? Isuse, pa nije ni čudo što nikad ne spavaš."

Tarner ga je gledao besno. U Bruneju niko nije u stanju da gleda svoja posla. Svuda su oči, a i jezici jednako. "Ti već znaš šta je ono što mene stvarno muči."

"Dabome." Bruk se nasmeši, požutelim sjajem veštačkih zuba. "Palo mi je, eto, na um, da ću ploviti uzvodno, momče. Jedno malo krstarenje, tek da se razdrmamo, par dana. Bio bi mi od koristi tehnički savetnik, ako umeš fino da se ponašaš u prisustvu članova kraljevske porodice."

Tarnerovo srce skoči. Osmehnuo se ustreseno. "U tom slučaju sam tvoj čovek, savetniče."

Razlupali su flašu nealkoholnog soka od grejpfruta o pramac srednjeg brodskog trupa, i dali brodu ime *Mambo sunce*. Tarnerova radna ekipa je porinula brod niz šine, a onda pritegla ležišta katarki. Posadu je činila jedna porodica Dajaka, sa jedne od priobalnih naftaških platformi: jedna stara žena i njena četiri sina. Bejahu to mrki, divni potomci glavolovećih pirata, obučeni u ručno bojene saronge, i prastare plastične bejsbol kape. Njihov jezik bio je totalno nerazumljiv.

Mambo sunce je u vodi ležalo uz vrlo malo utonuće. Dok se brod smeštao u svoj novi element, šuplja korita su davala čudne, bubnjevite škripute. Isploviše na more,

koristeći oštar vetar sa kopna.

Bruk je stajao u pozi snage i nemarnosti pod veoma visokim prednjim trouglastim jedrom, i ušmrkivao morski vazduh. "Postići će dvanaest čvorova", reče on zadovoljno. "Gospode, Tarneru, ala prija kad se čovek izvuče iz apartmana i udalji od one rulje ulizica."

"Što ih trpiš?"

"To ti je nešto što dolazi sa novcem, mladiću. Trebalo bi da ti to znaš."

Tarner ne reče ništa. Bruk mu se cerio širokim osmehom nekog ko zna znanje. "Novac je moć, dečko moj. Moć neće da nestane. Nego, ili ćeš je koristiti lično ti, ili će neko drugi iskoristiti tebe da je se dočepa."

"Koliko čujem, tebe ovde drže u klopci pomoću tih para", reče Tarner. "Zalediće ti sredstva u banci, ako pokušaš da odeš."

"Ja sam ih pustio da me uhvate u klopku", reče Bruk. "Tako sam zadobio njihovo poverenje." On dohvati Tarnera za mišicu. "Ali, ako ti budeš imao neke finansijske nevolje ovde, javi meni. Ne daj da te ovdašnja Islamska banka navede, brzim ubeđivanjem, na bilo šta. Prvo dođi da se nas dvojica vidimo."

Tarner sleganjem ramena otrese njegovu ruku. "A kakve je koristi tebi to donelo? Okružen si jesmenima."

"Ja svoju posadu imam već četrdeset godina." Bruk nostalgično uzdahnu. "Osim toga, trebalo je da ih vidiš devedeset osme, kad su ulice bile pune muslimanskih fanatika koji su vrištali tražeći krv. Na sve strane gore molotovi, blagosloveni Kinezi vode bitku i ne odstupaju, sultan uzet za taoca... A mojoj ekipi ni vlas kose da se pomakne. Kad je ta gomila pokušala da zauzme moju zgradu na juriš, moji su ih razjurili kao malu decu. Imali su petlju ti momci."

Iznad njihovih glava zalupeta jedan prastari američki helikopter, maltene dotičući katarke svojim narandžastim plovcima. Bruk nešto povika članovima posade, koristeći taj njihov čudni jezik; oni smotaše jedra i baciše kotvu, na oko osamsto metara od obale. *Čoper* ekspertno zaokrenu i spusti se na svetlucavi krug vode vazdušnim strujanjem poravnate. Jedan od Dajaka baci konop, sa tegom na kraju, ka helikopteru.

Potezanjem konopca, oni iz helikoptera se dotegliše do samog broda. "Dozvoljavate li da se ukrcamo, ser!" reče krunski princ. On i Seria bili su u ispeglanim belim mornarskim uniformama. Popeli su se sa jednog plovka,

ivicama od konopca, na palubu. U helikopteru ostade, da njime upravlja, treći putnik, pilot. Posada izvuče sidro i opet razvi jedra; helikopter odlete.

Princ se rukova sa Tarnerom. "Moju sestru poznajete, verujem."

"Sreli smo se na snimanju za film", reče Tarner.

"A, da. Dobar je bio taj filmski materijal."

Bruk je, čudesnom taktičnošću, odmamio princa u staklenu baštu. Seria se istog trena bacila Tarneru u zagrljaj. "Dva dana nisi pisao", zašišta ona.

"Znam", reče Tarner. Pogleda brzo oko sebe, da se uveri da su Dajaci zauzeti. "Stalno mislim oVankuveru. Kako ću se osećati kad se budem tamo vratio."

"A svoju uspavanu lepoticu ostavio u dvorcu zaraslom u trnje? Baš si romantičar, Tarneru."

"Ne govori tako. To boli."

Osmehnula se. "Ne mogu a da ne budem vesela. Imamo dva dana zajedno, a Omar je podložan morskoj bolesti."

Reka je tekla ispod njihovih brodskih korita kao razređeno sivo ulje. Džungla se sa obala naginjala ka njima; debeli tepisi upetljanog zelenila preko tankih, za svetlošću izgladnelih stabala; na stablima, gomile puzavica. Bila je to teritorija zmija, i teritorija pijavica, praiskonski smrdljak koji se kuva u ubitačnoj vlažnosti; vazduh tako gust da ga kreštavi krici ptica seku — činilo se - kao krupnozube testere. Bube su se kovitlale u gustim jatima za parenje, iznad splavova od sluzi. Neki sumnjivi mokri balvani vrebali su iz sivog blata. Pojedini od tih balvana imali su krljušti i oči.

Dolina je bila krivudava poput arterije, zmijasto se provlačila između visokih bregova pridavljenih otrovnom zelenom bojom. Oko vrhova tih bregova uplitalo se lenjo pramenje izmaglice. Na mestima gde drveće nije uspelo da opstane, gole litice bile su zaogrnute gustim talasima bršljana. Nebo sivo, a sunce: zlatasti sjaj iza mnogo tona izmaglice.

Vetar je umro. Bruk upali maleni brodski alkoholni motor. Sa pljuckavim zvucima tog motora, krenuše dalje uz reku. Tarner je stajao na centralnom pramcu. Imao je osećaj ustakljenosti i snenosti. Kulturološki šok ga je ščepao: ništa od ovog nije mu se činilo stvarnim. Bilo je, kao da gleda televiziju. Refleksno je vraćao svoje misli na Vankuver, na plovidbe jedrilicom do čistih

ostrva sa borovima.

Seria i princ mu se pridružiše na pramcu. "Divotno, zar nije?" reče princ. "Ovo smo proglasili za rezervat divljači. Jednog dana će ovde opet biti tigrova."

"Dobro razmišljanje, Vaša visosti", reče Tarner.

"Grad hrani samoga sebe, znaš. Džungli je vraćeno mnogo pirinčanih njiva na obroncima, i terasa." Princ se nasmešio sa dubokom satisfakcijom.

Sa spuštanjem večeri, oni se vezaše za dok pokraj ruina jednog rečnog grada. Pre nekoliko decenija, poplava je opustošila taj grad, ostavljajući razvaljene zidove; tu su, sada, puzavice zmijale uz rešetke rđajućeg armirnog gvožđa. Negdašnji turistički hotel sad je bio rendžerska stanica.

Sišli su svi na obalu, da izvrše smotru trupa: malajskih Kraljevskih rendžera u kamuflažnim uniformama za džunglu. Bili su tu i posetioci, ekipa švedskih ekologa iz Svetskog fonda za divljinu. Dvoje aristokrata sa oduševljenjem je primilo ideju o jednom okrepljujućem pešačenju kroz džunglu. Sa Šveđanima su prijateljski ćaskali, i za to vreme se natapali sredstvima za odbijanje komaraca i pijavica. Bruk se izvinio da ne može zbog svojih godina, a i Tarner je našao nekakav izgovor da ne pođe.

Iza grada se uzdizala silno visoka radio-antena, a uz nju i nekoliko belih, kišom izmrljanih kupola ispod kojih su satelitske tanjiraste antene.

"Oprema za ometanje emisija", reče Bruk i namignu. "Sultanat ju je postavio pre nekoliko godina. Islamskih, malajskih, japanskih emisija - iznenadilo bi te kojom silovitošću ljudi insistiraju da ih slušaš."

"Sloboda govora", reče Tarner.

"A koliko je on slobodan, ako samo bogate nacije imaju dovoljno para da govore? Mreža je skupa, Tarneru. Za vas, ona je način života, za nas je samo gigantski megafon za koka-kolu. Ovo izgradismo da blokiramo dernjavu spoljašnjeg sveta. Činilo nam se da je najbolje tu opremu postaviti ovde, medu ruševinama, daleko od mogućeg zla. Ovo je dobro mesto za skrivanje tajni." Bruk uzdahnu. "Znaš kako se korupcija širi. Ko god je dotakne, oseti iskušenje. Ove tri tanjiraste antene koristimo kao nervni centar naše sopstvene Mrežice. Možeš da uspostaviš vezu odavde - istinsku liniju, sa videom. Hajde, dođi, Tarneru. Častiću *Javorovog Sirupa* jednim besplatnim pozivom do civilizacije, ako ti se dopada."

Hodali su kroz lišćem zasute ulice; ispred njihovih nogu bežali su na sve strane prasići i mršave, gušterooke kokoši. Tarner ugleda jedno tetovirano lice sa slušalicama

na glavi, kroz jedan razbijeni drugospratni prozor. "To su članovi ovdašnjeg plemena, Muruti", reče Bruk bacajući pogled nagore. "Oni su malčice stidljivi."

Centralna kontrolna soba nalazila se u jednoj maloj, beloj, betonskoj, kockastoj zgradi, koja je bila okružena robusnim držačima solarnih panela. Bruk izvuče iz džepa ključ i otvori jedan zaprljani katanac, onda pomače rezu u stranu. Unutrašnjost besprozorne zgradice bila je vrlo slabo svetljena majušnim zelenim i žutim svetlima za označavanje uključenosti, na prastarim disk-drajv aparatima i personalnim kompjuterima. Bruk jednim pokretom prsta uključi stonu lampu, i sede na stolicu obloženu buđavom penastom gumom. "Sve je automatizovano, vidiš? Vlada nije morala da dolazi ni u jednu službenu posetu već godinama. Time svi ostaju izvan nevolje."

"Izuzev vaših insajdera, unutraša", reče Tarner.

"Mi *jesmo* nevolja", reče Bruk. "Osim toga, ovo je od početka bilo moja ideja." Otvorio je jedno plesnivo sanduče od upletenog pruća, i izvadio video-kameru iz obloge od pamučnog batik-platna. Otklopio je ljušturu kamere, poprskao unutrašnjost silicijumskim mazivnim sprejom, zatim je namakao na tripodni stativ. "Sve udobnosti doma." Izađe iz četvrtaste zgradice.

Tarner je oklevao. Najzad je uvideo šta mu je kod Bruka smetalo. Bruk je bio *hip*, moderan gradski tip u toku sa najnovijim fazonima. I imao je taj klasični hip-stav upućenosti u stvari koje nistu dostupne nemodernima. Bilo je zaprepašćujuće koliko ljigavo i sumnjivo izgleda to držanje kod nekog ko je *zaista star*.

Tarner odtipka broj telefona u kući njegovoga brata. Ekran ostade mračan.

"Ko je?" reče Džordži.

"Tarner."

"O." Prođe jedan dugi momenat; ekran sevnu pokazjući Džordžija u ugasito-tamnocrvenom svilenom kućnom ogrtaču; kosa mu je bila još uvek ravno nagnječena od jastuka. "To je olakšanje. Imali smo izvesnih problema sa telefonskim egzibicionistima."

"Kako idu stvari?"

"Tarneru, on umire."

Tarner je zurio. "Dobri Bože."

"Drago mi je što si pozvao." Džordži drhtavom rukom zagladi kosu. "Koliko brzo možeš stići ovamo?"

"Ovde imam posao, Džordži."

Džordži se namršti. "Vidi, ne krivim te što si pobegao. Hteo si da živiš svojim sopstvenim životom; o-kej, fino je to. Ali ovo je *porodični biznis,* a ne neki petparački poslić u nekakvoj zabiti."

"Bog ga ubio", reče Tarner moleći. "Meni se ovde *dopada,* Džordži."

"Znam koliko mrziš matorog kopilana. Ali on je sada samo starac na samrti. Pazi, držaćemo ga za ruke par nedelja, a onda će sve biti naše, razumeš? Rivijera, čoveče."

"Neće to uspeti, Džordži", reče Tarner, hvatajući se za slamke. "Zajebaće nas on."

"Iz tog razloga si mi potreban ovde. Moramo navaljivati na njega zajednički, razumeš?" Džordži je iz ekrana gledao ukočenim besnim pogledom. "Pomisli na moje klince, Tarneru. Mi smo tvoja familija, duguješ nam."

Tarner je osećao rastuće očajanje. "Džordži, ima ovde jedna žena..."

"Isuse, Tarneru."

"Nije kao ostale. Zaista."

"Super. Znači ti se njome ženiš, a? Gajićeš decu."

"Pa..."

"Onda zašto traćiš moje vreme?"

"O-kej", reče Tarner, čija pleća se opustiše i poguriše. "Moram da napravim aranžmane. Zvaću te kasnije opet."

Dajaci su bili otišli na obalu. Princ, u blaženom raspoloženju, pozva švedske ekologe u brod. Provedoše veče bezgrešno pijuckujući oranžadu i diskutujući o Krakatauu i o močvarnim nosorozima.

Kad je ta zabava bila okončana, Tarner je sačekao, bolno, da prođe jedan sat vremena, a onda se otšunjao u pustu staklenu baštu.

Seria je čekala u preznojenoj zelenoj vrelini; sedela je, prekrštenih nogu, u vodenastoj mesečini i izukrštanim geodezičnim senkama, i četkala kosu. Tarner sede pored nje, na istu ašuru. Na sebi je imala erotičnu crvenu spavaćicu od sintetike (nasleđenu od neke grupnjakinje iz legije Brukovih žena), krtu od starosti. Bila je sva ispolivana parfemom.

Tarner povede njene prste da dotaknu jedno maleno ispupčenje na njegovoj

podlaktici, mesto gde se primećivalo prisustvo kontraceptivnog implanta ispod njegove kože. Onda, ritanjem, zbaci farmerke sa sebe.

Počeli su obazrivo i tiho a završili, dva sata kasnije, u praiskonskoj intimnosti obostranog mošusa i znoja. Tarner je ležao na leđima, a ona je oslonila glavu na njegovu golu mišicu kao na jastuk. U sebi je osećao cvrčeće vrelo izobilje dubokog, ćelijskog zadovoljstva.

Bilo je mistično. Imao je utisak da se neka prinudna ženska energija slila sa njenog tela i da je prošla kao tečnost kroz njega, do kosti. Sad je sve izgledalo drugačije. On je otkrio jedan novi svet, svet takve vrste da bi u njemu čovek mogao provesti ceo svoj život. Vredelo bi, jednome muškarcu, da se odrekne deset godina života, samo da bi sad ležao ovde i osećao miris njene kože.

Pomisao da bi Seria mogla biti izvan domašaja njegove ruke, pa makar i za tren, ispunjavala ga je praiskonskom brižnošću koja nije bila daleko od bola. Mora biti da postoji milion načina da se vodi ljubav, razmišljao je ležerno. Isto onoliko načina, koliko ima i da se razgovara, ili razmišlja. Strastveno. Predano. Kao u igri; nežno; frenetično; na smirujući način. Zato što hoćeš, zato što ti je potrebno.

Osećao je instinktivnu želju, da se povuče u neko udobno leglo - bilo koje mesto sa krevetom i krovom - i da sledećih sedam dana, bez prekida, provede istražujući prvih dvadeset ili trideset od tih milion načina.

Ali onda je uporni pritisak realnosti poslao prvi mlazić razuma u Tarnera. Polako je isplovio iz zanesenosti. Probadalo ga je uverenje da je život perverzan. Evo, tu je sve što njemu treba - on ništa više ne traži, samo da prevuče Seriju preko sebe poput ćebeta, i da se izoluje od svih besciljnih komplikacija života. A to se neće dogoditi.

Osluškivao je njeno mirno disanje, i tonuo u crnu depresiju. U situacijama ove vrste, traže se mahniti romantični gestovi, onakvi kakvi ni on ni ona neće načiniti. Njima dvoma takvi gestovi nisu dopušteni. Niti su u njegovom programu, niti u njenom adatu, nisu u planovima.

Kad se bude vratio u Vankuver, ništa od ovoga neće mu izgledati realno. Mesečina u džungli i erotični znoj ne mešaju se sa prohladnim četinarskim maglama i porodičnom velikom kućom u ulici Čerčil. Kulturološki šok će otrgnuti ove uspomene od njega, pokidaće onih milion nevidljivih niti koje spajaju ljubavnike.

Dok je tonuo ka snu, dobio je iznenadni lucidni sev prekognicije: on sedi u zadnjem sedištu mercedesa njegovog brata, i pušta da ga mašina vozi nasumično kroz grad. Gleda kroz refleksiju sopstvenog lica u prozoru, u pravcu zgrudvanog snega u Parku Kraljice Elizabete, i razmišlja: *Nikad je više neću videti.*

Drmala ga je, činilo se već sledećeg trenutka, da ga probudi. "Š š š š š!"

"Šta?"zamumla on.

"Pričao si u snu." Ćuškala je licem u njegovo uvo, i šaputala. "Šta znači 'set-pozicija Q-pomak'?"

"Isuse", uzvrati on šapatom. "Sanjao sam na AML-u." Osetio je tada poslednji, bledeći trag onog košmara, neki neizrecivi užas hladnog gvozda i bespomoćnog ponavljanja. "Moja familija", reče. "Bili su to sve roboti."

Zakikotala se.

"A ja sam pokušavao da popravim mog dedu."

"Ajde nastavi da spavaš, dragi."

"Ne." Sad je bio sasvim budan. "Bilo bi bolje da se vratimo."

"Mrzim onu kabinu. Idem u tvoj šator na palubi."

"Ne, saznaće se. Stradaćeš, Seria." Ukoračio je u farmerice.

"Baš me briga. Ovo je jedino vreme koje ćemo imati." Zlovoljno se uvukla, kao da se bori, u tanku crvenu tkaninu spavaćice.

"Želim da budem sa tobom", reče on. "Kad bi mogla biti moja, odrekao bih se i svog posla i svoje porodice."

Osmehnula se gorko. "Porazmisliće ti bolje o tome, kasnije. Ne možeš zbog veze sa nekom ženskom da odbaciš svoj život. Naći ćeš neku drugu u Vankuveru. Tako rado bih je ubila."

Iz svake njene reči odzvanjala je istina, ali on se ipak osećao povređenim.

Ne bi trebalo da ona sumnja u njegovu spremnost da totalno uništi svoj život. "Udaćeš se jednog dana i ti. Iz državnih razloga."

"Ja se nikad neću udati", reče ona nadmeno. Jednog dana ću pobeći od svega ovoga. Moj veličanstveni romantični gest."

Nikad ona to neće izvesti, razmišljao je sa nekim bolnim sažaljenjem.

Ostariće pod staklom ovde.

"Dovoljan je bio jedan veličanstveni gest", reče on. "Imali smo bar ovoliko."

Posmatrala ga je sumorno. "Ne budi tužan što odlaziš, dragi. Bilo bi pogrešno, od mene, kad bih te pustila da ostaneš. Ne znaš ti celu istinu o ovom mestu. Niti o mojoj porodici."

"Sve porodice imaju svoje tajne. Tajna tvoje ne može biti gora od tajne moje porodice."

"Ali je moja drugačija." Pogledala je na drugu stranu. "Malajska kraljevska porodica je sveta, Tarneru. Sveta i nečista. Mi smo aristokrati, štit za nevine... Prljavština i rugoba udaraju po štitu, a ne po našem narodu. Korupciju primamo na sebe. Svaki zločin koji počini država, naš je zločin, razumeš? To su zločini koji pripadaju našoj familiji."

Tarner žmirnu. "Pa šta? Onda mi ispričaj to. Da se ne bi isprečilo između nas."

"Bolje ti je da ne znaš. Mi smo ovde došli iz jednog razloga, Tarneru. To je jedan od Brukovih planova."

"Taj matori prevarant?" reče Tarner smešeći se. "Odveć romantično shvataš Zapadnjake, Seria. On tebi izgleda kao vruća stvar, ali to je samo jedan pregoreli, ćaknuti matorac."

Odmahnula je glavom. "Ne razumeš. Drugačije je na tvom Zapadu." Obgrlila je svoje vite noge, i oslonila vilicu na koleno. "Jednog dana ću izaći."

"Ne", reče Tarner, "drugačije je *ovde*. Na Zapadu se porodice dezintegrišu, novac svugde prodire i nameće se. Ljudi tamo ne pripadaju jedni drugima, pripadaju novcu i svojim institucijama... A ovde, bar, zaista mare, i jedni druge paze..."

Zaškripala je zubima. "Paze. Da, uvek. U pravu si, moram da idem."

Odšunjao se, ušao kroz mrežu protiv komaraca u svoj šator na palubi, onda sedeo satima u mraku, natenane se sladeći svojim jadom. Sutra će stići prinčev helikopter da vrati princa i njegovu sestru u grad. Ubrzo potom, vratiće se i Tarner, dovršiće poslednje detalje, pa će otputovati. Odmotavao je u glavi jednu fantaziju: on se vraća iz Vanka sa debelim čekom. Čaj sa sultanom. *Hm, Vaše visočanstvo, moj deda je opasnu lovu nacepo trgujući heroinom, i, sad, evo dva*

miloničića. Devojku samo upakujte u ekscelzior, ona će se oduševiti da bude žena jednog inženjera, verujte mi...

Začu korake koji su se vrlo tiho vukli po palubi. Izviri kroz preklop na ulazu šatora, vide sjaj baterijske lampe. Bruk. Sa putničkom ručnom torbom.

Stari je kradomice pogledao oko sebe, pa se odšunjao sa palube dole, na dok. Oslabljen višesatnim bdenjem, Tarner odmah planu gnevom zbog Brukove podlosti. Još trenutak je Tarner sedeo mirno, dok su mu radoznalost i pogrešno usmereni bes rapidno proždirali razum. Razum je govorio da se brunejske tajne Tarnera ništa ne tiču, ali zbog tog zdravog razuma Tarneru se život pretvarao u pakao. Bolje je da se dešava ma šta drugo, nego da on ostane budan celu noć, pitajući se. Hitro se umuva u košulju, farmerke i čizme.

Odšunja se sa lađe, primeti Brukov beli sako u jednoj mrlji mesečine, i poče ga pratiti. Bruk je krenuo oko ruba ruševina, pa jednom stazom u džunglu, koja je bila puna zloslutnih lijana i nagoveštaja da će biti zmija. Ta staza je, ispod sunđerastog sloja mahovine i nanetog lišća, bila asfaltna. Tu je nekad bio drum.

Tarner je Bruka pratio izbliza, uviđajući, zahvalno, da taj gluvi starac neće moći da čuje krckanje njegovih čizama. Staza je vodila uzbrdo, u unutrašnjost ostrva. Bruk je bezazleno opsovao kad je jedna grupa veprova, hrnjkajući, nahrupila na stazu i pretrčala je. Nekih osamsto metara dalje, stari se odmarao deset dugih minuta u rđajućoj olupini jednog lendrovera, a za to vreme opaki komarci su se obilato gostili na Tarnerovom otkrivenom vratu i rukama.

Obiđoše breg, dođoše do nekog logora. Nejaka mesečina odsijavala je sa četvorometarske bodljikave žice, pokazivala četiri tamne kule-stražare. Metrima unaokolo rastinje je bilo spaljeno. Unutra su bile neke barake.

Bruk nonšalantno ode do kapije. Logor je izgledao mrtav. Tarner, u zaklonu tmine, priđe krišom bliže.

Kapija se otvorila. Tarner je ispuzio napred između dva žbuna; istezao je vrat da bolje vidi.

Reflektor na jednoj od kula se upali i uokviri ga zaslepljujućom svetlošću, sa daljine od četrdeset metara. Neko povika na njega kroz glasnogovornik, na malajskom jeziku. Tarner skoči na noge, zaslepljen, i diže ruke visoko. "Ne pucaj!" dreknu, glasom koji se lomio. "Ne otvaraj vatru!"

Reflektor se ugasi. Tarner je stajao u tami, žmirkajući, i posmatrao kako četiri mala crvena svica lagano šetaju po njegovim prsima. Shvatio je šta su i

digao ruke još više; kičma mu je bila ledena. Ti mali crveni svici bili su laserska nišanska svetla automatskih pušaka.

Stražari su ga skolili pre nego što mu se vid razbistrio. Mutne forme u džunglaškoj kamuflažnoj odeći. Vide opake uglaste šaržere njihovih pušaka uperenih njemu u prsa. Glave su im bile glomazne: imali su noćnogledajuće gogl-naočare.

Vezali su mu ruke lisicama i poterali ga prema logoru. "Da li vi momci govorite engleski?" reče Tarner. Odgovor nije stigao. "Ja sam Kanađanin, o-kej?"

Bruk je, neprijatno iznenađen, čekao iza kapije. "O", reče on. "To si ti. Kakva je to glupo-usrana ideja bila, Tarneru?"

"Stvarno rđava ideja", reče Tarner iskreno.

Bruk se na malajskom obrati stražarima. Oni spustiše cevi ka tlu; jedan mu oslobodi ruke. Odoše, krupnim koracima bez grešenja, u mrak. "A *šta je* ovo ovde?" reče Tarner.

Bruk mu okrete svetlost baterijske lampe u lice. "A kao šta izgleda, krembilu? Politički zatvor je."

Glas mu je, iza bljeska lampe, bio tako hladan, da Tarner vide, u mašti, iznenadni bljesak telegrama. DRAGA GOSPOĐO ČOI, SA ŽALJENJEM VAS INFORMIŠEMO DA JE VAŠ SIN NAGAZIO NA OTROVNICU U DŽUNGLAMA BORNEA I DA GA VAŠE ČIZME NISU SPASLE...

Bruk progovori tiho. "Da li si mislio da je Brunej sav od svetlosti i šećera? To je nacija, prokleto bilo, a ne tvoj komplet igračkica u vidu voza. U redu, drži se uz mene i ne otvaraj usta."

Bruk mahnu baterijskom lampom. Iz mraka izađe jedan stražar i povede ih oko ugla drvene barake, koja je bila, postavljanjem na betonske blokove, odignuta od vlažnog tla. Popeše se kratkim nizom stepenica. Stražar okrete jedan spoljašnji prekidač, a u ćeliji, unutra, bljesnu žestoko svetlo. Stražar zaviri kroz gusto raspoređene šipke teških, gvožđem okovanih vrata, onda ih otključa i, uz škriput šarki, otvori.

Bruk promrlja zahvaljivanje, i pažljivo se rukova sa stražarom. Ovaj se osmehnu ispod ružnih gogl-naočara i uvuče ruku pod kamuflažnu jaknu.

"Hajde", reče Bruk. Uđoše u ćeliju. Vrata se uz tresak zatvoriše iza njih.

Jedan tamnoputi starac žmirkao je umorno u nenadanoj svetlosti. Digao se u sedeći položaj na svom gvozdenom ležaju, gurnuo u stranu požutelu mrežu protiv komaraca. Pružio je ruku prema naočarima sa žicanim okvirom, koje su ležale na podu. Na njemu je bilo platneno robijaško odelo sa sivim štraftama: pantalone pritegnute učkurom, bluza sa dugmadima, gruba. Pažljivo je namaknuo naočare preko ušiju, onda digao pogled. "Ah", reče on. "Džimi."

Bejaše to gola ćelija: drveni pod, nokšir, olupani aluminijumski bokal, i lavor. Na dve žičane police iznad kreveta bile su knjige, neke na engleskom jeziku a druge ispisane nekim kovrdžastim alfabetom koga Tarner nije uspeo da prepozna.

"Ovo je dr Vikram Moratuva", reče Bruk. "Osnivač 'Partai Ekolojasi'. Ovo je Tarner Čoi, jedan nos-zabadajući mladi idiot."

"Ah", reče Moratuva. "Da li ćemo biti ćelijski drugari, mladi čoveče?"

"Nije on uhapšen", reče Bruk. "Nije još." On otvori putničku torbu. "Doneo sam ti knjige."

"Izvrsno", reče Moratuva, zevajući. Većinu zuba je bio izgubio. "Ah, Mamford, Florman, i Levi-Štraus. Hvala, Džimi."

"Mislim da je o-kej", reče Bruk, primećujući Tarnerov utučen izgled. "Sultan zažmuri na ove male milosrdne posete, ako sam diskretan. Mislim da te mogu pričancijom izvući iz nevolje, mada si stvarno nagazio u g."

"Džimi je moj najstariji prijatelj u Bruneju", reče Moratuva. "Nema nikakve štete ako dva starca razgovaraju."

"Ne veruj u to", reče Bruk. "Ovaj čovek je opasan radikal. Hoće da ukine monarhiju. I to on - dvorski savetnik."

"Džimi, nismo došli ovde da budemo aristokrati. To nije Ispravna akcija."

Tarner prepoznade taj termin. "Vi ste budista?"

"Jesam. Bio sam učlanjen u Sarvodaja Šramadanu, budistički tehnološki pokret. Džimi i ja smo se sreli u Šri Lanki, gde je Sarvodaja rođena."

"Šri Lanka, to je fino mesto za pravljenje videoemisija", reče Bruk. "Tad sam ja još bio u rok bizu, u produkciji. Finansirao. Ali je stvar postajala bajata. Onda sam navratio na jedan miting Sarvodaje, i čuo ovoga kako govori. Bilo je prokleto uzbudljivo!" Bruk se široko osmehnu toj uspomeni. "A on je i tamo bio u nevolji. Čak i pre trideset godina, njegovo propovedanje bilo je malčice

prečisto a da bi se iko osetio baš udobno."

"Nismo postavljeni na ovu Zemlju da stvari činimo udobnim za sebe", reče Moratuva prekorno. Baci pogled ka Tarneru. "Brunej sada cveta, mladi čoveče. Imamo tehniku, ekspertizu, iskustvo. Vreme je da širom otvorimo vrata i dopustimo da se Ispravna akcija proširi po celoj planeti! Brunej nam je bio staklena bašta, ali polja su onaj širi svet, napolju."

Bruk se nasmeši. "Čoi pravi brodove."

"Naše okeanske arke?" reče Moratuva. "Ah, veličanstveno."

"Ja sam doplovio danas ovamo na prvom modelu."

"Kakve radosne vesti. Učinili ste nam veliku usugu, gospodine Čoi."

"Ne shvatam", reče Tarner. "Pa to su samo jedrenjaci."

Bruk se osmehnu. "Možda, za tebe. Ali zamisli da si malajski lučki radnik, koji živi od ribljeg brašna i jednoćelijskih proteina. Šta ćeš misliti o brodu koji ne košta ništa da se napravi, i ništa da se vozi, a daje džabe hranu?"

"O", reče Tarner polako.

"Tvoji jedrenjaci će raznositi našu Zelenu poruku po svetu", reče Moratuva. "Mi nastavnici imamo izreku: 'Čujem pa zaboravim; vidim pa zapamtim; uradim, i shvatim'. Puko pripovedanje, to su samo reči. Kad ljudi budu videli naše ploveće kamponge privezane uz dokove širom sveta, kad budu mogli da dotaknu, omirišu, i da žive našim životom na tim brodovima, onda će stvarno razumeti naš Put."

"Vi stvarno mislite da će to uspeti?" reče Tarner.

"Tako smo počeli ovde", reče Moratuva. "Imali smo priručnike o urbanoj farmi, priručnike razvijene na vašem Zapadu, proste tehnologije koje može svako upotrebiti. Džimijeva zgrada bila je naš prvi kampong, naš demonstracioni model. Našli smo mnoge ljude voljne da nam pomognu. Nezaposlenost je bila velika, kao što i sada, po celom svetu, jeste. Ali dokone ruke mogu da ugrađuju staklene delove u krov, da vuku noćnu zemlju, da grade jednostavne vetrenjače. Ništa elegantno, ali daje hranu, zajedništvo i ponos."

"Bila je tesna bitka između naše 'Partai' i muslimanskih ekstremista", reče Bruk. "Oni su hteli da spale svaki trag Zapada - mi smo hteli da retrofitujemo. Mi smo pobedili. Ljudi su mogli da vide i dodirnu budućnost koju smo mi nudili. Hrana ima bolji ukus nego propovedanje."

"Jest, jadni ti muslimanski drugari", reče Moratuva. "Još uvek su ovde, posle toliko godina. Moraš da razgovaraš sa sultanom o amnestiji, Džimi."

"Njegovog brata su streljali pred njegovom porodicom", reče Bruk. "Seria je videla to. Kad je bila samo dete."

Tarner oseti grč bola za nju. Nikad mu nije rekla.

Ali Moratuva odmahnu glavom. "Kraljevska porodica je, štiteći svoju vlast, otišla predaleko. Pokušali su da zatvore naš Put u flašu, da ga kontrolišu svojim rojalističkim adatom. Međutim, oni ne mogu da postave takve brave da sav svet ostane večno van, a svi oni koji hoće svež vazduh večno zaključani unutra. Tako samo stavljaju sebe u zatvor. Pitaj tvoju Seriju." Nasmešio se. "I Buda je bio princ, ali je ostavio svoju palatu kad ga je svet pozvao da izađe."

Bruk se nasmeja kiselo. "Matori pravioci nevolja su zadrti." Pogleda Tarnera. "Ovaj čovek još uvek je lojalan našem starom snu, svim onim divljeokim stvarima koje su pokopane ispod dvadesetogodišnje naslage. Mogao bi on jednom jedinom rečju da se izvuče odavle, ako bi obećao da bude u fazonu i da se drži adata. Zločin je držati ga ovde. ali članovi kraljevske familije nisu sveci, nego su političari. Oni ne mogu sebi priuštiti luksuz nevinosti."

Tarner je o ovome razmislio, tužno. Uviđao je da je upravo pronašao onog duha iza ogromnih starih zidnih plakata Zelene partije, iza onih ljuštećih propovedi o Celoj Zemlji koje su zatrpane sportskim oglasima i malajskim filmskim zvezdama. Evo čoveka koji je spasao Serijinu familiju - a evo gde su ga strpali. "Sultan ne pokazuje baš veliku zahvalnost", reče Tarner.

"Nije u tome problem. Vidiš, ovaj moj prijatelj nije, u stvari, ni najmanje zainteresovan za Brunej. On je zapeo da odvali vrata staklene bašte, a ako to donese probleme lokalnom stanovništvu, njega baš briga. Nije on zadovoljan da spase jednu malu državu, veličine poštanske marke. Na njegovoj savesti leži ceo svet."

Moratuva se nasmeši popustljivo. "A moj prijatelj Džimi ima ceo svet u svom kompjuterskom terminalu. On je jedan zli Zapadnjak. Prostodušne domoroce održava u stanju čistote, a on sam je sasvim utopljen u viski i u Mrežu."

Brukovo lice se tržnu. "Pa jest. Ni jednome od nas dvojice nije stvarno mesto ovde. Obojica smo bogmprokleti inostrani agitatori, i to je sve. Zajedno smo doputovali ovamo. Njegove reči, moje pare - mislili smo da ćemo moći da promenimo stvari svuda. Da će Brunej biti naša laboratorija. Brunej je bio

taman dovoljno malen, i dovoljno očajan, da posluša dvojicu ćaknutih tipova." Malo je potegnuo svoj slušni aparat, i besnim pogledom uzvratio na Tarnerov osmeh. "A nisi ni ti neka nagrada, Čoi. Znaš, prevario sam se u vezi s tobom. Drago mi je što odlaziš."

"Zašto?" reče Tarner povređeno.

"Preterano si ispravan, i stvaraš previše nevolja. Proverio sam ja tebe kroz Mrežu odavno - znam sve o tvom dedi prodavcu 'smeka' i sve to trijadsko sranje.

Mislio sam da ćeš biti u fazonu. Umesto toga, ti si morao da budeš vitez u blistavom oklopu - prokleti robot, eto šta si ti."

Tarner stisnu pesnice. "Žao mi je što se nisam držao tvog programa, ti kopilane matori."

"Ona je meni kao kćer", reče Bruk. "Jedno brzo istucavanje, važi, svima nama je to potrebno, ali ti si morao da se postaviš kao Princ Šarmer. E, pa, uskačeš sutra u taj čoper, a onda ti predstoji povratak u Vavilon, momče."

"A je l?" reče Tarner prkosno. "Inače šta? Inače me trpaš ovde?"

Bruk odmahnu glavom. "Neću to morati. Razmisli o tome, gospodine Čoi. Znaš ti prokleto dobro gde ti je mesto."

Povratno putovanje bilo je živa sumornost. Seria je u startu uhvatila njegovo raspoloženje. Čim je videla njegovo zlopolicajsko mrštenje, njen osmeh u stilu *jutro-posle* je umro kao mušica u boci za ubijanje. Znala je da je gotovo. Nisu mnogo pričali. Galama helikopterske elise ionako bi ugušila njihove reči.

Prostor brodogradilišta bio je ceo zakrčen ramom za masivnu okeansku *arku,* lađu. Ponoviti isti proizvodni proces u većim razmerama - to je, uz programe koje je Tarner ranije niztovario, bilo jednostavno. Radna ekipa bila je prepuna oduševljenja, ali Tarneru se dugo očekivani trijumf pretvorio u pepeo. Izštampao je pismo sa ostavkom, i odneo ga ministru industrije.

Kampong tog ministra još se širio. Pokrili su ceo jedan gradski blok svojom paučinom, velikim folijama providne plastike, kao da prave šatru. Folije su visile sa zidova visokih zgrada kao gigantske, rosom okvašene paučje mreže. Žene i deca su nemarno razvaljivali ulice pijucima i ašovima, otkrivajući svetlu dana prirodno zemljište koje je, ispod ulica, dugo bilo zagušeno. Raskopali su i

kanalizaciju i preobratili je u duge jarkove u kojima je, do ugušenja gusto, rasla biljka *vodeni krstovnik.*

Ministar je stanovao u dugom, nejakom šatoru od pamučnog batik-platna. Sad je upravo bio predan popodnevnom dremežu u pletenom visećem ležaju razapetom između soliterskog zida i jedne stare bandere uličnog svetla.

Tarner ga probudi.

"Vidim", reče ministar, zevajući i uvlačeći stopala u sandale. "Bolest u porodici, a? Moje saosećanje imaš. Kad možemo očekivati tvoj povratak?"

Tarner odmahnu glavom. "Posao je urađen. Ti roboti će lepiti brodove od sad do sudnjeg dana."

"Ali tebi ipak ostaju dva meseca po ugovoru. Trebalo bi da nadzireš liniju dok ne budemo sigurni da smo uklonili sve 'moljce'."

"Sve 'bube'", reče Tarner. "Nema ih." Znao je da je ovo istina. Graditi brodove ovako jednostavne, pa, to je majmunski posao. To bi čak i ljudska bića mogla raditi.

"Ima ovde još puno drugog posla za čoveka tvojih talenata."

"Unajmite nekog drugog."

Ministar se namrštio. "Moraću se požaliti 'Kioceri'."

"Podnosim ostavku i njima, takođe."

"Otkazuješ svojoj multinacionalki? U ovako ranoj etapi tvoje karijere? Da li je to mudro?"

Tarner sklopi oči i prizva poslednje ostatke svog strpljenja. "Zašto bi me bilo briga? Tuan ministre, ja te ljude nikad nisam čak ni *video."*

Tarner je sklopio svoju poslednju pogodbu sa momcima crnoberzijancima dole na četvrtom spratu, i odšunjao se natrag u svoju sobu vukući staru ručnu kantu za benzin punu pirinčanog piva. Na kraju izdužetka za sipanje bio je mali filter, koji je, baš zgodno, zadržavao najgušće delove taloga. Sipao je sebi jednu malo žešću količinu, onda se osvrnuo po sobi. Bilo je vreme da počne da se pakuje.

Poče da skida sve sa zidova i da baca suvenire na svoj krevet, pauzirajući samo da potegne duge, ustresene klokote mlakog pirinčanog piva. Pakovanje je

išlo bolno lako. Nije mnogo toga ni bio doneo. Soba je izgledala jadno. On nali još jedno pivo.

Njegovo bonsajsko drvce je umiralo. U to se više nije moglo sumnjati. Ubijeno je teskobom u svojoj majušnoj saksiji. "Kopile jedno malo", reče Tarner drvetu, glasom otežalim od samosažaljenja. Ponet impulsom, čvaknu čizmom po saksiji i razbi je. Nežno ponese drvce kroz sobu, i ukopa njegovo kvrgavo korenje u bogatu crnicu prozorske baštenske leje. "E tako", reče, otirući šake o farmerice. "Sad *rasti*, do vraga!"

Bio je opet petak, noć. Dole u parku prikazivali su još jedan film džabe. Tarner ga je ignorisao. Pozvao je Vankuver.

"Opet bez videa?" reče Džordži.

"Bez."

"Ipak, drago mi je što si se javio. Tarneru, stvar stoji rđavo. Stigli rođaci iz Tajpeija. Lebde u vazduhu oko matorog kao jato lešinara."

"Znači da su u dobrom društvu."

"Isuse, Tarneru! Ne govori sranja takve vrste! Vidi, časni deda se raspitivao svakodnevno za tebe. Kad možeš biti ovde?"

Tarner virnu u beležnicu. "Rezervisao sam mesto na jednom teretnom brodu do ostrva Labuan. To je malajska teritorija. Tamo mogu da nađem avion, skakač preko barice, i dobacim se do Manile. Onda mlažnjak 'Džepen Er'-a do Midveja, pa drugi do Vanka. To me istovaruje tamo u, hm, osam popodne po tvom vremenu u ponedeljak."

"Tri *dana*?"

"Ovde ne postoje *avioni*, Džordži."

"U redu, ako je to najbolje što možeš. Veoma je loše ovo što si bez videa. Čuj, hoću da ga zovneš u bolnicu, važi? Da mu kažeš da dolaziš."

"Sad?" reče Tarner, užasnut.

Džordži je eksplodirao. "Više mi je muka da ti objašnjavam, čoveče! Suoči se sa svojim prokletim obavezama, bar jednom! Najmanje što možeš učiniti jeste da ga pozoveš i odglumiš dobrog dečka-unuka! Prosledićу tvoj poziv odavde do tamo."

"Važi, u pravu si", reče Tarner. "Izvini, Džordži, znam da je bilo teško."

Džordži spusti pogled i tače jednu tipku. Ekran se prekri mutnim belim snegom statičkih smetnji, zazvoni neki telefon,i Tarner se nađe katapultovan do mesta uz sam krevet njegovog dede.

Starac je već bio u nekrozi. Jagodične kosti su mu stršale kao klinovi, usne su bile natečene i plave. Monitori naslagani jedan na drugi žlmirkali su pokraj kreveta. Tarner progovori mandarinskim jezikom, zastajkujući. "Zdravo deda. Ovo je tvoj unuk, Tarner. Kako si?"

Starac je fiksirao svoje užasavaj uće oči na ekran. "Gde ti je slika, dečko?"

"Ovo je Borneo, deda. Nemaju moderne telefone."

"Pa kakvo je to mesto? Zar oni nemaju poštovanja?"

"To je politika, deda."

Deda Čoi namrači lice. Prohlađenje straha prođe kroz Tarnera. Bože dobri, pomisli on, ja ću na ovo da ličim, kad budem star. Njegov deda reče: "Ne sećam se da sam dao odobrenje za ovo."

"Radilo se o samo osam meseci, deda."

"Tebi se više dopadaju ti varvari, nego tvoja sopstvena familija, je li to?" Tarner ne reče ništa. Ćuunje se bolno oduži. "Nisu varvari", izbrblja Tarner najzad.

"Šta reče dečko?"

Tarner se prebaci na engleski. "Pripadaju Briunskom komonveltu, kao nekada Hong Kong. Polovina su Kinezi."

Deda se podrugljivo isceri i pođe za njim u engleski. "Zašto te trebaju, onda?"

"Trebaju me", reče Tarner stegnuto, "zato što sam diplomirani inženjer."

Njegov deda je piljio u prazni ekran. Odjednom je izgledao sasvim nejak, i zbunjen. Progovori na kineskom. "Da li je ovo nekakav trik? Dečko moga sina ne govori tako. Kakvo to urlikanje čujem?"

Na ulici je film stizao do klimaksa. Visceralno krckanje i vrišunje. Tog trenutka iz Tarnera sve proključa. "A kako zvuči, stari? Kao trijadski rat bandi?"

Njegov deda poblede. "To je to, dečko. Za tebe je gotovo."

"Super", reče Tarner, čije srce je jurilo silnom brzinom. "Možda možemo razgovarati pošteno, bar ovaj jedan put."

"Mojim novcem su kupovane pelene za tebe, dečko."

"*Fang-pa*", reče Tarner. "Pas prdnuo. Ti si naše živote pretvorio u pakao, tim novcem. Mog tatu, u pijanduru, a mog brata u dupelisca. To su krvave pare od narkomana i ja ih ne bih uzeo ni da me moliš!"

"Krupne reči izgovaraš, dečko moj, ali ne pokazuješ lice", reče starac. Uzdiže jednu smežuranu pesnicu; cevi su visile iz podlaktice zavojima stegnute. "Da si ovde, dobro bih te izmlatio."

Tarner se nasmeja vrtoglavo. Osećao se kao heroj. "Ti varalico stara! Hajde, daj pare ujkinim klincima. Pišaće ti se oni na oltar svaki dan, glupi matori kopilane."

"Oni su dobra deca, nisu kao ti."

"Mrze te ljuto, stari čoveče. Prizovi se pameti."

"Jeste, mrze me", priznade surac natušteno. Ta istina kao da ga ispuni nekom ogorčenom satisfakcijom. Opet položi glavu natrag, u gnezdo svoga jastuka, kao kornjača u oklop. "Svi oni hoće više novca, više, više, više. A isto i ti, dečko, hajde ne laži me."

"Ne treba mi", reče Tarner olako. "Ovi ovde ne upotrebljavaju novac."

"Varvari", reče njegov deda. "Al' ti treba kad kući dođeš."

"Ostajem ovde", reče Tarner. "Meni se ovde *dopada*. Ovde sam slobodan, razumeš? Slobodan od novca i slobodan od familije i slobodan od tebe!"

"Zločest dečko", reče njegov deda. "Bio sam i ja kao ti, nekada. Činio sam rđave stvari da bih bio slobodan." Pridiže se u sedeći položaj u krevetu, besno zureći. "Al' sam bar pomogao svojoj porodici."

"Ne bih nikad mogao da budem kao ti", reče Tarner.

"Čekni dok pođu, ispruženih ruku, za tobom", reče njegov deda, pružajući napred jedan zborani dlan kao da prosi. "Od njih te ne bi mogao sakriti ni smak sveta."

"Šta hoćeš da kažeš?"

Njegov deda se nasmeja tiho, sa groznim zadovoljstvom. "Sve pare ostavljam tebi, gospodine Velika Slobodo. Onda vidi šta ćeš kad budeš u mojim

cipelama."

"Neću!" povika Tarner. "Daću sve pare dobrotvornim udruženjima!"

"Neee-ćeš", reče njegov deda. "Setićeš se svojih dužnosti prema porodici, kao što sam se i ja morao setiti. Od sad neka oni budu *tvoja* briga, gospodine begunče, gospodine Visoki i Moćni."

"Neću!" reče Tarner. "Ne možeš!"

"Sad ću umreti srećan", reče njegov deda, sklapajući oči. Zavali se opet u jastuk, isceri se slabašno. "Isplatilo bi se već i samo radi toga da vidim kakve će im biti face."

"Ne možeš me naterati!" dreknu Tarner. "Ja se neću nikada vratiti, razumeš? Ostajem..."

Linija umre.

Tarner je isključio svoj telefonski aparat i spakovao ga.

Morao ga je razgovarati sa Brukom. Bruk će znati šta sad da se radi. Nekako će Tarner upotrebiti jednog starca kao snagu u igri protiv drugog.

Još i sad je bio šokiran ishodom događaja, ali je, ispod svoje konfuzije, osećao uzletajuće samopouzdanje. Konačno se pobednički suočio sa dedom. Posle toga, Bruk neće biti težak problem. Bruk će naći u mehanizmu brunejske vlade neku caku koja će Tarnera zaštititi od starčevog nasledstva. Tarner će ostati u Bruneju, bezbedan. To je najbolje mesto na svetu za onog ko hoće da osujeti banke Globalne mreže.

Ali, Bruk je još na reci, u svojoj lađi.

Tarner odluči da se sretne sa Brukom onog trena kad ovaj bude pristao uz gradski dok. Jedva je čekao šansu da Bruku saopšti svoju odluku da u Bruneju ostane zauvek. Bio je grozničav od uzbuđenja. Evo, iščupao je svoj život iz onog programa; sad je sve drugačije. I sad on sve vidi iz novog, svežeg ugla, očima brikolera. Celi njegov život čeka da bude retrofltovan.

Siđe škriputavim liftom do prizemlja. U parku, napolju, bioskopska gomila se rasturala. Tarner uze u najam jedan *nožni taksi,* pedikab, od nekih tinejdžera iz lučkog kamponga. Pedalovao je u početku sam, umesto vozača; sišao je iz te rikše jedan blok daleko od onog doka kojim se Bruk služio.

Ispucali betonski kejovi bili su pod zaklonom dugog, razvučenog krova od

lima i geodezičnog bambusa. Uz dokove je plovilo pet-šest privezanih ribarskih čamaca, pokraj jednog starog lučkog bagera. Brukov prvi brodić, oronula jahta, nalazio se u permanentnom suvom doku; dizel-motor te jahte ležao je rasklopljen.

Glavešina kamponga tog doka bila je jedna punašna malajska baba, majčinskog izgleda. Ona i njene prijateljice predale su se i ove petkovne večeri šivenju, kao i obično. Krpile su platnena jedra, pod žutom svetlošću alkoholne lampe.

Brukov povratak nije se očekivao do jutra. Tarner je bio rešen da sve do tad čeka. Nije obezbedio dopuštenje svog kamponga da spava izvan njega, ali se ovde uverio, posle duge serije zbrljanih prevoda, da će članovi ovog kamponga kasnije garantovati da je Tarner bio kod njih. On odluta od brbljavih glasova malajskog ćaskanja, i nađe jedno mračno ćoše.

Zavali se na jednu brašnjavu hrpu vreća sa pirinčem; zaspati nije mogao. Čim bi sklopio oči, kroz njegov mozak bi krenuo bučni unutrašnji monolog, vežbovna proba za razgovor sa Brukom.

Žene su nastavljale rad, obavijene blagim sjajem lampe. Zabavljale su se nevino, bezbedne u svojoj korisnosti. A ipak, Tarner je znao da bi mašine mogle da zašiju sve to, i brže, i lakše. Dok ih je gledao, neki ugao njegovog uma je već počinjao, refleksno, da komada taj zadatak, da ga razvlači na kompjuterizovane deliće, misleći: simplifikuj, analizuj, redukuj.

Ali, čemu to? Čemu stvarno služi sva ta tehnologija koju je naučio? Postao je inženjer zato što je imao neke svoje razloge. Zato što mu je to nudilo izlaz, zato što je talenat za to oduvek bio prisutan u njegovom mozgu, njegovim šakama i očima... Zato što se tu moglo mnogo štošta dobiti. Sloboda, nezavisnost, pare, zapadnjačke nagrade.

Ali, koliko je kontrole imao? Te nagrade mogu biti i oduzete, naglo, bez upozorenja. Viđao je već ljude uništene u trenutku kad je njihova oblast specijalizacije presušila. Biti školovan i osposobljen, to nije nikakva odbrana. Ne danas, kad specijalističko znanje može biti uprogramirano u kompjuterizovani ekspertni sistem.

A je li on išta bezbedniji nego ovi Brunejci? Jedan tridesetominutni telefonski poziv mogao bi učiniti ove žene zastarelim - ali društvo koje bi njihov posao moglo da obavlja pomoću robota, ne bi imalo za šta da upotrebi ni

ta jedra. Unutar svoje male staklene bašte, u svom minijaturnom svetu blagih tehnologija, ove žene imaju više kontrole nad događajima nego on.

Ljudi na Zapadu pričaju o *tehničkoj eliti* - a Tarner zna da je to prokleta laž. Tehnologija tutnji dalje, vozi punim gasom, trošeći poslednje ostatke nafte na svetu, ali za volanom nije niko, niko stvarno. Masivne institucije, i državne i korporacijske, petljavo čine pokušaje da ovladaju događajima, ali nisu sposobne da shvate. Nemaju onaj rukopolažući osećaj za tehnologiju i njeno značenje, nemaju ono solidno osećanje za dobar dizajn.

Ta *tehnička elita,* to su sitni poslušnici. Oni ne odlučuju kako da studiraju, na čemu da rade, gde bi mogli biti najkorisniji, ili u kom cilju. O tome odlučuje novac. Tehničari su posedovani, a poseduju ih apstraktne jedinice i nule u bankarskim mikročipovima, plaćaju ih svileno odeveni mućkaroši koji nikada nisu dotakli francuski ključ. Znanje nije moć, ne stvarno, ne za inženjere. Na putu između ta dva isprečilo se suviše apstrakcija.

Ali talenat je stvaran - to mu je Bruk rekao, a sada je i Tarner uviđao da je tako. To je razlog da se baviš inženjerstvom. Ne radi para, jer više love ima u premeštanju papira. Ne radi moći; moć je kod upravnih tela. Već radi samog talenta.

Zavalio se unazad u tami, osećajući mirise katrana i pirinčane prašine. Po prvi put je imao osećaj da zaista razume ono čime se bavi. Sad kad se usprotivio svojoj familiji i svojoj prošlosti, sagledao je svoju profesiju u novom svetlu. Nije ona samo privatni sporedni izlaz za bekstvo, ona je nešto veće. Ona je stvar kojom se vredi baviti, jer ima svoje sopstvene vrline; ona je stvar dostojanstva.

Sve tad poče za njega da se uklapa, donoseći topli osećaj apsolutne ispravnosti. On zevnu, ugnežđujući glavu u juteno platno.

Živeće ovde i pomagaće ovima. Brunej je novi svet, svet sagrađen u ljudskim razmerama, svet gde su ljudi važni. Ne, taj svet ne blista kao CAD-CAM establišment sa svojim tonama robe i hrpama printovanog teksta; nema tu tehničku slast niti herojske dimenzije.

Ali je to ipak dobar rad. Čovek nije postao ludit ako se opredelio da radi za ljude a ne za apstrakcije. Zelene tehnologije zahtevaju *više* inteligencije, više razuma, više pravog inženjerskog talenta. To je zato što idu protiv slepe inercije jednog mrtvog stoleća, koje ima toliko rđajućih spomenika aroganciji i

rasipništvu...

Tarner se sneno ututkavao u krckavu udobnost pirinčanih vreća, prateći bledeće ostatke svoje epifanije. U njemu se upravo opustio neki neizgovoreni čvor podeljenosti i tenzije; time je stekao novo, duboko olakšanje. Njegove se misli, kao i uvek u trenucima neposredno pre nego što će zaspati, okrenuše Seriji. Naći će on neko rešenje i za to. Sad, zasad, još nije siguran kakvo, ali to može da čeka. Jer sad kad on ostaje, stvari su drugačije. Sve će izaći na dobro. On je na platnom spisku.

Upravo kad je tonuo u san, čuo je bacakajuću bitku: jedna kamponška mačka je ščepala i razderala na komade pacova, iza vreća.

Probudi ga lučki utovarni radnik, drmajući ga, ujutru. Pirinač im je trebao. Tarner se uzdiže u sedeći položaj, usta gumastih od mamurluka. Njegova T-majica i farmerice bili su pokriveni debelim slojem prašine.

Bruk je stigao. Zalihe su utovarivali u njegov brod: džakove pirinča, sušeno voće, kompost-đubrivo. Tarner, smeškajući se, navali jednu vreću sebi na leđa i pođe, razmetljivim koracima, uz rampu, na brod.

Bruk je, iz jedne platnene palubne stolice, nadgledao utovar. Bio je neobrijan. Nervozno je prebirao po žicama jedne kitnjaste akustične gitare. Trgao se jako kad je Tarner sručio vreću pred njegove noge.

"Hvala Bogu da si ovde!" uzviknu on. "Sklanjaj se sa vidika!" Dočepa Tarnera za mišicu i brzo ga odvuče preko palube, u staklenu baštu.

Tarner je išao uz njega, ali nevoljno, spoturajući se. "Šta je kog vraga? Kako si znao da dolazim ovamo?"

Bruk zatvori vrata staklenika. Kroz okno, rosom isprugano, pokaza prstom, ka gatu. "Vidiš onog čovečuljka sa crnim songkak šeširom?"

"Da?"

"On je iz Ministarstva islamskog bankarstva. Dolazi iz tvog kamponga, bio je tamo i tražio te je. Krupne vesti od patuljaka iz Ciriha. Ti si sada 'vruća imovina', momče."

Tarner prkosno skrsti ruke na grudima. "Doneo sam svoju odluku, tuan savetniče. Bacio sam sve u vodu. Sve. Moju familiju, Zapad... ne želim taj novac. Odbiću ga! Ostajem ovde."

Bruk ga je ignorisao; rukavom je brisao jedno mesto na staklu. "Ako zariju kandže u tvoj protok gotovine, nikad nećeš otići odavde." Alarmirano pogleda u Tarnera. "Nisi valjda nešto potpisao?"

Tarner se namršti. "Nisi čuo ni jednu moju reč, a?"

Bruk malo poteže svoje pomagalo za sluh. "Šta? Proklete baterije... Vidi, imam rezervne u mojoj kabini. Proverićemo stvari, porazgovaraćemo." Mahnućem ruke pokaza Tarneru da uzmakne; odškrinu vrata staklene bašte, i povika, na jeziku Dajaka, seriju naređenja. "Hajmo", reče Tarneru.

Izađoše na druga vrata, pa pođoše kriomice preko jednog manjeg dela otvorene palube, onda niz jedan niz šperpločanih stepenica, u centralni trup broda.

Sa ležaja u svojoj kabini Bruk podiže prekrivač u škotskom *pejzli* stilu i izvuče jednu prastaru parobrodsku škrinju. Iz džepa izvuče zveckavi komplet ključeva, i otvori taj sanduk. U njemu je odozgo bilo nabacano koješta — ugužvane košulje, pribor za brijanje, konzerve spreja za kosu; ali, ispod toga, sanduk je bio krcat švercovanom elektronikom: koaks-kablovi, multiplekseri, baferi i konvertori, sjajne utične kartice još u svojim toplotno zapečaćenim vrećicama, višeutični supresori strujnog udara umotani u pipke crnih produžnih kablova. "Hriste", reče Tarner. Začu jedan blagi tupi udar: to se lađa odvojila od doka; zatim lupnjavu na katarkama: to je posada dizala jedra.

Posle duge potrage, Bruk nađe, u jednoj kutiji emajliranoj u kloason-stilu, baterije. Ćušnu ih na mesto.

Tarner reče: "Priznaj. Iznenadio si se kad si me video, zar ne? Da li još uvek misliš da si me pogrešno ocenio?"

Bruk je izgledao zbunjeno. "Iznenadio? Pa zar ti nisi primio Serijinu poruku preko Mreže?"

"Šta? Nisam. Prespavao sam prošlu noć na dokovima."

"Propustio si poruku?" reče Bruk. Premišljao je o tome. "Pa onda zašto si ovde?"

"Kazao si da mi možeš pomoći ako ikad zapadnem u finansijske nevolje", reče Tarner. "E, to vreme je došlo. Moraš da smisliš neki način da me izvučeš iz ovog bankovnog nasledstva. Znam da ne izgleda da je tako, ali, ja sam sa svojom familijom raskinuo za uvek. Ostajem ovde, pokušaću da sredim stvari

sa Serijom?"

Bruk se namršti. "Ne shvatam. Hoćeš da ostaneš sa Serijom?"

"Da, ovde u Bruneju, sa njom!" Tarner sede na ležaj i zamaha rukama strastveno. "Vidi, znam da sam ti rekao da je Brunej samo stakleni mehur, odvojen hermetički od sveta, i sve to. Ali sad sam se promenio! Porazmislio sam, shvatam stvari. Brunej je važan! Mali je, ali važne su ideje, a ne dimenzije. U stanju sam da sarađujem, uklopiću se - to si i sam rekao."

"A Seria?"

"U redu, to je deo toga", priznade Tarner. "Znam da ona nikada neće otići odavde. Mogu da prkosim svojoj familiji, i to nije velika frka, ali ona pripada kraljevskoj porodici. Ne bi ona otišla odavde, baš kao što ni ti ne bi ostavio sve svoje pare. Tako ste oboje ovde u klopci. U redu. To mogu da prihvatim". Tarner diže pogled; njegovo lice je blistalo od odlučnosti. "Znam da neće biti lako Seriji i meni, ali na meni je da se žrtvujem. Neko mora učiniti veličanstveni gest. Pa, kad je tako, mogao bih to ja."

Bruk je jedan trenutak bio ućutan, onda bupnu Tarnera po ramenu. "Ovo ja vidim jednog novog Tarnera. Znači odbio si matorog narkotrgovca, a? Baš si pravi heroj!"

Tarner se postide. "Ma, hajde, Bruk."

"A odbio si i sav taj fini novac, takođe."

Tarner protrlja šake, odbacujući tu pomisao. "Već mi se smučilo da budem manipulisan od matorih drdonja."

Bruk protrlja svoju neobrijanu vilicu i široko se osmehnu. "Mali, ima još mnogo da učiš." Ode do vratiju. "Ali to je u redu, štete nema. Sve još uvek ide ka uspehu. Hajmo na palubu da se uverimo da je obala čista."

Tarner pođe za Brukom do njegove palubne stolice, pokraj ograde od bambusa. Brod je rapidno odmicao jednim kanalom između dve blatne ravni. Već su se udaljili od luke, idući paralelno sa obalskom linijom na kojoj su gusto rasli mangrovi. Bruk sede i otvori kutiju sa dvogledom. Poče osmatrati grad iza njih.

Tarner je u glavi osećao euforičnu lakoću, dok su tri trupa ove lađe sekla vodu. Osmehnuo se kad su prošli pored prve priobalne naftaške platforme. Ličila je na mesto gde bi se moglo lepo pecati.

"U vezi sa tom bankom", reče Tarner. "Moraćemo jednom da se suočimo sa njima - kakvu korist nam ovo donosi?"

Bruk se nasmešio ne dižući pogled od svog dvogleda. "Mali, ja već odavno planiram ovaj dan. Pokušavam da ga izvedem pomoću 'lepršanja i molitve". Ali, hej, nisam gord, mogu se adaptirati. Ti si mi napravio mnogo frke, trompajući tamo gde se anđeli plaše da kroče, u tim tvojim čizmudžama. Ali konačno sam našao način da te uklopim. Tarneru, ja ću retrofitovati tvoj život."

"Misliš?" reče Tarner. Priđe bliže, nadnoseći se nad Bruka. "Inače šta to pokušavaš da vidiš?"

Bruk uzdahnu. "Helikoptere. Patrolne čamce."

Tarner iznenadnim zastrašujućim ševom uvide šta se dešava. "Napuštaš Brunej. Dezertiraš!" Zapiljio se u Bruka. "Kopile jedno! Mene si zadržao u brodu!" Dočepa se ograde, poče potezati svoje teške čizme, spreman da se baci i zapliva.

"Ne budi glup!" reče Bruk. "Napravićeš mnogo nevolja njoj!" On spusti binokular. "O Hriste, evo ide Omar."

Tarner, prateći njegov pogled, vide helikopter, koji je uzletao, kao komarac, nad daleke oblakodere. "Gde je Seria?"

"Pokušaj da je nađeš na pramcu."

"Misliš, ovde je? Odlazi i ona?" On potrča napred, tako da je u palubi sve gruvalo od topota njegovih nogu.

Seria je bila u mornarskim farmericama *zvoncarama* čije su nogavice raširene pri dnu, i u isprljanoj najlonskoj vindjakni. Uz pomoć dvojice članova dajačke posade, nameštala je žičano-mrežastu satelitsku tanjirastu antenu na jednu gvozdenu ploču stameno pričvršćenu za palubu. Onu svoju dugu, farbanu kosu bila je odsekla; digla je pogled ka njemu, i on na trenutak ugleda neznanku. Onda se njeno lice pomače, pade u dobro znani fokus. "Ja sam mislila da te više nikad neću videti, Tarneru. Zato sam ovo morala."

Tarner joj se sa naklonošću nasmeši, toliko radostan da njene reči nije ni shvatio. "Morala šta, anđelu?"

"Da ti prisluškujem telefon, naravno. U prvi mah sam to radila iz ljubomore. Morala sam, znaš, da budem sigurna. Ali onda, kad sam znala da odlaziš, onda sam morala da čujem tvoj glas još jedan, poslednji put. Tako sam čula tvoj

razgovor sa dedom. Ljutiš li se na mene?"

"Prisluškivala si mi telefon? Čula sve ono?" reče Tarner.

"Da, dragi. Bio si divan. Ni pomišljala nisam da ćeš to uraditi."

"Pa", reče Tarner, "nisam ni ja pomišljao da ćeš ti izvesti jednu ovakvu vratolomiju."

"Neko je morao učiniti veličanstveni gest", reče ona. "A na meni je bilo da to učinim, zar ne? Ali sve to sam objasnila u svojoj poruci."

"Znači dezertiraš? Ostavljaš svoju familiju?" Tarner kleknu pokraj nje, ošamućen. Dok se borio da uklopi sve ove delove, njegove se oči fokusiraše na maticu jednog zavrtnja u bazi antene. Rasejano dohvati naglavnu alatku za pritezanje. "Daj da ti pomognem oko toga", reče refleksno.

Seria je sisala oguljeni zglavak jednog prsta. "Moju poslednju poruku nisi ni dobio, a? Došao si ovamo svojom sopstvenom voljom!"

"Pa, jeste", reče Tarner. "Odlučio sam da ostanem. Znaš. Sa tobom."

"A sad te mi otimamo!" Nasmejala se. "Baš romantično!"

"Ti i Bruk ste zajedno pošli odavde?"

"I ne samo ja, Tarneru. Pogledaj."

Ka njima je hodao Bruk, a uz Bruka dr Moratuva, sa novom odećom - kratkim mlitavo visećim pantalonama šafranove boje i T-majicom. To je bila radna odeća budističkog tehničara. "O, ne", reče Tarner i ispusti navrtni ključ, koji dobro tresnu po palubi.

"Sad vidiš zašto sam morala da odem, zar ne?" reče Seria. "Moja porodica stavila ga je u haps. Morala sam da pogazim adat i pomognem Bruku da ga oslobodi. To je bila moja obaveza, moja *dharma*."

"Meni se čini da je to logično", reče Tarner. "Samo, meni će biti potrebno izvesno vreme, eto o tome se radi. Zar me nisi mogla upozoriti?"

"Pokušala sam! Pisala sam ti kroz Mrežu!" Ona vide da je pokunjen, i stisnu njegovu šaku. "Izgleda da su planovi propali. Pa dobro, možemo improvizovati."

"Dobar dan, gospodine Čoi", reče Moratuva. "Vrlo je hrabar postupak s vaše strane to, što ste odlučili da krenete u rizik zajedno sa nama. Bio je to viteški postupak."

"Hvala", reče Tarner. Udahnu duboko. Znači, svi oni idu. Šok je to, ali on će ga prevladati. Samo će morati da počne iz početka i da o stvarima razmisli iz drugog ugla gledanja. Bar ide i Seria.

Već se osećao malo bolje. Počinjao je da vraća stvari pod svoju kontrolu.

Moratuva uzdahnu. "Baš mi je žao što nije moglo uspeti."

"Dolazi tvoj brat", reče Bruk Seriji mračno. "Pamti ovo: za sve sam kriv ja."

Imali su dobar vetar u krmu, ali helikopter krunskog princa kretao se brže, a njegovo zujanje je raslo do urlanja. Jedan pripadnik palatne garde, Gurka po nacionalnosti, čučao je na širokom narandžastom plovku, izvan trupa helikoptera, držeći u naručju laku automatsku pušku. Njegova paradna uniforma, zlatnim gajtanima opervažena, lepršala je u helikopterskom vetru nadole.

Helikopter napravi jedan krug oko lađe. "Nagrajisali smo", reče Bruk. "Pa, dobro, bar nije patrolni brod sa onim prokletim projektilima 'eksocet'. Ovo je porodična stvar, princeza je na brodu. Zataškaće oni sve. Na adat se uvek možeš osloniti." On potapša Moratuvu po ramenu. "Izgleda da ćeš ipak dobiti ćelijskog druga, matori", reče on.

Seria ih je ignorisala. Gledala je gore, brižno. .Jadni Omar", reče ona. Sastavi šake oko usta, u trubu. "Brate, pazi!" povika ona.

Prinčev kopilot dade tom stražaru glasnogovornik. Stražar ga uzdiže i poče da izvikuje izazov.

Ton helikopterskog motora iznenada se promeni. Pramenovi smeđeg dima izduhnuše, šireći se, iz hromiranih izduvnih otvora. Princ naglo zaokrete na drugu stranu, boreći se sa kontrolama. Gardista, nepripravan za to, pade naglavačke u okean. Dajačka posada, koja je čekala naređenje da smota jedra, poče divljačno da se smeje.

"Šta kog vraga?" reče Bruk.

Čoper pade teško, pljoštimice, u zaliv, i poče se ljuljati zbog talasa koje je brod svojim prolaskom ostavio. Helikopterski motori, brizgajući dimom boje karamela, umreše, uz grozno struganje. Lađa je plovila dalje. Gledali su ćutke kako gardista, totalno mokar, isplivava i hvata se za plovak helikoptera.

Bruk diže oči ka nebesima. "Gospode Budo, oprosti mi sumnje moje..."

"Šećer", reče Seria tužno. "Sipala sam kesu šećera bratu u rezervoar za

gorivo. Time je njegov divni helikopter upropašćen. Jadni Omar, on tu mašinu stvarno voli."

Bruk je zurio u nju; onda pršte u cerekavi smeh. Seria ga je, držeći se kraljevski, ignorisala. Netremice je gledala u obalu koja se, u daljini, brzo smanjivala; oči su joj blistale. "Zbogom, Bruneju. Sad nas ne možeš zadržati."

"Kuda ćemo?" upita Tarner.

"Na Zapad", reče Moratuva. "Okeanske arke će se širiti tokom mnogih godina. Moram dati primer, tako što ću odneti pravu reč u najveći globalni centar neodržive industrije."

Bruk se široko isceri. "On hoće da kaže, u Ameriku, čoveče."

"Počećemo na Havajima. To je takođe tropski kraj, pa će naša ekspertnost moći tamo da bude odmah primenjena."

"Čekajte malo", reče Tarner. "Ja sam svemu tome okrenuo leđa! Čujte, pa ja sam odbio bogatstvo samo da bih mogao ostati na Istoku."

Seria ga uze pod ruku, smešeći se radijantno. "Baš si ti jedan sanjar, dragi. Kakav predivan gest. Volim te, Tarneru."

"Pazi", reče Bruk "ja sam iza sebe ostavio svoju zgradu, svoju plemićku titulu, i sve moje stare drugarčine. Stariji sam od tebe, znači, moji romantični gestovi imaju prioritet."

"Ali", reče Tarner, "bilo je sve odlučeno. Trebalo je da vam pomognem u Bruneju. Imao sam ideje, planove. Sad je sve to lišeno smisla."

Moratuva se nasmeši. "Svet nije sagrađen po tvojim planovima, mladi čoveče."

"Nego po čijim?" upita Tarner energično. "Po tvojim?"

"Zapravo ni po čijim", reče Bruk. "Svi mi, jednostavno, moramo činiti najbolje što možemo, sa svim onim što naiđe. Brikolaž, pamtiš?" Bruk raširi ruke.

"Ali ovo je svet staraca, mali. Ukapirali smo vam šemu, a brojno smo jači. Brza kola, futurski šok, i sav taj vrući zapadnjački fazon... to je iz jednog drugog veka. Mi volimo spore dane na suncu. Volimo mesto u kome ćemo pripadati, i blage stvari oko nas." Osmehnuo se. "O-kej, ti si sad malo užičen, ali dok stignemo do Havaja, smiriće se. Ima tamo mnogo stvari koje treba

retrofitovati. Bićeš jedan od nas!" Pokaza rukom ka satelitskoj anteni. "Naš prvi posao: da ovo namestimo, i zovnemo tvoje banke."

"To je svet dobar za nas", reče Seria urgentno. "Nije baš Istok, a nije sasvim ni Zapad - kao nas dvoje. To je svet za nas pravljen, upravo se u takvom najbolje možemo snaći." Ona ga zagrli.

"Ti pobeže", reče Tarner. Nikad nigde nije bilo mnogo reči o tome šta biva *posle* buđenja Uspavane lepotice.

"Jeste, otrgla sam se i oslobodila", reče ona, grleći ga još jače. "I vodim te sa sobom."

Tarner je zurio preko njenog ramena ka Bruneju, koji je tonuo u vruće zelene mangrove i toplo blato. Polako poče osećati istinitost ovoga, istinitost koja je klizila uz njega kao neki dvosmisleni živi pesak. On će se uklopiti sasvim tačno. Već je video svoju budućnost, kako ispred njega leži opružena, čista i predodređena, kao pedeset godina srećnog mašinskog jezika.

"Možda sam želeo ovo", reče on konačno. "Ali prokleto je sigurno da nisam ovako planirao."

Bruk se nasmeja. "Vidi, na putu si prema Havajima, sa princezom i sa osam miliona dolara. Moraćeš da nađeš način da nekako preživiš."